This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

HARVARD LAW LIBRARY
3 2044 056 974 876

Digitized by Google

Bd. Dec. 1939

HARVARD LAW SCHOOL
LIBRARY

Received Feb. 4. 1904

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Denmark. Proces-Kommissionen, 1868-1877.

Udkast

til

Lov om den borgerlige Retspleje.

(Udarbejdet af den ved allerhøjeste Reskript af 28de Februar 1868 nedsatte Proceskommission).

Juni 1877.

Kjøbenhavn.

Trykt hos J. H. Schultz.

1877.

DEN
691.
E77

Digitized by Google

Rec. Feb. 4, 1904.

Digitized by Google

Oversigt over Lovforslagets Ordning.

Første Afsnit.

Almindelige Bestemmelser ..... §§ 1—158.

Kapitel I.

Om Retternes Virkekreds ..... §§ 1—11.

Kapitel II.

Om Værnething ..... §§ 12—32.

Kapitel III.

Om de Tilfælde, hvor Rettens Personer som inhabile skulle eller kunne udelukkes fra eller fritages for at handle i Sagen ..... §§ 33—40.

Kapitel IV.

Om Forening af Sagsmaal under samme Retssag ..... §§ 41—46.

Kapitel V.

Om Sagens Parter ..... §§ 47—56.

Kapitel VI.

Om Rettergangsfuldmægtige ..... §§ 57—75.

Kapitel VII.

Om Retsmøder og Retsbøger ..... §§ 76—89.

Kapitel VIII.

Om Procesmaaden i Almindelighed ..... §§ 90—107.

Kapitel IX.

Om Forhandlinger og andre processuelle Meddelelser ..... §§ 108—124.

Kapitel X.

Om Procesomkostninger ..... §§ 125—138.

Kapitel XI.

Om Meddelelse af fri Proces ..... §§ 139—145.

Kapitel XII.

Om Rettergangsbøder ..... §§ 146—153.

Kapitel XIII.

Om den tvungne Forligsprøve ..... §§ 154—158.

Digitized by Google

Andet Afsnit.

Om Procesmaaden ved Landsretterne ..... §§ 159–292.

Kapitel I.

Om de Skrifter, som vexles mellem Parterne, og om de Skrifter, som skulle forelægges Retten forinden den mundtlige Forhandlings Begyndelse..... ..... §§ 159–172.

Kapitel II.

Om Sagens Behandling, efterat den mundtlige Forhandling er begyndt..... §§ 173–195.

Kapitel III.

Om Bevis og Bevisførelse..... §§ 196–262.

Første Underafdeling.

Om Vidnebeviset ..... §§ 202–224.

Anden Underafdeling.

Om Bevis ved Syn og Skjøn..... §§ 225–239.

Tredie Underafdeling.

Om Bevis ved Dokumenter..... §§ 240–255.

Fjerde Underafdeling.

Om Parts Ed..... §§ 256–262.

Kapitel IV.

Om Domme og Kjendelser ..... §§ 263–283.

Kapitel V.

Om Udeblivelser ... . §§ 284–292.

Tredie Afsnit.

Om Retsmidlerne imod Landsretternes Handlinger..... §§ 293–341.

Kapitel I.

a. Paaanke til Højesteret..... §§ 294–319.
b. Besværing til Højesteret..... §§ 320–326.

Kapitel II.

Ny Foretagelse af Sagen ved den samme Ret..... §§ 327–341.

Fjerde Afsnit.

Om Behandlingen af og Retsmidlerne i de Sager, der i første Instants paakjendes af Underretterne..... §§ 342–361

Digitized by Google

Femte Afsnit.

Om Fremgangsmaaden ved Intervention og ved Tilstævning af Trediemand under den mellem Parterne begyndte Retssag..... §§ 362–372.

Sjette Afsnit.

Særegne Rettergangsarter..... §§ 373–434.

Kapitel I.

Om Beviſers Førelse førend Hovedforhandlingen..... §§ 378–380.

Kapitel II.

Om Exekutivproces..... §§ 381–387.

Kapitel III.

Om ſkriftlig Behandling af Sager..... §§ 388–398.

Kapitel IV.

Om Behandlingen af Ægteſkabsſager ſamt Sager, hvorunder Arvinger ſøge ſig en bortdøbeven Perſons Formue tilkjendt..... §§ 399–408.

Kapitel V.

Om den Fremgangsmaade, ſom ſkal iagttages, naar Nogen ſkal umyndiggjøres eller Enke ſkal ſættes under faſt Lavværgemaal..... §§ 409–420.

Kapitel VI.

Om Fremgangsmaaden ved at erhverve Mortifikations- eller Ejendomsdom..... §§ 421–434.

Syvende Afsnit.

Om Rettens Tvang til Forpligtelsers Opfyldelse..... §§ 435–571.

Første Hovedafdeling.

Om Exekution og Tvangsauktion..... §§ 435–555.

Kapitel I.

Almindelige Betingelſer for Exekution..... §§ 435–449.

Kapitel II.

Om Fuldbyrdelsesmaaden..... §§ 450–473.

Digitized by Google

Første Underafdeling.
Om Fuldbyrdelsen af Domme, der ikke lyde paa Udredelsen af Penge §§ 451—457.

Anden Underafdeling.
Om Fuldbyrdelsen af Domme, der lyde paa Udredelsen af Penge §§ 458—473.

Kapitel III.
Om Eksekutionsforretningens Foretagelse og om Proceduren under samme..... §§ 474—495.

Kapitel IV.
Om Tvangsauktion..... §§ 496—548.

Første Underafdeling.
Almindelige Bestemmelser..... §§ 496—501.

Anden Underafdeling.
Om tvungen Auktion over Løsøre..... §§ 502—517.

Tredie Underafdeling.
Om tvungen Auktion over fast Ejendom..... §§ 518—541.

Fjerde Underafdeling.
Om Proceduren af Tvistigheder, der opstaa under Tvangsauktionen §§ 542—548.

Kapitel V.
Om Retsmidlerne imod de til Dommes tvungne Fuldbyrdelse henhørende Fogedforretninger... §§ 549—555.

Anden Hovedafdeling.

Om Udpantning samt om Indsættelses- og Udsættelsesforretninger §§ 556—571.

I. Om Udpantning..... §§ 556—568.

II. Om Indsættelses- og Udsættelsesforretninger..... §§ 569—571.

Ottende Afsnit.

Om de foreløbige Retsmidler..... §§ 572—615.

Kapitel I.
Arrest..... §§ 572—605.

Kapitel II.
Forbud..... §§ 606—615.

Digitized by Google

Niende Afsnit.

Om Skifte af Dødsbo og Fællesbo m. v. samt om Konkurs §§ 616—644.

I. Om Skifte af Dødsbo og Fællesbo m. v. ..... §§ 616—631.

II. Om Konkurs ..... §§ 632—644.

Tiende Afsnit.

Lovens Træden i Kraft. Overgangsbestemmelser ..... §§ 645—652.

Digitized by Google

Digitized by Google

Første Afsnit.

Almindelige Bestemmelser.

Kapitel I.

Om Retternes Virkekreds.

§ 1.

Enhver borgerlig Retstrætte, som ikke ved særlig Lovforskrift er henlagt til eller ifølge Parternes Overenskomst (jfr. § 8) indbringes for Underretterne, behandles og paakjendes i første Instants af Landsretterne.

§ 2.

Til Underretterne henlægges:

a) Søgsmaal angaaende private Formuerettigheder, naar Gjenstanden for samme i Penge eller Penges Værd ikke overstiger 400 Kr.

b) Sager angaaende Skatter, Afgifter og andre lignende Ydelser af offentligretlig Beskaffenhed til Stat, Kommune, Embeder og andre offentlige Indretninger, naar Gjenstanden for samme ikke overstiger 400 Kr.

c) Sager angaaende Servituter og mindre omfattende (partielle) Brugsrettigheder uden Hensyn til Værdien.

d) Sager, hvorved Paterniteten til uægte Børn søges oplyst, for at Underholdningsbidrag kan paalægges Faderen.

e) Sager, i hvilke Exekutivproces anvendes (§ 385, jfr. § 381.)

§ 3.

Sagens Værdi bestemmes efter Paastanden.

Digitized by Google

Bestaar Søgsmaalet af flere Poster eller Fordringer, sammenlægges disse.

Der tages intet Hensyn til Procesomkostninger og de ved Klageskriftets Dato endnu ikke forfaldne Renter, ej heller til senere Afslag i eller Nedsættelse af Paastanden.

§ 4.

Imod Søgsmaal, der i Henhold til § 2 Litr. a. ere anlagte ved Underretterne, kunne Modfordringer, naar iøvrigt de almindelige Betingelser for disses Fremsættelse ere tilstede (§ 101), gjøres gjældende. Selvstændig Dom for Modfordringen kan dog, hvis Modparten modsætter sig det, kun gives, forsaavidt Dommen ikke herved kommer til at lyde paa noget høiere Beløb end 400 Kr. (§ 2 Litr. a, jfr. § 3).

Imod Søgsmaal, der i Henhold til de andre Bestemmelser i § 2 ere anlagte ved Underretterne, kunne Modfordringer, naar iøvrigt de almindelige Betingelser for deres Fremsættelse ere tilstede (§ 101), gjøres gjældende, dog ikkun forsaavidt de efter Lovgivningens Regler kunde forfølges ved Underretterne, dersom de gjordes gjældende under en selvstændig Sag.

Imod Søgsmaal, der svæve for Landsretterne, kunne Modfordringer fremføres uden Hensyn til, at de, i og for sig betragtede, vilde henhøre under Underretterne.

§ 5.

Naar Sagen ifølge den oprindelige Paastand retteligen er begyndt ved Underretten, forbliver den ved denne, uagtet Retten under Processen maatte tillade at udvide eller forhøje Paastanden (jfr. § 168). Ved slig Tilladelses Meddelelse bliver der dog særligt at se hen til, at Sagens Værdi ikke imod Modpartens Protest i betydelig Grad forøges udover den i § 2 Litr. a bestemte Grænse.

Er Underrettens Kompetence ikke begrundet ved Sagens Værdi alene, men ved dens Beskaffenhed (jfr. § 2 Litr. b, c, d og e), kan en Udvidelse af Paastanden ikke uden Modpartens Samtykke foregaa saaledes, at Fordringer af anden Beskaffenhed inddrages under Sagen

Digitized by Google

§ 6.

Henhører en Sag, hvorunder flere Fordringer indtales, ifølge den samlede Paastand under Landsretterne (§ 3), ophøre disse ikke at være kompetente, fordi Fordringer eller Spørgsmaal udskilles til særskilt Behandling og Paakjendelse i Henhold til § 102, selv om disse, for sig betragtede, vilde høre under Underretterne.

§ 7.

Er Sagens Værdi afgjørende for Kompetencespørgsmaalet, maa den Part, som paastaar den højere Værdi, føre Bevis derfor.

Iøvrigt paahviler det Sagsøgeren at oplyse, at Sagen hører under Underretterne.

§ 8.

Parterne kunne, naar de derom ere enige, retsgyldigen lade enhver Sag behandle ved Underretterne, selv om den ifølge de almindelige Regler ikke henhører under disse.

§ 9.

Lyder Paastanden ikke paa Penge, maa Værdien af dens Gjenstand i Tilfælde af Tvist fastsættes ved Skjøn, medmindre Retten uden dette kan afgjøre Spørgsmaalet.

Indeholder Paastanden flere Alternativer, skal det af disse, som bestaar i rede Penge eller dog uden særlig Skjønsforretning kan ansættes hertil, være bestemmende, selv om det er nævnt som det subsidiære.

§ 10.

Drejer Sagen sig om Rettigheden til periodiske Ydelser eller Indtægter, bliver dens Værdi at bestemme efter følgende Regler:

a) Ere aarlige Ydelser eller Indtægter erhvervede, betingede eller tilsagte for bestandig, eller for flere end de ved Rettighedens Stiftelse levende Personers Livstid, eller for et bestemt Tidsrum, der ikke er kortere end 25 Aar, bliver Værdien af Rettigheden at sætte lig med det 25dobbelte af et Aars Beløb.

b) Ere aarlige Ydelser eller Indtægter erhvervede, betingede eller tilsagte for en Enkelts eller flere ved Rettighedens Stif-

Digitized by Google

telse levende Personers Livstid eller iøvrigt paa ubestemt Tid, sættes Rettighedens Værdi lig med det 5dobbelte af et Aars Beløb.

c) Kunne Ydelser eller Indtægter ikkun oppebæres et bestemt Antal Gange, sættes Rettighedens Værdi lig med en enkelt Ydelses Beløb taget dette Antal Gange, dog ingensinde over 25.

Ved Anvendelsen af de i Litr. a og b indeholdte Forskrifter sees der alene hen til, hvad Ydelserne eller Indtægterne tilsammentagne udgjøre for et Aar..

Er Beløbet af aarlige Ydelser eller Indtægter ikke lige stort de forskjellige Aar, tages Gjennemsnitsbeløbet som Enhed.

§ 11.

I de i de tvende foregaaende Paragrafer omhandlede Tilfælde er Rettens Afgjørelse, forsaavidt den gaar ud paa at erklære sig kompetent til at paakjende Sagen, ikke Gjenstand for Paaanke; nægter Retten at antage Sagen, er dens Afgjørelse Gjenstand for Besværing til højere Ret.

Kapitel II.

Om Værnething.

§ 12.

Ifølge de i dette Kapitel indeholdte Forskrifter i Forbindelse med §§ 399, 410, jfr. §§ 411, 417, 419, 421, 567, 620 og 635 afgjøres det, ved hvilken af flere Retter i første Instants af samme Art (Underretter eller Landsretter) en Sag skal anlægges.

§ 13.

Retssager skulle anlægges ved Sagsøgtes Hjemthing, medmindre Loven hjemler Undtagelse herfra.

§ 14.

Hjemthinget er den Ret, i hvis Kreds Sagsøgte boer. Dersom Sagsøgte har Bopæl i flere forskjellige Retskredse, ansees han for at have Hjemthing i dem alle.

Indlænding, som ikke har Bopæl nogetsteds i Riget, kan sagsøges ved Retten paa det Sted, hvor han opholder sig ved Sagens Anlæg, eller, dersom han ikke nogetsteds i Ri-

Digitized by Google

get antræffes og heller ikke vides at have Bopæl i Udlandet, ved Retten paa det Sted, hvor han vides sidst at have opholdt sig.

§ 15.

Danske Gesandter ved fremmede Hoffer saavelsom andre med Exterritorialitetsret forsynede danske Embedsmænd, der ifølge deres Embedsstilling have Bopæl i Udlandet, ansees for at have Hjemthing i Kjøbenhavn, forsaavidt de ikke vedligeholde Bopæl for sig eller Familie paa noget andet Sted i Riget. Det Samme gjælder, indtil anderledes bestemmes, om danske Undersaatter, som ifølge traktatmæssige Bestemmelser ikke kunne sagsøges i det Land, hvor de have Bopæl.

§ 16.

Stiftelser, Kommuner, Korporationer saavelsom Selskaber og Foreninger, være sig med politiske eller sociale eller med rent formueretlige Formaal, have, forsaavidt ikke Andet retsgyldigen er fastsat i de for dem gjældende Bestemmelser, Hjemthing i den Retskreds, hvor deres Bestyrelse har sit Sæde. Firmaer, Selskaber og Foreninger, der ifølge Lov 23de Januar 1862 § 2 Nr. 1 og § 6 Nr. 1 ere pligtige at opgive et Hjemsted, have Hjemthing ved dette Steds Ret.

Retssager, der angaaende Forenings- eller Selskabsanliggender reises af Foreningen eller Selskabet mod de enkelte Medlemmer eller opstaa imellem disse indbyrdes, kunne anlægges ved Korporationens, Foreningens eller Selskabets Hjemthing.

§ 17.

Sager imod Staten kunne anlægges ved den Ret, i hvis Kreds den Embedsmand, som paa Statens Vegne bliver at stævne, har sit Embedskontor, eller hvor Middelpunktet for hans Embedsvirksomhed er.

§ 18.

Naar Nogen for at udøve Handel, Fabriksvirksomhed, Befordring af Gods eller Personer, Assurance eller anden Næringsvej holder Etablissement eller fast Agentur, hvorfra Retshandler afsluttes umiddelbart med Trediemand, kunne Retssager i Anledning af de fra Etablisse-

Digitized by Google

tilføjelser eller andre Retskrænkelser, kunne anlægges paa det Sted, hvor Skadetilføjelsen eller Retskrænkelsen er foregaaet. Har den retsstridige Skadetilføjelse eller Retskrænkelsen, hvorover, der klages, været udøvet i flere Retskredse, kan Sagen anlægges i hvilkensomhelst af disse.

§ 27.

Modfordringer, forsaavidt disse ifølge § 101 kunne fremsættes, behandles ved den Ret, hvor Hovedsagen er anhængiggjort, saafremt denne ikke ifølge Modfordringens Beskaffenhed er udelukket fra at kunne paakjende den, jfr. § 4.

§ 28.

Naar flere Sagvoldere skulle eller dog kunne sagsøges under Eet, og Sagen ikke ifølge denne Lov har noget særligt Værnething, kan den anlægges ved enhver Ret, som for nogen af Sagvolderne er Hjemthing.

§ 29.

Den i § 594 1ste Stykke omhandlede Arrestforfølgningssag kan anlægges ved Retten paa det Sted, hvor Arresten er gjort, eller, dersom den udstrækkes til Gjenstande, der forefindes i flere Retskredse, hvor den er begyndt, alt forsaavidt der ikke gives nogen anden Ret i Riget, ved hvilken Sagen, bortset fra Arresten, kunde anlægges.

§ 30.

Kan Sagen i Medhold af denne Lov anlægges ved flere forskjellige Retter, har Sagsøgeren Valget, forsaavidt ikke Andet fremgaar af Lovens Forskrifter.

§ 31.

Naar Parterne vedtage det, kunne de indbringe deres Sag for hvilken af samtlige ligeartede Retter i første Instants de ville, uden at Rettens Samtykke behøves. Saadan Enighed imellem Parterne antages at finde Sted, naar ikke den mødende Sagsøgte paa behørig Maade og i rette Tid under Sagen fremsætter Værnethingsindsigelse, jfr. §§ 173—176.

§ 32.

Udlændinge kunne sagsøges her i Riget, forsaavidt nogen Ret ifølge de foranstaaende Regler kan anses som Værnething i Sagen.

Digitized by Google

Gives der ingen Ret i Riget, ved hvilken Sagen imod Udlændingen herefter kan anlægges, skal det, forsaavidt ikke særlige traktatmæssige Bestemmelser ere til Hinder derfor, være Indlændinge tilladt i Sager angaaende Formueretsforhold at sagsøge Udlændingen i den Retskreds, hvor han opholder sig eller har Gods.

Kapitel III.

Om de Tilfælde, hvor Rettens Personer som inhabile skulle eller kunne udelukkes fra eller fritages for at handle i Sagen.

§ 33.

Ingen Dommer maa handle i en Sag, naar han

1) selv er Part i Sagen eller af dens Udfald kan have Skade eller Fordel, saavelsom naar det ivrigt under Sagen bliver nødvendigt at bedømme hans egen tidligere Færd.
2) er beslægtet eller besvogret med nogen af Parterne i op- eller nedstigende Linie eller i Sidelinien saa nær som Søskende, eller er en af Parternes Ægtefælle, Værge, Kurator, Adoptiv- eller Plejefader, Adoptiv- eller Plejesøn.
3) er beslægtet eller besvogret i op- eller nedstigende Linie eller beslægtet i Sidelinien saa nær som Søskende med nogen i Sagen optrædende Sagfører eller anden Rettergangsfuldmægtig for nogen af Parterne.
4) har aflagt Vidnesbyrd eller været Syns- eller Skjønsmand i Sagen eller handlet i den som Sagfører eller ivrigt som Rettergangsfuldmægtig for nogen af Parterne.
5) som Dommer har handlet i Sagen i den underordnede Instants.

Ved Anvendelse af den under Nr. 1 givne Regel bliver dog at iagttage, at den Omstændighed, at Dommeren, fordi flere Embedsvirksomheder ere forenede i hans Person, tidligere af den Grund har havt med Sagen at gjøre, ikke i og for sig medfører Inhabilitet, naar der dog ikke efter de foreliggende

Digitized by Google

Omstændigheder er Grund til at antage, at han har nogen særegen Interesse i Sagens Udfald.

§ 34.

I de i foregaaende Paragraf omhandlede Tilfælde er Dommeren, hvis han er Enkeltdommer, pligtig efter Kjendelse, afsagt af ham selv, at vige sit Sæde. Beklæder han Retten i Forening med andre Dommere, er han pligtig at gjøre Retten Meddelelse om de Omstændigheder, som ifølge foregaaende Paragraf formenes at medføre hans Inhabilitet, hvorefter Afgjørelse træffes af Retten, uden at han selv er udelukket fra at deltage i Paakjendelsen af Spørgsmaalet.

§ 35.

Parterne kunne ikke blot fordre, at en Dommer skal vige sit Sæde i de i § 33 angivne Tilfælde, men enhver af dem kan fremsætte Indsigelse mod, at en Dommer beklæder Retten, naar andre Omstændigheder foreligge, som ere egnede til at vække Tvivl om hans fuldstændige Upartiskhed. I Tilfælde af den sidstnævnte Beskaffenhed kan ogsaa Dommeren selv, naar han frygter for at Parterne ej kunne have fuld Tillid til ham, vige sit Sæde, selv om ingen Indsigelse mod ham fremsættes.

De Spørgsmaal, som maatte opstaa i Henhold til nærværende Paragraf, afgjøres paa den samme Maade, som i § 34 er bestemt med Hensyn til de i § 33 omhandlede Tilfælde.

§ 36.

Indsigelse mod, at en Dommer beklæder Retten, maa fremsættes ved den mundtlige Forhandlings Begyndelse, forinden andre Formalitetsindsigelser eller i al Fald i Forbindelse med dem. Senere Fremsættelse af den heromhandlede Indsigelse tillades ikkun, hvor det skjønnes at have været umuligt for Parten at

Digitized by Google

fremkomme med den i rette Tid, eller Parten har været i ham utilregnelig Uvidenhed om de Omstændigheder, som begrunde Indsigelsen.

Dommeren er pligtig, hvor han af egen Drift skal eller vil vige sit Sæde, at gjøre dette, forinden den mundtlige Forhandling begynder, medmindre den Omstændighed, som begrunder hans Inhabilitet, er indtraadt senere.

§ 37.

Spørgsmaal, om en Dommer af egen Drift skal eller maa vige sit Sæde afgjøres, uden at Parterne have Adgang til at ytre sig.

Indsigelse fra Parternes Side mod en Dommers Habilitet behandles i processuel Henseende som andre Formalitetsindsigelser.

§ 38.

Kjendelser, hvorved en Underretsdommer erklærer at ville vige sit Sæde, eller hvorved det paalægges eller tillades en Dommer i en af flere Medlemmer bestaaende Ret at vige sit Sæde, kunne ikke angribes ved noget Retsmiddel. Imod Kjendelser, hvorved Indsigelser mod en Dommers Habilitet forkastes, eller hvorved Dommerens egen Begjæring om at maatte vige sit Sæde afslaaes, kan der finde Besværing Sted fra Partens Side. Naar det strax forlanges, kan i denne Anledning en kort Udsættelse af Sagen tilstaaes.

§ 39.

Fra det Øjeblik af, da Retskjendelse for, at en Dommer skal eller maa vige sit Sæde, er afsagt, er denne Dommer kun berettiget til at foretage saadanne Handlinger i Sagen som ej kunne opsættes.

§ 40.

De om Dommere givne Forskrifter finde ogsaa Anvendelse paa Retsskrivere. Afgjørelsen af Habilitetsspørgsmaalet tilfalder den Ret, ved hvilken Retsskriveren er ansat.

Digitized by Google

Kapitel IV.

Om Forening af Søgsmaal under samme Retssag.

§ 41.

Flere Søgsmaal mellem de samme Parter kunne forenes under een Retssag, uagtet de hvile paa forskjellige faktiske og retlige Grunde og ere af ulige Beskaffenhed, naar Retten er competent med Hensyn til dem alle, og samme Procesart er anvendelig paa dem (§ 3, jfr § 6).

§ 42.

Flere Parter kunne sagsøge eller sagsøges i Forening under samme Retssag, dog udfordres hertil, forsaavidt Søgsmaalene ikke have fælles Oprindelse, eller særlig Lovforskrift hjemler deres Forening, at ingen af Parterne gjør Indsigelse derimod.

§ 43.

Enhver, der tror sig i det Hele eller for en Del berettiget til den Ting eller den Rettighed, som er Gjenstand for en Retstrætte i første Instants imellem Andre, kan under Iagttagelse af Reglerne i femte Afsnit indtræde i den begyndte Sag og gjøre sin Fordring gjældende ved et imod de oprindelige Parter rettet Søgsmaal (Intervention).

Intervention kan ikke finde Sted, naar den Ret, for hvilken Sagen svæver, ikke ved Parternes Samtykke kunde gjøres kompetent til at paakjende Interventionssøgsmaalet, dersom det anlagdes særskilt.

§ 44.

Enhver, der har en retlig Interesse i, at en Part vinder en for Retten svævende Sag, kan indtræde i Sagen til denne Parts Understøttelse (Biintervention) og faae Adgang til at ytre sig i Sagen i Overensstemmelse med de nærmere Regler i femte Afsnit.

Digitized by Google

§ 45.

Sagsøgeren kan andrage paa at maatte tilstævne (adcitere) Trediemand for at faae Dom over ham enten alternativt eller tilsammen med Sagvolderen. Saadant Andragende kan dog ikke tages til Følge, naar det maa tilregnes Sagsøgeren som en Forsømmelse, at den paagjældende Trediemand ikke fra Begyndelsen af er bleven inddraget under Søgsmaalet, lige saa lidt som naar Trediemand skjønnes ikke at være pligtig at svare for den Ret. Iøvrigt blive de i femte Afsnit givne Regler at iagttage.

§ 46.

Ved Anvendelsen af de i dette Kapitel indeholdte Regler forbeholdes der dog Retten den samme ved § 102 tillagte Myndighed.

Kapitel V.

Om Sagens Parter.

§ 47.

Hvo der er ret Sagsøger eller Sagvolder, afgjøres efter Lovgivningens almindelige Regler.

§ 48.

Ligeledes afgjøres det efter Lovgivningens almindelige Regler, om det ifølge Retsforholdets Beskaffenhed er nødvendigt, at flere Personer maa optræde som Procesfæller for at udgjøre ret Sagsøger eller Sagvolder.

§ 49.

Hvor et nødvendigt Procesfællesskab mellem flere Personer finder Sted, ansees, naar i et Retsmøde en eller flere af disse udeblive, medens en eller flere af dem give Møde, den eller de, der møde, for at repræsentere de Udeblivende.

§ 50.

Myndig til som Sagsøger at raade over Retstrætter angaaende Formuerets forhold er

Digitized by Google

den, som ifølge den borgerlige Rets Regler vilde kunne paa egen Haand eftergive det i Paastanden indeholdte Retskrav. Myndig til som Sagvolder at raade over Retssager angaaende Formueretsforhold er den, som ifølge den borgerlige Rets Regler paa egen Haand kunde ved Overenskomst paatage sig det, hvorpaa Paastanden gaar ud. I Sager, som ikke angaa Formuerettigheder, er i Almindelighed den, som er ret Sagsøger eller Sagvolder, ogsaa raadig over Sagen, forsaavidt han er personlig myndig.

Ved Anvendelsen af foranstaaende Regler tages der dog kun Hensyn til Retssagens oprindelige Gjenstand, ikke til Rettergangsomkostninger eller Rettergangsbøder.

§ 51.

Hvo der, naar en Part ikke er myndig til at raade over Retssagen, skal optræde for eller med ham eller hende, for at Retssagen gyldigen kan udføres, afgjøres efter den borgerlige Rets Regler.

§ 52.

Retten har i Reglen ikke paa Embeds Vegne af egen Drift at afkræve Parterne Bevis for, at de ere myndige til at raade over Processen. Afvisning paa Grund af Sagsøgerens eller Sagvolderens Mangel paa Myndighed til at raade over Retssagen, finder derfor ordentligvis kun Sted efter Paastand.

Parterne ere udelukkede fra at fremkomme med Indsigelser angaaende manglende Myndighed til at raade over Retssagen, naar Forhandlingen af Sagens Realitet er begyndt, jfr. § 176 sammenholdt med § 174.

§ 53.

Er der ifølge den Maade, hvorpaa Parterne i Processkrifterne betegnes, eller iøvrigt ifølge de foreliggende Oplysninger Grund til at antage, at Nogen af dem mangler Myndighed til at raade over Retssagen, kan Retten dog paa Embedsvegne afvise Sagen enten strax eller naar Sagsøgeren ikke fremskaffer de fornødne Oplysninger om hans egen og Modpar-

Digitized by Google

tens Myndighed til at raade over Sagen, efterat dette af Retten er ham paalagt, jfr. § 175 sidste Stykke.

§ 54.

Enhver kan baade som Sagsøger og som Sagvolder gaa i Rette for sig selv. Han kan baade udføre sin Sag under den mundtlige Forhandling og affatte de fornødne Processkrifter.

§ 55.

Dog kan den, som gjør en ham efter Angivende tiltransporteret Fordring gjældende, afvises af Retten ved en Beslutning, som ikke er Gjenstand for Paaanke, naar Retten skjønner, at Transporten i Virkeligheden kun er udfærdiget for at sætte ham istand til at udføre Sagen for Cedenten.

§ 56.

Ved Domsfagers Udførelse for Landsretterne kan Retten, naar de af Parten selv affattede Processkrifter findes uforstaaelige, tilbagevise disse og tilkjendegive Parten, at han maa lade sin Sag udføre for sig af en Sagfører; ligeledes kan en Part, der selv udfører sin Sag, afvises under de mundtlige Forhandlinger og henvises til at lade en Sagfører møde for sig, naar det viser sig, at han ikke med den fornødne Klarhed og Rolighed kan fremstille Sagen. Retten træffer i de anførte Tilfælde de fornødne Bestemmelser med Hensyn til Sagens Udsættelse. Efterkommes ovenomhandlede af Retten givne Paalæg, som ej ere Gjenstand for Paaanke, ikke, ansees Parten som den, der ikke har indgivet de paagjældende Processkrifter, og som den, der udebliver under paagjældende mundtlige Forhandling.

Kapitel VI.

Om Rettergangsfuldmægtige.

§ 57.

Den, der ikke i egen Person vil udføre sin Retssag, er i Domsfager pligtig at benytte

Digitized by Google

som Fuldmægtig en til Møde for paagjældende Domstol berettiget Sagfører.

Ingen anden Fuldmægtig end en saadan stedes til at give Møde for Parten under den mundtlige Forhandling, eller til at affatte Processkrifter for ham.

Retten har paa Embedsvegne at afvise Personer, der ikke ere berettigede til for den at give Møde for Andre, og at tilbagevise Processkrifter, som ere underskrevne af saadanne.

§ 58.

Dog skal det være tilladt at benytte som Fuldmægtig ved Domssagers Udførelse Personer, der ere beslægtede eller besvogrede med Parten i den op- eller nedstigende Linie eller i Sidelinien saa nær som Søskendebørn, Partens Ægtefælle, Værge, Kurator, Adoptiv- eller Plejeforældre, Adoptiv- eller Plejebørn og Personer, der staa i fast Tjeneste hos Parten.

Den, der foregiver at staa i et af de ovennævnte Forhold til Parten, maa være rede til at føre Bevis herfor, naar det af Retten eller Modparten forlanges; dog kan Retten undtagelsesvis tilstaa en passende Udsættelse hertil.

§ 59.

Under Skiftebehandlinger er det tilladt at lade møde for sig ogsaa ved Andre end de i de tvende foregaaende Paragrafer omhandlede Personer, og det samme gjælder under Fogedforretninger for dens Vedkommende, imod hvem Retshandlingen er rettet.

§ 60.

Den, der ifølge de tvende foregaaende Paragrafer møder som Fuldmægtig for Parten, maa være personlig myndig og uberygtet.

Naar i nævnte Tilfælde den Mødende, skjønt ikke Sagfører, maa antages at søge Næringsvej ved at udføre Retssager for Andre, kan Retten afvise ham ved en Beslutning, der ikke er Gjenstand for Paaanke.

§ 61.

Det, der i § 56 er bestemt om Rettens Myndighed til at tilbagevise Processkrifter, som

Digitized by Google

ere affattede af Parten selv, eller til at udelukke Parten selv fra den mundtlige Forhandling, skal under lige Betingelser gjælde med Hensyn til Rettergangsfuldmægtige, der ikke ere Sagførere.

§ 62.

Befuldmægtigelse til ved en Domstol at udføre en Retssag giver Fuldmægtigen Ret til at foretage alle til den Sags Udførelse hørende Proceshandlinger, derunder indbefattet at tage til Gjenmæle mod Modfordringer, saavelsom imod Interventions- og Tilstævningssøgsmaal. Navnlig indeholder Befuldmægtigelsen fornøden Bemyndigelse til at afgive Tilstaaelser og Indrømmelser, fremsætte Benægtelser og Indsigelser, føre Beviser, forlange Udsættelser, slutte Proceduren ved at indlade Sagen eller søge den hævet, udeblive eller undlade at erklære sig m. m.

Det kommer ved Bedømmelsen af Fuldmægtigens Bemyndigelse til at handle ikke i Betragtning, om det af ham Foretagne i det givne Tilfælde er et hensigtsmæssigt Skridt i Sagen eller ikke.

§ 63.

Derimod indeholder Befuldmægtigelsen til at udføre en Retssag for en Domstol ikke Bemyndigelse til at foretage Noget, der gaar ud herover. Befuldmægtigelse til at udføre en Domssag bemyndiger saaledes ikke til at paaanke Sagen for højere Ret, men derimod vel til at andrage om ny Foretagelse af Sagen ved samme Ret, ikke heller til at lade Dommen exekvere, oppebære det Tildømte eller til at foretage Arrest, Forbud eller andre Sikkerhedshandlinger. Ej heller indeholder Befuldmægtigelsen til at udføre en Domssag nogen Bemyndigelse til at forlige eller voldgive Sagen.

§ 64.

Ved andre Retshandlinger end Domssager blive Befuldmægtigelsens Virkninger at bestemme efter Retshandlingens Natur og Hensigt.

Befuldmægtigelse til at foretage Exekution

Digitized by Google

indeholder saaledes fornøden Bemyndigelse til at modtage udlagt Gods, træffe Bestemmelser om dets Bestyrelse og Forvaring, fremme Tvangsauktionen, samtykke i Auktionskonditionerne, oppebære Auktionsprovenuet paa Partens Vegne m. m., saavelsom ogsaa til at modtage frivillig erlagt Betaling eller Fyldestgjørelse af det Krav, hvorfor der gjøres Exekution.

Befuldmægtigelse til at varetage en Parts Tarv ved et Skifte indeholder Bemyndigelse til at afgive alle til Skiftets Fremme fornødne Erklæringer i Partens Sted, selv om de gaa ud paa at opgive Rettigheder, saasom at stemme for Tvangsakkord, indrømme Henstand, samtykke i Salg underhaanden m. m.

Befuldmægtigelse til at møde ved Arrest- eller Forbudsforretninger indeholder fornøden Bemyndigelse til at foretage alle de til Forretningens Fremme fornødne Skridt, stille og modtage Sikkerhed, tage fornøden Bestemmelse angaaende Bevaringen og Sikringen af Gjenstande m. v.

Den der har Befuldmægtigelse til at udføre nogen Retshandling af den i nærværende Paragraf omhandlede Beskaffenhed, anses selvfølgelig ogsaa for tilstrækkelig bemyndiget til at opretholde den og tage til Gjenmæle, naar den for samme Ret søges ophævet eller forandret.

Befuldmægtigelse til at give Møde for den, mod hvem nogen Retshandling af den i nærværende Paragraf omhandlede Art er rettet, bemyndiger til at foretage alle Skridt, sigtende til at forhindre, at der tillægges Retshandlingen Fremme, eller til at opnaa dens Ophævelse af samme Ret.

§ 65.

Er den, der ifølge Befuldmægtigelse møder for en Part under Retshandlinger af den i foregaaende Paragraf omhandlede Art, ikke Sagfører, anses han dog ikke for bemyndiget til at udføre de Tvistigheder, som maatte blive behandlede og afgjorte under Forretningen, medmindre han særlig er befuldmægtiget ogsaa hertil.

§ 66.

Indskrænkninger i den Bemyndigelse, som

Digitized by Google

ifølge § 62, jfr. § 63, skal antages at være indeholdt i Befuldmægtigelsen til at udføre en Domssag, have i Forhold til Modparten ingen Gyldighed.

Ved de i § 64 omhandlede Retshandlinger kan Befuldmægtigelsen med Virkning overfor Modparten indskrænkes til enkelte Møder saavelsom til enkelte Retshandlinger.

§ 67.

Naar en Part til Sagens Udførelse samtidig benytter flere Sagførere eller andre Processfuldmægtige, agtes enhver især af dem for bemyndiget til at foretage alle de processuelle Handlinger, som ifølge Befuldmægtigelsens Natur anses for indbefattede i den. Afvigende Bestemmelser af Parten ere uden Virkning i Forhold til Modparten.

§ 68.

En Rettergangsfuldmægtigs Handlinger eller Undladelser ere, forsaavidt som de falde indenfor Bemyndigelsens Grænser, ligesaa bindende for Parten, som om de vare foretagne af denne selv.

Dog kunne Tilstaaelser eller andre Erklæringer om det Faktiske i Sagen, som fremkomme i de mundtlige Forhandlinger, tilbagekaldes eller berigtiges af Parten selv, naar dette sker straks og umiddelbart, efterat Partens Rettergangsfuldmægtig har talt.

§ 69.

Rettergangsfuldmægtigens Bemyndigelse til at handle for en Part ophæves i Forhold til Modparten ikke derved, at Parten er død, kommen under Konkurs eller har mistet sin Myndighed til at raade over Sagen, ej heller derved, at Parten er bleven myndig til selv at raade over Processen, men kun ved en udtrykkelig Tilkjendegivelse om Befuldmægtigelsens Ophør til Modparten eller dennes Rettergangsfuldmægtig.

§ 70.

Retten paaser paa Embedsvegne, at den, der møder som Rettergangsfuldmægtig for en Part, er befuldmægtiget hertil.

Dog afkræves der ikke paa Embedsvegne

Digitized by Google

Sagførere Bevis for, at de ere befuldmægtigede for Parten, og naar deres Befuldmægtigelse benægtes af Modparten, kunne de forlange Udsættelse for at tilvejebringe det fornødne Bevis.

Andre Rettergangsfuldmægtige end Sagførere maa være i Stand til strax for Retten og Modparten at føre Bevis for Befuldmægtigelsen, da de ellers afvises.

§ 71.

Som tilstrækkeligt Bevis for Befuldmægtigelse til at møde i Rettergang, anses en af vedkommende Part til Retsprotokollen afgiven Erklæring.

Naar skriftlig Fuldmagt benyttes, maa Partens Underskrift paa den i Landsretssager i det Mindste være attesteret af tvende Vitterlighedsvidner.

§ 72.

Naar en iøvrigt til at møde for en Part berettiget Person erklærer at ville varetage Partens Sag og forpligte sig til at tilvejebringe dennes Billigelse, og ingen Anden giver Møde for Parten, kan han af Retten stedes hertil enten mod eller uden Sikkerhedsstillelse. Den Paagjældende har da inden næste Retsmøde eller dog inden en anden af Retten bestemt Frist at tilvejebringe Partens Godkjendelse af hans Handlinger; i modsat Fald afvises han og har at tilsvare Modparten de ved Retsmøderne foranledigede Omkostninger saavelsom muligt Tab ved Sagens Forhaling.

§ 73.

Naar en Rettergangsfuldmægtig afvises enten paa Embedsvegne eller efter Paastand, anses paagjældende Part for udebleven fra det Retsmøde, hvori Afvisningen finder Sted, medmindre Retten i Henhold til Lovens Bestemmelser udsætter Sagen, i hvilket Tilfælde Udeblivelse først antages at finde Sted, naar der ikke sker behørigt Møde for Parten i det Retsmøde, til hvilket Sagen er udsat.

Digitized by Google

§ 74.

Om end en Part iøvrigt lader sin Sag udføre ved en Rettergangsfuldmægtig, er han dog ikke udelukket fra selv at ytre sig under den mundtlige Forhandling, umiddelbart efter at hans Rettergangsfuldmægtig har talt.

§ 75.

Forholdet imellem Parten selv og hans Sagfører eller anden Rettergangsfuldmægtig, saasom med Hensyn til Krav paa Godtgjørelse for Udlæg og Betaling for Arbejde, med Hensyn til Berettigelsen til at tilbagekalde Fuldmagten eller til at fraſige sig den m. v., bedømmes efter den hidtil gjældende Ret.

Kapitel VII.

Om Retsmøder og Retsbøger.

§ 76.

Alle Retsmøder ere offentlige; dog kan Retten ifølge Andragende fra nogen af Parterne eller paa Embedsvegne bestemme, at Dørene skulle lukkes og Tilhørerne fjernes, naar Sagens offentlige Forhandling kunde vække Forargelse eller medføre en Forstyrrelse af den offentlige Orden; i saadanne Tilfælde kan enhver af Parterne fordre, at der tilstedes tre af ham opgivne Personer Adgang, ligesom Rettens Formand kan tillade enkelte Andre at overvære Forhandlingerne. Domme affiges altid i offentligt Møde.

§ 77.

Rettens Bestemmelse, at Dørene skulle lukkes, sker ved upaaankelig Kjendelse, efterat Parterne have havt Lejlighed til at udtale sig. Kjendelsen affiges offentligt.

Bestemmelse om, at Dørene skulle lukkes, kan træffes saavel ved Forhandlingens Begyndelse som i Løbet af denne; den kan straks eller senere indskrænkes til en Del af Forhandlingerne.

Digitized by Google

§ 78.

Retsmøder afholdes ikke om Søn- og Helligdage, undtagen i paatrængende Tilfælde og selv da ikke i Tiden fra Kl. 9 Formiddag til 4 Eftermiddag.

Rettens Formand afgjør uden Paaanke, om Tilfældet er paatrængende.

§ 79.

Af Retsskriveren føres en Sagliste, paa hvilken Sagerne optages i den Orden, hvori de indkomme.

For hver enkelt Retsdag affattes af Rettens Formand med Retsskriverens Bistand en Retsliste, paa hvilken optages de Sager, som i Henhold til stedfundne Berammelser eller Udsættelser skulle komme for.

Retslisten indføres strax i en Protokol, i hvilken samtlige Retslister efterhaanden samles, og den bekjendtgjøres ved Opslag i Retslokalet mindst 3 Dage forud for Retsdagen. Naar dertil er Anledning (jfr. nedenfor og § 172), kan der dog indtil Aftenen forinden denne gjøres Forandring i eller Tillæg til Retslisten.

Rettens Formand afgjør, i hvilken Orden de Sager, der ere ansatte til Forhandling paa samme Retsdag, skulle foretages. Sager, som ikke naa at komme til Forhandling, overgaa uden videre paa Retslisten for næste Retsdag, medmindre Formanden bestemmer anderledes.

Rettens Formand er bemyndiget til at udslette en Sag af Retslisten og overføre den paa Retslisten for en af de paafølgende Retsdage, dog at Udsættelsen ikke overskrider en Uge, naar der er Grund til at antage, at Sagen enten af Hensyn til Rettens Forretninger, Dommerpersonalet eller andre Aarsager, saasom Forhindringer for Sagførere, Parter, Vidner, Synsmænd eller desl., ikke vil kunne forhandles paa den oprindelig fastsatte Tid. Oplysninger i denne Henseende kunne baade mundtligt og skriftligt meddeles Rettens Formand, saavel under Retsmøder som udenfor disse.

Naar en Sag ifølge denne Paragraf overføres paa Retslisten for en følgende Retsdag, lader Rettens Formand, for at forebygge forgjæves Møder, alle Vedkommende saa hurtigt som muligt underrette derom.

Digitized by Google

§ 80.

Naar Hensyn til Retspersonalet eller Rettens øvrige Forretninger kræver det, kan Formanden afbryde begyndte Retsmøder eller afsige eller udsætte berammede Retsmøder, hvorom da Underretning snareſt muligt bliver at give alle Vedkommende.

Naar et Retsmøde ophører til faſtſat Klokkeſlet eller ifølge Rettens Beſtemmelſe, fortſættes afbrudte Forhandlinger i det næſte paafølgende Retsmøde, medmindre Rettens Formand beſtemmer anderledes. Affiges eller udſættes et berammet Retsmøde, overgaa Sagerne til det næſte Retsmøde, der holdes, medmindre ſærlig Beſtemmelſe træffes om en anden Tid til deres Foretagelſe.

§ 81.

Rettens Formand vaager over, at Forhandlingerne foregaa med den tilbørlige Orden og Værdighed. Han er til den Ende berettiget til at afbryde og tilrettevise Parterne, Vidnerne eller Andre, naar de tillade ſig upaſſende Udladelſer eller utilbørlige perſonlige Angreb, eller naar de gaa udenfor Sagen i deres Bevisførelſe, Udvikling eller Beretning.

Perſoner, der ved ſtøjende eller anden utilbørlig Adfærd forſtyrre Forhandlingerne eller tilſideſætte den Agtelſe, ſom ſkyldes Retten, kunne udviſes af Retslokalet. Bliver det i Henhold hertil nødvendigt at fjerne nogen af Parterne, kan Retten enten udſætte Sagen eller efter Modpartens Andragende beſtemme, at den bortviſte Part ſkal anſees ſom udebleven.

For Fornærmelſer mod Retten eller nogen af de i ſamme Mødende, Ulydighed imod Formandens Paamindelſer og Befalinger eller Uordener af mere ſtrafværdig Natur end de ovenanførte, kan Retten ved en Kjendelſe, der affiges ſtraks, paalægge Straf af Bøder indtil 40 Kr. eller ſimpelt Fængſel indtil 8 Dage. Saadan Kjendelſe er upaaankelig, og Retten kan, hvor den lyder paa Fængſelsſtraf, beſtemme, at den øjeblikkelig ſkal fuldbyrdes.

De Ordensſtraffe, ſom paalægges i Henhold til denne Paragraf, medføre ingen Indſtrænkning i Adgangen til at drage den Skyldige til Anſvar efter Straffelovens almindelige

Digitized by Google

Bestemmelser, hvor disse iøvrigt ere anvendelige.

Politiet er forpligtet til uvægerlig og øjeblikkelig at yde Retten Bistand til Udførelsen af denne Paragrafs Forskrifter.

§ 82.

De Forretninger, som ifølge denne Lov paahvile Formanden i Kollegialretterne, udføres ved de Retter, som beklædes af en Enkeltdommer, af denne.

§ 83.

Angaaende alle Retshandlinger optages Beretning i Retsbogen.

I Retsbogen indføres først Angivelse af:

1) Tiden og Stedet for Retsmødet.
2) De Personers Navne, der have fungeret som Dommere og som Protokolførere.
3) Sagens Nummer og Parternes Navne (Rubrum af Sagen.)
4) De, der have givet Møde i Sagen som Parter eller paa disses Vegne.

§ 84.

Retsbogen skal indeholde en kort Fremstilling af Forhandlingernes Gang i Almindelighed.

Parternes Udviklinger og Vidners og Synsmænds Forklaringer optages ved Landsretterne ikke i Retsbogen, men Protokolføreren har i en særskilt Bog til Brug for Retten og efter Formandens nærmere Anvisning at optegne det Væsentlige af Vidnernes og Synsmændenes Forklaringer, uden at dog nogen Oplæsning for eller Vedtagelse af de Paagjældende finder Sted.

Naar Vidners, Synsmænds eller Parters Forklaringer afgives for en anden Ret end den, for hvilken Hovedforhandlingen foregaar (§§ 96, 181, 203 og 232), bliver de i deres Helhed at indføre i Retsbogen samt at oplæse til Vedtagelse af de Paagjældende, jfr § 224.

Ved Underretterne bliver det Væsentlige af Parternes Erklæringer over Sagens Sammenhæng og af Vidners og Synsmænds Forklaringer at protokollere og derefter at oplæse

Digitized by Google

til Vedtagelse, dog kun forsaavidt Sagens Gjenstand har en Værdi af over 40 Kr.

§ 85.

Fuldstændigt optages i Retsbogen:

Rettens Domme, Kjendelser og øvrige Beslutninger;

Parternes Paastande for Underretterne, samt for Landsretterne Indsigelser og Paastande vedrørende Sagens Formalitet efter § 175;

Nye Paastande og faktiske Anbringender, saavelsom Forandringer i, Tillæg til eller Opgivelser af tidligere fremsatte Paastande, Benægtelser, Indsigelser eller faktiske Anbringender, forsaavidt herom efter § 168, jfr. § 169, kan blive Spørgsmaal udenfor de skriftlige Sagsfremstillinger og Tillæg til samme;

De i § 194 omhandlede Indsigelser og Forlangender.

I Retsbogen gjøres fremdeles Bemærkning om Overleverelsen eller Fremlæggelsen af alle skriftlige Fremstillinger, Dokumenter, Breve, Forkyndelser, Meddelelser og andre Aktstykker, som derhos blive at forsyne med Fremlæggelsespaategning.

§ 86.

Klageskriftet, Parternes øvrige Skrifter og Sagsfremstillinger forblive i Rettens Arkiv. Dokumenter og Aktstykker, der benyttes som Bevis, tilbageleveres Parterne, naar Sagen er paadømt, imod at disse til Retten indlevere bekræftede Gjenparter. Dog fordres ikke Gjenpart af Dokumenter, der kun ere Udskrifter af Embedsprotokoller, eller af Handelsbøger, Regnskabsbøger eller andre saadanne Dokumenter, som ere af særdeles betydeligt Omfang.

§ 87.

Retsbogen underskrives af den, der har fungeret som Formand, og af Protokolføreren.

§ 88.

Retsskriveren har at samle de enhver Sag vedkommende Dokumenter og bevare dem eller de Gjenparter, som ifølge § 86 afgives i Stedet for Originaler, der tilbageleveres.

Digitized by Google

Jøvrigt bestemmes det nærmere ved Anordning for enhver enkelt Ret, hvilke Bøger der skulle føres ved den, samt hvorledes de skulle indrettes.

§ 89.

Parterne saavelsom enhver Anden, som deri har retlig Interesse, kan hos Retsskriveren forlange Udskrift af Retsbøgerne samt af de øvrige ved Retten beroende og til Sagen hørende Dokumenter, imod herfor at erlægge sportelmæssig Betaling.

Dersom Retsskriveren nægter at meddele en forlangt Udskrift, kan den, som har begjært en saadan, skriftlig fremsætte behørig begrundet Anke, der afleveres til Retsskriveren, som indsender denne med sin Erklæring til Retten, som derefter ved Kjendelse afgjør Spørgsmaalet. Mod denne Kjendelse kan der iværksættes Besværing efter de almindelige Regler herom.

Kapitel VIII.

Om Procesmaaden i Almindelighed.

§ 90.

Samtlige til Processens (derunder Bevisets) Førelse fornødne Skridt iværksættes af Parterne. En Indgriben af Retten finder kun Sted, saavidt Loven hjemler det.

§ 91.

Retssager forhandles mundtligt. Skrift anvendes kun, forsaavidt Loven hjemler det.

Ved den mundtlige Forhandling benyttes frit Foredrag; Oplæsning af skrevne Bevisdokumenter, Fremstillinger eller Udviklinger tilstedes alene, hvor Loven hjemler saadant. Ogsaa Beviser fremstilles, saavidt muligt, i frit mundtligt Foredrag; dog tillades Oplæsning, hvor det kommer an paa ordret Gjengivelse.

Naar Oplæsning skal finde Sted, foregaar den enten ved Parten selv eller ved Protokolføreren efter Formandens Bestemmelse.

Digitized by Google

§ 92.

Retssproget er dansk. Ingen skriftlig eller mundtlig Henvendelse fra Parterne til hinanden eller til Retten maa ske i noget andet Sprog. Afhørelse af Personer, der ikke ere det danske Sprog mægtige, foregaar ved Hjælp af en edsvoren Tolk; dog kan ved Underretterne Tilkaldelse af Tolk undlades, naar Parterne ikke gjøre Fordring herpaa, og Retten tiltror sig fornødent Kjendskab til det fremmede Sprog.

Dokumenter, der ere affattede i fremmede Sprog, maa ledsages af en Oversættelse, der skal være autoriseret af en offenlig ansat Translateur, medmindre Parterne anerkjende dens Rigtighed.

Forhandling med og Afhørelse af Døve, Stumme og Døvstumme foregaar enten ved Hjælp af Personer, der ere kyndige i Tegnsproget, og som forud tages i Ed, eller ved skriftlige Spørgsmaal og Svar.

§ 93.

Rettens Formand leder de mundtlige Forhandlinger. Han giver Parterne Ordet i den Orden, hvori disse have at ytre sig, og han slutter Forhandlingerne, naar han anser det foreliggende Æmne for tilstrækkeligen droftet. Ordet kan fratages den Part, som ikke vil rette sig efter Formandens Ledelse, og han maa da bære det Tab, som kan følge heraf.

§ 94.

Enhver af Parterne er pligtig bestemt og utvetydigt at angive de Kjendsgjerninger, paa hvilke han støtter sine Paastande, saavelsom bestemt og utvetydigt at erklære sig over de af Modparten anførte Kjendsgjerninger.

Om en ikke særskilt og udtrykkeligt benægtet Kjendsgjerning skal anses for indrømmet eller bestridt, afgjør Retten efter et Skjøn over Forhandlingerne i det Hele.

§ 95.

Retten skal ved hensigtsmæssige Spørgsmaal til Parterne søge at fjerne Uklarhed, Tvetydighed eller Ufuldstændighed i Fremstillingen af Sagen og i andre afgivne Erklæringer og Oplysninger.

Digitized by Google

Det er endvidere Retten tilladt at stille Spørgsmaal til Parterne, forsaavidt dette er fornødent, for at deres Fremstilling af Sagen fuldstændig kan forstaaes, eller de fornødne Bestemmelser om Processens Gang, derunder Bevisets Førelse, kunne træffes.

Saavel Rettens Formand som dens enkelte Medlemmer kunne stille Spørgsmaal.

§ 96.

Retten kan efter Modpartens Paastand indkalde en Part til personligt Møde for at besvare Spørgsmaal sigtende til Sagens Oplysning.

Er Parten syg eller paa anden Maade forhindret i at møde, eller vilde hans Fremstilling for den Ret, hvor Sagen forhandles, medføre uforholdsmæssige Omkostninger eller anden Ulempe, kan Retten, forsaavidt Parten befinder sig indenfor Landets Grænser, bestemme, at han skal afhøres ved Underretten paa det Sted, hvor han opholder sig, over bestemt opgivne Spørgsmaal, der ikke i Forvejen maa meddeles ham; disse affattes skriftligt af Retten eller af Modparten under Rettens Tilsyn og tilstilles derefter vedkommende Underret. Modparten er berettiget til at give Møde ved Afhøringen, om hvis Foretagelse han derfor skal underrettes, og fremsætte yderligere Spørgsmaal.

Enhver Part kan frivilligt fremstille sig under Bevisforhandlingen og begjære personlig at afgive sin Forklaring. Dette tilstedes ham i Almindelighed, medmindre Retten anser det for at være uden Nytte i Henseende til Sagens Oplysning. Den Part, der fremstiller sig for at afgive Forklaring, er pligtig at besvare de yderligere Spørgsmaal, som Modparten eller Retten maatte gjøre ham.

§ 97.

Naar en Part, der er tilsagt til personligt Møde, uden oplyst lovligt Forfald udebliver, eller naar der ikke svares paa de ifølge de tvende foregaaende Paragrafer stillede Spørgsmaal eller Svaret ikke har tilstrækkelig Bestemthed, kan Retten fortolke Udeblivelsen, Tavsheden eller Ubestemtheden paa den for Mod-

Digitized by Google

parten gunſtigſte Maade og navnlig henholde ſig til dennes Forklaring.

§ 98.

Retten kan paalægge en Part at fremlægge Situationskort, Stamtavler, Grundrids, Tegninger og andre lignende Anſkueligheden befordrende Midler til Faktums Forſtaaelſe, naar Sagen ikke uden dette kan paadommes med tilſtrækkelig Sikkerhed.

Vægrer Sagſøgeren ſig herved, kan Sagen afviſes; er det Indſtævnte, behandles han efter Reglerne i § 97.

§ 99.

Antager Retten, at der er Omſtændigheder tilſtede, ſom kunne medføre Afviſning paa Embedsvegne, kan den ſtandſe Forhandlingerne og opfordrer da Parterne til at erklære ſig over Afviſningsſpørgsmaalet.

Naar Afviſningsdom ikke affiges, fortſættes derefter Forhandlingerne.

§ 100.

Ved Klageſkriftets Meddelelſe til Modparten anſees Sagen ſor anhængiggjort, ligeiom en Modfordring er at anſe ſom anhængiggjort ved Meddelelſen af det Tilſvarsſkrift hvori den fremſættes, forſaavidt der paaſtaaes ſelvſtændig Dom for ſamme.

Indtil Sagſøgeren mundtlig har nedlagt ſin Paaſtand og har fremlagt ſin Sagsfremſtilling i Retten, forſaavidt en ſaadan er nødvendig, ſtaar det ham frit for at hæve Sagen, imod til den Sagſøgte at udrede Erſtatning for Ulejlighed, Udgifter og Tidsſpilde, dog at Sagſøgeren ikke derved kan forhindre, at der gives den Sagſøgte Dom for Modfordringer. Efter det anførte Tidspunkt kan Sagſøgeren derimod ikke enſidig hæve Sagen.

§ 101.

Ved Sagens Anhængiggjørelſe begrundes Ret for Modparten til at fremſætte Modfordringer, forſaavidt ſom disſe enten have fælles Oprindelſe med Hovedfordringen eller dog i Mangel heraf ere udjævnelige (komputable)

Digitized by Google

med den. Der kan gives selvstændig Dom for Modfordringen.

Under Proceduren behandles Modfordringen aldeles som en Bestanddel af Indstævntes Forsvar. Den fremsættes og forhandles i Forbindelse med hans Indsigelser paa samme Maade som disse. Dog kan Retten udøve den samme ved § 102 tillagte Myndighed ogsaa med Hensyn til Modfordringer.

§ 102.

Retten kan bestemme, at flere for den svævende Retssager imellem de samme Parter skulle forhandles i Forbindelse med hverandre. Samme Myndighed har Retten ogsaa med Hensyn til Retssager imellem forskjellige Parter, naar Søgsmaalenes Forening ikke vilde stride imod § 42.

Ere flere Søgsmaal forenede under een Retssag, kan Retten anordne, at en Adskillelse skal finde Sted, og at et eller flere af Søgsmaalene forhandles og paadømmes særskilt.

Frembyder Sagen flere Stridspunkter, kan Retten bestemme, at Forhandlingerne foreløbigt skulle indskænke sig til et eller nogle af disse; enkelte Søgsmaalsgrunde eller enkelte Indsigelser kunne som en Følge heraf gjøres til Gjenstand for særskilt Procedure.

§ 103.

Er et Retsforhold, hvis Fastsættelse vil faae Indflydelse paa Sagens Udfald, Gjenstand for en ved samme eller en anden Ret svævende Retstrætte, eller er det indbragt til Afgjørelse ved administrativ Myndighed, kan Retten enten efter Paastand eller paa Embeds Vegne bestemme, at Sagens Forhandling i det Hele eller tildels skal udsættes, indtil hin Retstrætte er paadømt eller den administrative Afgjørelse er truffen.

§ 104.

Opstaar der under en Sag Mistanke om en begaaet strafbar Handling, eller der allerede er begyndt en Forunderſøgelse mod en af Sagens Parter, kan Retten udsætte Forhandlingen, indtil Straffesagen har fundet sin Afgjørelse.

Digitized by Google

§ 105.

Ved Udøvelse af den i §§ 102 — 104 hjemlede Myndighed har Retten at virke hen til, at den størst mulige Orden, Klarhed og Simpelhed i Forhandlingerne opnaaes.

§ 106.

De i §§ 98, 99, 102, 103 og 104 omhandlede Bestemmelser kunne træffes paa ethvert Trin af Forhandlingerne, ligesom de kunne tilbagekaldes, naar Retten anser dette for hensigtsmæssigt.

Retten anordner det Fornødne med Hensyn til Udsættelse af Sagen, naar den benytter sin i §§ 98, 99, 102, 103 eller 104 omhandlede Myndighed.

§ 107.

De i §§ 98, 99, 102, 103 eller 104 indeholdte procesledende Bestemmelser ere ikke Gjenstand for Retsmidlers Anvendelse.

Kapitel IX.

Om Forkyndelser og andre processuelle Meddelelser.

§ 108.

Forkyndelser og andre processuelle Meddelelser skulle, forsaavidt ikke Loven eller Parternes Overenskomst medfører Undtagelse, foregaa ved en Stævningsmand. Denne har ved Forretningens Udførelse som Vidne at tiltage en anden Stævningsmand eller, saafremt Tiden ej tillader at faae en saadan tilkaldt (§ 109 næstsidste Stykke), en god Mand.

Enhver beskikket Stævningsmand kan med fuld Retsvirkning iværksætte Forkyndelser og Meddelelser under Iagttagelse af de i Loven givne Forskrifter. Gyldigheden af det Foretagne svækkes ikke derved, at Stævningsmanden har handlet udenfor den Retskreds, i hvilken han er ansat.

§ 109.

Det, der skal forkyndes eller meddeles, maa foreligge i skriftlig Udfærdigelse.

Parten kan begjære Foretagelsen af Forkyndelser og Meddelelser enten umiddelbart hos

Digitized by Google

en Stævningsmand eller, forsaavidt Forkyndelsen skal ske paa et andet Sted end det, hvor Parten opholder sig, igjennem vedkommende Underdommer, som imod Forudbetaling af alle dertil medgaaende Udgifter er pligtig at besørge Begjæringen videre til en Stævningsmand.

De for en Retskreds beskikkede Stævningsmænd ere pligtige at besørge alle Forkyndelser og Meddelelser indenfor Retskredsens Grænser. Dog maa en Stævningsmand ikke paatage sig Forretningen eller deltage i samme, naar nogen af Parterne er hans Ægtefælle eller er ham beslægtet eller besvogret i den lige op- eller nedstigende Linie eller i første Sidelinie, eller han selv er Part i Sagen eller af dens Udfald kan have Skade eller Fordel.

Begjæringer om Forkyndelser og Meddelelser skulle efterkommes snarest muligt og i Byerne seneſt inden 24 Timer og paa Landet seneſt inden 48 Timer efter Modtagelsen.

Vedkommende Part kan forlange, at Stævningsmanden skal undertegne en ham forelagt skriftlig Tilstaaelse for, at han til den angivne Tid har modtaget Begjæringen.

§ 110.

Ved Anordning gives der en Instrux samt de fornødne Disciplinarbestemmelser for Stævningsmænd.

§ 111.

Om Forkyndelsers eller Meddelelsers Iværksættelse gjælde følgende Regler:

a) Dersom Vedkommende har Bopæl indenfor Kongerigets Grænser, kan Forkyndelsen eller Meddelelsen gyldigen ske der; er han tilstede, for ham selv personlig; men angives han at være fraværende — i hvilket Tilfælde det i Paategningen bør opgives, om Fraværelsen er begrundet i Bortrejse, og i saa Fald tillige, hvor han antages at opholde sig —, da for hans Ægtefælle, Børn over 18 Aar, Tjenestefolk eller andre til Husstanden hørende voxne Personer, som ere der tilstede; ere saadanne ikke at antræffe, for hans Husvært, Principal, Husbonde, Læremester eller Arbejdsherre, forsaavidt som denne der træffes tilstede.

Har den Paagjældende ikke Bopæl indenfor Kongerigets Grænser, kan Forkyndelsen eller Meddelelsen ske paa hans midlertidige

Digitized by Google

Opholdssted i Riget; træffes han der tilstede, for ham selv personlig, men i modsat Tilfælde for dem, hos hvem han er til Huse.

b) Forkyndelse eller Meddelelse til Vedkommende personlig er altid gyldig, selv om han antræffes udenfor sin Bopæl eller sit Opholdssted; dog maa Forkyndelsen eller Meddelelsen ikke ske i Kirken eller paa andet Sted, medens Gudstjenesten eller kirkelige Handlinger der foregaa.

§ 112.

Den Stævningsmand, af hvem Forretningen udføres, skal bestræbe sig for at iværksætte Forkyndelsen paa en af de i foregaaende Paragraf angivne Maader, og han har til den Hensigt ikke blot at handle efter det, som af den forkyndende Part opgives ham, men han bør selv efter bedste Evne søge alle fornødne Underretninger.

Har han ikke kunnet iværksætte Forkyndelsen eller Meddelelsen paa nogen af de i foregaaende Paragraf angivne Maader, skal han i Forbindelse med den anden Stævningsmand paategne Udfærdigelsen (§ 88) Attest herom og strax overlevere den til Politiet, der skal søge snareste muligt at iværksætte Forkyndelsen eller Meddelelsen. Lykkes dette ikke, fordi Paagjældende ikke befindes at have Bolig eller Opholdssted i Retskredsen og ej heller personlig antræffes der, har Politiet at tilbagegive Udfærdigelsen til Parten med Paategning om det Stedfundne samt om, hvad der er Politiet bekjendt angaaende Paagjældendes Bolig eller Opholdssted.

Gaar Politiets Opgivelse ud paa, at Paagjældende har Bopæl eller Opholdssted andetsteds i Riget, bliver Forkyndelsen at iværksætte der i Overensstemmelse med de foranstaaende Regler. Ser Politiet sig ikke istand til at opgive Paagjældendes Bopæl eller Opholdssted inden Riget, og kan det heller ikke opgives, om og hvor Paagjældende har Bopæl i Udlandet, er Parten berettiget til at lade Forkyndelsen eller Meddelelsen ske ved 3 Gange gjentaget Indrykkelse i den almindelige Tidende, som ved Kgl. Anordning bestemmes til retslige Bekjendtgjørelser, hvorhos dog bliver at iagttage, at dersom det af Parten vides eller af Politiet er opgivet, hvor Paagjældende for Tiden opholder sig i Udlandet,

Digitized by Google

skal Udfærdigelsen tillige tilstilles ham pr. Post i betalt Brev, der skal anbefales.

§ 113.

Har det været Parten bekjendt, at Paagjældende har Bopæl i Udlandet, eller indeholder Politiets Paategning Angivelser, gaaende ud herpaa, skal Forkyndelsen eller Meddelelsen, uanset Bestemmelserne i foregaaende Paragrafs Slutning, altid foretages paa den ved Stedets Love hjemlede Maade. Parten kan fordre, at Retten skal udstede de i saa Henseende fornødne Begjæringer til paagjældende fremmede Myndigheder. Skulde disse vægre sig ved at iværksætte Forkyndelsen eller Meddelelsen, er Parten berettiget til at gaa frem paa den i Slutningen af foregaaende Paragraf angivne Maade.

§ 114.

Parterne kunne vedtage, at et opgivet Sted skal agtes for Bopæl, og dette bliver da, forsaavidt der forefindes Personer, som enten ifølge § 111 ere pligtige at modtage Forkyndelsen eller erklære sig for befuldmægtigede hertil, ved Anvendelsen af de foregaaende Regler at behandle som den virkelige Bopæl.

§ 115.

Den til Forkyndelsens eller Meddelelsens Foretagelse antagne Stævningsmand behøver ikke at godtgjøre sin Bemyndigelse til den enkelte Forretning for den eller dem, til hvem Forkyndelsen eller Meddelelsen sker.

De Personer, for hvem Stævningsmanden i Medfør af de foregaaende Bestemmelser mener at burde foretage Forkyndelsen eller Meddelelsen, kunne i Reglen ikke vægre sig ved at modtage den. Ubeføjet Nægtelse medfører Forpligtelse til at betale Udgifterne ved Forretningen. Stævningsmanden har derhos i heromhandlede Tilfælde strax at opfordre Politiet til at overtage Forkyndelsen eller Meddelelsen; den, der ubeføjet har nægtet at modtage Forkyndelsen eller Meddelelsen, skal da endvidere betale Politiet en passende af Politimesteren fastsat Godtgjørelse for den foraarsagede Ulejlighed.

§ 116.

De Personer, for hvem Forkyndelsen eller Meddelelsen ifølge § 111, jfr. § 114, foregaar, naar rette Vedkommende ikke træffes, ere pligtige at

Digitized by Google

underrette denne om det Stedfundne, naar det kan ske uden Udgift eller Besvær. Tilsideſættelse af denne Pligt medfører Erſtatningsansvar.

§ 117.

Naar Stævningsmænd og Parter have iagttaget de i §§ 111—115 givne Regler, anſees Forkyndelſen eller Meddelelſen for lovlig, uagtet den ikke ved de trufne Foranſtaltninger maatte komme til Paagjældendes Kundſkab.

§ 118.

Forkyndelſer og Meddelelſer ſkulle foregaa imellem Kl. 7 Morgen og Kl. 8 Aften. Paa Søn- og Helligdage maa de ikke foregaa i Tiden fra Kl. 9 Frm. til Kl. 4 Eftm.

§ 119.

Det, der ſkal forkyndes eller meddeles, maa overgives Stævningsmændene i dobbelt Udfærdigelſe.

Naar de til Forkyndelſens eller Meddelelſens Iværkſættelſe befalede Skridt ere foretagne, forſyner Stævningsmanden og den, der har været ham behjælpelig, begge Exemplarer med Paategning herom. Det ene Exemplar overgives til den eller dem, for hvem Forkyndelſen eller Meddelelſen ſker, og det andet Exemplar tilbagegives den, der har begjært Forretningen.

Paategningen ſkal indeholde fornøden Angivelſe af Dag og Time, paa hvilken, Stedet, hvor, og Perſonerne, for hvem Forkyndelſen eller Meddelelſen er ſket. Naar Forkyndelſen eller Meddelelſen ikke er ſket til Vedkommende ſelv, ſkal det tillige i Paategningen bemærkes, hvorledes man i denne Anledning har forholdt ſig.

Paategningen afgiver Bevis for det, ſom ifølge den er paſſeret; dog er Modbevis ikke udelukket.

Benyttes Avisbekjendtgjørelſe, er det ikke nødvendigt, at Udfærdigelſen, der ſkal forkyndes eller meddeles, optages fuldſtændigt, men det er tilſtrækkeligt, at dens Indhold meddeles i Uddrag, ſamt at det bemærkes, at Udfærdigelſen ſelv henligger til Modtagelſe paa vedkommende Rets Skriverkontor. Det maa udtrykkeligt udtales i Bekjendtgjørelſen, at Forkyndelſen eller Meddelelſen forgjæves er ſøgt iværkſat paa den i denne Lovs §§ 111 og 112 beſtemte Maade. Det fornødne Bevis for dens Fore-

Digitized by Google

tagelse føres ved Fremlæggelse af paagjældende Numre af Tidenden.

Sker Meddelelse pr. Post, har vedkommende Postembedsmand paa Forlangende at forsyne det ene Exemplar, forinden det tilbagegives den, der har begjært Affendelsen, med Paategning om, at et ligelydende Exemplar er affendt til nærmere betegnet Adresse i betalt og anbefalet Brev. Paategningen indeholder Bevis for det Stedfundne, indtil Modbevis føres.

§ 120.

Benytte begge Parterne Sagførere til at udføre Processen, kunne Forkyndelser og Meddelelser, der forefalde under Sagens Gang, ske umiddelbart fra den ene Sagfører til den anden, uden Stævningsmænds Mellemkomst, blot imod simpelt Modtagelsesbevis.

Forkyndelsen eller Meddelelsen kan gyldigen afleveres paa Sagførerens Kontor til enhver Tid, dette er aabent, og Modtagelsesbeviset kan udstedes af Sagførerens der tilstedeværende Fuldmægtige eller andre Kontorbetjente.

§ 121.

Naar en Bestemmelse med Hensyn til Sagens videre Foretagelse eller Proceshandlingers Iværksættelse træffes af Retten i et behørigt afholdt Møde, er ingen særlig Forkyndelse eller Meddelelse nødvendig; men alle Vedkommende, som have været pligtige at møde, antages herved at have erholdt fornøden Underretning.

§ 122.

Meddelelser, som udgaa fra Retten, ske paa den Maade, Rettens Formand i hvert enkelt Tilfælde anser for hensigtsmæssig, og uden at hans Bestemmelser herom ere Gjenstand for Paaanke. Det er ham tilladt at tilstille Meddelelsen pr. Post.

§ 123.

Klageskriftet, den endelige Dom samt de Skrifter, hvorved Retsmidlernes Anvendelse indledes, maa altid meddeles eller forkyndes paa den i §§ 108—119 bestemte Maade og i Reglen for vedkommende Part, om endog han under Processen er eller har været repræsenteret af en Sagfører eller Andre.

Digitized by Google

§ 124.

Indkaldelser og Meddelelser til Militære, hvilke med de af Forholdets Natur flydende Lempelser blive at iværksætte efter de i dette Kapitel givne Regler, skulle tillige anmeldes for Afdelingschefen, som foranlediger Paagjældendes Møde for Retten, hvor Saadant gjøres fornødent.

Kapitel X.

Om Processomkostningerne.

§ 125.

Enhver Part har at betale de Omkostninger, som foranlediges ved processuelle Skridt, der af ham begjæres eller sættes i Bevægelse, dog med Forbehold af Ret til at faae dem erstattede af Modparten ifølge nedenstaaende Regler.

Omkostningerne ved processuelle Skridt, som Retten anordner, kunne forelobig kræves betalte enten af den Part, i hvis Interesse Retten anser det Foretagne for at være, eller af begge Parter i det af Retten bestemte Forhold.

§ 126.

Den tabende Part er pligtig at erstatte Modparten de ham ved Retssagen paaførte Udgifter, forsaavidt ikke Parten maa anses selv at have truffet en anden Overenskomst.

Udgifter, der ikke have været fornødne for Sagens forsvarlige Udførelse, erstattes ikke. Hvilke Udgifter der i det givne Tilfælde have været fornødne, afgjør Retten ifølge et frit Skjøn. Beløbet ansættes under Ed til en rund Sum, saaledes at de virkelig fornødne Udgifter saavidt muligt erstattes fuldt ud.

Den Omstændighed, at enkelte Søgsmaalsgrunde eller Indsigelser ved den endelige Dom forkastes eller enkelte Beviser anses for ikke at oplyse Noget i Sagen, medfører ikke i og for sig, at de herpaa anvendte Udgifter skulle som ikke fornødne udelukkes fra Erstatning.

§ 127.

For tabende agtes den Part, som efter Processens Anhængiggjørelse hæver Sagen, af-

Digitized by Google

staar fra sin Fordring eller anerkjender Modpartens Fordring.

Dette gjælder dog ikke, forsaavidt Sagsøgte lovlig har tilbudt Sagsøgeren, hvad der kan tilkomme denne, men Sagsøgeren bør da erstatte Sagsøgte Udgifterne ved den derefter faldende Del af Processen.

§ 128.

Naar Sagen i det Hele afvises, betragtes den med Hensyn til Procesomkostninger som tabt af Sagsøgeren.

§ 129.

Procesfæller hæfte solidarisk for Procesomkostningerne. Dog kan Retten, naar Omstændighederne tale derfor, paalægge en enkelt eller enkelte af dem at udrede visse Dele af Omkostningerne.

§ 130.

Forsaavidt en Sags Udfald er gjort afhængig af den ene Parts Ed, bliver den ogsaa i Henseende til Procesomkostningerne at betragte som vunden eller tabt af ham, eftersom Eden aflægges eller ikke.

Dog kan Retten, naar en Part har tilvejebragt en saadan Sandsynlighed for et af ham fremsat Anbringendes Rigtighed, at det paa Grund heraf ved Dommen paalægges Modparten edelig at fragaa det, fritage den Bevispligtige for at erstatte Modparten Procesomkostningerne, uanset at denne maatte aflægge Eden.

§ 131.

Naar hver især af Parterne for en Del taber og for en Del vinder Sagen, blive Processens Omkostninger at ophæve eller at dele i det af Retten bestemte Forhold.

Dog kan Retten paalægge en Part at erstatte Modparten Processens Omkostninger, naar dennes Paastand kun i en mindre betydelig Grad har overskredet det Tilkjendte og ingen særskilte Omkostninger ere foranledigede ved Overskridelsen.

§ 132.

Den Part, som ved Anvendelse af Rets-

Digitized by Google

midlerne (Paaanke, Besværing eller ny Foretagelse af Sagen) ikke opnaar nogen Forandring af Dommen eller Kjendelsen, ansees forsaavidt som tabende og har derfor at erstatte Modparten de ved Retsmidlets Brug foraarsagede Omkostninger.

§ 133.

Opnaaes der ved Anvendelsen af Retsmidlerne (Paaanke, Besværing eller ny Foretagelse af Sagen) en Forandring i den faldne Dom eller Kjendelse, bliver der med Hensyn til Omkostningerne ved Retsmidlets Gjennemførelse saavelsom med Hensyn til Omkostningerne ved Sagens tidligere Behandling, forsaavidt herom skal træffes Afgjørelse, i Reglen at forholde efter de i §§ 126 og 131 givne Regler og Omkostningerne enten at paalægge Modparten eller at ophæve eller dele, dog at Retten paa Grund af særlige Omstændigheder skal være berettiget til at bestemme anderledes.

Naar Hovedsagens Behandling som en Følge af den i Anledning af Retsmidlet trufne Afgjørelse skal fortsættes, kan Afgjørelsen af Spørgsmaalet om Omkostningerne saavel ved Retsmidlets Anvendelse som ved Sagens tidligere Behandling opsættes til den endelige Dom.

§ 134.

Den Part, som ved tilregnelig Fejl eller Forsømmelse har foranlediget spildte Møder, unødvendige Udsættelser, unyttig Bevisførelse eller andre overflødige og hensigtsløse processuelle Skridt, er, selv om han ellers vinder Sagen, pligtig at erstatte Modparten de ham derved foraarsagede Udgifter.

§ 135.

Angaaende Omkostningerne ved enkelte Proceshandlinger eller Procesafsnit kan der strax træffes Afgjørelse af Retten, naar saadan Afgjørelse, saasom i de i foregaaende Paragraf omhandlede Tilfælde, er uafhængig af Hovedsagens Udfald; saadan særskilt Afgjørelse kan gjøres til Gjenstand for Besværing til højere Ret. Er særskilt Afgjørelse ikke tilforn truffet, gives der i den endelige Dom de fornødne

Digitized by Google

Bestemmelser om saadanne enkelte Proceshandlinger og Procesafsnit.

§ 136.

Sagførere og andre Rettergangsfuldmægtige kunne ifølge paagjældende Parts Paastand under Hovedsagen dømmes til at bære de Omkostninger, som de ved pligtstridig Opførsel have foraarsaget. Den, der nedlægger saadan Paastand, skal drage Omsorg for, at der gives Sagføreren eller Rettergangsfuldmægtigen fornøden Lejlighed til at udtale sig om den.

§ 137.

Bestemmelsen i foregaaende Paragraf er ogsaa anvendelig paa Dommere i underordnede Instantser, naar Hovedsagen indbringes for højere Ret, dog saaledes at den Dommer, over hvem Paastanden agtes nedlagt, skal underrettes herom, samtidigt med at Ankeskriftet tilstilles Modparten. Dommeren er da berettiget til at give Møde for den højere Ret og fremføre sit Forsvar. I Tilfælde af Besværing er det tilstrækkeligt, at Paastanden over Dommeren optages i Besværingsskriftet eller i den Tilførsel i Retsbogen, der træder i Stedet for dette (§ 321).

§ 138.

En Udlænding er, naar han optræder som Sagsøger og der af Sagsøgte fremsættes Forlangende derom i det i § 163 nævnte Retsmøde, pligtig til inden en af Retten bestemt Frist at stille en efter dens Skjøn passende Sikkerhed for de Procesomkostninger, som det kan blive paalagt ham at tilsvare Sagsøgte. Over Rettens Afgjørelse i denne Henseende kan der finde Besværing Sted.

Kapitel XI.

Om Meddelelse af fri Proces.

§ 139.

Fri Proces kan meddeles, naar

1) den Paagjældendes Forfatning er saadan, at han ikke uden at savne det Nødvendige til sin og Families Underholdning eller til Fortsættelse af sin Næringsdrift kan afholde de med Sagens Udførelse forbundne Omkostninger og Udgifter, hvorom i Al-

Digitized by Google

mindelighed skal tilvejebringes Atteſter, i Kjøbenhavn fra vedkommende Rodemeſter og udenfor Kjøbenhavn enten fra vedkommende Byraad (Sogneraad) eller fra Præſt eller Underøvrighed;

2) det efter de Oplysninger, ſom kunne haves om Sagens Beſkaffenhed, er at formode, at Paagjældende har rimelig Grund til at procedere;

3) det i Tilfælde, hvor Forligsmægling ved Forligskommisſionen skal finde Sted, ved Atteſt fra denne oplyſes, at Paagjældende ikke under den befalede Forligsmægling har viſt ſig uvillig til Sagens mindelige Afgjørelſe.

§ 140.

Ved Meddelelſe af fri Proces opnaaes:

1) Fritagelſe for Betaling af Retsgebyr og for Brug af ſtemplet Papir.

3) Fritagelſe for Udgifter til Stævningsmænd, til Brevporto og Avisbekjendtgjørelſer ſamt til Rejſeudgifter, Diæter og anden Betaling til Vidner, Syns- og Skjønsmænd o. dsl., hvilke Udgifter i ſaa Fald afholdes af det Offentlige.

3) Underſtøttelſe ved Beſtikkelſe af Sagfører til uden Vederlag af Parten at udføre Sagen, forſaavidt ſaadan Sagførerhjælp ikke ſkjønnes at være unødvendig.

4) Meddelelſe uden Betaling af de Udſkrifter og Beſkrivelſer, ſom maatte behøves.

Meddelelſe af fri Proces har ingen Indflydelſe paa Forpligtelſen til at erſtatte Modparten Processens Omkoſtninger, ligeſaalidt ſom paa dennes Forpligtelſe til at udrede Processens Omkoſtninger i ſamme Omfang, ſom om fri Proces ikke var meddelt.

§ 141.

Andragende om at erholde fri Proces fremſættes ſkriftligt, forſaavidt Underrets- og Landsretsſager angaar, for Formanden i vedkommende Landsret og, forſaavidt Højeſteretsſager angaar, for Højeſterets Formand.

Bevilges Andragendet, har vedkommende Formand efter Omſtændighederne at beſtikke en Sagfører til at udføre Sagen og træffe de videre fornødne Beſtemmelſer.

Digitized by Google

§ 142.

Den givne Tilstaaelse af fri Proces bortfalder, naar Parten dør. Den kan tages tilbage, naar de Forudsætninger, under hvilke den er meddelt, vise sig ikke at være tilstede eller at være bortfaldne.

§ 143.

Meddelelse af fri Proces udstrækker sine Virkninger til hele Sagen i den Instants, derunder til den for at opnaa ny Foretagelse af Sagen for samme Ret foreskrevne Procedure, samt til Exekutionen.

Naar Retshandlinger skulle foretages efter Begjæring af udenlandsk Myndighed, beskikkes der af Rettens Formand, saavidt fornødent gjøres, Sagførere til at varetage Parternes Tarv, og Sagen behandles foreløbig, som om fri Proces var meddelt, men Regning indgives til vedkommende udenlandske Myndighed over Retsgebyrer, Stempelafgifter og andre af Sagen flydende Omkostninger samt over de Salærer, Retten finder, at der tilkommer de beskikkede Sagførere.

§ 144.

Imod Afgjørelser, hvorved fri Proces tilstaaes, haves intet Retsmiddel; imod Afgjørelser, ved hvilke den nægtes eller tages tilbage, kan Besværing til Højesteret finde Sted.

§ 145.

Justitsministeriet skal i samme Omfang som hidtil være berettiget til ogsaa udenfor de i § 139 opstillede Betingelser at anordne, at fri Proces skal tillægges offentlige Myndigheder, Stiftelser, Embedsmænd m m., og det paahviler derfor vedkommende Retsformand (§ 141) at iagttage det Fornødne til Udførelsen heraf.

Kapitel XII.

Om Rettergangsboder.

§ 146.

Skjønnes det, at en Part uden nogen rimelig Grund har anlagt Retssag eller anvendt Retsmidler eller sat sin Modpart i den Nødvendighed at anlægge Retssag eller anvende Retsmidler, bliver han herfor ved den endelige Dom i Sagen at anse med Boder fra 40 til 400 Kr.

Digitized by Google

§ 147.

Samme Straf idømmes for at have brugt opdigtede Udsættelsesgrunde eller andre Udflugter til at forhale Sagen eller at skille Modparten ved hans Ret, saavelsom for ikke at have givet behørigt Møde ved den befalede Forligsmægling.

§ 148.

De i §§ 146 og 147 givne Straffebestemmelser medføre ingen Indskrænkning i Adgangen til at drage den Skyldige til Ansvar efter Straffelovens almindelige Bestemmelser, hvor disse iøvrigt ere anvendelige.

§ 149.

Straf i Henhold til §§ 146 og 147 kan ved Dommen i Hovedsagen paalægges ikke blot Parten, men ogsaa hans Rettergangsfuldmægtig eller efter Omstændighederne begge, forsaavidt det maa antages, at de ere skyldige eller medskyldige i det stedfundne ulovlige Forhold.

§ 150.

Sagførere, der ved opdigtede Udsættelsesgrunde eller andre Udflugter forhale Retssager, ansees ved den endelige Dom med Bøder fra 80 til 800 Kr. For andet ulovligt Ophold af Sagen ansees de med Bøder fra 20 til 400 Kr.

§ 151.

For skjødeslos eller forsømmelig Adfærd i Udførelsen af Retssager, saavelsom for Efterladenhed i at fremme Retssager, der ikke falder ind under Bestemmelserne i den foregaaende Paragraf, ansees Sagføreren ved den endelige Dom med Bøder fra 20 til 400 Kr.

§ 152.

Ogsaa for andre Pligtovertrædelser, være sig overfor Modparten eller overfor Mandanten, end de i de foregaaende Paragrafer omhandlede, kan Sagføreren straffes under Hovedsagen, naar Straffen ikke overstiger Bøder og ingen særlig Bevisførelse udfordres for at oplyse det strafbare Forhold.

§ 153.

De i dette Kapitel omhandlede Straffe idømmes paa Embedsvegne, naar Retten af det i Sagen Foregaaede kan skjønne, at Betingelserne for Straffens Anvendelse ere tilstede.

Digitized by Google

Kapitel XIII.

Om den tvungne Forligsprøve.

§ 154.

Gjenstand for tvungen Forligsmægling ere alle borgerlige Domssager i første Instants. Dog er Forligsprøve ej fornøden:

a) naar Sagsøgte ikke har Bopæl her i Landet;
b) naar Modfordringer gjøres gjældende, om endog selvstændig Dom for dem paastaaes;
c) naar Exekutivproces anvendes, jfr. § 382.

§ 155.

I Underretssager foregaar Forligsmæglingen ved Retten paa den Maade, som hidtil har været gjældende med Hensyn til private Politisager.

§ 156.

I Landsretssager foregaar Forligsmæglingen ved Forligskommissionen under Iagttagelse af de hidtil herom gjældende Regler.

§ 157.

Selv om der ikke fremsættes Formalitetsindsigelser hentede fra Mangler ved Forligsmæglingen, har Retten ved Begyndelsen af den mundtlige Forhandling og forinden Realitetsproceduren af egen Drift at undersøge, om behørig Forligsmægling har fundet Sted. Befindes dette ikke at være Tilfældet, bliver Sagen at afvise eller efter Reitens nærmere Bestemmelse at udsætte, for at behørig Forligsmægling kan finde Sted.

Naar overhovedet Forlig har været forsøgt i Anledning af Sagen, er Forligsklagens Indhold ikke til Hinder for en senere Udvidelse eller Forandring af Sagsmaalsgrunde eller Paastande.

§ 158.

De lovbefalede Følger af Indstævntes Udeblivelse fra Forligsmæglingen eller af Mangel af personligt Møde ved den gjøres først gjældende ved den endelige Dom.

Digitized by Google

Andet Afsnit.

Om Processmaaden ved Landsretterne.

Kapitel I.

Om de Skrifter, som vexles mellem Parterne og om de Skrifter, som skulle forelægges Retten forinden den mundtlige Forhandlings Begyndelse.

§ 159.

Processen indledes med Sagsøgerens Klageskrift. Dette skal indeholde:

a) Sagsøgerens Navn og Bopæl samt den af ham antagne Sagførers Navn og Bopæl eller en Erklæring om, at ingen Sagfører agtes benyttet; Sagsøgtes Navn og derhos hans Bopæl eller Opholdssted, forsaavidt den eller det vides. Fremdeles skal nævnes en Person, boende paa det Sted, hvor Sagen anlægges, til hvem alle processuelle Meddelelser kunne gjøres med samme Virkning, som om de vare gjorte til Sagsøgeren selv. Undladelse af dette bevirker, at saadanne Meddelelser gyldigen kunne afgives paa Rettens Skriverkontor.

b) Angivelse af den Paastand, Sagsøgeren agter at nedlægge, i Forbindelse med en tilstrækkelig og tydelig Fremstilling af de faktiske Omstændigheder, hvorpaa Sagsøgeren støtter den.

c) Opfordring til Sagsøgte til at møde for den i Klageskriftet benævnte Ret paa den Dag, som Rettens Formand ved Paategning paa Klageskriftet bestemmer. — Sagsøgeren maa drage Omsorg for, at Forkyndelsen iværksættes saa betimeligt, at Sagsøgte faar den fulde Varselsfrist (§ 161).

Med Klageskriftet maa følge bekræftet Gjenpart af de Dokumenter, ved hvilke Sagsøgeren vil bevise sin Paastand, samt Tilbud om at forevise Sagsøgte Originalerne, der til denne Hensigt maa henlægges paa Rettens Skriverkontor i en nærmere angivet Tid af mindst 8 Dage umiddelbart efter Klageskriftets Meddelelse. Ved Dokumenter af betydeligere Omfang, saavelsom hvor det iøvrigt er forbundet med særegen Vanskelighed eller Bekostning at tage Gjenpart, bortfalder Forplig-

Digitized by Google

Kapitel XIII.

Om den tvungne Forligsprøve.

§ 154.

Gjenstand for tvungen Forligsmægling ere alle borgerlige Domssager i første Instants. Dog er Forligsprøve ej fornøden:

a) naar Sagsøgte ikke har Bopæl her i Landet;
b) naar Modfordringer gjøres gjældende, om endog selvstændig Dom for dem paastaaes;
c) naar Exekutivproces anvendes, jfr. § 382.

§ 155.

I Underretssager foregaar Forligsmæglingen ved Retten paa den Maade, som hidtil har været gjældende med Hensyn til private Politisager.

§ 156.

I Landsretssager foregaar Forligsmæglingen ved Forligskommissionen under Iagttagelse af de hidtil herom gjældende Regler.

§ 157.

Selv om der ikke fremsættes Formalitetsindsigelser hentede fra Mangler ved Forligsmæglingen, har Retten ved Begyndelsen af den mundtlige Forhandling og forinden Realitetsproceduren af egen Drift at undersøge, om behørig Forligsmægling har fundet Sted. Befindes dette ikke at være Tilfældet, bliver Sagen at afvise eller efter Rettens nærmere Bestemmelse at udsætte, for at behørig Forligsmægling kan finde Sted.

Naar overhovedet Forlig har været forsøgt i Anledning af Sagen, er Forligsklagens Indhold ikke til Hinder for en senere Udvidelse eller Forandring af Sagsmaalsgrunde eller Paastande.

§ 158.

De lovbefalede Følger af Indstævntes Udeblivelse fra Forligsmæglingen eller af Mangel af personligt Møde ved den gjøres først gjældende ved den endelige Dom.

Digitized by Google

Andet Afsnit.

Om Procesmaaden ved Landsretterne.

Kapitel I.

Om de Skrifter, som vexles mellem Parterne og om de Skrifter, som skulle forelægges Retten forinden den mundtlige Forhandlings Begyndelse.

§ 159.

Processen indledes med Sagsøgerens Klageskrift. Dette skal indeholde:

a) Sagsøgerens Navn og Bopæl samt den af ham antagne Sagførers Navn og Bopæl eller en Erklæring om, at ingen Sagfører agtes benyttet; Sagsøgtes Navn og derhos hans Bopæl eller Opholdssted, forsaavidt den eller det vides. Fremdeles skal nævnes en Person, boende paa det Sted, hvor Sagen anlægges, til hvem alle processuelle Meddelelser kunne gjøres med samme Virkning, som om de vare gjorte til Sagsøgeren selv. Undladelse af dette bevirker, at saadanne Meddelelser gyldigen kunne afgives paa Rettens Skriverkontor.

b) Angivelse af den Paastand, Sagsøgeren agter at nedlægge, i Forbindelse med en tilstrækkelig og tydelig Fremstilling af de faktiske Omstændigheder, hvorpaa Sagsøgeren støtter den.

c) Opfordring til Sagsøgte til at møde for den i Klageskriftet benævnte Ret paa den Dag, som Rettens Formand ved Paategning paa Klageskriftet bestemmer. — Sagsøgeren maa drage Omsorg for, at Forkyndelsen iværksættes saa betimeligt, at Sagsøgte faar den fulde Varselsfrist (§ 161).

Med Klageskriftet maa følge bekræftet Gjenpart af de Dokumenter, ved hvilke Sagsøgeren vil bevise sin Paastand, samt Tilbud om at forevise Sagsøgte Originalerne, der til denne Hensigt maa henlægges paa Rettens Skriverkontor i en nærmere angivet Tid af mindst 8 Dage umiddelbart efter Klageskriftets Meddelelse. Ved Dokumenter af betydeligere Omfang, saavelsom hvor det iøvrigt er forbundet med særegen Vanskelighed eller Bekostning at tage Gjenpart, bortfalder Forplig-

Digitized by Google

telsen til at tilstille Modparten Gjenpart, og Tilbud om at forevise Originalen er tilstrækkelig.

Tillige skal Klageskriftet være bilagt med Bevis for, at Forligslovgivningen er efterkommet.

§ 160.

Klageskriftet indleveres til Retten, for at denne kan beramme Dagen, da Sagen skal foretages. Efterat der er gjort Paategning herom paa Klageskriftet, tilbagegives dette til Sagsøgeren til videre Foranstaltning, og Sagen opføres paa Rettens Sagliste (§ 79).

§ 161.

Ved Berammelsen af den Dag, da Sagen skal foretages (Tægtedagen), er at iagttage, at der gives Sagsøgeren den fornødne Tid til at besørge Klageskriftets Meddelelse til den Sagsøgte med behørigt Varsel. Boer eller opholder den Sagsøgte sig i Landsretskredsen, bør Klageskriftet meddeles ham senest 14 Dage, og hvis han boer eller opholder sig udenfor Kredsen, men dog inden Kongerigets Grænser (heri ikke indbefattet Kolonierne og Bilandene), senest 3 Uger før det til Sagens Foretagelse berammede Retsmøde. Boer eller opholder han sig udenfor Kongeriget, eller vides det ikke, hvor han boer eller opholder sig, bestemmer Rettens Formand Varslet, hvilket ogsaa gjælder, hvor det almindelig foreskrevne Varsel paa Grund af særegne Forhindringer for Samfærselen i det enkelte Tilfælde maatte anses for utilstrækkeligt.

§ 162.

Sagsøgte har under den i § 171 bestemte Følge af Undladelsen at afgive et Tilsvarsskrift til Sagsøgeren senest 4 Dage, før Sagen skal foretages i Retten.

Det skal indeholde:

a) Angivelse af den af Sagsøgte antagne Sagførers Navn og Bolig samt Opgivelse af en paa det Sted, hvor Sagen anlægges, boende Person, til hvem alle processuelle Meddelelser paa Sagsøgtes Vegne kunne gjøres. Undladelse af dette sidste har den i § 159 Ltr. a i Slutn. angivne Virkning.

Digitized by Google

b) Angivelse af den Paastand, Sagsøgte agter at nedlægge, og de Benægtelser samt de Indsigelser i Formaliteten eller Realiteten, han vil benytte, ledsaget af en tilstrækkelig og tydelig Fremstilling af de Punkter, hvori Sagsøgte er uenig med Sagsøgeren i Henseende til Sagens Sammenhæng, og af de særlige Omstændigheder, hvorpaa han støtter sit Forsvar, samt derhos, forsaavidt Sagsøgte vil fremføre Modfordringer, af de Kjendsgjerninger, hvorpaa disse støttes.

Med Tilsvarsskriftet maa følge bekræftede Gjenparter af de Dokumenter, som Sagsøgte agter at benytte ved sit Forsvar eller til Støtte for sine Modfordringer, samt Tilbud om at forevise Originalerne, der til denne Hensigt maa henlægges paa Rettens Skriverkontor samtidig med Tilsvarets Afgivelse; dog finder den i § 159 næstsidste Stykke indeholdte Regel ogsaa Anvendelse paa Sagsøgte.

Dersom Sagsøgte ikke afgiver Tilsvarsskrift paa den heromhandlede Maade, kunne alle Meddelelser fra Sagsøgeren til ham afleveres paa Rettens Skriverkontor, medmindre han inden 4 Dage forend det berammede Retsmøde giver Sagsøgeren en skriftlig Meddelelse af det i Litr. a omhandlede Indhold.

§ 163.

Begjærer ingen af Parterne at give yderligere skriftlige Meddelelser til Modparten, sluttes Skriftvexlingen strax i det ved Varselspaategningen bestemte Retsmøde, og der berammes en Tid til den mundtlige Forhandling. Denne kan iøvrigt, naar Parterne derom ere enige, og de medbringe saadanne Sagsfremstillinger, som omhandles i §§ 165 og 166, eller deres Klage- og Tilsvarsskrift er egnet til at benyttes hertil ifølge § 165 2det Stykke, foregaa i det samme Retsmøde.

Forlange Parterne eller nogen af dem at faae Adgang til yderligere skriftlig Meddelelse til Modparten, kan Retten bestemme en Frist, inden hvilken de fornødne gjensidige Meddelelser maa foregaa, og i Forbindelse hermed berammer den da til en passende Tid derefter et Møde, i hvilket den mundtlige Forhandling finder Sted, medmindre Retten undtagelsesvis

Digitized by Google

maatte indrømme nogen af Parterne Udsættelse hermed, fordi han ikke har været istand til inden den fastsatte Frist at foranstalte den fornødne Meddelelse til Modparten, i hvilket Tilfælde et senere Retsmøde berammes til den mundtlige Forhandling.

§ 164.

Parterne, saavel begge som hver især af dem, kunne tilkjendegive, at de ikke begjære at stedes til fortsat Skriftveksling, ved at udeblive i det i foregaaende Paragraf omhandlede Retsmøde. Den Udeblevne ansees som Følge heraf som samtykkende i, at Skriftvexlingen sluttes.

§ 165.

Naar Tiden til Sagens mundtlige Forhandling er berammet, har Sagsøgeren 3 Dage forinden og Sagsøgte senest Kl. 12 Middag Dagen forinden Retsmødet gjensidigen at tilstille hinanden skriftlige Sagsfremstillinger, medmindre der samtidigt med Retsmødets Berammelse maatte af Retten være fastsat andre Frister.

Naar Skriftforberedelsen indskrænker sig til et Klage- og Tilsvarsskrift, kunne disse Skrifter, forsaavidt de i Hensende til Indhold og øvrige Beskaffenhed tilfredsstille Forskrifterne i næste Paragraf, tillige fremlægges som Sagsfremstillinger.

§ 166.

I Sagsfremstillingerne have Parterne punktvis at fremsætte deres Paastande, principale og subsidiære, saavel i Hensende til Formaliteten som i Hensende til Realitet, med en saadan Nøjagtighed og Fuldstændighed, at det sikkert og tydeligt kan sees, hvad hver især af dem ønsker fastsat ved Dommen. Det bør tillige kort og sammentrængt, uden al Vidtløftighed eller Udvikling, angives, paa hvilke Kjendsgjerninger Paastandene støttes, og hvilke Erklæringer der afgives over de af Modparten paaberaabte Kjendsgjerninger. Udviklinger af Retsspørgsmaal maa ikke findes i Sagsfremstillingerne, hvorved dog ikke er udelukket, at de retlige Synspunkter angives, hvor dette er

Digitized by Google

fornødent for at forstaa Meningen eller Hensigten med Paastandene.

§ 167.

Den mundtlige Forhandling foregaar paa Grundlag af Sagsfremstillingerne.

Fremsættes der i det til den mundtlige Forhandling berammede Retsmøde den Indsigelse, at Modpartens Sagsfremstilling indeholder Paastande, Indsigelser, Benægtelser eller faktiske Anbringender, paa hvilke vedkommende Part ikke gjennem den forudgaaede Skriftveksling er bleven behørig forberedt, har Retten, efter Undersøgelse af Skriftvexlingen, at afgjøre, om Indsigelsen er begrundet. Findes dette at være Tilfældet, bliver der efter vedkommende Parts Begjæring at give ham Lejlighed til og, om fornødent, passende Udsættelse til at forandre eller fuldstændiggjøre den af ham afgivne Sagsfremstilling. De derved forvoldte Omkostninger kunne paalægges den Part, som er gaaet udenfor eller afveget fra Skriftvexlingen.

Iøvrigt bliver den forberedende Skriftvexling ikke at oplæse eller at fremlægge.

§ 168.

Efterat den mundtlige Forhandling er endt og Sagen er optaget til Dom eller Bevisskjendelse, kan ingen af Parterne uden Modpartens Samtykke forandre de i Sagsfremstillingerne indeholdte Paastande eller fremkomme med nye Paastande ej heller fremsætte nye Benægtelser, Indsigelser eller Søgsmaalsgrunde; derimod er det paa ethvert Trin af Sagen tilladt at frafalde eller indskrænke sine Paastande, Benægtelser, Indsigelser eller faktiske Anbringender.

Saalænge den mundtlige Forhandling ikke er endt ved, at Sagen er optaget til Dom eller Bevisskjendelse, kan Retten uden Modpartens Samtykke tillade, at Paastandene forandres eller udvides, saavelsom at nye faktiske Anbringender fremsættes, naar det efter Omstændighederne findes undskyldeligt, at vedkommende Part ikke er fremkommet hermed tidligere. Den Part, som vil fremsætte forandrede Paastande eller nye Anbringender, bør

Digitized by Google

dog i Reglen 3 Dage forud for Retsmødet give sin Modpart fornøden skriftlig Meddelelse om det, hvormed han vil fremkomme; kun under særegne Omstændigheder kan Fremsættelsen af forandrede Paastande eller nye Anbringender tillades uden saadan forudgaaende skriftlig Meddelelse.

§ 169.

Den Part, hvem det i Henhold til foregaaende Paragraf tillades at fremsætte nye eller forandrede Paastande eller faktiske Anbringender, har at fremlægge en skriftlig Fremstilling af dem som Tillæg til hans Sagsfremstilling; kun hvor der har manglet Tid til at tilvejebringe en saadan, kan det tillades ham i Retsmødet at lade det fornødne herom diktere til Retsbogen.

Har en Part under Forhandlingerne frafaldet eller indskrænket Paastande, Benægtelser, Indsigelser eller desl., eller har han gjort Indrømmelser eller Tilstaaelser, er Modparten berettiget til at faae fornøden Tilførsel herom optaget i Retsbogen.

§ 170.

Den, der undlader i det til den mundtlige Forhandling bestemte Møde at fremlægge Sagsfremstillinger, saavelsom den, der forsømmer at meddele Modparten disse forud i rette Tid, ansees for udebleven.

Dog kan Retten, naar Parten oplyser, at han har været hindret i eller ikke havt tilstrækkelig Tid til at efterkomme de nævnte Lovforskrifter, eller, naar der iøvrigt hertil er tilstrækkelig Grund, udsætte Sagen og samtidigt dermed bestemme nye Frister, inden hvilke det Forsømte skal foretages.

§ 171.

Dersom Sagsøgte undlader at meddele Sagsøgeren Tilsvarskrift paa den i § 162 bestemte Maade, ansees han at samtykke i, at Sagen gaar til mundtlig Forhandling i det ved Varselspaategningen berammede Møde. Sagsøgeren er derfor berettiget til 3 Dage forinden dette Retsmøde at meddele Sagsøgte

Digitized by Google

sin Sagsfremstilling, og Sagsøgte bliver da pligtig til seneſt inden Middag Kl. 12 Dagen forinden Mødet at meddele Sagsøgeren sin Sagsfremstilling, dersom han ikke i Overensstemmelse med Reglen i § 170 1ste Stykke vil anſees for udebleven.

§ 172.

Al Skriftveksling, derunder ogsaa Klageskrifts Meddelelse, forud for det i § 167 omhandlede Retsmøde, kan aldeles bortfalde efter Overenskomst imellem Parterne. Disse kunne da, naar de seneſt Dagen forud anmelde Sagen for Retten til Optagelse paa Sagliſten og Opførelse paa Tillæget til Retsliſten efter § 79, fremstille sig i et ordentligt Retsmøde og overgive til Retten saadanne Sagsfremstillinger, som omhandles i § 166, med Begjæring om, at Sagen maa blive mundtlig forhandlet enten strax eller senere efter Rettens nærmere Bestemmelse.

Kapitel II.

Om Sagens Behandling, efterat den mundtlige Forhandling er begyndt.

§ 173.

I det i § 163 omhandlede ved Varselspaategningen bestemte Retsmøde kan enhver af Parterne fremkomme med Formalitetsindsigelser, forsaavidt Retten ikke, efter Indsigelsernes Beskaffenhed, maatte finde det rigtigere at udskyde Afgjørelsen af dem til et senere Trin af Sagens Behandling.

Gaa den Sagsøgtes Anker ud paa, at Klageskriftet ikke er behørigt meddelt, eller at der ikke er givet ham behørigt Varsel, bliver Sagen i Tilfælde af, at Ankerne findes grundede, dog ikke at afvise, forsaavidt Manglerne kunne afhjælpes ved, om fornødent, at give den Sagsøgte en yderligere Frist til at fremkomme med sit Tilsvar.

§ 174.

Dersom Formalitetsindsigelserne ikke i Henhold til foregaaende Paragraf ere afgjorte tid-

Digitized by Google

ligere, have Parterne i det til den mundtlige Forhandling bestemte Retsmøde, at fremkomme med deres Formalitetsindsigelser, forinden Forhandlingerne om Sagens Realitet begynde. Formalitetsindsigelserne blive da særskilt at forhandle og paakjende, medmindre Retten efter en af Parternes Begjæring bestemmer, at Forhandlingen og Paakjendelsen skal foregaa i Forbindelse med Realiteten. Samtlige Formalitetsindsigelser maa fremsættes paa engang; de ikke medtagne maa anses som frafaldne. Formalitetsproceduren foregaar enten strax eller i et følgende Retsmøde, dersom Retten finder Grund til at udsætte Forhandlingen.

§ 175.

Imod Sagsøgerens Protest kan der ikke tages Hensyn til andre Formalitetsindsigelser fra den Sagsøgtes Side end dem, som han efter Omstændighederne igjennem sit Tilsvarsskrift eller sin Sagsfremstilling har meddelt Sagsøgeren, eller som gaa ud paa, at denne ikke har sat ham istand til at give ham behørigt Varsel til at fremkomme med sit Tilsvarsskrift. Dog gjælder det ikke om de Indsigelser, som ifølge deres Beskaffenhed af Retten skulle tages i Betragtning paa Embedsvegne.

Forsaavidt Formalitetsindsigelser ikke indeholdes i Tilsvarsskriftet eller Sagsfremstillingen, blive de kortelig at tilføre Retsbogen.

Skulde undtagelsesvis særskilt Bevisførelse behøves, for at Formalitetsspørgsmaal kunne afgjøres, anordner Retten det Fornødne med Hensyn til Sagens Udsættelse m. v.

§ 176.

Naar Formalitetsindsigelser ikke fremsættes, eller de, der fremsættes, ere paakjendte, skrides der, forsaavidt ikke Afvisning finder Sted eller Sagen udsættes ifølge § 157, til Forhandling af Sagens Realitet.

Under denne Forhandling have Parterne at fremstille Sagens Sammenhæng under behørig Paaberaabelse af de fremlagte Dokumenter samt at udvikle de Retsætninger, som formenes at komme til Anvendelse, og i Henhold dertil at nedlægge deres Paastande. Derhos kunne Parterne i Løbet af Forhandlingerne fremkomme med deres Tilbud og Begjæringer

Digitized by Google

om at maatte føre Bevis for Omstændigheder, paa hvilke Sagens Afgjørelse formentlig vil komme til at bero. Derimod finder der paa dette Trin af Sagen ikke iøvrigt nogen Forhandling Sted om Bevisets Førelse.

Ved Realitetsforhandlingens Begyndelse oplæses Parternes skriftlig fremsatte Paastande. Det beror paa Retten, om og hvorvidt Sagsfremstillingerne iøvrigt skulle oplæses under Forhandlingerne.

§ 177.

Med Forhandlingerne fortsættes uafbrudt i det begyndte og de paafølgende Retsmøder, indtil Sagen er tilstrækkelig afhandlet. Naar dette er Tilfældet, slutter Formanden Forhandlingerne, og Sagen optages. Hver af Parterne har Adgang til i Reglen to Gange at faae Ordet.

§ 178.

Findes Sagen, efterat den i Henhold til de foregaaende Bestemmelser er optagen, moden til i det Hele eller for en Del (§§ 272 og 273) at afgjøres ved endelig Dom, afsiges en saadan.

§ 179.

Fremgaar det derimod af de stedfundne Forhandlinger, at der savnes Bevis for Omstændigheder, som ville være af Betydning ved Sagens Afgjørelse, har Retten ved en Kjendelse at bestemme, hvilke disse Omstændigheder ere, uden Hensyn til om der af Parterne er fremsat Begjæringer om at stedes til Bevisførelse for dem eller ikke.

Kjendelsen skal med tilstrækkelig Tydelighed og Bestemthed angive, hvad der af Retten antages at skulle bevises, men den skal ikke indeholde nogen Udtalelse om, hvem af Parterne Bevisbyrden paahviler. Iøvrigt ere de i Kjendelsen indeholdte Forudsætninger om Retsforholdets faktiske eller retlige Egenskaber ikke bindende for Retten ved dens endelige Paakjendelse af Sagen.

§ 180.

I et hertil berammet nyt Retsmøde har enhver af Parterne efter 3 Dage forud gjort

Digitized by Google

skriftlig Meddelelse til Modparten at opgive, hvilke Beviser han ifølge den affagte Kjendelse agter at benytte, og hvad han ved disse vil godtgjøre, i hvilken sidste Henseende dog bemærkes, at naar Bevis agtes ført indirekte, behøver dette blot i Almindelighed at beskrives, og det er ikke nødvendigt, at Parten betegner alle de enkelte Data, af hvilke Bevisslutningerne skulle uddrages. Fremdeles maa alle øvrige Bemærkninger med Hensyn til Bevisførelsen, som kræve en Bestemmelse af Retten, fremsættes.

Modbeviser behøve ikke at meddeles Modparten forud for Retsmødet, men det er tilstrækkeligt, at de opgives i dette.

Retten kan modsætte sig Benyttelsen af et Bevis, hvis Tilvejebringelse vilde medføre en uforholdsmæssig Udsættelse af Sagen.

§ 181.

Efterat Parterne have udtalt sig, træffer Retten de til Bevisførelsens Forberedelse fornødne Bestemmelser, og navnlig afgjøres det:

a) Om de af Parten opgivne Vidner skulle indkaldes, saavelsom om Syns- og Skjønsmænd skulle udmeldes.

b) Om Vidnerne og Synsmændene skulle møde under den mundtlige Forhandling, eller om deres Afhørelse skal ske ved Underretten (§§ 203 og 232). I første Tilfælde udsteder Retten fornøden Indkaldelse; i sidste Tilfælde kan Parten med en Udskrift af Rettens Bestemmelse henvende sig til vedkommende Underret og af denne fordre Indkaldelse udstedt.

c) Om nogen af Parterne i Henhold til § 96 skal fremstille sig til personlig Afhørelse, samt om Afhørelsen skal finde Sted under den mundtlige Forhandling eller for Underretten.

d) Om det skal paalægges Modparten eller Trediemand at fremkomme med Dokumenter, hvoraf de angives at være i Besiddelse, jfr. nedenfor §§ 241—243.

e) Til hvilken Tid Bevisførelsen i Forbindelse med hele den øvrige mundtlige Forhandling af Sagen skal foregaa. Ved Bestemmelsen heraf bliver der at drage Omsorg for, at begge Parterne kunne være istand til under bemeldte Forhandling at fremføre de Vidner og øvrige Beviser, som af dem skulle benyttes for Retten.

Digitized by Google

§ 182.

I Reglen tillades det ikke Parterne under Bevisførelsen og den i Forbindelse med samme staaende øvrige mundtlige Forhandling af Sagen at betjene sig af andre Beviser end dem, hvis Forelse Retten i Henhold til foregaaende Paragraf har tilstedet. Efterat de i foregaaende Paragraf omhandlede Bestemmelser ere tagne, kan det derfor kun, hvor særegne Omstændigheder retfærdiggjøre det, tillades Parten at føre Vidner eller andre Beviser, som ikke have været angivne i det der omhandlede Retsmøde. Modparten har Krav paa, at saadanne Beviser skriftligt anmeldes for ham seneſt 3 Dage forinden det Retsmøde, hvori de skulle føres.

§ 183.

Saavel den i § 180 omtalte Forhandling som selve Bevisførelsen og den sig hertil knyttende mundtlige Forhandling af Sagen kan finde Sted i det første til Forhandling af Sagens Realitet bestemte Møde (§ 176), naar Retten tillader det, og Parterne derom ere enige samt rede til paa Stedet at føre deres Vidner eller andre Beviser.

§ 184.

Til den fastsatte Tid (§ 181 Litr. e) finder Bevisførelsen og den øvrige mundtlige Forhandling Sted, medmindre Udsættelse gives enten af Hensyn til Retten selv eller ifølge Parternes Begjæring.

Saadan Udsættelse finder ikkun Sted: a) hvor uovervindelige Forhindringer for Retten, Sagførere, Parter, Vidner eller Synsmænd, Umuligheden af at faae Beviserne rede til den fastsatte Tid eller andre saadanne særegne Grunde ere tilstede, eller b) hvor det i Henhold til § 182 undtagelsesvis tillades Parten at føre Vidner eller andre Beviser, som ikke have været angivne i det i § 180 omhandlede Møde.

§ 185.

Bestemmelsen om Sagens Udsættelse kan tages saavel forinden det berammede Retsmøde som i dette selv.

Digitized by Google

Saavidt muligt bør Udsættelsen dog bestemmes forinden selve Retsmødet.

Som en Følge heraf ere Parterne eller den af dem, som maatte ønske slig Udsættelse, pligtige til desangaaende at henvende sig til Rettens Formand saa betimeligt, at der om Udsættelsen, forsaavidt Retten, hvem Spørgsmaalet ved Formandens Foranstaltning forelægges snarest muligt, maatte indrømme saadan, kan blive meddelt Underretning saavel til Modparten som til de allerede til det berammede Retsmøde indkaldte Vidner og Skjønsmænd, saaledes at disse kunne undgaa unyttigt Møde. Forsømmelse hermed har til Følge, at det kan paalægges vedkommende Part, naar Modparten eller Vidnerne eller Skjønsmændene indfinde sig i det oprindeligt til Sagens Forhandling berammede Retsmøde og nedlægge Paastand herpaa, at betale disse en ved Rettens Skjøn bestemt Godtgjørelse for det spildte Møde.

Er det Retten, der uden Begjæring fra Parterne af Hensyn til den selv eller paa Grund af Meddelelser om Forfald for Vidner eller Skjønsmænd anser det nødvendigt ifølge Bestemmelsen i § 79 at udsætte Sagens Forhandling, har den desangaaende saavidt muligt at meddele Parterne og de af dem opgivne indkaldte Vidner, Skjønsmænd m. v. Underretning forinden det oprindeligt berammede Retsmøde.

§ 186.

Er der ikke forinden det berammede Retsmøde taget Bestemmelse om sammes Udsættelse, kan saadan Bestemmelse vel, naar Omstændighederne gjøre det nødvendigt, tages i selve Retsmødet, men Parterne maa da, forinden Bevisførelsen begynder, fremsætte deres Begjæring herom, hvad enten den grundes paa, at det ikke uagtet al anvendt Flid har været muligt at faae Beviserne rede til den fastsatte Tid, eller at stævnte Vidner eller udmeldte Syns- eller Skjønsmænd med eller uden lovligt Forfald udeblive eller anmelde Indsigelser, eller derpaa, at nye Vidner eller andre Beviser skulle føres, jfr. § 182.

Digitized by Google

§ 187.

Efter Bevisførelsens Begyndelse udsættes Sagens Forhandling kun, naar Vidner eller Syns- og Skjønsmænd nægte at besvare Spørgsmaal, og af denne Grund enten Kjendelsers Paaanke eller Tvangsmidlers Anvendelse er nødvendig.

Finder Udsættelse Sted, efterat Bevisførelsen er paabegyndt, skal den hele Bevisførelse paany foregaa og altsaa den allerede stedfundne gjentages til den Tid, Retten beræmmer til den videre Forhandling af Sagen.

Naar Bevisførelsen og den sig hertil knyttende mundtlige Forhandling udsættes, tilkjendegives det alle Vedkommende, at de skulle møde igjen til den Tid, Retten enten opgiver i selve Retsmødet eller, hvis dette ikke lader sig gjøre, senere nærmere bestemmer, i hvilket Tilfælde der alene bliver i sin Tid at give dem nærmere Meddelelse om Sagens Foretagelse.

§ 188.

Under Bevisførelsen have Parterne at gjentage deres Fremstillinger af Sagens Sammenhæng i det Omfang, som Retten anser for nødvendigt.

Slutningsforhandlingen (§ 195) knytter sig umiddelbart til Bevisforhandlingen.

Forhandlingerne fortsættes uafbrudt i det begyndte og de paafølgende Retsmøder, der saavidt muligt skulle holdes paa de umiddelbart efterfølgende Dage, uden Hensyn til at disse ikke ere de for Retten bestemte almindelige Retsdage. Forhandlingen regnes ikke for afbrudt, fordi der indtræder en Standsning i den, saasom fordi en Kjendelse maa affiges eller et Vidnes Ankomst oppebies, naar Retten dog ikke skrider til nogen anden Sags Foretagelse.

§ 189.

I Reglen gives Ordet først til Sagsøgeren og derpaa til Sagsøgte, medmindre Rettens Formand finder Grund til at bestemme, at Parterne i en anden Orden skulle fremføre deres Beviser. Han bestemmer ligeledes, om

Digitized by Google

Parternes Afhørelse skal finde Sted, forinden Vidner og Syns- eller Skjønsmænd afhøres, eller efter disses Afhørelse.

§ 190.

Parterne afhøre selv de af dem fremstillede Vidner. Saafnart et Vidne har besvaret et forelagt Spørgsmaal, kan Modparten nærmere udspørge det med Hensyn hertil. Dog kan den, der fører Vidnet, modsætte sig Afbrydelsen, naar hans egen Tilspørgsel om det paagjældende Punkt endnu ikke er tilendebragt. Naar et Vidnes Afhørelse er fuldendt, kan Modparten, inden det afstræder, faae det underkastet en ny Afhørelse, hvortil den, som oprindelig har ført Vidnet, atter kan stille Modspørgsmaal.

Retten kan stille Spørgsmaal til Vidnet, saavel til nærmere Opklaring af Punkter, hvorom Parterne have spurgt Vidnet, som til selvstændig Oplysning af Sagen.

I Reglen maa et Vidne ikke høre paa de foregaaende Vidners Forklaring, medmindre Retten bestemmer anderledes.

§ 191.

Rettens Formand vaager over, at Vidneforhørene foregaa med Orden og Værdighed. Han kan overtage Vidnets Afhørelse og forbyde Parten umiddelbart at forhandle med Vidnet, naar denne ikke vil rette sig efter hans Paalæg og Irettesættelser; han kan gribe ind, naar Parten i Vidnets Afhørelse gaar udenfor Sagen, og han kan slutte Vidneforhøret, naar det skjønnes, at intet Videre til Sagens Oplysning kan ventes at ville fremkomme ved dets Fortsættelse.

§ 192.

Naar udmeldte Syns- eller Skjønsmænd have afgivet deres Forretning, kunne baade Parterne og Retten stille Spørgsmaal til dem. Deres Afhørelse foregaar efter de om Vidner gjældende Regler. Dog kunne Syns- eller Skjønsmændene i Reglen raadslaa om Svaret, medmindre Retten ifølge Paastand eller paa

Digitized by Google

Embedsvegne bestemmer, at de skulle afhøres enkeltvis.

§ 193.

Naar en Part har afgivet Forklaring af egen Drift, er Modparten berettiget til at stille yderligere Spørgsmaal til ham i Overensstemmelse med de i § 96 givne Regler.

§ 194.

Tvistigheder, som opstaa under Bevisførelsen i Anledning af Indsigelser eller Forlangender af Parter, Vidner, Syns- eller Skjønsmænd, paakjendes af Retten, efterat Vedkommende have ytret sig. I Retsbogen maa optages en nøjagtig Angivelse af Indsigelsens eller Forlangendets Indhold samt af Modpartens Paastand i denne Anledning. Den nærmere Begrundelse og Udvikling foregaar mundtligt.

I Reglen affiges Kjendelse strax; men dersom det findes nødvendigt, kan Sagen udsættes, for at Retten kan raadslaa. Saadan Udsættelse bør dog altid være saa kort som mulig og ikke uden største Nødvendighed vare længere end til næste Dag.

Foregaar Bevishandlingen for en anden Ret end den, ved hvilken Sagen iøvrigt behandles, afgjøres opstaaede Tvistigheder af hin.

Iøvrigt komme de i Kapitlet om Bevis givne nærmere Regler til Anvendelse.

§ 195.

Naar Bevisførelsen er endt, udtale Parterne sig endelig over Bevisførelsens Resultat samt over Sagen i det Hele, derunder ogsaa over Retsspørgsmaalene i samme.

Rettens Formand slutter Forhandlingerne saavel over Sagen i det Hele som over enkelte Punkter, naar disse skjønnes at være tilstrækkeligt behandlede.

Naar Parterne have udtalt sig, eller Formanden slutter Forhandlingerne, optages Sagen til Dom.

Digitized by Google

Kapitel III.

Om Bevis og Bevisførelse.

§ 196.

Bevis kan føres baade direkte og indirekte. Alt, hvad der efter sin Natur er istand til at bidrage til Sagens Oplysning, kan benyttes som Bevis. Undtagelse herfra finder kun Sted, hvor Loven hjemler det.

§ 197.

Om Noget er bevist eller ikke, afgjøres af Retten, uden at denne i sit Skjøn herover er bunden eller begrænset ved andre Regler end dem, som Loven hjemler.

§ 198.

Spørgsmaal om Bevisbyrden afgjøres efter den hidtil gjældende Ret. Parterne kunne ikke fordre nogen forelobig eller særskilt forudgaaende Bestemmelse af Retten om Bevisbyrdens Fordeling, men maa selv afgjøre, hvilke af de Omstændigheder, for hvilke Retten har fordret Bevis, det tilkommer dem at bevise, og i Overensstemmelse dermed begjære Adgang til at føre Bevis.

§ 199.

Er der imellem Parterne Strid, om en Skade er foraarsaget eller hvilken Erstatning der skal gives, har Retten, naar den ifølge de Oplysninger, som foreligge eller indhentes (§ 264), maa anses for at være istand hertil, at afgjøre disse Spørgsmaal efter et frit Skjøn over alle i Betragtning kommende Omstændigheder. Erstatningen anslaaes i Reglen til en rund Sum.

§ 200.

Retten har efter frit Skjøn at afgjøre, om og hvorvidt Domme, der i Straffesager ere overgaaede nogen af Sagens Parter, i den foreliggende Sag skulle anses for at afgive Bevis.

Digitized by Google

§ 201.

Sætninger af fremmed Ret behøve kun at bevises, forsaavidt de ikke ere Retten bekjendte. Ved Udfindelsen af, hvad der er fremmed Ret, ere Dommerne ikke indskrænkede til at benytte de af Parterne fremførte Beviser, men de ere berøjede til selv at anstille Undersøgelser herom.

Hvad der er sagt om fremmed Ret, gjælder ogsaa om indenlandske Sædvaner og saadanne specielle Bestemmelser, som Retten ikke er forpligtet til at kjende.

Første Underafdeling.

Om Vidnebeviset.

§ 202.

Enhver er pligtig at vidne, naar han paa lovlig Maade indkaldes hertil.

Dog behøver Ingen at møde til Vidnesbyrds Aflæggelse udenfor den Landsretskreds, hvori han boer, dersom han derved vilde faae længere at rejse hen til Retten end 18 Mile paa Jernbane eller 6 Mile paa anden Maade eller en tilsvarende Vejlængde delvis paa Jernbane og paa anden Maade.

Den, der indkaldes for at vidne for en Ret, som holdes udenfor den Underretskreds, hvori han boer, og som maa tilbagelægge en længere Vej end 3 Mile paa Jernbane eller 1 Mil paa anden Maade for at naa til Retten, kan fordre sine Rejseudgifter godtgjorte med 1 Kr. for hver løbende Mil samt Tærepenge af 4 Kr. for hver Dag. De Ydelser, paa hvilke Vidnet har Krav, eller, hvis disse ikke kunne anslaaes bestemt, tilbørligt Forskud paa samme, maa tilbydes betalte samtidigt med Indkaldelsens Forkyndelse.

§ 203.

Vidnets Afhørelse foregaar i Reglen for den Ret, som dømmer i Hovedsagen.

Hvor Vidnet ifølge § 202 ikke er pligtigt at møde for denne, føres det for Underretten paa det Sted, hvor det boer.

Vidnets Afhørelse ved Underretten paa det Sted, hvor det boer, kan endvidere anordnes:

Digitized by Google

a) naar Parterne ere enige herom,
b) naar Retten skjønner, at Vidnets Udsagn ikke angaar væsentlige Punkter i Sagen, eller naar dets Fremstillelse vil medføre Udgifter for Parterne og Ulemper for Vidnet, som ikke staa i noget rimeligt Forhold til det Udbytte i Henseende til Sagens Oplysning, der kan ventes af Vidnets Afhørelse for dem, der skulle dømme i Sagen,
c) naar Vidnet er sygt og det ikke findes hensigtsmæssigt at udsætte Sagen af den Grund, eller naar Vidnet formedelst høj Alder eller Legemssvaghed ikke kan taale at rejse.

Kan Vidnet i de under Litr. c nævnte Tilfælde ikke forlade sin Bolig, sættes Underretten der.

§ 204.

Militære af Hæren og Flaaden ere pligtige at aflægge Vidnesbyrd for de borgerlige Domstole overensstemmende med Reglerne i denne Lov.

§ 205.

Indkaldelse til at møde og aflægge Vidnesbyrd udgaar efter Partens Begjæring fra den Ret, for hvilken Vidnet skal møde (§ 181). Indkaldelsen overgives Parten, der har at besørge dens Forkyndelse for Vidnet saa betimeligt, at dette erholder det fornødne Varsel.

Skulle Vidner føres i Udlandet, kan paagjældende Part forlange, at Retten skal udstede de i saa Henseende fornødne Begjæringer til de udenlandske Myndigheder.

For Forkyndelsen ere de i §§ 108—119 givne Regler gjældende, dog at Forkyndelse for Vidnet personligt, naar det opholder sig her i Landet, bør søges iværksat, saavidt som det er muligt, jfr. § 111 Litr. b.

§ 206.

Indkaldelsen skal indeholde:
Vidnets Navn og Bopæl eller Opholdssted;
Navnene paa Sagens Parter samt en almindelig Angivelse af dens Gjenstand; særligt maa fremhæves, hvilken af Parterne der lader Vidnet indkalde;

Digitized by Google

Betegnelse af den Ret, for hvilken der skal vidnes, samt Tiden og Stedet, naar og hvor Mødet skal foregaa.

Det maa iagttages, at Vidnet, hvis det boer indenfor Landsretskredsens Grænser, faar 1 Uges og ellers 2 Ugers Varsel.

Indkaldelsen skal indeholde en Bemærkning om det Ansvar, som Udeblivelse medfører, og derfor bør paa Indkaldelsens Bagside forefindes en Afskrift af denne Lovs §§ 218 og 220.

§ 207.

Vidnesbyrd maa ikke afkræves:

1) Folkekirkens og anerkjendte Troessamfunds Præster om det, som i Skriftemaal eller ivrigt i deres Egenskab som Sjæleſørgere maatte være dem betroet.
2) Sagførere angaaende det, som de ved Partens Fortrolighed have erfaret i en borgerlig Retstrætte eller Straffesag, der har været dem betroet til Udførelse, eller hvori deres Raadførsel har været brugt.
3) De ved den Kgl. Fødselsstiftelse i Kjøbenhavn ansatte Embedsmænd, Betjente og Jordemødre angaaende de Fruentimmers Svangerskab og Barnefødsel, som forløses paa Stiftelsen.

Samtykker den, der har Krav paa Hemmeligholdelsen, eller er det ivrigt klart, at Vidnesbyrdets Aflæggelse ikke strider mod dennes Ønske, finde de i foranstaaende Nr. 1—3 givne Regler ikke Anvendelse.

4) Embedsmænd og Andre, der handle i offentligt Hverv, angaaende Embedshemmeligheder samt angaaende andre Anliggender, om hvilke det paaligger dem at iagttage en ubetinget og ubrødelig Tavshed.

Retten har paa Embeds Vegne, saavidt muligt, at forebygge, at Vidnesbyrd modtages i de ovenanførte Tilfælde. Den kan efter Omstændighederne endog nægte at udstede Indkaldelse, naar det er klart, at den tilsigtede Vidneførsel ikke vil kunne tilstedes.

§ 208.

Vidnet kan nægte at svare:

1) Naar det maa antages ikke at kunne besvare vedkommende Spørgsmaal uden at udsige Noget, som umiddelbart udsætter

Digitized by Google

det selv, dets Ægtefælle, Forældre eller Børn for Beskjæmmelse eller for Straf.

2) Naar det maa antages ikke at kunne besvare vedkommende Spørgsmaal uden at udsige Noget, som udsætter det selv, dets Ægtefælle, Forældre eller Børn for Formuetab, der ikke kan ansees for ganske uvæsentligt, eller for anden dermed i Klasse staaende Skade; dog kan Vidnesbyrd ikke nægtes angaaende Retshandler, ved hvilke Vidnet har ladet sig bruge som Vitterlighedsvidne, eller hvor det som Hjemmelsmand, Borgen eller Fuldmægtig af Hensyn til Parten naturligen maa ansees for pligtig til at give Oplysning om Forholdet.

3) De i § 207 omhandlede Personer kunne nægte deres Vidnesbyrd, dersom Retten ikke paa Embeds Vegne har vægret sig ved at modtage det.

§ 209.

Børn under 15 Aar maa ikke edfæstes.

Ej heller kan den edfæstes, som er tiltalt for eller funden skyldig i Mened, eller den, som ikke kan antages at tillægge Eden den Betydning, samme efter sit Begreb skal have.

Ej heller maa edfæstes Personer, som lide af væsentlig Forstands- eller Hukommelsessvækkelse.

De i denne Paragraf omhandlede Personer ere undergivne den almindelige Forpligtelse til at møde og forklare uden Ed som Vidner.

Dog bør Afhørelsen af Affindige eller andre Personer, som ej ere istand til at afgive en fornuftig Forklaring, ikke tilstedes.

§ 210.

I Reglen skal enhver Vidneforklaring bedediges, jfr. dog § 112 1ste Stykke. Afhørelse uden Ed finder kun Sted, naar Vedkommende ikke maa edfæstes (§ 209), eller naar der mangler en for det Troessamfund, hvortil han hører, anvendelig Edsformular.

En højtidelig Forsikring i Eds Sted og med samme Virkning som denne, tillades kun, hvor særlig Lov hjemler det for visse Troessamfund.

Digitized by Google

§ 211.

Efterat Vidnet er paaraabt, ſtiller Rettens Formand de Spørgsmaal til det, ſom ere nødvendige for at forvisſe ſig om dets Identitet, ſamt, om fornødent, for at afgjøre, om der er Noget til Hinder for Vidnesbyrdets Modtagelſe eller Vidnets Edfæſtelſe.

§ 212.

Derefter edfæſtes Vidnet, medmindre Parterne vedtage, at dets Forklaring ſkal gjælde uden Ed.

Den, der uden ſkjellig Grund nægter at gjøre Ed, anſees ſom den, der vægrer ſig ved at ſvare.

Ved Edens Aflæggelſe lover og ſværger Vidnet, at det vil udſige den rene Sandhed og i ſine Svar paa Spørgsmaalene Intet fordølge, ſom kan tjene til Sagens Oplysning. Forinden Eden aflægges, ſkal Rettens Formand indſkærpe Vidnet Edens Helligheд og betyde det Straffen for Meneд. Det beror paa Formanden at lade denne Forberedelſe af Vidneafhøringen foregaa enkeltvis for hvert Vidne eller under Eet for flere eller ſamtlige Vidner i Sagen.

§ 213.

Efter Edfæſtelſen foregaar Vidnets Afhørelſe.

Det kan i Henhold til den aflagte Ed udſpørges ſaavel om Sagen ſelv ſom angaaende alle Omſtændigheder, der kunne have Indflydelſe paa dets Forpligtelſe til at vidne eller paa dets Troværdigheд.

§ 214.

Den Part, der har ladet et Vidne indkalde, kan, naar Vidnet har gjvet Møde, ikke uden Modpartens Samtykke frafalde dets Afhørelſe med den Virkning, at Modparten afſkjæres fra at ſtille Spørgsmaal til Vidnet.

§ 215.

Et Vidne, ſom anſer ſig for berettiget til i det Hele eller for en Del at nægte at vidne i den Sag eller for den Ret, maa dog møд den af § 218 flydende Indſtrækning møde efter Indkaldelſen og fremſætte ſin Indſigelſe til Paakjendelſe af Retten.

Digitized by Google

Gaar Indsigelsen ud paa, at Vidnet overhovedet kan nægte at give Møde som Vidne i den Sag eller for den Ret, maa den fremsættes forinden Edfæstelsen.

Vidnet maa oplyse Omstændigheder, af hvilke det kan sees, at Indsigelsen er grundet.

§ 216.

Kjendelser, ved hvilke det trods fremsat Indsigelse paalægges Nogen at vidne, kunne gjøres til Gjenstand for Besværing til højere Ret.

Der gives i saa Fald Vidnet en af Retten fastsat Frist til at iværksætte de til Besværingens Iværksættelse nødvendige Skridt. Udløber denne uden at være benyttet, eller fremmes Sagen ikke behørigt, ansees Besværingen for frafaldet.

§ 217.

Retten kan paa Grund af et Vidnes Indsigelse imod at afgive Forklaring eller imod at møde udsætte Sagen, naar vedkommende Part begjærer dette.

Udsættelsen kan gives paa bestemt Tid eller indtil videre. I sidste Tilfælde kan den Part, som ønsker at fremme Sagen, melde sig hos Rettens Formand, naar Hindringerne ere hævede, og forlange, at han skal beramme en Tid til Sagens Foretagelse samt indkalde alle Vedkommende til Møde.

Ved Forhandlingens Gjenoptagelse bliver da at iagttage Bestemmelsen i § 187 2det Stykke.

§ 218.

Udebliver et indkaldt Vidne uden oplyst lovligt Forfald, og vil Parten ikke frafalde dette Vidnes Forelse, har Retten, naar Indkaldelsen skjønnes at være lovlig iværksat, og Vidnet ikke sees at bo saa langt borte, at det ikke er pligtig at give Møde, strax at affige en Kjendelse, ved hvilken der idømmes Vidnet:

a) en Bøde fra 20—200 Kr. og

b) Erstatning for Udgifterne ved det forgjæves afholdte Retsmøde, ligesom

c) Vidnet paany befales at møde til en opgivet Tid, til hvilken Sagens Forhandling udsættes.

Den Part, der fører Vidnet, er pligtig at lade Kjendelsen med Fristforelæggelsen be-

Digitized by Google

timeligt forkynde for Vidnet. Forsømmes dette, anſees Vidnets Forelſe uden videre for fraſaldet. Men iagttages det, ſørger det Offentlige for Straffens Fuldbyrdelſe, medens det overlades til Vedkommende ſelv, om han vil inddrive Erſtatningen.

§ 219.

Møder Vidnet ikke til den paany faſtſatte Tid, og vil Parten ikke fraſalde dets Forelſe, har Retten, naar Kjendelſens og Friſtforelæggelſens Forkyndelſe ſkjønnes at være lovlig iværkſat, ſtrax at affige en ny Kjendelſe, hvorved:

a) Omkoſtningerne ved det atter forgjæves afholdte Møde paalægges Vidnet,
b) et nyt Møde berammes til Sagens Foretagelſe,
c) Vidnet beordres ſtrax henſat til Forvaring paa offentlig Bekoſtning, indtil det i det berammede Retsmøde har været fremſtillet og beſvaret de det lovligen gjorte Spørgsmaal; dog har Vidnet Adgang til Losladelſe mod ſaadan Sikkerhed, ſom Retten finder tilſtrækkelig.

For Iværkſættelſen af den under Litr. c givne Beſtemmelſe ſørger Rettens Formand, hvorimod det beror paa Parterne ſelv at gjøre Exekution for de tildømte Omkoſtninger.

§ 220.

Er der i Medfør af de foregaaende Paragrafer idømt et udeblevet Vidne Straf og Erſtatning, har Vidnet, naar det fremſtilles eller møder for Retten til Vidnesbyrds Aflæggelſe, Adgang til at fremkomme med Oplysninger om, at det har havt lovligt Forfald, eller at behørig Indkaldelſe ikke har fundet Sted. Findes diſſe Oplysninger fyldeſtgjørende, ophæver Retten den over Vidnet affagte Kjendelſe. Dog kan Retten, hvis det befindes, at Vidnet vel har havt lovligt Forfald, men det har forſømt at anmelde ſaadant for Retten ſaa betimeligt, at Beſtemmelſen i § 185 ſidſte Stykke kunde komme til Anvendelſe, efter Omſtændighederne indſtrænke ſig til at nedſætte den idømte Straf eller de Vidnet paalagte Omkoſtninger.

Nægter Retten at tage Vidnets Indſigelſe til Følge, forſaavidt den fremſættes i det Møde, hvortil Vidnet er indkaldt, eller at ophæve den Kjendelſe, ſom ifølge §§ 218 og 219 maatte

Digitized by Google

være afsagt over Vidnet, kan Vidnet erholde en Frist til at iværksætte Besværing.

Fremsætter Vidnet ikke Begjæring om den ifølge § 218 afsagte Kjendelses Ophævelse i det Møde, til hvilket Sagens Forhandling er udsat, ansees Besværing over Kjendelsen for frafaldet, og der kan da ikke heller iværksættes nogen Besværing over den i Tilfælde af fortsat Udeblivelse faldende Kjendelse.

§ 221.

Vægrer et Vidne sig ved at svare, uden at ville iværksætte Besværing eller efter ved Højesteret at være kjendt pligtig til at vidne, og vil Parten ikke frafalde det fremsatte Spørgsmaal, beordrer Retten Vidnet strax hensat til Forvaring paa offentlig Bekostning.

Gjør Vidnets Vægring det nødvendigt at udsætte Sagen, dømmes det derhos til at erstatte de ved det forgjæves afholdte Møde forvoldte Udgifter.

Vidnet forbliver i Forvaring, indtil det bekvemmer sig til at svare. Det har i saa Fald at tilkjendegive Rettens Formand dette, hvorefter han paa Vidnets Bekostning indkalder alle Vedkommende til Møde.

Dog bliver Vidnet saavel i herombandlede som i det i § 219 nævnte Tilfælde at løslade efter 6 Maaneders Forløb, saavelsom naar Parten tilkjendegiver, at han frafalder dets Forelse.

§ 222.

Naar et Vidne er afhørt, forbliver det tilstede under den senere Bevisførelse, indtil Formanden tillader det at forlade Retten enten ubetinget eller imod at blive tilstede i Nærheden.

Vidnerne maa ikke forelægge Parterne eller hverandre Spørgsmaal, men de kunne begjære af Formanden paany at stedes til Afhørelse, naar de i Løbet af Forhandlingerne ville fuldstændiggjøre eller berigtige deres egne eller et andet Vidnes eller Parternes Udsagn. De kunne ligeledes efter Parternes Begjæring eller Rettens Beslutning afhøres paany, naar dertil findes Anledning.

Vidner, hvis Udsagn staa i Strid med hinanden, kunne efter Parternes Begjæring eller Rettens Beslutning stilles imod hinanden.

Digitized by Google

Forlader et Vidne ubefojet Retslokalet, eller overtræder det Formandens Paalæg om at blive tilstede i Nærheden, kan det behandles paa den Maade, som i § 221 er bestemt om det Vidne, der ubefojet nægter at svare.

§ 223.

De i det Foregaaende omhandlede Tvangsmidler imod Vidnet bringes til Anvendelse af den Ret, for hvilken Vidnet er indkaldt til at møde.

§ 224.

Afhøres et Vidne ikke under Bevisforhandlingen, men for en Underret, enten i Henhold til Rettens Bestemmelse ifølge § 181, jfr. § 203, eller fordi Vidnet er afhørt forinden Bevisforhandlingen, jfr. § 373, skal dets Udsagn fuldstændigt nedskrives, oplæses for Vidnet og tiltrædes af dette, i Overensstemmelse med de hidtil gjældende Regler.

Den Part, som vil benytte Vidneforklaringen, kan da under Bevishandlingen fremlægge og lade oplæse en Udskrift af den optagne Protokol.

Anden Underafdeling.

Om Bevis ved Syn eller Skjøn.

§ 225.

Fremsættes Begjæring om Optagelse af Syn eller Skjøn, udmelder Retten, hvor den tager Begjæringen til Følge, jfr. § 181, een eller flere Syns- eller Skjønsmænd. Antallet bestemmer Retten, forsaavidt ingen særlig Forskrift herom er given.

Findes der ikke sagkyndige Personer, som kunne benyttes, indenfor Retskredsen, eller er den Ting, som skal være Gjenstand for Forretningen, udenfor Retskredsen, kan Retten udmelde Mænd af andre Retskredse, saafremt det oplyses, at disse ere villige til at efterkomme Udmeldelsen. I modsat Tilfælde har Retten at begjære de fornødne Sagkyndige udmeldte af den Landsret eller af den Underret, i hvis Kreds saadanne formenes at bo. Disse ere da pligtige at foretage Syns- eller Skjønsforretningen, ligesaafuldt som om de boede i den Retskreds, hvor Hovedsagen føres.

Digitized by Google

§ 226.

Enhver af Parterne kan gjøre Henstilling til Retten om Valget af Syns- eller Skjønsmændene, men Retten er ikke bunden herved.

Personer, der paa Grund af deres Forhold til Parterne eller Sagen vilde være inhabile som Dommere, maa ikke udmeldes.

Udmeldes kunne ikkun uberygtede Personer, som høre til et Troessamfund, for hvilket en anvendelig Edsformular er foreskrevet eller højtidelig Forsikring i Eds Sted hjemlet, og som ikke vilde være udelukkede fra at edfæste som Vidner.

§ 227.

Retten bør, forinden Udmeldelsesdekretet affiges, meddele Parterne, hvilke Personer der agtes udmeldte, og give dem Adgang til at fremkomme med deres Indsigelser imod disse. Indsigelser, der ikke gjøres gjældende strax ved Udmeldelsen, kunne ikkun tages i Betragtning, naar Parten oplyser, at han uden Brøde fra sin Side har været ude af Stand til at fremsætte dem tidligere. Den Part, der agter at fremsætte saadanne Indsigelser, har inden 8 Dage efter Udmeldelsen at indkalde Modparten til et Møde for den Ret, der har foretaget Udmeldelsen, og i dette at fremsætte sine Indsigelser. Rettens Kjendelse kan, naar den tager Indsigelserne tilfølge, ikke angribes ved Retsmidler; nægter den at tage Indsigelserne tilfølge, kan der finde Besværing Sted over dens Afgjørelse.

§ 228.

Enhver, der er pligtig at vidne, er ogsaa pligtig at modtage Udmeldelse som Syns- eller Skjønsmand; dog gjælde de om Vidner givne Afstandsbestemmelser ikke om Syns- eller Skjønsmænd.

Statens Embedsmænd og Bestillingsmænd maa fritages, naar de ved Skrivelse fra de dem foresatte Myndigheder oplyse, at de ikke have Tid, eller at Forretningens Foretagelse iøvrigt kommer i Strid med deres offentlige Pligter.

Syns- og Skjønsmænd erholde, forsaavidt det dem paalagte Hverv kræver deres Nærværelse mere end en $^1/_2$ Mil borte fra deres Hjem, i Vederlag for Befordring $1^1/_2$ Kr. for hver løbende Mil samt derhos i Tærepenge 6

Digitized by Google

Kr. for hver Dag, de ere fraværende fra Hjemmet. Disse Ydelser eller, hvis de ikke kunne anslaaes bestemt, passende Forskud paa dem skulle tilbydes forud. Syns- og Skjønsmænd have derhos Krav paa Godtgjørelse af havte Udlæg og paa sportelmæssig Betaling for deres Forretnings Udførelse. Har denne udkrævet særlig Møje eller Tidsanvendelse eller særegne Fagkundskaber, kan Rettens Formand forhøje den sportelmæssige Betaling efter sit Skjøn.

Udenfor de heromhandlede Betalinger maa Syns- eller Skjønsmænd under den i Straffelovens § 117 bestemte Straf Intet modtage af Parterne for deres Forretning.

§ 229.

Til Forretninger, ved hvilke der udkræves særegne videnskabelige Kundskaber eller Færdigheder, som forudsætte saadanne, bør i Reglen kun udmeldes Personer, der ifølge offentlig Stilling eller dog ifølge offentlig aflagte Prøver maa anses for duelige hertil.

Udkræves andre særegne Indsigter eller fagmæssige Færdigheder, maa i Reglen vælges Personer, som ifølge Livsstilling eller sædvanligt Erhverv ere kyndige i de omspurgte Retninger.

§ 230.

I Udmeldelsesdekretet maa det angives tydeligt, hvad der er Forretningens Gjenstand og Øjemed. Tillige nævnes den Tid, da Bevisforhandlingen skal foregaa (§ 181), og det paalægges de Udmeldte til den Tid at møde for at aflevere og beedige deres Forretning. I Reglen skal Forretningen afgives i Form af en skriftlig Erklæring, undertegnet af de Udmeldte. Men hvor Sagens Beskaffenhed tillader det, kan Retten i Udmeldelsesdekretet tilstede de Udmeldte at afgive deres Syn eller Skjøn mundtligt til Retsbogen.

§ 231.

Parten har snarest muligt og senest inden 3 Dage at gjøre de fornødne Skridt til, at Udmeldelsesdekretet kan blive forkyndt for de Udmeldte i Overensstemmelse med de for Vidner i § 205 angivne Regler.

Tillige have Parterne at give de Udmeldte Leilighed til at bese eller gjøre sig bekjendte med Forretningens Gjenstand, forsaavidt denne

Digitized by Google

er i deres Værge eller under deres Raadighed. Naar en Part vægrer sig ved at efterkomme Synsmændenes og Modpartens Opfordring i saa Henseende, bliver han at behandle efter Grundsætningerne i denne Lovs § 97.

Er Forretningens Gjenstand i Trediemands Værge og nægter han de Udmeldte Adgang til at iagttage den, have Synsmændene herom at afgive Forklaring i Retsmødet. Skjønner Retten, at Trediemands Vægring ifølge Grundsætningerne i § 242 er ubeføjet, paalægges det denne at tilstede Synsmændene Adgang inden en vis Frist, og Sagen udsættes. De i § 243 omhandlede Regler blive iøvrigt i saadant Tilfælde at anvende.

Syns- og Skjønsmændene skulle paa Parternes egen Bekostning give disse Underretning om, naar og hvor Forretningen foregaar, ligesom de ogsaa, naar Forretningen afgives skriftligt (§ 230), have at meddele Parterne Gjenpart af den eller dog at give dem Adgang til at gjøre sig bekjendte med den seneste 3 Dage forinden Bevisforhandlingen.

§ 232.

Til den i Udmeldelsesdekretet fastsatte Tid møde Syns- eller Skjønsmændene i Retten og aflægge Ed paa deres Forretning, som de oplæse og overgive til Retten. Ere de ikke enige, maa det fremgaa af Forretningen, af hvilken Anskuelse de enkelte Syns- eller Skjønsmænd ere.

Naar Syns- eller Skjønsmændene bo eller opholde sig langt fra det Sted, hvor Hovedsagen behandles, kan Retten, hvis Syns- eller Skjønsmændenes Fremstillelse under Hovedforhandlingen skjønnes at kunne undværes, i Udmeldelsesdekretet bestemme, at de skulle møde og afhjemle deres Forretning samt besvare fremsatte Spørgsmaal for en af Retten bestemt Underdommer.

Tiden herfor fastsættes saaledes, at den afhjemlede Forretning beskreven kan fremlægges og oplæses under Hovedsagens Forhandling.

§ 233.

Klage over Syns- og Skjønsmænds Fremgangsmaade ved deres Forretning fremsættes for den udmeldende Ret, der kan paalægge

Digitized by Google

dem at omgjøre eller fuldstændiggjøre Forretningen. De herved nødvendiggjorte Udsættelser bestemmes af Retten.

§ 234.

Imod Syns- eller Skjønsmænd, der uden lovligt Forfald udeblive, eller uden tilstrækkelig Grund forsømme at gjøre deres Forretning færdig, eller nægte at deltage i Forretningen, eller ubeføjet vægre sig ved at efterkomme Rettens Paalæg om at omgjøre eller fuldstændiggjøre Forretningen, anvendes de i §§ 218—219 for Vidner bestemte Tvangsmidler, med de Lempelser, som følge af Forholdets Natur. Imod Syns- eller Skjønsmænd, der nægte at besvare de til dem i Retten stillede Spørgsmaal, komme Reglerne i § 221 til Anvendelse.

Dog kan Retten, naar dette er muligt og efter Omstændighederne kan bidrage til Sagens Fremme, efter paagjældende Parts Begjæring udnævne andre Syns- eller Skjønsmænd enten straks, eller naar de anordnede Tvangsmidler uden Frugt ere anvendte. Parten anses, naar han fremsætter en saadan Begjæring, at frafalde yderligere Tvangs Anvendelse mod den eller de gjenstridige Syns- eller Skjønsmænd.

§ 235.

Have Syns- eller Skjønsmænd Forfald, eller har det været dem umuligt at gjøre Forretningen færdig, komme de i § 220 givne Regler til Anvendelse med de Lempelser, som følge af Forholdets Natur.

§ 236.

Med Hensyn til Indsigelser fra Syns- eller Skjønsmændenes Side saavelsom Besværing over de Kjendelser, hvorved Noget paalægges dem, forholdes efter de om Vidner givne Regler.

§ 237.

De om Vidner givne Regler skulle med de Lempelser, der følge af Sagens Natur, anvendes paa Syns- og Skjønsmænd, forsaavidt denne Lovs Forskrifter ikke ere til Hinder derfor.

Digitized by Google

§ 238.

Retten er ikke bunden ved Syns- eller Skjønsforretningens Resultat og kan paabyde Foretagelse af ny Forretning enten af de samme eller andre Syns- eller Skjønsmænd.

§ 239.

Med Syns- eller Skjønsforretnings Optagelse, forinden dette efter de almindelige Regler kan ske under Hovedforhandlingen, forholdes efter Bestemmelserne i sjette Afsnit Kapitel I.

Tredie Underafdeling.

Om Bevis ved Dokumenter.

§ 240.

Dokumenter, som ere i Partens Besiddelse, eller som han uden Rettens Medvirkning kan forskaffe sig, maa i Reglen forelægges Retten i det til den mundtlige Forhandlings Begyndelse bestemte Møde, efterat de forud have været meddelte Modparten enten i Overensstemmelse med Reglerne i §§ 159 og 162 eller, hvis dette ikke har kunnet ske, senest 3 Dage forud. Dog kunne de forelægges senere under Sagen eller uden foregaaende Meddelelse til Modparten, naar dette i Henhold til Grundsætningerne i § 168 tillades af Retten.

§ 241.

Beraaber en Part sig paa Dokumenter, der ere i Modpartens Værge eller under hans Raadighed, kan han opfordre denne til under Bevisforhandlingen at fremlægge dem for Retten efter 3 Dages forudgaaende Meddelelse til Parten selv. Opfordringen maa ledsages af en Angivelse af de Kjendsgjerninger, som ved Dokumentet skulle bevises. Ubefojet Vægring ved at fremkomme med Originaldokumentet eller bekræftet Gjenpart, hvor dette er tilstrækkeligt, kan Retten i saa Fald tillægge Virkning i Overensstemmelse med Grundsætningerne i § 97. Det Samme gjælder ogsaa, naar Vedkommende for at hindre Dokumentets Fremlæggelse har ødelagt det eller uden Nødvendighed givet det fra sig.

Digitized by Google

Paastaar vedkommende Part, at der i Dokumentet tillige indeholdes Oplysninger, som ere denne Sag uvedkommende, og som han ikke ønsker bekjendtgjorte, bestemmer Retten, paa hvilken Maade Dokumentet skal fremlægges.

Nægter vedkommende Part at være i Besiddelse af det angivne Dokument, paahviler det den, som fordrer dets Fremlæggelse, at bevise hans Besiddelse deraf.

De i denne Paragraf omhandlede Opfordringer til at fremlægge Dokumenter skulle i Regien fremsættes i det i § 180 omhandlede Retsmøde, i hvilket Forhandling finder Sted og fornoden Kjendelse affiges.

§ 242.

Trediemand er pligtig til paa Opfordring at fremkomme med Dokumenter, naar vedkommende Part enten er Medejer af dem eller iøvrigt paa Grund af Retsforholdets Beskaffenhed har en af Processen uafhængig Ret til at benytte dem som Bevis for sine Rettigheder.

Men selv hvor dette ikke er Tilfældet, skal Trediemand være pligtig at bidrage til Sagens Oplysning ved at give Retten og Parterne Adgang til Benyttelse eller Besigtelse af Dokumenter, der ere hans Raadighed undergivne, men dog kun, forsaavidt Dokumenternes Fremførelse ikke vilde kunne skade ham selv eller paadrage ham Udgifter eller betydelig Ulejlighed.

§ 243.

Den Part, der vil benytte et under Trediemands Raadighed værende Dokument som Bevis, har i Reglen i det i § 180 omtalte Retsmøde at fremsætte Begjæring om, at det maa paalægges Trediemand paa Partens egen Bekostning under Bevisforhandlingen at fremlægge Dokumentet efter 3 Dage forudgaaet Meddelelse til Parterne. Saadan Begjæring maa indeholde en nøjagtig Opgivelse af de Fakta, der ved Dokumentet skulde bevises, samt nærmere Forklaring angaaende de Grunde, hvorfor Parten antager, at den opgivne Trediemand er i Besiddelse af Dokumentet og pligtig at fremlægge det.

Retten kan derefter ved Kjendelse paalægge

Digitized by Google

Trediemand at fremkomme med Dokumentet uden Hensyn til, om han boer i Retskredsen eller ikke. Vedkommende Part har at drage Omsorg for denne Kjendelses ufortøvede Forkyndelse for Trediemand; Forsømmelse hermed anseés som Frafaldelse af Begjæringen om Dokumentets Fremførelse. Trediemand kan enten møde eller lade møde eller i behørig Tid oversende det forlangte Dokument til Rettens Formand, som derefter besørger det meddelt Modparten og fremlagt.

Under Bevisforhandlingen maa enten Dokumentet efter behørig forudgaaet Meddelelse fremlægges eller de Indsigelser fremsættes, vedkommende Trediemand tror at kunne gjøre. Disse forhandles og paakjendes efter de om Vidner givne Regler i §§ 215 og 216, ligesom de paa samme Maade ere Gjenstand for Besværing til højere Ret.

Imod den Trediemand, der ubeføjet udebliver eller undlader at efterkomme Rettens Paalæg, anvendes de for Vidner foreskrevne Tvangsmidler, jfr. §§ 218—219.

Med Bevisforhandlingens Udsættelse i Anledning af Trediemands Indsigelser eller Vægring forholdes efter Reglerne i § 187, jfr. § 217.

§ 244.

Om offentlige Dokumenter afgive fuldt Bevis for det, som efter deres Indhold skal have fundet Sted, afgjøres efter de hidtil gjældende Regler.

Modbevis er ikke udelukket.

§ 245.

Bekræftede Gjenparter af offentlige Dokumenter have samme Beviskraft med Hensyn til Indholdet som Originalen, naar Bekræftelsen tilfredsstiller Fordringerne til et offentligt Dokument.

§ 246.

Privatdokumenters Beviskraft bedømmes efter de hidtil gjældende Regler, forsaavidt denne Lov ikke bestemmer anderledes.

§ 247.

Hvorvidt et Dokuments Beviskraft svækkes eller ophæves ved Makulering, Sønderrivning

Digitized by Google

Udstregning og desl., afgjøres ved Rettens Skjøn.

Ligeledes afgjør Retten efter sit Skjøn, hvilken Betydning der skal tillægges Mangler eller Uregelmæssigheder ved dets Udstedelse.

§ 248.

Indenlandske offentlige Dokumenter skulle formodes at være ægte, naar deres Udseende og Form ikke frembyder nogen særlig Tvivlsgrund.

Om et udenlandsk offentligt Dokument skal formodes at være ægte, afgjøres af Retten. Er det paa behørig Maade forsynet med diplomatisk Legalisation, nyder det samme Ægthedsformodning som et indenlandsk offentligt Dokument.

§ 249.

Et Privatdokuments Ægthed maa bevises. Til saadant Bevis er det, naar der ikke skjønnes at være Grund til at antage en Forfalskning, i Reglen tilstrækkeligt, at Underskriftens Ægthed godtgjøres.

§ 250.

Om Regnskabsbilag skulle formodes at være ægte i Forhold til den, til hvem Regnskabet aflægges, afgjøres ved Rettens Skjøn, medmindre særlige Lovbestemmelser indeholde andre Regler.

§ 251.

Privatdokumenter af saadan Ælde, at deres Ægthed ikke kan oplyses ved Vidnebevis eller ved Parternes egne Erklæringer, kunne holdes for ægte, naar Stedet, hvor Dokumentet findes, Maaden, hvorpaa det er bevaret, eller andre Omstændigheder i overvejende Grad tale derfor.

§ 252.

Beviset for et Privatdokuments Ægthed bliver at føre og bedømme efter de almindelige Regler, hvorved ogsaa den Retten i denne Lovs § 257 givne Myndighed til at tilstede den Bevispligtige at udfylde Beviset ved sin Ed kommer til Anvendelse.

Digitized by Google

§ 253.

Producenten af et Privatdokument kan, selv om han ikke har tilvejebragt nogen Formodning for dets Ægthed, forlange, at det paalægges den, mod hvem Dokumentet fremlægges, edelig at benægte sin Underskrift med den Virkning, at Dokumentet under Sagen holdes for ægte, hvis Eden ikke aflægges.

§ 254.

Den, der imod bedre Vidende har nægtet Ægtheden af et Dokument, bliver ved den endelige Dom at anse med Bøder fra 200 til 400 Kr., uden at herved er udelukket det Ansvar, som efter Straffelovgivningens almindelige Regler maatte være paadraget.

§ 255.

Om en Part ved senere Ytringer eller Foretagender har afskaaret sig fra at bestride et Dokuments Ægthed eller Beviskraft, afgjøres ved Rettens Skjøn.

Fjerde Underafdeling.

Om Parts Ed.

§ 256.

Parterne kunne vedtage, at Antagelsen eller Ikke-Antagelsen af et omtvistet Faktum skal bero paa, at den ene eller den anden af Parterne med Ed bekræfter, at han veed eller endog blot, at han ikke veed rettere, end at det har eller ikke har fundet Sted.

Saadan Vedtagelse lægges da til Grund ved Kjendelsens eller Dommens Affigelse.

Vedtagelsen indføres ordret i Retsbogen, oplæses og vedtages af Parterne.

§ 257.

Retten kan efter sit Skjøn over Bevisførelsens Resultat enten tillade den Bevispligtige at bekræfte fremsatte faktiske Anbringender med Ed og derved fyldestgjøre den ham paahvilende Bevispligt, eller paalægge den Bevispligtiges Modstander edelig at fragaa

Digitized by Google

imod ham anførte Kjendsgjerninger med den Virkning, at disse ikke anseés for tilbørligt benægtede, dersom Eden ikke aflægges. Ere de Handlinger, angaaende hvilke Eden skal aflægges, ikke foretagne af Parten selv, men af Trediemand, i hvis Sted han er traadt eller ved hvis Foretagender han er bunden, kan Sagens Udfald gjøres afhængig af saadan Trediemands Ed i Stedet for af vedkommende Parts egen.

§ 258.

Retten er i Udøvelsen af den samme ved § 257 tillagte Myndighed ikke bunden ved Lovregler, men det er overladt til dens Skjøn, baade om Ed skal tilstedes eller paalægges nogen af Parterne, og hvilken.

Dog kan — foruden hvad der er bestemt med Hensyn til Privatdokumentets Ægthed i § 253 — den, der støtter sin betimelig paatalte Fordring paa lovligen ført Handelsbog, uden al videre Bevisførelse forlange, at Retten enten skal paalægge Modparten at fralægge sig Fordringen med Ed, eller tilstede, at Handelsbogens Fører bekræfter Fordringens Rigtighed med Ed.

I Sager angaaende Underholdningsbidrag til uægte Børn skal Barnemoderen ligeledes være beføjet til uden videre Bevis at forlange Sagens Afgjørelse ved Parts Ed, saaledes at Retten ifølge Sagens Omstændigheder kan afgjøre, om Eden skal aflægges af hende eller den, der sigtes som Barnefader.

§ 259.

Naar Sagens Afgjørelse skal ske ved Parts Ed, tilstedes eller paalægges Eden i den endelige Dom.

Denne bliver ifølge heraf at affatte alternativt, ligesom efter de hidtil gjældende Regler.

§ 260.

For Edens Aflæggelse fastsættes i Dommen en Frist af 4 Uger.

I det til Edens Aflæggelse bestemte Retsmøde skal Eden aflægges, saafremt Sagen ikke er paaanket til højere Ret, eller Andragende om fornyet Foretagelse af Sagen er indgivet.

Digitized by Google

Den Edspligtige, der udebliver uden lovligt Forfald, anſees for at have nægtet Edens Aflæggelſe. Modpartens Udeblivelſe er ingen Hindring for Edens Modtagelſe.

Skjønnes et anmeldt Forfald lovligt, kan Retten give den fornødne Udſættelſe.

§ 261.

Eden aflægges i Reglen for den Ret, der har affagt Dommen. Dog kan det, hvis den Edspligtige boer udenfor Landsretskredſen eller ſtedlige Forhold lægge betydelige Hindringer i Vejen for Edens Aflæggelſe for Landsretten inden den foreſkrevne Friſt, i Dommen beſtemmes, at han ſkal have Valget mellem at aflægge Eden for den Ret, der har affagt Dommen, eller for Underretten paa det Sted, hvor han boer eller opholder ſig. Vælger han dette Sidſte, har han at henvende ſig til vedkommende Underdommer for at faae et Møde berammet til Edens Aflæggelſe inden den faſtſatte Friſt, ligeſom han har med et Varſel af mindſt en Uge at kalde Modparten til dette Møde.

Ret kan ſættes paa den Edspligtiges Bopæl, naar denne paa Grund af Sygdom ikke kan forlade ſamme.

Forinden Eden aflægges, kan Retten gjøre Parten paſſende Foreſtillinger og ved Spørgsmaal forvisſe ſig om, at han tilfulde forſtaar Edsthemaet. Finder Retten i Henhold hertil eller paa Grund af den Maade, hvorpaa Parten udtaler ſig om Sagen, Betænkeligheder ved at modtage Eden, kan den udſætte Sagen til et følgende Retsmøde eller endog nægte at ſtede ham til Edsaflæggelſe ved en Kjendelſe, hvorover der kan føres Beſværing efter de almindelige Regler.

De Erklæringer eller Udtalelſer af Parten, ſom have fremkaldt Rettens Betænkelighed, tilføres Retsbogen.

§ 262.

Er den Edspligtige efter Dommens Afſigelſe, men forinden Edsfriſtens Udløb afgaaet ved Døden eller bleven affindig eller domfældt for Meneb, kunne de, der træde i hans Sted eller varetage hans Anliggender, forlange ny Foretagelſe af Sagen (§ 328, jfr. § 327).

Digitized by Google

Kapitel IV.

Om Domme og Kjendelser.

§ 263.

Kjendelser affiges snareſt muligt og i Reglen ſeneſt Dagen efter, at Forhandlingen om det omtviſtede Punkt er tilende.

Parterne og efter Omſtændighederne Vidner, Syns- og Skjønsmænd have at give Møde til den af Retten for Kjendelſens Affigelſe beſtemte Tid, om hvilken de underrettes enten i Retsmødet eller ved Formandens Foranſtaltning.

Videre Forkyndelſe eller Meddelelſe af Kjendelſer er ufornøden, naar de Paagjældende paa behørig Maade have faaet Anledning til Møde ved Affigelſen.

Kjendelſer maa begrundes, og de faktiſke Omſtændigheder, hvorpaa de bygges, maa nøjagtig angives, naar Retsbogen ikke indeholder det Fornødne i ſaa Henſeende. Andre Beſtemmelſer af Retten, ſom ikke gaa ud paa at afgjøre opſtaaede Tviſtigheder, behøve ikke at begrundes.

Iøvrigt komme de nedenfor om den endelige Doms Vedtagelſe givne Regler til Anvendelſe paa Kjendelſer og andre Beſtemmelſer af Retten.

§ 264.

Derſom Retten, efterat Optagelſe til Dom er ſket, finder Grund til at ſtille nye Spørgsmaal af den i § 95 omhandlede Beſkaffenhed til Parterne eller til at indhente Syn eller Skjøn, er den berettiget til at indkalde Parterne til et Møde, i hvilket de have at beſvare de dem forelagte Spørgsmaal og det kan derhos, hvor det udfordres, paalægges dem efter Rettens nærmere Anviſning at fremſkaffe Syns- eller Skjønsbevis. Retten er, derſom den ikke finder Parternes Tilkaldelſe fornøden, berettiget til ogſaa uden ſaadan at afkræve Sagkyndige deres ſkriftlige eller mundtlige Udtalelſer om de tvivlſomme Punkter.

Udgifterne ved de i denne Paragraf omhandlede Foranſtaltninger udredes forſkudsvis af det Offentlige, indtil det ved den endelige

Digitized by Google

Dom kan afgjøres, hvo af Parterne der skal bære dem.

§ 265.

Ved Dommen skal Sagen paakjendes endelig uden anden Henvisning til paafølgende Proceshandlinger end den, der hjemles ved § 259.

Bevis ved Syn eller Skjøn kan ikke henskydes til Optagelse efter den endelige Doms Afsigelse.

§ 266.

Den endelige Dom skal bestaa af:

1) En Fremstilling af Sagens faktiske Sammenhæng.
2) De egentlige Domsgrunde (Præmisserne).
3) Domsslutningen (Konklusionen).

§ 267.

Alle de faktiske Data, paa hvilke Dommen bygges, maa fuldstændigt og nøjagtigt angives i den. Kjendsgjerninger, som have været Gjenstand for Parternes Forhandling, men som efter Rettens Opfattelse af Sagen ikke komme i Betragtning, kunne forbigaaes i Dommen, medmindre Retten skjønner, at der dog muligvis af Højesteret kan blive tillagt disse Kjendsgjerninger Betydning, i hvilket Tilfælde Dommen bør indeholde fornøden Udtalelse, om de kunne anses beviste eller vedgaaede. Ligeledes maa Dommen udtale sig angaaende Kjendsgjerninger, der have været Gjenstand for Forhandling under Sagen, naar Saadant særligt er begjært af Parterne.

Den i Dommen givne Fremstilling af Parternes mundtlige Angivelser og Ytringer afgiver fuldt Bevis for disse, forsaavidt ikke Modbevis imod den føres.

§ 268.

Domsgrundene indeholde en Fremstilling af Retsspørgsmaalene saavelsom af disses Anvendelse paa det Faktiske i Sagen. Anser Retten en af de anførte Søgsmaalsgrunde eller Indsigelser for tilstrækkelig til at begrunde det paastaaede Resultat, er den ikke pligtig at indlade sig paa nogen Bedømmelse af de andre. Kun de Kjendsgjerninger, som ifølge

Digitized by Google

Rettens Opfattelse ligge til Grund for Dommen, bedømmes i Præmisserne.

§ 259.

Domsslutningen affattes paa hidtil brugelig Maade.

§ 270.

Alle Paastande, som ere stillede paa behørig Maade i Overensstemmelse med §§ 166, 167, 168 og 169, maa paakjendes udtrykkeligt eller stiltiende. Derimod tages ikke Hensyn til de Tilføjelser eller Forandringer i Paastandene, som uden Hjemmel i disse Paragrafers Bestemmelser maatte være foretagne.

Iøvrigt affiges Dommen paa Grundlag af den mundtlige Forhandling og Bevisførelse. Hvorledes Sagens faktiske Sammenhæng skal antages at være, afgjør Retten efter frit Skjøn i Henhold til det samlede Indhold af Forhandlingerne og den stedfundne Bevisførelse.

§ 271.

Dommen kan ikke tilkjende en Part Mere, end han har paastaaet. Dette gjælder ogsaa om Biforddringer, saaſom paa Renter, Frugter eller Skadeserstatninger. Om Procesomkostninger og Rettergangsbøder giver Dommen de Bestemmelser, hvortil der efter Sagens Beskaffenhed findes Anledning, selv om ingen udtrykkelig Paastand herpaa er nedlagt.

I Dommen maa der ikke tages Hensyn til Søgsmaalsgrunde eller Indsigelser, som ikke ere gjorte gjældende af Parterne, om det end af Sagens Forhandling kan sees, at de kunde have været benyttede.

§ 272.

Ere flere Søgsmaal forenede under Sagen (§§ 41 og 42), kan Retten, saasnart noget af disse er modent til Paakjendelse, affige Dom deri.

§ 273.

Retten kan affige Dom angaaende enkelte af de fremsatte Søgsmaalsgrunde eller Indsigelser saavelsom angaaende Modfordringer, ikke blot hvor særskilt Forhandling af dem er anordnet

Digitized by Google

(§ 102, sidste Stykke), men ogsaa hvor de, uden at dette er Tilfældet, ere modne til Paakjendelse (§ 178). Er en Fordring omtvistet baade i Henseende til dens Tilværelse og til dens Beløb, kan Retten først ved Dom paakjende Spørgsmaalet om Fordringens Tilværelse.

Domme af den Art, som de i foregaaende Stykke omhandlede, ere dog kun at anse som Bestanddele af den endelige Dom, i hvilken de blive at optage og lægge til Grund; de kunne kun fuldbyrdes i Forbindelse med denne, medmindre Retten særlig bestemmer, at den mod eller uden Sikkerhedsstillelse strax kan fuldbyrdes.

§ 274.

Den endelige Dom affiges snarest muligt efter Forhandlingernes Slutning. Dersom det ikke ved Optagelsen tilkjendegives Parterne, naar Dommen vil blive affagt, skulle de af Rettens Formand eller af det ældste i Paakjendelsen deltagende Medlem tilsiges til at høre Dommen affiges. De Medlemmer af Retten, som skulle deltage i Dommens Affigelse, maa ikke paahøre de mundtlige Forhandlinger i nogen anden Sag, førend Dommen er vedtaget.

§ 275.

Dommen vedtages efter en forudgaaet Afstemning inden lukkede Døre. Dog er hermed ikke udelukket, at en Raadførsel kan foregaa, inden der skrides til at stemme.

I Afstemningen maa kun de Dommere deltage, som have overværet den mundtlige Forhandling og Bevisførelsen i Sagen.

§ 276.

I Dommens Affigelse deltage fem Medlemmer af Retten. Dersom een eller flere Suppleanter medtages til at overvære Sagens Forhandling, deltage disse kun i Afstemningen, naar nogen af de fem, som skulle affige Dommen, hindres i at høre Sagen tilende.

§ 277.

Det yngste i Dommens Affigelse deltagende Medlem af Retten afgiver først sin Stemme,

Digitized by Google

og derefter ſtemme de øvrige i den ved Tjeneſte-alderen beſtemte Orden.

§ 278.

Rettens Formand eller det ældſte i Paakjendelſen deltagende Medlem foreſtaar Afſtemningen og ſamler Stemmerne.

Opſtaar der Uenighed om, hvorledes Spørgsmaalene ſkulle ſtilles, eller om Afſtemningens Reſultat, tilkommer Afgjørelſen Retten.

§ 279.

Sagens faktiſke Sammenhæng, ſaaledes ſom denne i Henhold til Bevisførelſen antages at være (§ 266 Nr. 1), gjøres til Gjenſtand for en ſærſkilt Vedtagelſe, forſaavidt Saadant ifølge Sagens Beſkaffenhed ſkjønnes at være nødvendigt af Henſyn til mulig Paaanke.

§ 280.

For Bedømmelſen af Sagens faktiſke Sammenhæng, hvor dette i Henhold til § 279 bliver Gjenſtand for ſærſkilt Vedtagelſe, ſaavelſom for Dommens Reſultat i det Hele, maa der være Stemmeflerhed.

De Dommere, der ved de enkelte Afſtemninger, hvortil Sagen maatte give Anledning, have befundet ſig i Mindretallet, kunne ikke undſlaa ſig ved at deltage i de ſenere Afſtemninger.

§ 281.

Afſtemningen foregaar mundtlig. De afgivne Stemmer indføres udtogsvis i en Stemmegivningsprotokol. Hver enkelt Dommer har Ret til at paaſe, at hans Stemme rigtigen gjengives.

§ 282.

Efterat Dommen paa den i de foregaaende Paragrafer beſtemte Maade er vedtaget, affattes Udkaſt til Dommen efter Foranſtaltning af Rettens Formand, hvilket Udkaſt derefter forelægges til Godkjendelſe.

Efter ſaaledes at være endelig affattet underſkrives Dommen af Rettens Formand og Retsſkriveren. Dens Afſigelſe foregaar derved, at den oplæſes i et Retsmøde.

§ 283.

Retten kan paa Andragende af en af

Digitized by Google

Parterne berigtige i Dommen indløbne Skrivfejl i Henseende til Ord, Navne eller Tal, blotte Regningsfejl samt saadanne Fejl og Forglemmelser, som alene vedrøre Udfærdigelsens Form, saavelsom ogsaa berigtige den i Dommen indeholdte Fremstilling af Sagens faktiske Sammenhæng (§ 266, 1), forsaavidt denne erkjendes at lide af Fejl, bestaaende i Forbigaaelser, Uklarheder eller Modsigelser. Andragendet maa fremsættes skriftligt inden 10 Dage efter Domsaffigelsen.

Finder Retten Anledning til at skjænke Andragendet Opmærksomhed, tilkjendegives det Andrageren, at han har at møde til en af Rettens Formand fastsat Tid. Modparten tilsiges af Rettens Formand til at møde paa denne Tid, og samtidigt med Tilsigelsen tilstilles der ham Gjenpart af Andragendet. Efterat have hørt begge Parter, hvis de have Noget at bemærke, tager Retten derefter Beslutning i Anledning af Andragendet; dog kan der, selv om Berigtigelse indrømmes i Henseende til den i Dommen indeholdte Fremstilling af Sagens Sammenhæng, ikke iøvrigt foretages nogen Forandring i Domsgrundene eller Domsslutningen (§ 266, 2 og 3).

Den i Henhold til Rettens Beslutning berigtigede Dom er at anse som den endelige Dom i Sagen. Rettens Beslutning angaaende Berigtigelsen kan ikke paaankes særskilt.

Kapitel V.

Om Udeblivelser.

§ 284.

Med Hensyn til Udeblivelser i de til Skriftvexlingens Ordning og Ledelse bestemte Retsmøder gjælder Reglen i § 164. Iøvrigt komme nedenstaaende Regler om Udeblivelser til Anvendelse.

§ 285.

Udebliver Sagsøgeren fra den mundtlige Forhandling i det Retsmøde, hvori denne skal begynde, bliver Sagen at afvise. Sagsøgte, som har givet Møde, kan derhos efter Paastand faae sig tilkjendt Kost og Tæring, naar han godtgjør, at han i rette Tid har tilstillet Sagsøgeren sin Sagsfremstilling.

Digitized by Google

Har Sagsøgeren forsømt i rette Tid at afgive sin Sagsfremstilling, kan Sagsøgte, hvis Retten ikke finder Grund til at give Udsættelse ifølge § 170 i Slutningen, forlange, at han skal anses som udebleven, selv om han indfinder sig i Retsmødet.

§ 286.

Møder Sagsøgte ikke til den mundtlige Forhandling af Sagen i det Retsmøde, hvori denne skal begynde, uagtet han sees paa behørig Maade at være kaldet til Mødet, har Retten at anse de i Sagsøgerens mundtlige Fremstilling og Udvikling af Sagen anførte Kjendsgjerninger for sande og afsige Dom i Overensstemmelse med den i hans Sagsfremstilling indeholdte Paastand, forsaavidt de ere i Stand til at begrunde denne og ikke ere i Strid med eller ligge helt udenfor hans skriftlige Sagsfremstilling. Iøvrigt kan Retten, hvor den dertil finder Anledning, i den udebleve Sagsøgtes Interesse opfordre Sagsøgeren til at erklære sig nøjere angaaende Sagens Sammenhæng.

Har Sagsøgte forsømt i rette Tid at tilstille Sagsøgeren sin Sagsfremstilling, kan denne, hvis Retten ikke finder Grund til at give Udsættelse ifølge § 170 i Slutningen, forlange, at han skal anses som udebleven, selv om han indfinder sig i Retsmødet.

§ 287.

Dersom det fremgaar af Forkyndelsespaategningen paa Klageskriftet, at Sagsøgte ved dets Forkyndelse angaves at være fraværende paa længere Tid fra sin Bopæl, skal Retten være bemyndiget til ikke strax at lade de i foregaaende Paragraf ommeldte Følger af Sagsøgtes Udeblivelse indtræde, men den kan udsætte Sagen, ligesom den ogsaa tillige efter Omstændighederne kan paalægge Sagsøgeren at iværksætte en ny Forkyndelse af Klageskriftet med et af Retten nærmere bestemt Varsel.

§ 288.

Naar en Part udebliver i det i § 150 omhandlede Retsmøde, hvis Hensigt er at forberede Bevisførelsen, anses han som den, der ikke ønsker Vidner indkaldte, Synsmænd udmeldte eller Modparten afhørt, medens han

Digitized by Google

paa den anden Side fortaber de Indsigelser, han kunde gjøre mod Modpartens Begjæringer i saa Henseende.

Dog er han ikke udelukket fra senere at andrage paa at maatte fremføre nye Beviser, hvor dette maatte finde Hjemmel i Grundsætningerne i § 182.

Naar Beviser skulle optages udenfor den Ret, hvor Hovedsagen behandles, forhindrer Udeblivelse af den Bevisførendes Modpart ikke, at Bevishandlingen fremmes. Udebliver den Bevisførende, bortfalder Bevisets Førelse.

§ 289.

Udebliver en Part under Bevisforhandlingen (§ 188), fremmes Sagen paa sædvanlig Maade af den mødende Part. Retten lader den af den udeblevne Part indgivne Paastand oplæse, ligesom Retten ogsaa i hans Interesse kan stille Spørgsmaal til Vidner, Skjønsmænd og den mødende Modpart.

Dom affiges paa Grundlag af de i Sagen stedfundne Forhandlinger.

§ 290.

Udeblive i noget Retsmøde begge Parter, hæves Sagen strax af Retten.

Naar den ene Part udebliver, staar det altid den mødende Part frit for at lade sig anse som udebleven ved enten udtrykkeligt at begjære dette eller ved at undlade at fremme Sagen.

§ 291.

Udeblivelse i de Møder, til hvilke en Forhandling udsættes eller i hvilke den fortsættes, behandles efter de ovenfor i §§ 285—290 givne Regler, dog med den nærmere Bestemmelse, at det, som forinden Udeblivelsen er anført af Parten, ikke taber sin Betydning eller Virkning, men af Retten bliver at tage i Betragtning ved Domsaffigelsen ifølge de almindelige Regler.

Digitized by Google

§ 292

Tillades det i Tilfælde, hvor den ene Part udebliver, den mødende Part at foretage Forandringer i Paastandene eller at fremsætte nye Anbringender, uden at forudgaaende skriftlig Meddelelse til Modparten herom er sket (jfr. § 168 sidste Stykke i Slutningen) kan Retten udsætte Sagen og paalægge den mødende Part at underrette Modparten om det Stedfundne.

Tredie Afsnit.

Om Retsmidlerne imod Landsretternes Handlinger.

§ 293.

Retsmidlerne imod Landsretternes Handlinger ere:

1) Paaanke og Besværing til Højesteret.
2) Andragende til den samme Ret om ny Fortagelse af Sagen.

Kapitel I.

a. Paaanke til Højesteret.

§ 294.

Kun Domme, hvormed Sagen endes i den paagjældende Instants, ere Gjenstand for Paaanke.

Dommens Bestemmelse med Hensyn til Procesomkostninger kan ikke paaankes uden i Forbindelse med Hovedsagen, jfr. dog § 135.

Kjendelser, der affiges, eller Bestemmelser, der tages under Behandlingen, kunne udenfor de Tilfælde, hvor Besværing finder Anvendelse, ikke særskilt paaankes af Sagens Parter.

Paakjendes enkelte Stridsspørgsmaal i Henhold til §§ 272 og 273 særskilt forinden Sagen i det Hele, kunne disse Afgjørelser først paaankes i Forbindelse med Slutningsdommen, af hvilken de ere at anse som Bestanddele.

Digitized by Google

§ 295.

I Forbindelse med den endelige Dom kunne de samme forudgaaede Kjendelser og Beslutninger af Retten paaankes.

En Kjendelses eller Beslutnings Forandring ved Paaanke medfører Ugyldigheden af de Dele af Sagens Behandling, som afhænge af eller bero paa den.

§ 296.

Den Part, som vil benytte Paaanke, kan ikke samtidigt hermed andrage paa ny Foretagelse af Sagen, hvorimod Saadant staar ham aabent, naar han ikke ved Paaanken har kunnet opnaa sin Hensigt. Den, der andrager paa ny Foretagelse af Sagen, anses for at have givet Afkald paa Paaanke af den affagte Dom, undtagen i det Tilfælde, at ny Foretagelse nægtes, fordi Retten antager, at Partens Øjemed kan opnaaes ved Paaanke (§ 328). Andrager den anden Part paa ny Foretagelse af Sagen, blive Forhandlingerne om dette sidste Retsmiddels Tilstedelse at udsætte, indtil Paaanken er bragt tilende.

§ 297.

Krænkelse af Rettergangsreglerne afgiver Grund til Paaanke, medmindre denne Lov anviser Parterne at benytte Besværing som Retsmiddel eller ganske udelukke Paaanke.

Som Tilfælde, i hvilke Paaanke paa Grund af Rettergangsreglernes Krænkelse kan finde Sted, fremhæves særligt:

a) At Retten ikke har været lovligen beseklædt.

b) At Retten har været inkompetent, eller at Retten har afvist Sagen, skjønt den var kompetent.

c) At Retten er gaaet udenfor Grænserne for Domstolenes Virkekreds i Forhold til de andre Statsmyndigheder.

d) At Sagen er anlagt eller fremmet paa urigtig Maade, navnlig at Parterne ikke have faaet de lovbestemte Forkyndelser og Meddelelser eller de fornødne Frister for at kunne varetage deres Tarv.

Digitized by Google

e) At Retten har fejlet i sine Afgjørelser med Hensyn til Beviset ifølge 2det Affnits Kapitel II eller med Hensyn til de enkelte Beviſers Forelse.

f) At Retten i sin Paakjendelse ikke har holdt sig indenfor Parternes Paastande eller øvrige Procedure, eller at Retten har forsømt at paakjende Noget, der burde havde været paakjendt.

g) At Domme eller Kjendelser ikke i Overensstemmelse med §§ 267 og 268 ere forsynede med de fornødne Angivelser af Fakta eller af Domsgrunde.

h) At Domsslutningen er behæftet med væsentlige Mangler, som i det Hele eller for en Del udelukke Parten fra den tilsigtede Retsnydelse.

i) At Parterne ikke have havt den til at raade over Processen fornødne Myndighed.

§ 298.

Finder Højesteret, at en Krænkelse af Rettergangsreglerne har fundet Sted, kan den tilintetgjøre enten hele den stedfundne Behandling eller de Dele af den, som staa i Forbindelse med eller hvile paa den begaaede Fejl.

Hjemvises Sagen tillige til ny Behandling, bliver derhos at bestemme, fra hvilket Punkt denne skal tage sin Begyndelse; dog bliver herved at iagttage, at Hjemvisning paa Grund af Fejl ved Hovedforhandlingen maa medføre den hele Hovedforhandlings fuldstændige Gjentagelse.

§ 299.

I Henseende til Sagens Realitet, kan Paaanke til Højesteret til Underkjendelse og Forandring af Landsrettens Dom finde Sted, naar Landsretten har fejlet i Opfattelsen af den materielle Ret eller dens Anvendelse paa det foreliggende Tilfælde eller i Henseende til den retlige Vurdering og Opfattelse af de i Dommen som beviste antagne Kjendsgjerninger

Digitized by Google

eller af Sagsfremstillingerne eller de fremlagte Dokumenter i og for sig betragtede. Derimod kan Højesteret ikke underkjende Landsrettens Bedømmelse af Resultatet af en Bevisførelse ved Vidner, Syn og Skjøn eller Parternes personlige Afhørelse, hvad enten dette Resultat støttes paa de nævnte Bevismidler alene eller paa disse i Forbindelse med fremlagte Dokumenter.

Hvor Højesteret forandrer Landsrettens Dom, kan dermed forbindes Hjemsvisning til ny Behandling af Sagen ved Landsretten i det Omfang og paa den Maade, som Højesteret anser for nødvendig.

§ 300.

Til Grundlag for Højesterets Paakjendelse af Sagen tjener Landsrettens Dom i Forbindelse med de under Sagen affagte Kjendelser, Sagsfremstillingerne, de som Bevis producerede Dokumenter samt en Udskrift af det, som under Forhandlingerne er tilført Retsprotokollen (§§ 83, 84, 85).

§ 301.

Alle Domme, Kjendelser og andre Beslutninger af Landsretterne kunne, forsaavidt denne Lov ikke bestemmer anderledes, paaankes til Højesteret.

Naar Vidners, Synsmænds eller Parters Afhørelse i Henhold til Bestemmelserne i §§ 96 og 181, jfr. §§ 203 og 232, foregaa for en Underret, betragtes dennes Kjendelser eller Beslutninger i Henseende til Paaanken, som om de vare udgaaede fra en Landsret.

§ 302.

Paaanke maa iværksættes inden 4 Uger fra Dommens Affigelse at regne, medmindre Retten i Henhold til denne Lov særlig fastsætter en anden Frist, jfr. § 336.

§ 303

Dog kan Paaanke undtagelsesvis tilstedes indtil 1 Aar efter den endelige Doms Affigelse, naar der oplyses Omstændigheder, som tilstrækkelig undskylde, at den i foregaaende Paragraf omhandlede Ankefrist er gaaet ubenyttet hen.

Digitized by Google

§ 304.

Den Part, som i Henhold til foregaaende Paragraf vil paaanke en Dom efter Udløbet af den i § 302 fastsatte Tid, har at indgive et skriftligt Andragende herom til Højesterets Formand, hvori han maa anføre de Omstændigheder, som formentlig berettige ham til Sagens Paaanke. Højesterets Formand har derefter i Forening med to Medlemmer af Retten at afgjøre, om Paaanke kan tilstedes. Modparten kan opfordres til at erklære sig over Andragendet, ligesom den Part, der vil paaanke, paa Opfordring af Højesterets Formand, har at tilvejebringe de fornødne Beviser. Saavidt muligt skal i saadant Tilfælde Beviset føres ved Dokumenter. Er Vidneførsel uundgaaelig, foregaar denne ikke ved Højesteret, men Vidnerne føres ved Underretten paa det Sted, hvor de bo eller opholde sig, i de Former og paa den Maade, som naar Vidner afhøres forend Hovedforhandlingen, og Udskrift af det Stedfundne fremlægges i Overensstemmelse med Reglerne i § 224. Tilstedes Paaanken, erholder vedkommende Part en Udfærdigelse herom, der maa meddeles Modparten i Forbindelse med den i § 306 omhandlede Underretning om Paaanken.

§ 305.

Paaanke er udelukket:

a) Naar Ankefristen er udløbet, og Sagens Fremme ikke tilstedes i Henhold til foregaaende Paragraf.

b) Naar Parten udtrykkeligt eller stiltiende har givet Afkald paa Paaanke. Saadant Afkald paa Paaanke kan ikke gyldigen gives, forend efterat den Retsafgjørelse, om hvis Paaanke der er Tale, er truffen.

§ 306.

Paaanke iværksættes derved, at Parten paa den i §§ 108—119 foreskrevne Maade meddeler Modparten en skriftlig Underretning om, at han agter at paaanke, i Forbindelse med en summarisk Angivelse af Ankens Gjenstand og Hensigt. Enhver af Parterne kan iværksætte selvstændig Paaanke under Iagttagelse af de

Digitized by Google

almindelige Regler herom. Sker Paaanke fra begge Sider, blive de tvende Anker i Reglen at forene til samtidig Forhandling (§ 102 1ste Stykke).

§ 307.

Seneſt 4 Uger, efterat den i § 306 omtalte Underretning er givet, ſkal den ankende Part, derſom han ikke vil anſees for at have frafaldet Paaanke, meddele Modparten ſit Ankeſkrift.

Ankeſkriftet ſkal indeholde:

a) En fuldſtændig og tydelig Angivelſe af Ankegrundene og den eller de Paaſtande, ſom agtes nedlagte.

b) Angivelſe af den Sagførers Navn, ſom maatte være antaget, eller, derſom Sagfører ikke agtes benyttet, af en i Kjøbenhavn boende Mand, hvem alle proceſſuelle Meddelelſer paa Partens Vegne kunne gjøres.

c) En paa Højeſterets Skriverkontor given Paategning, hvorved en Tid beſtemmes til Sagens Foretagelſe i Højeſteret; dog bliver herved at iagttage, at der ſkal lades paagjældende Part en Varſelsfriſt af mindſt 8 Uger.

§ 308.

Inden Halvdelen af den i Ankeſkriftet indeholdte Varſelsfriſt er udløbet, ſkal den Ankendes Modpart tilſtille denne en Meddelelſe om, hvilken Sagfører han har antaget, eller, derſom Sagfører ikke agtes benyttet, en Opgivelſe af en i Kjøbenhavn boende Mand, hvem alle proceſſuelle Meddelelſer paa Partens Vegne kunne gjøres.

Vil Modparten, ſom ikke har anſtillet ſelvſtændig Paaanke, kontrapaaanke, har han derhos inden fornævnte Friſt at overgive den Ankende et Tilſvarsſkrift, ſom indeholder Underretning om Kontraankens Gjenſtand og Henſigt, derunder den eller de Paaſtande, ſom agtes nedlagte, i Lighed med, hvad der i § 307 Litr. a er beſtemt.

§ 309.

Naar Paaanke finder Sted, erholder den

Digitized by Google

Ankendes Modpart herved Ret til at kontrapaaanke Dommen i sin Interesse, selv om han ellers ifølge de almindelige Regler vilde være udelukket fra at anstille selvstændig Paaanke.

Kontrapaaanke iværksættes ved Paastandens Optagelse i Tilsvarsskriftet (§ 308 sidste Stykke.)

§ 310.

At den Ankende efter Tilsvarsskriftets Overleverelse hæver Sagen, har ingen Indflydelse paa Kontrapaaanken, men Sagen kan fremmes videre til dens Afgjørelse.

Findes Paaanken ulovstridet, saaledes at Afvisning enten paa Embeds Vegne eller efter Paastand finder Sted, bortfalder hermed ogsaa Kontrapaaanken.

§ 311.

Afvises en Sag fra Højesteret, skal det, uanset at Ankefristen imidlertid maatte være udløben, staa Parten frit for at indanke Sagen paany, naar nyt Ankeskrift tilstilles Modparten inden 14 Dage fra Afvisningsdommens Affigelse. Denne Ret kan kun benyttes een Gang.

Dog gjælder det Anførte selvfølgelig ikke, naar Afvisningsgrunden var Ankefristens Overskridelse.

Naar Sagen i Henhold til denne Paragraf paany antages til Paakjendelse, træder Retten til at kontrapaaanke i Live igjen.

§ 312.

Fra den Tid, som bestemmes i den Ankeskriftet givne Paategning, maa Parterne være rede til at fremstille sig, naar Sagen efter sin Tur falder til Foretagelse. Ankeskriftet og Tilsvarsskriftet, hvor Kontrapaaanke finder Sted, overgives da til Retten, som fastsætter en Tid til den mundtlige Forhandling, forsaavidt Højesteret ikke ifølge Sagens Beskaffenhed, efter Opfordring fra Parternes Side eller uden saadan, finder Anledning til at bestemme, at

Digitized by Google

den skal behandles skriftligt. Bestemmelse herom kan tages af Højesterets Formand i Forening med 2 af Rettens Medlemmer.

§ 313.

I det til den mundtlige Forhandling bestemte Retsmøde fremsætter enhver Ankende sine Paastande og begrunder dem, under Henvisning til og Oplæsning af Landsrettens Dom og Kjendelser samt øvrige Dokumenter, der kunne komme i Betragtning, hvorefter Modparten imødegaar disse og iøvrigt svarer paa Anken samt begrunder sin Kontraanke, hvis en saadan er fremført.

Under den mundtlige Forhandling have Parterne Ret til hver at erholde Ordet een Gang. Om yderligere Ordveksling kan tillades, beror paa Formandens Bestemmelse, ligesom denne i det Hele leder Forhandlingerne i Overensstemmelse med Reglen i § 93.

§ 314.

Parterne kunne ikke for Højesteret fremkomme med faktiske Anbringender, der ligge udenfor hvad der er fremført for Landsretten.

De i Anke- og Tilsvarsskrifterne fremsatte Paastande kunne ved den mundtlige Forhandling vel nærmere forklares og tydeliggjøres, men i Reglen ikke forandres, og ligeledes kunne kun de i de nævnte Skrifter optagne Anke- eller Kontrapaaankegrunde paaberaabes til Paastandenes Begrundelse.

Dog kan Højesteret, naar særegne Grunde tale derfor, tillade, at Paastande forandres, saavelsom, at nye Anke- eller Kontraankegrunde paaberaabes. Findes det, at Modparten af Hensyn hertil behøver Tid til sit Forsvar eller sit Angreb, kan Højesteret udsætte Sagens videre Forhandling.

§ 315.

Forinden Forhandling angaaende Paaankens Gjenstand begynder, undersøger Højesteret paa Embeds Vegne, om Paaankens Fremme kan

Digitized by Google

tilstedes, samt om den er iværksat i rette Form og i rette Tid.

Rejses der af Modparten Spørgsmaal om Sagens Afvisning fra Højesteret, afgjøres dette ligeledes, førend Sagen selv forhandles.

Der gives Parterne Leilighed til at ytre sig om Afvisningsspørgsmaalet.

§ 316.

Højesteret paakjender ikkun Landsrettens Dom, saavidt paaanket er. Iøvrigt forbliver det ved den stedfundne Afgjørelse.

Naar Sagens Forhandling er tilende, afsiges Dom enten strax eller dog snarest muligt. Ingen ny Sag maa foretages, forinden Dommen i den foregaaende Sag er vedtaget.

§ 317.

I Domsaffigelsen deltage mindst ni Dommere. Iøvrigt komme de om Dommens Vedtagelse m. v. for Landsretterne givne Regler til Anvendelse.

Dommen skal være forsynet med Grunde.

§ 318.

Naar Højesterets Dom gaar ud paa Hjemvisning, maa den heri interesserede Part henvende sig til Landsretten med skriftlig Begjæring om Sagens Foretagelse. Han har i Forbindelse hermed at forelægge en Udskrift af Højesteretsdommen for Landsrettens Formand, hvorefter denne tilsiger Modparten til Møde og erklærer Sagen for gjenoptaget. Herefter er det Parternes Sag at fremme Sagen i Overensstemmelse med de almindelige Regler.

Landsretten er forpligtet til ved Sagens Behandling og Afgjørelse at følge de af Højesteret udtalte Retsanskuelser.

§ 319.

Udebliver den Ankende ved Højesteret i det i § 312 ommeldte Møde eller ved den mundtlige Forhandling, anses han for at frafalde Sagens Paaanke. Retten hæver Sagen og tilkjender den mødende Modpart efter herom

Digitized by Google

nedlagt Paastand Kost og Tæring, hvis han i rette Tid har afgivet den i § 308 omhandlede Meddelelse.

Udebliver Modparten, kan den Ankende fra sin Side fremme Sagen paa sædvanlig Maade. Dom afsiges paa Grundlag af Landsrettens Dom og samtlige de fremlagte Dokumenter. Har den Ankendes Modpart anstillet Kontrapaaanke, bortfalder den.

Undladelse af i rette Tid at tilstille Modparten den i § 308 omhandlede Meddelelse eller i Tilfælde af Kontrapaaanke Tilsvarsskrift, agtes lige med Udeblivelse. Dog kan Højesteret, naar Omstændighederne tale derfor, tillade Tilsvarsskriftets senere Overlevering, naar den Ankendes Modpart i det i § 312 omhandlede Møde fremsætter Begjæring derom og meddeler de fornødne Oplysninger. Retten bestemmer da de fornødne Frister og Udsættelser.

b. Besværing til Højesteret.

§ 320.

Besværing til Højesteret benyttes kun som Retsmiddel mod Landsrettens Handlinger i de Tilfælde, hvor denne Lov bestemmer det, samt hvor Parten vil beklage sig over Afgjørelser af Retten eller dens Formand, hvorved Begjæringer og Andragender vedkommende den processuelle Fremgangsmaade afslaaes, uden at nogen Forhandling mellem Parterne for Retten er gaaet forud for Afgjørelsen.

§ 321.

Besværingen iværksættes derved, at et Besværingsskrift indgives til den Ret, over hvis Handlinger eller Afgjørelser man vil besvære sig, indeholdende en Fremstilling af Besværingsgrunden og det Andragende, som i den Anledning gjøres.

Diktat til Retsbogen kan benyttes istedetfor Indgivelse af Besværingsskrift ved Underretterne, men ved Landsretterne kun, naar Besværing

Digitized by Google

fremsættes af Vidner, Syns- og Skjønsmænd eller Tredjemand, hvem Fremlæggelsen af et Dokument er paalagt.

§ 322.

Retten indsender inden Udløbet af en Uge Besværingsskriftet eller Afskrift af Retsbogen, forsynet med Afskrift af den paaklagede Kjendelse og øvrige Aktstykker, til Højesteret, hvorhos Retten tillige kan ledsage Besværingen med dens egen Erklæring over Sagen. Om den stedfundne Indsendelse gives der strax den, der har iværksat Besværingen, saavelsom Modparten Underretning.

§ 323.

I Løbet af en Uge fra denne Meddelelse har den, som besværer sig, og Modparten Adgang til at indsende til Højesteret skriftlige Udtalelser om Spørgsmaalet. Senere indsendte Udtalelser ere ikke udelukkede fra at tages i Betragtning, saalænge Afgjørelse ikke har fundet Sted.

§ 324.

Førend Afgjørelse træffes, kan Højesteret efter sit Skjøn indhente yderligere Oplysninger og Erklæringer fra Retten eller Parterne. Nye faktiske Anbringender og Beviser kunne tages i Betragtning.

§ 325.

Paa Grundlag af de indsendte Akter og skriftlige Udtalelser og Erklæringer træffer Højesteret snareste mulig Afgjørelse ved Kjendelse. Naar særlige Grunde tale derfor, kan Højesteret dog, saavel af egen Drift som efter Begjæring af nogen af Parterne, anordne mundtlig Forhandling og til den Hensigt opfordre Parterne til at give Møde. Udebliver i saa Fald den, der besværer sig, afvises Besværingen. Udebliver Modparten, er dette ikke til Hinder for, at Sagen paakjendes, efterat den Klagendes mundtlige Fremstilling er hørt.

§ 326.

Hvor denne Lov ej bestemmer anderledes, er Besværingsfristen 2 Uger. Oprejsning mod

Digitized by Google

Forsømmelse med at fremkomme med Besværing kan gives efter Reglen i § 304, dog ikke længere end i 6 Maaneder.

Besværing til højere Ret har ikke opsættende Virkning, undtagen forsaavidt dette følger af denne Lovs Forskrifter. Dog kan ogsaa ellers saavel den Ret, mod hvis Afgjørelse Besværing finder Sted, som den Ret, til hvilken Besværing sker, anordne saadan Opsættelse.

Forsømmelse med at benytte en til Besværings Iværksættelse given Udsættelse anses som Frafaldelse af Besværingen.

Kapitel II.

Ny Foretagelse af Sagen ved den samme Ret.

§ 327.

Enhver af Parterne kan andrage paa, at den afsagte Dom maa blive ophævet ved Kjendelse af den Ret, som har afsagt den, og Sagen foretaget paany enten i det Hele eller for en Del:

1) naar Parten maa antages at være istand til at føre nyt og bedre Bevis, og det ikke kan lægges ham til Last som en Forsømmelse, at saadant Bevis ikke blev ført under Sagen;
2) naar Modparten har gjort sig skyldig i løgnagtige Forklaringer eller andet svigagtigt Forhold i Processens Førelse;
3) naar de i Sagen optraadte Vidner eller Synsmænd have forklaret eller erklæret uriqtigt, eller benyttede Dokumenter have været falske eller forfalskede;
4) naar nogen af Dommerne eller de andre i Sagen handlende Embedsmænd ved retskraftig Dom for deres Forhold i Sagen er funden skyldig til Straf efter Straffelovens §§ 120, 123, 124, 125, 133 134 eller 141;
5) naar Parten, uagtet de processuelle Forskrifter og Regler ere blevne iagttagne overfor ham, uden egen Brøde er bleven forhindret i eller udelukket fra at varetage sit Tarv ved at give Møde, foretage ham paabudne Skridt i Processen o. desl.

Digitized by Google

Parterne kunne ikke gyldig give Afkald paa deres Ret til at begjære ny Foretagelse af Sagen, førend efterat den Retsafgjørelse, med Hensyn til hvilken der er Spørgsmaal om ny Foretagelse af Sagen, er truffen.

§ 328.

Ny Foretagelse af Sagen bevilges, naar Retten skjønner, at nogen af de i § 327 nævnte Omstændigheder kan have havt en for Parten skadelig Indflydelse paa selve Sagens Udfald, og at den fornødne Retshjælp ikke er opnaaet eller ikke skjønnes at kunne opnaaes ved Paaanke. Fremdeles bliver ny Foretagelse af Sagen at bevilge i det i § 262 nævnte Tilfælde.

§ 329.

Andragende om ny Foretagelse af Sagen fremsættes inden 4 Uger efter Dommens Afsigelse eller dog inden 4 Uger efter, at Parten har faaet Kundskab om den Omstændighed, hvorpaa han ifølge § 327 støtter sin Begjæring.

Efter Udløbet af 1 Aar fra Dommens Afsigelse kan intet Andragende om ny Foretagelse af Sagen modtages.

Paaanker Modparten Sagen til højere Ret, efterat Andragende om ny Foretagelse af Sagen er fremsat, bliver Paaankens videre Fremme at udsætte, indtil Spørgsmaalet om ny Foretagelse af Sagen er afgjort, og, hvis denne tilstedes, den nye Behandling er tilendebragt.

§ 330.

Den Part, der vil andrage paa ny Foretagelse af Sagen, har i et til Retten indgivet skriftligt Andragende at angive de Omstændigheder, hvorpaa han støtter sig. En Udskrift af Dommen skal ledsage Andragendet.

§ 331.

Anser Retten sig, ifølge hvad der indeholdes i Andragendet og Dommen, tilstrækkelig overbevist om, at ny Foretagelse af Sagen bør nægtes, kan den ved Kjendelse strax afvise Andragendet.

Digitized by Google

§ 332.

Finder Retten ikke Grund til strax at afvise Andragendet om en ny Foretagelse af Sagen, har Formanden at forsyne en Gjenpart af Andragendet med en Paategning, hvorved en Tid til Spørgsmaalets Behandling berammes. Denne Gjenpart i Forbindelse med Domsudskriften har den andragende Part derefter at meddele Modparten.

Ved Sagens Berammelse bestemmer Retten Varselet, der dog ikke bør være under 14 Dage. Der bør levnes paagjældende Part fornøden Tid til at sørge for Forkyndelsens Iværksættelse.

Forsømmer den forfølgende Part ufortøvet at iværksætte Forkyndelsen eller iøvrigt at iagttage det Fornødne til Sagens Fremme, ansees han at frafalde ny Foretagelse af Sagen.

§ 333.

Paa den berammede Tid møde Parterne, og en mundtlig Forhandling finder Sted angaaende det Spørgsmaal, om ny Foretagelse af Sagen i Henhold til det indgivne Andragende skal bevilges.

Vil den andragende Parts Modpart ogsaa for sit Vedkommende begjære ny Foretagelse af Sagen, har han seneſt i dette Møde at fremkomme med sin Paastand derom.

§ 334.

I Reglen have vedkommende Parter at medbringe de fornødne Beviser for de Kjendsgjerninger, hvorpaa Begjæring om Sagens nye Foretagelse støttes, saaledes at Spørgsmaalet herom kan blive afgjort i det samme Retsmøde. Bevis i den omhandlede Henseende maa som Følge heraf i Reglen føres ved Dokumenter.

I Nødstilfælde kan det dog, naar iøvrigt Formodning er tilvejebragt for Rigtigheden af det Anførte, tilstedes, at yderligere Bevis derfor føres ved Vidner, til hvilken Ende Landsretten da kan tilstaa den fornødne Udsættelse. Vidneførselen foregaar for Underretten paa det Sted, hvor Vidnerne bo eller

Digitized by Google

opholde sig, i Overensstemmelse med Reglerne i § 224.

Ogsaa hvor Vidneførsel ikke skal finde Sted, kan Retten, naar særegne Omstændigheder tale derfor, undtagelsesvis udsætte Sagen til et paafølgende Retsmøde, i hvilket Afgjørelsen da maa finde Sted.

§ 335.

Naar Forhandlingerne ere endte, bestemmer Retten ved Kjendelse, til hvis Affigelse Parterne maa kaldes, om ny Foretagelse af Sagen skal finde Sted.

Bevilges den, bliver tillige ved Kjendelsen den afsagte Dom at ophæve, og Retten bestemmer efter Proceduren, fra hvilket Punkt den stedfundne Behandling skal falde bort.

§ 336.

Kjendelser af Retten, hvorved ny Foretagelse af Sagen tilstaaes eller nægtes, kunne paaankes. Gaar Kjendelsen ud paa, at Andragendet om ny Foretagelse af Sagen skal tages til Følge, maa den hermed misfornøjede Part strax ved Kjendelsens Affigelse erklære Paaanke, til hvis Iværksættelse Retten indrømmer den fornødne Frist. Ere de til Paaanke fornødne Skridt, ikke foretagne inden den Tid, og forfølges Sagen derefter ikke paa behørig Maade, ansees Paaanke for frafaldet. Nægtes Andragendet om ny Foretagelse af Sagen, kan Paaanke iværksættes indtil Udløbet af den sædvanlige Frist (§ 302).

§ 337.

Ankefrist (§ 307) maa i de i § 336 omhandlede Tilfælde meddeles Modparten inden Paaankefristens Udløb. Varselsfristen (§ 307 Litr. g) indskrænkes til 4 Uger. Ellers foregaar Paaanken efter de almindelige Regler.

§ 338.

Er ny Foretagelse af Sagen bevilget, har den Part, som herpaa har andraget, inden 8 Dage fra Kjendelsens Affigelse at henvende sig til Landsrettens Formand med skriftlig

Digitized by Google

Begjæring om, at denne vil beramme et Retsmøde til Sagens fornyede Foretagelse og tilsige Modparten til dette.

I det omhandlede Retsmøde har vedkommende Part at stille de Andragender, som ere fornødne, for at Sagen paany kan foretages i Overensstemmelse med den afsagte Kjendelse (§ 335). Retten fastsætter i Henhold hertil de fornødne Frister og Møder for Sagens videre Forhandling.

Forsømmelse fra Partens Side med at fremme Sagen i Overensstemmelse med denne Paragraf, ansees for Frafaldelse af Sagens fornyede Foretagelse.

§ 339.

Ved den fornyede Behandling af Sagen blive de i denne Lovs andet Afsnit givne Regler at følge med de Indskrænkninger, som flyde af de i dette Kapitel indeholdte Forskrifter. Skulde det ikke være muligt paany at afhøre førte Vidner eller Parter eller paany at iværksætte Syn og Skjøn, kan Retten forsaavidt henholde sig til de Oplysninger om de paagjældende faktiske Omstændigheder, der indeholdes i den ophævede Dom.

§ 340.

Ny Foretagelse af Sagen kan, naar undtages det i § 327 Nr. 1 omhandlede Tilfælde, finde Sted, ogsaa naar Dom i Højesteret er gaaet. Andragendet maa da henvendes til Højesteret. Bevilges Sagens fornyede Foretagelse, ophæver Højesteret den afsagte Dom, saavidt nødvendigt er, og henviser Sagen til Behandling ved den Landsret, som har afsagt Dommen, hvorefter Sagens videre Behandling sker ifølge foranstaaende Regler.

§ 341.

Udeblivelse under de angaaende Sagens fornyede Foretagelse stedfindende Forhandlinger har for den andragende Parts Vedkommende den Følge, at han ansees for at frafalde sit Andragende, for Modpartens Vedkommende den Følge, at Sagen afgjøres efter de fra den andragende Parts Side fremkomne Oplysninger og Forklaringer.

Digitized by Google

Iøvrigt komme de i andet Affnits Kap. V givne Regler om Udeblivelse til Anvendelse.

Fjerde Affnit.

Om Behandlingen af og Retsmidlerne i de Sager, der i første Instants paakjendes af Underretterne.

§ 342.

De i andet Affnits første Kapitel omhandlede skriftlige Sagsfremstillinger og øvrige skriftlige Meddelelser mellem Parterne bortfalde, naar Sagen behandles ved Underretten.

§ 343.

Sagsøgeren begynder Sagen med at tilstille Underdommeren sin Klage.

I Reglen skal han selv besørge Klagen skriftlig affattet; dog kan han, naar Sagens Gjenstand er under den i § 354 bestemte Værdi, begjære af Underdommeren, at denne skal være ham behjælpelig hermed. Klageskriftet skal, foruden Parternes Navne og Bopæle eller Opholdssteder, indeholde en kort Fremstilling af de Grunde, hvorpaa Sagsmaalet støttes samt en nøjagtig Angivelse af den Paastand, der agtes nedlagt.

Dommeren forsyner Klageskriftet med en Paategning, hvorved Sagen berammes til Foretagelse i et angivet Retsmøde. Det bliver herved at iagttage, at Klageskriftet kan forkyndes for Sagsøgte med et Varsel af mindst en Uge. Dog har Dommeren i paatrængende Tilfælde Myndighed til at afkorte Varselet endog til 24 Timer; men i saa Fald maa Klagen indeholde Oplysning om den paaberaabte Grund.

Dokumenter, som Sagsøgeren vil benytte, bør i Reglen nævnes i Klageskriftet; ligeledes bør Sagsøgte udtrykkeligt opfordres til at fremkomme med de Dokumenter, han vil benytte til sit Forsvar i det første Retsmøde.

§ 344.

Klageskriftet tilbageleveres Sagsøgeren, som har at sørge for dets betimelige Forkyndelse for Modparten. Gjenpart af Klageskriftet med den

Digitized by Google

samme givne Berammelsespaategning overleveres i Forbindelse hermed til Sidstnævnte.

§ 345.

Til den berammede Tid møde Parterne. Dommeren har da, forinden Proceduren begynder, at mægle Forlig mellem dem, medmindre Sagen henhører til dem, i hvilke den ved Lov 10de Maj 1854 § 65 ff. anordnede Forligsmægling for Mægleren i Tyendesager har fundet Sted. Kommer Forlig istand, tilføres det Retsbogen.

§ 346.

Kommer Forlig ikke istand, eller skal ingen Forligsmægling foregaa, skride Parterne til mundtlig at udvikle deres Sag for Dommeren uden videre Forberedelse ved Skrift. Sagsøgeren fremlægger det behørigt forkyndte Klageskrift og fremstiller Sagen fra sin Side, hvorpaa Sagsøgte har at erklære sig.

Under Sagens Forhandling i Retsmødet bør Dommeren ikke blot søge at fremkalde tydelige og sandfærdige Forklaringer fra Parternes Side om Sagens Sammenhæng, men han har ogsaa, forsaavidt Parterne ikke møde ved Sagførere, at vejlede dem med Hensyn til, hvilke Handlinger eller Beviser de retteſt bør foretage eller fremskaffe.

De fra begge Sider fremsatte Paastande protokolleres fuldstændigt, medmindre de i særskilt skriftlig Fremstilling fremlægges til Protokollen. Forsaavidt Saadant efter Omstændighederne maatte ansees fornødent, kan Dommeren foranledige Affattelsen af saadanne skriftlige Fremstillinger af Paastandene og dertil tilstaa Udsættelse.

Naar Sagens Gjenstand er over den i § 354 bestemte Værdi, skulle endvidere Parternes Erklæringer over Sagens Sammenhæng, Vidnernes Forklaringer m. v. protokolleres, dog ikke ordret, men efter deres væsentlige Indhold. Det Tilførte oplæses og vedkjendes.

§ 347.

Dommeren kan bestemme, om Formalitetsindsigelser skulle forhandles og paakjendes særskilt eller i Forbindelse med Realiteten.

Parterne maa derfor altid være beredte paa at forhandle Realiteten i det første Retsmøde.

Digitized by Google

§ 348.

Paastande kunne forandres, indtil den i § 346 omhandlede Protokollation eller Fremlæggelse til Protokollen af dem er skeet, men efter den Tid, forsaavidt Forandringen gaar ud paa Andet end en Frafalden eller Indskrænkning, kun med Rettens Tilladelse.

Finder Retten, at det ikke kan forlanges af Sagsøgte, at han strax skal svare paa de forandrede Paastande, udsættes Sagen.

Sagsøgte kan fremsætte Modfordringer efter de almindelige Regler (§ 101).

§ 349.

Dokumenter maa, hvad enten de paaberaabes i Klageskriftet eller ikke, fremlægges i Retsmødet; dog kan Retten, forsaavidt det findes, at der ikke har været tilstrækkelig Tid for den Sagsøgte til at fremskaffe et Dokument, eller at det fra den Sagsøgtes Side Fremkomne giver Sagsøgeren Anledning til at fremkomme med yderligere Dokumenter, udsætte Sagen herefter.

Til at gjøre sig bekjendt med de fremlagte Dokumenter bør der i Reglen gives Modparten den fornødne Tid i selve Retsmødet.

Finder Retten, at dette Sidste efter Omstændighederne og navnlig Dokumentets Beskaffenhed ikke vil være tilstrækkeligt, kan Sagen udsættes. Den, mod hvem Dokumentet fremlægges, maa dersom det ikke med Producentens Samtykke kan udlaanes ham, forsynes med en Gjenpart af samme og gives Adgang til paa Retsskriverkontoret at undersøge Dokumentet.

§ 350.

Sagens mundtlige Forhandling skal saavidt muligt søges tilendebragt i eet Retsmøde eller dog i Reglen foregaa uafbrudt om end i flere Retsmøder.

Er Sagen moden til Paakjendelse, uden at videre Bevisførelse foregaar, afsiges Dommen. I modsat Tilfælde bestemmes det ved Kjendelse, hvilke Omstændigheder der trænge til at bevises, hvorefter Parterne kunne foreslaa deres Beviser, der føres under Sluttningsforhandlingen (§§ 179—195). Retten anordner de fornødne Udsættelser.

Digitized by Google

Efter Slutningsforhandlingen, under hvilken Beviserne fremføres og Sagen iøvrigt udvikles og forklares, afsiges Dom snareſt muligt (§ 274).

§ 351.

For Underretter ere Vidner, der bo eller opholde ſig udenfor Underretskredſen, ikke pligtige at møde, naar de vilde komme til at reiſe mere end 9 Mile paa Jernbane eller 3 Mile paa anden Maade — eller en tilſvarende Vejlængde delvis paa Jernbane og paa anden Maade — for at naa hen til Retten. Naar et Vidne, der boer udenfor Retskredſen, ſkal tilbagelægge en længere Vej end 3 Mile paa Jernbane eller 1 Mil paa anden Maade, kan det fordre Rejſeudgiften godtgjort (§ 202). Dog ſtaar det i ſaa Fald vedkommende Part frit for, derſom han foretrækker dette, at lade Vidnet afhøre for Underdommeren i den Retskreds, hvor det hører hjemme.

Det i § 206 for Vidner beſtemte Varſel kan af Dommeren afkortes, naar Omſtændighederne tale derfor, endog til 24 Timer.

§ 352.

I Tilfælde af Udeblivelſe forholdes efter de ovenfor i §§ 285 til 292 indeholdte Grundſætninger, dog med de Lempelſer, ſom følge af, at ingen Forpligtelſe til at fremkomme med Sagsfremſtillinger finder Sted ved Underretten, hvorfor de til Undladelſe heraf knyttede ſærlige Udeblivelſesvirkninger ikke komme til Anvendelſe.

§ 353.

Hvor de i de foregaaende Paragrafer givne Beſtemmelſer ikke indeholde afvigende Forſkrifter, blive de i andet Afſnit om Sagers Behandling for Landsretterne givne Regler at følge med de Indſkrænkninger, ſom flyde af Forholdets Natur.

§ 354.

Naar Sagen, uden Henſyn til de ikke ved Klageſkriftets Indgivelſe forfaldne Renter, Procesomkoſtninger eller Rettergangsbøder, har en Værdi af over 40 Kr., kan den paaankes til den Landsret, i hvis Kreds Underretten ligger.

Digitized by Google

Er Sagen ikke af den angivne Værdi, haves i Reglen intet Retsmiddel imod Underrettens Handlinger. Dog kan Landsrettens Formand, efter et fra vedkommende Part indgivet skriftligt Andragende, hvormed de fornødne Oplysninger maa følge, tillade, at Sagen antages til Paakjendelse, naar den skjønnes at have en almindelig Interesse eller videregaaende betydelige Følger for Vedkommende. Herom meddeles der Modparten Underretning.

Naar en fra Underretten indanket Sag er paakjendt af Landsretten, kan den i Reglen ikke yderligere paaankes. Dog kan Højesterets Formand i Forbindelse med 2 af ham tilsagne Medlemmer af Retten undtagelsesvis tillade, at Sagen indbringes for Højesteret, naar den skjønnes at have almindelig Interesse eller videregaaende betydelige Følger for Vedkommende. Andragende herom fremsættes og behandles paa den i § 304 angivne Maade.

§ 355.

Med Hensyn til Tiden for Paaankens Iværksættelse gjælde de i §§ 302—304 givne Regler. Den i sidstnævnte Paragraf omhandlede Bestemmelse om Paaankens Tilstedelighed afgives, iøvrigt i Overensstemmelse med Paragrafens Regler, af Landsrettens Formand i Forbindelse med 2 andre af Rettens Medlemmer og er ikke Gjenstand for Paaanke.

Den i § 305 Litr. b angivne Regel finder ogsaa Anvendelse paa Underretssager.

§ 356.

Paaanken iværksættes ved, at den Ankende inden den foreskrevne Frist til Landsretten indleverer og, efter at have faaet det tilbageleveret med paategnet Berammelse af Dagen til Sagens Foretagelse, for Modparten lader forkynde et Klageskrift, der maa indeholde en Angivelse af Ankens Gjenstand og Hensigt og være bilagt med Udskrift af Underrettens Dom og det sammes Retsbog Tilsørte, samt iøvrigt væsentlig være affattet i Overensstemmelse med de i § 159 givne Regler.

Med Hensyn til Varselet til Modparten og dennes Forpligtelse til at meddele Sag

Digitized by Google

søgeren Tilsvarsskrift komme tilsvarende Bestemmelser til de i §§ 161—162 indholdte til Anvendelse.

§ 357.

For Sagens Behandling ved Landsretten gjælde ligeledes, med de af Bestemmelserne i §§ 358 og 359 flydende Lempelser, de i 2det Afsnit om Sagers Behandling ved Landsretten givne Regler.

§ 358.

Naar og forsaavidt den affagte Dom ved Paaanken eller Kontrapaaanken søges forandret i Realiteten, finder en fuldstændig ny Bevisførelse og Sagsudvikling Sted for Landsretten.

Den for Underretten stedfundne Procedure og Bevisførelse er ikke bindende; dog kunne nye Paastande ikke fremsættes for Landsretten, medmindre dette paa Grund af særlige Omstændigheder tillades (§ 168), og de for Underretten afgivne protokollerede Erklæringer med Hensyn til Sagens faktiske Sammenhæng ere bindende for Parterne.

Ved Paaanke af Udeblivelsesdomme kunne Omstændigheder, som Parten paa Grund af Udeblivelsen er afskaaren fra at gjøre gjældende, ej heller fremsættes for den overordnede Ret undtagen hvor der i Henhold til Grundsætningerne i § 327 Nr. 5 vilde være at indrømme ny Foretagelse af Sagen, hvis denne var bleven behandlet ved Landsret.

§ 359.

Bevisførelsen foregaar efter de almindelige Regler i andet Afsnit. Vidner og Synsmænd føres derfor i Reglen paany for Landsretten. Dog kunne protokollerede Vidneudsagn for Underretten benyttes ved Landsretten, dersom Landsretten ifølge Sagens Beskaffenhed og øvrige Omstændigheder efter den ene Parts Begjæring finder Føje til at bestemme, at de skulle gjælde, uden at Vidnerne paany føres for Landsretten.

Hvor efter de almindelige Regler (§ 203) Vidners Afhørelse skulde eller kunde finde Sted ved Underretten, kan Landsretten bestemme, at de ved Underretten allerede afgivne protokollerede Vidneudsagn skulle benyttes, uden at ny Afhørelse behøves.

Digitized by Google

§ 360.

Besværing til Landsretten over Underrettens Handlinger finder Sted i de samme Tilfælde, i hvilke der over Landsrettens Handlinger kan iværksættes Besværing til Højesteret.

Fremgangsmaaden er med de af Forholdets Natur flydende Lempelser den samme, som benyttes ved Besværing over Landsrettens Handlinger.

Besværing kan finde Sted uden Hensyn til Gjenstandens Værdi.

Landsrettens Afgjørelse i Anledning af Besværingen er ikke Gjenstand for yderligere Besværing til Højesteret.

§ 361.

Det i tredie Afsnits andet Kapitel omhandlede Retsmiddel, ny Foretagelse af Sagen ved den samme Ret, kan ikke anvendes imod Underretternes Domme og Behandlinger.

Femte Afsnit.

Om Fremgangsmaaden ved Intervention og ved Tilstævning af Tredjemand under den imellem Parterne begyndte Retssag.

§ 362.

Interventionssøgsmaal anlægges og fremmes efter de om et selvstændigt Søgsmaal gjældende Regler, forsaavidt ikke Bestemmelserne i de følgende Paragrafer medføre Afvigelse herfra.

§ 363.

Intervenienten indtræder i Sagen derved, at han tilstiller hver især af de oprindelige Parter et Skrift, hvori han fremstiller Grundene til sit Søgsmaal og den Paastand, han vil nedlægge.

Dette Skrift tilligemed Gjenparter af de Dokumenter, som agtes benyttede, maa meddeles de oprindelige Parter senest 5 Dage forinden det af de til Hovedsagens Behandling bestemte Retsmøder, i hvilket Intervenienten vil optræde.

Digitized by Google

§ 364.

I Retsmødet har Intervenienten at fremlægge og oplæse sit i foregaaende Paragraf omhandlede Skrift og give de fornødne nærmere Forklaringer om sit Søgsmaal.

Paastaar nogen af Parterne Intervenientsøgsmaalet afvist som ikke hjemlet ved den almindelige Bestemmelse i § 43, bliver Spørgsmaalet herom foreløbig at afgjøre ved Rettens Kjendelse. Afvises Intervenientsøgsmaalet, kan Intervenienten iværksætte Besværing herover; i den Anledning kan han forlange Sagens videre Behandling udsat.

§ 365.

De oprindelige Parter ere berettigede til i Anledning af Intervenientsøgsmaalet til Retsbogen at fremsætte yderligere eller forandre deres oprindelige Paastande, saa og til at fremkomme med nye Dokumenter. Forsaavidt der ikke har været fornøden Tid til at fremskaffe saadanne eller Modparten begjærer Udsættelse til at gjøre sig nærmere bekjendt med nye fremkomne Dokumenter, der ikke forinden Retsmødet ere blevne ham meddelte, kan Retten udsætte Sagen.

Saadan Udsættelse kan ogsaa finde Sted efter Intervenientens Begjæring, for at han kan faae Lejlighed til at blive bekjendt med de mellem de oprindelige Parter udvexlede Skrifter og Dokumenter, hvortil der bør gives ham Adgang i al Fald ved deres Henlæggelse i passende Tid paa Rettens Skriverkontor. Intervenienten kan derefter i det nye Retsmøde til Retsbogen forandre eller udvide sine Søgsmaalsgrunde og Paastande.

§ 366.

Det oprindelige Søgsmaal og Interventionssøgsmaalet forhandles iøvrigt i Forbindelse med hinanden som een Retssag.

Ved Siden af og foruden den i §§ 102 og 103 indrømmede Myndighed er Retten beføjet til:

1) paa Begjæring af de oprindelige Parter eller een af dem at bestemme, at de tvende Søgsmaal skulle adskilles for særskilt at forhandles og paakjendes, dersom deres Forening vilde medføre en betydelig Forhaling af den oprindelig anlagte Sag,

Digitized by Google

2) paa Intervenientens eller en af de oprindelige Parters Begjæring at bestemme, at det oprindelige Sagsmaals Forhandling skal udsættes, indtil Interventionssagsmaalet er udprocederet, naar Saadant efter de foreliggende Omstændigheder synes hensigtsmæssigt.

§ 367.

Intervenienten er berettiget til at benytte de lovhjemlede Retsmidler imod den stedfundne Behandling og den affagte Dom paa samme Maade, som enhver af de oprindelige Parter.

§ 368

Den, der blot indtræder i Sagen for at understøtte en af Parterne (Biintervenient), modtager Sagen i den Stilling, hvori den ved hans Indtrædelse befinder sig, og er bunden ved den indtil da førte Procedure. Iøvrigt er han berettiget til at gjøre Angrebs- og Forsvarsmidler gjældende i Sagen, men dog kun, forsaavidt de ikke komme i Modstrid med den Parts Procedure, han vil bistaa.

§ 369.

Retten træffer Bestemmelse om Maaden, hvorpaa Biintervenienten skal have Adgang til at ytre sig i Sagen. Den kan af saadan Aarsag udsætte Sagens Forhandling, men har da at drage Omsorg for betimelig og fornøden Underretning til Parterne og andre Vedkommende. Iøvrigt er det, som af Biintervenienten anføres, i processuel Henseende at betragte som Bestanddele af den Parts Procedure, til hvis Bistand han indtræder.

§ 370.

Biintervenienten indtræder derved, at han til Retten afgiver en skriftlig motiveret Begjæring om at maatte faae Adgang til at ytre sig i Sagen. Denne Begjæring meddeles Parterne. Paastaar nogen af dem Biintervenienten afvist, bliver Spørgsmaalet herom foreløbig at afgjøre ved Rettens Kjendelse. Afvises Biintervenienten, kan han iværksætte Besværing herover; i den Anledning kan han forlange Sagens videre Behandling udsat.

Digitized by Google

§ 371.

Tillader Retten Sagsøgeren at tilstævne (adcitere) Trediemand for at faae Dom over ham enten alternativt med eller tilsammen med Sagvolderen, udsættes Sagen saalænge, som nødvendigt er, for at paagjældende Trediemand paa sædvanlig Maade kan kaldes til at svare som Sagvolder. De i §§ 362, 366 og 367 om Intervention givne Regler finde ogsaa Anvendelse men Hensyn til Tilstævning.

§ 372.

Naar den mundtlige Forhandling om Sagens Realitet er begyndt, kan Intervention eller Tilstævning ikke mere finde Sted hverken under Sagens Behandling i denne eller i højere Instants. Biintervention kan derimod finde Sted paa ethvert Trin af Sagens Behandling.

Sjette Afsnit.

Særegne Rettergangsarter.

Kapitel I.

Om Beviser Forelse forend Hovedforhandlingen.

§ 373.

Vidners Forelse og Syns- eller Skjønsforretnings Optagelse, forinden Bevisforhandling i Sagen foregaar, kan undtagelsesvis finde Sted, naar paagjældende Part staar i Fare for ellers at tabe sit Bevis, enten paa Grund af Vidners Sygdom eller Bortrejse, eller fordi Forretningens Gjenstand er udsat for Forandring eller af lignende Grunde.

§ 374.

Den Part, som ønsker Beviset ført, har at indgive skriftligt Andragende herom til den Ret, for hvilken Sagen svæver, hvis den allerede er anhængiggjort, jfr. § 100, og ellers til Underretten paa det Sted, hvor Vidnet boer, eller hvor Gjenstanden for Syns- eller Skjønsforretningen befinder sig.

Digitized by Google

§ 375.

Andragendet maa indeholde:

a) Angivelse af den Sag, i Anledning af hvilken, og den Person, imod hvem Beviset skal erhverves;

b) Nøjagtig Opgivelse af det, hvorfor Bevis søges tilvejebragt;

c) Betegnelse af det Bevismiddel, som ønskes tilvejebragt, samt af Vidnernes Navne m. v.;

d) Angivelse af de Omstændigheder, som i Henhold til § 373 skulle berettige til Bevisets Optagelse.

§ 376.

Ligesom Retten i det dertil berammede, ordentlige eller overordentlige Retsmøde kan udspørge Parten, saaledes kan den ogsaa paalægge ham paa den i § 304 angivne Maade at oplyse Rigtigheden af de ifølge § 375 Litr. d paaberaabte Omstændigheder.

Den i saa Henseende fornødne Udsættelse kan tilstaaes af Retten.

§ 377.

Antager Retten, at Partens Begjæring er begrundet, tilstedes Bevisets Forelse.

Retten udsteder da Indkaldelse til Vidnerne eller udmelder Syns- og Skjønsmænd i Overensstemmelse med de almindelige Regler herom, jfr. §§ 205, 206, 225, 230. I at bestemme Tiden for Vidnernes Forelse eller Forretningens Afhjemling, har Retten at sørge for, at der indrømmes den nødvendige Frist.

Antager Retten derimod ikke Partens Begjæring for begrundet, nægtes Begjæringen; men Parten kan da inden en Uge iværksætte Besværing herover til højere Ret.

§ 378.

Retten meddeler (§ 122) den i Henhold til § 375 Litr. a opgivne Modpart, til hvilken Tid Vidnernes Afhørelse eller Syns- og Skjønsforretningens Afhjemling skal foregaa. Hvis Tiden ikke tillader den opgivne Modparts Tilkaldelse, kan Retten beskikke en i Retskredsen bosat Sagfører til at møde og varetage hans Tarv imod et passende Salær, som udredes af den Part, der har begjært den særegne Vidneforsel eller Syns- og Skjønsforretning.

Digitized by Google

§ 379.

Jøvrigt foregaar Beviſets Optagelſe efter de i det Foregaaende givne Regler, ſaavidt disſe ifølge Forholdets Beſkaffenhed lade ſig anvende.

§ 380.

Vidnernes Forklaringer, Syns- og Skjønsforretningen, hvis denne ikke er afgivet ſkriftligt, ſaavelſom Mændenes ved Afhjemlingen givne Svar paa fremſatte Spørgsmaal protokolleres og vedtages.

Det erhvervede Bevis benyttes i ſin Tid paa den Maade, at det oplæſes under Hovedforhandlingen, men udenfor de i § 203 og § 232 næſtſidſte Stykke omtalte Tilfælde dog kun, forſaavidt det virkelig viſer ſig at være umuligt under ſamme at fremføre det paagjældende Bevis efter de almindelige Regler.

I Overensſtemmelſe med de i dette Kapitel indeholdte Forſkrifter ſker ogſaa Førelſen af Beviſer til Brug i Retsſager, ſom ere anlagte eller ſkulle anlægges i Udlandet; naar Begjæringen fremkommer fra udenlandſke Myndigheder, træde de i Henhold til § 144 beſkikkede Sagførere i Parternes Sted.

Kapitel II.

Om Exekutivproces.

§ 381.

Sagſøgeren kan anvende Exekutivproces:

1) I Sager, der anlægges til Indfrielſe af Gjældsbreve, naar Skyldneren enten i ſelve Gjældsbrevet eller ved ſenere Paategning paa ſamme har underkaſtet ſig den i nærværende Kapitel omhandlede hurtige Retsforfølgning;
2) I Vexelſager, hvorved forſtaaes Sager, ſom anlægges mod Trasſenter, Endosſenter eller Acceptanter af trasſerede Vexler til ſammes Indfrielſe, ſaavelſom Sager, der anlægges mod Udſtedere eller Endosſenter af indenbys Vexler til disſes Indfrielſe.

Digitized by Google

§ 382.

I de i nærværende Kapitel omhandlede Sager finder ingen Forligsmægling Sted, medmindre Parterne ere enige derom.

§ 383.

Under Sagen kan det ikke tillades Sagsøgte at fremsætte andre Indsigelser i Realiteten, end at han ikke ved Underskriftens Meddelelse var mægtig og myndig til saaledes at forbinde sig, eller at Underskriften er falsk, eller at der i Dokumentets Indhold er foregaaet en Forfalskning, efterat Underskriften er meddelt.

I Vexelsager kan Sagsøgte endvidere fremsætte de Indvendinger, som gaa ud paa selve Vexlens Indretning og Indhold eller den til Vexelfordringens Vedligeholdelse fornødne Omgangsmaade.

I de i § 381 Nr. 1 nævnte Sager kan den Sagsøgte derhos, forsaavidt Søgsmaalet foruden paa selve Gjældsbrevet støttes paa Transport eller andet udenfor Gjældsbrevet liggende Grundlag, fremsætte enhver Indsigelse herimod, ligesom han i disse Sager overhovedet kan fremkomme med enhver Indsigelse, til hvis Godtgjørelse han ikke behøver andre Bevismidler end Dokumenter, som haves tilstede.

Alle andre Indsigelser i Realiteten ere udelukkede fra under Sagen at komme i Betragtning, men det forbeholdes Sagsøgte i Anledning af slige Indsigelser, naar han i sit Tilsvar har opgivet dem, at anlægge et selvstændigt Regressøgsmaal mod Sagsøgeren.

Dette Regressøgsmaal behandles i alle Henseender efter de almindelige Regler.

§ 384.

Imod de i § 381 Nr. 2 omhandlede Fordringer kunne Modfordringer ikke fremsættes, og imod de i § 381 Nr. 1 omhandlede kun, forsaavidt Modfordringen selv gaar ind under samme Bestemmelse, eller den indrømmes.

§ 385.

Sager, i hvilke Exekutivprocessen anvendes, behandles uden Hensyn til Gjenstandens Værdi ved Underretterne efter de ovenfor i

Digitized by Google

fjerde Afsnit givne Regler, hvorved dog bliver at bemærke, at Dommeren er pligtig at drage særlig Omsorg for, at Sagen fremmes med den størst mulige Hurtighed.

§ 386.

Ligesom der ikke kan gives Sagsøgte Udsættelse for at føre Bevis for andre Omstændigheder end de i § 383 omhandlede, saaledes kan det i Reglen ikke tillades Sagsøgeren under Sagen at føre Vidner, eller lade optage Syn og Skjøn eller at faae Modparten indkaldt til personlig Afhørelse. Dog kan Retten tillade Sagsøgeren at føre Vidner, naar disse blot sigte til at bevise Dokumentets Ægthed.

Naar Sagsøgeren, fordi han anser det nødvendigt i Anledning af Sagsøgtes Tilsvar at tilvejebringe Beviser, som ikke under Sagen kunne tilstedes, hæver denne, kan Retten fritage ham for i Henhold til § 88 at udrede Erstatning til Sagsøgte for havte Udgifter og Ulejlighed.

§ 387.

Sager af herombandlede Beskaffenhed kunne i Henhold til § 354 paaankes til Landsretten. Det er en Selvfølge, at Proceduren for denne ikke kan omfatte Andet, end det, som i Henhold til ovenstaaende Regler kunde gjøres gjældende for Underretten.

Kapitel III.

Om skriftlig Behandling af Sager.

§ 388.

I vidtløftige Regnskabssager og andre indviklede Retssager kan Retten paa ethvert Trin af Forhandlingerne anordne skriftlig Behandling af Sagen. Saadan Bestemmelse kan ikke angribes ved noget Retsmiddel.

§ 389.

Hvor skriftlig Behandling er anordnet, bortfalder det, som tidligere maatte være mundtlig forhandlet i Sagen, og der iværksættes under

Digitized by Google

Rettens Ledelse en Indlægsveksling imellem Parterne, som kan strække sig til Duplik. Retten bestemmer de Frister, inden hvilke Indlægene skulle afgives, ligesom den og, hver Gang en Part har fremlagt Indlæg, bestemmer, om Modparten skal have Udsættelse til at svare derpaa.

Indlægene fremlægges i de dertil bestemte Retsmøder, men de skulle 3 Dage forinden være Modparten meddelte, saa at denne i Retsmødet kan udtale, om han vil svare yderligere.

Til Afbenyttelse ved Udarbejdelsen af deres Processkrifter kunne Parterne begjære Udlaan af det Fremlagte; vil en af Parterne ikke tilstede, at Dokumenter udlaanes Modparten i Original, maa han lade medfølge Gjenparter, som da blive at bekræfte paa Rettens Justitskontor, hvor der derhos bør gives Adgang til at undersøge Originalerne.

§ 390.

Naar den i foregaaende Paragraf omhandlede Indlægsveksling er tilendebragt, optages Sagen, og endelig Dom affiges, dersom den af Retten findes moden hertil.

Fremgaar det af den stedfundne skriftlige Procedure, at der mangler Bevis for Omstændigheder, som ville være af Betydning for Sagens Afgjørelse, har Retten ved Kjendelse at bestemme, hvilke disse Omstændigheder ere, uden Hensyn til, om der af Parterne er fremsat Begjæring om at stedes til Bevisførelse for dem eller ikke. Retten bestemmer i Forbindelse hermed et Møde til Bevisførelsens Forberedelse.

§ 391.

I det i Slutningen af foregaaende Paragraf omhandlede Møde have Parterne under Iagttagelse af Reglerne i § 180 at opgive, hvilke Beviser de ville føre, ligesom Retten derefter har at træffe de i § 181 omhandlede Bestemmelser med Hensyn til Bevisets Forelse. Retten har som en Følge heraf at afgjøre, om Vidner, Synsmænd og Parter skulle møde for at afhøres under den mundtlige Forhandling, eller om deres Afhørelse skal foregaa ved Under-

Digitized by Google

retten, jfr. § 181 Litr. b og c samt §§ 96, 203 og 232.

De i denne Paragraf omtalte Forhandlinger forgaa mundtlig ligesom efter Hovedreglerne om Sagers Behandling ved Landsretten.

§ 392.

Bevisførelsen for de omtvistede faktiske Punkter foregaar i et til Slutningsforhandlingen berammet Møde mundtligt i Overensstemmelse med de almindelige Regler eller ved Oplæsning af vedkommende Forklaringer, naar Beviset er ført ved Underretten, jfr. § 224 o. fl.

Parterne have strax mundtlig at fremsætte de yderligere Bemærkninger, som de ville knytte til deres tidligere skriftlige Udviklinger; dog kan Retten, naar Beviserne i Sagen have været optagne ved Underretten og altsaa foreligge skriftligt, tillade Parterne inden bestemte Frister at fremlægge et skriftligt Indlæg fra hver Side i Stedet for den mundtlige Slutningsforhandling.

§ 393.

Med de af det Foregaaende følgende Lempelser komme iøvrigt denne Lovs almindelige Regler og Grundsætninger for Proceduren til Anvendelse, ogsaa naar skriftlig Behandling finder Sted.

§ 394.

Dom afsiges paa Grundlag af de skriftlige Indlæg i Forbindelse med den mundtlige Bevisførelse og de hertil sig knyttende Slutningsforedrag, eller de skriftlige Beviser og Slutningsindlæg, hvor saadanne benyttes. Paastande, Søgsmaalsgrunde, Indsigelser saavelsom overhovedet faktiske Anbringender kunne ikkun komme i Betragtning, forsaavidt de enten indeholdes i de skriftlige Indlæg eller ere optagne i Protokollen ifølge Parternes Begjæring eller Rettens Anordning.

§ 395.

Udebliver nogen af Parterne i et Retsmøde, forinden Sagen er optaget i Henhold

Digitized by Google

til § 390, bliver Sagen efter den mødende Parts Begjæring at optage til Paakjendelse paa Grundlag af alle de imellem Parterne indtil da vexlede Processkrifter og Dokumenter.

Saavel med Hensyn til Udeblivelse i det til Bevisførelsens Forberedelse bestemte Retsmøde og under Slutningsforhandlingen som iøvrigt forholdes efter de almindelige Regler om Udeblivelse.

§ 396.

Dommens Affigelse foregaar efter de almindelige Regler. Dog kan Rettens Formand, naar Omstændighederne tale derfor, anordne, at skriftlig Stemmegivning skal finde Sted.

§ 397.

Med Hensyn til Paaanke forholdes der efter de almindelige Regler, kun med den Forandring, at Dommen affiges paa Grundlag af de vexlede Indlæg samt de gjorte Protokoltilførsler. Derimod kan Paaanken ikke drejе sig om de i § 299 1ste Stykke sidste Punktum omhandlede Omstændigheder.

§ 398.

Ved Højesteret kan skriftlig Behandling undtagelsesvis anordnes, naar Sagens Beskaffenhed med Nødvendighed kræver det (§ 312).

Sagen forhandles i saa Fald ved skriftlige Indlæg, ikke mere end to fra hver Side, som vexles mellem Parterne og afgives til Retten i Forbindelse med Sagens Dokumenter inden de Frister, som Formanden i Højesteret bestemmer.

Kapitel IV.

Om Behandlingen af Ægteskabssager samt Sager, hvorunder Arvinger søge sig en bortbleven Persons Formue tilkjendt.

§ 399.

Sager angaaende et Ægteskabs Ugyldighed eller Opløsning blive at behandle ved Lands-

Digitized by Google

retten for det Sted, hvor Ægtemanden har Bopæl eller Opholdssted, eller, dersom han har forladt Landet eller det ikke vides, hvor han er, hvor han sidst havde Bopæl eller Opholdssted her i Riget. Dog, hvis Separation fra Bord og Seng finder Sted eller Manden har forladt Hustruen, maa Sag mod Hustruen anlægges ved den Ret, som ifølge de almindelige Regler i første Afsnit Kapitel II er hendes Værneting.

§ 400.

Ægteskabssager, hvorved i dette Kapitel forstaaes Sager angaaende et Ægteskabs Ugyldighed eller Opløsning (§ 399), behandles efter de for Landsretsproceduren gjældende Regler, dog med de nærmere Bestemmelser, som gives i efterfølgende Paragrafer.

§ 401.

Dersom Sagsøgte ikke efter Modtagelsen af Sagsøgerens Klageskrift inden den i § 133 bestemte Tid afgiver Tilsvarsskrift og deri opgiver en til Sagens Udførelse antagen Sagfører, har Sagsøgeren at andrage paa, at der maa blive beskikket Sagsøgte en Forsvarer af det Offentlige. Forsømmes dette, afvises Sagen.

Salæret til den for Sagsøgte beskikkede Forsvarer udredes af det Offentlige, hvor det ikke paalægges Sagsøgeren som tabende Part at udrede det.

§ 402.

Retten kan uden Hensyn til Modpartens Begjæring paalægge Sagsøgeren at fremstille sig til Afhørelse under Hovedforhandlingen og til der under Ed at besvare de Spørgsmaal angaaende Sagens Gjenstand, som Retten maatte gjøre. Ugrundet Undladelse heraf eller Vægring herved har til Følge, at Sagen afvises.

§ 403.

Ligeledes kan Retten, hvis Sagsøgte boer eller opholder sig i Riget, paalægge denne at fremstille sig til Afhørelse under Hovedforhandlingen og der under Ed at besvare de Spørgsmaal angaaende Sagens Gjenstand, som gjøres af Retten. Ugrundet Undladelse af at møde eller Vægring ved at svare medfører dog kun Virkning efter § 404 2det Stykke.

Digitized by Google

§ 404.

Indrømmende Proceserklæringer have ikke Virkning som bindende Grundlag for Stridsspørgsmaalets Indhold og Omfang, men der kan alene tillægges dem Betydning som Bevismidler.

Udeblivelse, Tavshed eller ubestemte Erklæringer i de i § 97 omhandlede Tilfælde kunne tages i Betragtning som Bevismidler imod Paagjældende, men der kan iøvrigt ikke i og for sig tillægges dem den i ommeldte Paragraf angivne Retsvirkning.

§ 405.

Parts Ed finder, afset fra de i §§ 402 og 403 omhandlede Tilfælde, ikke Anvendelse i Ægteskabssager.

§ 406.

Dom, grundet paa Sagsøgtes Udeblivelse i Henhold til § 286, maa ikke afsiges i Ægteskabssager, men Sagsøgtes Udeblivelse har til Følge, at Sagen udsættes, indtil der ved en af det Offentlige paa Sagsøgerens Begjæring beskikket Sagfører gives Møde for Sagsøgte.

§ 407.

Hvor Annullation af et Ægteskab skal finde Sted i offentlig Interesse uden Hensyn til Ægtefællernes eller Trediemands Paastand, er Anklageren kompetent til at optræde som Sagsøger paa det Offentliges Vegne.

§ 408.

I Sager, hvorunder en bortebleven Persons Arvinger ifølge Frd. 11te Septbr. 1839 søge sig hans Formue tilkjendt enten til Frugtnydelse eller til Ejendom, have Sagsøgerne i Overensstemmelse med Grundsætningerne i §§ 401 og 406 at drage Omsorg for, at et Forsvar for den Bortebleune møder, ligesom de ere pligtige til efter Rettens Anordning at fremstille sig for at afgive edelig Forklaring angaaende de Omstændigheder, paa hvilke Sagens Afgjørelse beror.

Digitized by Google

Kapitel V.

Om den Fremgangsmaade, som skal iagttages, naar Nogen skal umyndiggjøres eller Enke skal sættes under fast Lavværgemaal.

§ 409.

Andragende om Umyndiggjørelse kan fremsættes af Paagjældendes Ægtefælle, Slægtninge, Værge, Kurator eller Lavværge.

Derhos er i alle Tilfælde Øvrigheden berettiget til gjennem Anklageren at andrage paa Nogens Umyndiggjørelse, naar dette efter de Oplysninger, som enten fra Vedkommende selv, hans Slægt eller Venner eller paa anden Maade ere komne Øvrigheden i Hænde, maa ansees for rigtigt.

Endelig kan Enhver selv andrage paa at maatte blive umyndiggjort.

§ 410.

Andragende om Umyndiggjørelse indleveres skriftlig til Underdommeren paa det Sted, hvor den Paagjældende, om hvis Umyndiggjørelse der er Spørgsmaal, boer eller opholder sig; har han ikke bekjendt Bopæl eller Opholdssted da til Underdommeren paa det Sted, hvor hans sidste bekjendte Bopæl eller Opholdssted er beliggende.

Skriftlige Beviser for de Omstændigheder, ved hvilke Umyndiggjørelsen skal begrundes, skulle saavidt muligt ledsage Andragendet. Skjønnes yderligere Oplysninger fornødne, kan Underdommeren gjøre Vedkommende opmærksom herpaa og opfordre ham til at tilvejebringe dem, ligesom Underdommeren kan indkalde den, der søges umyndiggjort, til at møde for ham.

§ 411.

Er Andragendet udgaaet fra den, om hvis Umyndiggjørelse der er Spørgsmaal, eller indvender han ikke Noget imod det, efterat han af Underdommeren er opfordret til at møde og erklære sig over det, tilfalder det Underdommeren ifølge de foreliggende Oplysninger at afgjøre, om der er tilstrækkelig Grund til Umyndiggjørelsen, og i bekræftende Fald har han da at affige endeligt Umyndighedsdekret, som ikke kan paaankes.

I alle andre Tilfælde har Underdommeren at indsende Andragendet og de samme ledsagende

Digitized by Google

Beviser i Forbindelse med saadan skriftlig Erklæring, hvortil han maatte finde Grund, til Formanden for den Landsret, under hvilken han staar.

Dersom Umyndiggjørelsesgrundene findes at være sandsynliggjorte ved de fremlagte Beviser, og der kan antages at være Fare forbunden med Opsættelse, kan Underdommeren strax forinden Indsendelsen til Landsretten affige et forelobigt Umyndiggjørelsesdekret, der, da det strax træder i Kraft, bliver at thinglæse og iøvrigt offentliggjøre paa den Maade og med de Retsvirkninger, som Pl. 10de April 1841 bestemmer. Samtidig med Dekretets Affigelse beskikker Underdommeren en forelobig Værge.

§ 412.

Landsrettens Formand beskikker en Sagfører til at varetage dens Tarv, som søges umyndiggjort, hvis ikke en Sagfører anmelder sig som antaget af denne, og berammer derefter mundtlig Forhandling af Sagen i et Retsmøde, til hvilket begge Parter indkaldes ved Foranstaltning af Landsrettens Formand og med et af ham bestemt Varsel.

§ 413.

I Retsmødet bliver det, efterat Parterne have ytret sig, ved Rettens frie Skjøn at afgjøre, om endeligt Umyndiggjørelsesdekret skal affiges paa Grundlag af de foreliggende skriftlige Beviser og Erklæringer, eller om en yderligere Bevisførelse behøves.

Findes Andragendet om Umyndiggjørelse allerede efter de foreliggende Oplysninger at burde afvises som ugrundet, ophæver Landsretten det forelobige Umyndiggjørelsesdekret, dersom et saadant maatte være affagt af Underdommeren.

§ 414.

Skal yderligere Bevisførelse foregaa, bestammer Landsretten et senere Møde hertil.

I dette maa Parterne da fremstille de Vidner og Skjønsmænd og fremkomme med de andre Beviser, som de formene at kunne benytte og forskaffe. Retten kan indkalde den, der søges umyndiggjort, til personlig at møde for den.

Digitized by Google

Derefter afgjør Retten efter et frit Skjøn, om endeligt Umyndiggjørelsesdekret skal affiges, eller om Andragendet herom skal afvises.

§ 415.

Udebliver den, der andrager paa Nogens Umyndiggjørelse, i de i §§ 413 og 414 omhandlede Møder, afvises Sagen, dersom ikke Retten i Omstændighederne finder Grund til at udsætte den.

§ 416.

Omkostningerne ved heromhandlede Fremgangsmaade, derunder indbefattet Salær til den ifølge § 412 beskikkede Sagfører, paalægges ved Kjendelsen i Sagen den, der umyndiggjøres. Tages Andragendet om Umyndiggjørelse ikke til Følge, blive Omkostningerne at udrede af den, der har rejst Sagen eller af det Offentlige, hvis Sagen er rejst af Øvrigheden.

§ 417.

Den ovenangivne Fremgangsmaade bliver ogsaa at anvende, naar der af Andre fremføres Andragende om, at Enke maa sættes under fast Lavværgemaal.

Naar en Enke selv begjærer at blive sat under en fast Lavværge, har Underdommeren uden videre Undersøgelse at beskikke en saadan for hende.

§ 418.

Naar endeligt Umyndiggjørelsesdekret er afsagt, eller naar det er besluttet, at en Enke skal sættes under fast Værgemaal, paahviler det vedkommende Ret strax at give den til Værges eller Lavværges Udnævnelse kompetente Myndighed Underretning herom.

§ 419.

Naar enten Øvrigheden eller den Person, der er erklæret umyndig eller sat under fast Lavværge, eller nogen af de i § 409 1ste Stykke angivne Personer for Landsretten tror at kunne oplyse, at der ikke længere er Grund til denne Foranstaltnings Vedbliven, har Paagjældende at indgive et Andragende til Formanden for Landsretten i den Kreds, hvor den Umyndig-

Digitized by Google

gjorte Boer, om at maatte blive stedet til i et Retsmøde at begrunde eller lade begrunde en Begjæring om Umyndiggjørelsens Ophævelse. Er Sindssvaghed Umyndiggjørelsesgrunden, kan der dog ikke tages Hensyn til et af den Umyndiggjorte eller af Andre paa hans Vegne indgivet Andragende, medmindre det er ledsaget af en Læges Anbefaling.

Derefter har Landsrettens Formand at beramme et Retsmøde, om hvilket der, forsaavidt Andragendet er udgaaet fra den Person, som er erklæret umyndig, skal meddeles hans Værge betimelig Underretning; i Retsmødet høres den Paagjældende, og de af ham fremførte Beviser overvejes, hvorefter Landsretten enten ophæver det affagte Dekret om fast Lavværges Beskikkelse eller afviser hans Begjæring.

§ 420.

De om Landsretsproceduren givne Forskrifter komme iøvrigt med de af det Foregaaende følgende Lempelser til Anvendelse i disse Sager.

Paaanke af eller Besværing over Landsrettens Beslutninger i de i dette Kapitel omhandlede Tilfælde kan ikke finde Sted. Ej heller kan ny Foretagelse af Sagen bevilges i de i dette Kapitel omhandlede Tilfælde.

Kapitel VI.

Om Fremgangsmaaden ved at erhverve Mortifikations- eller Ejendomsdom.

§ 421.

Sager, hvorved Mortifikationsdom søges, blive at anlægge ved Landsretten paa det Sted, hvor vedkommende Dokument er udstedt, forsaavidt der ved Dokumentet gives Pant i fast Ejendom, der hvor denne er beliggende. Lade disse Regler sig ikke anvende, f. Ex. fordi Dokumentet er udstedt af en dansk Undersaat i Udlandet, skal Sagen anlægges i Kjøbenhavn.

Mortifikation af Oplagsbeviser søges paa det Sted, hvor Oplagshuset er beliggende.

Sager, hvorved Ejendomsdom søges, blive at anlægge paa det Sted, hvor Ejendommen er beliggende, eller, hvis Sagens Gjenstand er et

Digitized by Google

Gjældsbrev, hvor Mortifikation af dette skulde søges efter Reglerne i denne Paragraf.

§ 422.

Den, der søger Mortifikation, har at fremsætte skriftlig Begjæring om at maatte udstede Indkaldelse til den eller dem, som maatte være Ihændehaver af Dokumentet eller anse sig berettiget til det, ved Landsretten for det Sted, hvor Sagen efter § 421 skal føres.

§ 423.

Den, der søger Mortifikation, skal forsyne sin Begjæring med Oplysninger, som vise, at han er berettiget til at erholde Mortifikation, og navnlig om Maaden, hvorpaa Dokumentet er frakommet ham, hvorhos det paagjældende Dokument maa betegnes med en saadan Tydelighed, at det ikke kan forvexles med andre.

§ 424.

Landsretten afgjør dernæst ved Kjendelse i et Retsmøde, hvortil den, der søger Mortifikation, tilsiges, om offentlig Indkaldelse maa udstedes. Forinden Beslutning herom tages, kan Retten stille Spørgsmaal til den, der søger Mortifikation. Udebliver han, eller befindes hans Svar ufyldestgjørende, kan Retten nægte ham at udstede Indkaldelsen.

De stillede Spørgsmaal og afgivne Svar optages i Retsbogen.

§ 425.

Landsrettens Kjendelse, hvorved den offentlige Indkaldelses Udstedelse nægtes, kan gjøres til Gjenstand for Besværing til Højesteret. Højesteret afgjør Sagen paa Grundlag af den indgivne skriftlige Begjæring, med tilhørende Oplysninger i Forbindelse med den ifølge § 424 stedfundne Protokoltilførsel.

§ 426.

Tilstedes det at udstede offentlig Indkaldelse, udfærdiger Retten en saadan i Overensstemmelse med den indgivne Begjæring, hvorefter

Digitized by Google

den, der søger Mortifikation, har at iværksætte Indkaldelsens offentlige Bekjendtgjørelse ved Indrykkelse 3 Gange i den almindelige Tidende, som ved Kgl. Anordning bestemmes til retslige Bekjendtgjørelser, samt i det af Justitsministeriet hertil bestemte stedlige Blad.

§ 427.

Indkaldelsen skal indeholde den efter Omstændighederne fornødne og mulige Betegnelse af Dokumentet samt Opfordring til den eller dem, der maatte anse sig for berettigede til det, til at møde for at fremkomme med deres Indsigelser mod dets Mortifikation paa en i Indkaldelsen af Retten nærmere bestemt Retsdag, som ikke maa falde tidligere end 12 Uger og ikke senere end 1 Aar efter Indkaldelsens tredie Indrykkelse i de offentlige Tidender. Derhos maa Indkaldelsen indeholde en udtrykkelig Tilkjendegivelse om, at den, der ikke møder og fremsætter Indsigelse, maa vente at se Dokumentet mortificeret.

§ 428.

Møder Ingen og gjør Indsigelse paa den i Indkaldelsen bestemte Retsdag, gives der, forsaavidt Retten ikke i den brugte Fremgangsmaade ser nogen Hindring derfor, Mortifikationsdom uden Forbehold.

Møder derimod Nogen og fremsætter Indsigelse, kan der under lige Forudsætning forlanges affagt Mortifikationsdom med udtrykkeligt Forbehold af den Mødendes Ret.

§ 429.

Spørgsmaalet om den Mødendes Ret til at modsætte sig Mortifikationen afgjøres under en særskilt Sag, der kan anlægges saavel af den, der søger Mortifikation, som af den, der har rejst Indsigelse mod Mortifikationen. Med Hensyn til denne Sags Anlæg og Udførelse gjælde i Øst og Alt de almindelige Regler.

§ 430.

Naar det ved endelig Dom er afgjort, at den rejste Indsigelse mod Mortifikationen er ugrundet, opnaar den, som har søgt Mortifikation, samme Retsstilling, som om den i § 428 2det Stykke omhandlede Dom var givet uden Forbehold.

Digitized by Google

§ 431.

Mortifikationsdomme som saadanne, hvad enten de ere affagte med eller uden Forbehold, kunne ikke angribes ved Paaanke undtagen paa Grund af Fejl eller Mangler ved den brugte Fremgangsmaade eller paa Grund af, at Tilfældet ikke egner sig til Mortifikation.

§ 432.

Det har sit Forblivende ved den gjældende Rets Regler om, hvo der kan søge Mortifikation, og hvilke Dokumenter der kunne mortificeres, saavelsom angaaende Retsvirkningerne af Mortifikation.

Med Hensyn til Oplagsbevisers Mortifikation bliver der at forholde efter denne Lovs Regler, dog at det, naar Omstændighederne tale derfor, ved Kjendelse kan bestemmes, at de oplagte Varer mod Sikkerhedsstillelse kunne udleveres eller afhændes, forinden Varselet er udløbet.

Bestemmelserne i Frd. 28de Marts 1845 § 17 berøres ikke af denne Lov.

§ 433.

De ovenfor givne Regler om Fremgangsmaaden ved Mortifikationsdoms Erhvervelse komme med de af Forholdets Natur flydende Lempelser til Anvendelse, naar Nogen vil søge Ejendomsdom efter foregaaende offentlig Indkaldelse.

§ 434.

Det har iøvrigt sit Forblivende ved den gjældende Rets Regler om Adgangen til at søge saadan Ejendomsdom saavelsom om Retsvirkningerne af den.

Digitized by Google

Syvende Afsnit.

Om Rettens Tvang til Forpligtelsers Opfyldelse.

Første Hovedafdeling.

Om Exekution og Tvangsauktion.

Kapitel I.

Almindelige Betingelser for Exekution.

§ 435.

Exekution kan ske paa Grundlag af:

1) Domme og Kjendelser, afsagte af lovlig bestaaende Domstole i Riget, saavelsom af andre indenlandske Myndigheder, der efter Lovene ere befojede til at afsige exigible Kjendelser.
2) Forlig, indgaaede for de i Riget lovlig bestaaende Forligskommissioner, Retter eller Øvrigheder, for de sidstnævntes Vedkommende dog kun forsaavidt det ved Lovgivningen er dem paalagt at mægle Forlig i saadanne Tilfælde, saavelsom for Landvæsenskommissioner og andre Myndigheder, om hvilke Lovene bestemme, at de for dem afsluttede Forlig skulle kunne exekveres.
3) Thinglæste Pantebreve, hvorved der for en bestemt angiven Pengesum gives Pant i fast Ejendom, naar de indeholde Parternes Vedtagelse om, at der uden foregaaende Lovmaal og Dom skal kunne gjøres Exekution i Pantet, samt ere oprettede eller vedkjendte for Notarius publicus eller for to Vitterlighedsvidner; Udlæget, som kan ske ikke blot for Kapitalen eller Afdrag paa samme, men ogsaa særskilt for Renter, kan dog ikke udstrækkes til Andet end Pantet.

Udpantning samt Udsættelses- og Indsættelsesforretninger uden foregaaende Lovmaal og Dom kunne finde Sted under de i dette Afsnits anden Hovedafdeling angivne Betingelser.

§ 436.

Fremdeles kan Exekution iværksættes

Digitized by Google

efter Domme og Kjendelser, affagte af udenlandske Retter eller andre hertil kompetente udenlandske Myndigheder, naar:

a) Parten i det paagjældende Tilfælde efter de danske Loves Grundsætninger kunde drages for den udenlandske Ret eller Myndighed;

b) Dommen eller Kjendelsen efter det paagjældende fremmede Lands Love i den foreliggende Skikkelse og Tilstand giver Adgang til Exekution;

c) Dommen eller Kjendelsen ikke gaar ud paa Noget, hvis Gjennemførelse ved Statens Tvangsmyndighed vilde stride imod ufravigelige Forskrifter eller Grundsætninger i den danske Ret.

Det bliver at bestemme ved Kgl. Anordning, hvilke Stater der i Henseende til Fuldbyrdelsen af Domme og Kjendelser skulle behandles efter denne Paragraf.

Med Hensyn til Sverrig har det sit Forblivende ved Lov 19de Februar 1861.

§ 437.

Exekution foretages af Underdommeren, der i denne sin Virksomhed benævnes Foged.

Ved Exekutionsforretningens Foretagelse har Fogden at sørge for, at tvende gode Mænd ere tilstede som Vidner. Disse ere tillige uden anden særlig Bemyndigelse kompetente til at foretage de under Forretningen forefaldende Vurderinger og andre lignende Skjøn. Skulde de ikke være istand til retteligen at anslaa de forekommende Gjenstande, har Fogden at tilkalde andre Mænd, som hertil ere skikkede. Saavel Vidnerne som de, der tilkaldes for at udføre Vurderinger, have i Fogedprotokollen at underskrive en Forsikring paa Tro og Love om, at de ville udføre Vurderingen efter deres bedste Overbevisning.

Det udøvende Politi er pligtigt paa Forlangende at understøtte Fogden, dersom han i sine Forretningers Udførelse møder saadan Modstand, som han ikke ved egen og Vidnernes Hjælp troer at kunne overvinde, eller han af andre Grunde begjærer Politiets Bistand.

§ 438.

Ingen Foged kan foretage Exekutions-

Digitized by Google

forretninger udenfor sin egen Retskreds, medmindre disse blot ere at anse som Fortsættelse af en i Retskredsen paabegyndt Exekution, i hvilket Tilfælde han i tilstødende Retskredse er kompetent til at foretage Exekution i rørligt Gods. Dog er Fogden ikke pligtig at reise længere end 2 Mile ud over Grænserne af hans Retskreds.

§ 439.

Den, der vil have en Exekution foretaget, skal for Fogden fremsætte sin Begjæring herom, ledsaget af Udskrift af Dommen, Kjendelsen eller Forliget eller af det originale Pantebrev, ligesom han ogsaa ved samme Leilighed har at meddele alle de Oplysninger, som ivrigt maatte være fornødne, for at Fogden kan tage Bestemmelse om Forretningens Berammelse.

Begjæringen skal, hvis Fordringen, bortset fra Procesomkostninger og Renter, der ere paaløbne siden Processens Begyndelse, overstiger 400 Kr.s Værdi, være skriftlig. I andet Fald kan den fremsættes mundtlig for Fogden, som da har at tage den til Protokollen.

§ 440.

Dommen eller Kjendelsen, som skal exekveres, maa være udfærdiget i lovmæssig Form. Er dette Tilfældet, vedkommer det ikke Fogden at undersøge eller afgjøre, om Dommen eller Kjendelsen maatte lide af saadanne Fejl eller Mangler, som kunde medføre dens Annullation eller Forandring efter Retsmidlers Anvendelse.

Kun hvis Dommen eller Kjendelsen ikke er udgaaet fra en lovlig bestaaende Domstol eller nogen til at affige exigible Dekreter bøjet Myndighed, eller den ikke ifølge sit Indhold kan fuldbyrdes, har Fogden at nægte Exekution.

§ 441.

Under Exekutionen af Forlig, hvad enten de ere indgaaede for Forligskommissioner, Retter eller Øvrigheder, har Fogden at paakjende alle Indsigelser mod Forligets Gyldighed, dog, hvad Retsforlig angaar, kun, forsaavidt Fogdens Kjendelse ikke vilde indeholde en Bedømmelse af Rettens Handlinger.

Digitized by Google

Er den ved Forliget hjemlede Fordring knyttet til en Betingelse eller en Tidsfrist, eller støttes den paa en gjensidig bebyrdende Retshandel, maa det ved Forligets eget Indhold eller ved andre offentlige Dokumenter eller ved Skyldnerens egen Indrømmelse være givet, at Betingelsen er indtraadt eller Tidsfristen udløben, eller at Forligshaveren fra sin Side har opfyldt Retshandlen, forsaavidt ikke lovligt Tilbud herom fremkommer under selve Forretningen og da endnu kan betimelig fremsættes.

§ 442.

De i foregaaende Paragraf med Hensyn til Forlig opstillede Grundsætninger finde ogsaa Anvendelse paa de i § 435 3° nævnte Pantebreve.

§ 443.

Den, der forlanger Exekution efter en udenlandsk Dom eller Kjendelse, maa samtidig med Begjæringen herom forelægge Fogden de Oplysninger, som ere fornødne for at bedømme, om de i § 436 foreskrevne Betingelser ere tilstede.

Hvis den i § 436 Litr. b nævnte Omstændighed ikke oplyses ved en fra vedkommende udenlandske Myndigheder udgaaet Paategning paa Dommen eller Kjendelsen, i hvilken Henseende det bemærkes, at det ved Kgl. Anordning kan bestemmes, hvilke udenlandske Myndigheder der ere kompetente til at meddele slig Paategning, maa der for Fogden fremlægges saadanne Bevisligheder, som ifølge den danske Rets Grundsætninger udkræves for at oplyse fremmed Ret.

Fogden har da ved Kjendelse at erklære Dommen eller Kjendelsen for at være i Besiddelse af samme Exekutionskraft, som om den var afsagt af en dansk Domstol, og dens Fuldbyrdelse foregaar da efter de samme Regler, som ere gjældende om indenlandske Domme og Kjendelser.

§ 444.

Domme kunne fuldbyrdes, naar Fuldbyrdelsesfristen er udløben, uden at Paanke er bleven iværksat (§ 306) eller ny Foretagelse

Digitized by Google

af Sagen ved samme Ret bleven forlangt (§ 330) inden denne Frists Udløb. Fuldbyrdelsesfristen er i Reglen 4 Uger fra Dommens Affigelse at regne.

Ved Domme, der paabyde en Handlings Foretagelse, kan Retten forlænge den nævnte Tidsfrist, hvis Domfældte findes at behøve længere Tid til at efterkomme Dommen. For Edsdommes Vedkommende er Edsfristen tillige at anse som Fuldbyrdelsesfrist.

Ved Domme, som paalægge at undlade Noget, kunne de af deres Overtrædelse flydende Følger ikke bringes til Anvendelse imod Domfældte før den almindelige Fuldbyrdelsesfrists Udløb.

Ej heller kan Domhaveren ved Domme, som tilkjende ham en Ret, skride til at iværksætte eller lade iværksætte saadanne til sammes Udøvelse sigtende Handlinger, der ikke fremtræde som Exekution, før Udløbet af den almindelige Exekutionsfrist.

§ 445.

Ved udtrykkelig Bestemmelse i Dommen kan Retten, naar Omstændighederne tale herfor, efter Vedkommendes Paastand sætte Fuldbyrdelsesfristen til kortere Tid end 4 Uger, men dog i Edsfager ikke til kortere Tid end Edsfristen. I Forbindelse hermed kan det paa Sagvolderens Andragende bestemmes, at Domhaveren skal stille Sikkerhed, dersom han inden Udløbet af den almindelige Fuldbyrdelsesfrist vil exekvere Dommen.

Ligeledes kan det efter Vedkommendes Paastand i Dommen bestemmes, at Exekution med eller uden foregaaende Sikkerhedsstillelse skal kunne iværksættes, uanset at Retsmidler betimeligt anvendes imod Dommen.

Andragende om foranførte Bestemmelser maa fremsættes senest under den mundtlige Hovedforhandling.

§ 446.

Kjendelser under Sagens Drift, som bestemme Noget, der skal fuldbyrdes, kunne exekveres strax, saafnart de ere affagte og givne bekrevne, medmindre Andet fremgaar af Kjendelsens eget Indhold.

Digitized by Google

§ 447.

Exekution efter Forlig kan foregaa, saasnart Fordringen efter Forligets Indhold er forfalden. Ved Pantebreve kan Panthaveren skride til Exekution, naar der er forløbet en Tid af 14 Dage fra Forfaldstiden at regne og der derhos, forsaavidt Skyldneren boer paa den pantsatte Ejendom, med 3 Dages Varsel er givet ham en i Overensstemmelse med Reglerne i første Afsnit Kapitel IX forkyndt Meddelelse om, naar Forretningen vil blive foretagen.

§ 448.

Naar Fuldbyrdelsesfristen er udløben, kan Exekutionen ikke hindres ved senere iværksat Paaanke eller Begjæring om ny Foretagelse af Sagen, selv om de for disse Retsmidlers Anvendelse fastsatte eller senere særlig bevilgede Frister ikke endnu ere forløbne.

§ 449.

Exekutionskraften tabes kun ved tyveaarig Forældelse. Dog paahviler det den, som har ladet hengaa mere end et Aar fra den Tid, Exekution kunde være foretaget, at lade Paagjældende, forsaavidt han har bekjendt Bopæl inden Riget, ved en Notarialbekjendtgjørelse opfordre til at efterkomme Dommen, Kjendelsen, Forliget eller Pantebrevet. I Stedet for en saadan Notarialbekjendtgjørelse kan ogsaa træde en Opfordring, forkyndt i Overensstemmelse med Reglerne i første Afsnit Kapitel IX.

Exekution kan da ikke ske, førend 3 Uger ere forløbne efter denne Opfordring.

Kapitel II.

Om Fuldbyrdelsesmaaden.

§ 450.

De i det Følgende om Domme givne Bestemmelser finde ogsaa Anvendelse paa Forlig og andre Exekutionsgrundlag, dog med de Lempelser, som følge af Forholdets Natur.

Digitized by Google

Første Underafdeling.

Om Fuldbyrdelsen af Domme, der ikke lyde paa Udredelsen af Penge.

§ 451.

Er der paalagt Domfældte en anden Ydelse end Penge, sker Dommens Exekution, med de i §§ 452—454 nævnte Undtagelser, derved, at Domhaverens Interesse i Dommens Efterkommelse anslaaes i Penge, og at Vederlagsbeløbet inddrives efter de i det Følgende i anden Underafdeling opstillede Regler, forsaavidt ikke en efter Dommens Afsigelse indtraadt Umulighed eller andre lignende Omstændigheder efter den borgerlige Rets Grundsætninger har befriet Domfældte uden tillige at medføre Erstatningspligt for ham.

Hvis der ikke, ifølge hertil sigtende subsidiære Paastande under Sagen, i selve Dommen er fastsat et Pengevederlag, som træder istedetfor den Ydelse, hvorpaa Dommen principalt gaar ud, kan Domhaveren under Fogedforretningen faae fastsat det Pengebeløb, hvortil hans Interesse maa anslaaes.

I Reglen har Fogden med Vidnernes Bistand at foretage Ansættelsen (§ 437); hvis disse ikke ere tilstrækkelig sagkyndige, kan Fogden udmelde Andre, som, efter for ham at have aflagt Ed, yde den fornødne Bistand.

Fogden har, saavidt muligt, at tilkalde Domfældte, for at han kan afgive sine Oplysninger og Erklæringer, forinden Vederlagssummen bestemmes.

Derefter fastsætter Fogden Pengevederlaget ifølge sit Skjøn over Omstændighederne og uden at være bunden ved Vidnernes eller de i deres Sted trædende Personers Anskuelse. Han har herved fornemlig at drage Omsorg for, at Domhaveren faar fuldstændig Erstatning, og i Tvivlstilfælde har han hellere at fastsætte denne rigeligt end at udsætte Domhaveren for at lide noget Tab ved, at Dommen ikke efterkommes.

Anlægger Domhaveren i Anledning af, at Dommen ikke efterkommes, Straffesag ifølge § 456, kan det ham tilkommende Pengevederlag fastsættes under denne istedetfor under Fogedforretningen.

Digitized by Google

§ 452.

Skal Domfældte fravige Besiddelsen af en fast Ejendom eller tilstede Domhaveren en vis Raadighed over den, har Fogden, saavidt gjørligt, umiddelbart at fremtvinge Dommens Efterlevelse ved Domfældtes Udsættelse og Domhaverens Indsættelse eller paa anden lignende Maade.

§ 453.

Lyder Dommen paa, at Domfældte skal udlevere en rørlig Ting, har Fogden ligeledes umiddelbart at sætte Dommen i Værk ved at fratage Domfældte Tingen med Magt eller ved anden lignende Tvangs Anvendelse. Forefindes Tingen ikke under Forretningen, kan Domhaveren fordre sin Interesse ansat til Penge paa den i § 451 omtalte Maade og Beløbet inddrevet.

§ 454.

Skal Domfældte ifølge Dommen udføre et Arbejde eller træffe andre lignende Foranstaltninger, kan Fogden efter Domhaverens Paastand tillade denne at lade Saadant foretage ved Andre og derefter inddrive det efter en af Fogden godkjendt Regning hertil medgaaede Beløb, dersom dette efter Omstændighederne findes at være den letteste og hurtigste Maade, hvorpaa Domhaveren kan komme til sin Ret. Er Domfældte tilpligtet at udstede eller underskrive et Dokument, kan Fogden udfærdige dette med samme Virkning, som om han af Domfældte var bleven befuldmægtiget hertil.

Er Domhaveren kjendt berettiget til at udføre en Handling mod at erstatte den herved bevirkede Skade, eller Domfældte kjendt pligtig at foretage Noget imod at faae Udgifterne derved erstattede af Domhaveren, er Fogden pligtig til paa Vedkommendes Forlangende, om fornødent med Sagkyndiges Bistand, at afgjøre Spørgsmaal om Udførelsen af Dommen saavelsom at bestemme Størrelsen af den Erstatning, der skal udredes i Forbindelse med Dommens Fuldbyrdelse.

§ 455.

Lyder Dommen paa, at Domfældte skal undlade Noget, kan Domhaveren, naar Dommen overtrædes, dersom det ikke i Dommen selv er

Digitized by Google

bestemt, hvilket Ansvar der skal være forbundet hermed, under en Fogedforretning paa den i § 451 bestemte Maade faae den ham i Anledning af Dommens Overtrædelse tilkommende Erstatning anslaaet i Penge og Beløbet indbrevet. Forsaavidt Domhaveren i Anledning af Dommens Overtrædelse anlægger Straffesag i Henhold til § 456, kan Erstatningen fastsættes under denne istedetfor under Fogedforretningen.

§ 456.

Den, der modvillig undlader at efterkomme en Dom, hvorved det er ham paalagt at foretage Noget, saavelsom den, der forsætlig overtræder en Dom, hvorved det er ham paalagt at undlade Noget, kan, hvad enten Domhaveren gaar frem efter §§ 451—455 eller ikke, under en af ham anlagt Straffesag dømmes til Straf af Bøder eller Fængsel. Dog skal den idømte Straf Fuldbyrdelse og den begyndte Straf Fortsættelse standses, naar Domfældte i alle Maader retter for sig, saavelsom naar Domhaveren ved Anvendelsen af den i §§ 451—455 foreskrevne Fremgangsmaade har opnaaet sin Ret eller Sikkerhed for den.

Naar Straffedom er afsagt over Domfældte, har det exekutive Politi paa Domhaverens Begjæring at yde Bistand til hans Rets Gjennemførelse ved at opsøge og fratage Domfældte de ham frakjendte Ting, hindre ham i at foretage Overtrædelseshandlinger, tilintetgjøre hvad der er foretaget i Strid med Domhaverens Ret og deslige.

§ 457.

Ved de foregaaende Paragrafers Forskrifter er der ikke gjort nogen Indskrænkning i Dombaverens Ret til at benytte de foreløbige Retsmidler for at sikre sig i Henseende til Dommens Efterkommelse.

Anden Underafdeling.

Om Fuldbyrdelsen af Domme, der lyde paa Udredelsen af Penge.

§ 458.

Domme, der lyde paa Betaling af Penge

Digitized by Google

kunne fuldbyrdes ved Exekution i Domfældtes Formue. Med Hensyn til Bøder, der idømmes i borgerlige Retstrætter, følges de om Exekution af Bødedomme gjældende Regler.

Derimod kan Domfældte ikke underkastes Gjældsfængsel.

Bestemmelserne om de særegne Tvangsmidler, som kunne anvendes for Underholdningsbidrag til Børn, forladte og fraseparerede Hustruer, vedblive at gjælde.

§ 459.

Exekution kan kun udstrækkes til saameget af Domfældtes Gods, som, efter Fradrag af hvad der kan forudsees at ville medgaa til Fyldestgjørelsen af Trediemands fortrinligere Krav, i Henhold til Fogedvidnernes Vurdering behøves til Dommens Fyldestgjørelse og til Dækning af de Omkostninger, som efter Domhaverens Paastand og Fogdens Skjøn om dennes Rigtighed ville medgaa til Retsgebyrer eller andre nødvendige Retsudgifter, saasom ved det Udlagtes Flytning, Opbevaring indtil Auktionen m. v.

§ 460.

Exekution iværksættes under Jagttagelse af de i det Følgende givne Regler, enten derved, at Fogden giver Domhaveren Udlæg til Forauktionering i Domfældtes rørlige eller urørlige Gods eller i ham tilkommende Fordringer paa Andre, eller derved, at den Rettighed, hvori Udlæg gives, ved Fogdens Foranstaltning udøves i Domfældtes Sted.

Er Godset behæftet eller i Forvejen udlagt til Andre, kan der gives sekundært Udlæg deri.

Hvis rede Penge forefindes, blive disse umiddelbart af Fogden at udbetale Domhaveren til Dækning af eller Afdrag paa Fordringen. Domhaveren kan ikke vægre sig ved at modtage Betaling i forfaldne Fordringer paa ham selv, hvis Rigtighed anerkjendes.

§ 461.

Domhaveren kan søge Fyldestgjørelse i Frugterne og Indtægterne af faste Ejendomme paa den Maade, at Ejendommen ved Fogdens Foranstaltning administreres til hans Fordel og Indtægterne af den benyttes til hans Dæk-

Digitized by Google

ning paa samme Maade som ellers de ved Tvangsauktion indvundne Pengebeløb.

§ 462.

Naar Udlæg gjøres i Domfældtes Leje-, Forpagtnings- eller Fæsterettigheder over faste Ejendomme, forsaavidt Saadant kan ske uden at krænke Ejerens Ret, bliver der at forholde efter Reglerne i den foregaaende Paragraf.

§ 463.

Udlagt Gods ansættes under Fogedforretningen til den Værdi, hvortil det skjønnes under sædvanlige Omstændigheder at kunne udbringes ved offentlig Auktion efter Fradrag af de med Auktionen og Inkassationen forbundne Omkostninger. Hvor Salg ved Auktion ikke finder Sted (§ 515), tages der Hensyn til de Omkostninger, som Salg paa anden Maade vil medføre. Ved Udlæg i Fordringer eller i Rettigheder eller i Frugterne og Indtægterne af faste Ejendomme finder ingen Vurdering Sted, men Udlægets Omfang og Udstrækning bestemmes ved et Skjøn under tilbørligt Hensyn til de med den benyttede Fremgangsmaade forbundne Udgifter og Omkostninger.

§ 464.

Domfældte, eller hvo der giver Møde for ham, er berettiget til selv at paavise de Ting, i hvilke Exekution skal ske, og Domhaveren kan ikke gjøre Indvendinger herimod, naar blot de paaviste Gjenstande efter Fogedvidnernes Vurdering eller Skjøn afgive en til det Beløb, der skal inddrives, svarende Sikkerhed.

Dog behøver Domhaveren ikke at modtage Udlæg i fast Ejendom, naar der kan paavises rørligt Gods eller Fordringer, hvoraf Fyldestgjørelse kan faaes, saavelsom ej heller i Løsøregjenstande, hvis Opbevaring eller Realisation maatte være særlig vanskelig, eller i Fordringer, som maa anses for omtvistede eller usikre. Ej heller kan Domhaveren nødes til at søge sin Fyldestgjørelse paa anden Maade, naar der kan gives ham Udlæg til Forauktionering. Forsaavidt andet Gods kan paavises, behøver han ikke at modtage sekundært Udlæg i Gjenstande, som i Forvejen ere udlagte til Andre, eller hvorover Andre have erhvervet

Digitized by Google

Rettigheder, for hvilke Udlægshaveren maa staa tilbage.

§ 465.

Paaviser hverken Domfældte eller Nogen paa hans Vegne Gjenstande, hvori Udlæg kan ske, tilfalder det Domhaveren at udvælge de Gjenstande, hvori han vil søge Fyldestgjørelse.

Dog har Fogden herved at paase, at de for Domfældte mest undværlige Gjenstande først udlægges, saa at altsaa en Ejendoms nødvendige Besætning og de til dens Drift uundværlige Avlsredskaber saavelsom Haandværksredskaber og andre til Domfældtes Næringsdrift uomgængelig fornødne Ting ikke udlægges, saalænge andre mere undværlige Gjenstande forefindes.

Gjødning saavelsom Straa og Hø samt Føde- og Sædekorn, forsaavidt til Ejendommens Drift findes fornødent, maa ikke ved Udlæg skilles fra Ejendommen, men bliver at betragte som et Tilbehør til den; ej heller maa Sæd paa Marken omhugges eller andre Frugter optages eller afplukkes, førend de ere modne til at indhøstes.

§ 466.

Naar Fyldestgjørelse søges paa den i § 461, jfr. § 462, omhandlede Maade, har Fogden at overgive Administrationen af vedkommende Ejendom til en af ham valgt Bestyrer og at paalægge Fæstere, Forpagtere, Lejetagere og Andre at betale deres Afgifter til denne, samt iøvrigt at iværksætte de Tvangsforanstaltninger, som ere fornødne, for at Ejendommens Frugter og Indtægter kunne komme Domhaveren til Nytte.

Den af Fogden indsatte Bestyrer aflægger til de af Fogden bestemte Tider Regnskab for Indkomsterne af Ejendommen og afleverer, i Lighed med hvad der gjælder om Inkassatorer i Almindelighed (§ 511), Overskudet til Fogden efter Fradrag af Administrationsomkostningerne, derunder hans eget Honorar.

Naar Domhaveren er bleven dækket for sin Fordring med paaløbende Renter og Omkostninger, overleveres Ejendommen igjen til Skyldneren.

Alle Spørgsmaal angaaende Ejendommens

Digitized by Google

Bestyrelse, Regnskabsaflæggelsen og den tvungne Administrations Ophør afgjøres af Fogden, naar Domhaveren, Skyldneren eller andre i Ejendommen Interesserede i den Anledning fremføre Klager eller Indsigelser.

§ 467.

Udlæg kan ikke gjøres i de for Skyldneren og hans med ham samlevende Hustru og Børn fornødne Senge og Sengklæder samt nødvendigste Linned og Gangklæder.

Endvidere kan Skyldneren fordre, at der skal levnes ham Gjenstande, som høre til de vigtigste Livsfornødenheder eller ere nødvendige til hans Næringsvejs Udøvelse, indtil et Vurderingsbeløb af 20 Kr. eller, dersom han er Familieforsørger, af 60 Kr. Disse Gjenstande er han selv berettiget til at undtage fra Udlægget efter eget Valg; har han ikke været tilstede under Exekutionsforretningen, bør der gives dem, der ellers ere tilstede i hans Hus, Anledning til paa hans Vegne at foretage et saadant Valg. Denne Ret til at undtage Gjenstande indtil en vis Værdi fra Udlægget, indtræder dog ikke, naar Udlæg gjøres for Skatter eller andre Afgifter til det Offentlige, og kommer heller ikke til Anvendelse med Hensyn til Gjenstande, som ere særligen givne til Pant for den Fordring, i Anledning af hvilken Udlæg søges.

§ 468.

Exekution maa ikke gjøres i over- eller underordnede Krigeres Uniformstykker, Vaaben eller andre til deres tjenstmæssige Udrustning og Forsyning fornødne Gjenstande.

Ej heller maa Exekution gjøres i civile Embeds- eller Bestillingsmænds Embedsdragter eller i Gjenstande, som af dem holdes og bruges til deres Embeders eller Bestillingers Udførelse.

§ 469.

Exekution kan kun gjøres i Rettigheder, som paa den Tid, Forretningen foretages, alt ere erhvervede, derimod ikke i fremtidige Erhvervelser, med Hensyn til hvilke dette ikke er Tilfældet, saasom ventendes Arv.

Exekution kan iværksættes i Domfældtes Fordringer paa Andre, selv om de ere betingede eller endnu ikke forfaldne, naar de dog

Digitized by Google

kunne angives og betegnes med tilstrækkelig Bestemthed.

Udlæg kan ikke gjøres i det, som Skyldneren maatte kunne erhverve ifølge gjensidig bebyrdende Kontrakt, der ikke endnu er fuldstændig opfyldt fra hans Side, naar det, der af ham skal ydes, er personligt Arbejde eller Tjeneste eller Andet, som Udlægshaveren ikke er eller ved Udlægsforretningen sættes istand til at give eller udføre.

Dog skal ovenstaaende Forskrift ikke medføre nogen Indskrænkning i den hidtil bestaaende Adgang til for Underholdningsbidrag til Børn, forladte og fraseparerede Hustruer, at holde sig til Skyldnerens Arbejds- eller Tjenesteløn eller lignende Indtægt.

§ 470.

I saadant Gods, som ellers ifølge dets Natur kunde være Gjenstand for Exekution, kan Udlæg ikke gjøres, naar det ved Retshandler med Trediemand eller ved dennes Bestemmelser retsgyldigen er fastsat, at Kreditorer ikke kunne søge Fyldestgjørelse i Godset.

§ 471.

I endnu ikke forfalden Embeds- eller Bestillingsløn eller i lignende Indtægter samt i ikke forfaldne Ventepenge, Pensioner og hermed i Klasse staaende Understøttelser, som udredes af Statskassen, Kommunekasser eller andre offentlige Kasser, kan Udlæg ikke gives.

§ 472.

Undtagne fra Exekution ere fremdeles: 1) De militære Underklassers Tjenesteemolumenter i Overensstemmelse med Lov 21de Marts 1874 § 2, 2) Dagpenge og lignende Udredelser til Embedsmænd eller Andre, som udføre offentlige Hverv, samt Rejseudgifter og Tærepenge, der ere udbetalte til indkaldte Vidner eller Synsmænd, 3) Underholdningspenge, som ifølge Øvrighedsresolution, Forlig eller anden lignende Bestemmelse udredes til Hustruer eller Børn, 4) Understøttelse og Hjælp til Trængende, som gives af Stiftelser eller andre veldædige Indretninger saavelsom al Fattigunderstøttelse, 5) Midler og

Digitized by Google

Penge, der udenrigs fra indsættes i Nationalbanken, samt Klasselotterigevinster.

§ 473.

Livrenter, Overlevelsesrenter, Livsforsikringssummer og lignende mod Vederlag erhvervede Indtægter ere, forsaavidt ikke Andet ved Retsforholdets Stiftelse retsgyldigen er bestemt eller vedtaget af Parterne, ikke undtagne fra Exekution, medmindre særlig Lovhjemmel derfor kan paavises.

Kapitel III.

Om Exekutionsforretningens Foretagelse og om Proceduren under samme.

§ 474.

Er det fornødne Exekutionsgrundlag tilstede, og finder Fogden ikke iøvrigt Noget til Hinder for at efterkomme Begjæringen om Exekution, berammer han en Tid til Forretningens Foretagelse, saavidt muligt i Overensstemmelse med Domhaverens Ønske.

Exekutionsforretningen skal i Reglen begynde paa Domfældtes Bopæl, medmindre Fogden skjønner, at der ifølge de foreliggende Omstændigheder er Anledning til Afvigelse herfra.

Naar Dommen lyder paa Udlevering eller Afstaaelse af Ting, kan Exekutionsforretningen begynde, hvor disse forefindes.

Har Domfældte ingen Bopæl i Riget, kan Exekutionsforretningen begynde, hvor Domfældte antræffes, eller hvor Ting, som kunne tjene til Fyldestgjørelse, forefindes.

§ 475.

Forretningen kan ikke fremmes, medmindre der under den gives behørigt Møde fra Domhaverens Side.

Derimod kan den foregaa, selv om Domfældte ikke træffes tilstede. Dog skal i dette Tilfælde, hvis ingen Anden fremtræder som befuldmægtiget til at give Møde for Domfældte, Fogden opfordre hans Hustru, Børn over 18 Aar, Tjenestefolk eller andre til Husstanden hørende voxne Personer, som ere tilstede, til at varetage hans Tarv under Forretningen. Ere saadanne ikke heller at antræffe,

Digitized by Google

eller ere de uvillige til at optræde, rettes en lige Opfordring til hans Husvært, Principal, Husbonde, Læremester eller Arbejdsherre, forsaavidt nogen af disse ere tilstede.

§ 476.

Forretningen begynder med, at Fogden opfordrer Vedkommende til ved Fordringens Fyldestgjørelse og de Domfældte til Last faldende Omkostningers Betaling at afværge Exekutionens videre Fremgang. Sker dette ikke, skrider Fogden efter Domhaverens nærmere Begjæring til at foretage de fornødne Exekutionshandlinger i Overensstemmelse med Reglerne i dette Affnits Kapitel II.

§ 477.

Domfældte er pligtig paa Fogdens Forlangende at aabne sine Værelser og Gjemmer, for at det, naar Domhaveren begjærer det, kan sees, om heri indeholdes Gjenstande, som egne sig til Udlæg. I Vægringstilfælde, saavelsom naar Ingen træffes tilstede, der er istand til at efterkomme Forlangendet, kan Fogden skride til den fornødne Magts Anvendelse. I fornødent Fald er Fogden ligeledes beføjet til at undersøge Domfældtes Person, hvis der er Grund til at antage, at han har skjult Værdigjenstande paa sig.

§ 478.

Skyldneren er pligtig under Exekutionsforretningen paa Forlangende at opgive redeligen og overensstemmende med Sandheden, hvad han ejer til Sikkerhed for eller Fyldestgjørelse af Fordringen, samt iøvrigt at meddele alle i saa Henseende fornødne Oplysninger. Er Skyldneren ikke tilstede, kan Rekvirenten begjære Forretningen udsat og med et af Fogden bestemt Varsel lade ham tilsige til Møde, hvilket af Rekvirenten kan forlanges afholdt paa Fogdens Kontor.

Vægrer Skyldneren sig ved at fremkomme med Opgivelser og Oplysninger eller undlader han uden lovligt Forfald at møde ved Forretningens Fortsættelse, kan Rekvirenten forlange ham hensat i simpelt Fængsel, indtil han opfylder sin Pligt i saa Henseende, dog ikke udover 6 Maaneder.

Digitized by Google

§ 479.

Naar Skyldneren under en Exekutionsforretning eller paa en Tid, da han maatte forudse en saadan, i egennyttig Hensigt for at unddrage sin Kreditor den ham tilkommende Fyldestgjørelse foretager Noget, der gaar ud paa, at hans lovlige Ejendele eller Fordringer skulle unddrages fra at udlægges til paagjældende Kreditor, bliver han at anse med Straf efter den almindelige borgerlige Straffelovs § 260.

§ 480.

Fra Domfældtes Side kan der med den i § 440 givne Begrænsning fremsættes Indsigelser imod Exekutionens Fremme enten i det Hele eller for en Del eller paa den paastaaede Maade.

I Anledning af de fremsatte Indsigelser kan Domhaveren ytre sig.

Om nogen yderligere Ordveksling skal finde Sted, beroer paa Fogdens Tilladelse.

§ 481.

Trediemand kan fremsætte Indsigelser imod Exekutionen, naar dennes Foretagelse paa den paastaaede Maade vilde stride imod hans Ret. Han har i saa Fald blot at møde under Forretningen, fremsætte sin Indsigelse til Protokollen og æske Fogdens Kjendelse, hvorefter den indtrædende Trediemand er at anse som Part i Forretningen.

§ 482.

Forhandlingerne for Fogden foregaa mundtlig.

Fogden paakjender den opstaaede Tvistighed i Henhold til, hvad der fra Parternes Side forklares og indrømmes under Forhandlingerne, saavelsom i Henhold til de fremlagte Dokumenter og andre skriftlige Beviser.

Under Forhandlingerne for Fogden kan i Reglen Bevisførelse ved Vidner, Syn og Skjøn eller Parternes personlige Afhørelse ikke finde Sted.

Henhører Hovedsagen efter sin Beskaffenhed under Underretternes Afgjørelse, har Fogden at yde Parterne Vejledning i Overensstemmelse med Grundsætningerne i § 346.

Digitized by Google

§ 483.

I Fogedprotokollen optages:

a) Angivelse af Tid og Sted for Forretningen, Parternes Navne, Exekutionsgrundlagets Beskaffenhed;
b) Betegnelse af Fogdens og Vidnernes Navne;
c) Beretning om Forretningernes Gang i Almindelighed.

I Tilfælde af Tvist optages i Fogedprotokollen en ordret Angivelse af de fremsatte Paastande.

Derhos lader Fogden i det Omfang, som af ham skjønnes hensigtsmæssigt, Parternes Erklæringer over Sagens Sammenhæng protokollere, dog ikke ordret, men kun efter deres væsentlige Indhold.

Det Tilførte oplæses og vedkjendes.

§ 484.

Udsættelse kan i Reglen ikke gives under Forretningen, medmindre Parterne ere enige herom.

Derimod kan Fogden anordne eller tilstaa en Standsning i Forhandlingerne, naar Omstændighederne kræve det, men uden at Forretningen afbrydes.

Fogden har da paa Domhaverens Forlangende ved Bevogtning eller paa anden Maade at træffe de fornødne Foranstaltninger for at opretholde den samme Tilstand, indtil Forretningen atter fortsættes. Parterne skulle paa behørig Maade underrettes om Tiden herfor.

§ 485.

I opstaaede Tvistigheder afsiger Fogden Kjendelse umiddelbart efter Forhandlingernes Slutning eller dog snarest muligt.

Kjendelsen, der skal være forsynet med Grunde, indføres fuldstændigt i Protokollen.

Dens Fuldbyrdelse kan ikke hindres ved Anvendelse af Retsmidler.

§ 486.

I Fogedprotokollen optegnes nøjagtigt alle de enkelte Gjenstande, hvori Udlæg gjøres; ved hver enkelt Gjenstand tilføjes dens Værdi efter den stedfundne Ansættelse.

Fogden erklærer derefter til Protokollen de optegnede Gjenstande for udlagte til Dom-

Digitized by Google

haverens Fyldestgjørelse og betyder Domfældte, at han fra nu af ikke uden at paadrage sig Strafansvar kan raade over dem paa en Maade, som kommer i Strid med Udlægshaverens Ret. Er Domfældte ikke tilstede, gives der den eller dem, som i Henhold til § 475 tilkaldes paa hans Vegne, Paalæg om at give Domfældte en saadan Betydning, og efter Omstændighederne kan lignende Betydning gives den Trediemand, i hvis Besiddelse det Udlagte er.

§ 487.

Hvor der gives Udlæg i fast Ejendom, uden at der tillige gives Udlæg i dens Frugter og Indtægter, forbliver den indtil Tvangsauktionen i Skyldnerens Besiddelse, medmindre denne findes at ødelægge eller forringe Ejendommen, i hvilket Tilfælde den kan sættes under en af Fogden valgt Mands Bestyrelse.

Udlægsforretningen maa for at kunne gjøres gjældende imod dem, der ved Retshandler maatte erhverve Rettigheder over Ejendommen, thinglæses ved dennes Værnething efter de om Pantsætning af fast Ejendom gjældende Regler.

§ 488.

Udlagt Løsøre maa, naar Udlægshaveren modsætter sig det, ikke forblive i Skyldnerens Besiddelse, medmindre denne stiller antagelig Sikkerhed for dets Tilstedeblivelse i uforringet Stand, men Udlægshaveren er i Almindelighed berettiget til at tage udlagt Løsøre i sin Bevaring dog, hvis det Udlagtes Værdi betydeligt overstiger hans Fordring, kun imod Sikkerhedsstillelse.

Hvor udlagt Løsøre ikke lades tilbage i Skyldnernes Besiddelse, og det heller ikke tages i Forvaring af Udlægshaveren, enten fordi denne ikke ifølge ovenstaaende Regel har Ret dertil, eller fordi han ikke vil paatage sig dets Bevaring, har Fogden at træffe de fornødne Foranstaltninger til det Udlagtes Bevaring paa Domfældtes Bekostning.

§ 489.

Naar Gjældsbreve udlægges til Forauktionering, maa de forsynes med en Paategning om Udlægget, hvis dette skal kunne gjøres gjældende imod Trediemand, der senere i god Tro

Digitized by Google

har faaet Gjældsbrevet overdraget til Ejendom eller Pant, eller imod Skyldneren, der senere i god Tro har ydet Betaling paa Kapitalen til den, hos hvem Udlægget er skeet, mod Kvittering paa eller Udlevering af Gjældsbrevet.

Hvor der gjøres Udlæg i Fordringer af anden Beskaffenhed, maa der meddeles Skyldneren Underretning herom, da denne i Mangel heraf befries ved i god Tro at betale til den, hos hvem Udlægget er skeet. Det Samme gjælder for Skyldneren efter et Gjældsbrev for Rentebetalingers Vedkommende.

§ 490.

Kan den Ting, hvori Udlæg gjøres, ikke overleveres til Udlægshaveren eller den Mand, som efter Fogdens Bestemmelse skal have den i Bevaring, paa Grund af Trediemands Ret til at besidde Tingen, bliver det efter Omstændighederne ifølge Udlægshaverens Begjæring af Fogden at tilkjendegive vedkommende Trediemand, at Skyldneren ikke er berøjet til at modtage Tingen, naar Trediemands Ret til dens Besiddelse ophører.

§ 491.

Naar de i de foregaaende Paragrafer foreskrevne Bestemmelser ere iagttagne, kan den Ret til efter lovlig Omgang at fyldestgjøres af det Udlagte, som Udlægget giver, ikke betages Udlægshaveren hverken ved Skyldnerens paafølgende Død eller Konkurs eller ved senere af andre Kreditorer iværksat Udlæg, ligesom Skyldneren ej heller ved senere Retshandler gyldigen kan overdrage Trediemand nogen mod Udlægshaverens Ret stridende Rettighed over det Udlagte.

Dog taber Udlægshaveren i Løsøre, som er forblevet i Skyldnerens Besiddelse, sin af Udlægget flydende Sikkerhedsret overfor Skyldnerens Kreditorer i Tilfælde af Konkurs eller senere Udlæg, naar han ikke inden 12 Uger efter Udlægsforretningens Slutning skrider til Tvangsauktion, eller under en Gjenoptagelse af Fogedforretningen faar det Udlagte bragt ud af Skyldnerens Besiddelse, medmindre han ved Retsmidlers Anvendelse eller Trediemands Ret har været hindret i at fremme Tvangssalget.

Digitized by Google

§ 492.

Viser den stedfundne Tvangsauktion, at Udlægshaveren ikke bliver fyldestgjort af det Udlagte, eller kan en Udlægshaver, der ikke har faaet tilstrækkeligt Udlæg til at dække hans Fordring, senere paavise Gods, hvori der kan gjøres Exekution, er han berettiget til at forlange Exekutionsforretningen gjenoptaget og fortsat efter de ovenfor givne Regler. Omvendt er den, hos hvem Udlægget er sket, berettiget til at begjære Forretningen gjenoptaget og det skete Udlæg i det Hele eller for en Del hævet, naar den Fordring, hvorfor det er gjort, i det Hele eller for en Del maatte være bleven betalt, efterat Udlægget er sket.

Ligeledes kan Fogden efter Domhaverens Begjæring gjenoptage Exekutionsforretningen og træffe ny Bestemmelse om Bevaringen og Administrationen af det Udlagte, naar Tiden, som vil hengaa forinden Auktionen, betydeligt vil blive forlænget paa Grund af Retsmidlers Anvendelse imod Udlægsforretningen, eller naar Domfældtes Forhold med Hensyn til udlagt Gods, som er forbleven i hans Besiddelse, giver Anledning dertil, eller naar Bekosteligheden ved det Udlagtes Bevaring eller lignende Grunde opfordre dertil.

§ 493.

Ogsaa i andre Tilfælde end de i § 492, jfr. § 491 2det Stykke, nævnte kan Exekutionsforretningen gjenoptages efter Begjæring af Trediemand eller en af Parterne, naar alle Vedkommende samtykke deri.

§ 494.

Imod den sluttede Exekutionsforretning kan der anvendes Retsmidler i Henhold til de nærmere Bestemmelser herom i dette Affnits Kapitel V.

Imod Kjendelser, der affiges af Fogden, kan der først anvendes Retsmidler, efterat hele Exekutionsforretningen er sluttet.

§ 495.

Retsmidler imod Exekutionsforretningen maa i Reglen anvendes inden 4 Uger, efterat Exekutionsforretningen er endelig sluttet. Efter Udløbet af denne Frist kan Exekutionsforret-

Digitized by Google

ningen ikke svækkes, undtagen hvor den i det Hele eller for en Del kan bringes til at bortfalde som en Følge af, at Exekutionsgrundlaget paa lovlig Maade tilintetgjøres eller forandres.

Dog kan Landsrettens Formand efter et fra vedkommende Part indgivet skriftligt Andragende, hvormed de fornødne Oplysninger maa følge, tillade, at Exekutionsforretningen angribes ved Retsmidler inden et Aars Forløb, naar ganske særegne Omstændigheder retfærdiggjøre, at Parten ikke i rette Tid har gjort Retsmidler gjældende.

Kapitel IV.

Om Tvangsauktion.

Første Underafdeling.

Almindelige Bestemmelser.

§ 496.

Udlæg til Forauktionering giver Ret til, efter de i det Følgende opstillede Regler, at sætte det Udlagte til offentlig Auktion og gjøre sig betalt af Auktionssummen, jfr. dog § 515.

Om Adgangen til at stille haandfaaet Pant til offentlig Auktion uden foregaaende Dom eller Forlig og Udlæg gjælde den borgerlige Rets Regler, jfr. Konkurslovens § 155.

Ligeledes har det sit Forblivende ved den Statskassen som Panthaver for krediterede Toldafgifter i de en Oplagshaver betroede Oplagsvarer tilkommende Ret til at forauktionere disse uden foregaaende Retsforfølgning.

§ 497.

Tvangsauktionen foretages i Reglen af den Foged, som har iværksat Udlægget.

Auktionen bliver i Almindelighed at afholde i den Jurisdiktion, hvor Udlægget er sket. Dog er Rekvirenten berettiget til at lade de udlagte Gjenstande bortsælge i nærmeste Kjøbstad eller med Fogdens Billigelse andetsteds.

Dette Steds Foged er da pligtig at af-

Digitized by Google

holde Auktionen; dog skal ogsaa den Foged, som har foretaget Udlægget, være befojet til at afholde Auktionen, dersom Rekvirenten ønsker det og han selv dertil er villig.

§ 498.

Ved Auktioners Afholdelse er særlig Tilkaldelse af Vidner ikke fornoden.

Det exekutive Politi er forpligtet til paa Begjæring at yde Fogden Bistand i Overensstemmelse med hvad der i § 437 er bestemt.

§ 499.

Ved Begjæringen om Tvangsauktion forholdes der efter de ovenfor i § 439 givne Regler, dog at her desuden Udskrift af Udlægsforretningen maa medfølge, medmindre Tvangsauktionen skal foretages af den samme Foged, som har foretaget Udlægsforretningen, i hvilket Tilfælde en simpel Paaberaabelse af Udlægsforretningen med Angivelse af dens Datum er tilstrækkelig.

§ 500.

Finder Fogden, at Grundlaget for Tvangsauktionen er i Orden, og at iøvrigt Intet er til Hinder for det Udlagtes Forauktionering, har han at foretage de til Auktionens Afholdelse fornødne Skridt i Henhold til den fremsatte Begjæring.

Det bliver at iagttage, at Auktionen ikke maa foregaa, førend den til Retsmidlers Anvendelse givne ordentlige Frist af 4 Uger er udløben. Fremlægges Bevis for, at Udlægsforretningen inden denne Frists Udløb af nogen af de oprindelige Parter lovlig er angrebet ved Retsmidler, enten selvstændigt eller som et Tilbehør til Dommen, bliver det Udlagtes Forauktionering at stille i Bero.

Dog kan Fogden, naar de udlagte Gjenstande ere udsatte for Fordærvelse eller væsentlig Værdiforringelse ved at henligge saa længe, som Jagttagelsen af foranstaaende Bestemmelser vilde kræve, eller naar deres Bevaring er forbundet med uforholdsmæssig Bekostning, lade Auktionen afholde til et tidligere Tidspunkt, end de ovenangivne Regler hjemle.

Digitized by Google

§ 501.

Fogden har at udstede de fornødne Bekjendtgjørelser angaaende Auktionen, i hvilken Anledning han kan afkræve Rekvirenten de nødvendige Oplysninger.

Anden Underafdeling.

Om tvungen Auktion over Løsøre.

§ 502.

Bekjendtgjørelse om Auktion over udlagt Løsøre skal, med den af § 514 følgende Undtagelse, ske mindst 14 Dage før Auktionens Afholdelse. Den skal idetmindste 2 Gange indrykkes i den af Egnens offentlige Tidender, som ved Bekjendtgjørelse fra Justitsministeriet hertil bestemmes, saaledes at den første Bekjendtgjørelse sker med det nævnte Varsel, og den anden i Løbet af Varselstiden nogle Dage før Auktionen. Fremdeles skal der om Auktionen ske Opslag ved Plakater og foregaa offentligt Udraab, forsaavidt Saadant paa Auktionsstedet er sædvanligt ved frivillige Auktioner.

§ 503.

Bekjendtgjørelsen skal indeholde tydelig og nøjagtig Angivelse af Tiden og Stedet, naar og hvor Auktionen holdes, samt en almindelig Betegnelse af Gjenstandene, som skulle bortsælges med Fremhævelse af de særlig værdifulde iblandt dem.

§ 504.

Auktionsrekvirenten har at vælge en Mand til Inkassator, der af Fogden kjendes som paalidelig og vederhæftig. Det paahviler Inkassator at være tilstede ved Auktionen og afgjøre, om han vil give den enkelte Bydende Kredit eller ikke, samt at indkræve Auktionspengene, hvilke han derefter har i en samlet Sum at indbetale til Fogden.

Inkassator er som Selvskyldner ansvarlig for, at Beløbene af de af ham antagne Bud blive betalte, medmindre Andet er vedtaget.

Digitized by Google

§ 505.

Fogden har at paase, at der ved Auktionsvilkaarene, som iøvrigt forfattes af Rekvirenten, indrømmes vederhæftige Kjøbere den paa Egnen ved frivillige Auktioner sædvanlige Kredit, dog uden Fogdens Billigelse ikke udover 3 Maaneder.

Det beroer paa Auktionsrekvirenten, om han ved Auktionsvilkaarene vil paalægge Kjøberne at udrede Auktionsomkostningerne, eller om han vil fritage Kjøberne herfor og lade dem forlods udrede af Auktionssummen; i førstnævnte Tilfælde blive de at ansætte til visse Procent eller en vis Andel af hver Krone.

§ 506.

Auktionskataloger kunne udstedes. Om Udgifterne herved skulle bæres af Skyldneren, afgjør Fogden. I benægtende Fald kan enhver i Tvangssalget Interesseret paa egen Bekostning udstede Auktionskataloger.

Den, paa hvis Bekostning Auktionskatalogerne udgives, er berettiget til at forfatte dem, dog at Auktionens Afholdelse ikke opholdes derefter.

§ 507.

Ved Auktionens Begyndelse oplæses Auktionsvilkaarene, som tillige skulle opslaaes til almindelig Efterretning paa et iøjnefaldende Sted i Lokalet, samt, forsaavidt der udfærdiges trykte Auktionskataloger, tilføres disse strax efter Titelbladet.

Naar dette er iagttaget, kunne de paa Auktionen Bydende ikke paaberaabe sig Uvidenhed om Auktionsvilkaarene.

§ 508.

Fogden opraaber derefter de enkelte Gjenstande til Salg.

Ere Auktionskataloger eller specificerede Auktionsplakater udgivne, bortsælges Tingene i den Orden, disse angive, medmindre Fogden tilsteder Afvigelser herfra; men i modsat Fald er Skyldneren berettiget til at bestemme den Orden, hvori de udlagte Gjenstande skulle opraabes.

Ved hver enkelt Gjenstand optegnes i Pro-

Digitized by Google

tokollen Auktionskjøberens Navn og Budets Størrelse.

Hvis Betalingen erlægges kontant ved Hammerslaget, gjøres derom Bemærkning.

§ 509.

Udlægshavere ere ingensinde berettigede til at modsætte sig, at ældre eller yngre Udlægshavere i samme Løsøre skride til Tvangsauktion efter de her opstillede Regler. Derimod afgjøres det efter de hidtil gjældende Retsregler, om Panthavere kunne modsætte sig vedkommende Gjenstandes Realisation.

§ 510.

Naar Auktionen er holdt i Overensstemmelse med ovenstaaende Regler, er den med Hensyn til sit Udfald bindende for alle dem, hvis Rettigheder over det Bortsolgte ifølge den borgerlige Rets Regler samt Bestemmelsen i § 509 ophøre ved Tvangssalget.

§ 511.

Inden 8 Dage henholdsvis efter Auktionen eller den fastsatte Kredittids Udløb har Inkassator at aflægge Regnskab til Fogden over Auktionsbeløbet og til ham at indbetale, hvad der efter Fradrag af Omkostninger bliver tilovers. I Inkassationssalær maa i Reglen ikke beregnes mere end 4 pCt. af de Beløb, hvorpaa der gives Kredit, og 2 pCt. af dem, der betales kontant; dog kan Fogden undtagelsesvis, naar Inkassationen skjønnes ikke at kunne faaes udført for denne Betaling, tillade, at Inkassationssalæret sættes høiere.

§ 512.

Fogden har derefter uden Ophold at udbetale Auktionsrekvirenten den ham tilkommende Del af Auktionspengene og at afgive det muligvis Tiloversblevne til Skyldneren, medmindre flere hos Fogden have anmeldt Krav paa Deltagelse i det ved Auktionen Indkomne eller det af Skjøde- og Pantebøgerne, hvis Bestyrer Fogden har at afkræve Attest i saa Henseende, kan sees eller paa anden Maade, saasom ved Skyldnerens Forklaring, af Fogden erfares, at saadant Krav haves.

I dette Tilfælde har Fogden at affatte et

Digitized by Google

Udkast til Auktionssummens Fordeling imellem samtlige Vedkommende ifølge deres Rettigheders Beskaffenhed.

§ 513.

Fogden skal ufortøvet meddele enhver af de i foregaaende Paragraf omhandlede Personer, som har bekjendt Bopæl inden Riget, særskilt Underretning (§ 122) om, at Udkastet henligger til Eftersyn paa hans Kontor. Har nogen af de nævnte Personer ikke bekjendt Bopæl inden Riget, er for hans Vedkommende offentlig Indkaldelse i den almindelige Tidende, som ved Kgl. Anordning bestemmes til retslige Bekjendtgjørelser, tilstrækkelig.

Fremkommer der ikke inden 4 Uger efter Underretningens Meddelelse eller efter Bekjendtgjørelsen Indsigelse imod Fogdens Udkast, iværksættes Fordelingen ufortøvet i Overensstemmelse med det, dog uden at Nogens Ret iøvrigt er prækluderet herved. Opstaar der Tvist om Fordelingen, som det ikke lykkes Fogden ved sin Mægling at bilægge, henviser han de stridende Parter til almindelig Rettergang. Indsigelser mod Fordelingen, der ikke behørig forfølges inden 14 Dage, anses som ikke fremkomne.

Den Del af Auktionssummen, med Hensyn til hvilken ingen Uenighed er tilstede, udbetales i Overensstemmelse med Udkastet, men den Del, som er Gjenstand for Tvist, tilbageholdes indtil Sagens endelige Afgjørelse. Det paahviler Fogden at drage Omsorg for de indkomne Summers hensigtsmæssige Bevaring og Frugtbargjørelse i Mellemtiden.

§ 514.

Ere de udlagte Gjenstande udsatte for hurtig Fordærvelse eller Tab i Værdi, eller er deres Bevaring forbunden med uforholdsmæssig Bekostning, kan Fogden lade Auktion afholde med kortere Bekjendtgjørelsesfrister, end de ovenangivne Regler medføre.

§ 515.

Statsobligationer, Bankaktier, Jernbaneaktier, Kreditforeningsobligationer og andre Værdipapirer, som have Kurs paa Kjøbenhavns Børs, forauktioneres ikke, men Fogden har at

Digitized by Google

lade dem sælge sammesteds ved en Vexelmægler, til hvem de blive at sende, og som derefter skal tilstille Fogden Salgssummen ledsaget af behørigt Regnskab inden 3 Dage, efterat Salget er sket. Udenlandske Statspapirer, Aktier og lignende Effekter, paa hvilke Kurs noteres paa fremmede Børser, har Fogden efter Udlægshaverens Begjæring at besørge solgte ved et paalideligt Pengeinstitut, om fornødent gjøres, paa et fremmed Pengemarked.

§ 516.

Naar Udlæg er givet i Fordringer af anden Beskaffenhed end de i foregaaende Paragraf omhandlede, kan Udlægshaveren, istedetfor at stille dem til Auktion, efterhaanden som de forfalde, lade den indkræve hos den eller dem, der ere pligtige at betale samme, ved en i Overensstemmelse med § 504 valgt Inkassator.

Inkassator kan legitimere sig som berettiget til at indkræve Fordringerne ved en Udskrift af Udlægsforretningen, forsynet med Fogdens Paategning om, at han er antaget til og autoriseret som Inkassator.

§ 517.

De Pengebeløb, der indkomme, naar der gaaes frem efter §§ 514, 515 og 516, indbetales til Fogden, som derefter har at gaa frem efter Reglerne i §§ 512 og 513.

Tredie Underafdeling.

Om tvungen Auktion over fast Ejendom.

§ 518.

Samtidig med at Udlægshaveren indgiver Begjæring om Auktion, har han til Fogden at afgive Udkast til Auktionsvilkaarene, ledsaget af en Anmodning om, at Skyldneren saavelsom den eller de, der i Egenskab af Pant- eller Udlægshavere eller af andre Grunde skulle tage Del i Auktionssummen, eller hvis Stilling som Brugshavere, Servitutberettigede eller desl. iøvrigt kan blive berørt ved Salget, maa blive indkaldte til et Møde. Med denne Anmodning skal der følge fornøden Attest af Skjøde- og

Digitized by Google

Pantebogen, Udskrift af de thinglæste Dokumenter og en Beskrivelses- og Vurderingsforretning over Ejendommen, som skal sælges.

§ 519.

Fogden har derefter med 4 Ugers Varsel at indkalde de i foregaaende Paragraf nævnte Personer til et Møde paa hans Embedskontor.

Indkaldelsen sker ved en almindelig Opfordring til at melde sig, som indrykkes 3 Gange i den til retslige Bekjendtgjørelser bestemte almindelige Tidende, medmindre Taxationsværdien af Ejendommen, der skal sælges, ikke overstiger 4000 Kr., i hvilket Tilfælde Bekjendtgjørelsen indrykkes 1 Gang i ovennævnte Tidende og 1 Gang i det af Justitsministeriet hertil bestemte stedlige Blad. Derhos bliver der at give dem, hvis Interesse i Tvangssalget kan sees af Skjøde- og Pantebøgerne eller paa anden Maade, saasom ved Skyldnerens Forklaringer, kommer til Fogdens Kundskab, særskilt Underretning, forsaavidt de have bekjendt Bopæl inden Riget (§ 122).

Indkaldelsen skal indeholde Oplysning om Auktionsrekvirentens eller hans Fuldmægtigs Navn og Adkomst til at stille Ejendommen til Salg, tydelig Betegnelse af Ejendommen efter Beliggenhed og Størrelse, Angivelse af Ejerens Navn samt Tilkjendegivelse om, at Udkast til Auktionsvilkaarene, af hvilke Enhver mod sportelmæssig Betaling kan faae Udskrift, henligger til Eftersyn for Vedkommende paa Fogdens Kontor. Auktionsrekvirenten har at tilstille de foran ham Berettigede, hvem særskilt Underretning gives, en Udskrift af Auktionsvilkaarene.

Derhos skal Tid og Sted for Mødet angives med tilstrækkelig Bestemthed og Nøiagtighed, ligesom det i Indkaldelsen udtrykkelig skal bemærkes, at den, der udebliver, udsætter sig for, at hans Ret fortabes ved Tvangssalget.

§ 520.

I Auktionsvilkaarene skal der, hvis ikke saavel Skyldneren som alle de til Deltagelse i Auktionssummen berettigede Personer samtykke i en anden Fremgangsmaade, tilstaaes Kjøberen en passende Frist til Tilvejebringelsen af den Del af Kjøbesummen, som skal udbetales. Denne skal for en Trediedel af dette Beløbs Vedkom-

Digitized by Google

mende idetmindste være 3 Maaneder fra Auktionens Datum; men med den Del, der overstiger fornævnte Trediedel, skal der gives Henstand til den første 11te Juni eller 11te December Termin, som indtræffer mindst 3 Maaneder fra Auktionens Datum. Omkostningerne ved Auktionen, som blive at udrede af Kjøberen, medmindre han ved Auktionsvilkaarene er fritaget herfor, kunne fordres betalte inden 8 Dage.

Enhver af de til Deltagelse i Auktionssummen berettigede Personer er pligtig at finde sig i, at der i Auktionsvilkaarene indrømmes de ovennævnte Betalingsfristeer med Hensyn til hans Andel i Auktionsudbyttet, ligesom han kan gjøre Krav paa, at Auktionsrekvirenten for sit Vedkommende underkaster sig dem.

Derimod staar det enhver af de nævnte Personer med Hensyn til hans Andel af Auktionssummen frit for at indrømme længere Betalingsfristeer, give Tilsagn om Prioriteters Henstaaen i Ejendommen eller i andre Maader tilstaa Kjøberen lempeligere Vilkaar. Det bliver i saa Fald Paagjældendes egen Sag at paase, at der i Auktionsvilkaarene optages fornøden Tilkjendegivelse herom, eller at Saadant sker ved et Tillæg til disse eller ved en Tilførsel i Auktionsprotokollen enten i det § 519 omtalte Møde eller i senere Møder.

Den, som er kontraktmæssig forpligtet til at lade sin Panteforbring, uanset Ejendommens Salg, forblive indestaaende i den, har ikke noget Krav paa Fyldestgjørelse af Auktionsudbyttet, men kun paa, at hans Ret bevares.

Naar ikke Andet med fælles Samtykke vedtages, har Kjøberen at forrente Auktionskjøbesummen med 5 pCt. fra Hammerslagets Dato at regne.

§ 521.

De i den foregaaende Paragraf givne Forskrifter blive at undergive de af Forholdets Natur flydende Lempelser, naar der paahviler Ejendommen Grundbyrder, saavelsom naar vedkommende Behæftelser ikke slutte sig til almindelig Obligationsgjæld, men til Livrente, Aftægt eller lignende Forpligtelser eller til betingede eller uvisse Fordringer, saasom Kautionsforpligtelser og desl.

Digitized by Google

§ 522.

I Auktionsvilkaarene bør der optages det fornødne angaaende den Sikkerhedsstillelse, som kan fordres af den Bydende, dersom han vil nyde godt af de i § 520 omhandlede Henstande.

Hvis Ejendommen skal overleveres, inden Betaling finder Sted, bør der stilles Sikkerhed for en Trediedel, og ellers for en Fjerdedel af det Beløb, som Auktionskjøberen er pligtig at udbetale, foruden for de af Auktionen flydende Omkostninger. Sikkerheden bør bestaa i indenlandske Værdipapirer, der have Kurs paa Kjøbenhavns Børs, eller i Panteobligationer i faste Ejendomme, som fyldestgjøre, hvad der efter de gjældende Regler kræves til Umyndiges og offentlige Stiftelsers Midlers Betryggelse. Det følger af sig selv, at den Ejendom, der tilslaaes Kjøberen, ikke selv kan benyttes til den heromhandlede Sikkerhedsstillelse. Fogden kan tilstaa den Bydende en kort Frist af indtil 8 Dage til at tilvejebringe Sikkerheden, naar der kun ikke mangler Sikkerhed for de Omkostninger, som maatte flyde af, at der maa afholdes en ny Auktion.

Medens enhver af de i Salget Interesserede er pligtig at lade sig nøje med foranførte Sikkerhed, staar det derimod til enhver af dem for sit Vedkommende ganske at frafalde Fordring paa Sikkerhed eller at lade sig nøje med en ringere reel Sikkerhed eller med blot personlig Sikkerhed.

Hvis Paagjældende ikke har ladet Tilkjendegivelse herom optage i Auktionsvilkaarene, kan han ved selve Auktionen før eller efter Budenes Modtagelse afgive sin Erklæring herom.

§ 523.

Ligesom Rekvirenten har at iagttage de ovenfor i §§ 520—522 givne Regler, saaledes er saavel han som enhver anden af de i Tvangssalget interesserede Personer ubeføjet til uden Nødvendighed i Auktionsvilkaarene at optage eller til dem at lade tilføje andre usædvanlige eller byrdefulde Betingelser, som kunne antages at ville afskrække Kjøberne.

§ 524.

I det i § 519 omhandlede Møde have de

Digitized by Google

Indkaldte at fremkomme med deres Indsigelser imod eller Ændringsforslag til det af Rekvirenten gjorte Udkast til Auktionsvilkaar saavelsom med de Tilføjelser, som Enhver for sit eget Vedkommende vil have optaget i Auktionsvilkaarene. Dog er hermed ikke sigtet til den eller dem, som anse sig for ejendomsberettigede til det Udlagte eller tro sig i Besiddelse af Servituter, Grundbyrder eller lignende Rettigheder over Ejendommen, forsaavidt disse skulle gaa forud for alle dem, der skulle have Dækning gjennem Tvangssalget.

§ 525.

Fremkommer ingen Indsigelse eller anden Bemærkning fra nogen af de Indkaldte eller Andre, som møde for at varetage deres Tarv i Anledning af Salget, ansees de samtlige for at vedtage, at Tvangssalget ogsaa for deres Vedkommende skal foregaa i Henhold til det fremlagte Udkast til Auktionsvilkaar. Dog har Fogden paa Embedsvegne at paase, at Auktionsvilkaarene ikke vilkaarlig afvige fra de i §§ 520—523 givne Regler, medmindre udtrykkeligt Samtykke hertil haves fra alle Vedkommende.

Fremsættes der Indsigelser, Ændringsforslag eller Andragender om Tilføjelser til det forelagte Udkast til Auktionsvilkaar, skal Fogden ved sin Mægling søge at tilvejebringe Enighed om Auktionsvilkaarene; men lykkes dette ikke, har han, efterat Parterne have ytret sig, at afgjøre den opstaaede Tvist ved en Kjendelse, der affiges snarest muligt, samt derefter at drage Omsorg for, at Auktionsvilkaarene affattes i Overensstemmelse med den trufne Afgjørelse.

Fogden kan tilstaa de fornødne Udsættelser, dersom Auktionsvilkaarene ikke skjønnes at kunne endelig fastsættes i det i § 519 omhandlede Møde. Fremkommer der Paastande om at forandre Rekvirentens Udkast til Auktionsvilkaarene til Skade for nogen Indkaldt, som ikke har givet Møde, skal Fogden udsætte Sagens Afgjørelse til et følgende Møde, til hvilket de paagjældende Udeblevne særlig skulle kaldes, samtidig med at det meddeles dem, hvilke Paastande der ere fremsatte. Udeblive de da, ansees de for at samtykke i, at Paastanden tages til Følge.

Digitized by Google

§ 526.

Er der Uenighed om, hvorvidt eller i hvilken Orden Paagjældende skulle fyldestgjøres af Auktionssummen, kan det undlades i Auktionsvilkaarene at optage nogen Angivelse af, til hvem af dem der skal betales, men det kan, naar Fogden finder Grund til at give herom nedlagt Paastand Medhold, istedetfor bestemmes, at Kjøbesummen skal indbetales til Fogden, som i saa Fald har at forholde sig efter de nedenfor i § 537 givne Forskrifter, samt derhos tillige har at drage Omsorg for at indkræve Auktionskjøbesummen, i fornødent Fald ad Rettens Vej.

§ 527.

Naar Auktionsvilkaarene ere fastsatte enten ved Overenskomst eller ifølge Fogdens Kjendelse, kan, foruden Auktionsrekvirenten, enhver Udlægshaver og enhver Panthaver, hvis Fordring er forfalden, fordre, at der skrides til Auktion i Henhold til den begyndte Forfølgning og med den af samme følgende Retsvirkning.

§ 528.

Fogden har, saasnart Auktionsvilkaarene ere fastsatte, af egen Drift og uden yderligere Opfordring at tillyse Auktionen.

Dette sker ved, at en Bekjendtgjørelse af det i næste Paragraf angivne Indhold 3 Gange indrykkes i den til retslige Bekjendtgjørelse bestemte almindelige Tidende samt udenfor Kjøbenhavn tillige i det af Justitsministeriet hertil bestemte stedlige Blad med et Varsel af mindst 14 Dage fra den første Indrykkelse at regne. Dog kan udenfor Kjøbenhavn Bekjendtgjørelse i den til retslige Bekjendtgjørelser bestemte almindelige Tidende undlades, naar Taxationsværdien af Ejendommen, der skal sælges, ikke overstiger 4000 Kr., og hvor Taxationsværdien er større, kan Fogden, naar det af nogen Vedkommende forlanges, og han finder det tjenligt, ogsaa foranstalte Auktionen bekjendtgjort i andre Aviser, endogsaa udenlandske.

Bortfalder Auktionen, har Fogden at aflyse den ved Bekjendtgjørelse een Gang i de nævnte Blade.

Digitized by Google

§ 529.

Bekjendtgjørelsen skal indeholde en nøiagtig Betegnelse af Ejendommen og Ejerens Navn, dens Størrelse, Beliggenhed og andre Forhold, som kunne antages at have væsentlig Indflydelse paa Værdien, naar og hvorledes Ejendommen kan tages i Øjesyn, samt derhos en tydelig Angivelse af Tid og Sted for Auktionens Afholdelse.

Tillige skal Bekjendtgjørelsen indeholde Oplysning om, hvor Auktionsvilkaarene henligge til Eftersyn for Lysthavende.

§ 530.

Paa Auktionsdagen kan der ikke fremsættes Indsigelser imod de i Henhold til det Foregaaende fastsatte Auktionsvilkaar, men vel modtages Erklæringer om Lempelser i Udbetalinger, i Betalingsfrister, i Sikkerhedsstillelse o. s. v., og af Fogden gjøres Bemærkninger vedkommende Ejendommens Tilstand eller om andre faktiske Forhold eller derved nødvendiggjorte Tillæg til eller Forandringer i Auktionsvilkaarene. Heller ikke kan det formenes dem, der ville fremkomme med de i § 524 2det Punktum ommeldte Paastande, at fremsætte saadanne, der da kunne imødegaaes af andre Vedkommende, dog uden at nogen egentlig Procedure derom kan tilstedes, ligesom Kjendelse heller ikke bliver at afsige om Andet end om, hvorvidt Auktionen desuagtet kan fremmes eller ikke. Saadanne Paastande kunne dog efter Omstændighederne give Hjemmel for Fogden til efter Vedkommendes Begjæring eller af egen Drift at udsætte Auktionen.

Derefter oplæses Auktionsvilkaarene, Panteattesten og saameget af tidligere Protokoltilførseler eller af andre Dokumenter, som Fogden finder fornødent at meddele de Lysthavende, medens de øvrige Salget vedkommende Dokumenter bør være tilstede og til Lysthavendes Eftersyn.

§ 531.

Ejendommen opraabes derefter enten delvis eller samlet og enten med eller uden Alternativer, eftersom Vilkaarene give Anledning til. Budene optegnes, efterhaanden som de gjøres, enten i Protokollen eller paa et særskilt Ark

Digitized by Google

med Tilføjelse af de Byderdes Navne. Hvis Størrelsen af det mindste Overbud ikke er fastsat i Auktionsvilkaarene, staar det til Fogden at fordre, at Overbud skulle have en i Forhold til Gjenstandens Betydenhed passende mindste Størrelse, ligesom Fogden i det Hele har at lede Auktionen og sørge for, at denne fremmes med Ro og Orden og uden unødvendigt Ophold. Naar Ingen efter derom 3 Gange gjentagen Opfordring gjør Overbud, standses Opraabet, og Resultatet indføres i Protokollen. Der gives Vedkommende Leilighed til at gjøre de Bemærkninger med Hensyn til Sikkerhedsstillelse, ny Auktion, Auktionens Hævelse og deslige, hvortil der maatte være Anledning, og Fogden afgjør derefter det Fornødne, dersom det behøves, ved en Kjendelse. Hvis Salg skal finde Sted, bekræftes det vedkommende Bud ved Hammerslag.

§ 532.

Enhver, som ifølge § 527 kan fordre Auktionens Fremme, har, forsaavidt han ifølge sin Fordrings Beskaffenhed kan antages at ville faae Del i den budne Kjøbesum, Ret til, dersom Andet ikke er vedtaget ved Auktionsvilkaarenes Fastsættelse, at gjøre Fordring paa, at Hammerslag gives den Højstbydende, som kan tilfredsstille de Fordringer, der lovmedholdeligen stilles med Hensyn til Sikkerheden for Budets Opfyldelse.

§ 533.

Dog kan Skyldneren saavelsom enhver af dem, hvis Rettighed over Ejendommen ved Tvangssalget vil bringes til at ophøre, forsaavidt han ikke ifølge det skete Bud vil faae fuld Dækning for sit Krav, fordre en anden Auktion afholdt, naar han strax paa Auktionsstedet erklærer Saadant, imod at han stiller Sikkerhed for Betalingen af de af den nye Auktion flydende Omkostninger, forsaavidt disse ikke maatte blive dækkede ved et højere Bud. Ved den anden Auktion bør Ejendommen absolut bortsælges, uden Hensyn til, hvad Bud der ved samme erholdes, medmindre alle de, som ifølge § 527 kunne fordre Auktionens Fremme, samtykke i, at flere Auktioner afholdes, i hvilken Henseende bemærkes, at de, der ikke gjøre Indsigelse, anses for at samtykke.

Digitized by Google

Den, som er Højstbydende ved første Auktion er, dog ikke i længere Tid end 6 Uger, bunden ved sit Bud for det Tilfælde, at der ikke ved anden Auktion skulde ske ligesaa højt eller højere Bud eller det skete Bud formedelst manglende Sikkerhedsstillelse ej kan antages. Gives der ved anden Auktion hverken Hammerslag til ham eller til nogen Anden, er den Højstbydende ved første Auktion løst fra sit Bud, og Forpligtelse til at vedstaa Budet paahviler heller ikke den eller de Højstbydende ved anden Auktion.

§ 534.

Naar en anden Auktion skal finde Sted, maa herom udgaa en ny Bekjendtgjørelse med 14 Dages Varsel, der ideimindste indrykkes een Gang i de i § 528 nævnte offentlige Blade.

Det skal i Bekjendtgjørelsen udtrykkeligt bemærkes, at det er anden og sidste Auktion.

§ 535.

Den Højstbydende har ikke ved nogen af Auktionerne Ret til at fordre Hammerslag.

Den i Konditionerne betingede Sikkerhedsstillelse (jfr. § 522) kan først forlanges, naar Hammerslag tilbydes; dog kan Fogden, naar af Vedkommende fremsættes Paastand herom, forlange, at ubekjendte eller uvederhæftige Personer strax skulle stille en mindre Sikkerhed efter Fogdens Skjøn, hvis deres Bud skal komme i nogen Betragtning.

536.

Den, der har erholdt Hammerslag, er forpligtet til at berigtige Kjøbesummen ved Betaling enten umiddelbart til de i Auktionsvilkaarene angivne Personer eller til Fogden, dersom dette maatte være bestemt i Henhold til § 526. Det først forfaldende Afdrag paa Kjøbesummen erlægges, forsaavidt ikke Andet er bestemt i Konditionerne, eller forsaavidt ikke Samtykke fra Vedkommende til Udsættelse haves, til den eller de først Berettigede, forsaavidt tilstrække kan, og anvendes saaledes i Almindelighed først til Dækning af resterende Skatter og Afgifter, hvis Prioritet er bevaret, og som ikke ere betingede udredede udenfor Kjøbesummen.

Digitized by Google

§ 537.

I det Tilfælde, at Betalingen efter § 526 skal erlægges til Fogden, har denne, strax efterat Hammerslag er givet, at gjøre et Udkast til Auktionssummens Fordeling imellem de i Tvangssalget interesserede Personer, hvilke derpaa med 14 Dages Varsel indkaldes til et Møde. Indkaldelsen, der skal indeholde Tilkjendegivelse om, at Udkastet ligger til Eftersyn paa Fogdens Kontor, hvor enhver Vedkommende mod sportelmæssig Betaling kan faae en Afskrift af det, sker ved en almindelig Opfordring til at melde sig, som indrykkes een Gang i den til retslige Bekjendtgjørelser bestemte almindelige Tidende, hvorhos der bliver at give dem, hvis Interesse i Tvangssalget kan sees af Skjøde- og Pantebøgerne eller paa anden Maade, saasom ved de tidligere stedfundne Forhandlinger, er kommen til Fogdens Kundskab, særskilt Underretning, forsaavidt de have bekjendt Bopæl inden Riget (§ 122).

Fremkommer der i det berammede Møde ingen Indsigelse mod Fogdens Udkast, foretages Fordelingen af Kjøbesummen, efterhaanden som den indkommer, i Overensstemmelse med det, dog uden at herved Nogens Ret iøvrigt prækluderes.

Fremsættes derimod Indsigelser, og lykkes det ikke Fogden ved Mægling at tilvejebringe Enighed, henviser han de tvistende Parter til almindelig Rettergang. Forfølges en gjort Indsigelse ikke behørig inden 4 Uger, ansees den som ikke fremsat.

Den Del af Auktionssummen, med Hensyn til hvilken ingen Indsigelse er fremsat, udbetales i Overensstemmelse med Udkastet, men den Del af den, som er Gjenstand for Tvist, tilbageholdes, forsaavidt den er indkommen eller maatte indkomme, indtil Sagens endelige Afgjørelse.

Fogden har at sørge for de indkomne Summers hensigtsmæssige Bevaring og Frugtbargjørelse i Mellemtiden.

§ 538.

I Tilfælde af, at Auktionskjøberen ikke efterkommer Auktionsvilkaarene, er Rekvirenten saavelsom enhver af de Personer, som ifølge

Digitized by Google

deres Fordringers Beskaffenhed have Krav paa at faae Del i Kjøbesummen, berettiget til at fordre, at Ejendommen sættes til en eneste Auktion paa Auktionskjøberens Risiko og Regning, saaledes at han bliver pligtig at tilsvare, hvad der maatte bydes mindre, uden at have Krav paa, hvad der maatte bydes mere, end Auktionskjøbesummen.

Fogden har paa Vedkommendes Begjæring at tillyse Auktionen i Overensstemmelse med de for den anden Auktion i § 534 givne Regler.

Ovenanførte Fremgangsmaade udelukker ikke, at enhver af de til Deltagelse i Auktionskjøbesummen Berettigede for sin Del, eller efter Omstændighederne Fogden paa Samtliges Vegne, anvender almindelig Retsforfølgning imod Auktionskjøberen.

§ 539.

Fogden har at udstede Auktionsskjøde til Kjøberen paa Tvangsauktionen eller hvem denne har overdraget sin Ret, naar de for Skjødes Erholdelse i Auktionsvilkaarene satte Betingelser ere opfyldte, eller Bevis føres for, at alle Vedkommende have faaet, hvad der tilkommer dem, eller samtykke i, at Skjøde maa udstedes.

Bestaar det Solgte af flere særskilte Ejendomme, skal Fogden, naar det forlanges af Kjøberen eller hvem der træder i hans Sted, og naar de derpaa hvilende Hæftelser ere helt afgjorte eller Vedkommendes Samtykke tilvejebragt, give særskilt Skjøde eller Overdragelsesdokument paa hver særskilt Ejendom. Forlanges en særskilt Ejendom delt, skal det Samme iagttages, naar de lovbestemte Betingelser for Delingen ere godtgjorte at være tilstede.

Kjøberen er i Mangel af anden Bestemmelse i Vilkaarene pligtig at have taget Skjøde eller Overdragelsesdokument og berigtiget Kjøbet i enhver Henseende inden 1 Aar efter Hammerslaget.

§ 540.

Kjøberen paa Tvangsauktionen er, naar den i § 548 angivne Frist af 4 Uger er forløben, uden at der er gjort Retsmidler gjældende, og han har fyldestgjort Auktionsvil-

Digitized by Google

kaarene, berettiget til at lade de Hæftelser, til hvis Dækning der efter Auktionens Udfald Intet udkommer, udslette af Skjøde- og Pantebogen.

§ 541.

I Auktionsvilkaarene bestemmes de Honorarer, som Kjøberen har at udrede; til Rekvirentens juridiske Konsulent kan i det Højeste betinges for samtlige i Forbindelse med Auktionen staaende Forretninger 1/2 pCt. af Kjøbesummen, naar denne overstiger 10,000 Kr., og hvis den er ringere, kun Salærer fra 20 til 50 Kr. foruden Rejseomkostninger.

Forsaavidt nogen af de øvrige Mødende har Krav paa Salær, bestemmes dette ikke procentvis i Forhold til Kjøbesummen eller Størrelsen af den Fordring, som de skulle værne om, men i Forhold til Ulejligheden ved Mødet og Sagens Beskaffenhed i det Hele ligeledes med Tillæg af Rejseomkostninger.

I intet Tilfælde kunne Reiseomkostninger beregnes for længere Afstande, end om en Sagfører indenfor Retskredsen var benyttet.

Fjerde Underafdeling.

Om Proceduren af Tvistigheder, der opstaa under Tvangsauktionen.

§ 542.

Under Tvangsauktionen kunne de oprindelige Parter ikke fremsætte saadanne Indsigelser, som vedrøre Lovligheden af Udlægsforretningen eller de forud for samme liggende Retshandlinger.

Indsigelser, som ikke høre til de i tredie Underafdeling omhandlede, kunne af Tredjemand fremsættes under Auktionsforretningen, naar han formener, at Auktionens Fremme paa den paastaaede Maade vil komme i Strid med hans Ret.

§ 543.

Proceduren under Auktionen eller Forberedelserne til samme foregaar efter de Regler, som i §§ 480, 481 og 482 ere givne om

Digitized by Google

Tvistigheders Forhandling under Exekutionsforretninger.

§ 544.

Hvad der skal optages i Auktionsprotokollen, afgjøres efter de i § 483 opstillede Grundsætninger.

Dog blive de i Rskr. 13de Juni 1783 og Pl. 3die September 1823 indeholdte Bestemmelser, hvorefter visse Løsøreauktioner ikke behøve at foretages til Protokollen, fremdeles at anvende med de Lempelser, som følge af Reglerne i nærværende Kapitel.

§ 545.

De i § 484 om Udsættelse og Standsning givne Regler komme ogsaa til Anvendelse paa selve Auktionens Afholdelse jfr. dog § 530 1ste Stykke i Slutningen.

§ 546.

I opstaaede Tvistigheder forholdes der med Kjendelses Affigelse efter § 485.

§ 547.

Imod den sluttede Auktionsforretning kan der anvendes Retsmidler i Henhold til de nærmere Bestemmelser herom i det følgende Kapitel.

Imod Kjendelser, der affiges under Auktionen eller Forberedelserne til denne, kan der først anvendes Retsmidler, efterat hele Auktionsforretningen er sluttet.

§ 548.

Retsmidler imod Auktionsforretningen maa i Reglen anvendes inden 4 Uger efterat Auktionsforretningen er sluttet. Efter Udløbet af denne Frist kan Auktionen ikke svækkes, undtagen hvor den i det Hele eller for en Del bortfalder som en Følge af, at de foregaaende Retshandlinger, til hvilke den slutter sig, paa lovlig Maade tilintetgjøres eller forandres.

Dog kan Adgang til Retsmidlers Anvendelse inden Forløbet af et Aar tilstaaes paa samme Maade, som i § 495 2det Stykke er bestemt om Udlæg.

Digitized by Google

Kapitel V.

Om Retsmidlerne imod de til Dommes tvungne Fuldbyrdelse henhørende Fogedforretninger.

§ 549.

Anker over Fogedforretninger, som vedrøre selve den Fordring eller Ret, om hvis Fuldbyrdelse der er Spørgsmaal, gjøres gjældende ved Paaanke til den Landsret, under hvilken Fogden staar. Har den, der vil gjøre saadan Anke gjældende, tillige Anker af den i denne Paragrafs 2det Stykke angivne Beskaffenhed, blive disse at inddrage under Paaanken.

Anker, der alene angaa de processuelle Betingelser for Fogedforretningen eller den ved samme brugte Fremgangsmaade, gjøres gjældende ved Besværing til den Landsret, under hvilken Fogden staar.

§ 550.

Parterne kunne ikke gyldigen give Afkald paa deres Adgang til at anvende de i foregaaende Paragraf omhandlede Retsmidler, førend efterat den Fogedforretning, med Hensyn til hvilken der er Spørgsmaal om Retsmidlers Anvendelse, er iværksat.

§ 551.

Paaanke iværksættes ved, at der tilstilles Modparten Ankeskrift paa den i § 356 bestemte Maade, Besværing derved, at der i Overensstemmelse med § 321 indgives Besværingsskrift til Fogden selv.

§ 552.

Paaanken foregaar isvrigt i Overensstemmelse med de om Paaanke fra Underretten til Landsretten i fjerde Afsnit givne Regler.

Som en Følge heraf finder der en fuldstændig ny Bevisførelse og Sagsudvikling Sted for Landsretten.

Den for Fogden stedfundne Procedure er ikke bindende, og der er endog Intet til Hinder for, at nye Paastande fremsættes. Dog kunne Parterne ikke tilbagekalde de af dem for Fogden afgivne protokollerede Erklæringer med Hensyn til Sagens Sammenhæng.

Digitized by Google

§ 553.

Landsretten træffer de fornødne Bestemmelser med Hensyn til Udsættelser for at føre Bevis og med Hensyn til Fastsættelsen af en Tid for Hovedforhandlingen i Overensstemmelse med Reglen i § 357.

Bevisførelsen foregaar efter de almindelige Regler i andet Afsnit.

§ 554.

Besværing foregaar med de Lempelser, som følge af Bestemmelserne i dette Afsnit, efter samme Regler som Besværing til Landsretten over Underrettens Handlinger, jfr. § 360.

§ 555.

Paaanke fra Landsretten til Højesteret i de heromhandlede Tilfælde finder i Reglen kun Sted, naar Hovedsagen i Anledning af hvilken Exekution er sket, har været Gjenstand for Landsrettens Afgjørelse i første Instants eller dog ifølge sin Beskaffenhed i Tilfælde af Retstvist vilde henhøre under samme. Dog kan, om end Hovedsagen ikke er af den anførte Beskaffenhed, Højesterets Formand i Forbindelse med to af ham tiltagne Medlemmer af Retten tillade, at Sagen undtagelsesvis indbringes for Højesteret. Andragende herom fremsættes og behandles paa den i § 304 omtalte Maade.

Om Paaanken til Højesteret gjælde de almindelige Regler i tredie Afsnit Kap. I.

Landsrettens Afgjørelse i Anledning af Besværing er ikke Gjenstand for yderligere Besværing til Højesteret.

Anden Hovedafdeling.

Om Udpantning samt om Indsættelses- og Udsættelsesforretninger.

I. Om Udpantning.

§ 556.

Udpantning kan finde Sted for efternævnte Fordringer:

1) Stats- og Kommuneskatter, samt Afgif-

Digitized by Google

ter og Ydelser, som ifølge Lovgivningens umiddelbare Bud eller en i Henhold til samme foretagen Ligning eller Ansættelse tilkomme Stat, Kommune, Kirker, anerkjendte Troessamfund, offentlige Stiftelser eller Embeder og Bestillinger; denne Bestemmelse kommer dog ikke til Anvendelse i Henseende til Told- og Skibs- samt Brænderiafgifter, Stempelafgift for Spillekort og Afgift for Adgangsbeviser for Handelsrejsende undtagen i det i Forordningen angaaende det under det Kgl. General-Toldkammer og Kommercekollegium henhørende Kasse- og Regnskabsvæsen af 8de Juli 1840 § 9 2det Punktum omhandlede Tilfælde;

2) Enhver paa en fast Ejendom hvilende, stadig tilbagevendende eller af en bestemt Begivenhed afhængig Penge- eller Naturalafgift, som uden særlig Vedtagelse gaar over fra Ejer til Ejer, forsaavidt den tilkommer en af de under Nr. 1 ommeldte Berettigede, herunder indbefattet Renterne af de i enkelte Ejendomme fra det forrige Ryttergodses Salg indestaaende, Statskassen tilhørende halve Kjøbesummer, samt Renterestancer af den i Henhold til Lov 8de April 1851 om Selvejendoms Indførelse paa det Staten tilhørende Bøndergods, jfr. Lov 27de Januar 1852 § 4, Lov 3die Marts 1852 § 2 og Lov 8de Februar 1854 § 2, stiftede Pantegjæld, fremdeles Bankhæftelsesrenter, Tiendevederlag og ethvert ved de anordnede Kommissioners Mellemkomst fastsat Vederlag for Afløsningen af Naturalydelser, Pligtarbeide eller Byrder paa faste Ejendomme, alt forsaavidt de i dette Nummer omhandlede Afgifter eller Vederlag ere bestemte til en uforanderlig eller dog efter faste Regler vexlende Størrelse;

3) Den Betaling, som efter et af Kongen eller vedkommende Ministerium stadfæstet eller af vedkommende Kommunalbestyrelse eller anden offentlig Myndighed indenfor Grænserne af den samme tilkommende Befoielse vedtaget eller stadfæstet Betalingsreglement bliver at erlægge for Benyttelsen af saadanne et almennyttigt Formaal tjenende Indretninger, hvortil Adgangen under visse almindelige Betingelser staar aaben for Enhver;

4) Gebyrer for kongelige eller ministerielle Expeditioner, Rets- og Magistratsgebyrer og

Digitized by Google

de med Retshandlinger forbundne Afgifter samt det Vederlag, derunder indbefattet Dagpenge og Befordringsgodtgjørelse, som tilkommer Nogen for Udførelsen af Forretninger eller Møder i Medfør af Loven, af offentlig Bestilling eller af en af vedkommende Myndighed særlig skeet Udmeldelse eller givet Paalæg, forsaavidt Vederlagets Størrelse eller Reglen for dets Beregning er fastsat i Lov eller i en af Kongen eller vedkommende Ministerium i Henhold til de gjældende Regler stadfæstet Taxt, saa og Erstatning for de af den Paagjældende til Forretningens Udførelse lovlig gjorte Udlæg;

5) Erstatning hos Private for det Udlæg, som Stat, Kirke eller Kommune har havt ved paa den Forsømmeliges Vegne at besørge befalede Anskaffelser, Istandsættelser, Arbeider eller Naturalydelser;

6) Underholdningsbidrag, som det ifølge Øvrighedens i Medfør af den gjældende Lovgivning afgivne Bestemmelse eller Sammes Stadfæstelse paa Separations- eller Skilsmissevilkaar paahviler Nogen at udrede til ægte eller uægte Børn, Stedbørn, Forældre, forladte, fraseparerede eller fraskilte Hustruer, saa og de Erstatningskrav, som kunne paahvile Husbond eller Andre, fra hvem Personer, der ere pligtige at svare Underholdningsbidrag, have Indtægt, naar der af Øvrigheden i Henhold til de gjældende Regler er gjort Forbud imod Udbetalingen;

7) de Brandhjælpspenge, der tilkomme Kjøbenhavns Brandforsikring, den almindelige Brandforsikring for Landbygninger og den almindelige Brandforsikring for Kjøbstadbygninger, saalænge disse ere undergivne Regjeringens Tilsyn;

8) Afløsningsvederlag for Ægt og Arbejder til Kirker, naar Vederlaget er fastsat ved den anordnede Kommissions Mellemkomst eller, hvis Afløsning ikke har fundet Sted, Tiendeejerens Krav paa Erstatning for den ved den Privates Forsømmelse med at udføre saadant Ægt og Arbeide paadragne Udgift;

9) Ejeres Krav paa Erstatning hos Fæstere og Lejere for udlagte Skatter og Afgifter af Ejendommen og paa Vederlag for Afløsning af Hoveri, Pligtarbejde eller Jagtdage i Hen-

Digitized by Google

hold til Aflosningslovene af 4de Juli 1850 samt, naar saadant særligt er vedtaget, Ejeres Krav paa Vederlag for Aflosning af Hoveri og Jagtdage, der er fastsat uden Aflosningsmændenes Mellemkomst, og paa Fæsteafgift af Huse paa Landet;

10) a. Fordringer hos en og samme Skyldner paa Betaling for Løsøre, der er kjøbt ved en i Medfør af Embede eller offentlig Bestilling afholdt Auktion, naar de ikke overstige 400 Kr. og Auktionsprotokollen tydelig udviser Kjøberens Navn og Kjøbesummernes Størrelse;

b. de Beløb, som det ifølge den i Frd. 13de Novbr. 1829 §§ 3 og 5 ommeldte Fordeling paaligger Kirkeværgen at indkræve;

c. den Enker efter Fæstere i Henhold til Lov 19de Febr. 1861 om Forandringer i Fæstelovgivningen § 7 tilkommende Fordring paa den ved Fæstefratrædelse betingede Aftægt af Fæstet;

d. det Bidrag, som Medlemmerne af Foreninger mellem Svende, Fabrikarbejdere, Søfarende o. lign. have at erlægge til Foreningens Syge- og Begravelseskasse, naar det i Foreningens af Indenrigsministeriet stadfæstede Vedtægt er bestemt, at Bidraget skal inddrives ved Udpantning;

e. Fordringer efter Bankhæftelsesobligationer, som, efter at være cederede Skyldneren, af ham ere borttransporterede;

f. Bøder og Erstatninger, som af de i Henhold til Lov om Hærens Distriktsheste af 26de Mai 1868 § 3 anordnede militære Mønstringskommissioner paalægges private Foderværter i Overensstemmelse med de af Krigsbestyrelsen fastsatte og af vedkommende Foderværter ved Hestenes Overtagelse indgaaede Betingelser for Udstationeringen af Hærens Heste.

g. den Betaling, som i Henhold til Lov om Brandvæsenet i Kjøbstæderne af 21de Marts 1873 § 10 og dertil sig sluttende Reglementer tilkommer de af vedkommende Kommunalbestyrelser antagne Skorstensfejere, forsaavidt den ikke er bestemt til et fast aarligt Vederlag af Kæmnerkassen;

h. de i Lov om Digearbejder paa Lolland og Falster af 23de Maj 1873 § 2 sidste Stykke omhandlede Beløb samt Bidrag til Dækning

Digitized by Google

af et Digelags Udgifter i Overensstemmelse med Lov 10de April 1874 § 12.

Udenfor de ovennævnte Tilfælde kan Udpantning ikke finde Sted.

Ligesom det altid staar i Rekvirentens Magt at indtale sin Fordring ved sædvanlig Rettergang, saaledes skal det ogsaa være ham tilladt, naar Fogden finder, at Omstændighederne tale derfor, at benytte Udpantning for en Del af den ham tilkommende Fordring og indtale Resten ved sædvanlig Rettergang.

Tilbyder Skyldneren delvis Betaling, bør denne modtages.

§ 557.

Udpantningsretten følger Fordringen, saa at den tilkommer Enhver, som med Hensyn til samme er traadt i den oprindelige Berettigedes Sted, og vedvarer indtil eet Aar efterat Fordringen er forfalden til Betaling. Imidlertid er det i Henseende til Fristens Beregning tilstrækkeligt, at Udpantning er begjært inden Udløbet af ovennævnte Tidsrum, naar den derefter med tilbørlig Hurtighed fremmes af Rekvirenten.

§ 558.

Den, der begjærer Udpantning foretagen, har herom skriftlig at henvende sig til Fogden. Begjæringen ledsages, forsaavidt Fordringen støttes paa eller godtgjøres ved skriftlige Dokumenter, af disse, og ellers af saadanne Oplysninger, som maatte være fornødne, for at Fogden kan tage Bestemmelse, om Udpantning kan finde Sted. Finder han efter det Foreliggende Intet til Hinder for Udpantning, afsiger han ved Paategning paa Begjæringen en Kjendelse gaaende ud paa, at den forlangte Udpantning kan foretages, dog paa Rekvirentens Ansvar, forsaavidt Fordringens Rigtighed angaar, hvilken Kjendelse ikke særskilt kan angribes ved noget Retsmiddel. I modsat Fald nægter han den begjærte Udpantning ved en Kjendelse, der er Gjenstand for Besværing efter Reglerne i foregaaende Hovedafdeling.

§ 559.

Efterat Udpantning er bevilget, har Rekvirenten eller i de Tilfælde, i hvilke Foranstalt-

Digitized by Google

ningen til Udpantningens Iværksættelse paaligger Fogden i Embedsmedfør, denne at drage Omsorg for, at Begjæringen og den samme paategnede Kjendelse mindst 6 Dage før Forretningens Foretagelse i Overensstemmelse med Reglerne i første Afsnit Kapitel IX forkyndes for Skyldneren.

Ved Inddrivelsen af Statsskatter, Bankrenter, Brandpenge, Kommuneskatter og alle andre Afgifter til det Offentlige, saavelsom af Tiendevederlag, Brokorn og alle andre deslige Indtægter, som inddrives ved Udpantning hos Beboerne af et Sogn eller en Kommune, er det tilstrækkeligt, at Bekjendtgjørelse om, at Restancen af Fogden er godkjendt til Inddrivelse, og at denne vil finde Sted uden videre Varsel, uden Nævnelse af de enkelte Skyldneres Navn, sker mindst 8 Dage, før Udpantningen foregaar, i det af Justitsministeriet hertil bestemte stedlige Blad eller ved Opslag paa offentlige Steder eller ved Trommeslag eller ved Læsning til Kirkestævne efter Stedets Skik og Brug.

§ 560.

Udpantning iværksættes af Fogden; dog kan Udpantning paa Landet, naar Fordringen ikke overstiger 100 Kr. og Gjenstanden for Udpantningen ikke er faste Ejendomme, ske ved Sognefogden. Naar Rekvirenten afgiver Begjæringen, forsynet med Paategning om den i Overensstemmelse med foregaaende Paragraf skete Forkyndelse, henholdsvis til Fogden eller Sognefogden, skulle disse efter Fristens Udløb uden fornoden Henstand iværksætte Udpantningen. Forsaavidt der med Hensyn til visse Fordringer i Lovgivningen er tildelt Fogden en videregaaende Virksomhed i Henseende til Forretningens Kundgjørelse og Foretagelse og det Udlagtes Realisation m. m. samt foreskrevet bestemte Frister, inden hvilke det Fornødne i disse Henseender skal være foranstaltet, forbliver det ved de herom givne Bestemmelser, ogsaa med Hensyn til det for Forsømmelser i saa Henseende fastsatte Ansvar.

§ 561.

I Sager, som angaa Inddrivelse af Underholdningsbidrag, skal det ikke være fornødent

Digitized by Google

til Fogden at indgive særlig skriftlig Begjæring om Udpantning, og Fogdens Kjendelse om denne kan paategnes Overøvrighedens Resolution, hvorved Bidraget er fastsat eller et om sammes Størrelse indgaaet Forlig er stadfæstet. Naar saadan Resolution eengang er forkyndt for den eller de Vedkommende, kan Forkyndelsen af Fogdens Udpantningskjendelse for de enkelte forfaldne Bidrag derhos gyldig ske paa Landet ved Sognefogden og i Kjøbstæderne ved en Politibetjent eller en enkelt Stævningsmand. Det paahviler fremdeles Fogden, naar Begjæring om Inddrivelse af slige Bidrag er fremsat og funden begrundet, selvstændig at besørge det Fornødne til denne Inddrivelse, derunder indbefattet Realisation af de udlagte Gjenstande og Auktionsbeløbets Indfordring.

§ 562.

Udpantningen skal foruden Hovedfordringen omfatte alle af Forretningen samt Godsets Bevarelse og Realisation flydende Omkostninger, og Gebyrerene kunne ikke fordres forudbetalte. Udkommer der ikke ved Realisationen et til at dække Fordringen og Omkostninger tilstrækkeligt Beløb, fortsættes Udpantningen, uden at der i saa Fald gives Varsel efter § 559. Udpantning foregaar iøvrigt efter de i foregaaende Hovedafdeling om Udlæg givne Regler, dog at Rekvirentens Møde under Forretningen ikke er nødvendigt. Er Fordringen, hvorfor Udpantning foretages, en anden Ydelse end Penge, skal henholdsvis Fogden eller Sognefogden, efter saavidt muligt at have hørt Skyldnerens Erklæring herover, efter sit Skjøn med Vidnerens Bistand, men uden at være bunden ved deres Anskuelse, ansætte Ydelsen til et Pengevederlag.

De Udpantninger, som foretages af Sognefogden, ske i Overværelse af to af ham tilkaldte Vidner, som ere pligtige at følge ham; er Udpantningen saa almindelig, at ingen Vidner kunne haves i den By, hvori den foregaar, udmelder han dertil to Mænd af den nærmeste By. Han indfører Forretningen i en ham af Fogden leveret og af denne autoriseret Protokol, hvis Anskaffelse bekostes af vedkommende Politikasse.

Møder Rekvirenten ikke under Forretningen,

Digitized by Google

skal henholdsvis Fogden eller Sognefogden være pligtig til at modtage det Fordrede eller Afdrag herpaa, naar saadant tilbydes under Forretningen, med samme Virkning, som om Betalingen var sket til Rekvirenten, ligesom det i saa Fald paahviler den, der foretager Udpantningen, at bestemme, om det Udlagte skal forblive hos Skyldneren, og ellers drage Omsorg for, at det paa passende Maade bevares.

§ 563.

Foretages Udpantningsforretningen af Fogden, kunne Indsigelser fremsættes under Forretningen.

Under den for Fogden foregaaende Forhandling om rejste Indsigelser kan ordentligvis kun Rekvirenten faae Udsættelse for at begrunde sin Paastand. Er Rekvirenten ikke mødt eller kan han ikke strax skaffes tilstede, og Fogden ikke finder, at en fremsat Indsigelse strax kan forkastes eller tages til Følge, udsættes Forretningen, og Parterne underrettes om, naar Forretningen paany foretages, hvorefter den videre Forhandling mellem Parterne sker i Overensstemmelse med de i foregaaende Hovedafdeling Kapitel III indeholdte Regler.

Ved Paakjendelsen af rejste Indsigelser er Fogden ikke bunden ved den i Overensstemmelse med § 558 givne Kjendelse om Forretningens Fremme. Kjendelser, hvorved en fremsat Indsigelse tages til Følge, kunne henholdsvis paaankes eller angribes ved Besværing i Overensstemmelse med Reglerne i foregaaende Hovedafdeling (jfr. navnlig § 549 ff.).

§ 564.

Foretages Udpantningsforretningen af Sognefogden, kunne Indsigelser fremsættes dels under Forretningen, dels i Løbet af 14 Dage efter Forretningens Afholdelse.

Fremsættes Indsigelsen under Forretningen, skal Sognefogden antegne Indsigelsen i Protokollen, men iøvrigt fremme Forretningen samt derefter tilstille Fogden en Udskrift af Protokollen. Indsigelser, som fremsættes efter Forretningen, rettes til Fogden. Efter Forløbet af 14 Dage fra Forretningens Afholdelse træffer Fogden Afgjørelse om fremsatte Indsigelser; findes det fornødent, kan han forinden

Digitized by Google

give Parterne Lejlighed til ved Møde for Fogedretten at ytre sig om Indsigelserne. Finder Fogden en fremsat Indsigelse grundet, berigtiger han selv eller ved Sognefogden Fejlen eller ophæver ved Kjendelse den stedfundne Forretning i det Hele eller for en Del. Forkastes Indsigelsen, stadfæster Fogden Forretningen som endelig. Om Afgjørelsen meddeles Parterne Underretning. Afgjørelser, hvorved en fremsat Indsigelse tages til Følge, kunne henholdsvis paaankes eller angribes ved Besværing i Overensstemmelse med Reglerne i foregaaende Hovedafdeling (jfr. navnlig § 549 ff.).

§ 565.

Rekvirenten maa ikke skride til Realisation af det Udpantede førend efter Forløbet af 4 Uger efter Udpantningen eller, forsaavidt Indsigelse efter § 564 er fremsat, dens Stadfæstelse, medmindre de udpantede Gjenstande øjensynlig ere udsatte for Fordærvelse eller væsentlig Værdiforringelse ved at henligge saalænge (jfr. dog §§ 566 og 567). Realisationen foregaar iøvrigt, naar enten Udpantningens Gjenstand er fast Ejendom eller Udpantningen har omfattet Løsøre til Værdi af mindst 100 Kroner, i Overensstemmelse med de almindelige Regler om Tvangsauktion i foregaaende Hovedafdelings Kapitel IV; i modsat Fald bortsælges det Udpantede mod kontant Betaling ved offentlig Auktion, som afholdes paa Landet af Sognefogden og i Kjøbstæderne af Politiet, efter at der mindst 3 Dage forud har fundet een Bekjendtgjørelse Sted henholdsvis ved Kirkestævne eller ved Indrykkelse i det Blad, i hvilket Bekjendtgjørelser fra Politiet pleje at offentliggjøres.

§ 566.

Den, som finder sig forurettet ved en Udpantning, kan, hvad enten Indsigelse har været fremsat under Forretningen eller ikke, gjøre sin Anke gjældende henholdsvis ved Paaanke eller Besværing i Overensstemmelse med de i foregaaende Hovedafdeling indeholdte Regler om Retsmidler imod de til Dommes Fuldbyrdelse sigtende Fogedforretninger. Ligeledes bliver der at forholde efter de der givne Regler med Hensyn til det Spørgsmaal, om Forauk-

Digitized by Google

tioneringen skal udsættes, naar der er gjort Retsmidler gjældende imod Udpantningsforretningen. Fristen for Retsmidlernes Anvendelse regnes fra Forretningens Dato eller, forsaavidt Indsigelse er fremsat i Henhold til § 564, dens Stadfæstelse; Oprejsning kan ikke gives efter 6 Maaneder fra det nævnte Tidspunkt.

§ 567.

Har den, hvem Udpantning er overgaaet, andre Indsigelser at gjøre gjældende mod denne end saadanne, som gaa ud paa, at Fordringen ikke ifølge Lovgivningen kan inddrives ved Udpantning, eller at der ved dennes Foretagelse ikke er brugt den rette Fremgangsmaade, kan han, forsaavidt han ikke vil gjøre Ansvar mod Fogden gjældende, og han ikke allerede har anvendt Retsmidler imod Forretningen efter § 566, indbringe Spørgsmaalet om disse Indsigelsers Gyldighed til Prøvelse i første Instants.

Dette Søgsmaal, som iøvrigt bliver at behandle efter de almindelige Regler baade i Henseende til Forligsmægling og Procedure, kan uden Hensyn til Rekvirentens Værnething anlægges i den Retskreds, hvor Udpantningen er gjort, men det maa i det Seneste anlægges inden 8 Uger fra Forretningens Dato eller, forsaavidt Indsigelse er fremsat i Henhold til § 564, dens Stadfæstelse.

Naar Klageskriftet forkyndes for Rekvirenten af Udpantningsforretningen inden Udløbet af de i § 565 ommeldte 4 Uger, kan Rekvisitus mod at stille Sikkerhed standse Rekvirentens Ret til at bortsælge det Udpantede, saalænge indtil det til Prøvelse af Udpantningsforretningen anlagte Søgsmaal er afgjort. ved endelig Dom; Paastanden kan i saa Fald rettes paa Udpantningsforretningens Ophævelse. Er Rekvirentens Ret til at skride til Realisation ikke paa den anførte Maade standset, kan Paastanden rettes paa Udpantningsforretningens Ophævelse, forsaavidt det Udpantede ikke allerede maatte være bortsolgt, men i modsat Fald kun paa Skadesløsholdelse.

§ 568.

Ligesom Rekvirenten, derunder indbefattet Staten, Kommuner eller andre i § 556 nævnte

Digitized by Google

Myndigheder eller juridiske Personer, naar Udpantningen under et i Medfør af § 566 eller § 567 anlagt Søgsmaal findes ulovlig foretagen, i Overensstemmelse med de hidtil gjældende Regler har at erstatte Skyldneren al af Forretningen flydende Skade, saaledes vil han ogsaa have at godtgjøre Skyldneren Sagens Omkostninger i alle Instantser, saafremt Fordringen ikke skyldtes eller ikke var forfalden, da Udpantningen foregik, og det derhos ikke er Skyldneren, der har fremkaldt eller bestyrket den urigtige Opfattelse af Retsforholdet, som Rekvirenten har gjort gjældende.

II.

Om Indsættelses- og Udsættelsesforretninger.

§ 569.

Det skal fremdeles i samme Tilfælde som hidtil staa vedkommende Berettigede aabent at fordre Fogdens Hjælp til at indsætte sig i eller udsætte Andre af Besiddelsen af fast Ejendom eller efter Omstændighederne af rørligt Gods, uden at sædvanligt Exekutionsgrundlag er tilstede. Ogsaa skal Fogdens Hjælp fremdeles ligesom hidtil kunne fordres til at gjøre Forældre- eller Værgemyndighed gjældende med Hensyn til Umyndige, uden at sædvanligt Exekutionsgrundlag er tilstede.

§ 570.

Foruden at det i de i foregaaende Paragraf omhandlede Tilfælde selvfølgelig staar Rekvisitus frit for at fremføre sine Indsigelser imod Forretningens Fremme for Fogden til Paakjendelse i Overensstemmelse med de almindelige Regler i foregaaende Hovedafdelings Kapitel III, skal det, naar Rekvisitus har andre Indsigelser imod Forretningen at gjøre gjældende end saadanne, som gaa ud paa, at den ikke lovligen kunde finde Sted uden sædvanligt Exekutionsgrundlag, eller at der ved dens Foretagelse ikke er brugt den rette Fremgangsmaade, være ham tilladt, forsaavidt han ikke vil gjøre Ansvar imod Fogden gjældende og

Digitized by Google

han ikke allerede har anvendt Retsmidler, at anlægge Regressøgsmaal i første Instants imod Rekvirenten. Under dette Søgsmaal, som maa anlægges inden 8 Uger, kan der da efter Omstændighederne saavel tilkjendes ham Erstatning i Anledning af den formentlig ulovlige Forretning som ogsaa gives Dom for, at Forretningen bør være ophævet.

§ 571.

Imod Fogdens Afgjørelser under de i § 569 omhandlede Forretninger kan der benyttes henholdsvis Paaanke eller Besværing ifølge de almindelige Regler om Retsmidler imod de til Dommes Fuldbyrdelse sigtende Fogedforretninger (jfr. navnlig § 549 ff.).

Ottende Afsnit.

Om de foreløbige Retsmidler.

Kapitel 1.

Arrest.

§ 572.

Arrest paa Gods kan finde Sted til Sikkerhed for ethvert forfaldent Krav, der lyder paa Penge eller Penges Værd eller hvis Tilfidesættelse kan medføre en Erstatning i Penge, saalænge Kravet ikke er exigibelt, men iøvrigt uden Hensyn til, om Retssag i Anledning af det er anlagt eller ikke.

Til Sikkerhed for Fyldestgjørelse af ikke forfaldne Krav kan Arrest paa Gods kun anvendes, naar der er særlig Grund til at befrygte, at Skyldneren ellers ved at bortflytte eller forstikke sit Gods eller paa anden Maade vilde umuliggjøre eller dog væsentlig vanskeliggjøre Adgangen til i sin Tid at opnaa Dom og gjøre Exekution.

§ 573.

Arrest paa Person som Sikkerhedsmiddel for Fordringer af den i § 572 ommeldte

Digitized by Google

Beskaffenhed kan ikkun anvendes for forfaldne Krav paa Indlændinge, der staa i Begreb med at forlade Landet for bestandigt eller paa ubestemt Tid, samt paa Udlændinge i Anledning af Fordringer, for hvilke de uden Hensyn til Arrestværnethingsbestemmelserne ifølge denne Lovs almindelige Regler vilde kunne sagsøges ved danske Retter.

§ 574.

Arrest paa Gods kan ikke foretages i Ting, hvori der ikke vilde kunne gjøres Exekution for den paagjældende Fordring.

§ 575.

Arrest kan afværges og foretagen Arrest faaes ophævet, naar Skyldneren stiller fornøden Sikkerhed for den Fordring med Renter og Omkostninger, i Anledning af hvilken Arrest søges.

Om den tilbudne Sikkerhed ifølge Størrelse og Beskaffenhed er fyldestgjørende, bedømmes af Retten efter et frit Skjøn.

§ 576.

Arrest paa Gods medfører, at Skyldneren fra det Øieblik, Arrestdekretet er affagt, bliver uberettiget til at forflytte eller ved Retshandler raade over de arresterede Gjenstande, derunder oppebære arresterede Fordringer.

For at denne Arrestens Retsvirkning skal kunne gjøres gjældende overfor en godtroende Trediemand, saaledes at de foretagne Retshandler tabe Gyldighed, er det nødvendigt, at Thinglæsning af Arrestdekretet har fundet Sted ved Skyldnerens personlige Værnething eller, hvis Arresten er gjort i fast Ejendom, ved dennes Værnething. Er Arrest foretaget i Gjældsbrev, udfordres derhos, at der paa dette er gjort en Paategning herom, og naar Arrest er gjort i Fordringer, der ikke grundes paa Gjældsbrev, maa der gives Skyldneren efter Fordringen Underretning om Arresten, hvilket ligeledes bliver at iagttage overfor Skyldneren efter et Gjældsbrev for Rentebetalingers Vedkommende.

§ 577.

Arrestrekvirenten er i Reglen ikke berettiget til at lade de arresterede Gjenstande tage fra Skyldneren. Dog kan Fogden ved Arrest paa

Digitized by Google

rørligt Gods, naar de arresterede Gjenstandes Beskaffenhed eller Skyldnerens Person og Forhold opfordre dertil, bestemme, at de arresterede Gjenstande skulle tages under Bevogtning af ham selv eller af Nogen, der hertil af ham beskikkes.

§ 578.

Arrest paa Person sker ved Hensættelse i Gjældsfængsel ved Fogdens Foranstaltning. Dog har Fogden herved at paase, at Skyldneren ikke lider paa sin Helbred ved Henførelsen til eller Opholdet i Gjældsfængslet; i modsat Fald kan Gjældsfængsel enten slet ikke anvendes eller kun med saadanne Lempelser, som Fogden skjønner fornødne.

I Gjældsfængslet maa der ikke paalægges Skyldneren anden Indskrænkning i Henseende til hans Levevis, end Fængslets Orden med Nødvendighed kræver.

§ 579.

Gjældsfængsel kan ikke anvendes, medmindre en til Fordringens Størrelse svarende Sikkerhed ikke kan faaes ved Arrest paa Gods.

§ 580.

Arrest paa Person kan ikke anvendes for Fordringer, der ere mindre end 100 Kr.

For Fordringer, der ere mindre end 200 Kr., maa Fængslingens Varighed ikke overstige 4 Uger, for Fordringer, der ere mindre end 400 Kr., 8 Uger, for Fordringer, der ere mindre end 1000 Kr., 12 Uger, for Fordringer, der ere mindre end 2000 Kr., 16 Uger, for Fordringer, der ere mindre end 4000 Kr., 20 Uger, for større Fordringer 24 Uger, hvilket er den længste Tid, Nogen kan holdes i Gjældsfængsel.

§ 581.

Selv om de i foregaaende Paragraf angivne Tider ikke ere forløbne, ophører Skyldnerens Fængsling i alle Tilfælde:

a) saasnart Exekution kan gjøres for den Fordring, til Sikkerhed for hvilken Arresten er foretaget, enten ifølge en under Arrestforfølgningssagen eller paa anden Maade erhvervet Dom eller ifølge et offentligt Forlig.

Digitized by Google

b) saasnart den arresterede Skyldners Bo her i Landet er taget under Konkursbehandling.
c) saasnart den arresterede Skyldner oplyser, at han Intet ejer, hverken her i Landet eller andetsteds, hvori Exekution kunde gjøres for Fordringen.

§ 582.

Den Arresteredes Hensættelse i Gjældsfængsel sker paa Rekvirentens Regning. De herved foranledigede Udgifter kunne ikke fordres godtgjorte af Skyldneren.

§ 583.

De Udgifter, hvis Udredelse paahviler Rekvirenten ved Gjældsfængsels Anvendelse, ere dels Underholdningspenge til Skyldneren, dels Varetægtspenge til Arrestforvareren.

Underholdningspengene fastsættes til 8 Kr. om Ugen i Tiden fra 1ste Maj til 1ste November og 10 Kr. om Ugen i Tiden fra 1ste November til 1ste Maj. Varetægtspengene fastsættes ttl 2 Kr. om Ugen til alle Tider paa Aaret.

Andre i Anledning af Gjældsfængslets Anvendelse fornødne Udgifter, saasom til Lokale, til dettes Renholdelse, til fornødne Sengklæder og Boskab m. m. udredes af det Offentlige. Skyldneren har selv at bekoste Lys og Varme.

§ 584.

De i foregaaende Paragraf omhandlede Underholdnings- og Varetægtspenge har Rekvirenten at erlægge henholdsvis til Skyldneren og til Arrestforvareren forud for mindst en Uge ad Gangen, første Gang inden eller ved Skyldnerens Indsættelse i Gjældsfængslet og senere inden det hertil svarende Klokkeslet hver Ugedag derefter.

Undlader Rekvirenten at betale paa foranførte Maade, er Skyldneren berettiget til strax at løslades, og han kan ikke mere fængsles for den Fordring.

§ 585.

Arrestforretninger udføres af Fogden. Ved deres Foretagelse benyttes Vidner paa den Maade, som i § 437 er foreskrevet.

Den i § 437, sidste Stykke, givne Forskrift er ogsaa anvendelig vaa Arrestforretninger.

Digitized by Google

§ 586.

Hvilken Foged der er pligtig eller berettiget til at foretage Arreſtforretninger, afgjøres efter de i § 438 givne Regler.

§ 587.

Den, der begjærer Arreſt paa Nogens Gods eller Perſon, har at indgive ſkriftligt Forlangende herom til vedkommende Foged, ledſaget af de Dokumenter og øvrige Oplysninger, ſom ere for Haanden.

I Reglen har Fogden ſom Betingelſe for Forretningens Foretagelſe at afkræve Rekvirenten en Sikkerhedsſtillelſe, reel eller perſonlig, med Hensyn til det Erſtatningsbeløb, ſom vilde tilkomme den Arreſterede i Tilfælde af Arreſtens Ulovlighed; kun hvor de foreliggende Oplysninger ſkjønnes at indeholde et fuldſtændigt Bevis for paagjældende Fordrings Rigtighed, kan Sikkerheds Afkrævelſe undlades. Dog bør der ikke engang mod Sikkerhedsſtillelſe indrømmes Arreſt, naar det enten ifølge det, der af Rekvirenten forelægges for Fogden eller det, ſom af Skyldneren oplyſes, ſkjønnes, at Fordringen er ugrundet. Alle Spørgsmaal om Sikkerhedsſtillelſens Art og Størrelſe afgjøres af Fogden efter frit Skjøn.

Søges Arreſt for en af de i § 381 ommeldte Fordringer, kan der ikke afkræves Arreſtrekvirenten Sikkerhedsſtillelſe, medmindre der fra Skyldnerens Side fremkommer ſaadanne Indſigelſer, ſom kunne fremſættes under den i Anledning af Fordringen anlagte Sag, jfr. ſjette Afſnit Kap. II.

§ 588.

Arreſtforretningen begynder i Reglen paa Skyldnerens Bopæl eller i Mangel af en ſaadan paa hans ſædvanlige Opholdsſted, men kan efter Omſtændighederne, navnlig naar der er Fare ved Opſættelſe, eller naar Skyldneren ikke har Bopæl i Riget, eller ſtaar i Begreb med at forlade dette, begynde paa det Sted, hvor Perſonen eller den Ting, der er Gjenſtand for den, forefindes.

§ 589.

Med Hensyn til Parternes Møde under Forretningen m. m. gjælde de i § 475 givne Regler.

Digitized by Google

§ 590.

Arrestforretningen begynder med, at Fogden opfordrer Paagjældende til ved Sikkerhedsstillelse eller Betaling at tilfredsstille Rekvirenten, hvorpaa han, naar dette ikke strax sker, skrider til Arrestens Udførelse.

§ 591.

Arresten kan kun udstrækkes til saameget af Skyldnerens Gods, som efter Fradrag af det, hvorpaa Trediemand maatte have Krav, i Henhold til den under Forretningen foretagne Vurdering behøves til at sikre Rekvirentens Fordring i Forbindelse med de sandsynlige Udgifter ved Arresten og dens Forfølgning.

§ 592.

Med Hensyn til Valget af de Gjenstande, hvori Arresten gjøres, forholdes der efter de i §§ 464 og 465 givne Forskrifter, ligesom der iøvrigt ved Arrestforretningers Foretagelse, med de af Forholdets Natur følgende Lempelser, gaaes frem efter de om Exekutionsforretninger i §§ 477—485 givne Regler.

§ 593.

I Fogedprotokollen optegnes nøjagtigt alle de enkelte Gjenstande, hvori Arrest gjøres, og ved hver enkelt Gjenstand tilføjes dens Værdi efter den stedfundne Ansættelse.

Fogden erklærer derefter til Protokollen de optegnede Gjenstande for belagte med Arrest til Arrestrekvirentens Sikkerhed. Det betydes Skyldneren, at han fra nu af ikke uden at udsætte sig for Strafansvar efter Straffelovens § 253 kan raade over dem paa en Maade, som kommer i Strid med Arrestrekvirentens Ret. Er Skyldneren ikke tilstede, gives der den eller dem, som i Henhold til § 475 tilkaldes paa hans Vegne, Paalæg om at give ham en saadan Betydning. Efter Omstændighederne kan et lignende Paalæg gives den Trediemand, i hvis Besiddelse det Arresterede er.

Er Arrest paa Person paalagt, tilkjendegives det af Fogden Skyldneren, hvis han er tilstede, at han er belagt med Gjældsfængsel, hvorefter Fogden beordrer ham strax henbragt til Gjældsfængslet. I modsat Tilfælde er det Rekvirentens egen Sag at drage Omsorg for

Digitized by Google

Udførelsen af Arrestkjendelsen ved Skyldnerens Indsættelse i Gjældsfængsel; dog kan han hertil fordre det eksekutive Politis Bistand. Saasnart Indsættelsen i Gjældsfængslet er sket, har Rekvirenten øieblikkelig at meddele Fogden Underretning herom; denne gjør efter at have hørt Arrestforvarerens Forklaring fornøden Bemærkning i Fogedprotokollen om Tiden og Klokkeslettet for Indsættelsen.

§ 594.

Hvis der ikke allerede er anlagt Retssag i Anledning af den Fordring, for hvilken Arrest er gjort, skal Rekvirenten inden en Uge efter Arresten anlægge saadan Sag, under hvilken han tillige skal nedlægge særskilt Paastand paa, at Arresten ved Dom maa blive stadfæstet. Retten kan bestemme, at Spørgsmaal vedrørende Arrestens Stadfæstelse forhandles særskilt, jfr. § 102.

Er Retssag i Anledning af paagjældende Fordring svævende, bliver der at anlægge en særskilt Arrestsag ved den samme Ret, ved hvilken hin Sag behandles. Det er Retten forbeholdt at bestemme, at Arrestsagen skal sættes i Forbindelse med Hovedsagen, saavelsom at den ene af disse Sager skal udsættes, indtil den anden er paakjendt, jfr. §§ 102 og 103.

Er endelig Dom falden i første Instants i Retssagen, hvorunder den Fordring indtales, for hvilken Arresten gjøres, anlægges Arrestsagen ved den Ret, af hvilken hin Sag har været paakjendt. Retten kan i Tilfælde af Paaanke udsætte Arrestsagens Forhandling i det Hele eller for en Del, jfr. § 103.

§ 595.

Kommer Skyldneren, efterat Arresten er gjort, under Konkurs, eller dør han og offentligt Skifte uden Gjælds Vedgaaelse finder Sted efter ham, bortfalder Arrestrekvirentens Forpligtelse til at anlægge Retssag i Anledning af Fordringen eller Arresten, ligesom han kan hæve den i denne Anledning allerede anlagte Sag, medmindre der er nedlagt Erstatningspaastand fra Skyldnerens Side, og Boet vil fortsætte Sagen. Den af Rekvirenten i Anledning af Arresten stillede Sikkerhed los-

Digitized by Google

gives dog først, naar 8 Uger ere gaaede efter Arrestens Foretagelse eller, hvis Sag har været anlagt og hæves, 8 Uger efter Ophævelsen, og der derhos ikke fra Boets Side er rejst Sag om Erstatning. Er dette skeet, maa det endelige Udfald af Sagen afventes.

§ 596.

Ved Arrestsagen skal det afgjøres, om Arresten er lovlig, forudsat Rigtigheden af den Fordring, for hvilken den er gjort.

Som en Følge heraf kunne Indsigelser vedkommende Fordringens Rigtighed ikke fremføres under Arrestsagen, medmindre denne forhandles i Forbindelse med Hovedsagen, hvorimod alle andre Indsigelser vedkommende Arrestens Lovlighed kunne fremsættes og paakjendes under Arrestsagen, uden Hensyn til, om de tilforn have været undergivne Fogdens Afgjørelse.

§ 597.

Forsømmer Arrestrekvirenten de ham ifølge det Foregaaende paahvilende Forpligtelser til inden den i § 594 ommeldte Frist at anlægge Arrestsagen eller at anlægge Sag i Anledning af Fordringen, eller afvises eller ophæves nogen af disse Sager, bortfalder Arresten, dog uden at han af denne Grund er udelukket fra igjen at gjøre Arrest for den samme Fordring.

Naar den i Anledning af Fordringen anlagte Sag hæves af den i § 386 2det Stykke angivne Grund, bortfalder Arresten dog ikke, forsaavidt Rekvirenten inden en Uge efter Sagens Ophævelse anlægger ny Sag i Anledning af Fordringen.

§ 598.

Fogdens Nægtelse af Arrest er Gjenstand for Besværing efter Reglerne i foregaaende Afsnits første Hovedafdeling.

§ 599.

Klager fra den Arresteredes Side, sigtende til at bevirke Ophævelsen af den foretagne Arrest som ulovligt gjort, kunne overfor Arrestrekvirenten alene fremføres henholdsvis under

Digitized by Google

Arreſtſagen eller den i Anledning af Fordringen anlagte Retsſag.

§ 600.

Vil Nogen drage Fogden til perſonligt Anſvar i Anledning af hans Embedsforhold med Henſyn til Arreſtens Foretagelſe eller Nægtelſe, maa dette ſke ved Paaanke.

§ 601.

En paalagt Arreſt kan i det Hele eller for en Del ophæves af Fogden, naar dette ſtøttes paa Omſtændigheder, ſom ere indtrufne efter Arreſtens Foretagelſe.

Forinden Arreſten ophæves, ſkal Fogden give Arreſtrekvirenten Lejlighed til at ytre ſig, medmindre Grunden til Ophævelſen er Udeblivelſe med de anordnede Underholdnings- og Varetægtspenge.

Imod Fogdens Kjendelſe kan der, hvad enten den gaar ud paa at ophæve Arreſten eller nægte dens Ophævelſe, iværkſættes Paaanke eller Beſværing i Overensſtemmelſe med Reglerne om Retsmidler imod de til Dommes Fuldbyrdelſe ſigtende Fogedforretninger, jfr. navnlig § 549 ff.

Fogdens Ophævelſesdekret kan ikke hindres fra at træde i Virkſomhed ved Anvendelſe af Retsmidler.

§ 602.

Befindes en Arreſt i det Hele ulovlig enten fordi den Fordring, for hvilken den er iværkſat, ikke ved endelig Dom befindes grundet hverken i det Hele eller for en Del, eller fordi Arreſten ſelv, aſſet fra Fordringens Rigtighed, lider af Mangler, ſom medføre dens Ugyldighed og ſom kunde have været undgaaede af Arreſtrekvirenten ved fornøden Agtpaagivenheds Anvendelſe, er Arreſtrekvirenten pligtig at yde den Arreſterede Erſtatning for ham ved Arreſten foraarſaget Tab, Kreditſpilde og Tort. Befindes Arreſten ulovlig for en Del, er Arreſtrekvirenten pligtig at erſtatte den Arreſterede det ſærlige Tab og den ſærlige Kreditſpilde, ſom maatte være en Følge af, at der er bleven givet Arreſten en for ſtor Udſtrækning.

Bortfalder eller ophæves en gjort Arreſt paa Grund af efterfølgende Omſtændigheder,

Digitized by Google

tillægges der den Arresterede Erstatning for ham ved Arresten foraarsaget Tab, Kreditspilde og Tort, naar det maa antages, at Arresten, om den var bleven behørig forfulgt og holdt ved Magt, vilde have medført saadant Ansvar.

§ 603.

Arresten kan ophæves saavel ved Dommen i Arrestsagen som ved Dommen i Hovedsagen, naar den enten i og for sig eller paa Grund af det med Hensyn til Hovedsagen antagne Resultat maa anses for ulovlig gjort.

Arresten bortfalder først, naar Eksekutionsfristen for den Dom, hvorved den kjendes ugyldig, er udløbet, uden at Paaanke er iværksat.

§ 604.

Den Arresterede kan gjøre sit Krav paa Erstatning i Anledning af Arresten gjældende mod Arrestrekvirenten efter Omstændighederne enten som Modkrav under Arrestsagen eller som selvstændigt Sagsmaal i første Instants, hvilket sidste dog først kan anlægges, naar Arresten enten ved endelig Dom er kjendt ugyldig, eller ved Fogdens Kjendelse (§ 601) ophævet; saadant selvstændigt Sagsmaal maa i saa Fald anlægges inden 8 Uger.

§ 605.

Ophæves Arresten af overordnet Ret, for hvilken Fogdens Nægtelse (§ 601) af at gjøre det er indbragt, kan der ved samme Dom tillægges den Arresterede den ham muligvis tilkommende Erstatning hos Arrestrekvirenten.

Kapitel II.

Forbud.

§ 606.

Ved Forbud, foretaget af Fogden, kan der gives en eller flere bestemte private Personer embedsmæssigt Paalæg om at undlade Handlinger eller Foretagender, som stride imod Forbudsrekvirentens Ret og som de Paagjæl-

Digitized by Google

dende ifølge deraf, selv uden Forbudet, vilde være uberettigede til at foretage.

Ved Forbud kan den Private hindres i selv at udføre eller lade udføre Noget saavelsom i at lade foretage saadanne Embedshandlinger, som betinges af Begjæring fra hans Side.

§ 607.

Forbud kan gjøres, uagtet det ikke for Fogden oplyses, at de Handlinger, der skulde forbydes, ere stridende med Forbudsrekvirentens Ret, men denne maa i saa Fald stille Sikkerhed for den Skade og Ulempe, som ved Forbudet kan foraarsages den Paagjældende.

Dog maa Forbud end ikke imod Sikkerhedsstillelse iværksættes, naar det er klart, at det er ulovligt.

§ 608.

Forbudsrekvirenten har i Reglen at oplyse, at den, mod hvem Forbudet rettes, ved Gjerning eller Ord har givet Anledning til at antage, at han vil foretage de Handlinger, som skulle forbydes. Kan fornøden Oplysning i saa Henseende ikke fremskaffes for Fogden, kan det paalægges Forbudsrekvirenten at stille Sikkerhed som Betingelse for at faae Forbud iværksat.

§ 609.

I de i de tvende foregaaende Paragrafer omhandlede Tilfælde bestemmer Fogden ifølge frit Skjøn over samtlige Omstændigheder Sikkerhedens Art og Størrelse.

§ 610.

Den, imod hvem Forbudet rettes, kan ikke afværge det eller faae det ophævet ved Sikkerhedsstillelse.

§ 611.

Den, der modvillig overtræder et ham ved Fogden gjort Forbud, kan under en af Forbudsrekvirenten anlagt Straffesag dømmes til Straf af Bøder eller Fængsel og i Forbindelse hermed efter Omstændighederne til Erstatning.

Naar Forbud ved Fogden er nedlagt

Digitized by Google

har det exekutive Politi paa Forbudsrekvirentens Begjæring at yde Bistand til Forbudets Opretholdelse ved at hindre Paagjældende i at foretage Overtrædelseshandlinger, tilintetgjøre hvad der maatte være foretaget i Strid med Forbudet og deslige.

Det er iøvrigt en Selvfølge, at offentlige Myndigheder ere forpligtede til ikke at laane deres Bistand til Foretagender, mod hvilke der er gjort lovligt Forbud.

§ 612.

Enhver, der, vidende om et Forbud, yder den, mod hvem Forbudet er rettet, Bistand til de forbudne Foretagenders Udførelse, eller deltager i Overtrædelse af Forbudet, bliver erstatningspligtig overfor Forbudsrekvirenten.

§ 613.

Med Hensyn til Fremgangsmaaden ved Forbudsforretningen bliver med de Lempelser, som følge af Forholdets Beskaffenhed, at forholde paa samme Maade, som om Arrest er foreskrevet i det foregaaende Kapitel, nemlig §§ 585, 586, 587, 588, 589 og 593.

§ 614.

De i foregaaende Kapitel §§ 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, og 604 givne Regler ere med de af Forholdets Natur følgende Lempelser anvendelige paa Forbud.

Istedetfor Arrestsag træder Forbudssag.

§ 615.

Forbud imod en Fordrings Udbetaling, et Skibs Afsejling eller overhovedet en Gjenstands Forflyttelse eller anden Raadighedsudøvelse over den er, naar Hensigten hermed er at søge Sikkerhed for Fyldestgjørelsen af Krav af den i § 572 ommeldte Art, uden Hensyn til hvorledes Forretningen benævnes, i Eet og Alt at betragte som Arrest i den paagjældende Fordring eller Gjenstand. Som en Følge heraf blive de i forrige Kapitel om Arrest givne Regler i alle Henseender at anvende paa saadanne Forretninger.

Digitized by Google

Niende Afsnit.

Om Skifte af Dødsbo og Fællesbo m. v. samt om Konkurs.

I.

Om Skifte af Dødsbo og Fællesbo m. v.

§ 616.

Med Hensyn til Behandlingen af Dødsboer saavelsom af de øvrige i Loven af 30te November 1874 om Skifte af Dødsbo og Fællesbo m. m. ommeldte Boer har det sit Forblivende ved den gjældende Ret med de Forandringer, som følge af de i nedenstaaende Paragrafer indeholdte Regler.

§ 617.

Skal der fra et Bo, hvori Arv og Gjæld ikke er vedgaaet, afhændes Effekter hvori Nogen har Pant, sker dette efter de Regler, som i saa Henseende gjælde for Konkursboer, jfr. § 633. Naar iøvrigt Afhændelse ved offentlig Auktion af et Bos Effekter skal finde Sted, sker dette ved Skifteretten, som herved har at iagttage de Regler, der gjælde, naar Embedsmænd paa Embedsvegne have at bortsælge Statens eller Privates Gods ved offentlig Auktion.

§ 618.

Naar en paa offentligt Skifte anmeldt Fordring eller et der fremsat Krav med Hensyn til de under Skiftebehandling værende Midler modsiges af Nogen iblandt Boets Vedkommende og det ikke lykkes at tilvejebringe Forlig ved Mægling af Skifteretten, afgjør denne, om paagjældende Paastand skal bestrides af Boet, hvilket Sidste ogsaa kan besluttes af Skifteretten, hvor den paa Embedsvegne finder at burde modsætte sig den, eller om Boet ikke skal optræde som Part, men overlade Vedkommende selv at udføre Tvisten.

§ 619.

Skal en Paastand eller Fordring bestrides fra Boets Side, har Skifteretten snarest muligt herom at underrette den, der har fremsat Paastanden eller anmeldt

Digitized by Google

Fordringen, samt tilkjendegive ham, at han maa forfølge sit Krav ved sædvanlig Rettergang imod Boet. Foretager Paagjældende ikke inden 4 Uger herefter de fornødne Skridt i saa Henseende, bliver Boet at opgjøre, som om Paastanden ikke var bleven fremsat eller Fordringen ikke var bleven anmeldt.

Overlades det til den, som modsiger Fordringen eller Paastanden, selv at udføre Tvisten, har Skifteretten at tilkjendegive ham, at han inden 4 Uger har at foretage de fornødne Skridt til Retssags Anlæg imod den, som har anmeldt Fordringen eller nedlagt Paastanden, da der i modsat Fald ved Boets Opgjørelse ikke vil blive taget Hensyn til hans Indsigelse imod Fordringen eller Paastanden.

Ville Parter, imellem hvilke en Tvist paa Skiftet er opstaaet, overlade Spørgsmaalets Afgjørelse til Skifteretten, er denne, naar ingen Bevisførelse ved Vidner, Syn eller Parternes egen Forklaring behøves, pligtig at affige en Kjendelse, ved hvilken Spørgsmaalet da er afgjort paa samme Maade som ved Voldgift.

§ 620.

De i foregaaende Paragraf omhandlede Sager anlægges paa det Sted, hvor Boet behandles, enten for Underretten eller for den Landsret, under hvilken vedkommende Skifteret staar, forsaavidt Sagen ifølge dens Gjenstand henhører under Landsret.

Dog skal det, hvor en Fordring bestrides af Boet, altid staa den, der nedlægger Paastanden eller anmelder Fordringen, frit for at begjære Sagen paakjendt ved Underret uden Hensyn til dens Gjenstand.

§ 621.

Boet er i de i § 619 første Stykke omhandlede Tilfælde selv at anse som Modpart, hvorfor Klageskriftet (§§ 160 og 343) lyder paa det og forkyndes for Skifteretten paa Boets Vegne.

Det paahviler Skifteretten at sørge for, at Boet under Retssagen repræsenteres paa behørig Maade.

§ 622.

De i § 619 omhandlede Sager udføres

Digitized by Google

iøvrigt efter de almindelige Regler, som gjælde for Sagers Behandling henholdsvis ved Landsret og Underret.

§ 623.

Imod de affagte Domme kan der anvendes de almindelige Retsmidler.

Den affagte Dom kan derfor ikke, medmindre paagjældende Parter frafalde Retsmidlers Anvendelse imod Dommen eller denne ifølge sin Gjenstand ikke kan angribes ved Retsmidler, lægges til Grund for Boets videre Behandling, førend der er hengaaet en Frist af 4 Uger fra Affigelsen, uden at der er gjort Retsmidler gjældende.

Skulde Dommen blive forandret eller annulleret ifølge senere Anvendelse af Retsmidler, tages behørigt Hensyn hertil ved Boets videre Behandling, og i fornødent Fald ved Omgjørelse af det Foretagne, hvis Skiftet ikke endnu er sluttet, men efter den Tid maa enhver Forandring søges iværksat ved Paaanke af Repartitionen.

§ 624.

Kjendelser eller Beslutninger af Skifteretten, der forefalde under Boets Behandling, kunne, forsaavidt der overhovedet er Adgang til at indbringe dem til højere Rets Prøvelse (jfr. § 626), angribes ved Besværing til den Landsret, under hvilken Skifteretten staar. Boets Behandling bliver dog ikke desto mindre at fortsætte, men Skifteretten har i saa Fald at drage Omsorg for, at den Ankendes Ret ikke foregribes ved Behandlingen, medens Besværingen staar paa.

Besværingen maa iværksættes inden 2 Uger, efterat paagjældende Beslutning er tagen eller Kjendelse affagt.

Dog kan Landsrettens Formand efter et af vedkommende Part indgivet skriftligt Andragende, hvormed de fornødne Oplysninger maa følge, undtagelsesvis tilstede Besværings Iværksættelse indtil 6 Maaneder, efter at Beslutningen er tagen eller Kjendelsen affagt, naar ganske særegne Omstændigheder retfærdiggjøre, at Parten ikke i rette Tid har iværksat Besværing.

Digitized by Google

§ 625.

Den tilendebragte Skiftebehandling og i Forbindelse hermed de under samme affagte Kjendelser og tagne Beslutninger, forsaavidt som disse ikke have været gjort til Gjenstand for Besværing, kunne paaankes til den Landsret, under hvilken Skifteretten staar.

Paaanken maa iværksættes inden 4 Uger, efterat Skiftet i Henhold til Reglen i Lov af 30te November 1874 § 50 ansees som sluttet.

Dog kan Oprejsning imod Undladelse af at iværksætte Paaanke inden den foreskrevne Tid, iøvrigt i Overensstemmelse med Reglen i § 624 sidste Stykke, gives indtil 1 Aar efter Skiftets Slutning.

§ 626.

De i §§ 624 og 625 omhandlede Retsmidler kunne ikke anvendes imod de Bestemmelser, der af Skifteretten træffes ifølge Lov af 30te November 1874, §§ 16 sidste Stykke, 19 tredie Punktum, 23, 24 første Punktum, 27 sidste Punktum, 30 sidste Punktum, 32, 47første Punktum, 51 første Stykke og 75 samt denne Lovs § 618.

§ 627.

Parterne kunne ikke gyldigen give Afkald paa deres Adgang til at anvende de i §§ 624—625 omhandlede Retsmidler, førend efterat den Handling eller Afgjørelse af Skifteretten, med Hensyn til hvilken der er Spørgsmaal om Retsmidlers Anvendelse, er sket.

§ 628.

Paaanke iværksættes ved, at der tilstilles Skifteretten Ankeskrift paa den i § 356 bestemte Maade, Besværing derved, at der indgives Besværingsskrift til Skifteretten i Overensstemmelse med § 321.

Skifteretten har paa Boets Bekostning at drage Omsorg for, at der i fornødent Fald tages til Gjenmæle.

§ 629.

Paaanken foregaar iøvrigt i Overensstemmelse med de om Paaanke fra Underretten til Landsretten i fjerde Afsnit givne Regler.

Digitized by Google

Som en Følge heraf finder der en fuldstændig ny Bevisførelse og Sagsudvikling Sted for Landsretten.

Den for Skifteretten stedfundne Procedure er ikke bindende, og der er endog Intet til Hinder for, at Tillæg til og Rettelser i de tidligere Paastande fremsættes. Dog kunne Parterne ikke tilbagekalde de af dem for Skifteretten afgivne protokollerede Erklæringer med Hensyn til Sagens Sammenhæng.

§ 630.

Besværing foregaar med de Lempelser, som følge af ovenstaaende Bestemmelser, efter samme Regler som Besværing til Landsretten over Underrettens Handlinger, jfr. § 360.

§ 631.

Naar en i Henhold til § 625 iværksat Paaanke har fundet sin Afgjørelse ved Landsretten, kan der i Reglen ikke ske yderligere Paaanke til Højesteret. Dog kan Højesterets Formand i Forbindelse med to af ham tiltagne Medlemmer af Retten tillade, at Sagen undtagelsesvis indbringes for Højesteret. Andragende herom fremsættes og behandles paa den i § 304 fastsatte Maade.

Om Paaanken til Højesteret gjælde de almindelige Regler i tredie Afsnit Kap. I.

Landsrettens Afgjørelse i Anledning af Besværing er ikke Gjenstand for yderligere Besværing til Højesteret.

II.

Om Konkurs.

§ 632.

Med Hensyn til Behandlingen af Konkursboer har det fit Forblivende ved Reglerne i Konkursloven af 25de Marts 1872 med de Forandringer, som følge af de i nedenstaaende Paragrafer indeholdte Bestemmelser.

§ 633.

Realisation af Konkursboets pantsatte Ejendele sker, forsaavidt ikke Andet vedtages,

Digitized by Google

ved Tvangsauktion. Denne afholdes af Skifteretten under Jagttagelse de i 7de Afsnit 1ste Hovedafdeling Kapitel IV givne Regler, dog med de Lempelser, som følge af Forholdets Natur og Konkurslovens Forskrifter. Kurator i Boet har at udføre, hvad der paaligger Rekvirenten af Tvangsauktion. Den, der besørger Inkassators Forretninger for Boet, fungerer ogsaa som saadan, forsaavidt Tvangsauktionen angaar.

Naar et Konkursbos upantsatte Effekter afhændes ved offentlig Auktion, bliver der med denne at forholde efter Reglen i § 617 sidste Punktum, forsaavidt ikke Andet i Medfør af Konkurslovens Regler bestemmes af Boets Vedkommende.

§ 634.

Naar en i Konkursboet anmeldt Fordring modsiges eller den Fortrinsret, som er tillagt samme paa den i Henhold til Konkurslovens § 87 forfattede Oversigt, bestrides, og det ikke lykkes at tilvejebringe Forlig imellem de Paagjældende (jfr. Konkurslovens § 88), har Skifteretten at fremkalde en Beslutning af Boets Vedkommende (jfr. Konkurslovens §§ 74 og 75), om og for hvilket Beløb Boet vil anerkjende Fordringen, og hvilken Fortrinsret det vil indrømme den. Herom underretter Kurator snarest muligt den paagjældende Fordringshaver samt tilkjendegiver ham, at han, hvis han ikke vil finde sig i at behandles paa denne Maade, maa forfølge sit Krav ved sædvanlig Rettergang imod Boet. Foretager Paagjældende ikke inden 4 Uger herefter de fornødne Skridt i saa Henseende, bliver Fordringen ved Boets videre Behandling og Opgjørelse kun at anerkjende forsaavidt og med den Fortrinsret, som Boet har indrømmet.

Enkelte Fordringshavere, som have Interesse i at bestride en Fordring, uagtet Boet ikke vil modsige den eller den for samme paastaaede Fortrinsret, have Adgang hertil, forsaavidt der ikke af Boet er sluttet Overenskomst med Vedkommende om Tvistens Gjenstand, og Sagens Forfølgning ikke udsætter Boet for Tab af Rettigheder. De paagjældende Fordringshavere have i saa Fald inden 4 Uger, efter at Boets Beslutning er taget, at foretage de fornødne

Digitized by Google

Skridt til Retsfags Anlæg. I modsat Tilfælde bliver der ved Boets Opgjørelse ikke taget Hensyn til deres Indsigelser. De ere pligtige at lade Klageskriftet forkynde for Boets Kurator.

Ville Parter, imellem hvilke en Tvist er opstaaet, overlade Spørgsmaalets Afgjørelse til Skifteretten, er denne, naar ingen Bevisførelse ved Vidner, Syn eller Parternes egen Forklaring behøves, pligtig at affige en Kjendelse, ved hvilken Spørgsmaalet da er afgjort paa samme Maade som ved Voldgift.

§ 635.

De i foregaaende Paragraf omhandlede Sager anlægges paa det Sted, hvor Boet behandles, enten for Underretten eller for den Landsret, under hvilken vedkommende Skifteret staar, forsaavidt Sagen ifølge dens Gjenstand henhører under Landsret.

Dog skal det altid staa den, hvis Fordring eller nedlagte Paastand bestrides af Boet, frit for at begjære Sagen paakjendt ved Underret uden Hensyn til dens Gjenstand.

§ 636.

Boet er i de i § 634 første Stykke omhandlede Tilfælde selv at anse som Modpart, hvorfor Klageskriftet (§§ 160 og 343) lyder paa det og forkyndes for Kurator paa Boets Vegne.

Det paahviler Kurator at sørge for, at Boet under Retssagen repræsenteres paa behørig Maade.

§ 637.

De i § 634 omhandlede Sager udføres iøvrigt efter de almindelige Regler, som gjælde for Sagers Behandling henholdsvis ved Landsret og Underret.

§ 638.

Imod de affagte Domme kan der anvendes de almindelige Retsmidler.

Den affagte Dom kan derfor ikke, medmindre paagjældende Parter frafalde Retsmidlers Anvendelse mod Dommen eller denne ifølge sin Gjenstand ikke kan angribes ved Retsmidler, lægges til Grund for Boets videre Behandling, førend der er hengaaet en Frist af

Digitized by Google

4 Uger fra Affigelsen, uden at der er gjort Retsmidler gjældende.

Skulde Dommen blive forandret eller annulleret ifølge en senere Anvendelse af Retsmidler, tages behørigt Hensyn hertil ved Boets videre Behandling og i fornødent Fald ved Omgjørelse af det Foretagne, hvis Konkursbehandlingen ikke endnu er sluttet, men efter den Tid maa enhver Forandring søges iværksat ved Paaanke af Udlodningen.

§ 639.

Imod Kjendelser eller Beslutninger af Skifteretten, som forefalde under Boets Behandling, kan der udenfor de i Konkurslovens § 137 angivne Tilfælde finde Besværing Sted til den Landsret, under hvilken vedkommende Skifteret staar. Ligeledes er den i Konkurslovens § 48 2det Stykke omhandlede Beslutning Gjenstand for Besværing til Landsretten. Med Hensyn til Besværing imod den Beslutning af Skifteretten, hvorved en antagen Akkord forkastes, blive de i Konkurslovens § 138 fastsatte Begrænsninger at iagttage.

Den sluttede Konkursbehandling og i Forbindelse hermed de under samme afsagte Kjendelser og tagne Beslutninger, forsaavidt som disse ikke have været gjort til Gjenstand for Besværing, kunne paaankes til den Landsret, under hvilken Skifteretten staar. Anker over den Beslutning af Skifteretten, hvorved Akkorden er stadfæstet, blive dog, forsaavidt de kunne indbringes til højere Rets Prøvelse (jfr. Konkurskovens § 139), at gjøre gjældende ved Besværing.

§ 640.

Paaankefristen er 4 Uger.

Dog kan Landsrettens Formand efter et af vedkommende Part indgivet skriftligt Andragende, hvormed de fornødne Oplysninger maa følge, undtagelsesvis tilstede Paaanke indtil 1 Aar efter Konkursbehandlingens Slutning, naar ganske særegne Omstændigheder retfærdiggjøre, at Parten ikke i rette Tid har iværksat Paaanke.

§ 641.

Besværingsfristen er 2 Uger.

Naar en Kjendelse eller Beslutning, der

Digitized by Google

forefalder under Konkursbehandlingen, er angrebet ved Besværing, bliver Boets Behandling ikke desto mindre at fortsætte, men Skifteretten har i saa Fald at drage Omsorg for, at den Ankendes Ret ikke foregribes ved Behandlingen, medens Besværingen staar paa. Er der iværksat Besværing imod den Beslutning, hvorved Akkorden stadfæstes, maa Boet ikke forinden Spørgsmaalets endelige Afgjørelse udleveres til Skyldneren, med mindre der drages Omsorg for at sikre den Ankende. Et Besværingsskrift, der ikke paaberaaber sig nogen af de i Konkurslovens § 139 ommeldte Ankegrunde, hindrer ikke Boets Udlevering til Skyldneren.

Oprejsning imod Undladelse af at fremkomme med Besværing inden den foreskrevne Tid kan gives efter Reglen i § 640 sidste Stykke, dog ikke længere end i 6 Maaneder

§ 642.

Paaanke iværksættes ved, at der tilstilles Kurator paa Boets Vegne Ankeskrift paa den i § 356 bestemte Maade, Besværing derved, at der indgives Besværingsskrift til Skifteretten i Overensstemmelse med § 321.

Det paahviler Kurator paa Boets Bekostning at drage Omsorg for, at der i fornødent Fald tages til Gjenmæle.

§ 643.

Med Hensyn til Alt, hvad der efter Bestemmelserne i denne Afdeling skal iagttages af eller overfor Boets Kurator, træder i Boer, hvor ingen Kurator er beskikket, Skifteretten i dennes Sted (jfr. Konkurslovens § 80).

§ 644.

Iøvrigt bliver der med Hensyn til Paaanke og Besværing i de ovenfor omhandlede Tilfælde at forholde efter Reglerne i §§ 629—631, ligesom ogsaa Bestemmelsen i § 627 finder Anvendelse paa Konkursboer.

Digitized by Google

Tiende Afsnit.

Lovens Træden i Kraft. Overgangsbestemmelser.

§ 645.

Denne Lov træder i Kraft samtidig med Loven om Domsmagtens Ordning m. v. i Overensstemmelse med de i de følgende Paragrafer nærmere givne Regler.

§ 646.

Fra den Dag, Loven træder i Kraft, behandles borgerlige Domssager, i hvilke Klageskrift derefter meddeles (jfr. § 100), i Overensstemmelse med de Regler, som denne Lov foreskriver. Derimod bliver Behandlingen af de Domssager, i hvilke Stævning paa den nævnte Tid allerede er forkyndt, at tilendebringe i Overensstemmelse med de hidtil gjældende Regler. Den, der meddeler Modparten Klageskrift i Overensstemmelse med denne Lov, antages derved at have lovlig frafaldet den Stævning, som han i Henhold til de hidtil gjældende Regler maatte have udtaget og ladet forkynde, men endnu ikke irettelagt.

§ 647.

Sagsmaal efter Gjældsbreve, med Hensyn til hvilke den i Frdn. 25de Januar 1828 hjemlede hurtige Retsforfølgning gyldig er vedtaget, blive, forsaavidt de ikke ifølge foregaaende Paragraf skulle behandles efter de hidtil gjældende Regler, at behandle efter de i Lovens sjette Afsnit Kapitel II. om Eksekutivproces givne Regler, som om disse vare paaberaabte i Gjældsbrevet.

§ 648.

I alle Tilfælde, hvor Behandlingen af en Sag er foregaaet eller ifølge § 646 skal foregaa efter de hidtil gjældende Regler, bliver der ogsaa med Hensyn til Retsmidlernes Anvendelse at forholde efter disse.

Dog skal Paaanken, forsaavidt ikke Paaankefristen udløber tidligere i Medfør af den hidtil gjældende Ret, iværksættes i det Seneste inden 8 Uger at regne fra Dommens Affigelse eller, hvis Dommen er affagt forinden Lovens Træden i Kraft, fra dette Tidspunkt. Oprejsning kan ikke bevilges, efter at der er hen-

Digitized by Google

gaaet Aar og Dag at regne henholdsvis fra Dommens Affigelse eller Lovens Træden i Kraft.

§ 649.

Paa Fuldbyrdelsen af Domme, som ere affagte inden Lovens Træden i Kraft eller i Sager, hvis Behandling i Medfør af § 646 er foregaaet efter den hidtil bestaaende Ret, blive Reglerne i denne Lov at anvende med de af Forholdets Natur flydende Lempelser.

§ 650.

Med Hensyn til forelobige Retsmidler, som først bringes i Anvendelse efter Lovens Træden i Kraft, blive dennes Regler i det Hele at følge.

§ 651.

Enhver, der forinden denne Lovs Træden i Kraft er belagt med Arrest paa Person, bør sættes i Frihed, forsaavidt og saasnart han ifølge nærværende Lovs Bestemmelser ikke vilde kunne holdes i Gjældsfængsel. Ligeledes bliver den Forhøjelse af Underholdningspenge, som fastsættes i § 583, efter Lovens Træden i Kraft at anvende med Hensyn til allerede arresterede Skyldnere, dog at overfor disse den Virkning, som er forbundet med Udeblivelse af de befalede Underholdningspenges Betaling, ikke skal indtræde førend en Uge, efter at vedkommende Arrestrekvirent ved Fogdens Foranstaltning er blevet underrettet om Forhøjelsen.

§ 652.

Det vil ved særlig Lov være at bestemme, i hvilken Udstrækning Reglerne i nærværende Lov skulle gjøres anvendelige paa Færøerne.

Digitized by Google

Digitized by Google

Motiver

til det

af den ved allerh. Reskr. af 28de Februar 1868 nedsatte Proceskommission

udarbejdede

Udkast til Lov om den borgerlige Retspleje.

Juni 1877.

Kjøbenhavn.
Trykt hos J. H. Schultz.
1877.

Digitized by Google

Digitized by Google

Oversigt over Indholdet af Motiverne.

Side.

Indledende Bemærkninger ..... 1—26.

I. Mundtligheden ..... 5—7.
II. Umiddelbarhedsprincipets Gjennemførelse i Henseende til Bevisførelsen 7—9.
III. Om Bevisførelsens Forbindelse med Forhandlingerne i Sagen ..... 9—13.
IV. Det frie Bevis ..... 13—16.
V. Retsmidlerne ..... 16—26.

Første Afsnit.

Almindelige Bestemmelser.

Kapitel I.

Om Retternes Virkekreds ..... 27—30.

Kapitel II.

Om Bærnething ..... 30—38.

Kapitel III.

Om de Tilfælde, hvor Rettens Personer som inhabile skulle eller kunne udelukkes fra eller fritages for at handle i Sagen ..... 38—41.

Kapitel IV.

Om Forening af Sagsmaal under samme Retssag ..... 41—44.

Kapitel V.

Om Sagens Parter ..... 44—47.

Kapitel VI.

Om Rettergangsfuldmægtige ..... 47—51.

Kapitel VII.

Om Retsmøder og Retsbøger ..... 51—55.

Kapitel VIII.

Om Procesmaaden i Almindelighed ..... 55—61.

Kapitel IX.

Om Forkyndelser og andre processuelle Meddelelser ..... 61—65.

Kapitel X.

Om Procesomkostninger ..... 65—69.

Kapitel XI.

Om Meddelelse af fri Proces ..... 69—72.

Kapitel XII.

Om Rettergangsbøder ..... 72—73.

Kapitel XIII.

Om den tvungne Forligsprøve ..... 73—75.

Digitized by Google

Andet Afsnit.

Om Procesmaaden ved Landsretterne.

Kapitel I. Side.

Om de Skrifter, som vexles mellem Parterne, og om de Skrifter, som skulle forelægges Retten forinden den mundtlige Forhandlings Begyndelse ..... 76—85.

Kapitel II.

Om Sagens Behandling, efterat den mundtlige Forhandling er begyndt..... 85—101.

Kapitel III.

Om Bevis og Bevisførelse..... 101—120.

Første Underafdeling.

Om Vidnebeviset..... 103—111.

Anden Underafdeling.

Om Bevis ved Syn og Skjøn..... 111—115.

Tredie Underafdeling.

Om Bevis ved Dokumenter..... 115—118.

Fjerde Underafdeling.

Om Parts Ed..... 118—120.

Kapitel IV.

Om Domme og Kjendelser..... 120—129.

Kapitel V.

Om Udeblivelser..... 129—134.

Tredie Afsnit.

Om Retsmidlerne imod Landsretternes Handlinger.

Kapitel I.

a. Paaanke til Højesteret..... 135—146.
b. Besværing til Højesteret..... 146—150.

Kapitel II.

Ny Foretagelse af Sagen ved den samme Ret..... 150—155.

Fjerde Afsnit.

Om Behandlingen af og Retsmidlerne i de Sager, der i første Instants paakjendes af Underretterne..... 156—160.

Digitized by Google

Femte Afsnit.

Om Fremgangsmaaden ved Intervention og ved Tilstævning af Trediemand under den mellem Parterne begyndte Retssag..... 160—162.

Sjette Afsnit.

Særegne Rettergangsarter.

Kapitel I.

Om Beviſers Førelse førend Hovedforhandlingen..... 162—163.

Kapitel II.

Om Exekutivproces..... 163—165.

Kapitel III.

Om ſkriftlig Behandling af Sager..... 165—168.

Kapitel IV.

Om Behandlingen af Ægteſkabsſager ſamt Sager, hvorunder Arvinger ſøge ſig en bortbleven Perſons Formue tilkjendt..... 168—171.

Kapitel V.

Om den Fremgangsmaade, ſom ſkal iagttages, naar Nogen ſkal umyndiggjøres eller Enke ſkal ſættes under faſt Lavværgemaal..... 171—177.

Kapitel VI.

Om Fremgangsmaaden ved at erhverve Mortifikations- eller Ejendomsdom..... 177—179.

Syvende Afsnit.

Om Rettens Tvang til Forpligtelsers Opfyldelse.

Første Hovedafdeling.

Om Exekution og Tvangsauktion.

Indledende Bemærkninger..... 180—183.

Kapitel I.

Almindelige Betingelser for Exekution..... 183—190.

Kapitel II.

Om Fuldbyrdelsesmaaden..... 190—200.

Digitized by Google

Første Underafdeling. Side Side.
Om Fuldbyrdelsen af Domme, der ikke lyde paa Udredelsen af Penge 191–195.

Anden Underafdeling.
Om Fuldbyrdelsen af Domme, der lyde paa Udredelsen af Penge 195–200.

Kapitel III.
Om Exekutionsforretningens Foretagelse og om Proceduren under samme ..... 200–204.

Kapitel IV.
Om Tvangsauktion ..... 204–226.

Indledende Bemærkninger ..... 204–212.

Første Underafdeling.
Almindelige Bestemmelser ..... 212–213.

Anden Underafdeling.
Om tvungen Auktion over Løsøre ..... 213–216.

Tredie Underafdeling.
Om tvungen Auktion over fast Ejendom ..... 216–225.

Fjerde Underafdeling.
Om Proceduren af Tvistigheder, der opstaa under Tvangsauktionen 225–226.

Kapitel V.
Om Retsmidlerne imod de til Dommes tvungne Fuldbyrdelse henhørende Fogedforretninger... 226–227.

Anden Hovedafdeling.

Om Udpantning samt om Indsættelses- og Udsættelsesforretninger.

I. Om Udpantning ..... 228–230.

II. Om Indsættelses- og Udsættelsesforretninger ..... 230–231.

Ottende Afsnit.

Om de foreløbige Retsmidler.

Indledende Bemærkninger ..... 231–232.

Kapitel I.
Arrest ..... 232–248.

Kapitel II.
Forbud ..... 248–251.

Digitized by Google

Niende Afsnit.

Om Skifte af Dødsbo og Fællesbo m. v. samt om Konkurs.

		Side.	Side.
I.	Om Skifte af Dødsbo og Fællesbo m. v.	251—258.	
II.	Om Konkurs	258—259.	

Tiende Afsnit.

Lovens Træden i Kraft. Overgangsbestemmelser ..... 258—261.

Disentierende Votum til Lovudkastet af Kommissionens Medlem W. Ussing ... 261—268.

Digitized by Google

Digitized by Google

Efter en almindelig orienterende Forhandling overdrog Kommissionen i Foraaret 1868, kort efter at den var traadt sammen, medundertegnede Nellemann at udarbejde et foreløbigt Udkast til Hovedpartierne i en Civilproceslov, beregnet paa en fuldstændig Gjennemførelse af Mundtlighedsprincipet eller rettere Umiddelbarhedsprincipet, for at dette kunde tjene som Udgangspunkt for videre Forhandlinger. Et saadant Udkast med Motiver blev derpaa af ham udarbejdet og efter at have gjennemgaaet en første Behandling blev det i 1869 trykt og tilstillet et betydeligt Antal Mænd, der ifølge Embedsstilling eller af anden Grund kunde antages at interessere sig for Sagen, idet Kommissionen anså det for ønskeligt, at der allerede paa dette Trin af Forhandlingerne blev givet disse Mænd Adgang til at blive bekjendte med Arbejdet og til at udtale sig derom, forsaavidt de selv maatte føle Opfordring dertil. Efterat der som Følge af denne Foranstaltning fra Forskjellige var fremkommet Betænkninger over Arbejdet, bleve Kommissionens Medlemmer opfordrede til at stille Ændringsforslag til Udkastet, for at der paa dette Grundlag kunde skrides til anden Behandling. Ændringsforslag bleve derefter fra forskjellige Sider fremsatte og prøvede. Medens nogle af Kommissionens Medlemmer vel vilde hævde Mundtlighedsprincipet, om end i forskjelligt Omfang, men derimod frygtede for at gjennemføre Umiddelbarhedsprincipet og derfor stillede Ændringsforslag i denne Retning, viste det sig dog, at det langt overvejende Flertal af Kommissionens Medlemmer var enigt med det foreløbige Udkast deri, at det baade var det Principrette og, naar dog en gjennemgribende Reform skulde finde Sted i vor Procesmaade, tillige det Hensigtsmæssigste at gjøre Skridtet helt ud; de af disse Medlemmer stillede Ændringsforslag gik derfor kun ud paa at supplere det foreløbige Udkast og indføre forskjellige paa den praktiske Udførelse af dets Grundtanke rettede Forbedringer i det. I Vinteren 1869—70 fandt den udførlige anden Behandling Sted, og under denne vedtog hele Kommissionen — med Undtagelse af et enkelt Medlem W. Ussing, der i det Følgende*) særlig har udviklet sit Standpunkt — Udkastet i dets Hovedgrundsætninger, dog at dets Ordning af Retsmidlerne imod Landsretternes Domme og de i umiddelbar Forbindelse hermed staaende Forhold ikke er tiltraadt af Kommissionens Medlem G. Brock, jfr. den S. 20 ff. vedføjede Udtalelse af dette Medlem. De senere Forhandlinger have derfor kun drejet sig om dels at udføre Forslaget i den fulde Detajl og saaledes omdanne det fra et foreløbigt Forslag til et fuldstændigt Lovudkast, egnet til at udgaa som Lov, dels at forbedre og fuldkommengjøre det i Enkelthederne.

Dengang da Kommissionen vedtog Hovedgrundsætningerne for nærværende Lovforslag, var den fuldstændige Gjennemførelse af Mundtlighedseller rettere Umiddelbarhedsprincipet en forholdsvis ny Tanke paa Europas Kontinent. Medens Mundtlighedsprincipet i den franske-rhinske og i den hannoveranske Proceslovgivning saavelsom i mangfoldige nyere Lovudkast vel i alt Væsentligt var gjennemført med Hensyn til den egentlige Pledering, havde det derimod og har endnu i de kontinentale Lande kun i ringe Grad gjennemtrængt Bevisførelsen Den nu næsten overalt ved Nævningeinstitutionen i

*) Se den i Slutningen af Motiverne vedføjede Udtalelse, ligeoverfor hvilken Kommissionens øvrige Medlemmer henholde sig dels til de nærværende Lovudkast ledsagende Motiver, dels til Motiverne til Udkast til Lov om Domsmagtens Ordning m. m.

Digitized by Google

Straffeprocessen gjennemførte Grundsætning, at al Bevisførelse skal foregaa umiddelbart for dem, der skulle domme i Sagen, saaledes at disse saavidt muligt selv høre Vidners og Sagkyndiges Forklaringer saavelsom Parternes egne Udtalelser angaaende Sammenhængen, er ikke bleven herskende i de kontinentale Proceslove. Derimod er det bekjendt, at den engelsk-amerikanske almindelige Ret ligesaavel i Civil- som i Kriminalprocessen lægger Hovedvægten netop paa dette Punkt. Vidnernes og Parternes Fortlaring og Krydsforhøret i det offentlige Retsmøde umiddelbart for de Dommendes Øine og Ører udgjør der det gjennemgaaende Træk i al Rettergang og betragtes som Sandhedens og Rettens vigtigste Palladium. Det er heller ikke paa Kontinentet forbleven upaaagtet, at en sand og virkelig Gjennemførelse af Umiddelbarhedsprincipet paa Civilprocessens Omraade maa kræve en Ordning af Bevismaterien, som er analog med den, der i Straffeprocessen anprises som Sandhedens bedste Prøvesten. Fra Videnskabens Standpunkt er der vel neppe længere nogen alvorlig Tvivl om, at ligesom Principerne for den juridiske Vished i civile Sager ere de samme som i kriminelle, saaledes bør ogsaa de processuelle Regler for Beviset Førelse i det Væsentlige have samme Hovedpræg i begge. Naar disse simple og nærliggende Betragtninger, skjønt de, sejrende over gamle Fordomme, nu have tilkæmpet sig en temmelig almindelig Anerkjendelse, dog ikke førend i de sidste Aar have erholdt nogen gjennemgribende Virkning i de nyeste legislative Bestræbelser efter at reformere Civilprocessen, ligger dette ganske vist ikke i, at man er blind for det Principrigtige og Konsekvente i dem, men kun i de praktiske Vanskeligheder og Betænkeligheder i andre Retninger, hvormed de ere forbundne. Thi endog en overfladisk Betragtning vil vise Enhver, at en saadan fyldigere Gjennemførelse af Mundtlighedsprincipet fører til et vidtgaaende Brud med den hele overleverede Procestheori og derigjennem til en dybtgaaende Omdannelse af det hele System. Herved er ikke saameget tænkt paa den Ejendommelighed ved den engelsk-amerikanske Ret, at Nævninger for den allerstørste Del domme i civile Sager ligesaavel som i kriminelle, en Indretning, som i sig selv frembyder mange flere Betænkeligheder end Brugen af Nævninger i Straffesager; thi Umiddelbarhedsprincipet kræver kun, at de, der skulle domme om Beviset, personlig overvære Bevisførelsen, men det medfører ikke som nogen nødvendig Konsekvents, at Nævninger og ikke retslærde Dommere skulle domme om Beviset. Men Hovedsagen er vistnok den, at Umiddelbarhedsprincipets Gjennemførelse med Hensyn til Beviset, selv hvor Bedømmelsen af dette henlægges til de retslærde Dommere, er uforenelig med det overalt paa Kontinentet herskende System af Retsmidler, og navnlig med Appel i sammes nuværende Skikkelse. Naar der i Bevisspørgsmaalet ikke maa dømmes efter skrevne Akter, men naar Dommen om Beviset i Reglen skal hvile paa den umiddelbare, oprindelige Erfaren af Vidners og efter Omstændighederne Parters Udtalelser, og naar denne Dom ifølge sit Væsen anses for den sikrere og paalideligere i Modsætning til den, der bygges paa den mere afledede Kilde, de skrevne Beretninger om Vidners og Parters Udsagn, saa fører dette naturligen til den Konsekvents — som man i Nævningeprocessen rigtigen akcepterer — nemlig, at egentlig Appel i Bevisspørgsmaalet ordentligvis maa være udelukket. Overfor tilvante Foreſtillinger og herskende Anskuelser, som sætte Pris paa, at ogsaa Bevisspørgsmaalet kan underkastes en fuldstændig Prøvelse eller dog i al Fald en fornyet Overvejelse, maa det altsaa indrømmes, at denne Garanti — hvis det er nogen — i det Væsentlige opofres ved Mundtlighedssystemets fuldstændige Gjennemførelse. Dertil kommer, at adskillige praktiske Ulemper knytte sig til det System, at de Dommende skulle se og høre Vidnerne og jævnlig ogsaa Parterne, navnlig at disse Personer undertiden maa foretage lange Rejser for at fremstilles for Retten, hvorved baade Tidsspilde og Besvær for Vidner og Udgifter for Parter foraarsages. Men til disse Indvendinger maa svares, at flere Prøvelser, af hvilke dog ingen trænger ind til det egentlige Kjærnepunkt i Sandhedsudforskningen, nemlig, at de Dom-

Digitized by Google

mende selv have Lejlighed til at se og høre, i Virkeligheden ikke give saa megen Garanti som een, der gjør dette. Og naar denne Sandhed anerkjendes i Kriminalprocessen, hvor dog den højeste Grad af Sikkerhed og Paalidelighed i Beviset maa fordres, og naar i Overensstemmelse hermed Appel opgives, uagtet Sagen drejer sig om Liv, Ære og Velfærd, kan dette ikke have nogen Betænkelighed i civile Sager. Hvad angaar de ydre Ulemper, er det vel sandt, at den Omstændighed, at Vidner og Parter maa gjøre lange Rejser og muligvis opholde sig i flere Dage paa fremmede Steder, frembyder større Betænkelighed i civile end i kriminelle Sager; thi dels afholder det Offentlige i disse Udgifterne herved, idetmindste forsaavidt Domfældte ikke skal og kan erstatte dem, dels kan et saadant Offer af Tid bedre fordres af Vidnerne, naar Sagen angaar saa alvorlige Interesser, som en Medborgers Ære, Frihed eller Liv, end naar Striden kun drejer sig om et maaske ikke stort Pengebeløb. Men den Betragtning, at de praktiske Ulemper i civile Sager frembyde noget større Betænkelighed, bør dog aabenbart ikke naturligen føre til, at man rent opgiver det Principrigtige, ogsaa hvor Vidnernes Opholdssted er nærliggende eller disse frivilligt give Møde eller af andre Grunde deres Fremstillelse for Retten ikke foranlediger nogen sær Vanskelighed. Det synes klart, at de nævnte Vanskeligheder ikke naturligen kunne have anden Virkning, end at der i Civilprocessen indføres hensigtssvarende Undtagelser fra Princippet om Vidnernes personlige Møde for Hovedretten, beregnede paa at befri dem herfor, hvor uforholdsmæssig stor Vanskelighed og Udgift vilde flyde af en streng Overholdelse af Grundsætningen. Ligesom det — hvor konsekvent man end vil fastholde Umiddelbarhedsprincipet — i adskillige Tilfælde bliver unngaaelig nødvendigt undtagelsesvis at lade sig nøje med en skriftlig Beretning om Vidnets eller Partens andensteds afgivne Forklaring, f. Ex. i Tilfælde af Sygdom eller Fare for Tab af Beviset, saaledes kan man i civile Sager strække disse Undtagelser noget videre, og navnlig under dem indbefatte ikke blot Tilfælde, hvor det personlige Møde for Hovedretten er i streng Forstand umuligt, men ogsaa Tilfælde, hvor det vil være enten meget bekosteligt og besværligt eller af forholdsvis ringe Nytte med Hensyn til Sagens Oplysning. Hvorledes man vil drage Grænsen i det Enkelte, bliver naturligvis en Skjønssag; men Hovedsagen er, at Umiddelbarhedsgrundsætningen opretholdes som det Normale, og at der kun afviges fra den, hvor overvejende Grunde tale derfor.

Ved Ordningen af de indenfor Udkastets Omraade faldende Materier har Kommissionen troet det rigtigt at følge den Plan i det første Afsnit at optage en Række almindelige Regler, som skulle gjælde for al Procedure overhovedet. Derved vindes, at de ledende Grundsætninger skarpt og tydeligt træde frem, og at Gjentagelser undgaaes. En Opstilling af almindelige Grundsætninger har derhos den store Fordel, at de Huller i Enkelthedernes Anordning, som Praxis bagefter bringer for Dagen, og som neppe selv med den største Forsigtighed og Forudseenhed kunne undgaaes, let ved Videnskabens Hjælp kunne udfyldes i Henhold til disse. For at anskueliggjøre den fulgte Plan behøves blot et Par Exempler. I Udkastets første Afsnit (dets almindelige Del) er der saaledes optaget et Kapitel (Kap. IX.) om processuelle Forkyndelser og Meddelelser, fordi de Regler, der kunne gives herom, egne sig til Anvendelse overalt, hvor der er Tale om at forkynde eller meddele Modparten Noget, medmindre Udkastets specielle Forskrifter gjøre Undtagelse herfra, altsaa baade ved Landsretterne og ved Underretterne, baade ved Retterne i lavere og højere Instantser. Fremdeles ere de almindelige Grundregler angaaende Dommerens Proceslednig optagne i denne almindelige Del (§§ 93 og 98 ff.), fordi de skulle komme til Anvendelse ved alle Retter. Hvorledes de i det Enkelte benyttes og muligen lempes, vil Videnskaben og Retsanvendelsen udfinde ved at undersøge Proceslovens Aand og Grundsætninger. Ligeledes er Hovedbestemmelsen om Dommerens Ret til at stille Spørgsmaal optaget her (§§ 95 og 96), fordi det er et gjennem alle Procesarterne gaaende Princip, at en saadan Virksomhed i den materielle Rets og den hurtige og simple Processgangs Interesse skal udøves af Retten, og

Digitized by Google

saa fremdeles. Iøvrigt er det naturligvis paa mange Punkter et omtvisteligt Spørgsmaal, om en Bestemmelse hører hjemme i den almindelige Del eller ikke. Saaledes kunde fra et strengt systematisk Standpunkt Meget anføres for at give Kapitlerne om Domme og om Beviset Plads i den almindelige Del. Imidlertid har Lovforslaget dog heri valgt at gaa en anden Vej, idet disse Partier af Systemet fremstilles i Affnittet om Proceduren for Landsretterne (andet Affnit, Kap. III og IV), og senere er der da henvist hertil. Dertil er man fornemmelig bleven bevæget dels ved den Betragtning, at Procesmaaden for Landsretterne ifølge Udkastets Hovedprincipper er Grundtypen, og at det derfor er naturligst at give et saavidt muligt helt og samlet Billede af den, hvilket ikke vilde kunne ske, naar væsentlige Led maatte forbigaaes og henvises til andre Steder, dels idetmindste for Bevislærens Vedkommende ved den Omstændighed, at Bevisførelse i Ordets egentlige Forstand ifølge Mundtlighedsprincipets Væsen kun hører hjemme i første Instants og ligger aldeles udenfor Appelproceduren.

Gangen i Udkastet er altsaa denne: Først fremsættes en Række almindelige for alle Procesarter gjældende Regler. Derefter gives en fuldstændig Fremstilling af Procesmaaden ved Landsretterne, i alt Væsentligt ordnet efter Sagens historiske Udviklingsgang fra dens Begyndelse til dens Paadommelse, saaledes at de processuelle Handlinger omhandles i den Orden og Rækkefølge, hvori de sædvanligvis forekomme. Herpaa følger Læren om Retsmidlerne imod Landsretternes Domme og Handlinger, og først derefter kommer Fremstillingen af Procesmaaden i civile Bagatelsager. Grunden til, at denne Orden følges, skjønt den ved første Øjekast kunde synes bagvendt, er, at Retsmidlerne imod Underretsbehandlingen ere væsentlig forskjellige fra Retsmidlerne imod Landsretsbehandlingen. Thi medens Paaanken af Landsretsbehandlingen væsentlig hviler paa den Tanke, at Bevisspørgsmaalet, som engang er procederet for og paakjendt af fem indsigtsfulde Dommere, ikke skal yderligere prøves eller gjentages, lader denne Grundsætning sig vanskelig gjennemføre ved Underretterne, fordi man dog neppe tør lægge en endelig og upaaankelig Afgjørelse af Bevisspørgsmaalet i en Enkeltmands Haand, saameget mindre som denne i Almindelighed ikke kan ventes at blive nogen særdeles fremragende Kapacitet. Derfor er Paaanken af Underretsbehandlingen ordnet saaledes, at Parterne, naar Nogen af dem er misfornøjet med den stedfundne Realitetsafgjørelse, kunne fremkalde en helt ny Bevisførelse og Udvikling af Sagen for Landsretten, uden i saa Henseende at være bundne ved Underretsproceduren, som ved den Realitetsafgjørelsen omfattende Paaanke i Grunden bliver sat ud af Kraft. Men af denne udstrakte Adgang til at procedere Sagen paany følger atter, at der med Hensyn til Underretsbehandlingen ingen Trang er til det i tredie Affnit Kapitel II. omhandlede Retsmiddel, ny Foretagelse af Sagen ved den samme Ret, hvilket væsentlig hænger sammen med og skal være et Korrektiv imod Følgerne af den for Landsretsbehandlingen ejendommelige Sætning, at Bevisspørgsmaalet i Reglen er endelig afgjort i første Instants. Ved disse Bemærkninger vil det være tilstrækkelig retfærdiggjort, at Lovforslaget først har fremstillet Landsretsbehandlingen med sin Retsmiddellære og derefter Underretsproceduren med sin Paaankelære; herved er, som Udkastets § 357 viser, ikke udelukket, at man paa det sidste Sted kan henvise til det første, forsaavidt Saadant er hensigtsmæssigt. Derpaa følger da et Kapitel om Fremgangsmaaden ved Tredjemands Indtræden i Sagen ved Intervention og ved Tilstævning (Adcitation), fordi Saadant kan finde Sted baade med Hensyn til Landsretsbehandlingen og Underretsbehandlingen, og i begge Tilfælde væsentligt sker paa samme Maade.

Endelig kommer der en Række af Kapitler, som omhandle de særegne Rettergangsarter, Rettens Tvang til Forpligtelsers Opfyldelse samt de foreløbige Retsmidler, med Hensyn til hvilke Materier de fornødne Bemærkninger ville blive gjorte i det Følgende.

Forinden der gaaes over til Begrundelsen af de enkelte Affnit og Paragrafer i Lovforslaget, vil det være hensigtsmæssigt ved en saa gjennemgribende Forandring i alle Hovedprin-

Digitized by Google

ciper at forudstikke en almindelig Oversigt over, hvorledes disse ere gjennemførte i nærværende Lovforslag. Den nærmere Begrundelse af de enkelte Retsregler vil blive givet i det Følgende, hvor de paagjældende Paragrafer forekomme.

I. Mundtligheden.

Medens en Ordning, hvorefter Retten i Embeds Medfør kun tager Hensyn til de mundtlige Forhandlinger og Forebringender, forsaavidt disse ere givne i det skriftlige Grundlag, i Virkeligheden er en skriftlig Procedure belemret med et Tilhæng af mundtlig Forhandling uden Betydning og Interesse, og derfor ej kan yde de med en mundtlig Procedure forbundne ejendommelige Fordele, søger Lovudkastet derimod at skabe en virkelig mundtlig Procedure i Betydning af en saadan, i hvilken der dømmes umiddelbart efter de mundtlige Forhandlinger, uden at Retten i Embeds Medfør skal undersøge, om disse gaa udenfor eller udover det skriftlige Grundlag. Men uagtet det fastholdes, at der dømmes umiddelbart efter de mundtlige Forhandlinger, kan der dog være tildelt Skrift en meget forskjellig Rolle, idet den Maade, hvorpaa Procesmaaden *iøvrigt* er indrettet, virker tilbage herpaa. Gjennem skriftlige Meddelelser skal der gives Modparten betimelig Underretning om det, hvormed Parten vil fremkomme i den mundtlige Forhandling, for at han kan være tilstrækkeligt forberedt til at møde det. Ulempen ved at nye Anbringender eller Beviser fremføres i den mundtlige Forhandling uden forud at være bebudede, er navnlig den, at Modparten da ikke kan være nødt til strax at svare paa dem eller modbevise dem, men at der hertil maa gives ham Udsættelse, og saadan Udsættelse medfører ikke alene Forhaling af Sagens Gang, men — hvad der er værre — foranlediger unyttige Møder, og dette Sidste bliver navnlig en yderst alvorlig Ulempe, hvor Umiddelbarhedsprincipet søges gjennemført i Henseende til Bevisførelsen, da i saa Fald ikke blot Parter, men ogsaa Vidner, Sagkyndige og andre Trediemænd forulempes ved forgjæves Møder. Hvor der ikke er nogen stærk Nødvendighed for at koncentrere Bevisførelsen paa en enkelt bestemt Retsdag, fordi der overhovedet ikke lægges Vægt paa, at Bevisførelsen foregaar umiddelbart for den dømmende Ret, kan det skriftlige Grundlag dels helt undværes dels gjøres meget let og spinkelt, da Ulemperne ved Sagens Udsættelse paa Grund af nye Anbringender eller Beviser ikke ere synderlig store, og man derfor ikke behøver at fremtvinge de nye Anbringenders og Beviisers betimelige Angivelse ved noget Prækklusionssystem. Denne Vej følges af endel nyere Love og Udkast, som nærmest ere dannede efter den franskrhinske Processes Forbillede, og det er aabenbart, at man ved at gaa denne Vej kan tilkjøbe sig betydelige Fordele — navnlig et let og simpelt skriftligt Grundlag og næsten fuldstændig Opgivelse af alle processuelle Prækklusioner — imod da at opoffre Umiddelbarhedsprincipet paa Bevisførelsens Omraade. Hvor man derimod ikke vil dette, men hvor det betragtes som det overordnede Hensyn i Sandhedsudforskningens Interesse, at al Bevisførelse foregaar umiddelbart for den dømmende Ret, hvor med andre Ord Umiddelbarhedsprincipets Indførelse paa Bevisførelsens Omraade betragtes som et nødvendigt Krav i Civilprocessen ikke mindre end i Kriminalprocessen, maa Procesformerne ogsaa indrettes herefter og navnlig stræbe hen til at tilvejebringe en Koncentration af al Bevisførelse i et bestemt enkelt Retsmøde (ligesom Hovedforhandlingen for Nævningerne), til hvilket Retsmøde alle Bevispersoner under betydelige Straffølger skulle indfinde sig. Men en saadan Koncentration kan ikke opnaaes, uden at Prækklusionssystemet til en vis Grad maa benyttes, idet det maa fastholdes, at de faktiske Anbringender, som der kan være Tale om at bevise eller modbevise, i Reglen ikke kunne undergaa Forandring, naar først Bevisforberedelsen er endt, og endvidere, at der, *afset fra Undtagelsestilfælde*, ikke kan fremsættes nye Beviser, efter at de bevisforberedende Bestemmelser ere trufne. Disse Hovedbetragtninger kunne naturligvis gjennemføres paa forskjellig Maade, med større eller mindre Strenghed, med flere eller færre Undtagelser, alt efterson man lægger større eller mindre Vægt paa det ene eller det andet Moment; men i det Væsentlige

Digitized by Google

maa de gjøre sig gjældende, saafremt Umiddelbarhedsprincipets Gjennemførelse ogsaa for Bevisførelsens Vedkommende er optaget som det væsentlige og overordnede Princip i Procesmaaden. Med Hensyn til den nærmere Gjennemførelse af Tanken i nærværende Lovforslag skulle følgende Bemærkninger gjøres ganske i Almindelighed:

1) Der skjelnes mellem de Skrifter, som i egentlig Forstand tjene til Grundlag for den mundtlige Forhandling, og de Skrifter, som kun tjene til at give Modparten en forudgaaende Underretning om, hvad der vil blive fremført, og som saaledes tjene til at forberede Parterne til Affattelsen af hine. Til den første Art af Skrifter høre Sagsfremstillingerne og hvad der kan sættes lige med dem, saavelsom hvad der maa anses som Tillæg til dem, se §§ 166 og 167 jfrt. med § 165 2det Stykke og § 169; til den sidste Klasse høre derimod Klageskriftet, Tilsvarsskriftet og de øvrige i §§ 159, 162 og 163 omhandlede Skrifter. Medens Forhandlingerne foregaa paa Grundlag af Sagsfremstillingerne, have disse sidste Skrifter kun en rent forberedende Betydning for Parterne selv; Retten bekymrer sig ikke i Embeds Medfør om, at Sagsfremstillingerne aldeles afvige fra dem, ja den læser dem end ikke, medmindre Parterne gjøre Indsigelser angaaende Uoverensstemmelserne, og findes disse Indsigelser grundede, har dette dog ingen Præklusionsvirkning, men kun andre mindre gjennemgribende Følger, jfr. § 167. Medens Forholdet mellem de forberedende Skrifter og Sagsfremstillingerne maa bestemmes paa denne Maade, er det derimod et ganske andet Spørgsmaal, hvilket Forholdet er mellem Sagsfremstillingerne og den mundtlige Procedure. Paa dette Punkt kommer Forskjellen mellem den franskrhinske Procesmaade og Lovforslagets Ordning stærkt til Syne. Thi medens der efter den franskrhinske Proces i Princippet ikke er Noget til Hinder for, at der kan fremsættes nye Søgsmaalsgrunde og Indsigelser paa hvilketsomhelst Tidspunkt af Proceduren, saalænge de mundtlige Forhandlinger ikke ere endte, tillægger Lovforslaget Sagsfremstillingerne i Princippet en bindende Betydning, forsaavidt der ikke, efterat Sagen er optaget til Dom eller Bevisskjendelse, kan ske nogen Forandring i Sagsfremstillingerne, og kun undtagelsesvis og med Rettens Tilladelse kan foregaa deslige Forandringer, efterat den mundtlige Forhandling er begyndt, jfr. § 168, hvor tillige den Undtagelse, som kan tilstedes, er angivet*). Naar det siges, at Sagsfremstillingerne ikke kunne forandres, forstaaes imidlertid herved i Overensstemmelse med den mundtlige Procedures Fordringer kun det, at den ene Part kan protestere mod, at den anden Part fremkommer med Noget, som ligger udenfor Sagsfremstillingerne, men Retten skal ikke i Embeds Medfør overholde saadan Overensstemmelse; Rettens Stilling er i saa Henseende kun, at den i Embeds Medfør skal undlade at tage Hensyn til Paastande, som ej ere skriftligt fixerede, en Pligt for Retten, der aldrig kan gribe forstyrrende ind i den mundtlige Procedures friske og ubundne Gang, jfr. § 270.

2) De under 1 angivne Regler ere tilstrækkelige, hvor Sagen kan procederes og paadømmes i Henhold til Parternes Fremstillinger i Forbindelse med de Dokumenter, som af dem fremlægges samtidigt med deres Asserta. Den mundtlige Forhandling vil da i Reglen ende paa een Dag eller dog i al Fald tilendebringes uden Afbrydelse ved nogen anden Sags Forhandling, og allerede af den Grund vil der iøvrigt kun undtagelsesvis blive Tale om at fremkomme med noget Nyt efter den mundtlige Forhandlings Begyndelse. Men hvor en Bevisførelse bliver nødvendig, idet enten Vidner eller Sagkyndige eller andre Beviser maa hidbringes eller Parterne selv maa afhøres personlig, vil der blive Spørgsmaal om flere Afsnit i Proceduren og navnlig om den paa een Retsdag koncentrerede Bevisførelse. Ogsaa ved dennes Forberedelse maa Skrift spille en Rolle. Da begge Parterne nemlig paa en bestemt Retsdag samtidig maa foreslaa deres Beviser og udbede sig de med Hensyn til disses Førelse nødvendige Bestemmelser af Retten, saavel med Hensyn til

*) En anden Sag er, at Sagsfremstillingerne kunne fremlægges i en med Skriftforberedelsen uoverensstemmende Skikkelse (§ 167), og at de kunne rent udeblive (§ 170).

Digitized by Google

Bevisforhandlingens Berammelse som med Hensyn til Vidnernes, Synsmændenes og Andres Indkaldelse til at møde den Dag m. m., bliver det nødvendigt, at den ene Part forud maa underrettes om, hvilke Beviser den anden Part vil føre, thi deraf afhænger jo for en stor Del, hvilke Beviser (Modbeviser) han selv vil føre. Derfor er det bestemt, at Parterne mindst 3 Dage forud for det bevisforberedende Møde skulle give hinanden skriftlig Underretning om, hvilke Beviser de ville andrage paa at maatte føre, og de Beviser, som ikke saaledes ere bebudede, kunne ikke i Retsmødet tillades førte, hvis Modparten protesterer herimod, jfr. §§ 180 og 181. Fra det Øjeblik det er bestemt, naar Bevisforhandlingen skal foregaa, og hvilke Beviser der skulle føres, ere Parterne i Reglen udelukkede fra at fremkomme med andre og flere Beviser, men herom saavelsom om de Undtagelser, der indrømmes fra denne Regel, skal senere blive talt.

Ved Siden af de anførte Bemærkninger om det skriftlige Grundlag for Proceduren maa endvidere bemærkes, at Protokollen og Tilførslerne til den spille en Rolle, navnlig med Hensyn til Formalitets- og Incidentstvistigheder, der ikke kunne forberedes paa sædvanlig Maade, jfr. iøvrigt §§ 85, 175, 194 o. fl.

3) Under 1 og 2 haves kun Landsretsproceduren som den fuldstændige og regelmæssige Form for Øje. I Underretsproceduren bortfalde de forudgaaende skriftlige Meddelelser mellem Parterne indbyrdes for at forberede disse paa Sagsfremstillingernes Affattelse, men som Grundlag for de mundtlige Forhandlinger spiller Skrift dog i Princippet den samme Rolle. Forskjellen ligger egentlig kun deri, at der i Underretsproceduren ikke forlanges skriftlige Sagsfremstillinger forud for Retsmøderne, men det skriftlige Grundlag kan i Reglen tilvejebringes ved Tilførsler til Protokollen i selve Retsmøderne. Det eneste Skrift, som regelmæssigen fordres forud meddelt, er Klageskriftet, men iøvrigt er der ingen Forpligtelse til forudgaaende skriftlige Meddelelser fra den ene Part til den anden (§ 343, jfr. § 342). Sagsøgtes Paastand protokolleres i Reglen i Retsmødet (§ 346). Hvor Paaanke ikke kan finde Sted, protokolleres heller ikke mere end Paastandene, men Dommen affiges alene paa Grundlag af de mundtlige Forhandlinger; hvor derimod Paaanke kan benyttes, finder en kort Protokollering af Parternes Erklæringer over Sagen Sted, og herved erhverves det samme Grundlag for de senere mundtlige Forhandlinger i Sagen, som i Landsretsproceduren opnaaes ved Sagsfremstillingerne, jfr. § 346 sidste Stykke. Er Bevisførelse nødvendig, ordnes ligeledes det Fornødne i Retsmøderne, som til den Hensigt kunne udsættes, og det skriftlige Grundlag tilvejebringes ved Protokollation i Retten (§ 350).

4) Endelig mærkes, at nogle særegne Regler om det skriftlige Grundlag ere givne med Hensyn til Intervention, jfr. §§ 363, 364 og 370.

5) Ved Siden af den normale Procedure, som er mundtlig, staar der *en væsentlig skriftlig Behandling* af Sager, hvortil der er Adgang i særegne Tilfælde, hvor Stoffets Beskaffenhed vanskeliggjør mundtlig Procedure, jfr. herom sjette Afsnit, Kap. III. Mundtligheden indskrænker sig i disse Sager til en Slutningsforhandling, som er helt bunden til det skriftlige Grundlag. Om denne Forhandlingsform, som efter Erfaringens Vidnesbyrd ikke har nogen synderlig praktisk Betydning, vil blive handlet nærmere i det Følgende.

6) Hvilken Rolle Skrift spiller i Henseende til *Retsmidlerne*, fremstilles ved disse, da dette Spørgsmaal staar i nøjeste Forbindelse med disses Karakter og Hensigt og derfor ikke vil kunne forstaaes, førend i al Fald nogle almindelige Bemærkninger herom ere forudskikkede, jfr. bl. A. herom i Almindelighed S. 16 ff.

II. Umiddelbarhedsprincipets Gjennemførelse i Henseende til Bevisførelsen.

Lovforslaget gjennemfører i alt Væsentligt med samme Konsekvents som Straffeprocesforslaget den Grundsætning, at Vidner, Syns- og Skjønsmænd saavelsom efter Omstændighederne Parterne i Reglen skulle afhøres for den Ret, som dømmer i Hovedsagen, samtidigt med den øvrige mundtlige Forhandling af Sagen, jfr. § 181 Litr. e sammen-

Digitized by Google

holdt med §§ 187, 188 og 350, og særligt for Vidnebevisets Vedkommende § 203, for Syns- og Skjønsbevisets §§ 230 og 232, med Hensyn til Parternes personlige Afhørelse § 96, og hvad angaar Afhørelsesmaaden, da har Lovforslaget givet denne den skarpeste og mest effektive Form, som kjendes, nemlig efter den engelske Processes Forbillede som et Krydsforhør, anstillet af Parterne selv, jfr. § 190, jfr. §§ 192 og 193. Kun hvor vægtige Grunde tale for Afvigelse fra Princippet, tilstedes det, at Vidner afhøres ved Underretten paa det Sted, hvor de bo, og at en skriftlig Optegnelse af deres Forklaring ved Hovedforhandlingen oplæses istedetfor personlig Afhørelse (viva voce), jfr. de Tilfælde, som angives i § 203. Med Hensyn til disse bemærkes ved Litr. a, at naar Parterne ere enige herom, synes der i rent civile Sager, hvor ingen offentlig Interesse skal varetages, ikke at være nogen Grund til at paatvinge Parterne den bedre og fuldstændigere Bevisførelse, naar disse ville lade sig nøje med den mindre fuldkomne. Med Hensyn til Litr. b maa fremhæves, at der kan tænkes Tilfælde, hvor et Vidnes Afhørelse for den dømmende Ret er mindre vigtig, fordi det overhovedet kun skal oplyse underordnede og mindre vigtige Punkter i Sagen, f. Ex. ikke selve det Faktum, der skal bevises, men blot bestyrkende Omstændigheder, ligesom det ogsaa kan hænde, at Vidnets Forklaring ifølge dens Gjenstand forud kan skjønnes ikke at ville være af saa afgjørende Betydning, at Ulemperne og Omkostningerne ved dets Reise til Hovedforhandlingen ville staa i rimeligt Forhold til den Nytte, dets Vidnesbyrd kan yde; naar dette er Tilfældet, maa ganske overlades til Rettens Skjøn, og Loven kan kun give en i temmelig almindelige Udtryk holdt Regel, hvorfor det ogsaa i adskillige fremmede Proceslove blot i Almindelighed siges, at Retten efter Omstændighederne har at afgjøre, om Vidnet skal møde under Hovedforhandlingen eller afhøres paa dets Hjemsted; men for Umiddelbarhedsprincipets kraftige Gjennemførelse er det sikkert heldigst, at der benyttes Udtryk, som vise, at det kun er Undtagelse, at Vidnerne ikke afhøres for den dømmende Ret, og som tillige antyde Retningen, hvori Undtagelsen gaar. Den i § 203 Litr. c indeholdte Undtagelse forstaar sig af sig selv og behøver ingen yderligere Begrundelse. Med Hensyn til Syns- og Skjønsmænd vil det være sjældnere, at der behøves Undtagelser fra Hovedreglen, men der kan dog tænkes Tilfælde, hvor disses Møde under Hovedforhandlingen vil være forbunden med Vanskelighed, og derfor gives der i § 232 en hertil sigtende Bestemmelse. Parternes personlige Afhørelse skal endelig efter § 96 foregaa for den Ret, som dømmer i Hovedsagen, men ogsaa herfra gjøres der Undtagelse i lignende Tilfælde, som efter § 203 a, b og c for Vidners Vedkommende.

En almindelig Begrænsning i Grundsætningen om Vidners Pligt til at møde under Hovedforhandlingen, som gaar jævnsides med de anførte Regler, er den, som følger af Lovforslagets Regler om den længste Vej, som et Vidne er pligtigt at rejse. Det synes nemlig ikke forsvarligt i rent civile Sager at forlange, at Vidner skulle give Møde ved enhver Ret indenfor Rigets Grænser, medens det paa den anden Side vilde gjøre Umiddelbarhedsprincipet altfor stort Afbræk, hvis Vidnerne slet ikke skulde være pligtige at møde udenfor den Retskreds, hvori de bo. Det forlanges derfor, at Vidnerne i Landsretssager skulle rejse en vis Vejlængde udenfor Landsretskredsen og i Underretssager en vis kortere Vejlængde udenfor Underretskredsen, jfr. herom §§ 202 og 203, jfrt. med § 351, men ved Siden heraf opstilles da ogsaa den nye Regel, som ikke har været kjendt i den hidtil gjældende Ret, at Vidnet, naar det maa rejse udenfor den Underretskreds, hvori det boer, er berettiget til at forlange Erstatning for Rejseomkostninger og Diæter. Syns- og Skjønsmænd have derimod ikke nogen paa Afstanden støttet Ret til at vægre sig ved at rejse til det Sted, hvor Hovedforhandlingen foregaar; i Princippet maa det hævdes, at hvis det er nødvendigt at benytte langt borte boende Syns- og Skjønsmænd, ere de ogsaa pligtige mod Betaling at foretage den fornødne Rejse; for deres Vedkommende gives der kun en Myndighed for Retten til, hvis dette ikke vilde skade Sagens Oplysning, at tilstede deres Afhørelse ved Underretten paa deres Hjemsted, jfr. § 225 sammenholdt med

Digitized by Google

§ 232 2det Stykke. Hvad endelig angaar Parterne selv, findes der ingen Grund til principmæssigen at give dem Ret til at undbrage sig for personligt Møde i deres egne Sager paa Grund af Afstanden, men den Retten i § 96 givne Myndighed til efter Omstændighederne at tilstede deres Afhørelse ved Underretten kan naturligvis anvendes i Tilfælde, hvor Afstanden er stor og Rejsen besværlig.

Ved de anførte Regler vil det ganske vist ikke opnaaes, at Umiddelbarhedsprincipet altid kan overholdes i dets Renhed, idet der under visse Omstændigheder kan indtræde en Nødvendighed for at dømme paa Grundlag af skriftlige Optegnelser af Vidners og Parters Erklæringer, men det vil for den egentlige Retstrættes Vedkommende utvivlsomt fremtræde som det i langt overvejende Grad Almindelige, at Vidnerne, Skjønsmændene og Parterne afhøres under Hovedforhandlingen, navnlig naar det ikke forsømmes ved hensigtsmæssige Værnethingsbestemmelser at virke hen til, at Sager i Reglen kunne blive førte og forhandlede paa det Sted, hvor Bevismaterialet lettest kan samles og fremføres. En anden Sag er, at visse Incidentspunkter eller andre akcesoriske Spørgsmaal efter Lovforslaget endog i Reglen tænkes afgjorte paa Grundlag af skriftligt Bevismateriale, fordi dette efter Omstændighederne er betryggende nok, medens en modsat Regel vilde volde uforholdsmæssige praktiske Vanskeligheder, jfr. saaledes §§ 304, 325, 334.

III. Om Bevisførelsens Forbindelse med Forhandlingerne i Sagen.

Naar det Princip skal gjennemføres, at Bevisførelsen koncentreres paa et bestemt Retsmøde, hvori baade Vidner og Skjønsmænd skulle afhøres og Parterne selv eventuelt skulle fremstille sig til personlig Afhørelse, vil det ikke kunne gaa an at tillade Parterne at fremkomme med deres Beviser stykkevis eller efterhaanden, saaledes som i vor nugjældende Ret; men det er nødvendigt, at der paa et bestemt Trin af Proceduren maa træffes visse forberedende Bestemmelser, hvorved det afgjøres, hvilke Beviser der skulle tilstedes, og til hvilken Tid disse skulle føres, og naar dette er fastsat, vil det ikke i Reglen kunne tillades at gjøre Forandringer heri bagefter. Der kunde endvidere spørges, om det ikke ogsaa burde fastsættes, hvo af Parterne, der har Bevisbyrden med Hensyn til de forskjellige for relevante anerkjendte Omstændigheder. Dette Punkt har været Gjenstand for megen Forhandling, under hvilken forskjellige Anskuelser have gjort sig gjældende i Kommissionen, men man er dog i Overensstemmelse med den Anskuelse, som ogsaa andensteds synes at være bleven den overvejende, kommen til det Resultat, at Spørgsmaal om Bevisbyrden ikke bør gjøres til Gjenstand for nogen forudgaaende Afgjørelse af Retten, men at enhver af Parterne selv maa bedømme, om det tilfalder ham at føre Bevis for denne eller hin Omstændighed. For det Første maatte det i saa Henseende være af stor Vægt, at vor almindelige civile Procesret ikke kjender nogen Bevisbyrden fordelende Kjendelse, og at dette aldrig er bleven følt som noget Savn eller nogen Mangel, uagtet dette Punkt ikke særlig hænger sammen med Forskjellen mellem skriftlig og mundtlig Procedure, idet Bevisbyrdekjendelsen, hvis den overhovedet er hensigtsmæssig, ligesaa godt eller vel endog bedre passer ind i en skriftlig end i en mundtlig Procesmaade. Forsaavidt Lov om Sø- og Handelsretten af 19de Febr. 1861 § 32 indfører en Art blot procesledende Bevisbyrdekjendelse, der kan forandres af Retten selv, skal det bemærkes, at der i Praxis kun er gjort forholdsvis lidet Brug af denne Bestemmelse, men desuden vil en saadan Regel, som den i Sø- og Handelsretsloven givne, — som strax nærmere skal paavises — ikke kunne forenes med Lovforslagets hele System. Fra et principielt Standpunkt maa hævdes, at det ikke stemmer med Civilprocessens Grundsætninger, navnlig med Forhandlingsmaximen, at Retten paalægger Parterne Bevis, men det Naturlige er, at disse, naar det først staar fast, hvad der skal bevises, af egen Drift maa tilbyde Bevis. Vel er det nu saa, at Afvigelser fra Forhandlingsmaximen ingenlunde i og for sig kunne betegnes som utilladelige, men Betingelsen herfor maa være, at de ere hensigtsmæssige, og det vilde ikke kunne siges om en saadan Afvigelse som den,

Digitized by Google

hvorom her er Tale. Fra den frie Bevistheories Synspunkt er det ikke onskeligt, at Bevisbyrdelæren uddannes til en altfor stor Skarphed, og at der gjøres altfor meget ud af Bevisbyrdespørgsmaalet, men et saadant Institut som Bevisbyrdekjendelsen vil med Nødvendighed drive Praxis ind paa denne Vej, hvad Erfaringen nokſom har lært i Tyskland. Allerede dette er en Betænkelighed. Men dernæst viser der sig mange praktiske Vanskeligheder ved at passe Bevisbyrdekjendelsen ind i den øvrige Processgang. Tænker man sig, at Bevisbyrdekjendelsen skulde være retskraftig, hvormed menes bindende for Retten, saa at den ikke kan forandres undtagen ved Paaanke, vilde det ikke ret vel kunne være andet, end at det maatte tilstedes at paaanke den, strax naar den var afsagt med den Virkning, at Sagens videre Fremme stilledes i Bero efter Udfaldet heraf; thi det maatte dog undgaaes saa meget som muligt at gjøre alle de Personer, som ifølge Umiddelbarhedsprincipet skulle føres sammen ved Bevisforhandlingen, forgjæves Ulejlighed, hvorfor det ikke vilde kunne forsvares at skride til denne, naar Bevisbyrdekjendelsen staar under Appel. Men herved vilde aabnes let Adgang til en Forhaling af Sagerne, der vilde opveje alle de Fordele i Henseende til Hurtighed, som Mundtligheden ellers medfører. En Bevisbyrdekjendelse med en blot processledende Karakter, som derfor kan forandres af Retten selv, naar denne senere under Sagens Gang kommer til bedre Indsigt, passer endnu baarligere med en paa Umiddelbarhedsprincipet grundet Procesmaade. Thi naar først Bevisførelsen er forberedt paa Grundlag af en vis Forudsætning med Hensyn til Bevisbyrdespørgsmaalet, og alle Vedkommende saavel Parter som Vidner og Synsmænd have indrettet sig herefter, vil det ikke kunne gaa an, at Retten blot paa Grund af en forandret Anskuelse, for hvis endelige Overensstemmelse med den højere Rets Mening der dog ikke haves nogensomhelst Sikkerhed, skulde kunne gribe ind og paalægge Parterne at omgjøre det allerede Foretagne, foranledige Udsættelse af Hovedforhandlingen m. m. Men selv om Retten havde Myndighed hertil, vilde dog Hensynet til den store Ulejlighed, som vilde paaføres alle Vedkommende ved Bevisbyrdekjendelsens Forandring, i de fleste Tilfælde afholde Retten fra at forandre Mening, Noget, hvortil et Kollegium desuden af Hensyn til dets egen Værdighed vil være lidet tilbøjeligt, saa at Kjendelsens Foranderlighed, praktisk taget, neppe heller vilde faae nogen Betydning. At Retten skulde kunne forandre Beviskjendelsen under selve Hovedforhandlingen, vilde ogsaa komme i Strid med den Grundsætning, hvorpaa § 187 hviler, jfr. nærmere hvad der til Begrundelse af denne Paragraf anføres i det Følgende S. 95 ff. Kommissionen er saaledes efter moden Overvejelse kommen til det Resultat ikke at lade nogen Bestemmelse angaaende Bevisbyrden finde Plads i Beviskjendelsen. Rettens bevisforberedende Afgjørelse har altsaa efter Lovforslaget kun den Opgave at fastsætte, hvad der efter de fra Parternes Side foreliggende Udtalelser behøver at bevises, samt derpaa, naar Parterne fremkomme med deres Begjæringer om at stedes til at føre deres Beviser, hvorvidt disse kunne tilstedes førte, samt til hvilken Tid. Denne Kjendelse kan ikke forandres af Retten selv, og den kan først paaankes i Forbindelse med den endelige Dom i Hovedsagen, jfr. § 294 og hvad der til Begrundelse af denne Paragraf anføres i det Følgende S. 135—136.

Men uafhængigt af det Spørgsmaal, om Rettens Bestemmelser med Hensyn til Forberedelsen af Bevisførelsen kun skulle have den angivne Karakter, eller om de tillige skulle omfatte Bevisbyrdespørgsmaalet, opstaar der et andet vigtigt Spørgsmaal, nemlig om Tidspunktet, da Parterne ere pligtige at fremsætte deres Begjæringer om at maatte føre Beviser; navnlig har det her været et omtvistet legislativt Spørgsmaal, om de skulle være pligtige at forbinde deres Bevisbegjæringer med deres faktiske Anbringender (Asserta), eller om de kunne vente med at fremføre deres Bevisbegjæringer, indtil det ved deres gjensidige Udvexling af Asserta er bleven klart, hvad der egentlig er omtvistet mellem dem i Henseende til Sagens faktiske Sammenhæng, og da foreslaa deres Beviser i et nyt dertil bestemt Retsmøde.

Den almindelige Mening i Tyskland

Digitized by Google

er i den senere Tid gaaet i den Retning, at Parterne skulle være pligtige at forbinde deres Bevisbegjæringer med deres Asserta, saaledes at Retten ved den første mundtlige Forhandlings Slutning enten kan affige endelig Dom, hvor den ikke anser nogen yderligere Bevisførelse fornøden, eller strax kan tilstede Førelsen af de af Parterne foreslaaede Beviser, forsaavidt den anser dem for relevante, og samtidigt hermed i Reglen tillige beramme Tiden for Hovedforhandlingen og den i Forbindelse med samme staaende Bevisførelse. De Fordele, som herved opnaaes, antages at være, dels at Parterne, naar de skulle foreslaa og nævne deres Beviser samtidig med deres faktiske Anbringender, nødes til alvorligt at klare Sagens Stilling for dem selv og afholdes fra mangen uholdbar og uigjennemførlig Paastand, dels at Sagen fremmes hurtigere, da der ikke behøves noget nyt Møde for at tage Bestemmelse om Bevisernes Tilstedelse, men dette kan ske allerede ved Slutningen af den første mundtlige Forhandling. Men det skjønnes dog ikke rettere, end at overvejende Ulemper ere forbundne med dette System. Allerede det er en i den mundtlige Procedure meget vigtig Indvending, at Forhandlingerne, naar Beviserne tillige under dem skulle foreslaaes og diskuteres, let ville blive vidtløftige og vanskelige at overskue, saameget mere som Parterne, saalænge Rettens Formening om, hvad der er relevant og hvad ikke, ej kjendes, ville have en naturlig Tilbøjelighed til for en Sikkerheds Skyld at tilbyde Bevis for alt muligt. Dernæst er det en meget streng Fordring til Parterne, at de under Præklusionsstraf allerede inden den første mundtlige Forhandling skulle tilbyde alle Beviser, som det efter en eller anden juridisk Opfattelse af Sagen kunde blive deres Pligt at fremskaffe; det er en langt mindre Ulempe for Parterne at besværes med et Retsmøde end at paalægges saameget og i mange Tilfælde unødvendigt Arbeide, der jo ikke blot udstrækker sig til at foreslaa Beviserne i Almindelighed, men til at opsøge de enkelte Vidner o. desl., især da der jo her kun er Spørgsmaal om et Møde af Parterne eller vel i Reglen deres Sagførere, som sædvanligvis ville bo paa det Sted, hvor Landsretten holdes. Lovforslaget har derfor ikke fulgt det System, at Parternes Tilbud og Begjæringer i Henseende til Bevisernes Førelse skulle forbindes med deres Asserta, men et derfra forskjelligt, hvis Grundtræk ere følgende:

Paa Grundlag af Sagsfremstillingerne finder en mundtlig Forhandling Sted mellem Parterne, men under denne skulle disse kun fremkomme med deres respektive Fremstillinger af Sagens Sammenhæng, uden at Spørgsmaalet om, hvorvidt og hvorledes disses Rigtighed i fornødent Fald skal bevises, endnu kommer i Betragtning. Kun Dokumenter, ved hvilke Parterne ville understøtte deres Paastande, skulle, naar de ere Parternes Raadighed undergivne, i Reglen forelægges allerede paa dette Trin af Sagen og kunne kun undtagelsesvis fremkomme senere (se § 240), men om andre Beviser er der paa dette Trin af Sagen endnu ikke Spørgsmaal. Naar Sagen paa denne Maade er fremstillet og debatteret fra den juridiske Side, optages den. I mange Tilfælde vil Retten da strax kunne affige endelig Dom (§ 178), nemlig i de hyppigt forekommende Tilfælde, hvor der enten kun foreligger rene Retsspørgsmaal, medens Faktum er uomtvistet, eller hvor det hele Retsspørgsmaal drejer sig om Fortolkningen af Kontrakter, Testamenter eller andre skriftlige Dispositioner. Men hvor Retten ikke tror at kunne paakjende Sagen, fordi der mangler Bevis for relevante Omstændigheder, skal der affiges en Kjendelse, som i Henhold til de stedfundne Forhandlinger fastsætter, hvilke Fakta der ifølge Proceduren som relevante, men bestridte trænge til at bevises (§ 179). Paa dette Punkt kommer det Spørgsmaal frem, om Retten da tillige ved samme Lejlighed skulde bestemme, hvo af Parterne der har Bevisbyrden for de angivne bestridte Omstændigheder, men, som ovenfor bemærket, er Kommissionen med Hensyn til dette omtvistede Spørgsmaal kommen til det Resultat, at Rettens Kjendelse ej bør befatte sig hermed, men indskrænke sig til at kræve Bevis for de relevante Omstændigheder, der efter Parternes Erklæringer under Sagen trænge til at bevises. Det er en Selvfølge, at Retten ikke kan træffe denne Afgjørelse, uden at dens

Digitized by Google

Kjendelse herom kan komme til at indeholde forskjellige Forudsætninger (udtrykkelige eller stiltiende) om Retsforholdets faktiske eller retlige Egenskaber, men forsaavidt bør der ikke tillægges Kjendelsen Retskraft (§ 179 2det Stykke). Kun forsaavidt angaar Afgjørelsen af, hvad der skal bevises, er Kjendelsen bindende for Parterne og Retten, og det skal herved bemærkes, at det paa dette Trin af Proceduren vil være naturligt, at Retten for en Sikkerheds Skyld forlanger Bevis for alle de Omstændigheder, der kunne faae Betydning under de forskjellige Eventualiteter med Hensyn til de retlige Opfattelser, som naturligen frembyde sig. Først naar denne Rettens Afgjørelse foreligger, er det billigt og berettiget at forlange af Parterne, at de alvorligen skulle overveje, hvem af dem det vil paahvile at skaffe Bevis for de forskjellige Bevis tiltrængende Omstændigheder, og hvilke Vidner eller andre Beviser de til den Hensigt ville benytte, medens det er en meget streng og generende Fordring, at de allerede til den første mundtlige Forhandling skulle foretage alle disse Overvejelser og Undersøgelser, skjønt de maaske ville blive aldeles overflødige. Lovforslaget bestemmer derfor, at naar Rettens Afgjørelse af, hvad der skal bevises, er givet, udsættes Sagen, og i et nyt Retsmøde ville da Parterne have at fremkomme med deres Begjæringer i Henseende til Bevisernes Førelse (§§ 180 og 181). I dette bevisforberedende Møde skulle alle Bestemmelser træffes, som behøve at gaa forud for den egentlige Bevisførelse. Enhver af Parterne maa derfor i dette Møde opgive, hvilke Vidner han ønsker at føre, om han vil have Syns- eller Skjønsforretning optaget, om han forlanger, at Modparten skal møde frem til mundtlig Afhørelse m. v.; men for at det kan være Parterne muligt definitivt at fremkomme med deres Begjæringer i Henseende til Beviset, maa det paalægges dem gjensidigen en vis Tid forud for Mødet at underrette hinanden om, hvilke Beviser de ville føre, thi den ene Part kan ikke tage nogen Bestemmelse herom, førend han veed, hvad den anden Part vil producere. Naar alle de Bestemmelser, som behøves for at forberede Bevisforhandlingen, ere trufne, berammes tilsidst en Tid til denne, hvorved naturligvis bliver at iagttage, at der levnes den fornødne Frist til forinden Bevisforhandlingen at skaffe alle Beviserne tilstede, saaledes at det kan ventes, at Bevisførelsen uhindret kan gaa for sig og bringes til Ende i det berammede Møde (§ 181 Ltr. e).

Paa dette Punkt bliver det Spørgsmaal at berøre, hvorvidt Parterne fra noget bestemt Tidspunkt af prækluderes med deres Beviser. Det gaar selvfølgelig ikke an som Regel at tilstede dem uden Varsel til Modparten eller Retten at fremkomme med nye Beviser under selve Bevisforhandlingen, thi derved vilde ideelige Udsættelser af denne foranlediges til stor Ulempe for de Mødende. Det maa som Regel fastholdes, at alle de Beviser, som agtes førte, skulle foreslaaes i det i § 181 omhandlede Retsmøde, saa at der senere ikke med Nytte kan fremsættes Begjæringer om at maatte faae ført nye og andre Beviser. Men det er tvivlsomt, om Undtagelser fra denne Regel skulle tilstedes eller ikke. Det kan naturligvis forekomme, at Parten ej har kjendt et eller andet Bevis saa betimeligt, at han kunde begjære det ført i det omtalte Retsmøde, uden at dette kan tilregnes ham som en Fejl eller Forsømmelse, og der bør derfor existere Retsmidler, hvorved Parten kan hjælpes i saadanne Tilfælde. Et Middel frembyder Lovforslaget derigjennem, at der under saadanne Omstændigheder ifølge § 327 Nr. 1 kan tilstedes ny Foretagelse af Sagen, og det er klart, at dette Middel under Lovforslagets Appelsystem er den eneste Redning, naar de nye Beviser først opdages *efter* Hovedforhandlingen. Men naar de opdages *før* Hovedforhandlingen, bliver det et Spørgsmaal, om de ubetinget skulle udelukkes fra at komme frem under denne, og Parten skal henvises til at søge ny Foretagelse af Sagen ifølge § 327 Nr. 1, eller om der skal aabnes Adgang til at fremføre Beviserne under Hovedforhandlingen, endog hvor dette vilde nødvendiggjøre en Udsættelse af den. Det er utvivlsomt, at det første Alternativ vil virke kraftigst til at bringe Parterne til at koncentrere deres Beviser og til at gjøre sig Umage for ikke at forbigaa Noget i det i § 181 omhandlede Retsmøde, medens der paa den anden Side ikke kan afstedkommes

Digitized by Google

nogen materiel Uret herved, da der i § 327 Nr. 1 anvises en Retshjælp, som i sig maa erkjendes at fyldestgjøre den virkelige Retfærdigheds Krav. Men Kommissionen har dog ikke destomindre bestemt sig til at tilraade det andet Alternativ. Det vilde formentlig være unaturligt, at Parterne og Retten skulde bebyrdes med at gjennemgaa en Hovedforhandling, om hvilken det maaske allerede, førend den foregik, var saa temmelig klart, at den vilde blive ophævet og ny Foretagelse af Sagen indrømmet. Det Unaturlige heri vilde vistnok være et større Onde end den Ulempe, at Hovedforhandlingen en Gang imellem maatte blive udsat. Derfor har Lovforslaget indrømmet Undtagelse fra Reglen i § 182 1ste Punktum, naar særegne Omstændigheder retfærdiggjøre, at Beviserne ikke bleve aagivne i det i § 181 omhandlede Møde (§ 184). For imidlertid saameget som muligt at forhindre de skadelige Følger af Hovedforhandlingens Udsættelse i Anledning af saadanne ny tilkomne Beviser er det foreslaaet, at vedkommende Parter, der ville andrage paa at fremkomme med Beviserne, i Reglen skulle træffe de fornødne Foranstaltninger til Hovedforhandlingens Udsættelse saa betimeligt forud for Retsmødet, at der i Tide kan gives alle Vedkommende Underretning om den forandrede Bestemmelse, jfr. § 185. Men Adgangen til Udsættelse i selve Retsmødet kan dog ikke absolut lukkes; kun bør der være Ansvar forbunden med Forsømmelse i at bevirke betimelig Bestemmelse om Udsættelsen jfr. § 186.

IV. Det frie Bevis.

Ingen Grundsætning har opnaaet en mere almindelig Anerkjendelse i samtlige nyere Proceslove og Udkast end den, at Beviset bør være frit, navnlig i den Forstand, at Retten ikke i Bedømmelsen af de foreliggende Beviser og deres Resultat kan bindes ved Regler. Denne Grundsætning griber imidlertid mere om sig; den viser sin Virkning ikke alene ved Bedømmelsen af den egentlige Bevisførelse, men ogsaa i Rettens Stilling til Forhandlingerne i det Hele taget.

a) Hvad der er benægtet og hvad der er indrømmet, maa bedømmes efter et frit Skjøn over Forhandlingerne i det Hele. Den nugjældende Rets Regel om speciel og udtrykkelig Benægtelse af de enkelte faktiske Anbringender med den Virkning, at Forsømmelse heraf sættes lig Indrømmelse, vil i mange Tilfælde nøde Retten til at anse Noget for indrømmet, som det aabenbart er Parternes Hensigt at benægte, ligesom Gjennemførelsen af en saadan Regel overhovedet er meget vanskelig, hvor Forhandlingerne i Sagen ere mundtlige. Derfor bestemmes det i § 94, at Retten efter et Skjøn over Forhandlingen i det Hele afgjør, om en ikke udtrykkelig og særlig benægtet Kjendsgjerning skal anses for indrømmet eller bestridt, og i § 270 udtales den almindelige Regel, at Retten efter frit Skjøn i Henhold til det samlede Indhold af Forhandlingerne og Bevisførelsen afgjør, hvorledes Sagens faktiske Sammenhæng skal antages at være. Det er vel ogsaa efter Lovforslaget Regel, at Parterne ere pligtige at erklære sig bestemt og utvetydigt over Sagens faktiske Sammenhæng, men Sagttagelsen heraf betrygges tilstrækkeligt dels derved, at Retten kan stille Spørgsmaal til Parterne og saaledes give dem den fornødne Opfordring til at hæve Tvetydigheden eller Mangelfuldheden i deres Proceserklæringer, dels derved at Retten kan, men ikke skal fortolke Ubestemtheden, Tvetydigheden eller Tavsheden til Partens Ugunst, en Regel, der indeholder tilstrækkelig Tvang paa Parterne, jfr. §§ 95 og 97. Det kunde synes følgerigtigt, at de foranførte Grundsætninger ogsaa maatte ytre deres Indflydelse ved Bestemmelsen af Udeblivelses Virkninger, og det er derfor ogsaa i den fransk-rhinske Proces idetmindste i Theorien opstillet som Regel, at Indstævntes Udeblivelse ved den mundtlige Forhandling ikke skal, men kan opfattes som en Indrømmelse af Sagsøgerens Fremstilling af Faktums Sammenhæng, hvoraf altsaa følger, at denne efter Omstændighederne kan blive nødt til at forskaffe Beviser, uagtet Indstævnte udebliver. Det kan vistnok ikke nægtes, at en konsekvent Gjennemførelse af Princippet om Rettens frie Bedømmelse af Forhandlingerne i det Hele ved Fastsættelsen af, hvad der ind-

Digitized by Google

rømmes og benægtes, synes at maatte føre hertil, og at en Regel om, at Udeblivelsen skal have en lovbestemt Virkning i den ene eller den anden Retning, egentlig kommer i Strid med dette Princip; men det maa vel erindres, at her andre Hensyn gjøre sig gjældende ved Siden af det omtalte Princip, og Spørgsmaalet er da, hvilke Krav der skal tillægges mest Vægt. Det ligger nemlig i Sagens Natur, at de Grundsætninger, som gjøre sig gjældende ved Bedømmelsen af en kontradiktorisk Forhandling, ikke kunne anvendes ved Bedømmelsen af en eensidig, fra hvilken Modparten holder sig borte. Naar en kontradiktorisk Forhandling mellem Parterne finder Sted, er det muligt at slutte Noget af deres Udtalelser med Hensyn til, hvad de ville benægte, og hvad de ville erkjende, især naar det erindres, at Retten har Adgang til at stille Spørgsmaal til dem og derved foranledige dem til at udtale sig tydeligere. Men naar Indstævnte bliver helt borte, er det ikke muligt heraf at slutte Noget til, hvordan han stiller sig overfor de enkelte Punkter i Sagsøgerens Asserta. Det bliver aldeles vilkaarligt at tillægge Udeblivelsen forskjellig Betydning i dette Tilfælde, saaledes at man undertiden betragter den som Benægtelse, undertiden som Indrømmelse. Derfor siges det ogsaa i den franskrhinske Proces faktisk at have uddannet sig som Regel, at Udeblivelsen ansees som lig Indrømmelse af Sagsøgerens Fremstilling. Som en Følge heraf har Lovforslaget i Overensstemmelse med de fleste nyere Love opstillet en lovbestemt Regel om Udeblivelsens Betydning (§ 286).

b) Det er i senere Tider bleven paastaaet, at faste Bevisbyrderegler ere i Strid med det Princip, hvorpaa den frie Bevistheori hviler, og at det i hver enkelt Sag maa bero paa et Skjøn, om den ene eller den anden af Parterne bør præstere Beviset, jvfr. L. v. Bar Recht und Beweis im Civilprocesse, S. 36 ff. Da det saaledes ikke kunde siges forud i Henhold til almindelige Regler, hvorledes Bevisbyrden skulde fordeles, syntes denne Lære i ethvert Fald til sin praktiske Udvikling at maatte kræve en Bevisbyrdekjendelse, og dens naturlige Mening maatte være, at Retten i at fordele Bevisbyrden mellem Parterne ej skulde være bunden af Lovregler. Forkaster man derimod Bevisbyrdekjendelsen, og gaar man ud fra, at Parterne selv maa udfinde uden Rettens Hjælp, hvo af dem der skal præstere Bevis for denne eller hin Omstændighed, maa man nødvendigvis forudsætte et Indbegreb af objektive Retsregler, som heri maa være ledende, da Parterne ellers vilde blive henviste til at gribe aldeles i Blinde og at anticipere et rent subjektivt Skjøn hos Dommerne. Efter Lovudkastets hele Indretning maa faste Bevisbyrderegler forudsættes, men da disse væsentlig ere af civilretlig Natur og kun lade sig bestemme i Forbindelse med en Opfattelse af Retsforholdenes civilretlige Karakter, medens almindelige processuelle Regler i saa Henseende ville vise sig at være rent formelle og ude af Stand til virkelig at oplyse Noget, kan der i Processloven kun indsættes en almindelig Udtalelse, som opretholder den hele udviklede Ret og Praxis paa dette Omraade, jvfr. § 198.

c) Bevisets Frihed viser sig fornemlig i to Retninger.

For det Første møder det Spørgsmaal, ved hvilke Bevismidler kan Bevis føres, og for det Andet møder det Spørgsmaal, om Retten i at bedømme de førte Beviser Virkninger er bunden eller indskrænket ved Lovregler. Mange Lovgivninger, som besvare det sidste Spørgsmaal benægtende og indrømme den største Frihed i Bevisets Bedømmelse, opstille derimod betydelige Indskrænkninger i førstnævnte Henseende. Navnlig maa her mindes om den franskrhinske Rets Begrænsninger af Vidnebeviset, hvorefter der, rigtignok med meget vidtgaaende Undtagelser, ved alle Retshandler af mere end 150 frs. Værdi maa oprettes skriftlige Overenskomster, idet Vidnebevis ikke tilstedes. Men ligesom man i Tyskland har forkastet denne Indskrænkning som stridende mod Folkets Retsbevidsthed (jfr. Motiverne til Udkastet*) til en Civilproceslov for hele det

*) Dette Udkast, som i sin oprindelige Form offentliggjordes 1872 og senere i en noget forandret Skikkelse vedtoges af Forbundsraadet, blev forelagt den tyske Rigsdag i den i Slutningen af 1874 begyndte Session og derefter endelig vedtaget af Rigsdagen i December 1876. Forsaavidt der i

Digitized by Google

tyske Rige, S. 200—201), saaledes har Kommissionen ikke fundet nogen Anledning til at søge at overføre den i vor Ret. Kommissionen har tvertimod ment at maatte beholde det Princip, som med meget faa og lidet betydende Undtagelser gjælder hos os, nemlig at Parterne kunne føre det dem paahvilende Bevis, ved hvilke Bevismidler de selv ville, og at det ene Bevismiddel kan træde istedetfor det andet, ligesom der ej heller er Noget ivejen for, at Parten samtidigt kan benytte forskjellige Bevismidler for at godtgjøre Noget (§ 196).

Medens der, som bemærket, endnu i flere fremmede Love bestaar Indskrænkninger i Hensseende til Benyttelsen af Bevismidlerne, er det derimod blevet den aldeles overvejende Retning i de nyere Proceslove som Regel at ophæve de legale Forskrifter for Bevisbedømmelsen, saaledes at Retten ikke ved Lovregler skal hindres i at anse Noget for bevist, som efter dens Overbevisning er tilstrækkeligt godtgjort, eller nødes til at anse Noget for bevist, som efter dens Overbevisning ikke er det, jfr. § 197. Den vigtigste Forandring, som dette Princips Overførelse i vor Ret vil medføre, er Ophævelsen af Forskriften i Lovens 1—13—1 om, at der udfordres to Vidner til et fuldstændigt Vidnesbevis, og at der paa den anden Side ogsaa ved to udadlelige og overensstemmende Vidner tilvejebringes et fuldstændigt Bevis, som asset fra Modbevis skal respekteres af Domstolene. At naturligvis ogsaa alle Forsøg paa ved Regler at udmaale Indiciebevisets Styrke (jfr. Frd. 8de September 1841) maa opgives, er en Selvfølge. Dog vil det være nødvendigt at bibeholde enkelte Afvigelser fra Grundsætningen om den frie Bevisbedømmelse. Saaledes er der for det Første i Overensstemmelse med de fleste fremmede Love bibeholdt enkelte faste legale Regler om Dokumentbeviset, dels derved, at der er opstillet en Retsformodning for offentlige Dokumenters Ægthed (§ 248), ligesom de hidtil gjældende Regler om offentlige Dokumenters Beviskraft ere bibeholdte (§§ 244 og 245), dels derved, at der frembeles agtes tillagt private Dokumenter den særegne Virkning, at Producenten af dem i Reglen uden videre Bevis kan kræve Modparten, som ikke vil anerkjende Dokumentets Ægthed, til Parts Ed (§ 253), ligesom ogsaa her kan mærkes Reglen i § 251. Disse Modifikationer maa væsentlig begrundes ved Hensyn til Samhandelens Tarv, der kræver, at man til en vis Grad maa forud være forsikret om, at offentlige Dokumenter ville blive holdte for ægte under visse bestemt angivne Forudsætninger, og at der til private skriftlige Dokumenter maa være knyttet visse Fordele i Hensseende til Beviset. For det Andet indskrænkes Princippet om den frie Bevisbedømmelse ved Reglerne om Parts Ed, om end Dommerens Frihed ogsaa her paa visse Punkter bør udvides sammenlignet med den hidtil gjældende Ret. Det er navnlig klart, at der altid maa tillægges Parts Edens Aflæggelse eller Nægtelse en vis bestemt af Rettens Skjøn uafhængig Virkning, en Tanke, der faar sit skarpeste Udtryk deri, at Dommen affattes alternativt og Edssagen udskydes til at følge efter denne som et Supplement med forud fastsat Virkning (§ 259). Men dernæst ligger det nær, at om man end i det Hele lader det bero paa Rettens Skjøn, om Parts Ed skal benyttes, og i bekræftende Fald, hvilken af Parterne der skal stedes til at afgjøre Sagen ved Ed (§§ 257 og 258), vil der dog altid være Tilfælde, hvor praktiske Grunde kunne tale for at give den ene Part en vis Ret til uden Bevis fra sin Side at kræve Modparten til Ed med Hensyn til visse Fakta, jfr. § 258 2det og 3die Stykke.

d) Nogle særegne Anvendelser af den frie Bevisbedømmelses Princip indeholdes i §§ 199 og 200. Den første af disse Paragrafer beskjæftiger sig med Erstatningssager og giver Frihed i Bedømmelsen ikke blot ved Fastsættelsen af Erstatningens Beløb, men ogsaa ved Spørgsmaalet, om Skade er foraarsaget ved en vis Handling eller Undladelse. Det har andetsteds, hvor en legal Bevistheori har herskket, navnlig i Tyskland, været følt som en stor Ulempe, at strengt Bevis skulde føres i saadanne Sager, baade for at Skade er lidt,

---

Texten henvises til Udkastets Motiver, gjælder Henvisningen, hvor ikke Andet er udtrykkelig sagt, Udkastet i den Skikkelse, hvori det 1874 blev forelagt den tyske Rigsdag.

Digitized by Google

og for Skadens Størrelse, om end i sidste Henseende den saakaldte juramentum in litem har ydet nogen Lettelse, og det er med Føje fremhævet, at den Skadelidende faktisk gjøres omtrent retsløs ved saadanne Fordringer; i Modsætning til de for den sunde Menneskeforstand stødende Resultater, der saaledes jævnlig fremkomme i de tyske Erstatningsprocesser, fremhæves den Praxis, som følges ved franske og engelske Domstole, hvor et frit Skjøn udøves baade med Hensyn til Spørgsmaalet, om Skade er bevirket ved Partens Handlinger eller Undladelser, og om Erstatningens Størrelse, og hvor en langt bedre og simplere Fyldestgjørelse af den materielle Retfærdigheds Fordringer opnaaes. Om nu end vor Bevistheori ved Erstatningsspørgsmaal, som overhovedet, er noget mindre stiv end den tyske, og om end den Grundsætning maatte kunne siges at være anerkjendt hos os, at Fordringen til Beviset i slige Sager maa lempes efter Sagens Omstændigheder, herskr dog i Princippet den samme Betragtningsmaade her som i Tyskland, og der er derfor Anledning til at give en udtrykkelig Regel om Forholdet (§ 199).

I § 200 afgjøres det andensteds meget ombebatterede og paa forskjellig Maade løste Spørgsmaal, hvilken Virkning der i Civilsager skal tillægges Straffedomme, som ere overgaaede Sagens Parter, forsaavidt disse Domme maa antages at have paakjendt Punkter, der ere af Vigtighed i Civilsagen. Da Straffedommen, som ikke fældet mellem de samme Parter, under de angivne Forudsætninger ikke virker som bindende Retsafgjørelse (res judicata), men kun kan have Betydning som Bevismiddel, kræver ogsaa her den frie Bevisbedømmelses Princip, at der ikke tillægges den nogen bestemt legal Virkning som saadan, men at det overlades til Rettens frie Skjøn, hvilken bevisende Betydning den skal have. I Resultatet vil dette jo vistnok føre til, at en fældende Straffedom som oftest ansees for tilstrækkeligt Bevis for, at de Domfældelsen begrundende Handlinger ere begaaede af Parten, medens omvendt en Frifindelsesdom i Straffesager ikke i Reglen vil blive anset for tilstrækkeligt Bevis for Vedkommendes Uskyldighed, men videre bør der heller ikke gaaes, og Civildommeren bør ikke ansees for bunden til de angivne Regler, hvor Sagens Omstændigheder virkelig for den frie Bedømmelse føre til et andet Resultat.

V. Retsmidlerne.

Det er allerede ovenfor bemærket, at Retsmiddelsystemet nødvendigvis maa forme sig anderledes i en paa Umiddelbarhedssystemet hvilende Procesmaade end i de hidtil paa Europas Kontinent kjendte skriftlige eller mundtlige Processormer. Appel i Betydningen af en Kritik af den underordnede Rets hele Behandling fra Synspunktet, om Dommen er vel grundet (an bene, an male judicatum), er kun tænkelig, hvor hele Underretsbehandlingen fixeres ved Skrift, saaledes at den kan forelægges Overretten i selv samme Skikkelse, som den forelaa Underretten, men herom kan der kun være Tale, hvor den skriftlige Procedures Hovedgrundsætning, at Retten kun dømmer efter de skrevne Akter („qvod non est in actis, non est in mundo"), gjælder. Hvor Proceduren, selv om herved kun tænkes paa Parternes Plædering af Sagen, er virkelig mundtlig, og hvor der som en Følge heraf dømmes umiddelbart efter de mundtlige Forhandlinger, uden at det forsaavidt kommer i Betragtning, om det Anførte er optaget i de Skrifter, hvorved Forhandlingen forberedes, er en Appel i denne Betydning umulig, da Underretsbehandlingen ikke kan forelægges Overretten i uforandret Skikkelse. I den franskrhinske, hannoveranske, bajerske, würtembergske og andre nyere Proceslove bestaar Appellen derfor ogsaa i, at Sagen forhandles som ny for Appelretten; kun fastholdes den Anskuelse, at da Behandlingen i Appelinstantsen er at anse som en Fortsættelse af den første Behandling, maa Sagens Identitet bevares, hvilket medfører, at nye Paastande i Reglen ikke kunne gjøres gjældende i Appellen, hvorimod nye Fakta (Benægtelser, Indsigelser, Søgsmaalsgrunde) og nye Beviser kunne fremføres for Overretten. Imidlertid maa dog den Sætning, at Sagen behandles som ny i Appellen, forstaaes med væsentlige Begrænsninger. Der menes ikke hermed, at Beviserne maa føres om igjen for Overretten; men man kan henholde sig til de i første Instants førte Vidner,

Digitized by Google

Synsmænd osv., hvis Udsagn derfor fuldstændigt protokolleres, og idet man producerer disse for Overretten, kan man dermed forbinde nye Beviser. Endvidere betyder Appelsags Anlæg ikke heller, at den første Dom aldeles taber Kraft og Betydning, men Underretsdommen staar ved Magt i alle de Punkter, med Hensyn til hvilke den ikke er specielt paaanket, hvorved dog er at bemærke, at Kontraappel tilstedes under meget lette og simple Former.

Dette Appelsystem er uforeneligt med Umiddelbarhedsprincipet og ligesom det ikke findes i den engelsk-amerikanske Ret, saaledes var det ogsaa opgivet i det tyske Proceslovudkast af 1872, hvor det havde givet Plads for et Retsmiddelsystem, hvilende paa de samme Grundsætninger som de, Kommissionen allerede ved sine Forhandlinger i 1869—1870 erkjendte for rigtige. Derimod har det tyske Udkast af 1874, med hvilket den endelig vedtagne Lov forsaavidt stemmer overens, i den nævnte Henseende gjort et væsentligt Tilbageskridt.

Den første Bemærkning, som i saa Henseende frembyder sig, er, at naar det anerkjendes, at Dommeren selv umiddelbart maa se og høre Vidnerne og de andre Beviser i Sagen, for at kunne fælde en retfærdig og velgrundet Dom — og deri bestaar Umiddelbarhedsprincipet —, saa vil det være meningsløst at sætte Kollegialretsdommernes Skjøn over de for dem umiddelbart førte Beviser under Appelrettens blot paa skrevne Beretninger byggede Dom om Beviset. Det vilde være en Appel fra en Ret, der har bedre Erkjendelseskilder at støtte sig paa, til en Ret, der har mindre gode (appellatio a judice melius informato ad judicem pejus informandum). Den anden Bemærkning er, at man for at opnaa denne mindre paalidelige Appelprøvelse ødelægger den mundtlige Forhandling i første Instants. Thi skal det i første Instants under Hovedforhandlingen førte Bevis tjene til Grundlag for Appelrettens Dom, maa Skriveriet i stort Omfang vedblive, navnlig maa en trættende Protokollering af Vidneudsagnene i første Instants finde Sted. Men hvorledes den mundtlige Forhandling overskjæres, generes og forstyrres ved disse idelige Protokollationer, er let at indse; den hannoveranske Praxis frembyder tilstrækkelig afskrækkende Erfaring i saa Henseende, jfr. Bar. S. 53. Det kan derfor ikke være tvivlsomt, at det, naar man vil bevare Appel i Bevisspørgsmaalet, baade er konsekventere og i praktisk Henseende hensigtsmæssigere at opgive ethvert Skin af Mundtlighed i Bevisførelsen og lade Beviserne fremkomme i skriftlig Form ogsaa for Dommerne i første Instants, end det er at komme ind paa saadanne Mellemvejssystemer som de heromhandlede, hvor Retten i første Instants skal domme umiddelbart efter Vidneudsagnene, men disse dog skulle protokolleres, fordi Appelretten eventuelt skal domme efter det skrevne Bevismateriale.

Den nyere Videnskab har derfor ført til den Indsigt, at et Appelsystem af den gamle Art (Prøvelse af hele Underretsforhandlingen ogsaa Bevismaterialet) ikke er muligt i en virkelig mundtlig Procedure, og at det modificerede Appelsystem, som de nyere Proceslove opstille, og som hviler paa det Princip, at Overretsproceduren ikke er bunden ved Underretsproceduren, ikke er noget Retsmiddel af den Karakter som den gamle Appel, men noget helt andet, nemlig simpelthen en Adgang for Parterne til at gjenoptage Sagen til ny Forhandling trods den afsagte Dom. Det Spørgsmaal, om saadan Gjenoptagelse skal tillades, og under hvilke Betingelser, maa besvares efter ganske andre Synspunkter, end dem, der ere afgjørende med Hensyn til Appel i Betydning af Prøvelse af den underordnede Rets Behandling og Dom.

Lovforslaget har derfor gjort følgende Betragtninger gjældende:

1) Adgang til at erklære sig utilfreds med Behandlingen i første Instants og forsøge en ny Forhandling af Bevisspørgsmaalet for en overordnet Ret er der ikke i Almindelighed Grund til at indrømme, hvis Behandlingen i første Instants i sig er indrettet paa at yde den fulde Betryggelse for en kyndig og alsidig Bedømmelse af Bevisspørgsmaalet i Sagen. Derfor kan Adgang til saadan Gjentagelse af den hele Forhandling ikke indrømmes ved Landsretterne, hvor Domstolenes Indretning (et større Antal af de bedste og indsigtsfuldeste Jurister) frembyder al den Garanti, som Staten

Digitized by Google

efter de menneſkelige Forhold kan yde for Bedømmelſens Paalidelighed. Derimod ſtiller Sagen ſig anderledes ved Underretterne, hvor Paadømmelſen af Smaaſager er betroet til en Enkeltdommer, der ikke kan forudſættes altid at henhøre til de dygtigſte og indſigtsfuldeſte Juriſter i Landet. Det kan ikke med Billighed forlanges, at Parterne ubetinget ſkulle ſlaa ſig til Ro ved hans, den enkelte Mands, Afgjørelſe, men der maa i Reglen aabnes dem Adgang til at indbringe Sagen for en Landsret og ſaaledes erhverve en ligeſaa betryggende Afgjørelſe ſom den, der i ſtørre Sager ſtrax opnaaes. Forſaavidt herimod maatte indvendes, at man da ligeſaa godt ogſaa i Smaaſager kunde lade Parterne begynde ved Landsretten og ſpare ſig en betydningsløs Underretsbehandling, maa hertil ſvares, at Erfaringen har lært, at Parterne i de fleſte Smaaſager ſlaa ſig til Ro ved Underrettens Dom, og at det af Henſyn til de færre Tilfælde, hvor Paaanke finder Sted og yderligere Prøvelſe ſaaledes begjæres, vilde være højſt urigtigt at udelukke den ſimple og billige Behandling, ſom erfaringsmæſſig i de fleſte Tilfælde fører til Maalet. Lovforſlaget tillader derfor en Paaanke fra Underretten til Landsretten, hvis Karakter væſentlig er den, at Sagen ſtilles til en ny Forhandling ogſaa i Henſeende til Bevisførelſen, jfr. § 358.

2) Hvor den fulde Garanti er tilſtede, altſaa ved Landsretterne, bør der være Adgang til en virkelig *Prøvelſe* af Dommen og Behandlingen i førſte Inſtants, forſaavidt en ſaadan Prøvelſe er forenelig med Umiddelbarhedsprincipet, men heller ikke mere. Den Tanke fører i det Hele og Store til, at foruden Prøvelſen af det Proceſſuelle, ſom naturligvis uden Betænkelighed kan tilſtedes, kan ogſaa en Prøvelſe af Retsanvendelſen i Landsretsdomme paa Grundlag af de foreliggende Forudſætninger om Bevisførelſens Reſultat tilſtedes, men derimod kan den overordnede Ret ikke underkjende Landsrettens paa den mundtlige og umiddelbare Bevisførelſe byggede Skjøn over Bevisførelſens Reſultater. Den overordnede Rets Prøvelſe indſtrænker ſig altſaa ikke ſtrengt til Retsſpørgsmaalet, men indbefatter ogſaa Skjønnet over Sagens faktiſke Egenſkaber, forſaavidt diſſe foreligge ſom givne; dens Prøvelſe udſtrækker ſig altſaa til Fortolkningen af Teſtamenter, Kontrakter og andre ſkriftlige Dokumenter ſaavelſom overhovedet til Vurderingen af de Fakta, der i Landsretsdommen ere betegnede ſom indrømmede eller beviſte, hvorved altſaa ikke er udelukket, at den kan komme til at afgjøre, om Uagtſomhed er viſt, om Parternes formodede Villie er denne eller hin, om viſſe Forudſætninger ere optagne ſtiltiende i Overenskomſten o. desl., jfr. herved Reglen i §§ 299 og 300 ſammenholdt med § 267 i Slutn. Den ſkarpeſte Betegnelſe af den overordnede Rets Stilling til Sagen gives egentlig negativt, idet det maa være Regel, at den ikke kan indlade ſig paa noget Skjøn over Reſultatet af en Bevisførelſe ved Vidner, Skjøn eller Parternes perſonlige Afhørelſe, men den maa i ſaa Henſeende tage Landsrettens Afgjørelſe ſom noget Givet, der ikke kan kritiſeres, jfr. § 299 ſidſte Punktum. Paa det Omraade, ſom herefter er Gjenſtand for den overordnede Rets Kritik, finder en virkelig Appel i Betydningen af en Prøvelſe af Underretsbehandlingens Rigtighed og Behørighed Sted, og netop derved, at Bedømmelſesgrundlaget er det ſamme, opnaaes der en virkelig Garanti ved den gjentagne Prøvelſe, hvad der aldeles ikke er Tilfældet, naar Sagen i Appelinſtantſen kan fremtræde i en helt ny og anden Skikkelſe. Prøvelſens Reſultat maa iøvrigt naturligen blive forſkjelligt, efterſom Paaanken angaar proceſſuelle Fejl eller urigtig Afgjørelſe af Sagens Realitet. Findes Anken over proceſſuelle Fejl begrundet, maa dette, forſaavidt Adgangen til at beklage ſig endnu ſtaar aaben, blive total eller partiel Annullation af Behandlingen og efter Omſtændighederne Hjemviſning, forſaavidt Paaſtand herpaa nedlægges. Ankes der derimod over, at Landsretten har fejlet i Henſeende til den materielle Ret, maa den overordnede Domſtol, naar den anerkjender, at en urigtig Afgjørelſe foreligger, foretage den fornødne Rettelſe i Dommen. Forſaavidt man maatte bemærke, at den overordnede Rets forandrede Opfattelſe af Retsſpørgsmaalet maaſke kan medføre, at andre Beviſer maa føres end dem, der have været undergivne Bedømmelſe i Landsrettens Dom, og at derfor Parten enten

Digitized by Google

maa kunne forelægge den overordnede Ret disse nye Beviser eller faae Sagen hjemvist til ny Foretagelse og Bevisførelse ved Landsretten, maa hertil bemærkes, at dette dog ikke saaledes ganske i Almindelighed kan siges, men det bliver nødvendigt at overveje de forskjellige Tilfælde, der kunne indtræde. Er Forholdet det, at Landsretten i sin ifølge § 179 affagte Kjendelse har undladt at kræve Bevis for visse Omstændigheder, som den overordnede Ret efter dens Opfattelse af Retsspørgsmaalet maa anse for relevante, foreligger der en Fejl af Retten, som begrunder Annullation og Hjemvisning (§ 297 Litr. e, jfr. § 298), men er der Intet at udsætte paa Landsrettens Kjendelse og ligger Mangelen i, at vedkommende Part har undladt at forskaffe de fornødne, ham paahvilende Beviser for de til Bevis henstillede Omstændigheder, kan der ikke være nogen gyldig og fornuftig Grund til Annullation og Hjemvisning. Sagen stiller sig da saaledes, at Parten maa bære Virkningerne af sine Fejl, og der bliver kun det Spørgsmaal tilbage, om han efter Omstændighederne kan finde Hjælp ved at andrage paa ny Foretagelse af Sagen ifølge § 327 Nr. 1. Om Hjemvisning til Landsretten og ny Procedure og Bevisførelse for denne uden Annullation bliver der saaledes kun Spørgsmaal, naar der hverken er Noget at udsætte paa Landsrettens Bevis kjendelse eller paa Parternes Udførelse af denne. Det vil navnlig være Tilfældet, hvor Landsretten ifølge § 273, jfr. § 102, har afgjort Sagen og givet endelig Dom paa en enkelt Søgsmaalsgrund eller Indsigelse og Højesteret ikke billiger denne Afgjørelse, f. Ex. hvor Landsretten har taget en Indsigelse imod Sagsøgerens eller Sagsøgtes Kompetence til Følge og saaledes frifunden herpaa, uden at nogen Procedure af Sagen iøvrigt har fundet Sted, medens Højesteret ikke vil godkjende denne Indsigelse. Her maa der naturligvis, ifølge det Udfald, Sagen har faaet ved Højesteret, aabnes Parterne Adgang til at gjenoptage og fortsætte Proceduren ved Landsretten ganske paa samme Maade, som om Landsrettens Dom allerede havde statueret det Resultat, der er antaget af Højesteret.

3) Det Retsmiddel, hvorved der skal ydes Parterne Hjælp mod Følgerne af en ufuldkommen Bevisførelse, maa i et paa Umiddelbarhedsprincipet bygget System bestaa i, at det under visse Omstændigheder kan tillades dem at faae ny Foretagelse af Sagen med en hel ny Bevisforhandling. Adgangen hertil kan dog ikke være fri og ubunden, saaledes at det altid og uden Eftervisning af særegne Betingelser skulde staa i Parternes Magt at fremkalde en saadan ny Foretagelse af Sagen. Heri ligger en væsentlig Forskjel fra de nyere Processloves Appelsystem. Thi som ovenfor bemærket, giver dette i Grunden en ubunden Adgang til ny Forhandling af hele Sagen ved Overretten og til gjennem den at afhjælpe Fejl ved Proceduren i første Instants. En saadan Ordning, der leder til en mindre omhyggelig Procedure i første Instants og henlægger Tyngdepunktet for Sagen i Appelinstantsen, hvor den egentlig først procederes alvorligt og omhyggeligt, er ikke heldig hverken for Parterne, som derved ledes ind i Vidtløftighed og Bekostning, eller for Retterne, da den navnlig leder til stor Overbebyrdelse af Overdomstolene. Hvor Umiddelbarhedssystemet skal gjennemføres, og hvor altsaa Vidner, Skjønsmænd og Parter paany maa møde ved Sagens Foretagelse, vilde der derhos lægges en stor og ubillig Byrde paa disse. Adgangen til at faae ny Foretagelse af Sagen maa derfor knyttes til bestemte Betingelser, der naturligvis kunne sættes mere eller mindre strengt. Derom ville formentlig Alle være enige, at en Part ikke kan opnaa ny Foretagelse af Sagen, naar han baade kunde og burde have sørget for at føre det fornødne Bevis under den første Behandling, og naar han faktisk har havt al fornøden Adgang til at varetage sit Tarv under Sagen; paa en ligefrem uforsvarlig Procesførelse skal der ikke bødes ved dette Middel. Men paa den anden Side gaar det vistnok under det System, Lovforslaget opstiller, ikke an strengt at indskrænke Adgangen til ny Foretagelse af Sagen til saadanne Tilfælde, hvor Parten efter Dommens Affigelse finder Beviser, som han ikke før kunde eller burde kjende, eller som først senere ere blevne til. Det vilde blive et altfor rigoristisk System, der kom til at staa i skarp Modsætning til den gjældende Ret og til de nyere Processloves

Digitized by Google

Appelsystem, dersom enhver i og for sig overvindelig Fejltagelse eller Mangel i Bevisførelsen skal være ubetinget afgjørende imod Parten, saameget mere som det let endog for den omhyggeligste Part kan hænde, at Bevisførelsen falder anderledes ud for ham, end han havde ventet, f. Ex. ved at hans Vidnebevis ødelægges ved Krydsexaminationen eller at Modpartens Vidner udsige Ting, han ej havde kunnet forudse. I saadanne Tilfælde kan det stille sig saaledes, at Parten er istand til at skaffe andre og flere Beviser, hvorved Sagen atter kan vendes til hans Fordel, skjønt han fra Begyndelsen ikke havde Grund til at tro det fornødent at gribe til dem. Lovforslaget hviler derfor paa den Betragtning, at Adgang til ny Foretagelse af Sagen bør staa aaben for den Part, som efter Sagens Paadømmelse ser sig istand til at føre andet og bedre Bevis, naar det ikke kan tilregnes ham som Forsømmelse, at Beviserne ej bleve førte under Sagen. Naar dette kan siges at være Tilfældet, maa overlades til Rettens frie Skjøn. Foruden dette Tilfælde maa selvfølgelig ny Foretagelse indrømmes i de sædvanlige Restitutionstilfælde, men derom er der ikke Grund til at gjøre videre Bemærkning paa dette Sted; jfr. § 327 Nr. 2—5.

4) Ved Siden af de nævnte Retsmidler (Paaanke af hele Sagen fra Underretten — den begrænsede Paaanke og ny Foretagelse af Sagen ved Landsretten) staar som et Retsmiddel af mindre Betydenhed *Besværing til højere Ret*. Synspunktet for dette er, at der bør være en Adgang til at faae visse rent formelle Spørgmaal og visse mindre vigtige eller med Processagens egentlige Realitet ikke sammenhængende Spørgsmaal afgjorte af en højere Ret paa en simpel og hurtig Maade og navnlig saaledes, at der i slige Tilfælde kan dispenseres fra Mundtlighedsprincipets strenge Konsekventser, idet en Afgjørelse paa væsentlig skriftligt Grundlag efter Omstændighederne kan være tilstrækkelig. De Spørgsmaal, som formentlig bør henvises til Afgjørelse ad Besværingsvejen, ere for *det Første* de Incidentstvistigheder, som opstaa ikke mellem Sagens Parter, men mellem disse og Trediemand, navnlig Vidner, Synsmænd, Ihændehavere af Dokumenter, der paastaaes fremlagte til Oplysning i Sagen, eller Hoved- og Biintervenienter, der ville indtræde i Sagen, og for *det Andet* endel Parterne vedrørende formelle Spørgsmaal, som ikke staa i nogen reel Forbindelse med Processen og dens endelige Udfald, f. Ex. Inhabilitetsindsigelser, Spørgsmaal om Udskrifters Meddelelse, visse Omkostningsspørgsmaal o. fl. Endelig for *det Tredie* alle de Tvistigheder, som opstaa angaaende processuelle Spørgsmaal mellem en Part og Retten eller Retsformanden i Tilfælde, hvor disse Spørgsmaal afgjøres uden foregaaende kontradiktorisk Forhandling ifølge ensidig Henvendelse af den ene af Parterne, f. Ex. naar Udsættelse af Hovedforhandlingen søges i Anledning af nye Beviser eller personlige Forfald ifølge § 184.

Det følger af sig selv, at Besværing ligesaavel kan benyttes som Retsmiddel i Underretssager som i Landsretssager, kun at Besværingen i det første Tilfælde gaar til Landsret og i det sidste Tilfælde til Højesteret, jfr. derfor § 360.

Kommissionens Medlem G. Brock har ikke kunnet slutte sig til Flertallets Udkast angaaende Retsmidlerne imod Landsretternes Domme og til de Regler om Procesmaaden, der staa i umiddelbar Forbindelse med samme.

Med Hensyn til de Sager, der i første Instants ere paadømte ved Underretterne, der ikkun beklædes af Enkeltdommere, hjemler Udkastet som Retsmiddel Paaanke til Landsretterne. Underretsdommen kan her underkastes Paaanke i hele sit Omfang, saavel med Hensyn til de af Parterne paaberaabte Kjendsgjerninger og Beviset som med Hensyn til Retsspørgsmaalet.

Langt mere indskrænket er Udkastets sædvanlige Retsmiddel imod de ved Landsretterne affagte Domme. De kunne paaankes for Højesteret, men Angrebet kan alene rettes mod Landsrettens Bedømmelse af Sagens retlige Side, det være sig nu med Hensyn til Formaliteten eller Realiteten. Sagens fakti-

Digitized by Google

ske Side har derimod fundet sin endelige Paakjendelse i første Instants. Bevisspørgsmaalet er afgjort og kan ikke gjenoptages for Højesteret. Herfra gjøres kun Undtagelse, naar Beviset maatte støtte sig paa Dokumenter, der have været fremlagte for Landsretten, eller kan udledes af de for Landsretten fremlagte Sagsfremstillinger (Udkastets § 299.) Er derimod Beviset ført ved Vidner, Syn eller Afhørelse af Parterne, eller delvis ved saadanne Bevismidler og ved Dokumenter, kan fornyet Prøvelse ikke finde Sted. Nye Dokumenter eller Oplysninger kunne ikke forelægges, og end mindre kan der være Tale om at føre Vidner, optage Syn eller afhøre Parterne.

Udkastets Regler om Paaanken for Højesteret bryde saaledes fuldstændig med den nuværende Højesteretsprocedure. Denne bevæger sig nemlig frit over Sagen i dens fulde Omraade. Selv om den efter Lovreglerne i sit Væsen skulde indskrænke sig til en Kritik af de foregaaende Instantsers Domme, og nye Dokumenter og Oplysninger alene kunde fremlægges efter særlig Bevilling, vil det være almindelig bekjendt, at den forlængst har frigjort sig for disse Baand, og i Virkeligheden har antaget Naturen af en ny Forhandling af hele Sagen, kun at denne holdes indenfor den Ramme, den har modtaget ved Behandlingen i de foregaaende Instantser. Nye Paastande, Anbringelser og Benægtelser kunne ordentligvis ikke fremsættes, og det hører til de store Sjældenheder, at der meddeles Bevilling til at fremkomme med saadanne, men Bevilling til at føre nye Vidner og fremlægge nye Dokumenter nægtes aldrig, og gives der Møde i Sagen af Advokater, bliver der end ikke Spørgsmaal om at erhverve Bevilling. Sagførerne tilstille blot hinanden de af dem erhvervede Oplysninger med Anmodning om Tilladelse til at benytte dem under Proceduren, og fritage saaledes Parterne for en unødig Udgift. Hanc veniam damus, petimusque vicissim, og det tør næsten ansees for en Undtagelse, at en Sag kommer for Højesteret uden at være bilagt med nye Oplysninger. Hvor rigelig Tid der end mulig har været i de foregaaende Instantser til at søge Sagen behørig oplyst, hvor omhyggeligt dette endog mulig maatte være sket, vil der dog næsten altid findes et eller andet Punkt, som Sagføreren for Højesteret maa ønske yderligere belyst.

Denne Trang til at se Sagen omhyggeligere oplyst vil ogsaa gjøre sig gjældende under det nye Processystem, og Udkastet har naturligvis ikke kunnet lukke Øjet derfor, men istedetfor at Bevisspørgsmaalet nu forelægges Højesteret i Forbindelse med Sagens Retsspørgsmaal, skaber Udkastet et særligt Retsmiddel til at bøde paa dens mangelfulde Oplysning i faktisk Henseende. Tror Parten sig istand til at føre nyt og bedre Bevis, og kan det ikke lægges ham til Last som en Forsømmelse, at saadant Bevis ikke er ført, kan han andrage paa ny Foretagelse af Sagen ved den Ret, som har paadømt den, (Udkast § 327 ff), og bevilges den, ophæver Retten sin tidligere Dom, og ny Forhandling finder Sted af Sagen i dens fulde Omfang. (§§ 335 og 338 ff).

Udkastets Motiver betragte ny Foretagelse af Sagen som et extraordinært Retsmiddel, og det kan ogsaa ansees som et saadant, forsaavidt det ikke kan benyttes, hvor fornøden Hjælp kan opnaaes ved Paaanke til Højesteret (§ 328 og Motiver S. 152), men ligesom dette neppe kan ske uden i de sjældnere Tilfælde, hvor Sagens Behandling i foregaaende Instants har været saa mangelfuld, at Sagen af Højesteret maa hjemvises, kan det allerede nu efter den Erfaring, der kan hentes fra de nærværende Appeldomstole, forudsiges, at der meget ofte vil blive Brug for nye Oplysninger og dermed for det nye Retsmiddel, saa at det vistnok i praktisk Henseende vil vise sig ligesaa ordinært og sædvanligt som Appel. En eller begge Parter kunne finde god Anledning til at forsøge paa ad denne Vej at fremkalde en ny Prøvelse af Beviset, og det ved Siden af, at de maa gjøre Sagens retlige Spørgsmaal til Gjenstand for Paaanke. Men hertil kommer nu, at Udkastets Procesmaade i høj Grad vil forøge Nødvendigheden af Sagens Forfriskning. I sin Bestræbelse for saa vidt muligt at sammentrænge Sagens Hovedforhandling og derunder Bevisførelsen paa et bestemt Tidspunkt foreskriver nemlig § 187, at Sagen ikke maa ud-

Digitized by Google

sættes, efterat Bevisførelsen har taget sin Begyndelse, medmindre Vidner eller Syns- og Skjønsmænd nægte at besvare Spørgsmaal, og af denne Grund enten Kjendelsers Paaanke eller Tvangsmidlers Anvendelse er nødvendig, og finder saadan Udsættelse Sted, skal hele Bevisførelsen paany foregaa og altsaa den allerede stedfundne gjentages, naar Sagen atter foretages (§ 217). Denne Regel overholdes i Udkastet med saadan Strenghed, at der efter Bevisførelsens Begyndelse ikke kan være Tale om Udsættelse af Sagen, om saa end det nye Bevismiddel først opdages under Bevisførelsen selv (Motiver S. 95 og 152 ff). Giver et Vidne under sin Afhørelse Anvisning paa andre Personer, der samtidig med ham skal have gjort samme Erfaring som han, eller bliver det under Bevisførelsen vitterligt, at et Dokument, mulig en Kvittering for den Gjæld, hvorom hele Sagen drejer sig, nu vil kunne tilvejebringes, fordrer Udkastet dog ubønhørligt, at Sagførerne skulle vedblive at procedere og Retten affige Dom, uagtet det staar klart for Alle, at Sagen om faa Dage vil blive forfrisket og da paany fuldstændig skal forhandles. Hvor ønskeligt det end maa erkjendes at være, at det hele Bevisstof kan blive samlet til den berammede Dag for Sagens Forhandling, maa det dog vistnok indrømmes, at Udkastet her gaar for vidt i sin Bestræbelse efter at koncentrere, og at den ved samme foreskrevne Præklusion af Bevismidler er altfor streng. Den er ogsaa ukjendt i de paa Kontinentet gjældende Love for mundtlig Retsforhandling, der som Regel hjemle Fremsættelse af nye Bevisligheder og dermed Udsættelse af Sagen lige til Slutning af den mundtlige Forhandling, der gaar forud for Dommen, og det endog uden Hensyn til, om Parterne tidligere kunde have havt Beviserne paa rede Haand. (jfr. Tyske Udkast af 1872 § 240, af 1874 § 246 samt den i Overensstemmelse hermed vedtagne Lov af December 1876 § 256 og Planck: Der Entwurf einer Civilproceßordnung für das deutsche Reich i Preussische Jahrbücher 1873 S. 182—184). Den lader sig derhos paa ingen Maade retfærdiggjøre ved Motivernes Hovedbetragtning (S. 153), at en fuldstændig Gjentagelse af Bevisførelsen alligevel maatte finde Sted i det Retsmøde, der berammedes til Modtagelsen af de nye Oplysninger, og at der saaledes i Reglen Intet vilde spares ved at lade Spørgsmaalet komme til Afgjørelse allerede i første Instants, (jfr. § 187 2det Stykke); thi det indsees ikke, hvorfor Domstolen ikke i dette som beslægtede Tilfælde skulde kunne bestemme, i hvilket Omfang den ansaa det for nødvendigt, at Sagens Forhandling gjenoptoges i et nyt Møde, jfr. § 188 1ste Stykke m. fl., og medførte Omstændigheberne, at kun en ganske kort Udsættelse vilde være fornøden, var det vel endog muligt, at Dommerne vilde anse enhver Fornyelse af Forhandlingerne som overflødig.

Men selv om man vilde ændre Bestemmelserne i § 187 i Overensstemmelse med det Anførte og idetmindste tillade, at Bevismidler, hvorom man først fik Kundskab under Bevisførelsen, bleve gjorte gjældende, forinden der gik Dom i 1ste Instants, erkjende Udkastets Motiver, at der vil blive rig Anledning til at anvende det nye Retsmiddel, og udtale ligefrem, at det er Lovforslagets Tanke, at Domstolene skulle følge liberale Grundsætninger i at tilstaa Forfriskning af Sagen (S. 152 og 154). Under disse Omstændigheder er det let at forudse, at ny Forhandling af Sagen vil blive noget ganske almindeligt, og at Parterne jevnligt, selv med det bedste Ønske om at erholde en snarlig Afgjørelse af deres Mellemværende, for at naa Maalet ville have at vandre ad de tvende Veje, paa hvilke Udkastet giver Anvisning for at se en Forandring opnaaet af Landsrettens Dom — Paaanke til Højesteret og ny Foretagelse af Sagen ved Landsretten.

At denne Dobbelthed i Retsforfølgningen vil kunne medføre Langvarighed og Omkostninger, — og det ofte langt betydeligere, end om Sagen paa nuværende Vis indstævnedes for Højesteret, er af sig selv indlysende, men hertil kommer den væsentlige Ulempe, at medens Parterne dog nutildags have Vished for med ergangen Højesteretsdom at opnaa endelig Afgjørelse af Retstrætten, vil dette ingenlunde altid være Tilfældet under det nye System. Jævnlig vil en Part have Anledning til at benytte begge de ved Udkastet hjemlede Retsmid-

Digitized by Google

ler; han har da først at indbringe Sagen for Højesteret (§ 296). Højesteret giver ham Medhold i hans retlige Opfattelse af Forholdet, men der er Dele af Mellemværendet, hvor Højesteret maa lade Landsrettens Dom staa ved Magt, fordi de kræve yderligere Bevisførelse, og Sejrherren maa saaledes vende tilbage til Landsretten, for at erholde Sagen forfrisket, hvis da de fastsatte Frister endnu levne ham Tid dertil (§ 329); atter her er han heldig, og der gaar nu ny Forhandling i Sagen, — han vinder den fuldstændig, men nu stævner Modparten til Højesteret. Det er tvende Højesteretsdomme i samme Sag, og dog maa min Klient ønske sig til Lykke; thi havde Landsretten nægtet at forfriske Sagen, vilde det have kostet ham en tredie Højesteretsdom at sætte sin Ret igjennem (§§ 331 og 335). Til to Højesteretsdomme aabner Udkastets tvende Retsmidler overhovedet Udsigt i enhver Sag, der kommer for Landsretten.

Det kan saaledes vistnok ikke være andet, end at hele denne Dobbelthed i Udkastets Retsmiddelsystem vil staa som noget fremmed for os, og at vi ville have ondt ved at forestille os, at dette Nye, om det end nok saa meget var en konsekvent Følge af Umiddelbarhedsprincipets Gjennemførelse, skulde give os noget bedre end vort nugjældende Appelinstitut, —, og det i Særdeleshed, da vi derved vilde gaa glip af den gjentagne Forhandling og Overvejelse af Bevisspørgsmaalene i Sagen, som nu finder Sted i Højesteret, og hvori vi igjennem lange Tider have været vante til at se en Garanti for en god Retspleie.

Men det turde da nok ogsaa være et stort Spørgsmaal, om det med Føje kan siges, at Videnskaben betragter det som en afgjort Sag, at Umiddelbarhedsprincipets Gjennemførelse ikke skulde tillade en fornyet Undersøgelse af Sagens Kjendsgjerninger og Beviser, og vist er det i ethvert Fald, at ingen af Kontinentets Lovgivninger hidtil har vovet at ophøje Theoriens formentlige Resultater til gjældende Lov. Rigtignok gjorde Udkastet til en tyst Proceslov af 1872 et Tillob i denne Retning, og skabte et særegent Retsmiddel imod Landsretternes Domme i en saakaldet Revision, der ganske indtager samme Plads i Udkastet som Paaanke til Højesteret i vort; men efterat Forbundsraadet havde nedsat en Kommission af 10 Medlemmer — deriblandt saa udmærkede Forkæmpere for Umiddelbarhedsprincipet, som Overappellationsraad Planck, der i Motiverne til Udkastet af 1872 havde nydt den Ære at blive nævnt som Tyskklands betydeligste Proceskyndige — til at tage Udkastet under ny Overvejelse, er denne som bekjendt kommen til et modsat Resultat, og Udkastet af 1874, med hvilket den endeligt vedtagne Lov forsaavidt stemmer overens, kjender ikke længer til hin Revision af Landsretternes Domme, men til sædvanlig Paaanke for Overlandsretterne. Ved disse Tribunaler ville Sagerne være at prøve efter deres hele Indhold, saavel den faktiske som retlige Side, og Procesmaaden er den samme som for Landsretterne. Det fortjener ogsaa her at bemærkes, at selv det tyske Udkast af 1872, der var slaaet ind paa den Vej, som vort foreliggende Udkast har troet at burde følge, ikke kjendte til den Dobbelthed, hvorunder vort lider. Vel tillod det nemlig Gjenoptagelse af Sagen ved Landsretten, men ikkun som et aldeles extraordinært Retsmiddel, der traadte i Virksomhed omtrent i de samme Tilfælde, som hjemles ved vort Udkasts § 327 Nr. 2—5, og derhos, hvis der maatte opdages en i samme Sag tidligere afsagt Dom eller et andet samme vedkommende Dokument (Urkunde). Paa mangelfuld Oplysning af Sagen søgte det at bøde paa anden Maade, særlig da ved den Bestemmelse, at Retten, selv efter at have optaget Sagen til Dom, paa egen Haand kunde forfriske samme og gjøre Parterne opmærksomme paa tilstedeværende Mangler i Bevisførelsen (T. U. § 241). Denne Bestemmelse, der unægtelig gjorde et dybt Skaar i Forhandlingsmaximen, er naturligvis udgaaet af Udkastet af 1874 og den hertil sig sluttende Lov af 1876, der i Paaanken byder et naturligere Middel til at rette og afhjælpe Mangler i Beviset.

Motiverne til det tydske Udkast af 1874 meddele ikke de Grunde, der have ledet til Opgivelsen af den begrænsede Revision, som Udkastet af 1872 vilde indføre, og til Gjenoptagelse af fuldstændig Paaanke af de ved Lands-

Digitized by Google

retterne paadømte Sager, men man tør trygt forudsætte, at det er sket, fordi Kommissionen eller dens Flertal har set et virkeligt Gode i den gjentagne Forhandling og Overvejelse af Sagen, og det ikke blot af de retlige Normer, hvori den hviler, men af Beviset for de paaberaabte Kjendsgjerninger, en Garanti for Paadømmelsens Paalidelighed, og det en saa væsentlig, at den ikke turde opoffres, om saa end Underretsdommen var affagt ved en af 5 Dommere bestaaende Domstol. Thi ogsaa kollegiale Domstole kunne fejle, og det er en i det tyske Folks Retsbevidsthed — jeg tør vel tro ogsaa hos os — levende Overbevisning, at Retsplejens behørige Røgt stiller den Fordring til Staten, at der gives dens Borgere Adgang til en gjentagen Forhandling og Undersøgelse af opstaaede Retstvister (jfr. Motiver til T. U. af 1872 S. 50) Det er denne traditionelle Retsanskuelse, der har sejret i Udkastet af 1874 samt Loven af 1876, og saa grundigt som vel muligt stræber det saaledes antagne System derhos at bekæmpe den Paastand, at den mundtlige og umiddelbare Retsforhandling skulde være uforenelig med gjentagen Forhandling af Sagens faktiske Æmner, og at Paaanken derfor nødvendig maatte blive en Appel a judice melius informato ad judicem pejus informandum. Det tager Umiddelbarhedsprincipet med sig fra Landsretten og fører det op til Overlandsretten, idet det fordrer, at Forhandling og Bevisførelse skal foregaa her ganske paa samme Maade som i den tidligere Instants (Udkastets §§ 467 og 470, Lovens §§ 488 og 491) umiddelbart for Dommernes Øine. Det kan naturligvis ikke være tvivlsomt, at de indsigtsfulde Mænd, hvoraf den af Forbundsraadet nedsatte Kommission bestod, saavelsom den tyske Rigsdag, have været sig fuldt bevidste, at denne Sagens Ordning, navnlig Gjenoptagelsen af Bevisførelsen for Overlandsretten, vilde kunne medføre Ulejlighed for Parter og Vidner, men de have ment, at disse Hensigtsmæssighedshensyn maatte vige for Nødvendigheden af Adgang til gjentagen Prøvelse af Beviset, og de have ikke frygtet for, at Overdomstolene trods deres betydelige Jurisdiktionsomraade skulde blive overbebyrdede med Forretninger. Der foreskrives ikke nye Regler for Vidners og Skjønsmænds Forpligtelse til personlig at fremstille sig til Afhørelse; de Bestemmelser, som i saa Henseende ere gjældende for Landsretterne, gjælde ogsaa for Overlandsretten. Hverken Udkastene af 1872 og 1874 eller Loven af 1876 afstikke nogen geografisk Grænse for Vidners og Synsmænds Mødepligt; Afgjørelsen heraf overlades til den Domstols Skjøn, for hvilken Sagen føres, og naar de tillade, at Vidner afhøres ved deres Hjemthing eller ved et enkelt Medlem af den dømmende Ret, hvor Bevisførelsen for denne in pleno vilde medføre betydelige Vanskeligheder, en Bestemmelse, der jo unægtelig let kunde føre til, at Vidnebeviset meget jævnlig vilde blive ført udenfor Procesretten —, udtales det i Motiverne (S. 249), at det forventes af Domstolenes Praxis, at den umiddelbare Bevisførelse, der er Udkastets Forudsætning, ogsaa vil blive den almindelige og regelmæssige, hvorfra der kun vil ske Undtagelse i de lovbestemte Tilfælde, naar Omstændighederne klart tale derfor. Paa den anden Side indeholder Udkastet ikke, saaledes som § 203 Nr. 1 i vort, nogen Bestemmelse om almindelig Berettigelse for Parterne til, naar de derom ere enige, at lade Vidner afhøre ved Underretten.

Det maa imidlertid i Rækken af disse Betragtninger ikke overses, at den tyske Procesordning fordrer, at Skjønsmænds og Vidners Udsagn skulle protokolleres og godkjendes, naar Sagen kan appelleres (Udkastets §§ 140—142 og Lovens §§ 146—148), og at der saaledes ved Landsretterne skabes et skriftligt Grundlag, der vil kunne forelægges Overdomstolen og ofte vil gjøre det overflødigt, at Vidner og Synsmænd atter fremstille sig for denne. Det lader sig jo ikke nægte, at en saadan Protokollering vil tage Tid og medføre Afbræk i de mundtlige Forhandlingers dramatiske Interesse, men jeg holder mig forvisset om, at hvad de maatte tabe i denne Retning, rigeligt vil blive opvejet ved Udsagnenes Paalidelighed. Jeg kan i saa Henseende i alt Væsentligt underskrive den i Kommissionens Medlem W. Usings Separatvotum givne Udvikling, og er efter den Erfaring, jeg selv har indvundet i det praktiske Liv, endog tilbøjelig til med ham

Digitized by Google

at antage, at Vidneudsagn altid burde protokolleres og godkjendes, og det endog om Retssagen ikke kan appelleres. Vil man heri se en Afvigelse fra Umiddelbarhedsprincipet, fortjener det at bemærkes, at selv dettes ivrigste og talentfuldeste Forsvarere erkjende, at der gives Tilfælde, hvor Protokollation af Vidners Udsagn bør finde Sted, at dette saaledes gjælder, hvor der skal føres et stort Antal af Vidner, hvis Afhørelse vil medtage flere Retsmøder, og hvor en Sædvane skal godtgjøres (Planck S. 180). Men hertil høre frembeles de Tilfælde, hvor det gjælder at oplyse en igjennem længere Tid bestaaende faktisk Tilstand, der skal skabe Ret for Parterne — alle Spørgsmaal om Besiddelse, Hævd, Alderstid m. fl., og hvor det end ikke vil være muligt for Højesteret at røgte det beskedne Hverv, som Kommissionens Udkast har bevaret for samme, at afgjøre, om Landsretten har fejlet i Henseende til den retlige Vurdering og Opfattelse af de i Dommen som beviste antagne Kjendsgjerninger (§ 299), medmindre Dommen, og det under Straf af Nullitet, gjør Rede for de enkelte Vidneudsagn, og Højesteret saaledes sættes i Stand til at have en begrundet Mening om, hvorvidt derved nu ogsaa er ført Bevis for Besiddelse, Hævd m. m. Men hvorledes Landsrettens Dom behørig skal kunne fyldestgjøre dette Krav, naar ikke Vidnesbyrdene blive protokollerede, turde være vanskeligt at indse. Samler man imidlertid Krebsen af disse Tilfælde, hvor saaledes Vidnernes Udsagn maa nedskrives, vil man ganske betydeligt have formindsket Tallet af de Forhold, i hvilke Vidnebeviset overhovedet spiller nogen væsentlig Rolle. Med Føje har Kommissionens Medlem W. Ussing bemærket, at der i vigtigere Sager næsten altid foreligger Dokumenter, om hvis Fortolkning det gjælder, uden at der kan tages Hensyn til Parters og Vidners Forsikringer om, hvad der skal være gaaet forud for Oprettelsen eller have ledsaget denne, og forholder dette sig alt nu saaledes, vil det i højere Grad blive Tilfældet under en mundtlig Retsforhandling. Erfaring fra de Lande, hvor denne Procesform er bleven til Sandhed, viser overhovedet, at Vidnebeviset mere og mere trænges i Baggrunden, og det selv der, hvor Lovgivningen ikke foreskriver, at ethvert betydeligere Kontraktsforhold skal oprettes skriftligt. Det tillades nemlig ikke Parterne efter Forgodtbefindende at skride til Bevisførelse, men det paalægges dem, — og i saa Henseende slutter Kommissionsudkastet sig til Udlandets gode Praxis, der f. Ex. for Frankrigs Vedkommende er høist forskjellig fra de gamle Lovregler —, at give en Fremstilling af deres Mellemværende og først derefter afgjøres det af Retten, om der er Trang til yderligere Oplysninger og da navnlig til Vidneførsel. Og saa stor Magt har nu Mundtligheden og Offentligheden over Sagførere og Parter, at Domstolen som oftest vil kunne se klart i Mellemværendet, uden at det ansees fornødent at skride til Vidneførsel (bl. A. Zink: über die Ermittelung des Sachverhalts im französischen Civilprozesse I. & II.) Det tør forventes, at Sagen vil stille sig paa samme Maade hos os.

Af det Anførte vil det sees, at jeg ikke har kunnet slutte mig til Udkastets Retsmidler imod Landsretternes Handlinger, men mener, at disse bør kunne være Gjenstand for Paaanke til Højesteret, og det i deres hele Omfang. Med det Exempel for Øje, som den nye tyske Lov har givet, har jeg derhos ikke Betænkelighed ved at flytte Umiddelbarhedsprincipet op til Højesteret. Omfanget af denne Domstols Jurisdiktion er ikke større end flere af de tydske Overlandsretters, og der er ikke Anledning til at antage, at der overhovedet vil blive tilført den et større Antal af Sager end det, der for Tiden finder sin endelige Afgjørelse for samme. Og som Mundtlighed og Offentlighed allerede have hjemme der, saaledes vil det Nye ved Forhandlingen væsentlig bestaa deri, at Vidner, Synsmænd og Parter personlig ville kunne afhøres for Retten. Allerede nu er det imidlertid ikkun et lidet Antal af Sager, i hvilke der for Højesteret fremlægges nye Thingsvidner, og bliver Forhandlingsgangen ved Højesteret den samme som ved Landsretterne, saa at det ikkun efter stedfunden Procedure ved Kjendelse tilstedes at føre nye Beviser, vil der vistnok endnu sjældnere blive Tale om yderligere Vidneførsel. Retten vil ikke blot være i Besiddelse af det hele Sagstof, der har foreligget Landsretten,

Digitized by Google

men af dettes Bedømmelse og Sigtning i den paaankede Dom og gjennem Advokaternes Foredrag, og saare ofte vil det vise sig, at Sagen vil være moden til endelig Paadømmelse, uden at enten de alt afhørte Vidner behøve at give Møde eller det anses fornødent at høre nye. For de allerede ved Landsretterne førte Vidners Vedkommende, ville Parter og Sagførere derhos meget jævnligt være enige om, at Landsrettens Udsagn om Udbyttet af deres Forklaringer stemmer med Vidneforhøret, saa at dettes Indhold er bleven Del af det for Højesteret fremstillede Sagforhold, hvorom der herskr Enighed imellem Parterne. Det vil overhovedet ligesom nu i de for Højesteret foreliggende Sager mere være underordnede Punkter, med Hensyn til hvilke Parterne ønske Vidner afhørte, end med Hensyn til det hele Sagforhold, — og det vil i saadanne Tilfælde findes ganske i sin Orden, at Højesteret gjør Brug af den samme Myndighed, som alt staar aaben for Landsretten, og paabyder Vidneforsel ved Vidnets Hjemthing, ligesom det da ej heller maa glemmes, at Parterne kunne være enige om at foretrække en saadan Vidneforsel fremfor den umiddelbare for Procesretten (§ 203 Nr. 1 og 2).

Hvad der er anført om Vidner vil endmere finde sin Anvendelse paa Syns- og Skjønsmænd, der jo endog for Landsretten have at afgive skriftlig Forretning, og at Parterne personlig kunne afhøres, vil der derhos være saa meget mindre at erindre imod, som det jo allerede nu er dem tilladt at give personligt Møde for Højesteret, der naturligvis kan rette Spørgsmaal til dem, om det anses fornødent.

Jeg antager derfor, at der ikke vil være noget til Hinder for, at Landsretternes Domme paaankes til Højesteret, og der behandles efter de for Landsretsproceduren gjældende Grundsætninger. Det vil ikke saa meget være at indføre noget Nyt, som at gjenopfriske Tanker, der alt havde fundet Udtryk i Landsloven, naar den bød, at dersom Overdommerne i vigtige og tvivlraadige Sager for godt ansaa og til Sagens Oplysning det nødigt befandt, burde Principalen selv og andre Interesserede at give Møde, naar det dennem forelagdes, — en Forskrift, der ogsaa fandt sin Anvendelse paa Vidner (D. L. 1—9—17, 1—13—24 og 25).

Men skulde dette Forslag ikke trænge igjennem, følger ikke deraf, at vi skulle opgive vor traditionelle Paaanke med dens alsidige Droftelse af Overretsdommen, og slutte os til et begrænset Appelsystem, der ikke kjendes nogetsteds og nylig forkastedes der, hvor det var bleven opfundet. Det vil vistnok under ingen Omstændigheder blive anset for rigtigt, at vi ville forsøge paa at være Banebrydere paa et Territorium, som hidtil var os ganske ubekjendt, og vi faae da at slutte os til Paaankesystemet, saaledes som det hidtil er gjennemført paa Kontinentet — Sagernes Paakjendelse af Højesteret, med ny Vidneforsel, hvis saadan findes fornøden, ved Vidnernes sædvanlige Værneting.

Jeg skal sluttelig bemærke, at jeg ikke indser, at der selv efter Udkastets Paaankesystem, der jo dog ikke indskrænker sig til alene at gjælde Sagernes retlige Side, men undtagelsesvis tilsteder Undersøgelse af Bevisspørgsmaalet, vilde kunne være noget til Hinder for en saadan, naar de nye Oplysninger, der ønskedes forelagte Højesteret, bestod i nye Dokumenter eller i Erklæringer, hvis Rigtighed Parterne erkjendte uden Vidneforsel, og saadanne nye Oplysninger høre for Tiden netop til dem, der hyppigst fremkomme i Højesteret. Ligesaalidt kan Udkastets System føre til Udelukkelse af Paaanke, naar Thingsvidnerne ligeledes have foreligget Landsretten i skriftlig Form (§ 202 Nr. 1—3). Den strengeste Fordring, som Umiddelbarhedsprincipets ubetingede Gjennemførelse vilde kunne kræve, vilde i ethvert Fald indskrænke sig til at udelukke Vidner, Synsmænd og Parter fra Højesteret.

Digitized by Google

Første Afsnit.

Almindelige Bestemmelser.

Kapitel I.

Om Retternes Virkekreds.

Lovforslagets Forudsætning, hvis nærmere Udvikling iøvrigt hører hjemme i Lovforslaget om Domsmagtens Ordning, er, at al Retspleje i første Instants saavel civil som kriminel i Reglen hviler hos Landsretterne. Under dem henhører altsaa enhver ikke særlig undtaget Sag. Men den praktiske Fornødenhed kræver paa det civile ikke mindre end paa det kriminelle Omraade, at der ved Siden af den som Regel gjældende ordinære Processform aabnes Adgang til en billigere og simplere Behandling af Smaasager, en Tanke, som derfor ogsaa har gjort sig gjældende i vor nubestaaende Ret (mindre Gjældssager, private Politisager). De Fordele, Underretsbehandlingen ifølge Lovforslaget skal frembyde med Hensyn til slige mindre Sager, bestaa især deri, at Sagen kan afgjøres i Nærheden af Parterne, nemlig ved Underretskredsens egen Retsbetjent, hvorved Udgifter til Parters og Vidners Rejser spares, og at Processormernes Simpelhed, navnlig den Omstændighed, at intet forudgaaende skriftligt Grundlag skal tilvejebringes af Parterne, i Forbindelse med Dommerens vidtgribende Vejledning, gjør det muligt for Parterne at undvære Sagførerhjælp, hvortil endelig som et mere akcessorisk Fortrin kan føjes, at Sagen netop paa Grund af Parternes Nærhed og Processormernes Simpelhed i Reglen vil kunne tilendebringes forholdsvis hurtigt.

En saadan særlig for mindre Sager indrettet Procedure er i de nyere Tider indført næsten allevegne, skjønt under forskjellige Navne og paa forskjellig Maade (i England County Courts, i Frankrig juges de paix, i Hannover Amtsgerichte, i Østerrig Bagatellgerichte), og det kan vistnok paastaaes, at man overalt er tilfreds hermed, og snarere har været betænkt paa at gaa videre paa denne Bane, end at standse eller gaa tilbage. Vel har man undertiden fra et vist tilsyneladende strengt Principstandpunkt gjort Indsigelser imod disse simplere Processormer, idet man har sagt, at Rettens Pleje burde omgives med lige saa store og sikre Garantier i smaa Sager som i store, dels fordi Retten overhovedet er lige saa hellig i det Smaa som i det Store, dels fordi en Sag af ringe Pengeværdi for den fattige Part kan være af endog mere indgribende Vigtighed end en Sag af større Pengeværdi for den velhavende Part. Imod denne Betragtningsmaade fortjener først og fremmest at fremhæves, at det overalt netop er bleven fordret og hævdet som en Fordel for de fattigere Samfundsklasser, at en særlig paa Smaasager beregnet Procedure haves, og Mangelen af en saadan er bleven betragtet som en Samfundets Uret mod eller Tilsidesættelse af deres Interesser, idet de derved bleve faktisk retløse i mange Tilfælde. Men dernæst er det ogsaa en Miskjendelse eller Overdrivelse af Statens Pligter med Hensyn til Retsplejen, paa alle Punkter og til det Yderste at kræve Idealets Fordringer tilfredsstillede. Som en menneskelig Institution, der arbejder med begrænsede materielle og personelle Kræfter, kan Staten ligesaalidt i Retsplejen som ved dens andre Opgaver, saasom Undervisningsvæsen, Hærvæsen, Sundhedsvæsen, Postvæsen o. s. v., paatage sig at realisere de ideale Fordringer uden Afkortning eller Beskjæring, men den maa nøjes med at udføre disse saaledes, som Forholdene tillade det. Det kan derfor hverken i civile eller kriminelle Sager forlanges af den, at enhver den ubetydeligste Sag skal behandles med samme Omstændelighed og med et ligesaa stort Apparat af Dommere og Sagførere som de vigtigste og betydeligste Sager. En anden Sag er det naturligvis, at ogsaa den paa de mindre Sager særligt beregnede Procedure bør indrettes saa hensigtsmæssigt, som Bagatelprocessens særlige Djemed gjør det muligt.

I de fleste kontinentale Proceslove, saasom baade den franske og den hannoveranske, er der iøvrigt en endnu skarpere Grænse mellem den ordinære Procesmaade og den saakaldte Bagatelproces

Digitized by Google

end efter det foreliggende Lovforslag, idet der i den ordinære civile Proces existerer Tvang til at benytte Sagfører ved de egentlige Processhandlingers Foretagelse, medens det i Modsætning hertil i Bagatelprocessen staar Parterne frit for at møde selv eller ved en fritvalgt Fuldmægtig. Denne iøjnefaldende Forskjel finder man ikke i dette Lovforslag, fordi Kommissionen ikke har bristet sig til at foreslaa Sagførertvangs Indførelse ved Landsretterne. Vel er Kommissionen overbevist om, at det vilde være til den største Skade for Retsplejens hurtige og regelmæssige Gang og for Forhandlingernes Klarhed og Grundighed saavelsom ogsaa for de private Interessers, dersom det blev hyppigt, at ulovkyndige Parter i egen Person førte deres Sag for Landsretterne; men da dette vistnok i Fremtiden, ligesom hidtil, vil komme til at høre til de sjældne Undtagelser, antager Kommissionen, at det vil være ufornødent at opstille et Princip, som ufejlbarligt vil støde stærkt an imod de paa andre Omraader nutildags herskende Anskuelser heri Landet. Ved Bestemmelsen af Grænsen imellem Landsretternes og Underretternes Virkekreds bør der tages Hensyn til, at de Sager, som ikke kunne bære Udgiften til Sagfører i Reglen henlægges til Underretterne, og ved Procesmaadens Indretning bør der gaaes saaledes frem, at man for Underretsprocedurens Vedkommende særligen lægger an paa at sætte Parterne istand til idetmindste at føre visse Sager selv, medens man for Landsretsprocedurens Vedkommende ikke betragter dette som noget fremtrædende Formaal.

I § 2 findes den almindelige Angivelse af de Sager, som skulle høre under Underretterne. Ifølge den gjældende Ret er det dels mindre Gjældssager (Frd. 6te Aug. 1824) dels private Politisager, som ere Gjenstand for en simplere og billigere Behandlingsmaade. At der efter den nugjældende Ret er nogen Forskjel i Behandlingsmaaden af disse to Klasser af Sager, er velbekjendt, men Kommissionen tror, at det vil tjene til Simplifikation at bringe alle Smaasagerne ind under en fælles Behandlingsmaade, og det skjønnes ikke, at der fra andre Sider betragtet kan være nogensomhelst Betænkelighed herved. Det er derfor Lovforslagets Mening, at den i dets fjerde Afsnit skildrede Underretsprocedure skulde træde istedetfor baade den nuværende private Politiretsprocedure, forsaavidt denne overhovedet vil vedkomme Civilprocessen, og Proceduren i mindre Gjældssager. I Bestemmelsen af Underretsprocedurens Gjenstand er Lovforslaget iøvrigt afveget fra Frd. 6te Aug. 1824, forsaavidt det ikke indskrænker sig til at nævne „Gjældssager", hvilket Udtryk dels er noget ubestemt, dels medfører Udelukkelsen af adskillige Sager, som burde medtages, men det benytter den videre Benævnelse „Søgsmaal angaaende private Formuerettigheder", idet det formentlig kan anses for givet, at Sager angaaende den personlige Status eller familieretlige Forhold ikke i Almindelighed bør undrages Landsretsbehandlingen. Fremdeles maa det vistnok erkjendes, at der efter de nuværende Forhold og navnlig Pengenes mindre Værdi er Grund til at forhøje den i Forord. 6. Aug. 1824 satte Grænse til 400 Kr., et Beløb som i virkelig Værdi nu neppe er mere end 100 Rd. var i 1824.*) I Forbindelse hermed skal fremhæves, at man har anset det for rigtigt at foretage en yderligere Udvidelse af Tanken i Frd. 6te Aug. 1824, idet ikke blot privatretlige Søgsmaal, men ogsaa Sager angaaende Skatter og Afgifter og andre deslige Ydelser af offentligretlig Karakter til Stat, Kommune, Embeder og andre offentlige Indretninger i § 2 Litr. b foreslaaes henlagte under Underretterne, forsaavidt deres Gjenstand ikke overstiger 400 Kr. Hvad angaar de hidtilværende private Politisager, da ville disse, forsaavidt de gaa ud paa Straf, derunder naturligvis indbefattet Bøder, efter den nye Ordning falde ind under Strafprocessen og forsaavidt være dette Lovforslag

*) Grænsen for Bagatelsager er noget forskjellig i de forskjellige fremmede Lande. I Hannover er den 150 Thaler, i Würtemberg og Baden 200 Gylden, i Baiern 150 Gylden; den var i Udkastet til en Civilprocesordning for det nordtyske Forbund af 1870 forudsat at skulle være 150 Thaler; i det tyske Udkast af 1872 derimod 100 Thaler, hvilken Grænse ogsaa er bibeholdt i Retorganisationsloven for det tyske Rige af December 1876.

Digitized by Google

uvedkommende. De hidtilværende private Politisager, som herefter blive tilovers for Civilprocessen, ere ikke saa mange, at det kan lønne Umagen at bevare dette Begreb i den fremtidige Ordning af Civilprocessen, saa meget mere som Begrebet Politisager ogsaa vil forsvinde fra Straffeprocessen. De vigtigste Klasser af Sager, som blive tilbage for Civilprocessen, ere Tyendesager, forsaavidt disse ej gaa ud paa Straf, og Alimentationssager. De sidste er der Grund til at nævne særligt (§ 2 Litr. d), da de ikke umiddelbart angaa noget bestemt Pengebeløb, eftersom Alimentationsbidragets Størrelse senere, naar først Paternitetsspørgsmaalet ved Dommen er bragt paa det Rene, fastsættes ad administrativ Vej. De første ville i Reglen falde ind under Bestemmelsen i § 2 Litr. a, da de ikke let ville have nogen større Værdi end 400 Kr., og det maa overhovedet erindres, at de hidtilværende Politisager, hvis Værdi ikke overstiger 400 Kr., ville opnaa den simplere Behandlingsmaade i Henhold enten til § 2 Litr. a eller § 2 Litr. b. Skulde det engang forekomme, at en slig Sags Værdi oversteg 400 Kr., er det ej heller nogen stor Ulykke, at den kommer ind under Landsretsbehandling. Endelig er det anset for rigtigt at medtage de i § 2 Litr. c nævnte Sager, hvis pekuniære Betydning sjælden vil være synderlig stor, om end maaske noget over 400 Kr, og som desuden ogsaa af andre Grunde egne sig til at behandles i Nærheden af det Sted, hvor vedkommende Ejendom er beliggende. Hvad § 2 Litr. e angaar, da indeholder den kun en i Ønsket om at samle hele Stoffet begrundet Optagelse af Reglen i § 385, jfr. § 381.

Reglen i § 3 stemmer med Sagens Natur og den gjældende Ret; derimod ere de i § 4 givne Forskrifter om Adgangen til at indbringe Modfordringer under Underretsbehandling, om man vil, af mere vilkaarlig Beskaffenhed, fornemlig indrettede efter Hensigtsmæssighedshensyn. Mod Fordringer, der væsentlig kun paa Grund af Kvantitetsbestemmelsen i § 2 Litr. a høre under Underret, findes det rigtigt under de almindelige Betingelser at tilstede Modfordringer, naar der blot ikke, efterat Modfordringen er benyttet til Modregning, bliver Spørgsmaal om at give Dom for højere overskydende Beløb end 400 Kr., en Sætning, der, om end dens Rigtighed kan bestrides, dog stemmer med den herskende Praxis; at der kan gives Dom ogsaa for højere Beløb end 400 Kr., saafremt Modparten ej protesterer herimod, er en naturlig Følge af Reglen i § 8. Hvad angaar de Søgsmaal, der i Henhold til de andre Bestemmelser i § 2 henhøre under Underret, væsentlig af Hensyn til deres Beskaffenhed og ikke af blot kvantitative Hensyn, synes det naturligt ikke at tilstede Fremsættelsen af Modfordringer, undtagen forsaavidt disse selvstændigt betragtede vilde kunne fremføres ved Underretten; men at de da, saafremt de almindelige Betingelser herfor ere tilstede, maa kunne gjøres gjældende til Kompensation, synes ej at kunne bestrides. Den i det sidste Stykke af § 4 givne Regel er saa naturlig, at den formentlig ikke trænger til nogen nærmere Forklaring.

Lovforslagets § 5 indeholder nogle Regler, som ere nødvendige paa Grund af den særegne Adgang, § 168 indeholder til med Rettens Tilladelse under Sagen at udvide eller forhøje Paastanden. At en saadan Forhøjelse udover 400 Kr.'s Grænsen ikke bør medføre Underrettens Inkompetence, er vistnok hensigtsmæssigt, men da det aldeles beror paa Rettens Skjøn, om Tilladelse til Forhøjelse skal gives eller ikke, er det i sin Orden at fremhæve, at dette Hensyn herved bliver at tage i Betragtning.

Reglen i Lovforslagets § 6 behøver neppe nogen Motivering; den maa vistnok haves, naar Retten ved Loven faar en Myndighed til at udskille enkelte Fordringer eller Paastande til en særskilt Behandling, jfr. § 102; men da Retten ikke efter den gjældende Ret har en saadan Myndighed, har der ikke hidtil været Trang til en saadan Regel.

I § 7 1ste Stykke er der efter fremmede Loves Mønster optaget en Bestemmelse, som afviger fra, hvad der ellers maatte gjælde om Bevisbyrden. Medens Sagsøgeren naturligvis i Regelen maa føre Bevis for, at Sagen rettelig hører under den Ret, for hvilken han indbringer den, jvfr. ogsaa § 7 2det

Digitized by Google

Stykke, synes det, naar Værdien er afgjørende, (§ 2 Litr. a og b), hensigtsmæssigt og billigt at paalægge den Part Bevisbyrden, som vil drage Sagen for den kostbarere og vidtløftigere Landsretsafgjørelse.

I § 8 indeholdes der en høist vigtig Regel, som i Kommissionen har været Gjenstand for megen Tvivl, nemlig at Parterne skulle have Ret til at vedtage Underretsbehandling i alle Sager, selv om disse efter Lovens almindelige Regler ere Landsretssager. Faren ved denne Bestemmelse ligger fornemmelig i, at den aabner en Mulighed for, at Lovforslagets hele System, hvorefter Landsretterne skulle være de almindelige Domstole i første Instants, faktisk kan blive gjort til Intet, idet det lader sig tænke, at saadanne Vedtagelser, som omtales i § 8, kunne blive meget almindelige og navnlig kunne blive til en Slags staaende Klausuler i skriftlige Kontrakter. Imidlertid har dog Kommissionens Flertal troet at burde gjøre Forsøget med denne Bestemmelse; dels har man herved havt for Øje, at Bestemmelsens Existents vil tjene til i høj Grad at berolige dem, som ellers kunde have Betænkelighed ved overhovedet at henlægge Retsplejen i første Instants til Landsretter med et stort territorialt Omraade, dels tror man ikke, at Erfaringen vil vise nogen utilbørlig stor Tilbøjelighed til at benytte den, da man holder sig forvisset om, at den ordinære Retsbehandling efter Lovforslaget er forbunden med saa store Fordele, at Publikum snart vil indtages for den (navnlig paa Grund af dens Hurtighed), dels beroliger man sig ved, at der dog ikke reelt tilføjes Parterne noget Tab eller nogen Uret ved slige Vedtagelser, eftersom Appel til Landsret staar dem aaben, jfr. herved § 305 Litr. b, jvfrt. med § 354, og at de saaledes i det Højeste udsættes for at komme til at gjennemgaa en unyttig Underretsbehandling, og endelig maa man fremhæve, at det i al Fald, hvis Bestemmelsen skulde vise sig fordærvelig, er let senere at forandre den ved særlig Lov, uden at Systemet herved iøvrigt forstyrres.

I §§ 9 og 10 indeholdes nogle Bestemmelser med Hensyn til Værdiens Udfindelse. Hovedreglen maa naturligvis være, at Bevis i saa Henseende maa føres ved Vurderingsforretning, naar det under Sagen Foreliggende ikke selv frembyder de fornødne Momenter, for at Retten kan afgjøre Spørgsmaalet. Imidlertid er det tildels nødvendigt og i al Fald hensigtsmæssigt at give nogle nærmere Regler, der dels kunne vise Vejen ved Værdibedømmelsen dels i nogle Tilfælde gjøre Vurderingsforretning overflødig (§ 9 2det Stykke og § 10). Det kommer i disse Forhold mest an paa at have en klar og let anvendelig Forskrift, hvorved Kompetencespørgsmaalet kan bringes paa det Rene, hvorimod det gjør mindre til Sagen, om et aldeles korrekt Resultat udkommer. At af og til en Sag, som, naar Alt skulde undersøges til det Yderste, i Grunden har en lidt højere Værdi end de 400 Kr., bliver afgjort ved Underretten, er ikke saa stor en Ulempe, som en altfor minutiøs Behandling af Kompetencespørgsmaalet som almindelig Regel vilde afstedkomme. Iøvrigt har Stempelloven af 19de Februar 1861 § 21 Litr. b og f tjent til Forbillede for § 9 2det Stykke og § 10, hvorved den Fordel opnaaes, at man kommer til at støtte sig til et System af Regler, der allerede er kjendt, og med Hensyn til hvilket en bestemt Fortolkning har uddannet sig.

Kapitel II.

Om Værnething.

De i dette Kapitel indeholdte Bestemmelser staa egentlig ikke i nogen nødvendig Forbindelse med Procedurens Mundtlighed, forsaavidt Værnethingsreglerne ganske vist ikke nødvendigvis behøvede at forandres, fordi man gaar over til Mundtlighedssystemet. Men vor Lovgivning er paa dette Punkt vistnok lidet tilfredsstillende, og det er derfor i og for sig ønskeligt, at den revideres og ændres i flere Punkter. Affet fra de Lovfortolkningstvivl, som den ufuldkomne Affattelse af flere Artikler i Christian den Femtes Lovs 1—2 foranlediger, og som bør fjernes ved en tydeligere Redaktion, er den egentlige Hovedanke mod den gjældende Rets Værnethingsbestemmelser, at den tilstaar

Digitized by Google

Hjemthinget en altfor stor Betydning og indrømmer altfor faa og stærkt begrænsede Undtagelser fra det. For det Første gaar det ved Værnethingsreglerne ligesom ved andre Processforskrifter ikke an ensidigt at lægge Vægt paa Sagsøgtes formentlige Interesse, men der bør ogsaa tages billigt Hensyn til Sagsøgeren, og dernæst er det under Nutidens Forhold ikke længere af saa stor Betydning for Sagsøgte som i ældre Tider, at Sagen anlægges ved hans Hjemthing, thi dels er Samfærselen nu langt lettere, og dels er det nuomstunder faktisk Regel, at Sagfører benyttes til Sagens Udførelse, og en stor Sjældenhed, at Sagsøgte selv giver Møde under Sagen. De mange forskjellige Hensyn, der kunne retfærdiggjøre Undtagelse fra Hjemthinget, lade sig forresten ikke bringe ind under fælles Synspunkter, men der maa gjøres Rede for dem ved de enkelte Paragrafer. Kun det skal fremhæves i Almindelighed, at Hensynet til, at Sagen kan blive ført og udprocederet paa det Sted, hvor Bevismaterialet nærmest maa formodes at være tilstede, naturligvis spiller en endnu større Rolle, naar Umiddelbarhedsprincipet i Henhold til Bevisførelsen gjennemføres, end under de nuværende Forhold.

I § 12 skal i Spidsen for den hele Række af Bestemmelser udtales, at nærværende Kapitel kun har det egentlige Værnethingsspørgsmaal for Øje og derimod ikke indeholder Noget om Retternes almindelige Kompetence, en Sag, hvorom Reglerne maa søges andetsteds, nemlig dels i Kap. I. og dels i Organisationsloven; fremdeles skal det ej heller i dette Kapitel afgjøres, hvor de forskjellige Retsmidler mod Retternes Handlinger skulle anbringes, men derom bliver at give Regler i Forbindelse med Læren om disse Retsmidler selv. I dette Kapitel skal kun behandles Spørgsmaalet om, ved hvilken af flere Retter i første Instants af samme Art en civil Sag skal anlægges. Herved bliver dog at bemærke, at det blot er de almindelige Værnethingsregler, som gives i dette Kapitel, hvorimod der andetsteds i Proceslovén vil blive givet Regler for visse særegne Tilfælde i Forbindelse med paagjældende særegne Retergangsarter, jfr. saaledes §§ 374, 399, 410, 421 og 433.

§ 13 opstiller i Overensstemmelse med den gjældende Ret og den allevegne herskende Retsanskuelse Hjemthinget som Regel, og § 14 giver derefter den nærmere Bestemmelse af Hjemthingets Begreb. Hjemthinget er herefter den Ret, i hvis Kreds Sagsøgte boer o: har Bopæl. Hvilket Sted der skal anses for Paagjældendes Bopæl, er et Spørgsmaal, der maa besvares efter den borgerlige Rets Grundsætninger. Kun bemærkes, at Udeladelsen af de i D. L. 1—2—4 tilførte Ord „og holde Dug og Disk" ikke kan antages at medføre en Forandring i, hvad der er hjemlet i den bestaaende Ret, da 1—2—4 efter rigtig Fortolkning ikke indeholder nogen Forudsætning om, at Personer, der ikke have egen Husholdning, ikke skulde kunne have fast Bopæl, eller at denne dog i saa Fald ikke skulde kunne begrunde et Hjemthing. Ifølge § 14 kan det fremdeles ligesom efter den gjældende Ret ikke udelukke Hjemthingets Anvendelse, at den Paagjældende i det Øieblik, han stævnes, er fraværende endog for længere Tid, naar Fraværelsen dog ikke er af saadan Beskaffenhed, at Bopælen maa anses for opgiven. En anden Sag er, at en længere Tids Ophold udenfor Hjemmet ifølge Forslaget under visse Betingelser giver Adgang til tillige at søge Paagjældende paa dette hans Opholdssted, se § 20, hvorom nærmere nedenfor. — For det Tilfælde, at Sagsøgte har Bopæl i flere forskjellige Retskredse, er ifølge § 14 enhver af disse at anse for hans Hjemthing. Ved denne Bestemmelse fjernes de Tvivl, som tidligere paa Grund af Affattelsen af D. L. 1—2—26 under visse Forudsætninger kunde opstaa om, hvor Paagjældende i saadanne Tilfælde skulde søges. Det er en Selvfølge, at den nævnte Bestemmelse i § 14 er anvendelig, naar Sagsøgte blot *til samme Tid* har Bopæl paa flere Steder, altsaa ogsaa, naar han afverlende opholder sig paa disse Steder, uden dog at opgive Bopælen paa noget af dem, hvorimod den ikke finder Anvendelse, naar han afverlende opgiver en Bopæl og benytter en anden. — I § 14 2det Stykke fastsættes først i Overensstemmelse med den gjældende

Digitized by Google

Ret, at Indlænding, som ikke har Bopæl nogetsteds i Riget, kan sagsøges ved Retten paa det Sted, hvor han opholder sig ved Sagens Anlæg. Dernæst gives der for det Tilfælde, at han ved Sagens Anlæg hverken boer eller opholder sig her i Riget og heller ikke vides at have Bopæl i Udlandet, den Regel, at han kan søges ved Retten paa det Sted, hvor han vides sidst at have opholdt sig, en Værnethingsbestemmelse, som i den bestaaende Ret kun er bragt til Anvendelse i visse særlige Forhold, men hvortil der undertiden ogsaa udenfor disse kan vise sig Trang. Hvad angaar Udlændinge, henvises til § 32.

Ved §§ 15—17 er der for visse Tilfælde, i hvilke det almindelige Værnething ikke kan eller dog ikke bør bestemmes ved Indstævntes Bopæl eller Opholdssted, opstillet et paa andre Hensyn grundet Værnething, der bliver at anse for Paagjældendes Hjemthing. Af disse Bestemmelser slutter § 15 sig til den bestaaende Ret, dog saaledes at dennes alene for de med Exterritorialitetsret forsynede danske Embedsmænd givne Regel, indtil anderledes bestemmes, ogsaa skal finde Anvendelse paa andre danske Undersaatter, som ifølge traktatmæssige Bestemmelser ikke kunne sagsøges i det Land, hvor de have Bopæl. I § 16 1ste Stykke er der foruden en Gjentagelse af den i Lov om Benyttelsen af Firmaer m. m. af 23de Januar 1862 § 15 indeholdte Værnethingsbestemmelse givet den almindelige Regel, at Stiftelser, Kommuner, Selskaber osv., forsaavidt ikke Andet gyldig er foreskrevet i de for dem gjældende Bestemmelser, have Hjemthing i den Retskreds, hvor deres Bestyrelse har sit Sæde. Denne Regel, ved hvis Affattelse det med Flid er undladt at benytte det omtvistede tekniske Udtryk „juridisk Person", er aabenbart naturligere og hensigtsmæssigere end den nu gjældende, hvorefter Vægten lægges paa det Sted, hvor Bestyrerne personlig bo, en Regel, som desuden kan fremkalde store Vanskeligheder, naar de ikke alle bo i samme Retskreds. Hvad angaar den i § 16 2det Stykke givne Regel, fremtræder denne forsaavidt med en fra de nysnævnte Bestemmelser forskjellig Karakter, som den ikke gaar ud paa at skabe en Art af Hjemthing paa et andet Grundlag end det i § 14 givne, men indskrænker sig til i Sager, der angaaende Foreningss- eller Selskabsanliggender rejses af Foreningen eller Selskabet imod de enkelte Medlemmer eller opstaa mellem disse indbyrdes, at give Sagsøgeren Ret til at benytte Foreningens eller Selskabets Værnething istedetfor paagjældende Medlems eget Hjemthing. En saadan Adgang til at fravige Sagsøgtes Hjemthing vil i mange Tilfælde vise sig hensigtsmæssig af Hensyn til, at Bevismaterialet lettest kan tilvejebringes i den Retskreds, som er Foreningens eller Selskabets Hjemthing. — Ved § 17 henvises Sager imod Staten til den Ret, i hvis Kreds den Embedsmænd, som paa Statens Vegne bliver at stævne, har sit Embedskontor, eller hvor Middelpunktet for hans Embedsvirksomhed er, hvilken sidste Tilføjelse vil faae praktisk Betydning i saadanne Tilfælde, hvor vedkommende Embedsmand ikke har Embedskontor, jfr. hermed Princippet i § 16 1ste Stykke.

I §§ 18—31 opstilles en Række af Undtagelser fra Hovedreglen om Hjemthinget. Disse Bestemmelser gaa dog — bortset fra § 21 — ikke ud paa at afskjære Sagsøgeren fra Hjemthingets Anvendelse i de omspurgte Sager, men kun paa at muliggjøre disses Indbringelse for en anden Ret. Ligeledes ere de omhandlede Undtagelsesbestemmelser i Reglen saaledes affattede, at de ikke udelukke hinandens Anvendelse i saadanne Tilfælde, der samtidig fyldestgjøre de i flere af disse Bestemmelser opstillede Betingelser, jfr. dog §§ 21, 28 og 29. Overalt, hvor Bestemmelsernes Affattelse saaledes levner Adgang til at vælge mellem flere Værnething, er Valget i Overensstemmelse med den ovenfor fremhævede Grundtanke overladt Sagsøgeren (§ 30); det maa forudsættes, at han i Reglen vil vælge det med Hensyn til Bevisførelsen bekvemmeste Sted.

Med Hensyn til de enkelte Bestemmelser bemærkes Følgende:

I § 18 er det i Overensstemmelse med de fleste fremmede Love og den Tanke, der ligger til Grund for den i Lov 19de Febr. 1861 § 20 2det Stykke med Hensyn til Handelsetablissementer i Kjøbenhavn givne

Digitized by Google

Regel, fastsat, at den, som for at udøve Handel, Fabriksvirksomhed eller anden Næringsvej holder Etablissement eller fast Agentur, hvorfra Retshandler affluttes umiddelbart med Trediemand, i Anledning af de fra Etablissementet eller Agenturen affluttede Retshandler kan søges ved den Ret, under hvilken paagjældende Etablissement eller Agentur har sit Sæde. Som det vil sees, er Bestemmelsen herefter ikke anvendelig paa de Etablissementer, der indskrænke sig til at give Trediemand Oplysninger, medens de med Hensyn til selve Retshandlens Afslutning henvise ham til et andet Sted. Det kræves i Paragrafen, at Etablissementet eller Agenturen umiddelbart afslutter Retshandler med Trediemand. Naar dette er Tilfældet, maa det vistnok erkjendes for ubilligt, om den, der har indladt sig med Etablissementet, i Tilfælde af Retstrætte skulde være henvist til det maaske meget fjerne Sted, hvor Sagsøgte boer eller ifølge § 16 har Hjemthing. § 19 gjennemfører den samme Tanke for saadanne Tilfælde, hvor Sagen hidrører fra en Kjøbstads- eller Landejendomsbedrift, som Sagsøgte ved Forvalter eller paa anden Maade ved egne Folk lader drive som selvstændig Bedrift.

§ 20 hviler paa den Betragtning, at en længere Tids Ophold bør give Adgang til indenfor visse Grænser at søge Vedkommende der, hvor han saaledes har Ophold, selv om dette Sted ikke kan betragtes som hans Bopæl (fordi han ej har opgivet sin forrige Bopæl, men bestandig maa forudsættes at ville vende tilbage til den). Som Hovedexempler i saa Henseende fremhæver Paragrafen særlig Personer, der som Tyende, Fabrikarbejdere, Haandværkere, Lærlinge eller Studerende opholde sig udenfor deres Hjem. I disse og lignende Tilfælde vil en Adgang til at anlægge Sag ved Opholdsstedets Ret være et billigt Krav for Sagsøgeren og overhovedet i mange Tilfælde den for begge Parter hensigtsmæssigste Ordning. Et saadant Værnething er derfor ogsaa i større eller mindre Udstrækning hjemlet i mange fremmede Proceslove. Enkelte Lovgivninger udstrække endogsaa dets Anvendelse til alle formueretlige Forpligtelser uden Hensyn til, hvor de ere paadragne*). Saa vidt har man dog ikke troet at burde gaa i det foreliggende Forslag. Adgang til saa udstrakt en Anvendelse af Opholdsstedets Værnething vilde nemlig under visse Forudsætninger, f. Ex. naar Vedkommende under sin Fraværelse vedbliver at drive Næring paa Hjemstedet, kunne blive ubillig imod Sagsøgte. Overhovedet maa det vistnok erkjendes, at, naar man ikke vil gaa saa vidt — som ingen af de fremmede Lovgivninger er gaaet — ganske at stille det heromhandlede Værnething paa lige Fod med Hjemthinget for den Tid, Opholdet varer, er den naturlige Grænse for dets Anvendelse given ved den Betingelse, at Forpligtelsen, hvoraf Sagen reiser sig, skal være paadragen paa vedkommende Opholdssted. Herved er man derfor blevet staaende i § 20. Hvad angaar Beskaffenheden af det Ophold, der begrunder Paragrafens Anvendelse, bemærkes, at der ikke ifølge Sagens Natur er tilstrækkelig Grund til at lægge Vægt paa, om det er frivilligt eller ikke; Hovedsagen er, at det, om end langvarigt, dog har Karakteren af midlertidigt, fordi Vedkommende maa antages ikke at have opgivet sit Domicil, men tvertimod at ville vende tilbage dertil, naar Øjemedet med Opholdet paa det fremmede Sted er naaet; ufrivilligt Ophold kan derfor ifølge Bestemmelsen i Paragrafens 2det Stykke i samme Udstrækning som det, der hviler paa fri Beslutning, begrunde Afvigelse fra Hjemthinget.

I § 21 gives Reglerne om det saakaldte fast Ejendoms Værnething. Af disse maa den i Paragrafens 1ste Stykke indeholdte Bestemmelse vistnok ansees for svarende til, hvad der efter rigtig Fortolkning ligger i D. L. 1—2—18. Naar det først erkjendes — hvad ikke længere er Gjenstand for Tvivl —, at Bestemmelsen i 1—2—18 ikke kan indskrænkes til saadanne Sager, til hvis behørige Oplysning en Undersøgelse af Aastedet er fornøden, og paa den anden Side ikke er anvendelig i enhver Sag, som paa en eller anden Maade staar i Forbindelse med en fast Ejen-

*) Hertil har ogsaa Civilprocesloven for det tyske Rige af 1876 sluttet sig.

Digitized by Google

dom, synes der nemlig ikke konsekvent at kunne opstilles nogen anden Begrænsning af Artiklen, end at dens Anvendelse er betinget af, at Søgsmaalet gaar ud paa at gjøre en Rettighed over den faste Eiendom, altsaa en tinglig Ret i denne gjældende. Da der dog i saa Henseende har herskket nogen Usikkerhed i Praxis, har man ved Affattelsen af § 21 1ste Stykke søgt at afskjære de Tvivl, som de mere ubestemte Udtryk i 1—2—18 vare skikkede til at fremkalde. I Paragrafens 2det Stykke indeholdes derimod en ny Bestemmelse, idet der efter den ovenfor fremstillede Opfattelse af 1—2—18 ikke tidligere havdes Hjemmel til ved den faste Eiendoms Værnething at anlægge Søgsmaal, gaaende ud paa at forskaffe Pantekreditor en almindelig Namsdom over Pantsætteren til at betale ifølge Panteforskrivningen, selv om det nærmeste Øiemed hermed maatte være at søge Fyldestgjørelse i Pantet. Man har imidlertid anset det for rettest, overensstemmende med de fleste fremmede Love, i § 21 at aabne Adgang til at indtale saadanne Fordringer ved Ejendommens Værnething, dog at dette alene er foreskrevet som en Begunstigelse for Pantekreditor. Medens Reglen i § 21 1ste Stykke, ligesom D. L. 1—2—19 er bindende ogsaa for Sagsøgeren, har Pantekreditor altsaa Valget imellem at indtale sin Fordring ved Ejendomsværnethinget eller Hjemthinget eller ethvert andet Værnething, som iøvrigt efter de foreliggende Omstændigheder maatte være anvendeligt. Forsaavidt det i § 21 2det Stykke endvidere tillades at indtale enkelte forfaldne Grundbyrdeydelser ved den bebyrdede Ejendoms Værnething, ligger det saa meget nærmere at give Sagsøgeren denne Beføjelse, som han ofte vil have Grund til under en saadan Sag tillige at nedlægge Paastand paa Anerkjendelse af selve Grundbyrderettigheden. Denne Bestemmelse kan iøvrigt heller ikke antages at gaa udenfor, hvad der allerede er gjældende Ret; thi af den i D. L. 1—4—19 med Hensyn til Stævningens Forkyndelse givne Regel ansaa man sig for berettiget til at udlede, at det stod Sagsøgeren aabent at indtale Grundbyrdeydelser ved den Ret, hvorunder Ejendommen ligger. Dog bemærkes, at Affattelsen af Forslagets Regel fjerner den Tvivl, som tidligere kunde reises om Tilstedeligheden af at fravige Hjemthinget ogsaa hvor det Forhold, som begrunder Afgiftspligten, allerede er ophørt.

§§ 22 og 23 ere i alt Væsentligt en Gjentagelse af de Værnethingsbestemmelser, som indeholdes i Skifteloven af 30te November 1874 §§ 84 og 85.

§§ 24—26 svare til D. L. 1—2—21 og 1—2—19, dog at der i Overensstemmelse med den Hovedbetragtning, som ligger til Grund for Udkastets Værnethingsregler, er givet de ved de ældre Bestemmelser hjemlede Undtagelser fra Hjemthinget en væsentlig Udvidelse. Saaledes udstrækker § 24 det saakaldte Administrations- eller Regnskabsværnething til *private* Administrationer og Regnskabsaflæggelser samt til Søgsmaal, der af Administrator eller den Regnskabspligtige i Anledning af Forvaltningen eller Regnskabet reises imod den, for hvem samme er ført, da det synes billigt, at der er Gjensidighed i Rettigheden. § 24 angaar derhos ikke blot saadanne Tilfælde, hvor der er Spørgsmaal om en Forvaltning af mere omfattende Beskaffenhed, men ogsaa dem, hvor der i Anledning af en enkelt bestemt Forretning skal aflægges Regnskab for Andres Midler, dog at Sagsøgeren i saa Fald henvises til det Sted, hvor Regnskabet skal aflægges, et Værnething, hvis Anvendelse iøvrigt i mange Regnskabsforhold ogsaa vilde kunne støttes paa Forskriften i den følgende Paragraf. Denne gjør det ved D. L. 1—2—19 2det Led hjemlede saakaldte Betalingsværnething anvendeligt i ethvert Søgsmaal til Opfyldelse eller Ophævelse af en Retshandel eller i Anledning af dens Misligholdelse eller ikke behørige Opfyldelse og frafalder derhos i Overensstemmelse med de fleste fremmede Love den efter Lovbogen nødvendige Betingelse, at Sagvolderen ved Sagens Anlæg personlig er tilstede i Retskredsen. Sidstnævnte Fordring blev for de til Sø- og Handelsretten i Kjøbenhavn henlagte Sø- og Handelssagers Vedkommende allerede opgiven ved Lov 19de Februar 1861 § 20, 1°. Men denne Lov opstiller til Gjengjæld Betingelser, som 1—2—19 ikke kjender, idet der

Digitized by Google

forlanges, at den Forpligtelse, i Anledning af hvilken Sagen anlægges, er paadragen under et Ophold i Kjøbenhavn, samt endvidere, at den ifølge udtrykkelig Aftale eller ifølge hvad der efter Forholdets Natur maa antages at have været Meningen, skal opfyldes, inden Skyldneren forlader Byen. Der er imidlertid ikke fundet Grund til i Udkastet at bibeholde disse Begrænsninger, hvorved Bestemmelsen for en væsentlig Del vilde tabe sin praktiske Betydning. § 25 kræver derfor kun den ene allerede i Danske Lov fordrede Betingelse, at Retshandelen skal opfyldes i den paagjældende Retskreds. I saa Henseende er Udkastet ogsaa i Overensstemmelse med den Tendents, som gjør sig gjældende i de fleste nyere Proceslove og Udkast. — For det Tilfælde, at der tilkommer Sagsøgte et Valg mellem flere bestemte Opfyldelsessteder, opstilles der i Paragrafens 2det Stykke den naturlige Regel, at Sagsøgeren, saalænge Sagsøgte ikke maa anses at have erklæret sig for et af dem, kan anlægge Sagen paa ethvert af disse Steder.

Hvad angaar Sager, hvorved der søges Fyldestgjørelse i Anledning af retsstridige Skadetilføjelser eller andre Retskrænkelser, haves der ikke i den bestaaende Ret nogen almindelig Hjemmel til at forfølge dem i den Retskreds, hvor Skadetilføjelsen eller Retskrænkelsen er foregaaet. Det maatte vel anses for berettiget at udstrække Bestemmelsen i D. L. 1—2—19 1ste Led til alle Tilfælde, hvor den begaaede Retskrænkelse foranlediger en Paastand paa Straf og paatales privat; derimod kunde den nævnte Bestemmelse aabenbart ikke med Føje bringes til Anvendelse, hvor blot Erstatning eller Oprejsning søges paa Grund af Retskrænkelser, der ikke ere strafbare. Ligesaalidt kunde det anses for tilstedeligt i sidstnævnte Tilfælde analogisk at anvende det i 1—2—19 2det Led for kontraktsmæssige Forpligtelser foreskrevne Betalingsværnething. Det er imidlertid indlysende, at de samme Hensyn, der tale for Anvendeligheden af Gjerningsstedets Værnething i Straffesager, i det Væsentlige ogsaa gjøre sig gjældende, hvor blot Erstatning søges paa Grund af den begaaede Retskrænkelse, og den Trang, der allerede under den bestaaende Procesordning har vist sig til en hermed stemmende Udvidelse af Bestemmelsen i D. L. 1—2—19 1ste Led, maa selvfølgelig træde endnu stærkere frem efter det Bevissystem, som er gjennemført i det foreliggende Forslag. Ved § 26 er der derfor givet den Forurettede Adgang til en saadan Anvendelse af Gjerningsstedets Værnething. Som det vil sees, er Bestemmelsen derhos affattet saaledes, at den ikke blot omfatter Erstatningskrav i egentlig Forstand, men ogsaa de andre borgerlige Retskrav, Retskrænkelsen efter Omstændighederne maatte afføde.

§§ 27 og 29 stemme i det Væsentlige med den gjældende Ret. Den førstnævnte Paragraf giver i Lighed med D. L. 1—2—23 Adgang til at erholde Modfordringer paakjendte ved den Ret, for hvilken Hovedsagen er indbragt, naar de almindelige Betingelser for Modfordringers Fremsættelse under Hovedsagen ere tilstede og derhos Retten ikke ved Modfordringens Beskaffenhed er udelukket fra at kunne paakjende den, jfr. § 4. § 29 hjemler Anvendelsen af det saakaldte Arrestforfølgningsværnething for ethvert Tilfælde, i hvilket der ikke gives nogen anden Ret i Riget, ved hvilken Sagen, bortset fra Arresten, kunde anlægges. Paa Grund af denne Begrænsning vil den ved Paragrafen hjemlede Udvidelse af Arrestforfølgningsværnethinget til saadanne Tilfælde, hvor Rekvisitus er en Indlænding, selvfølgelig sjælden finde Anvendelse efter sit ligefremme Indhold. Indirekte vil imidlertid denne Forandring af Pl. 30te November 1821 blive af praktisk Betydning, forsaavidt det ved traktatmæssige Bestemmelser særlig er fastsat, at en fremmed Stats Undersaatter ikke kunne sagsøges ved dansk Domstol, undtagen i de Tilfælde, hvor saadan Sag kunde anlægges, om Sagvolderen var dansk, jfr. saaledes Mellemrigsloven af 19de Februar 1861 § 6, hvorefter Svenske maaske maatte betragtes som undtagne fra Værnethingsbestemmelsen i Pl. 30te November 1821.

I § 28 indeholdes den nye Bestemmelse, at der, naar flere Sagvoldere skulle eller dog kunne sagsøges under Et og Sagen ikke ifølge denne Lov har noget særligt Værnething, kan rejses Sag ved enhver Ret, som for nogen

Digitized by Google

af Sagvolderne er Hjemthing. Efter den udstrakte Adgang, der ved de øvrige Bestemmelser i dette Kapitel er givet Sagsøgeren til at fravige Hjemthinget, vil der vistnok ikke let blive Brug for § 28, men en saadan supplerende Bestemmelse kan dog neppe ganske undværes.

Med Hensyn til § 30 henvises til de ovenfor S. 32 gjorte Bemærkninger.

§ 31 giver Parterne Adgang til i samme Udstrækning som hidtil at vedtage Afvigelser fra Værnethingsforskrifterne. Vedtaget Værnething kan herefter finde Anvendelse ikke blot i alle Sager angaaende Formueretsforhold, men overhovedet i enhver Sag, der forfølges som borgerlig Retstrætte. Der er ikke nogen Grund til at frygte for, at denne Frihed skulde føre til Overbebyrdelse for enkelte Domstole, en Ulempe, som ikke hidtil er bleven følt uagtet Forskjelligheden mellem Retsplejen i og udenfor Kjøbenhavn. Ligeledes stemmer det med den bestaaende Ret, at Indstævnte antages frivillig at underkaste sig det Værnething, for hvilket Sagen er indbragt, naar han møder, men undlader paa behørig Maade og i rette Tid at fremsætte Værnethingsindsigelse.

§ 32 bestemmer, ved hvilke Værnething Udlændinge — hvorved kun tænkes paa saadanne Personer, der ikke have Bopæl i den danske Stat — kunne sagsøges her i Riget. I den gjældende Ret haves der — bortset fra det ved Pl. 30te November 1821 hjemlede Arrestforfølgningsværnething samt Bestemmelsen i Mellemrigslov af 19de Februar 1861 § 6 (med Hensyn til Svenske) — ikke nogen Regel, hvorved et særligt Værnething for Udlændinge foreskrives. Udenfor de anførte Undtagelsestilfælde kunne Udlændinge som Følge heraf ikke søges ved danske Domstole, medmindre de Betingelser, der ogsaa overfor Indlændinge give Adgang til at fravige Hjemthinget, ere tilstede, altsaa i Henhold til Bestemmelserne om fast Ejendoms Værnething, Betalingsværnething, Kontraforgsmaalsværnething o. s. v. I Forslaget har man imidlertid ikke troet at burde blive staaende ved en saadan Ordning. Hvor billigt det end i og for sig synes, at det ikke tilstedes at drage Udlændinge fra deres Hjemthing i Tilfælde, hvor dette nægtes overfor Statens egne Undersaatter, kan det dog ikke lades ude af Betragtning, at en saadan Regel staar i skarp Modsætning til de Grundsætninger, der hidtil have gjort sig gjældende i fremmede Love. De fleste af disse hjemle i langt større Udstrækning end den danske Lovgivning en særlig Adgang til overfor Udlændinge af fravige Hjemthinget. Navnlig findes der hyppig i de fremmede Love Bestemmelser, hvorefter Udlændinge, selv om de have Bopæl i Udlandet, kunne søges ved Opholdsstedets Ret, hvor kortvarigt end Opholdet i den fremmede Stat er. Enkelte Lovgivninger gaa endogsaa langt videre. Efter den franske Code civil art. 14 kunne saaledes Udlændinge, selv om de ikke opholde sig i Frankrig, søges ved franske Domstole i Anledning af Forpligtelser, som de have paadraget sig imod en Franskmand, hvad enten Forpligtelsen er stiftet i Frankrig eller i et fremmed Land. At en saa udstrakt Adgang for Sagsøgeren til at inddrage fremmede Staters Undersaatter for hans Hjemstats Domstole gaar ud over alle rimelige Grænser og derfor ikke som almindelig Regel bør optages i det foreliggende Forslag, har Kommissionen anset for utvivlsomt. Derimod har det været Gjenstand for Overvejelse, om der maatte være Grund til at imødegaa saadanne Overgreb ved en Bestemmelse om, at der, forsaavidt Lovene i det Land, hvor Udlændingen hører hjemme, i større Udstrækning end den danske Lovgivning hjemle Adgang til at inddrage fremmede Staters Undersaatter under Hjemstatens dommende Myndighed, skal tilkomme Danske en lige Adgang til her at sagsøge Udlændingen. Et saadant Reciprocitetssystem frembyder imidlertid bl. A. den Betænkelighed, at Domme, der i Medfør af slige rent vilkaarlige Værnethingsbestemmelser maatte være overgaaede Danske ved udenlandske Domstole, herigjennem ifølge Bestemmelserne i Udkastets 7de Afsnit vinde en Adgang til Exekution i Danmark, som ellers vilde være afskaaren. Af de Betingelser, som i de nævnte Bestemmelser opstilles for udenlandske Dommes Eksekution her i Landet, er netop den, at Parten i det paagjældende Tilfælde efter de danske

Digitized by Google

Loves Grundsætninger kunde drages for den udenlandske Ret, den væsentligste; de øvrige Betingelser ville efter deres Beskaffenhed saa godt som altid foreligge, og det ovennævnte Reciprocitetssystems Optagelse i vor Ret vilde derfor have til Følge, at saa at sige enhver udenlandsk Dom blev exigibel her. Selv om man bortser fra den i Udkastet foreslaaede nye Regel, maa det frembeles erindres, at der — efter hvad der almindelig antages at være gjældende Ret — tilkommer fremmede Domme den store Betydning, at den danske Domstol, for hvilken en i Udlandet paakjendt Sag indbringes, uden videre Prøvelse skal tage den i Udlandet trufne Afgjørelse til Følge, naar Parten i det paagjældende Tilfælde efter de danske Loves Grundsætninger kunde drages for den udenlandske Ret eller Myndighed og Dommen ikke gaar ud paa Noget, hvis Gjennemførelse ved Statens Tvangsmyndighed vilde stride imod ufravigelige Forskrifter eller Grundsætninger i den danske Ret. Fremfor den betydningsfulde Indrømmelse overfor fremmede Lovgivningers Overgreb, der herefter vilde ligge i Reciprocitetsprincipets Anvendelse paa det nævnte Omraade, har man derfor foretrukket i det foreliggende Forslag at indskrænke sig til Optagelsen af saadanne Værnethingsbestemmelser for Udlændinge, som ganske almindelig findes i de fremmede Lovgivninger og netop derfor ogsaa maa antages at have vist sig svarende til det praktiske Livs Fordringer.

I Overensstemmelse med Foranstaaende vil Forslagets § 32 findes affattet. Paragrafens 1ste Stykke indeholder den almindelige Bestemmelse, at Udlændinge kunne sagsøges her i Riget, forsaavidt nogen Ret ifølge de foranstaaende, for Indlændinge givne Regler kan anses som Værnething i Sagen. Som det vil sees, svarer denne Del af Paragrafen ganske til den gjældende Ret. Kun erindres, at der paa Grund af den Udstrækning, der ved de foregaaende Paragrafer er givet Undtagelserne fra Hjemthinget i Forhold til Indlændinge, i Virkeligheden allerede i Henhold til § 20 1ste Stykke vil indtræde en væsentlig Udvidelse af den bestaaende Adgang til at sagsøge Udlændinge ved danske Domstole. I Paragrafens 2det Stykke fastsættes dernæst de for Udlændinge *særlige* Undtagelsesværnething, hvilke dog kun ere anvendelige, forsaavidt Sagen angaar Formueretsforhold og derhos ikke i Medfør af § 32 1ste Stykke kan anlægges ved nogen anden Ret i Riget, samt forsaavidt Sagsøgeren er Indlænding. I saa Fald kan Udlændingen for det Første søges ved den Ret her i Riget, i hvis Jurisdiktion han ved Sagens Anlæg opholder sig. I Lighed med de fleste fremmede Lovgivninger opstilles der ikke i Forslaget nogen Tidsgrænse; det kommer altsaa ikke i Betragtning, om Opholdet varer kortere eller længere; kun naturligvis at Sagen anlægges medens Udlændingen opholder sig her (§ 100). Imidlertid er det indlysende, at der faktisk ikke let vil blive Anvendelse for Bestemmelsen, hvor Opholdet er ganske kortvarigt. Forsaavidt det frembeles bestemmes, at Udlændingen kan sagsøges i den Retskreds, hvor han har Gods, maa denne Regel vistnok anses for en naturlig Udvidelse af den Grundsætning, hvorpaa det i den bestaaende Ret anerkjendte Arrestforfølgningsværnething er bygget. Efter den vide Adgang, som vor nugjældende Ret giver til Foretagelse af Arrest, og som Kommissionen har anset det for rettest at opretholde, vil det saagodtsom altid være muligt for den, der anlægger et Søgsmaal angaaende Formueretsforhold, at indlede Sagen med en Arrestforretning. Den bestaaende Ordning, hvorefter Udlændinge, som have Gods i Riget, kun kunne søges ved dansk Domstol, naar der er gjort Arrest i Godset, vil derfor i de fleste Tilfælde fremtræde som en unaturlig Omvej, der alene har til Følge, at Sagsøgeren blot for at skabe et Værnething bliver nødsaget til at foretage en Arrest, som han efter de foreliggende Omstændigheder maaske iøvrigt anser for aldeles overflødig. Naar det først med den bestaaende Ret erkjendes, at den Omstændighed, at Udlændingen har Gods i Riget, bør give en vis Adgang til at drage ham for danske Domstole, synes det overhovedet vilkaarligt at knytte disses Domsmyndighed til den Betingelse, at Arrest er foretaget eller dog kan foretages i Godset. Ligesaalidt har man fundet Grund til at begrænse det heromhand-

Digitized by Google

lede Værnethings Anvendelse til Sager, der staa i Forbindelse med Udlændingens herværende Gods. En saadan Betingelse vilde for en stor Del betage Reglen dens praktiske Betydning og fordres jo i Virkeligheden heller ikke efter den gjældende Ret. Med denne er Forslaget frembeles ogsaa i Overensstemmelse, forsaavidt det tilsteder, at der ved det nævnte Værnething kan tages Dom over Udlændingen personlig. En anden Sag er, at den Indstævning af Godsets Ihændehaver, som ifølge Pl. 30te Novbr. 1821 var tilladt, og til hvilken Sagsøgeren i Reglen af praktiske Grunde indskrænkede sig, selvfølgelig alene kunde bane Vej til Exekution i det arresterede Gods. — Endnu bemærkes, at de ved § 32 indrettede Undtagelsesværnething for Udlændinge ifølge det i Paragrafen tagne Forbehold ere udelukkede, forsaavidt der ved traktatmæssige Bestemmelser overfor enkelte fremmede Stater er draget snævrere Grænser for de danske Domstoles Jurisdiktion, jfr. saaledes med Hensyn til Svenske Mellemrigsloven af 19de Febr. 1861 § 6.

Kapitel III.

Om de Tilfælde, hvor Rettens Personer som inhabile skulle eller kunne udelukkes fra eller fritages for at handle i Sagen.

I dette Kapitel indeholdes dels en Fremstilling af de Forhold, der medføre, at Rettens Personer for en enkelt bestemt Sags Vedkommende blive inhabile til at behandle og paakjende samme, dels de i naturlig Forbindelse hermed staaende Bestemmelser om den Fremgangsmaade, der bliver at iagttage ved disse Spørgsmaals Afgjørelse. Allerede af denne Forbindelse følger, at Fremstillingen af Inhabilitetstilfældene ikke bør inddrages under Retsorganisationen, men har sin naturlige Plads i Lovene om Rettergangsmaaden. Forslagets Ordning af disse Forhold slutter sig iøvrigt i Hovedtrækkene meget nær til de Grundsætninger, der allerede anerkjendes i den bestaaende Ret. Det er derfor kun enkelte Punkter, der trænge til en nærmere Begrundelse.

I Forslaget skjelnes mellem de Inhabilitetsgrunde, der ubetinget udelukke Dommeren fra at behandle og paakjende Sagen (§ 33), og saadanne Omstændigheder, der blot give Parterne en Ret til at fordre, at Dommeren viger sit Sæde, men ikke ere til Hinder for, at Dommeren handler, hvor ingen Indsigelse fremsættes imod ham (§ 35). De førstnævnte Inhabilitetsgrunde forudsætte et Forhold, der frembyder en saa nærliggende Fare for Uretfærdighed, at allerede Hensynet til Retsplejens Værdighed og Anseelse kræver Dommerens Udelukkelse. Til den anden Klasse af Inhabilitetsgrunde henføres derimod de Tilfælde, hvor hint almindelige Hensyn vel ikke gjør sig gjældende, men dog Omstændigheder foreligge, som ere egnede til at vække Tvivl om Dommerens fuldstændige Upartiskhed, og hvor det derfor vilde være ubilligt, at han blev paatvungen den Part, der nærer Mistillid til ham. Hvor der foreligger Inhabilitetsgrunde af sidstnævnte Beskaffenhed, er der iøvrigt tillige aabnet Dommeren Adgang til, selv om ingen Indsigelse gjøres imod ham, at opnaa Fritagelse for at behandle Sagen, naar han selv frygter for, at Parterne paa Grund af det tilstedeværende Forhold ikke kunne ventes at ville have fuld Tillid til ham, jfr. § 35. Ligesom den ovenfor angivne Sondring af Inhabilitetstilfældene kjendes i de fleste fremmede Lovgivninger, saaledes har det ogsaa længe været antaget i vor Retspraxis, at en saadan Adskillelse maatte gjøres. Der savnes imidlertid i vor Ret en skarp Afgrænsning mellem de to Arter af Inhabilitetsgrunde. En saadan er derimod optagen i Forslaget, idet der i § 33 opregnes de Forhold, som gjøre en Dommer absolut inhabil, og derefter i § 35 gives den almindelige Regel, at Parterne ogsaa udenfor de i § 33 angivne Tilfælde kunne modsætte sig, at Dommeren beklæder Retten, naar andre Omstændigheder foreligge, som ere egnede til at vække Tvivl om hans fuldstændige Upartiskhed.

Med Hensyn til den i § 33 indeholdte Opregning af de absolute Inhabilitetsgrunde bemærkes Følgende:

Ifølge Bestemmelsen i Nr. 1 bliver Dommeren inhabil ikke blot, hvor han selv er Part

Digitized by Google

i Sagen eller af dens Udfald kan have Skade eller Fordel, men ogsaa, naar det iøvrigt under Sagen bliver nødvendigt at bedømme hans egen tidligere Færd. Den herved begrundede moralske Interesse kan nemlig være lige saa stærk som den, der er grundet i materielle Hensyn. Ved Anvendelsen af denne Regel maa imidlertid erindres det vigtige Forbehold, som i Paragrafens Slutning er taget for de Tilfælde, hvor Grunden til, at Dommeren tidligere har handlet i Sagen, ligger deri, at flere Embedsvirksomheder ere forenede i hans Person. Det vilde aabenbart være urimeligt, at Dommeren skulde blive inhabil, blot fordi han ifølge den regelmæssige og sædvanlige Forretningsgang tidligere i anden Embedsegenskab har foretaget Noget i Sagen, f. Ex. være udelukket fra at paakjende den Sag, han som Skifteforvalter har anlagt, eller fra som Foged at exekvere den Dom, han selv har affagt. I saadanne Tilfælde bliver Dommeren derfor efter Forslaget — der iøvrigt i dette Punkt maa anses for stemmende med vor Retspraxis — kun inhabil, hvor der efter de foreliggende Omstændigheder er Grund til at antage, at hans tidligere Behandling af Sagen giver ham en særegen Interesse i dens Udfald, f. Ex. naar der kan være Spørgsmaal om personligt Ansvar for ham i Anledning af hans tidligere Virksomhed eller denne undtagelsesvis har været af en saadan Beskaffenhed, at han maa antages at have moralsk Interesse i Sagen.

Hvad angaar den paa Slægtskabs- eller Svogerskabsforhold til Sagens Parter grundede Inhabilitet, bemærkes, at der vel ikke i den bestaaende Ret haves noget almindeligt Lovbud om, hvilke Led i Slægtskab eller Svogerskab der udelukke Dommeren fra at behandle Sagen, men at der vistnok af de spredte Bestemmelser, Lovgivningen indeholder i saa Henseende, kan udledes den ogsaa i Praxis fulgte Grundsætning, at Dommeren bliver inhabil, naar han er nogen af Parterne saa nær beslægtet eller besvogret som Sødskendebarn. Da der ikke i de paagjældende Lovbestemmelser gjøres nogen Udskillelse indenfor den nævnte Kreds af Familieforhold, maa det fremdeles antages, at Dommeren i alle de omhandlede Tilfælde skal vige sit Sæde i Embeds Medfør. Lige saa vidt eller endnu videre udstrækkes denne Inhabilitetsgrund i de fleste fremmede Lovgivninger. I Forslagets § 33 Nr. 2 har man imidlertid kun medtaget Slægtskab eller Svogerskab i op- eller nedstigende Linie eller i Sidelinien saa nær som Sødskende. Om det end maa erkjendes, at ogsaa fjernere Familieforhold end de nævnte efter Omstændighederne kunne vække grundet Tvivl om Dommerens Upartiskhed, er det dog neppe stemmende med den herskende Opfattelse af disse Familieforbindelsers Betydning at betragte dette som det Sædvanlige. Der synes derfor ikke at være Grund til at tillægge disse fjernere Slægtskabs- eller Svogerskabsforhold Virkning som absolute Inhabilitetsgrunde; men det er formentlig for deres Vedkommende tilstrækkeligt at blive staaende ved den almindelige Regel i § 35, i Medfør af hvilken Dommeren efter Paastand af Parten eller ifølge sin egen Begjæring kan fjernes, hvor det foreliggende Forhold er egnet til at vække Tvivl om hans fuldstændige Upartiskhed. — Bestemmelsen i Nr. 3 hviler paa den Betragtning, at Familieforhold til en i Sagen optrædende Sagfører eller anden Rettergangsfuldmægtig ikke bør medføre Dommerens Inhabilitet i samme Udstrækning som saadan Forbindelse med Parterne selv, og det er derfor antaget, at kun Slægtskab, men ikke Svogerskab i Sidelinien skal have til Følge, at Dommeren i Embeds Medfør viger sit Sæde. Endelig har man ikke fundet tilstrækkelig Grund til at fastsætte, at en Overdommer skal vige sit Sæde, fordi han staar i de angivne Familieforhold til den Underdommer, hvis Dom han skal paakjende. Er den, der ved underordnet Instants har dømt i Sagen, stævnet til at stande til Rette, eller opstaar der uden saadan Indstævning Spørgsmaal om personligt Ansvar for ham, saa er han Part i Sagen, og den Overdommer, som staar i de omhandlede Familieforhold til ham, vil da allerede i Henhold til Bestemmelsen i Nr. 2 være pligtig at vige sit Sæde. Er der paa den anden Side ikke under den paaankede Sag Spørgsmaal om personligt Ansvar for Underdommeren, bør Overdommerens Slægts-

Digitized by Google

skabs- eller Svogerskabsforhold til ham formentlig ikke have Virkning som absolut Inhabilitetsgrund, men alene komme i Betragtning, forsaavidt det ifølge den almindelige Regel i § 35 maatte kunne begrunde en Parts Indsigelse imod Dommeren eller dennes frivillige Tilbagetræden. Hvad angaar Bestemmelsen i Nr. 4, bemærkes, at kun Aflæggelse af Vidnesbyrd i Sagen gjør Dommeren absolut inhabil. Det staar altsaa ikke i en Parts Magt at fjerne en Dommer blot ved at andrage paa hans Indkaldelse som Vidne; thi naar dette Andragende ikke tages til Følge, jfr. § 181, vil der selvfølgelig ikke være Noget til Hinder for, at Dommeren vedbliver at behandle Sagen. Selv den, der af Retten er bleven indkaldt som Vidne, vil ikke altid være inhabil til senere at deltage i Sagens Paakjendelse; thi det kan af forskjellige Grunde tænkes, at han dog ikke kommer til at aflægge Vidnesbyrd.

Hvad angaar de Forhold, der ikke medføre en absolut Inhabilitet, men alene kunne begrunde en Indsigelse mod Dommeren, har Lovforslaget ikke troet det muligt at give en udtømmende Opregning; det yder saaledes en større Frihed paa dette Punkt end den gjældende Ret, som ikkun tilsteder et vist begrænset Antal Inhabilitetsgrunde. § 35 indskrænker sig til at opstille den almindelige Regel, at Parterne ikke blot kunne fordre, at en Dommer skal vige sit Sæde i de i § 33 angivne Tilfælde, men ogsaa fremsætte Indsigelse imod, at en Dommer beklæder Retten, naar der foreligger *andre* Omstændigheder, som ere egnede til at vække Tvivl om Dommerens fuldstændige Upartiskhed. Afgjørelsen af dette Spørgsmaal kan uden Betænkelighed overlades til Rettens frie Skjøn.

Om den Fremgangsmaade, der bliver at følge ved Afgjørelsen af Inhabilitetsspørgsmaalet, gives Bestemmelserne i §§ 34, 35 2det Stykke samt 36—38. Disse ere iøvrigt i alt Væsentligt stemmende med de nugjældende Grundsætninger herom. Der maa herefter skjelnes mellem de i § 33 ommeldte Tilfælde og de Omstændigheder, der blot give Parterne en Ret til at kræve Dommerens Udelukkelse. Anser Dommeren sig for inhabil i Henhold til § 33, skal han af egen Drift vige sit Sæde, eller, forsaavidt han beklæder Retten i Forening med andre Dommere, gjøre Retten Meddelelse om den Omstændighed, som formenes at medføre hans Inhabilitet, jfr. § 34. Dommeren er derhos pligtig at træffe eller fremkalde Afgjørelsen af dette Spørgsmaal, forinden den mundtlige Forhandling begynder, jfr. § 36 2det Stykke. At dette er undladt enten af Forsømmelse eller fordi Dommeren har været i utilregnelig Uvidenhed om det Inhabiliteten begrundende Forhold, kan imidlertid ikke udelukke Inhabilitetens Virkning. Det følger netop af de i § 33 omhandlede Inhabilitetsgrundes Beskaffenhed, at Retten maa tage dem i Betragtning uden Hensyn til, ad hvilken Vej og paa hvilket Trin i Sagen de komme til dens Kundskab. Er en Sag bleven paakjendt af en Ret, som har været beklædt af en absolut inhabil Dommer, maa den affagte Dom derfor ogsaa, naar den indankes for den overordnede Ret, annulleres af denne i Embeds Medfør. Om de Inhabilitetsgrunde, der falde udenfor § 33, gjælder derimod den Regel, at de kun tages i Betragtning efter Paastand af en af Parterne eller efter Begjæring af vedkommende Dommer selv, jfr. § 35. Parten er derhos i Almindelighed afskaaren fra at faae denne Indsigelse tagen i Betragtning, saafremt den ikke er fremsat ved den mundtlige Forhandlings Begyndelse forinden andre Formalitetsindsigelser eller i al Fald i Forbindelse med dem, jfr. § 36 1ste Stykke. Senere Fremsættelse er kun tilladt, hvor det skjønnes at have været umuligt for Vedkommende at fremkomme med Indsigelsen i rette Tid, eller der har foreligget utilregnelig Uvidenhed om de Omstændigheder, som begrunde den. — Endnu bemærkes, at Indsigelser fra Parternes Side imod en Dommers Inhabilitet i processuel Henseende ganske behandles som andre Formalitetsindsigelser. Spørgsmaal, om en Dommer af egen Drift maa eller skal vige sit Sæde, betragtes derimod som en Sag mellem Dommeren og hans Samvittighed og Embedspligt eller mellem ham og de øvrige Medlemmer af Retten. Afgjørelsen af disse Spørgsmaal træffes derfor, uden

Digitized by Google

at Parterne have Adgang til at ytre sig, jfr. § 37.

Hvad angaar Inhabilitetsspørgsmaalets Paakjendelse, foreskrive de fleste fremmede Proceslove, at den Dommer, hos hvem Mangelen formentlig findes, ikke maa deltage i Paakjendelsen. Bliver Retten som Følge heraf ude af Stand til at tage Beslutning — hvad jo altid vil være Tilfældet, naar den beklædes af en Enkeltdommer —, indstilles Spørgsmaalet til Afgjørelse af den nærmest overordnede Ret. Hos os har det imidlertid længe været fast Retspraxis, at Underdommeren — selvfølgelig med Forbehold af Vedkommendes Adgang til Appel — selv paakjender Spørgsmaalet om sin Habilitet, og da der ikke er spøret nogen Ulempe heraf, har man anset det for rettest i Forslaget at bibeholde denne Fremgangsmaade, der anbefaler sig ved sin Simpelhed (se § 34, jfr. § 35 2det Stykke). Endnu klarere er det, at der ikke kan være nogen Betænkelighed ved at lade det Medlem af en kollegialt besat Ret, om hvis Inhabilitet der rejses Spørgsmaal, deltage i dettes Afgjørelse. Man har derfor troet ogsaa for saa vidt at burde følge, hvad der maa anses for gjældende Ret, saameget mere, som det dog kan foraarsage en ikke ringe Ulejlighed at tilvejebringe den Supplering af Retten, som en anden Fremgangsmaade vilde gjøre nødvendig. Om Anvendelse af Retsmidler imod den trufne Afgjørelse gives Bestemmelserne i § 38. Gaar Kjendelsen ud paa, at Dommeren viger sit Sæde, er det aabenbart ikke af Hensyn til Parternes Interesse nødvendigt at give Adgang til noget Retsmiddel imod den. Dette gjælder navnlig ogsaa overfor den Part, der har modsat sig, at den imod Dommeren fremsatte Indsigelse tages til Følge; thi fra et retligt Synspunkt maa alle Dommere, for hvis Vedkommende der ikke foreligger en Inhabilitetsgrund, anses for lige skikkede til at behandle Sagen, og Parten har altsaa ingen retlig Interesse i, at den paakjendes af en bestemt Dommer. I § 38 1ste Punktum bestemmes derfor, at Kjendelser, hvorved en Underretsdommer erklærer at ville vige sit Sæde, eller hvorved det paalægges eller tillades en Dommer i en kollegialt besat Ret at vige sit Sæde, ikke kunne angribes ved noget Retsmiddel. At den Adgang, der saaledes er given en Enkeltdommer til at fritage sig selv for at behandle Sagen, skulde blive misbrugt, er der formentlig ikke Grund til at befrygte. I al Fald er dette et Misbrug, der naturligst søges modvirket ad disciplinær Vej. Derimod er det en Selvfølge, at der maa gives Retsmidler imod Kjendelser, hvorved Indsigelser imod en Dommers Inhabilitet forkastes, eller hvorved Dommerens egen Begjæring om at maatte vige sit Sæde afslaaes, og da disse Spørgsmaal egne sig til en simpel og hurtig Afgjørelse, er Besværing her det naturlige Retsmiddel. Iværksættes Besværing, kan der, naar det strax forlanges, i denne Anledning tilstaaes en kort Udsættelse af Sagen.

§ 40 overfører i Lighed med den gjældende Ret de om Dommeres Inhabilitet givne Forskrifter paa Retsskrivere. I Forbindelse hermed fastsættes det endvidere i Paragrafen, at Afgjørelsen af Habilitetsspørgsmaalet tilfalder den Ret, ved hvilken Retsskriveren er ansat, en Regel, som vistnok allerede kan udledes af den bestaaende Ret og ialfald maa anses for naturlig. Det er en Selvfølge, at Retsskriveren uvægerlig maa efterkomme den af Retten trufne Bestemmelse om Spørgsmaalet, hvad enten Afgjørelsen gaar ud paa, at Retsskriveren skal fungere eller at han skal afholde sig herfra.

Kapitel IV.

Om Forening af Søgsmaal under samme Retssag.

I nærværende Kapitel udtales de almindelige Grundsætninger, som Forslaget opstiller for Forening af flere Søgsmaal under samme Retssag — derunder Intervention og Tilstævning —, medens de nærmere Bestemmelser om Proceduren i saadanne Tilfælde gives i det Følgende, efterat Reglerne om Proceduren mellem Parterne ere fremstillede. De i dette Kapitel indeholdte Regler angaa derhos kun den Forening af Søgsmaal, til hvilken Initiativet tages enten af en af de oprindelige Parter i Sagen eller af en i denne indtræ-

Digitized by Google

bende Trediemand. Den Forening, som Retten i Kraft af sin processledende Myndighed iværksætter af flere for den svævende Retssager, har derimod sin naturlige Plads i det Kapitel, der handler om Procesmaaden i Almindelighed, jfr. § 102.

I §§ 41—42 gives Udkastets Regler om den Forening af Søgsmaal, der foretages strax fra Processens Begyndelse. Hvad angaar Forening af flere Retstrætter mellem de samme Parter (objektiv Kumulation), bestemmer § 41, at den kan finde Sted, naar kun Retten er kompetent med Hensyn til alle Søgsmaalene og samme Procesart er anvendelig paa dem. Ligesaalidt som det kræves, at de flere Sager hvile paa samme faktiske eller retlige Grunde, ligesaalidt udelukkes Foreningen derved, at de gaa ud paa uensartede Gjenstande. Den saaledes givne Regel er vistnok kun en konsekvent Gjennemførelse af en Grundsætning, der allerede længe har været anerkjendt i vor Retspraxis. Thi i denne staar det fast, at flere Pengefordringer uden Hensyn til deres Oprindelse og øvrige Beskaffenhed kunne indtales under een Sag. Det Samme antages fremdeles at maatte gjælde overalt, hvor de flere Søgsmaal have ensartede Gjenstande, skjønt de ikke gaa ud paa Pengeydelser. Men naar først dette erkjendes, synes det vilkaarligt at nægte Sagsøgeren Ret til at kumulere, blot fordi Søgsmaalenes Gjenstande ere uensartede, — en Omstændighed, der jo ikke har Indflydelse paa, om der vindes nogen Lettelse ved Kumulationen eller ej. Angaaende Forening af flere Søgsmaal mellem forskjellige Parter (subjektiv Kumulation) giver § 42 en Regel, der er meget afvigende fra vor gjældende Lovgivning. Medens subjektiv Kumulation ifølge denne i Reglen er forbudt, selv om Parterne ikke gjøre Indsigelse, opstiller Udkastet derimod den Grundsætning, at subjektiv Kumulation — selvfølgelig dog kun under de i § 41 angivne Betingelser — er tilladt i den Forstand, at Retten ikke i Embeds Medfør skal forhindre den. Derimod kræver vistnok Retfærdighed, at vedkommende Parter i Reglen maa kunne modsætte sig Søgsmaalenes Forening, med mindre en særegen Grund kan paaberaabes for den, og som saadanne særegne Grunde nævnes dels den Omstændighed, at Søgsmaalene have fælles Oprindelse, dels at specielle Bestemmelser tillade Foreningen, f. Ex. Frd. 11te Januar 1793, Pl. 2den Mai 1822, Reskr. 26de Juni 1778, jfr. Cskr. 23de Maj 1789. Idet Udkastet saaledes udvider Retten til at kumulere betydeligt, opstiller det paa den anden Side en Modvægt imod heraf flydende Ulemper i den Dommeren tillagte Myndighed til, hvor det individuelle Tilfældes Natur kræver det, at anordne en Adskillelse, se § 46, jfr. § 102. Denne Ordning af Forholdet hviler paa den Anskuelse, at det ikke ved nogen almindelig Regel kan bestemmes, om Kumulation af Søgsmaal bør tillades eller ikke; thi i nogle Tilfælde vil Foreningen være til Skade for Procedurens Simpelhed og Klarhed, men i andre, f. Ex. hvor saavel det faktiske som det retlige Spørgsmaal stiller sig ens i de flere Sager, vil det kunne være baade det Simpleste, Naturligste og Billigste, at de afgjøres under een Proces, idet deres Adskillelse kun vilde nødvendiggjøre en Gjentagelse af den samme Procedure og Bevisførelse. Derfor er det ogsaa i mange fremmede Proceslove, selv saadanne, i hvilke Skriftligheden hersker, overladt til Rettens Skjøn i det enkelte Tilfælde at afgjøre, om Kumulation kan tilstedes. Hvor Proceduren er mundtlig, er det allerede af Hensyn til at tilvejebringe den størst mulige Klarhed, Orden og Overskuelighed i Forhandlingen nødvendigt at indrømme Retten en vidtgaaende processledende Myndighed, af hvilken da ogsaa den heromhandlede Sætning er en aldeles naturlig Konsekvents.

Som allerede ovenfor bemærket, angaar den Ret, §§ 41—42 tillægge Parterne, kun en saadan Forening af flere Søgsmaal, som iværksættes strax fra Processens Begyndelse. Men ogsaa senere under Processens Gang kan der blive Spørgsmaal om en Forening af flere Sager enten saaledes, at der til den paabegyndte Retstrætte føjes en ny Sag mellem de samme Parter, eller paa den Maade, at der med den nye Sag tillige inddrages nye Parter i Processen ved Siden af de oprindelige. Adgangen hertil kan imidlertid ikke ubetinget staa aaben, blot fordi Intet vilde have været til Hinder for de paagjældende

Digitized by Google

Sagsmaals Forening fra første Begyndelse af. Saaledes kan Sagsøgeren ikke under den mundtlige Forhandling vilkaarligt udstrække sin Paastand til saadanne Poster af sit Mellemværende med Sagsøgte, som ikke ere optagne i Sagsfremstillingen; men dette kan alene tilstedes ham under de i § 168 angivne Forudsætninger. Ligeledes er Sagsøgtes Adgang til at gjøre Modfordringer gjældende under Hovedsagen knyttet til særlige Betingelser, jfr. § 101. Er der endelig Spørgsmaal om at inddrage nye Parter i Sagen ved Siden af de oprindelige — et Forhold, der maa fremtræde enten som Intervention (§43) eller som Tilstævning (§ 45) —, vil Adgangen hertil ikke være given med de Betingelser, hvorunder § 42 tilsteder subjektiv Kumulation i egentlig Forstand, men kun staa aaben efter de nærmere Regler i §§ 43 og 45, jfr. 5te Affnit.

Hvad angaar Intervention, kan der neppe efter den gjældende Lovgivning antages at tilkomme Trediemand en selvstændig Ret til imod de oprindelige Parters Villie at indtræde i Sagen som Part ved Siden af disse. Thi da Lovgivningen tier med Hensyn til dette Punkt, synes den almindelige Grundsætning, at de oprindelige Parter i alle Henseender ere Herrer over den af dem begyndte Proces, at maatte udelukke Trediemands Indtrængen i Sagen, selv om hans Ret kunde beskyttes ved slig Intervention, jfr. Nellemanns Procesmaade (2den Udgave) Side 236—242. Desuagtet har der i vor Retspraxis vist sig nogen Tilbøjelighed til under visse Betingelser at indrømme Trediemand en saadan Beføjelse. Ligeledes kjende de fleste fremmede Proceslove en selvstændig Interventionsret. Det maa vistnok ogsaa erkjendes, at afgjørende Hensigtsmæssighedshensyn tale for en saadan Ordning, idet Intervention jævnlig vil vise sig at være det simpleste, virksomste og billigste Middel til Opnaaelse af en saavel for Trediemand som for de oprindelige Parter betryggende Afgjørelse. Man har derfor troet i det foreliggende Udkast at burde tillægge Trediemand en saadan Ret under de Betingelser, der sædvanlig foreskrives i de fremmede Love. I Overensstemmelse hermed fastsættes det i § 43 1ste Stykke som Hovedbetingelse for Interventionen, at Trediemand troer sig berettiget til den Ting eller den Rettighed, hvorom Parterne stride, enten udelukkende og fremfor Parterne eller dog delvis og altsaa ved Siden af dem. Ifølge Bestemmelsen i Paragrafens andet Stykke er Interventionens Gjennemførelse derhos betinget af, at den Ret, for hvilken Hovedsagen føres, ved Parternes Samtykke kunde gjøres kompetent til at paakjende Interventionssøgsmaalet, dersom det anlagdes særskilt. Med Hensyn til de nærmere Regler for, under hvilke Former og paa hvilket Trin i Sagen Interventionen kan finde Sted, henvises iøvrigt til femte Affnit.

Medens § 43 angaar Intervention i egentlig Forstand og altsaa kun har Trediemands Indtræden som selvstændig Part for Øje, omhandler § 44 den saakaldte Biintervention, hvorved en Trediemand blot indtræder i Sagen for at understøtte en Part, i hvis Paastands Gjennemførelse han har retlig Interesse. Til en saadan Indtræden vil Trediemand navnlig kunne finde sig foranlediget, hvor det af Sagens Udfald afhænger, om der vil blive gjort Ansvar gjældende imod ham af en af de oprindelige Parter, f. Ex. hvor han har overdraget Sagsøgeren den under Sagen indtalte Fordring, hvis Ægthed benægtes af Sagsøgte. Efter den gjældende Ret har Trediemand i saadanne Tilfælde imidlertid ikke nogen selvstændig Ret til at optræde og foretage Noget i Sagen; det beror aldeles paa vedkommende Part, om de Angrebs- eller Forsvarsmidler, der efter Trediemands Formening vilde være af Indflydelse paa Sagens Udfald, skulle benyttes under denne. Er dette undladt, uden at der kan lægges Trediemand nogen Forsømmelse i saa Henseende til Last, kan han derimod under den senere imod ham anlagte Regressag opnaa Frifindelse, hvis de Midler, der ikke ere blevne benyttede under den tidligere Sag, skjønnes at have været egnede til at bevirke et andet Udfald af denne. Men om det end maa erkjendes, at Trediemand kan finde Beskyttelse for sin Interesse ad denne Vej, synes det dog naturligere at give ham Adgang til at indtræde i den mellem de oprindelige Parter bestaaende Sag og selv gjøre de Angrebs- eller Forsvarsmidler, som han tillægger Betydning, gjældende for den Ret, som

Digitized by Google

paakjender denne. En saadan Adgang vil undertiden være en Betingelse for, at de Bidrag, Trediemand kan give til Sagens Oplysning, virkelig faae den Indflydelse til hans Fordel, der tilkommer dem. Navnlig er det indlysende, at den Ret, der paakjender Hovedsagen og saaledes har det umiddelbare Indtryk af hvad der iøvrigt er fremkommet i denne, letteſt og ſikreſt vil kunne afgjøre, hvilken Vægt der bør tillægges de af Trediemand fremførte Omſtændigheder. Udkaſtet har derfor i Lighed med de fleſte nyere Proceslove i § 44 optaget den Grundſætning, at Enhver, der har retlig Intereſſe i, at en Part vinder en for Retten ſvævende Sag, kan indtræde i Sagen til denne Parts Underſtøttelſe. Om der foreligger en ſaadan retlig Intereſſe, maa iøvrigt afgjøres efter den borgerlige Rets Regler. Med Henſyn til Biintervenientens Procedure, der maa betragtes ſom et Tillæg til den Parts Procedure, han vil underſtøtte, gives de nærmere Regler i femte Afſnit.

I § 45 gives Hovedreglen om Tilſtævning (Abcitation). I Henhold til almindelige, ogſaa i den gjældende Ret anerkjendte Procesgrundſætninger tilſtedes det kun at abcitere Trediemand, naar det ikke maa tilregnes Sagſøgeren ſom en Forſømmelſe, at den paagjældende Trediemand ikke fra Begyndelſen af er bleven inddragen under Sagsmaalet. Frembeles vil Tilſtævning ikke kunne finde Sted, naar Trediemand ikke er pligtig at ſvare for den Ret, ved hvilken Hovedſagen er anhængig, jfr. iøvrigt de i femte Afſnit givne nærmere Beſtemmelſer om den proceſſuelle Fremgangsmaade.

Kapitel V.

Om Sagens Parter.

Dette Kapitel indeholder Beſtemmelſer om Parternes Kompetence, Raadighed over Proceſſen ſamt Adgang til perſonlig at udføre deres Sag, — Forhold, hvis Ordning i det Væſentlige er den ſamme, hvilken Behandlingsmaade end Sagen underkaſtes.

Hvo der er ret Sagſøger eller Sagvolder, maa ſom et Spørgsmaal om, hvem den under Sagen omſpurgte Rettighed eller Forpligtelſe tilkommer eller paahviler, nødvendigvis afgjøres efter den borgerlige Rets Regler (§ 47). Som en Anvendelſe af denne Grundſætning fremtræder endvidere Beſtemmelſen i § 48. Thi det Spørgsmaal, om der foreligger et ifølge Retsforholdets Beſkaffenhed *nødvendigt* Proceſsfællesſkab, gaar netop ud paa, om ikke Rettigheden eller Forpligtelſen tilkommer en Flerhed af Perſoner ſaaledes, at de kun i Forening udgjøre en kompetent Sagſøger eller Sagvolder. — Angaaende Maaden, hvorpaa Kompetenceſpørgsmaalet behandles i Proceduren, er der ikke fundet Grund til at give ſærlige Regler. Det bliver ſom Følge heraf at behandle paa ſamme Maade ſom Sagens øvrige Realitet. De Henſigtsmæsſighedshenſyn, ſom undertiden kunne anbefale en foreløbig Behandling af Kompetenceſpørgsmaalet, fyldeſtgjøres fuldſtændig ved den almindelige Bemyndigelſe, der i Henhold til § 102 3die Stykke og § 273 tilkommer Retten dels til foreløbig at begrænſe Proceduren til enkelte Stridspunkter i Sagen dels til at gjøre ſaadanne til Gjenſtand for foreløbig Paakjendelſe ſaavel, hvor ſærſkilt Forhandling af dem har fundet Sted, ſom ogſaa hvor de, uden at dette er Tilfældet, findes modne til Paakjendelſe.

I § 49 gives en Beſtemmelſe, ſom hidtil har været ſavnet i vor Ret. Vel maa det efter denne antages, at enhver af de Perſoner, mellem hvem der beſtaar et nødvendigt Proceſsfællesſkab, af de øvrige Proceſsfæller kan befuldmægtiges til at møde og udføre Sagen ogſaa paa deres Vegne, uanſet at den Befuldmægtigede ikke falder ind under D. L. 1—9—14. Men den Omſtændighed, at en eller flere af Proceſsfællerne udeblive i et Retsmøde, kan i og for ſig ikke give den eller dem, der møde, nogen Ret til at repræſentere de Udeblivende. En ſaadan Regel maa imidlertid anſees for henſigtsmæsſig og er derfor, i Overensſtemmelſe med de fleſte fremmede Lovgivninger optagen i § 49. Heraf vil bl. A. følge, at der aldrig bliver Tale om Udeblivelſesdom, naar kun Een af Proceſsfællerne møder.

Om Betingelſerne for at kunne handle ſelvſtændig ſom Part gives der i §§ 50—51

Digitized by Google

Bestemmelser, der i det Hele ere Anvendelser af den borgerlige Rets Regler om Personens Handleevne og derfor ogsaa maa følges efter den gjældende Ret. At dette gjælder om den Regel, der i § 50 gives om Myndighed til som Sagsøger at raade over Sager angaaende Formueretsforhold, er i sig selv indlysende og har altid været almindelig anerkjendt. Hvad angaar Betingelserne for at raade som Sagvolder over saadanne Retstrætter, synes der i Praxis at være nogen Tilbøjelighed til at følge den Grundsætning, at en umyndig eller mindreaarig Sagvolder ansees for raadig over Sagen, naar han blot uden Værges eller Kurators Medvirkning kan paadrage sig en Forpligtelse af den Art, hvorpaa Søgsmaalet grundes. I Modsætning hertil udtaler § 50 som den rigtige Konsekvens af Civilrettens Grundsætninger, jfr. Scheels Personret (1ste Udgave) S. 208 ff., at kun den er myndig til som Sagvolder at raade over Sagen, som ifølge den borgerlige Rets Regler paa egen Haand ved Overenskomst kunde paatage sig det, hvorpaa Paastanden gaar ud. Er Paastanden rettet paa Fyldestgjørelse af den Umyndiges eller Mindreaariges Formue i Almindelighed, vil denne altsaa ikke kunne sagsøges uden Værges eller Kurators Medtagelse, selv om han paa egen Haand, f. Ex. ved en Retskrænkelse, har paadraget sig den Forpligtelse, som ligger til Grund for Søgsmaalet. At der ved Bedømmelsen af Partens Raadighed over Sagen kun bliver at tage Hensyn til dennes oprindelige Gjenstand, ikke til Rettergangsomkostninger eller Rettergangsbøder, jfr. § 50 2det Stykke, stemmer ganske med den bestaaende Retspraxis. I Sager, der ikke angaa Formuerettigheder, maa i Almindelighed den, hvem Rettigheden tilkommer, eller Forpligtelsen paahviler, kunne optræde som Sagsøger eller Sagvolder, naar han blot er personlig myndig. Der foreligger i slige Tilfælde ingen Hjemmel til at forlange Fuldmyndighed, og paa den anden Side kan man ikke let finde nogen anden Grændse nedefter end den personlige Myndighed eller 18 Aars Alderen.

Om den Maade, hvorpaa Spørgsmaalet om Parternes Myndighed til at raade over Sagen, afgjøres, gives Reglerne i §§ 52—53. I mange fremmede Proceslove foreskrives det, at Retten i Embeds Medfør skal forlange Oplysning om dette Punkt. For at paabyde en saadan Undersøgelse i al Fald af Indstævntes Myndighed lader sig ogsaa anføre, at denne ikke ved sin Tavshed eller Forsømmelse kan forspilde Umyndighedsindsigelsen. I vor Retspraxis har det imidlertid allerede længe været fast antaget, at Retten ikke i Embeds Medfør skal kræve Bevis for Indstævntes Myndighed. Naar det af de fremlagte Dokumenter i Sagen ligefrem kan sees eller efter den hele Maade, hvorpaa en Part er betegnet, maa formodes, at denne mangler Raadighed over Sagen, afvises denne af Retten i Embeds Medfør. Men er dette ikke Tilfældet — hvilket vil være det Almindelige —, saa paadømmer Retten Sagen uden videre Bevis for Vedkommendes Myndighed. Denne Fremgangsmaade maa vistnok ogsaa erkjendes fra et praktisk Synspunkt at fortjene Fortrinet. Thi at det i enhver Sag skal paalægges Sagsøgeren at fremskaffe Bevis for Modpartens Myndighed, er en saa byrdefuld og i de fleste Tilfælde unødvendig Formalitet, at i Sammenligning hermed den Lejlighed, den bestaaende Ordning giver Sagsøgeren til overfor en umyndig Sagvolder at tilsnige sig en Dom, der kun kan angribes ved Paaanke, maa ansees for et mindre Onde, jfr. Eunomia III. S. 556—59. Udkastet har derfor i alt Væsentligt sluttet sig til den hidtil fulgte Praxis, dog at Retten, naar den har Tvivl, i Embeds Medfør kan paalægge Sagsøgeren at fremskaffe de fornødne Oplysninger om hans egen og Modpartens Myndighed, en Lempning i den bestaaende Regel der stemmer med den friere Stilling, Udkastet i Modsætning til den strenge Forhandlingsmaxime anviser Retten, og gjør det saameget mindre betænkeligt iøvrigt at bibeholde den tidligere Fremgangsmaade. Det vil herefter ligesom hidtil blive det Sædvanlige, at Afvisning paa Grund af en Parts Mangel paa Myndighed kun finder Sted efter Paastand. Med Hensyn til dennes Fremsættelse foreskrives det i § 52 2det Stykke, at Parterne ere udelukkede fra at fremkomme med Indsigelser i saa Henseende, naar Forhandlingen af Sagens

Digitized by Google

Realitet er begyndt, jfr. § 176 sammenholdt med § 174.

Som det allerede er fremhævet i den almindelige Oversigt S. 28, har man ikke troet at burde foreslaa Indførelse af Sagførertvang i den Forstand, at Parterne i Almindelighed udelukkes fra selv at føre deres Sag for Retten.*) At en saadan almindelig Udelukkelse er ukjendt i den gjældende Ret, har man vel i og for sig ikke kunnet tillægge nogen afgjørende Betydning. Thi det er klart, at de Ulemper for Retsplejen, der kunne opstaa af, at ulovkyndige Parter i egen Person føre deres Sag, i langt stærkere Grad maa gjøre sig gjældende i den mundtlige Rettergang end i den Procedure, vi hidtil have kjendt. I de fremmede Proceslove, der ere byggede paa Mundtlighedsprincipet, foreskrives det derfor i Reglen ogsaa, at Parterne i den ordinære civile Proces skulle benytte Sagfører ved de egentlige Proceshandlingers Foretagelse**). Men da Partens egen Interesse saagodt som altid vil bevæge ham til at antage og benytte Sagfører, har Kommissionen troet, at det kunde undgaaes ved Loven at opstille en Tvang til at benytte Sagfører, idet man holder sig overbevist om, at det, affet fra Bagatelsager, hvor hele Processformen er beregnet paa at gjøre det muligt at undvære Sagførerhjælp, kun vil forekomme yderst sjældent, at en ulovkyndig Part tør paatage sig selv at udføre sin Sag. I Overensstemmelse hermed udtaler Forslagets § 54 den almindelige Grundsætning, at Enhver kan baade som Sagsøger og som Sagvolder gaa i Rette for sig selv, samt baade udføre sin Sag under den mundtlige Forhandling og affatte de fornødne Processkrifter. De lidet praktiske og tildeels vilkaarlige Undtagelser fra denne Grundsætning, som endnu bestaa i den gjældende Ret, jfr. D. L. 1—9—1 og 6, har man ikke fundet Grund til at optage i Udkastet. Derimod give de i § 56 indeholdte Bestemmelser om Domssagers Udførelse for Landsretterne et i den mundtlige Rettergang uundværligt Korrektiv til den vidtgaaende Regel i § 54. Landsretten kan herefter, naar de af Parten selv affattede Processkrifter findes uforstaaelige, tilbagevise disse og tilkjendegive Parten, at han maa lade sin Sag udføre for sig af en Sagfører; ligeledes kan en Part, der selv udfører sin Sag, afvises under de mundtlige Forhandlinger og henvises til at lade en Sagfører møde for sig, naar det viser sig, at han ikke med den fornødne Klarhed og Roligheb kan fremstille Sagen. En saadan Myndighed for Retten maa anses for Minimum af hvad Retsplejens Interesse kræver. I et Processystem, der er bygget paa Mundtlighebs- og Umiddelbarhedsprincipet, er Orden og Klarhed i Proceduren og Bevisførelsen en Nødvendighed, hvis ikke Forhandlingen skal forvirres og Retten vildledes. I de enkelte fremmede Proceslovgivninger, der ikke foreskrive Sagførertvang som almindelig Regel, findes derfor ogsaa Bestemmelser svarende til Udkastets § 56. Som det fremgaar af Paragrafen, er det iøvrigt ikke Meningen, at der under de angivne Omstændigheder skal indtræde en Præklusion til Skade for den Part, som ikke forud har sikret sig en Sagførers Bistand; men Retten træffer i de anførte Tilfælde Bestemmelse om Sagens Udsættelse for at give ham Lejlighed til at gjøre de i saa Henseende fornødne Skridt. Først naar Parten undlader at efterkomme de af Retten givne Paalæg, som ikke ere Gjenstand for Paaanke, bliver han at anse som den, der ikke har indgivet de paagjældende Processkrifter, eller som den, der udebliver under paagjældende mundtlige Forhandling.

Den Frihed, der ved § 54 er forbeholdt Parten til selv at udføre sin Sag, bør selvfølgelig ikke aabne ham Adgang til ved en paa Skrømt iværksat Transport at sætte Personer, der ikke ere beføjede til at gaa i Rette for Andre, i Stand til at udføre en Sag, som i Virkeligheden er Cedentens. Om Transporten har den angivne Karakter, er et Spørgsmaal,

*) Ved Sagførertvang forstaaes i andre Lande Forpligtelsen til at benytte Sagfører til alle egentlige Proceshandlingers Udførelse, altsaa navnlig til Affattelsen af Processkrifterne og Fremlæggelsen af Paastandene i Retten, hvorimod det i Reglen staar Parten frit for selv at plædere Sagen i den mundtlige Forhandling, naar den i Forvejen er lagt til Rette af Sagførerne.

*) Medens enkelte nyere Procesudkast f. Ex. det belgiske gaa i modsat Retning. er en saadan Tvang bibeholdt i Civilprocesloven for det tyske Rige af 1876.

Digitized by Google

hvis Afgjørelse maa henvises til Rettens Skjøn. I Overensstemmelse hermed tillægger § 55 Retten Myndighed til i saadanne Tilfælde at afvise den foregivne Cessionarius ved en Beslutning, som ikke er Gjenstand for Paaanke. Det kunde muligen synes at være en noget vidtgaaende arbitrær Myndighed for Retten, men der er neppe nogen anden praktisk udførlig Maade, hvorpaa de omhandlede Skintransporter kunne modarbejdes, og det er neppe at befrygte, at Retten skulde bruge denne Myndighed paa en hensynsløs Maade.

Kapitel VI.

Om Rettergangsfuldmægtige.

I Overensstemmelse med den bestaaende Ret opstiller Forslaget for Domssagers Vedkommende den Hovedregel, at Enhver, der ikke i egen Person vil udføre sin Sag, er pligtig at benytte som Fuldmægtig en til Møde for paagjældende Domstol berettiget Sagfører, en Grundsætning, som Forslaget derhos gjennemfører i fuld Konsekvents, saa at den ikke blot anvendes paa Møde for Parten under den mundtlige Forhandling, men ogsaa paa Affattelse af Processkrifterne for ham, se § 57. Fra den saaledes givne Regel gjøres en væsentlig Undtagelse i Forslagets § 58, der i Lighed med D. L. 1—9—14 tilsteder Parten at møde ved visse i særeget Forhold til ham staaende Personer. Som det vil sees, stemmer § 58 dog ikke med 1—9—14, hvad angaar Afgrænsningen af de Familieforhold, der kunne begrunde den heromhandlede Undtagelse. Lovbogens Regel er nemlig i saa Henseende paa den ene Side for vidtgaaende, idet den tilsteder enhver om end nok saa fjernt Beslægtet at gaa i Rette for Parten, paa den anden Side for snever, idet den ikke medtager Ægtefællen og de nærmeste Besvogrede. At den, der angiver at staa i et af de omspurgte Forhold til Parten, maa føre Bevis herfor, naar det af Retten eller Modparten forlanges, er en Selvfølge. Dette Bevis bør vedkommende Rettergangsfuldmægtig derhos i Almindelighed have paa rede Haand, saa at det paa Forlangende strax kan fremføres. Da det imidlertid ikke ubetinget kan tilregnes Vedkommende som en Forsømmelse, at han ikke har været forberedt herpaa, staar det efter § 58 2det Stykke i Rettens Magt undtagelsesvis at tilstaa en passende Udsættelse til Bevisets Tilvejebringelse. At de producerede Bevisligheder ere Gjenstand for Bedømmelse, er en Selvfølge.

Skjønt Bestemmelsen i D. L. 1—9—14 efter rigtig Lovfortolkning neppe kan anses anvendelig udenfor Domssager, har det vistnok hidtil været den mest udbredte Mening, at Sagførernes Eneret ikke er indskrænket til Retshandlinger af denne Art. Paa Skifter og Auktioner anses det efter den nævnte Anskuelse vel ikke for nødvendigt at lade sig repræsentere af en Sagfører, saalænge Forhandlingerne ikke have udviklet sig til en formelig Retstrætte, men fra det Øieblik af formenes Parterne at være henviste til at benytte en Sagfører, jfr. Cskr. 2. Maj 1826. Hvad angaar Fogedforretninger, er det saavel i Betragtning af disse Forretningers særdeles Beskaffenhed som med Hensyn til Slutningen af Pl. 23. August 1753 endog antaget, at man i Reglen maa lade sig repræsentere ved en Sagfører, dog at Rekvisitus, som ikke i Forvejen kan sørge for sit Forsvar, maa have Adgang til at tage til Assistance en anden Person, til hvem han har Tillid, og som øieblikkelig kan være tilstede. Til den saaledes udviklede Anskuelse har man i det foreliggende Forslag sluttet sig, forsaavidt angaar Fogedforretninger, under hvilke efter Forslagets Ordning ogsaa Tvangsauktioner ligefrem ere indbefattede. At Tvangsauktion efter den ovenfor omtalte Anskuelse sammenstilledes med Skifte, maatte i Virkelighed allerede tidligere betragtes som en Inkonsekvents, idet tvungen Auktion ogsaa efter den gjældende Ret er at anse som en Fortsættelse af Udlægget, skjønt den ikke holdes af Fogden. Hvad Skifter angaar, har man derimod ikke troet at burde gjøre det til Pligt for vedkommende Interesserede at lade sig repræsentere ved en Sagfører. Dels vilde der herigjennem paalægges Vedkommende en altfor stor Byrde, dels er Begrænsningen her mindre nødvendig, idet Retstrætter mindre hyppigt

Digitized by Google

ville forekomme paa Skifte. Dette gjælder i al Fald efter den i Forslaget optagne Ordning af Skifterettens dømmende Myndighed, hvorefter alle Krav, der rejses imod Boet, blive at henvise til Procedure og Paakjendelse ved en almindelig Ret (Underret eller Landsret), naar det viser sig, at der ikke kan opnaaes Enighed mellem Vedkommende med Hensyn til den fremsatte Paastand.

I § 60 1ste Stykke fastsættes i Overensstemmelse med hvad der maa anses for gjældende Ret, at den, der, ifølge §§ 58—59 møder som Fuldmægtig for Parten, maa være personlig myndig og uberygtet. Paragrafens andet Stykke indeholder den nye Bestemmelse, at naar i nævnte Tilfælde den Mødende, skjønt ikke Sagfører, maa antages at søge Næringsvej ved at udføre Retssager for Andre, kan Retten afvise ham ved en Beslutning, der ikke er Gjenstand for Paaanke. Det maa vistnok anses for hensigtsmæssigt, at den Ret, der ved §§ 58—59 er tillagt Parterne til at lade sig repræsentere ved Andre end Sagførere, undergives en Kontrol fra Rettens Side, og efter sin Natur maa en saadan Myndighed være diskretionær. Kun ad denne Vej vil det være muligt paa en virksom Maade at imødegaa de Ulemper for Retsplejen, der flyde af den hidtil saa almindelige Indblanding af Kommissionærer og Vinkelskrivere, og som naturligvis ville blive endnu føleligere i den mundtlige Rettergang. I de Lande, hvor denne bestaar, er der derfor ogsaa i Reglen tillagt Retten en saadan eller endnu videre gaaende Myndighed.

Om Udstrækningen af Rettergangsfuldmægtigens Bemyndigelse gives der i §§ 62—64 Regler, der i alt Væsentligt stemme med den gjennem Praxis udviklede Ret. De Regler, der paa dette Omraade følges i vor Praxis, maa nemlig i det Hele anses for naturlige og konsekvente. Hvad angaar Befuldmægtigelse til ved en Domstol at udføre en Retssag, hæver Forslaget den Grundsætning, at Befuldmægtigelsen paa den ene Side giver Fuldmægtigen Bemyndigelse til — uden Hensyn til paagjældende Skridts Hensigtsmæssighed — at foretage alle til Sagens Udførelse hørende Proceshandlinger, derunder indbefattet at tage til Gjenmæle imod Modfordringer saavelsom imod Interventions- og Tilstævningsfølgsmaal, men paa den anden Side ikke indeholder Bemyndigelse til at foretage Noget, der gaar ud herover (§§ 62—63). Af denne Begrænsning, der i Almindelighed ikke fastholdes i de fremmede Lovgivninger, men stemmer med vor Praxis og vistnok ogsaa med Forholdets Natur, følger bl. A., at den heromhandlede Befuldmægtigelse ikke bemyndiger til at exekvere Dommen, oppebære det Tildømte, foretage Arrest, Forbud eller andre Sikkerhedshandlinger, forlige eller voldgive Sagen eller paaanke den for højere Ret. Det ved saadan Fuldmagt overdragne Hverv vil altsaa i Reglen være affluttet med Dommens Opnaaelse. Dog omfatter Fuldmagten ifølge § 63 Bemyndigelse til at andrage om ny Foretagelse af Sagen. Denne Proceshandling staar i en saadan Forbindelse med den tidligere Proces, at det synes naturligt at lade Befuldmægtigelsen til dennes Udførelse omfatte de i Anledning af Sagens nye Foretagelse fornødne Proceshandlinger. Med Reglerne i §§ 62—63 maa iøvrigt jævnføres den i § 66 1ste Stykke givne Bestemmelse, hvorefter Indskrænkninger i den Bemyndigelse, der efter de førstnævnte Paragrafer skal antages at være indeholdt i Befuldmægtigelsen til at udføre en Domssag, ikke have Gyldighed i Forhold til Modparten. En saadan Forskrift er vel ikke hjemlet i den gjældende Ret; men dette maa anses for en Mangel. Thi enhver af Parterne har et naturligt Krav paa, at Modpartens Rettergangsfuldmægtig, hvem han henvises til at indlade sig med, er fuldt bemyndiget til at foretage, hvad der hører til Sagens Udførelse. Forslagets Regel er derfor allerede i den skriftlige Proces den naturlige, og i al Fald uundværlig i den mundtlige Rettergang, hvor det aldeles ikke kan taales, at vilkaarlige Begrænsninger af Rettergangsfuldmægtigens Bemyndigelse lægge Hindringer i Veien for Forhandlingernes frie og uforstyrrede Gang.

Ved andre Retshandlinger end Domssager maa Udstrækningen af Rettergangsfuldmægtigens Bemyndigelse afhænge af den omspurgte Retshandlings Natur og Hensigt. Af de herom i § 64 givne nærmere Regler, der i alt Væsentligt stemme med den gjældende Ret,

Digitized by Google

skal man indskrænke sig til at fremhæve, at Befuldmægtigelse til at varetage en Parts Tarv paa Skifte ifølge Bestemmelsen i Paragrafens tredie Stykke indeholder Bemyndigelse til at afgive alle til Skiftets Fremme fornødne Erklæringer i Partens Sted, selv om de gaa ud paa at opgive Rettigheder, saasom at stemme for Tvangsakkord, indrømme Henstand, samtykke i Salg underhaanden m. m. Derimod kan en saadan Befuldmægtigelse i og for sig ikke bemyndige Rettergangsfuldmægtigen til at oppebære, hvad der maatte blive at udlægge eller udbetale til Parten. Denne Begrænsning stemmer med den Grundsætning, Forslaget fastholder med Hensyn til Udstrækningen af den til en Domssags Udførelse givne Bemyndigelse, og maa derfor vistnok ogsaa ansees for stemmende med den gjældende Ret.

I § 65 opstilles en Begrænsning af Befuldmægtigelsens Udstrækning for det Tilfælde, at den, der er bemyndiget til at møde for en Part under Retshandlinger af den i § 64 omhandlede Art, ikke er Sagfører. Da Valget af en saadan Rettergangsfuldmægtig maa formodes netop at være fremkaldt ved den Forventning, at der ved Retshandlinger af denne Beskaffenhed i Reglen ikke vil forekomme nogen egentlig Retstrætte, er det formentlig naturligt, at den saaledes givne Befuldmægtigelse, naar der desuagtet undtagelsesvis opstaar Tvistigheder, ikke antages at omfatte Udførelse af disse, medmindre der særlig er givet Bemyndigelse ogsaa hertil.

Endnu bemærkes, at Parten ved de i § 64 ommeldte Retshandlinger ikke — saaledes som ved Domssager — er udelukket fra ved særlig Bestemmelse at sætte snævrere Grænser for Rettergangsfuldmægtigens Bemyndigelse end dem, der følge af Reglerne i §§ 64—65, se § 66 2det Stykke, hvorefter Befuldmægtigelsen med Virkning overfor Modparten kan indskrænkes til enkelte Møder saavelsom til enkelte Retshandlinger.

§ 67 giver Regler for det Tilfælde, at en Part til Sagens Udførelse samtidig benytter flere Sagførere eller andre Procesfuldmægtige, en Fremgangsmaade, der i andre Lande, hvor Forholdene ere mere udviklede end her, jævnlig anvendes og muligvis under det nye Rettergangssystem ogsaa vil komme i Brug hos os. Under den angivne Forudsætning skal ifølge § 67 enhver især af de flere Rettergangsfuldmægtige agtes for bemyndiget til at foretage alle de processuelle Handlinger, som ifølge Befuldmægtigelsens Natur ansees for indbefattede i den, hvorhos det er udelukket, at der af Parten kan træffes afvigende Bestemmelser med Virkning i Forhold til Modparten. Denne Regel er vistnok naturlig. Hvorledes de flere af en Part antagne Rettergangsfuldmægtige have fordelt Rollerne mellem sig, maa Modparten kunne betragte som sig uvedkommende; overfor ham maa de alle være solidariske, saa at det, En af dem har gjort, ogsaa gjælder for de andre.

I § 68 1ste Stykke udtales den ogsaa i vor gjældende Ret anerkjendte Grundsætning, at en Rettergangsfuldmægtigs Handlinger eller Undladelser, forsaavidt de falde indenfor Bemyndigelsens Grænser, ere ligesaa bindende for Parten, som om de vare foretagne af Parten selv. Fra denne almindelige Regel hjemler Paragrafens 2det Stykke i Overensstemmelse med de fleste fremmede Proceslove den Undtagelse, at Tilstaaelser eller andre Erklæringer om det Faktiske i Sagen, som fremkomme i de mundtlige Forhandlinger, kunne tilbagekaldes eller berigtiges af Parten selv, naar dette sker strax og umiddelbart, efterat Partens Rettergangsfuldmægtig har talt. En saadan Adgang for Parten til at berigtige Rettergangsfuldmægtigens Procedure er ganske naturlig i den mundtlige Rettergang, idet den her ikke — saaledes som en tilsvarende Ret i den skriftlige Procedure — vil medføre nogen Forhaling af Sagen. Den Omstændighed, at en Part iøvrigt lader sin Sag udføre ved en Rettergangsfuldmægtig, kan derfor efter Forslaget heller ikke udelukke Parten fra, ogsaa i andet Øjemed end det i § 68 angivne, selv at ytre sig under den mundtlige Forhandling, umiddelbart efter at hans Rettergangsfuldmægtig har talt, se § 74. At Parten selv ligesaa lidt som hans Fuldmægtig med Virkning kan fremsætte saadanne Anbringender, som allerede maatte være prækluderede ifølge Indholdet af det skriftlige Grundlag, jfr. § 168, er imidlertid en Selvfølge.

Digitized by Google

§ 69 indeholder en Regel, der ikke har Hjemmel i den bestaaende Ret, men er af Betydning for Processens sikre og uforstyrrede Gang. Ifølge denne Bestemmelse ophæves Rettergangsfuldmægtigens Bemyndigelse til at handle for en Part i Forhold til Modparten ikke derved, at Parten er død, kommen under Konkurs eller har mistet sin Myndighed til at raade over Sagen, ej heller derved, at Parten er bleven myndig til selv at raade over Processen, men kun ved en udtrykkelig Tilkjendegivelse om Befuldmægtigelsens Ophør til Modparten eller dennes Rettergangsfuldmægtig. De processuelle Skridt, som ere foretagne, inden saadan Tilkjendegivelse er sket, kunne altsaa, forsaavidt de iøvrigt falde indenfor den givne Befuldmægtigelses Grænser, ikke anfægtes paa Grund af manglende Bemyndigelse, selv om Partens Død, Konkurs, Umyndiggjørelse o. s. v. allerede dengang var indtraadt og paa anden Maade bekjendtgjort. En anden Sag er, at Rettergangsfuldmægtigen, naar en saadan Begivenhed kommer til hans Kundskab, efter Omstændighederne kan blive pligtig at indhente ny Instruktion fra den, der er traadt i den oprindelige Parts Sted eller ifølge den foregaaede Forandring er bleven raadig over Processen, samt berettiget til at erholde Sagen udsat i den Anledning. Det Spørgsmaal, om Udsættelse af denne Grund skal gives, maa imidlertid være overladt til Rettens Skjøn.

§ 70 stemmer i det Hele med hvad der maa anses for gjældende Ret. I Paragrafens første Stykke opstilles den almindelige Regel, at Retten paa Embedsvegne paaser, at den, der møder som Rettergangsfuldmægtig for en Part, er befuldmægtiget herril. Denne Grundsætning gjennemføres ofte i fremmede Lovgivninger med en saadan Strenghed, at Retten i Embeds Medfør endog skal afkræve Sagførere Bevis for deres Bemyndigelse. Besvigelser ad denne Vej ere imidlertid saa sjældne, man kan gjerne sige, hos os idetmindste, aldeles uhørte, at man ikke af Hensyn til en saadan Mulighed har troet i det foreliggende Forslag at burde gaa bort fra den Regel, der hidtil har været fulgt i vor Retspraxis. Efter Forslaget skal derfor en Sagfører, naar han angiver at være befuldmægtiget for Parten, foreløbig troes paa sit Ord, og, selv om hans Befuldmægtigelse nægtes af Modparten, kan han forlange Udsættelse for at tilvejebringe det fornødne Bevis. Thi da han veed, at Retten ikke i Embeds Medfør vil afkræve ham Bevis, og maa antage, at Modparten i Reglen vil undlade at benægte hans Bemyndigelse, kan han ikke siges at have gjort sig skyldig i nogen Forsømmelse ved ikke at have Beviset paa rede Haand. Med Rettergangsfuldmægtige, der ikke ere Sagførere, stiller det sig anderledes i saa Henseende. Disse maa derfor være i Stand til strax for Retten og Modparten at føre Bevis for Befuldmægtigelsen; i modsat Fald blive de at afvise som Fuldmægtige, se § 70 sidste Stykke, hvorimod det ikke er udelukket, at de i Henhold til Bestemmelsen i § 72 kunne stedes til foreløbig at optræde i Sagen.

Medens de fremmede Proceslove i Reglen stille vidtgaaende Fordringer med Hensyn til de Former, hvorunder Rettergangsfuldmægtiges Bemyndigelse skal meddeles, haves der ikke i vor Ret særegne Forskrifter om dette Punkt, der saaledes bliver at afgjøre efter den borgerlige Rets almindelige Regler. Bemyndigelse til at gaa i Rette for en Part behøver som Følge heraf end ikke at støttes paa skriftlig Fuldmagt, men kan ogsaa udledes af andre Omstændigheder. I Forslaget har man troet i det Væsentlige at kunne henholde sig til den saaledes bestaaende Ordning. Kun er der fundet Grund til at foreskrive, at, forsaavidt skriftlig Fuldmagt benyttes, skal Partens Underskrift paa den i Landsretssager i det Mindste være attesteret af tvende Vitterlighedsvidner, se § 71 2det Stykke. Derimod indeholder Paragrafens 1ste Stykke ikke nogen Afvigelse fra den gjældende Ret. Thi at den her givne Bestemmelse, hvorefter en af Parten til Retsprotokollen afgiven Erklæring anses som tilstrækkelig Bevis for Befuldmægtigelsen, ikke udelukker, at Beviset kan føres paa en hvilkensomhelst anden Maade, er en Selvfølge.

Anvendelse af Grundsætningen for uanmodet Forretningsførelse har hidtil ikke i vor Ret — saaledes som i de fleste fremmede Proceslovgivninger — fundet nogen almindelig Anerkjendelse for Retssagers Vedkommende. Kun

Digitized by Google

med Hensyn til Fogedforretninger, der fremmes imod en fraværende Rekvisitus, har undtagelsesvis hin Grundsætning gjort sig gjældende, idet det antages, at Personer, som staa i nært Forhold til Rekvisitus, kunne stedes til at anføre, hvad de maatte vide at erindre imod Forretningen, uagtet de ikke have nogen Fuldmagt fra Rekvisitus, jfr. ogsaa Bestemmelsen i Konkurslovens § 160 2det Stykke. I Forslaget har man derimod troet at burde give Princippet for uanmodet Forretningsførelse saa vid en Anvendelse paa Retssager, som Hensynet til Modpartens Ret overhovedet tilsteder. Bestemmelsen herom indeholdes i § 72, der iøvrigt er anvendelig saavel, hvor Ingen møder med Angivende om at være befuldmægtiget af Parten, som hvor den foregivne Fuldmægtig ikke er i Stand til behørig at legitimere sig. I saadanne Tilfælde kan Enhver, som iøvrigt er berettiget til at møde for en Part, enten mod eller uden Sikkerhedsstillelse af Retten stedes til at varetage Partens Sag, naar han forpligter sig til at tilvejebringe dennes Billigelse inden næste Retsmøde eller dog inden en anden af Retten bestemt Frist. Tilvejebringes saadan Godkjendelse ikke, bliver den paagjældende Forretningsfører at afvise og den Part, for hvem han er optraadt, altsaa at behandle som udebleven. Allerede heraf følger, at der ikke kan affiges endelig Dom i Sagen, forinden den ovennævnte Frist er udløben. Forretningsføreren har derhos at tilsvare Modparten de ved Retsmøderne foranledigede Omkostninger saavelsom muligt Tab ved Sagens Forhaling. Hvilket Retsforhold der paa Grund af den heromhandlede Forretningsførelse opstaar mellem Forretningsføreren og den, for hvem han er optraadt, maa derimod afgjøres efter den borgerlige Rets almindelige Regler.

At en Rettergangsfuldmægtig afvises, maa i Almindelighed drage til Følge, at paagjældende Part ansees for udebleven fra det Retsmøde, hvori Afvisningen finder Sted. Thi at vedkommende Fuldmægtig ikke retsgyldig kan fremsætte Begjæring om Sagens Udsættelse, er en simpel Konsekvens deraf, at det efter den givne Forudsætning allerede er afgjort, at han ikke kan stedes til at optræde i Sagen. Heller ikke vil der i Reglen være Hjemmel for Retten til i Embeds Medfør at udsætte Sagen i saadanne Tilfælde. Forsaavidt dette imidlertid undtagelsesvis er foreskrevet, jfr. saaledes § 61, kan Udeblivelse først ansees at finde Sted, naar der ikke sker behørigt Møde for Parten i det Retsmøde, til hvilket Sagen er udsat, se § 73.

Hvad angaar Forholdet mellem Parten selv og hans Sagfører eller anden Rettergangsfuldmægtig, saasom med Hensyn til Krav paa Godtgjørelse for Udlæg og Betaling for Arbejde, med Hensyn til Fuldmagtens Tilbagekaldelse eller Frasigelse osv., henviser Forslagets § 75 til den hidtil gjældende Ret. At denne ikke indeholder Taxtbestemmelser for Sagførernes Betaling, kan neppe betragtes som en virkelig Mangel, jfr. Nellemann Civilprocessens almindelige Del (1ste Udgave) S. 418—20. I al Fald synes de Erfaringer, der andetsteds ere gjorte med Hensyn til Virkningen af slige Bestemmelser, ikke at tale for i den heromhandlede Henseende at gaa bort fra den hidtil hos os bestaaende Ordning, der ikke vides at have medført nogen væsentlig praktisk Ulempe.

Kapitel VII.

Om Retsmøder og Retsbøger.

I §§ 76 og 77 indeholdes den almindelige Grundsætning, at al Retspleje foregaar for aabne Døre. Herfra gjøres kun de sædvanlige af sig selv indlysende Undtagelser. Da enhver af Parterne, selv hvor Dørene lukkes, faar Lov til at lade tre Venner eller andre af ham selv valgte Personer være tilstede, synes heri at indeholdes en saa tilstrækkelig Beskyttelse for ham, at man uden Betænkning kan overlade til Retten ved upaaankelig Kjendelse at bestemme Dørenes Lukning. Om man end i Straffeprocessen vil tillægge Forhandlingens Offentlighed en stor Betydning for Parterne og derfor tillade Paaanke og eventuel Annullation, naar Retten ubefojet har ladet

Digitized by Google

Dørene lukke, bør man dog vistnok ikke i Civilprocessen tillægge dette Moment nogen synderlig Betydning. Da det nu overhovedet er Lovforslagets Tanke, saavidt muligt, at undgaa Paaanke, hvor den ikke behøves til den materielle Rets Beskyttelse, og da det fra dette Synspunkt betragtet vilde være lidet heldigt, om en iøvrigt i alle Maader god og rigtig civil Behandling skulde kunne omstødes, fordi Retten uden tilstrækkelig Føje havde ladet Dørene lukke, har Lovforslaget i Modsætning til de fleste fremmede Love i dette Punkt holdt sig til den hidtil gjældende Ret, som vistnok i al Fald ikke betragter Udelukkelse af Offentligheden som Annullationsgrund, jfr. Nellemann Processens almindelige Del S. 253.

I § 78 er det overladt til Retten ligeledes ved upaaankelig Kjendelse at afgjøre, om Sagen paa Grund af dens paatrængende Natur undtagelsesvis skal behandles paa en Helligdag, Noget, der selvfølgeligt i civile Sager kun sjælden vil blive tilstaaet, men dog heller ikke i alle Tilfælde og ubetinget kan nægtes, især da det til visse Tider af Aaret kan hænde, at endog tre Helligdage følge umiddelbart efter hinanden. Man har troet i Lighed med Loven om Sø- og Handelsretten af 19de Februar 1861 § 18 og den nye Helligdagslov af 7de April 1876 hellere at burde bruge det mere ubestemte Udtryk „paatrængende Tilfælde" end de i den ældre Helligdagsanordning af 26de Marts 1845 § 10 benyttede Ord „hvor en Retshandling ikke uden Afbræk for vigtige Øjemed kan udsættes"; efter disse sidste Udtryk kunde det nemlig være tvivlsomt, om en privat Interesse nogensinde vilde være tilstrækkelig til at motivere Rets Holdelse paa en Helligdag. Angaaende det Spørgsmaal, hvorledes Tiden for ordentlige Retsmøders Afholdelse fastsættes, samt hvorvidt og hvorledes overordentlige Retsmøder kunne berammes, henvises til Lovudkastet om Domsmagtens Ordning m. m. §§ 9, 19, 30 og 34.

Med Hensyn til Bestemmelserne i § 79 bemærkes: Der bør skjelnes mellem Sagliften og Retsliften eller Retslisterne. Sagliften er blot et Register over de for Retten indbragte Sager, som skulle gjøres til Gjenstand for kontradiktorisk Behandling, i hvilket disse optages, saasnart Retten kommer i Berøring med dem, altsaa kun een Gang, nemlig i Reglen ved Berammelsespaategningens Meddelelse, jfr. §§ 160, 307, 332 og 343; dens Førelse kan aldeles overlades til Retsskriveren. Derimod maa der for hver enkelt Retsdag affattes en Retsliste eller, om man vil, en Art Dagsorden, paa hvilken opføres alle de Sager, som ville frembyde sig til Foretagelse, enten fordi de oprindeligt ved Paategningen ere berammede til den Dag, eller fordi de under deres videre Behandling ere udsatte til den Dag, f. Ex. ifølge §§ 163, 175, 180, 181 o. m. fl. Disse Listers Affattelse kræver naturligvis Opmærksomhed og Nøjagtighed, da det gjælder om at samle alle de spredte Sager, som paa en eller anden Maade ere bestemte til Foretagelse paa vedkommende Retsdag, og derfor ansees det for rettest, at Retsformanden staar for deres Affattelse, dog naturligvis saaledes, at han kan benytte Retsskriveren til at hjælpe sig. Længe forud kunne disse Lister selvfølgelig ikke affattes, da det ikke kan vides, om Sager ikke endnu ville komme til ifølge nye Bestemmelser, men tre Dage forud for Retsdagen maa det, affet fra sjældne Undtagelsestilfælde, med Sikkerhed kunne siges, at de angivne og ikke flere eller andre Sager ville blive at forhandle. Da det for en stor Del bliver afhængigt af tilfældige Omstændigheder, om mange eller faa Sager ansættes til en Retsdag, kan det let hænde, at Stoffet for en enkelt Retsdag bliver større, end at det kan overkommes. En herved foranlediget Forskrift er optaget i § 79, 4de Stykke. I Paragrafens 5te og 6te Stykke indeholdes en i praktisk Henseende vigtig Bestemmelse, som formentlig er anbefalelsesværdig. Da spildte Retsmøder ved den mundtlige Procedure kunne medføre meget betydelige Ulemper, naar Vidner langvejs fra ere komne tilrejsende, naar Parterne have givet personligt Møde for at afhøres o. desl., bør alt Muligt gjøres for at forhindre saadanne unyttige Møder. Aldeles kan man naturligvis ikke udrydde denne Ulempe, men det vilde uden Tvivl være et gavnligt Middel til at formindske den, dersom Rettens Formand fik en almindelig Myndighed til at

Digitized by Google

give en kort Henstand med Sagens Foretagelse, naar det stiller sig som overvejende sandsynligt for ham, at en eller anden Omstændighed vil være til Hinder for Sagens Behandling netop paa den Dag, til hvilken den er ansat. Hellere end at lade Sagen komme for og alle Vedkommende møde til ingen Nytte blot for at høre et Udsættelsesdekret afsagt, maa han da forandre den trufne Bestemmelse og udskyde Sagens Forhandling i nogle Dage, i hvilken Tid Hindringerne ofte ville kunne hæves. Ved vor Tids hurtige Kommunikationsmidler vil det næsten altid være muligt at give samtlige Vedkommende saa betimelig Underretning om den forandrede Bestemmelse, at de kunne undgaa at møde forgjæves (jfr. § 122). Retsformanden maatte til dette Øjemed have en aldeles diskretionær Myndighed til, naar han enten af sig selv eller ifølge indløbne Oplysninger fra Parter, Bidner eller Andre forudsaa, at Sagens Forhandling vilde møde Hindringer, at kunne ansætte den til en anden Dag, uden at Parterne hørtes herover eller andre Formaliteter iagttoges. Men naturligvis vil det stride imod Parternes Ret, om han af egen Magtfuldkommenhed paa denne formløse og ukontrollerede Maade skulde kunne udskyde Sagens Forhandling længere end en ganske kort Tid. Derfor har Udkastet sat en Grænse af een Uge. Kan en saadan Henstand ikke hjælpe, maa Spørgsmaalet afgjøres efter Lovforslagets Regler om Udsættelse og altsaa behandles i et Retsmøde, i Reglen med Adgang for Parterne til at blive hørt forinden Afgjørelsen, jfr. dog som et særeget Tilfælde § 185.

Medens § 79 handler om Berammelse og Udsættelse af den enkelte Sag, indeholder § 80 nogle nødvendige Regler om Rettens Myndighed til at affige berammede saavelsom til at afbryde og udsætte allerede begyndte Retsmøder. Følgen heraf er naturligvis, at alle de Sager eller Forretninger, som i Retsmødet skulde besørges, maa henlægges til en anden Tid. Saadanne Udsættelser af Retssessionen (hvilke man tilforn sædvanligen med Urette har kaldet „retsbestemte Udsættelser“) kunne ikke undgaaes, især hvor Retten betlædes af en Enkeltdommer, som har mange andre Forretninger, der ofte maa gaa foran for civile Sager, saasom Forundersøgelse i kriminelle Tilfælde o. desl.

I § 81 indeholdes Bestemmelserne om Rettens Myndighed til at haandhæve Rettergangspolitiet. Disse stemme iøvrigt overens med de tilsvarende Regler i Straffeprocesforslaget § 83. Til deres Begrundelse behøves kun faa Ord. Det synes simplest og rigtigst kun at have een Forskrift for alle baade over- og underordnede Retter, men som en naturlig Følge deraf kan den heromhandlede Straffemyndighed ikke have nogen stor Udstrækning; dette behøves formentlig heller ikke. For at hævde Rettens Anseelse og tilbagevise Uordener kommer det vistnok ikke saa meget an paa Betydeligheden af de Straffe, der kunne paalægges, som mere paa, at de paagjældende Straffeonder kunne anvendes strax paa Øjeblikket og altsaa ved upaaankelig Kjendelse. Kommissionen kan ikke tro Andet, end at en Myndighed til at lade den Ulydige eller Urolige strax henføre til Arresten, for efter Omstændighederne at blive siddende der i 8 Døgn, maa være aldeles tilstrækkelig til at bevinge Tendentser til Uorden og indgyde den fornødne Respekt. Naar Rettens Disciplinarmyndighed ikke udstrækkes længere end her er foreslaaet, vil der ingen Betænkelighed være ved at bestemme, at fuldt Ansvar efter Straffeloven bagefter i sædvanlig Form og paa sædvanlig Maade kan gjøres gjældende imod Vedkommende (f. Ex. efter Straffelovens § 112). Det maa vistnok erkjendes for det Naturlige, at saasnart der handles om Mere end en i og for sig ubetydelig Politistraf, der snareste stiller sig som en Art Nødværge, Retten udøver, bør Tiltale efter de almindelige Regler og med sædvanlig Adgang for den Sigtede til fuldstændigt Forsvar finde Sted.

Bestemmelsen i § 82 trænger ikke til Forklaring. Maaske behøves den ikke; men den udtaler i al Fald kun, hvad der selvfølgelig maa gjælde og ikke kan være anderledes.

I § 83 ff. indeholdes de almindelige Forskrifter om Protokolleringens Omfang. Disse hænge meget nøje sammen med Lovforslagets Hovedprincip, nemlig den ogsaa i Henseende

Digitized by Google

til Retsmidlerne gjennemførte fuldstændige Mundtlighed. I § 85 opregnes de Ting, som fuldstændig maa indføres i Protokollen af Hensyn til Retsmidlernes eventuelle Anvendelse. Naar der ved Paaanken skal kunne undersøges, om Rettergangsreglerne ere iagttagne, maa naturligvis tilstrækkelig Oplysning om den brugte Fremgangsmaade foreligge i Akterne, og naar alle Spørgsmaal om den materielle Rets Anvendelse skulle kunne prøves gjennem Paaanke, maa fuldstændig Redegjørelse for den underordnede Rets Opfattelse foreligge for Højesteret. Paa at sikre det fornødne Grundlag i de nævnte Henseender er § 85 beregnet, og dette vil ogsaa kunne ske, uden at den mundtlige Forhandling derved i væsentlig Grad skades eller betynges. Vel kan det, skjønt kun undtagelsesvis, blive nødvendigt i Retsmødet at gjøre visse korte Protokoltilførsler, navnlig om nye faktiske Anbringender og Paastande, som det tillades Parterne at fremsætte, eller efter Modpartens Begjæring om Indrømmelser og Tilstaaelser (§ 169), men da ingen yderligere Prøvelse af Bevisspørgsmaalet i Reglen finder Sted, behøves derimod ikke Foranstaltninger for nøjagtigt og fuldstændigt at konstatere, hvad Vidner og Synsmænd have udsagt, og det vil saaledes ikke være nødvendigt at belemre Forhandlingerne med den for al virkelig Mundtlighed ødelæggende fuldstændige Protokollering af Vidners, Synsmænds og Parters Udsagn. Man vil ikke se Forhandlingerne afbrudte og overskaarne derved, at Dommeren timevis dikterer til Protokollen, det Nedskrevne derefter oplæses, for efter mere eller mindre Snakken frem og tilbage, at blive ratihaberet af de Vedkommende. Men den mundtlige Forhandling vil friskt og levende kunne bevæge sig fremad uden at være fordømt til den slæbende Gang, som Protokolleringssystemet nødvendigvis medfører. Vigtigheden heraf kan vistnok ikke anslaaes højt nok, og det er ikke for meget sagt, naar det paastaaes, at en mundtlig Procedure bliver til et Brængbillede, naar Protokolleringsvæsenet skal indføres i den. Paa dette Punkt henvises til de vistnok træffende Bemærkninger om den hannoverske Procesmaade af Bar (Recht und Beweis im Civilprocesse. 1867. S. 52—53). I den hannoverske Proces hersker vel en fuldstændig mundtlig Plædering af Sagen, og saalænge ingen Vidneførsel eller desl. behøves, gaar derfor Alting i det Hele taget raskt og flydende; men i Bevisførelsen svigter den hannoverske Proces, fordi den kun halvt har gjennemført sit Princip. Derfor bestaar, som Bar siger, saasnart Vidneførselen begynder, den hannoverske Procesmaades højt priste Mundtlighed i, at man i lang Tid kun hører Retskriverens Pen skratte paa Papiret o. s. v. Vil man have fuldstændig Protokollering af Vidneudsagn og en Bevisspørgsmaalet omfattende Prøvelse af Overdomstolen, maa man derfor vistnok hellere rent opgive den Grundsætning, at Bevisførelsen foregaar umiddelbart for dem, der dømme i Hovedsagen, og efter den franskrhinske Processes Mønster lade Vidnerne blive afhørte for delegerede Dommere og Forhørsudskrifterne produceres under Hovedforhandlingen. Efter det foreliggende Udkast er Mundtligheden gjennemført ogsaa paa Bevisførelsens Omraade, og de deraf flydende Konsekventser for Retsmiddelsystemets Vedkommende ere akcepterede i deres hele Udstrækning. Som en Følge heraf behøves altsaa ingen fuldstændig Protokollering af Vidneudsagn o. M. I Overensstemmelse med denne Forudsætning er § 84 affattet. Hensigten med de i denne Paragrafs 2det Stykke omtalte under Forhandlingerne nedskrevne Notitser er kun at tilvejebringe en akcessorisk Hjælp og Støtte for Dommernes Hukommelse, hvortil de maaske undertiden, skjønt vistnok sjældent, ville ty. For dette Øjemed vil det uden Tvivl være tilstrækkeligt, at en øvet og kyndig Protokolfører under Forhandlingerne noterer Hovedindholdet af det Passerede, medens Dommerne ganske hengive sig til Indtrykket af de mundtlige Forhandlinger og ikke lade sig forstyrre med at kontrollere Optegnelserne. Naturligvis staar det Dommeren frit for selv at gjøre Notitser til eget Brug, men det er vistnok betænkeligt efter engelsk Mønster at lade dette være den egentlige Protokollering. Nogle Dommere ville maaske være istand til baade opmærksomt at høre efter og tillige at notere, men andre og det de fleste ville ikke kunne forene begge disse Ting.

Digitized by Google

For Underretsbehandlingens Vedkommende maa der dog gjøres flere Lempninger, og det er ikke muligt at opretholde Princippet fuldstændigt med Hensyn til den. Nødvendigheden af at Overretsprøvelsen i disse Sager udstrækker sig til Bevisspørgsmaalet og Eftergivelsen af Fordring paa Sagsfremstillinger m. v. bevirker, at Protokolleringen i Retten i disse Sager maa faae et meget større Omfang end ved Landsretterne, jfr. § 84 4de Stykke og § 85 3die Stykke; men de nærmere Regler herom ville bedst kunne gives i Forbindelse med Fremstillingen af Underretsproceduren i det Hele, jfr. §§ 345, 359 o. fl.

Bestemmelsen i § 86 sigter til at bevirke, at Retsskriveren altid kan have i sit Værge det Materiale, der udkræves for at tilvejebringe en saa fuldstændig Akt, som behøves til Paaanke.

Udkastets § 89 indeholder Regler om Adgangen til at faae Udskrifter m. m. I Overensstemmelse med den gjældende Ret gaar Lovforslaget ud fra, at ikke blot Parterne men ogsaa Andre, som deri have en retlig Interesse, kunne faae Udskrifter, jfr. Nellemann Processens alm. Del S. 231. Opstaaede Stridsspørgsmaal maa helst afgjøres saa simpelt og hurtigt som muligt. En mundtlig Forhandling kan ikke ansees fornøden, men skriftlig Besværing med Retsskriverens paategnede Erklæring skal afgives til Retten, der da afgjør Spørgsmaalet. I de fleste Tilfælde ville Vedkommende vistnok blive staaende herved. Men det kan hænde, at Spørgsmaalet om Retten til at erholde Udskrift har en saa gjennemgribende Betydning for Vedkommende, at de kunne ønske en yderligere Prøvelse af Sagen. Adgang hertil er der da givet dem derved, at de kunne anstille Besværing over Rettens Afgjørelse efter de almindelige Regler herom. Ved Retten menes den Landsret, ved hvilken Skriveren er ansat, eller, hvis det er en Underretsskriver, den Landsret, under hvilken vedkommende Underret sorterer.

Kapitel VIII.

Om Procesmaaden i Almindelighed.

I dette Kapitel indeholdes en Række særdeles vigtige Processgrundsætninger, som gjøre sig gjældende paa alle Punkter af Systemet og derfor have deres naturlige Plads i den almindelige Del.

I § 90 udtales den Hovedgrundsætning, at Parterne og ikke Retten føre Processen (ne procedat judex ex officio); som en Følge heraf maa Parterne selv ikke blot reise Sagen, men de maa selv foretage alle Proceshandlinger, selv samle, vælge og fremsætte Beviserne, selv nedlægge Paastandene o. s. v., og det staar som en Undtagelse, naar Retten i saa Henseende udøver nogen Virksomhed. Det kan derfor siges, at Lovforslaget er bygget paa Forhandlingsmaximen i Modsætning til et System, hvorefter Retten, naar Parterne engang havde paakaldt dens Hjælp, besørgede Processens videre Fremme og Bevisets Tilvejebringelse. Parterne optræde altsaa frembeles, ligesom hidtil, som de egentlig handlende Personer i Processen. Men ved Siden heraf skal Retten, som Paragrafens 2det Punktum allerede antyder, i god Samklang med den mundtlige Procedures naturlige Krav udøve en Indflydelse paa Processens Gang og Sagens Oplysning, der er meget videregaaende end i vor nugjældende Proces. Denne Virksomhed fra Rettens Side ytrer sig paa dobbelt Maade: dels er den umiddelbart rettet paa den rette Sagsammenhængs Udfindelse ved Spørgsmaal til Parterne, Vidnerne og Andre angaaende de Fakta, som det kommer an paa at oplyse, dels gaar den ud paa at ordne og lede Forhandlingerne i Sagen, derunder ogsaa indbefattet Bevisførelsen, for derved at bevirke den størst mulige Klarhed, Orden og Simpelhed i Proceduren. Retten har med andre Ord dels en Beføjelse til at udspørge Parterne og andre Vedkommende dels en almindelig processledende Myndighed.

Rettens processledende Myndighed er nærmere begrænset og ordnet ved Lovforslagets §§ 93, 95 2det Stykke, 98, 99, 102—107; dens Myndighed til ved Spørgsmaal, stillede af egen Drift, at virke til Sagens Oplysning og Sandhedens Udfindelse hjemles ved § 95, jfr.

Digitized by Google

med § 96, som dog ikke nærmest hører herhen, og ved §§ 190 og 192. Den nærmere Udvikling af Indholdet af disse Rettens Beføjelser vil blive givet i det Følgende ved Omtalen af de enkelte hernævnte Paragrafer.

I § 91 udtales den vigtige Grundsætning, at Sagen fremstilles og debatteres mundtligt, og at Skrift kun anvendes, hvor det særligt er hjemlet i Loven. Naar det altsaa uden videre betegnende Tillæg hedder, at Parterne ytre sig, at Vidner forklare o. desl., betyder dette altid, at de mundtligt udtale sig. Formen for al Meddelelse imellem Parterne, Retten, Vidnerne o. s. v. er den mundtlige, medmindre Andet er særlig bestemt, og i nøje Overensstemmelse hermed er det fastsat, at Retten alene dømmer efter den mundtlige Forhandling og Bevisførelse, medens en egentlig Nødvendighed for skriftligt Grundlag kun er tilstede med Hensyn til Paastandene. En anden Sag er, at Skrift træder hjælpende og støttende til i et stort Omfang. En Udsigt over Ordningen af Forhandlingerne i denne Henseende er givet i de almindelige Forbemærkninger S. 5—7. Her skal blot mindes om, at Proceduren for Landsretterne understøttes ved et skriftligt Grundlag (navnlig Sagsfremstillingerne) jfr. § 167 sammenholdt med §§ 159—163, og at selv Underretsproceduren har et skriftligt Underlag, om end paa en noget anden Maade, jfr. § 346 sammenholdt med §§ 342 og 348, ligesom et skriftligt Grundlag ogsaa benyttes ved Intervention, jfr. §§ 363, 370. Ogsaa ved Retsmidlerne spiller Skrift en Rolle, som imidlertid er og maa være forskjellig efter Retsmidlernes forskjellige Beskaffenhed og Hensigt. Her skal saaledes blot i Almindelighed erindres om, at Besværing jo i det Hele er beregnet paa, idetmindste som Regel, at nøjes med et skriftligt Grundlag uden mundtlig Forhandling, jfr. §§ 325, 360. Ved Paaanke til Højesteret er Forhandlingen vel mundlig, men det følger af Lovforslagets hele System, at da Paaanken er en virkelig Prøvelse af Landsretbehandlingen, maa Forhandlingerne være bundne til et skriftligt Grundlag paa en dobbelt Maade, dels forsaavidt som Landsretsdommen med Tilbehør afstikker de Grænser, inden hvilke Forhandlingerne bevæge sig, jfr. §§ 300, 314, dels forsaavidt som Ankeskrift og efter Omstændighederne Tilsvarsskrift er nødvendigt, jfr. §§ 307, 308, 314, 316. Forhandlingerne angaaende Andragender om ny Foretagelse af Sager forudsætte ogsaa Forberedelse ved Skrift, jfr. §§ 330 og 333. Hvad angaar Paaanke af Underretsdomme til Landsretten, da følger det af dette Retsmiddels ejendommelige Hensigt, at Skrift dels maa spille en lignende Rolle som ved Landsretsbehandlingen overhovedet, dels til *en vis Grad* afgive det materielle Grundlag for Forhandlingerne, jfr. §§ 356—59. En almindelig Bemærkning med Hensyn til alle Processormer er det endelig, at naturligvis alle Indkaldelser og extrajudicielle Meddelelser maa ske skriftligt, jfr. § 109 o. fl., ligesom ogsaa Domme og Kjendelser maa affattes skriftligt, jfr. §§ 275, 282, 283, og fuldstændigt protokolleres, jfr. § 85. En særdeles vigtig Anvendelse af Mundtlighedsprincipet i det foreliggende Udkast er, som ovenfor bemærket, den, at Bevisførelsen sker umiddelbart for de Dømmende. Der lægges altsaa ikke an paa at reducere Bevisernе til skriftlig Form for derefter ved Bevisets Bedømmelse at gjennemføre Grundsætningen at Alt, hvad der skal tages i Betragtning af Retten, maa foreligge i skriftlig Form (qvod non est in actis scriptis, non est in mundo). Men ogsaa herfra gives nogle enkelte Undtagelser. Medens Hovedprincipet hævdes med Hensyn til Forhandlingen af Sagen selv, vilde det være forbundet med megen praktisk Ulempe at foranstalte Møde af langt borte boende Vidner for at afgjøre blotte Incidentsspørgsmaal, og Udkastet har derfor i slige Tilfælde taget sin Tiflugt til Fremlæggelse af skrevne Beretninger om Vidners Udsagn o. desl., jfr. §§ 304 og 334, hvorhos det er en Selvfølge, at anticiperet Bevis maa forelægges skriftligt under Hovedsagen, jfr. § 380. Endelig mindes her om, at Skrift *undtagelsesvis* kan danne det fuldstændige Grundlag for Proceduren, naar skriftlig Behandling er anordnet ifølge sjette Afsnit Kap. III.

De i § 91 2det Stykke indeholdte Bestemmelser er kun nærmere Anvendelser af Hovedtanken, som ikke trænge til Forklaring.

I § 92 indeholdes den af sig selv indlysende Forskrift, at Retssproget er Dansk.

Digitized by Google

Heraf følger, 1) at alle Henvendelser fra Parterne til Retten, saavelsom alle Udtalelser af Retten ske paa Dansk, 2) at alle extrajudicielle Meddelelser (altsaa Skriftvexlingen) fra den ene Part til den anden maa ske paa Dansk, 3) at naar Parter eller Vidner ikke tale Dansk, maa deres Afhørelse, hvor saadan finder Sted, assee fra et enkelt Undtagelsestilfælde, ske gjennem en Tolk, og 4) at Dokumenter og andre Beviser, som ej ere affattede paa Dansk, maa fremlægges i Oversættelse. Hvad Følgen vil blive, naar de ovennævnte Regler, som have faaet deres Udtryk i Paragrafens Ord, ikke iagttages, vil i hvert enkelt Tilfælde let kunne afgjøres i Henhold til de almindelige Grundsætninger. At Retten ikke paa Embedsvegne sørger for Tilkaldelsen af Tolk eller Tilvejebringelsen af Oversættelser, følger af den almindelige Regel i § 90.

Den i § 94 1ste Stykke indeholdte Forskrift behøver neppe nogen Forklaring, saameget mere som den aldeles stemmer med den gjældende Ret. Derimod er den i § 94 2det Stykke udtalte Regel, som staar i nær Forbindelse med Bestemmelserne i §§ 95, 96 og 97, mere karakteristisk og kan forsaavidt trænge til en Motivering i Forbindelse med disse sidste Paragrafer, jfr. iøvrigt ovenfor S. 13. Allerede med Hensyn til det Spørgsmaal, hvad der indrømmes og hvad der bestrides imellem Parterne, faar det i Bevismaterien gjennemførte Princip, at Dommeren frit vurderer og bedømmer Processens faktiske Bestanddele, sin ejendommelige Indflydelse. I den skriftlige Forberedelse, selv hvor denne saaledes som ved Landsretterne finder Sted i sit normale Omfang, kan og bør der ikke findes eller ventes en fuldstændig og udtømmende Fixering af Alt, hvad der paastaaes og bestrides; men ogsaa med Hensyn til den mundtlige Forhandling vilde det være en vanskelig Opgave og tilmed en høist utaalelig og slæbende Forhandlingsmaade at følge sin Modstander Skridt for Skridt og over ethvert Punkt erklære sig bejaende, benægtende eller modificerende. Det bør tillades Retten efter Totalindtrykket af den hele mundtlige Forhandling at afgjøre, om og hvorvidt en faktisk Omstændighed skal ansees for indrømmet eller bestridt. Udkastets System kommer saaledes til allerede paa dette Punkt at træde i Strid med den nugjældende Rets Fordring til Benægtelsernes Specialitet, saavelsom til den Lære, at Ufuldstændighed og Utydelighed ubetinget giver Modparten en *Ret* til at fordre det paagjældende Punkt anset for indrømmet. Dette strenge Præklusionssystem, som iøvrigt tildels endnu herskер i den hannoverske Proceslov, er neppe retfærdigt eller gavnligt for den materielle Rets Fremme. Det bør utvivlsomt foretrækkes her at følge det fransk-rhinske System, som i god Konsekvents med den frie Bevisbedømmelse opstiller den Lære, at Retten *kan* tillægge Tavsheden eller Utydeligheden den for Vedkommende ugunstigste Betydning, men den *skal* det ikke ubetinget. I overmaade mange Tilfælde rober Tavsheden eller Utydeligheden en svigagtig Hensigt, navnlig Bestræbelse efter at holde Sandheden tilbage, men i mange andre Tilfælde er det øjensynligt, at kun Misforstaaelse eller den Tanke, at man har udtalt sig tilstrækkeligt o. s. v., ligger til Grund for den efter en streng juridisk Opfattelse mangelfulde Erklæring. Man anfører vel til Støtte for Præklusionssystemet, at dets Strenghed, skjønt den i enkelte Tilfælde kan føre til den materielle Rets Krænkelse, er hensigtsmæssig eller endog til en vis Grad nødvendig for at fremkalde baade fuldstændige og sanddrue Proceserklæringer, og at en modsat Maxime vilde aabne Døren baade for Sagens Udhaling ved stykkevis Procedure og bestandige yderligere Erklæringer og for Fremsættelsen af allehaande Løgn saavelsom for svigagtig Fortielse. Men hertil er at svare, at disse Fordele vel veje betydeligt i en ren skriftlig Procesmaade og under en fuldstændig gjennemført Passivitet hos Dommeren, men de have kun Lidet at betyde under et modsat System. Den mundtlige Procedures større Bevægelighed og Hurtighed saavelsom den deraf flydende hele forandrede Forhandlingsmaade betrygger mod Trænering af Sagen ved stykkevis Procedure, og en tilbageholdende og tvetydig Procesførelse uskadeliggjøres paa den naturligste og for den virkelig Uskyldige mindst farlige Maade ved Spørgsmaal til Vedkommende (§ 95). Under et saadant System afgiver det et tilstrækkeligt tvingende Motiv for Parterne, at Retten

Digitized by Google

kan fortolke Tavsheden eller Tvetydigheden imod dem. Udkastets Tankegang er altsaa denne. Hvad der bestrides og hvad der indrømmes, afgjøres uden al Formalisme ved et naturligt Skjøn over Forhandlingerne. Retten skal aldrig være nødt til imod al sund Menneskeforstand og naturlig Retsfølelse at betragte en Part som indrømmende Noget, det aabenbart efter hele Proceduren ikke er hans Mening at indrømme (§ 94 2det Stykke). Men skulde det være uklart eller tvivlsomt, hvad der er hans egentlige Mening, er Retten pligtig at tilvejebringe Klarhed ved at spørge ham (§ 95 1ste Stykke), ligesom det ogsaa iøvrigt er Retten tilladt at udøve en videregaaende og mere selvstændig Virksomhed til Sagens Oplysning ved at stille Spørgsmaal (§ 95 2det Stykke). Naar der, efter at Parten paa denne Maade er tilstrækkeligt opfordret til at afgive tydelige og bestemte Erklæringer, dog viser sig Vrangvillighed hos ham, da kan Retten med god Grund fortolke Tavsheden eller Tilbageholdenheden imod ham (§ 97).

Endnu skal blot tilføjes nogle yderligere Bemærkninger med Hensyn til Redaktionen af §§ 95 til 97. Ved Affattelsen af § 95 er der sørget for, at det tydeligt fremgaar, at Retten ikke blot skal eller kan stille Spørgsmaal, sigtende til at opklare det til Grund for Sagen liggende Hovedfaktum, men ogsaa paa lige Maade kan søge at fremkalde den fornødne Bestemthed og Klarhed i andre under Sagen afgivne Erklæringer saasom med Hensyn til Stridspunktets Fastsættelse (§ 179), med Hensyn til Bevisførelsens Forberedelse (§ 180 og 181), med Hensyn til Adgang til at fremkomme med forsinkede Beviser (§ 182), med Hensyn til Nødvendigheden af Udsættelse (§ 184), med Hensyn til Dokumenters Produktion (§ 241) o. s. fr. I Forbindelse med § 95, der nærmest har Parterne for Øje, maa mærkes §§ 190 og 192, som hjemle Retten den fornødne Myndighed til at stille Spørgsmaal til Vidner og Synsmænd. Men denne i nøje Forbindelse med Bevisførelsen staaende Regel vil blive omhandlet i Læren om Landsretsbehandlingen.

I § 96 omhandles Partens personlige Møde for at afhøres. Det er Lovforslagets Opfattelse, at dette er et Oplysningsmiddel, som Parterne i Sagen skulle være istand til at forskaffe sig, ligesom de kunne forskaffe sig og benytte andre Beviser. Det staar i Stedet for den i den engelske Proces indførte Afhørelse af Parterne som Vidner i deres egen Sag, kun at Lovforslaget ikke har vovet for Tiden at gaa saa langt som at hjemle Parternes Afhørelse under Ed. Som en Følge heraf har dette Oplysningsmiddel to forskjellige Skikkelser, idet dels enhver Part kan fremstille sig selv til Forklaring og eventuel Afhørelse af Modparten, jfr. § 96 3die Stykke, dels enhver Part kan forlange, at hans Modpart skal møde frem til slig Afhørelse, jfr. § 96 1ste Stykke. Hvad enten Partens personlige Afhørelse har den ene eller den anden Skikkelse, vil den i Reglen ske paa den Maade, at han indfinder sig under Hovedforhandlingen, og hans Forklaring sker for den samlede Ret i Forbindelse med den øvrige Bevisførelse (§ 189); den samme fri Udspørgen af Retten og Modparten som med Hensyn til Vidner finder da Sted. Naar det derimod ikke gaar an at twinge Parten til Møde under Hovedforhandlingen (§ 96 2det Stykke), maa han selvfølgelig afhøres over bestemt opgivne Spørgsmaal, dog med Ret for Modparten til at være tilstede og gjøre Modspørgsmaal. At dette er en med Hensyn til Sandhedsudfindelsen mindre fuldkommen Afhørelse, er klart, men dette gjælder overhovedet om alle Afvigelser fra det Princip, at Beviset skal føres for den Ret, der skal dømme i Hovedsagen. I Slutningen af Paragrafen er det udtalt, at ligesom en Part af Modparten kan twinges til at møde frem til personlig Forklaring, saaledes kan han ogsaa i Reglen frivilligt fremstille sig til en saadan, dog imod at underkaste sig den Betingelse, at Modparten og Retten kan forhøre ham. Derimod følger det af Lovforslagets Opfattelse af Parternes personlige Afhørelse som et Oplysningsmiddel analogt med Vidnesbyrd, at Retten ikke i Embeds Medfør kan anordne det; det er saaledes væsentligt forskjelligt fra Dommerens Spørgsmaalsret, som naturligvis kan udøves af egen Drift.

I § 97 indeholdes Reglen om, hvad der bliver Følgen, naar der ikke svares tilstrækkeligt

Digitized by Google

paa de i Henhold til de foregaaende Paragrafer stillede Spørgsmaal, eller naar en Part, der er tilsagt til personligt Møde, udebliver. Ifølge de ovenfor udviklede Grundsætninger vil det forstaaes, at Udkastet ikke bestemmer, at Retten *skal* lade en bestemt Følge indtræde, men kun, at den *kan* fortolke Udeblivelsen eller Tavsheden imod den Paagjældende.

Angaaende Rettens processledende Myndighed, hvorom handles i §§ 93, 98, 99, 102, 103, 104, 105, 106 og 107, skulle følgende Bemærkninger endnu gjøres:

Det er en Selvfølge, at Retten udøver Indflydelse paa Processens Gang, forsaavidt som den fastsætter Terminer og Frister (§§ 79, 80, 160, 163, 165, 170, 175, 180, 181 Litr. e, 184, 185, 186, 217, 243, 283, 307 Litr. c, o. m. fl.). Dette er imidlertid ikke noget for den mundtlige Procedure Ejendommeligt. Derimod er det en Fordring, der hænger nøje sammen med den mundtlige Forhandlingsmaade, at Sagen saavidt muligt procederes i henfigtsmæssigt ordnede Afsnit, saaledes at de Dømmendes Opmærksomhed koncentreres paa eet eller dog paa faa Punkter ad Gangen. Ved den mundtlige Debat gjælder det nemlig især om at undgaa, at altfor mange forskjellige Momenter med deres forskjellige Bevisførelse og Argumentation paa een Gang fremdrages for de Dømmende. Disses Hukommelse vil ikke være istand til at rumme Saameget, ligesom og det ene Indtryk let kan fortrænge det andet, og de mange forskjellige Synspunkter, som samtidigt skulle fastholdes, fremkalde Forvirring. Det er derfor magtpaaliggende, at en Deling af Forhandlingerne over de forskjellige sig frembydende Punkter finder Sted, naar og saavidt det er muligt. Dette vil vel ikke altid være Tilfældet; thi naar det egentlige Hovedfaktum i Sagen eller Bevisførelsen i den er af en sammensat og indviklet Natur, bliver det uundgaaligt at stille store Fordringer til de Dømmendes Aandskraft, baade til deres Evne til i Hukommelsen at fastholde meget Stof og til derefter at beherske og ordne det. Men i en stor Del Tilfælde vil det ikke være umuligt at danne Afsnit i Sagens Forhandling, saaledes at først eet Punkt fremstilles og bedømmes og derefter et andet o. s. v. Retten maa derfor i den mundtlige Proces staa anderledes overfor Forhandlingerne end i den skriftlige; medens den i sidstnævnte ikke behøver at gribe ordnende ind og endog i Reglen ikke vil kunne det, da den ikke kjender Sagen, førend den tilsidst optages, maa Retten (eller dens Formand) i den mundtlige Proces indtage en Stilling, som mere ligner den, Ordstyreren ved en parlamentarisk Forhandling indtager. Paa at give Retten en saadan Stilling er Lovforslaget beregnet, og heri staar det i fuld Overensstemmelse med alle de nyere Love og Udkast, jfr. Hann. Processl. §§ 109—114, Würtemb. § 207, Baiern § 157, Civilprocesloven for det tyske Rige § 127 ff.

Først udtales den almindelige Sætning, at Formanden leder og styrer Forhandlingerne, jfr. Lovforslaget § 93 sammenholdt med §§ 189, 191, 195. Derefter følger i § 98 ff. en nærmere Angivelse af de forskjellige Retninger, hvori, og Maader, hvorpaa Retten kan gribe ledende, styrende og ordnende ind i Processens Førelse. Ifølge § 98 kan Retten paalægge Parterne at fremskaffe visse Anskueligheden befordrende Hjælpemidler, for derved at gjøre Sagens rette Opfattelse lettere og simplere, og saaledes tillige, saavidt muligt, bidrage til at sikre Afgjørelsens Rigtighed. Den Retten i § 99 tillagte Myndighed vil formentlig være nyttig, dels derved, at Spørgsmaalet om Afvisning i Embeds Medfør kan blive *særskilt* forhandlet og paakjendt, førend man, saaledes som efter den gjældende Ret, gaar ind paa en fuldstændig Forhandling af Sagen, der under Forudsætning af Afvisning vil være aldeles unyttig, dels derved, at Parterne faae Opfordring til at udtale sig om Afvisningsgrunden og ikke, saaledes som ifølge den gjældende Ret, ere udsatte for at blive dømte uden at være hørte, fordi de slet ikke have forudsat Muligheden af en Afvisning paa Embedsvegne. Den vigtigste og mest gjennemgribende Regel indeholdes imidlertid i § 102. Ifølge denne kan Retten baade samle og adskille Søgsmaal, naar Omstændighederne gjøre det tilraadeligt. Findes det, at flere Sager bero paa det samme Retsspørgsmaal og ere ligeartede i Henseende til

Digitized by Google

Faktum, kan det være hensigtsmæssigt, at de procederes under Et, idet herved baade spares Tid for Retten og Udgift for Parterne. Dette finder uden videre Anvendelse paa flere Sager imellem de samme Parter, men med Hensyn til Sager imellem forskjellige Parter kun, naar de i § 42 opstillede Betingelser for Kumulation i det givne Tilfælde opfyldes. Skjønner omvendt Retten, at flere i Henhold til §§ 41 og 42 kumulerede Sager ikke kunne procederes i Forening, uden at herved fremkaldes Forvirring og Uoverskuelighed, hvilket navnlig vil blive Tilfældet, naar der er forskjellig Bevisførelse angaaende Faktum og forskjellig retlig Argumentation i de flere Sager, kan den beordre Sagsmaalenes Adskillelse. Frembeles giver § 102 3die Stykke Retten en vis Myndighed til at dele Sagens Realitet paa den i det enkelte Tilfælde hensigtsmæssigste Maade ved at bestemme, at enkelte Sagsmaalsgrunde eller Indsigelser skulle afhandles særskilt og foreløbigt, jfr. angaaende den nugjældende Ret Nellemanns Procesmaade S. 116—118. Naar en Indsigelse vedkommende Parternes Kompetence (exceptio rei v. actoris incompetentis), naar en Præskriptions- eller Præklusionsindsigelse, naar en Umyndighedsindsigelse fremsættes, og i mange andre Tilfælde, vil det være muligt at udsondre Saadant til særskilt Forhandling og Paakjendelse, og herved vil opnaaes den for mundtlig Procedure saa ønskelige Overskuelighed, ligesom det ogsaa jævnlig vil hænde, at en vidtløftig subsidiær Procedure kan spares. Endelig vil den Retten i § 103 hjemlede Myndighed yderligere tjene til at fremme det samme Maal.

Den i § 105 indeholdte Sætning forstaar sig af sig selv, og den kunde derfor synes at være overflødig. Men man har dog troet, at det navnlig overfor Reminiscentser fra den gjældende Ret kunde være hensigtsmæssigt tydeligt og udtrykkeligt at udtale, at Retten i Udøvelsen af sin Myndighed efter de foregaaende Paragrafer er stillet frit og kun skal lade sig lede af de nævnte Hensyn.

Da de omhandlede procesledende Bestemmelser alene beherskes af Hensynet til det hensigtsmæssige og deres Udøvelse i den ene eller den anden Retning i Reglen ikke har nogen Indflydelse paa Parternes materielle Retsstilling, egne de sig ikke til at være Gjenstand for Paaanke, ligesom ogsaa Retten bør være beføjet til at tilbagetage en saadan Beslutning, naar den viser sig ikke at ville stifte den forventede Nytte. En modsat Regel vilde desuden for en stor Del forstyrre Nytten af slige procesledende Regler. Ogsaa paa dette Punkt kan til Forstaaelse fremhæves Sammenligningen mellem Retten eller dens Formand og Ordstyreren i en parlamentarisk Forsamling, hvis Beslutninger med Hensyn til Forhandlingsmaaden i Regelen maa være inappellable. Paa disse Betragtninger begrundes Lovforslagets §§ 106 og 107.

I § 100 udtales den Regel, at Sagen anses for anhængiggjort, naar Klageskriftet er meddelt til Modparten (§§ 161 og 344), skjønt Retten ikke forend i det i § 163, jfr. § 345, omtalte Retsmøde kommer i Forbindelse med Sagen. Fra dette Tidspunkt af indtræde altsaa de civilretlige Virkninger af Sags Anlæg, f. Ex. i Henseende til Afbrydelse af Hævd, Vexelpræskription o. desl. Frembeles begrundes ved Klageskriftets Meddelelse den vigtige processuelle Virkning af Anhængiggjørelsen, Modpartens Ret til at fremsætte Modfordringer, uden at Sagsøgeren kan forhindre disses Paakjendelse ved at hæve Sagen, hvortil han dog ellers paa dette Trin af Sagen antages at burde have Ret. Med Hensyn til Betingelserne for, at Modfordringer kunne indblandes i den anlagte Sag, har § 101 væsentligt holdt sig til den gjældende Rets Grundsætninger om Adgang til at anlægge Kontrasøgsmaal. Modfordringer kunne altsaa fremsættes, selv om de ere uensartede med Hovedfordringen, naar de ere konnexe med den; dernæst har Udkastet tilladt Modfordringens Fremsættelse, naar den blot er udjævnelig (komputabel) med Hovedfordringen, og saaledes opgivet de temmelig vilkaarlige Regler i D. L. 5—14—6. Den Indvending, at et klart Hovedsøgsmaal under denne Forudsætning vil kunne paa en ubillig Maade udhales ved illikvide Modkravs Indblanding i Sagen, taber sin Betydning, naar det erindres, at Retten ifølge § 102 har Myndighed til under saadanne Omstændigheder at bestemme, at Hoved-

Digitized by Google

søgsmaalet skal forhandles og paakjendes først, ligesom den og efter Omstændighederne kan tillade Exekution efter Dommen, uanset at Modfordringen ej er udprocederet, jfr. § 273. Fremdeles har Udkastet i Overensstemmelse med den vistnok rigtigste Fortolkning af den gjældende Ret opstillet den Grundsætning, at, naar Modfordringens Fremsættelse overhovedet tilstedes, kan den baade virke til Modregning og til selvstændig Doms Opnaaelse, hvis den enten overstiger Hovedfordringen eller Indstævnte frifindes i Hovedsøgsmaalet.

Med Hensyn til Formen, hvorunder Modfordringer fremsættes, er Udkastet afveget fra den gjældende Ret, idet det ikke fordrer Søgsmaalsformen, men lader sig nøje med Exceptionsformen, jfr. § 101 2det Stykke. Det maa vistnok ogsaa erkjendes, at Kontrasøgsmaalsformen kun er tidsspildende Formalitet uden nogensomhelst virkelig Nytte. Udkastet giver derfor den Regel, at Modfordringen i processuel Henseende behandles og betragtes som en Del af Forsvaret (selv om Dom for det overskydende Beløb attraaes). I Overensstemmelse hermed staar Bestemmelsen i §§ 162 Litr. b, 163, o. fl. Det eneste Punkt, hvori det bevirker nogen reel Forskjel, at Modfordringen ikke behøver at fremsættes under Søgsmaalsform, er Forligsmæglingen. Men det er vistnok i sig uheldigt, at Forligsmægling angaaende Modfordringen skal finde Sted.

I Lovforslagets § 100 2det Stykke indeholdes Reglen om Sagsøgerens Adgang til at hæve Sagen. Medens Lovforslaget deri følger den gjældende Ret, at Sagen hæves, naar begge Parter herom ere enige, eller naar de begge udeblive, jfr. § 290, har det derimod ikke optaget den gjældende Rets Regel, hvoreftet Sagsøgeren paa ethvert Trin, lige indtil Sagen er optaget til Dom, kan hæve den. Naar Sagsøgeren har forelagt Retten sin Sagsfremstilling, hvis en saadan bruges, og fremstillet sig til mundtlig Forhandling, er Retten traadt i et saadant Forhold til Sagen, at der foreligger Muligheden for at domme, selv om Sagsøgeren ej foretager sig videre, og da synes Sagsøgte, der er mødt frem forberedt til den mundtlige Forhandling, at have Krav paa, at denne gaar for sig, for at han kan opnaa frifindende Dom, hvis han dertil tror sig berettiget. Saalænge derimod som Sagsøgeren ej har nedlagt sin mundtlige Paastand i Retten, foreligger der efter Mundtlighedsprincipet ikke Noget fra hans Side, hvorpaa Sagen kan bevæge sig som processuelt Grundlag, og derfor maa man, da man ikke kan tvinge ham til at møde, indrømme ham Ret til at hæve Sagen, naturligvis alt medmindre Modfordring er fremsat fra Indstævntes Side, thi i saa Fald kan Sagen bevæge sig videre paa Grundlag heraf, jfr. § 100.

Kapitel IX.

Om Forkyndelser og andre processuelle Meddelelser.

I §§ 108—119 indeholdes de almindelige Regler om Maaden, hvorpaa Forkyndelser og Meddelelser skulle ske baade ved Underretterne, Landsretterne og Højesteret, „forsaavidt ikke Loven eller Parternes Overenskomst medfører Undtagelse". Ved „Loven" sigtes blandt Andet til Udkastets §§ 120, 121 og 122, hvilke bestemme andre og simplere Former i forskjellige Tilfælde. At „Parterne" gyldigen maa kunne renuncere paa Jagttagelsen af Forskrifterne i §§ 108—119 og vedtage flere eller færre Afvigelser fra dem, synes fremdeles ikke at burde bestrides.

Iøvrigt bemærkes særligt med Hensyn til § 108, at det formentlig vil være det Simpleste og Hurtigste, at een Stævningsmand fremtræder som den, der staar for Forkyndelsens Udførelse. At han for Bevisets Skyld skal medtage en anden Stævningsmand eller dog et andet Vidne, lader sig godt forene hermed. Fremdeles er det, for at undgaa unyttige Kompetencestridigheder og derpaa støttede Indsigelser under Sagen, saavelsom for at lette Stævningsmændenes Benyttelse saa meget som muligt, udtalt, at Retsgyldigheden af det Foretagne ikke svækkes, fordi Stævningsmanden har handlet udenfor den Retskreds, hvori han er ansat.

Bestemmelserne i §§ 108 og 109 trænge neppe til yderligere Forklaring. Medens § 108 bestemmer, at en Stævningsmand gyldigen

Digitized by Google

kan handle udenfor sin Kreds, naar han hertil er villig, fastsætter § 109, at de for Kredsen ansatte Stævningsmænd skulle iværksætte Forkyndelser indenfor Kredsens Grænser.

I §§ 111 og 112 indeholdes meget vigtige Forskrifter om Forkyndelsens Iværksættelse. Disse maa selvfølgelig være indrettede paa 1) at skaffe Underretningen saa sikkert som muligt til Parten, og 2) at gjøre det muligt at faae Forkyndelsen eller Meddelelsen iværksat, selv om Paagjældende søger at unddrage sig herfor.

Naar Stævningsmanden har modtaget det, der skal meddeles, har han altid først at forsøge at bringe Underretningen til Paagjældendes Kundskab paa en af de § 111 hjemlede Maader, enten paa den i Litr. a bestemte Maade, eller paa den i Litr. b omtalte Maade, og kun naar dette forgjæves er forsøgt, og Politiet ej heller har kunnet iværksætte Forkyndelsen, kan der skrides til den i § 112 sidste Stykke omhandlede offentlige Indstævning med Hensyn til hvilken det er mere usikkert, om den vil sætte Vedkommende i personlig Kundskab om Sagen, hvorved dog atter bliver at erindre, at offentlig Stævning aldrig kan benyttes, naar Sagsøgte har bekjendt Bopæl i Udlandet.

Stævningsmanden har altsaa først Valget imellem enten at søge at træffe Vedkommende personlig i eller udenfor Bopælen (Litr. b) eller, hvis dette er for vanskeligt, at iværksætte Forkyndelsen efter Litr. a. Denne sidste Udvej vil blandt Andet kunne benyttes, naar Vedkommende selv søger at undgaa Forkyndelsen ved ikke at ville lade sig træffe. Ifølge Litr. a kan nemlig Forkyndelsen gaa for sig, naar blot Vedkommende har bekjendt eller opspørgelig Bopæl eller midlertidigt Opholdssted indenfor Landets Grænser, selv om han ikke personlig der kan antræffes. Forkyndelsen kan i saa Fald iværksættes for forskjellige andre Personer, som staa i Forhold til ham, og disse kunne ikke nægte at modtage Forkyndelsen (§ 115), ligesom de og ere pligtige at bringe Underretningen til rette Paagjældende (§ 116). Erklære Stævningsmændene sig ude af Stand til at iværksætte Forkyndelsen enten efter Litr. a eller efter Litr. b, bliver der dog ikke strax at skride til offentlig Indstævning, men Sagen afgives til Politiet, og først naar ogsaa dette erklærer sig ude af Stand til at iværksætte Forkyndelsen, og det ikke heller ser sig istand til at meddele saadanne Oplysninger, hvorefter denne i andre Retskredse inden Riget kan iværksættes, og heller ikke kan opgive, at og hvor Sagsøgte har Bopæl i Udlandet, skrides der til offentlig Indstævning. Den Ulejlighed, der herved kan foraarsages Politiet, bør formentlig ikke komme i Betragtning, saameget mere som der ved § 115 2det Stykke er sørget for, at Forkyndelsesbyrden ikke temerært kan kastes over paa det, og det vistnok kun forholdsvis sjældent vil blive nødvendigt at benytte Politiets Hjælp. Politiet skal da søge paa den efter Omstændighederne hensigtsmæssigste Maade at bringe Underretningen til Paagjældende. I denne Henseende overlades Alt til dets Konduite. Om dets Forholdsregler føre til det forønskede Resultat, eller om de ere mere eller mindre hensigtsmæssige, har iøvrigt ingen Indflydelse paa Forkyndelsens Gyldighed (§ 117).

For at værne imod, at der skrides til offentlig Indstævning i Tilfælde, hvor dette ikke er nødvendigt, lader Udkastet det altsaa ikke bero paa Partens egen Afgjørelse, om Modpartens Bopæl eller Opholdssted vides eller kan opspørges. Den anordnede Fremgangsmaade er derimod den, at der kun kan skrides til den i § 112 sidste Stykke omtalte Forkyndelsesmaade, naar vedkommende Stævningsmand erklærer sig ude af Stand til at faae Forkyndelsen iværksat efter § 111, og Politiet, til hvem Sagen derefter afgives, ligeledes erklærer sig ude af Stand til at iværksætte Meddelelsen eller til at give saadanne Oplysninger, hvorefter den bliver at foretage i andre Retskredse eller paa Vedkommendes Bopæl i Udlandet. At Stævningsmanden gjør sig den tilbørlige Umage og ikke uden Nødvendighed opgiver at besørge Forkyndelsen efter § 111, maa søges bevirket, dels ved disciplinære Straffe for Forsømmelighed og Efterladenhed i hans Funktioners Udførelse (jfr. § 110), dels og maaske især ved en hensigtsmæssig Indretning af Taxten, f. Ex.

Digitized by Google

derved, at han erholder intet eller dog et lavere Gebyr, naar det ikke lykkes ham at besørge Forkyndelsen efter § 111.

Først naar Politiet tilbagegiver Parten det, der skal forkyndes, med paategnet Attest om, at det ikke har kunnet iværksætte Forkyndelsen eller Meddelelsen, og ikke heller ser sig istand til at opgive de fornødne Data, for at Forkyndelsen lovlig kan iværksættes i andre Retskredse inden Riget, eller i Udlandet paa et Sted, hvor Sagsøgte har fast Bopæl, kan Parten iværksætte Forkyndelsen efter § 112 sidste Stykke. Naar end ikke Politiet kan opspørge eller antræffe en Person, synes man med Grund at kunne sige, at for Parten intet Andet er at gjøre end at skride til en offentlig Indstævning, hvilket efter Nutidens Forhold hensigtsmæssigst sker ved Avisbekjendtgjørelser. Faaes det at vide, hvor i Udlandet Indstævnte midlertidigt opholder sig, er det derhos befalet, at Udfærdigelsen tillige skal tilsendes ham pr. Post i frankeret og rekommanderet Brev. Efter Postvæsenets nuværende Udviklingstrin er dette vistnok en saa paalidelig Meddelelsesmaade, at der er overvejende Sandsynlighed for, at Underretningen ad denne Vej naar sin Bestemmelse.

I § 113 omhandles, hvorledes Forkyndelsen eller Meddelelsen skal ske, naar Modparten, f. Ex. fordi det er en Udlænding, har bekjendt Bopæl i Udlandet (og ikke her). I saa Fald kan det ikke anses for retfærdiggjort at bruge offentlig Indstævning, men Forkyndelsen bør da ske for ham paa den efter Stedets Love foreskrevne Maade; den offentlige Indstævning bør indskrænkes til saadanne Tilfælde, hvor Forkyndelse ikke kan ske i Indlandet efter § 111 — uden eller efter Politiets Anvisning — og hvor Sagsøgeren ej har vidst og ej heller ved Politiets Mellemkomst faar at vide, at og hvor Sagsøgte har Bopæl i Udlandet. Den Omstændighed, at Sagsøgte, uden at have Bopæl i Udlandet, opholder sig der, synes derimod ej tilstrækkelig til at paabyrde Sagsøgeren Forkyndelse paa Stedet, da det ved et sligt temporært Ophold maa anses for aldeles usikkert, om Sagsøgte ikke atter er borte, inden Forkyndelsen kan iværksættes. Hvor Sagsøgeren skal iværksætte Forkyndelsen i Udlandet efter de der gjældende Regler, vil det vistnok ofte være til stor Lettelse for Parten og navnlig stille ham bedre overfor de udenlandske Autoriteter, gjennem hvilke Forretningen maa iværksættes, at han kan faae de fornødne Skridt rekvirerede af vedkommende Ret. Dens Forlangender ville fremtræde med en ganske anden Vægt end en Privatmands, til hvilken der mange Steder ikke tages Hensyn.

I Forbindelse med de heromhandlede Regler maa fremhæves, at de vanskeligere og vidtløftigere Forkyndelsesmaader i Reglen kun ville forekomme i de i § 123 omhandlede Tilfælde. Forkyndelser og Meddelelser under Sagens Gang, forsaavidt de overhovedet behøves, jfr. § 121, ville i Almindelighed kunne iværksættes uden Vanskelighed eller Tidsspilde, dels paa Grund af Reglen i § 120, dels paa Grund af Bestemmelserne i §§ 159 Litr. a, 162 Litr. a, 307 Litr. b, 308 1ste Stykke.

I § 114 er der aabnet Adgang for Parterne til at vedtage, at et vist Sted skal anses for Bopæl, og saaledes lette Indstævningen og Forkyndelsen. Navnlig er herved tænkt paa at gjøre det muligt for Parterne at vedtage, at Forkyndelser og Meddelelser lovlig kunne ske paa Vedkommendes Kontor eller Forretningslokale. Det maa forlanges, at der paa det vedtagne Sted findes Personer, som enten ifølge § 111 ere pligtige at modtage Forkyndelsen eller erklære sig for befuldmægtigede hertil. Thi da det ikke gaar an at paalægge aldeles Fremmede den af § 115 2det Stykke følgende Forpligtelse, vilde Følgen af, at der Ingen fandtes paa det vedtagne Sted, for hvem Forkyndelsen kunde iværksættes, kun blive, at det, der skal forkyndes, overleveres til Politiet, for at der af dette kan gaaes frem efter § 112, og derved vil enhver særegen Nytte af Vedtagelsen gaa tabt.

Det er klart, at Forkyndelsers og Meddelelsers Iværksættelse vilde i høj Grad besværliggjøres, hvis Stævningsmanden skulde være pligtig at legitimere sig som den, hvem Forretningen virkelig var overdraget af rette Vedkommende, for den eller dem, overfor hvem han optræder. For at afskjære al Tvivl i saa Henseende er § 115 1ste Stykke indsat. I Paragrafens 2det Stykke indeholdes en Regel,

Digitized by Google

som savnes i den nugjældende Ret, nemlig at de Personer, for hvilke Stævningsmanden mener at burde forkynde i Henhold til Reglerne i § 111, ikke kunne undslaa sig ved at modtage Forkyndelsen, ligesom der ogsaa paalægges dem et bestemt Ansvar for ved en ugrundet Vægring at kaste Forkyndelsesbyrden over paa Politiet.

I § 116 gives ligeledes en Forskrift, som savnes i den nugjældende Ret, men som synes i sig naturlig og billig.

I § 117 indeholdes den vigtige, men iøvrigt let forstaaelige Forskrift, at naar Parter og Stævningsmænd rigtigen have iagttaget de i §§ 111 og 112 givne Regler, ansees Forkyndelsen eller Meddelelsen for lovlig, uagtet den faktisk ikke kommer til Paagjældendes Kundskab. Paa denne sidste Omstændighed — der dog naturligvis kun meget sjældent vil indtræffe — kan der altsaa ikke støttes nogen Afvisningspaastand og heller ikke nogen Paaanke. Derimod vil den fornødne Hjælp efter Omstændighederne kunne ydes Paagjældende, naar han selv er aldeles uden Skyld, ved Bestemmelserne i § 327, 5°.

Reglerne i § 119 sigte til at bevirke, dels at den, hvem Noget forkyndes eller meddeles, erholder tilstrækkelig Oplysning om, hvad det er, dels at den, fra hvem Forkyndelsen eller Meddelelsen udgaar, faar det fornødne Bevis i Hænderne for, at Alt er rigtigt udført.

I §§ 120, 121 og 122 indeholdes Bestemmelser, hvorefter i visse Tilfælde den fornødne Meddelelse kan gives paa en lettere og simplere Maade end ifølge §§ 108—119.

Reglen i § 120 er grundet paa den Betragtning, at Sagførernes Stilling som offentlige Funktionærer og det Ansvar samt den Kontrol, de ifølge heraf ere undergivne, tillader, at der imellem Sagførere indbyrdes kan benyttes meget simple Former for Meddelelser og Forkyndelser. Hvor Sagførere optræde fra begge Sider, behøver man altsaa slet ikke at benytte Stævningsmænds Mellemkomst, men de kunne aldeles privat give hinanden de fornødne Meddelelser blot imod simpelt Modtagelsesbevis. I Paragrafens 2det Stykke udtales, at Forkyndelser eller Meddelelser ikke behøve at ske paa Sagførerens Bopæl eller indenfor de i § 118 omtalte Tider, men at de kunne afleveres paa hans Kontor til enhver Tid, da dette er aabent. Ligeledes er det ansat for ikkrest udtrykkeligt at bestemme, at Forkyndelsen kan ske for de tilstedeværende Kontorbetjente uden Hensyn til, om de staa i egentlig fast Tjenesteforhold til Sagføreren (jfr. § 111 Litr. a).

Den i § 121 indeholdte Forskrift er stemmende med den gjældende Ret og forstaar sig desuden af sig selv.

I § 122 handles om Meddelelser, der udgaa fra Retten. Exempler herpaa haves i §§ 79 i Slutn., 185 i Slutn., 217, 221, 264, 283, 322, 325, 335, 338, 378 o. m. fl. Det synes rettest her at burde overlades til Formanden at vælge den efter Omstændighederne hensigtsmæssigste Maade. I Reglen vil han vel benytte de ved Retten ansatte Bude, men undertiden kan dette være forbundet med Ulemper, f. Ex. naar Afstandene ere lange. Det er derfor tilføiet, at han er berettiget til at bruge Meddelelse pr. Post, hvorved blot bemærkes, at det er Forudsætningen, at slige Forsendelser maa betragtes som Breve i Kgl. Tjeneste.

Den i § 123 indeholdte Regel behøvede maaske ikke udtrykkeligt at udtales, da det vel maatte følge af Forholdets Natur, at Forkyndelse eller Meddelelse til Procesfuldmægtige kun kan finde Sted under Sagen, og altsaa ikke naar denne er endt ved Domsaffigelsen, jfr. Nellemann Processens alm. Del S. 412. Imidlertid kan det dog for Overfigtens Skyld være hensigtsmæssigt udtrykkelig at udtale, at Klageskriftet, den endelige Dom, samt de Skrifter, hvorved Retsmidlernes Anvendelse indledes (jfr. §§ 306, 307, 332), ere udelukkede fra at kunne forkyndes eller meddeles paa de i § 121 og 122 omhandlede simplere Maader eller for Procesfuldmægtige (§ 120), men skulle forkyndes eller meddeles til Parten selv og paa den fuldstændigste og mest betryggende Maade efter §§ 108—119.

Digitized by Google

Kapitel X.

Om Procesomkostninger.

Det følger af sig selv, at enhver af Parterne — afset fra Meddelelse af fri Proces — maa bære alle Udgifter ved de processuelle Skridt, som af ham rekvireres eller iværksættes, saalænge det ikke er afgjort, at Modparten er pligtig at erstatte ham disse, hvilken Afgjørelse i Reglen først sker ved den endelige Dom. Det Offentlige kan — afset fra Tilfælde af fri Proces — ikke indlade sig paa at give Forskud eller give Kredit til Parterne, men disse maa i Reglen forudbetale alle Retsgebyrer samt andre processuelle Betalinger, der ikke falde ind under Begrebet Sagførerssalær, jfr. som Ex. § 202. Medens det Ovenanførte saa at sige giver sig af sig selv, kan man derimod spørge, hvorledes det skal gaa i de Tilfælde, hvor Retten af egen Drift anordner processuelle Skridt. Paa Grund af Forhandlingsmaximen er dette naturligvis ikke Regel, men det kan undtagelsesvis forekomme; navnlig er der mange Tilfælde, hvor Retten indkalder Parterne og efter Omstændighederne Vidner og Andre til Retsmøder. De Udgifter, som herved foranledige, ere i Reglen ubetydelige, og der vil ikke være nogen Vanskelighed ved at foretage paagjældende Skridt og derefter kræve Udgifterne dækkede af den ene eller begge Parter, saameget mere som det sædvanligvis vil være til Rettens egne Bude eller deslige Personer, at Betalingerne skulle ske. En særegen Regel om forskudsvis Betaling af det Offentlige er dog givet i § 264, fordi der handles om Udgifter, nemlig Betaling til Skjønsmænd eller andre Sagkyndige, som kunne blive forholdsvis betydelige, og som de Privatmænd, der tilkaldes, have billigt Krav paa at erholde forudbetalte.

I § 126 opstilles det Hovedprincip for Procesomkostningernes Paalæg, at den tabende Part er pligtig at erstatte Modparten de ham ved Retssagen paaførte Udgifter, forsaavidt Parterne ikke maa anses selv at have truffet en anden Overenskomst. Ved dette Sidste tænkes fornemlig paa saadanne Tilfælde, som vel ikke ville være hyppige, men dog kunne forekomme, hvor Parterne blive enige om i fælles Interesse og til Regel for Fremtiden at søge et eller andet tvistigt Retsspørgsmaal afgjort ved Domstolene. Men afset fra saadanne Tilfælde opstiller Lovforslaget forresten — i Lighed med samtlige nyere Proceslove, men i Modsætning til vor hidtil gjældende Retspraxis — den Regel, at den tabende Part skal erstatte Modparten dennes Procesomkostninger. Det er især den nu herskende slappe Praxis, hvorefter Procesomkostningerne hæves, saasnart Retsspørgsmaalet i Sagen findes tvivlsomt, som haves for Øje. Ligesom denne Praxis ikke principmæssig kan forsvares, da den, som ved endelig Dom befindes at have Ret, derved tillige erkjendes ved Processen at have lidt et retsstridigt Tab, som bør erstattes ham, saaledes ere dens Virkninger i det Hele taget lidet heldige, da den i høj Grad svækker det Ansvar, som bør være forbundet med at lade det komme til Rettergang. En videre Udvikling af disse Betragtninger paa dette Sted er unødvendig; man kan i saa Henseende henvise til Literaturen og alle nyere fremmede Love om denne Gjenstand.

Det er klart, at den tabende Part dog kun har at erstatte de til Sagens forsvarlige Udførelse fornødne Udgifter. Dersom Modparten er gaaet ud over dette Maal, maa det blive hans egen Sag. Han maa selvfølgelig selv bære de Udgifter, som maatte følge af, at han har benyttet en Sagfører, der ikke boer paa Stedet, eller af, at han, for at faae en særlig bekjendt eller udmærket Sagfører, har tilsagt et extraordinært stort Salær, eller af, at han har indhentet andre bekjendte Juristers Responsa eller desl. Ligeledes er det klart, at Omkostningerne ved ufornødne Angrebs- eller Forsvarsmidler eller ved ufornøden Bevisførelse maa falde paa vedkommende Part selv. Om Udgifter have været fornødne, maa afgjøres af Retten ved et frit Skjøn, uden at særegen Bevisførelse herom finder Sted; Billigheden kræver her, at den i Paragrafens 3die Stykke opstillede Regel følges ved Bedømmelsen, da det ikke kan forlanges af Parten, at han skal kunne forudse, hvorledes den endelige Dom vil opfatte Sagen; kun forsaavidt vedkommende Angrebs- eller Forsvarsmidler eller Be-

Digitized by Google

viser allerede, da de benyttedes, kunde skjønnes at være overflødige, bør han bære Udgifterne alene.

Med Hensyn til Ansættelsen af Procesomkostningerne giver § 126 2det Stykke den vigtige Regel, at deres Beløb skal ansættes under Eet til en rund Sum, men dog saaledes, at de virkelig havte Udgifter saavidt muligt erstattes fuldt ud. Rettens frie Skjøn bliver i denne Henseende afgjørende, jfr. ogsaa § 199. Det er altsaa ikke Meningen, at en detailleret Udregning og Legitimation af alle de enkelte Udgifter skal finde Sted, ja den hidtil gjældende Praxis med de saakaldte skadesløse Procesomkostninger i visse Tilfælde formenes endog at burde falde bort. En saadan minutiøs Behandling af Omkostningsspørgsmaalet er hverken nødvendig eller hensigtsmæssig. Retten maa ifølge dens Kjendskab til samtlige Forhold kunne tilkjende Erstatningen i Form af en rund Sum, som ikke behøver at fjerne sig synderlig fra de virkelig havte Udgifter. Men hvad det er af Vigtighed at hævde i Modsætning til den herskende Praxis, er, at Retten i at fastsætte Procesomkostningernes Beløb skal have for Øje, at de havte Udgifter, saavidt muligt, skulle erstattes fuldt ud. Dette er, som bekjendt, ikke Tilfældet nu, men Domstolene ansætte Procesomkostningerne, naar disse skulle godtgjøres med en rund Sum, til Beløb, der vitterlig ere langt under de virkelig havte Udgifter, en Praxis, der yderligere skjærper det Ubillige i hele vort gjældende System i Henseende til Procesomkostningerne. Det er derimod Lovforslagets Mening, at de i § 199 for Skadeserstatnings Ansættelse og Bestemmelse givne Regler i det Hele skulle anvendes ogsaa med Hensyn til Procesomkostningerne.

Den i § 127 1ste Stykke givne Regel behøver neppe nogen nærmere Begrundelse, ligesom den i 2det Stykke indeholdte Undtagelse baade er i sig selv naturlig og derhos hjemlet i den nugjældende Ret, jfr. 1—5—11. Ogsaa Reglen i § 128 vil let forstaaes. Da det paahviler Sagsøgeren at anlægge Sagen paa lovformelig Maade, maa dens totale Afvisning med Hensyn til Procesomkostningsspørgsmaalet naturligen virke paa en analog Maade som Sagens Tab; derimod stiller det sig anderledes, naar Sagen kun afvises for en Del, men fortsættes for en Del. Thi vel er ogsaa den partielle Afvisning at anse som foraarsaget ved Sagsøgerens Fejl, men der paaføres ikke Sagsøgte noget særligt Tab ved denne Fejl, eftersom Sagen dog for en Del gyldigen fortsættes. Det vil nemlig ikke let kunne tænkes, at Sagsøgte virkelig paa Grund af de afviste Poster skulde have foretaget Forsvarsskridt, der medførte særlige Udgifter, jfr. §§ 173 og 174. Men skulde det være Tilfældet, er der ikke Noget til Hinder for, at disse særlige Udgifter kunne faaes erstattede hos Sagsøgeren ifølge det almindelige Princip i § 134.

I § 129 indeholdes en Regel, der, om man vil, indeholder en vis Vilkaarlighed, eftersom der ikke ifølge Sagens Natur er tilstrækkelig Grund til paa Processfællesskabet alene at bygge en almindelig Forpligtelse til at erstatte Procesomkostningerne in solidum. Men Reglen findes hensigtsmæssig og i mange enkelte Tilfælde retfærdig, og den vil ikke kunne afstedkomme nogen materiel Uret, da det andet Punktum i Paragrafen hjemler Retten Myndighed til at fritage for det solidariske Ansvar i hvilket Omfang, den finder rigtigt.

Reglen i § 130 1ste Stykke er den logisk rigtige Anvendelse af det i § 126 indeholdte Grundprincip om Procesomkostningerne paa saadanne Tilfælde, hvor Dommen falder ud til Parts Ed. Eftersom Eden aflægges eller ikke aflægges, bringes Sagen i den samme Stand, som om den var ubetinget vunden eller tabt. Det er forsaavidt at anse som en tilfældig Form, at Eden aflægges efter Dommen; dette kan derfor ikke gjøre nogen reel Forskjel. Hvis Eden blev aflagt under Sagen og den endelige Dom som Følge heraf blev ren kondemnatorisk eller ren frifindende, vilde man vel ikke tage i Betænkning at anvende Reglen i § 126 paa Procesomkostningsspørgsmaalet, men den Omstændighed, at Eden aflægges bagefter Dommen og at denne affattes alternativt, bør ikke gjøre nogen Forandring heri. Fra et principielt Standpunkt synes det herefter ikke at kunne bestrides, at Sagen, naar den Bevispligtiges Modpart aflægger en

Digitized by Google

paalagt Benægtelseseð, er i ganske samme Stilling, som om den Bevispligtige ellers havde tabt Sagen, fordi han ej kunde føre det ham paahvilende Bevis. Kommissionens Flertal er imidlertid gaaet ud fra, at Billighedshensyn tale for at give Retten Bemyndigelse til i saadanne Forhold at fritage den Bevispligtige for at erstatte Processomkostningerne, forsaavidt han har tilvejebragt Sandsynlighed for det paagjældende Anbringendes Rigtighed, se § 130 2det Stykke. Nægter en Part derimod at aflægge den ham paalagte Benægtelseseð, maa han behandles som den, der ikke tør fastholde sin Benægtelse og forsaavidt maa ansees som tilstaaende, og det heraf flydende Tab af Sagen bør paadrage Processens Omkostninger, ligesaavel som i Sager, der ikke falde ud til Ed. Vover den Bevispligtige ikke at aflægge en Sigtelseseð, hvortil han er admitteret, maa han betragtes som den, der ej kan eller vil staa ved sin Fremstilling af Sagen, og det deraf følgende Tab af Sagen bør medføre Processomkostningerne ligesom i andre Tilfælde.

Medens Lovforslaget gjennemfører den Grundsætning, at den Part, som taber Sagen i det Hele, bør erstatte Modparten Processens Omkostninger, stiller det sig anderledes, naar ingen af Parterne helt vinder Sagen, men Dommen kun tildels giver hans Paastand Medhold. Det kan da ikke siges om nogen af Parterne, at han særlig og mere end den anden er Processens retstridige Aarsag, thi Sagens Udfald har vist, at han havde Ret i ikke at ville efterkomme Modpartens Paastand, saaledes som den forelaa. I Reglen vil det under denne Forudsætning være retfærdigst og bedst stemmende med Grundsætningerne for Skadeserstatning, at hver Part selv bærer sine Omkostninger, da der ordentligvis vil mangle Retsgrund til at lægge dem over paa Modparten. Men skjønt det vel saaledes vil være det Sædvanligste, at Processomkostningerne ophæves i saadanne Tilfælde, kan det dog undertiden være billigt, at der afviges noget herfra, og navnlig at en lige Deling af flere eller færre Udgifter kan foretages. Dertil mangler der Hjemmel i vor hidtil gjældende Ret, men Lovforslaget aabner Adgang dertil ved Bestemmelserne i § 131 1ste Stykke. Medens den i § 131 1ste Stykke givne Regel i det Hele og i det Store er uomtvistelig rigtig og retfærdig og derfor ogsaa findes i alle Proceslove, vilde derimod dens bogstavelige og aldeles skarpe Gjennemførelse neppe stemme med Billigheden og det virkelige Livs Tarv. At en Part skulde gaa glip af Processens Omkostninger, saasnart Retten i en eller anden Bagatel frafaldt hans Paastand, saaledes at de kun tilkjendtes ham, naar Paastanden i Et og Alt og indtil det mindste Punkt toges til Følge i Dommen, vilde ikke være retfærdigt. Paastandens Overskridelse af det ved Dommen Tilkjendte bør ikke skille en Part ved Erstatning for Processomkostningerne, naar baade Overskridelsen er ubetydelig, og derhos ingen særskilte Omkostninger kan antages at være foranledigede ved Overskridelsen. Dette, som iøvrigt allerede antages i den gjældende Ret, foreslaaes i Lovudkastets § 131 2det Stykke.

De foranførte Regler ere navnlig beregnede paa Proceduren i første Instants. I §§ 132 og 133 gives Reglerne om Processomkostningerne, forsaavidt disse ere foranledigede ved Retsmidlernes Brug, altsaa ved Paaanke eller Besværing til højere Ret eller ved ny Foretagelse af Sagen ved samme Ret. Det første Tilfælde, som omhandles i § 132, frembyder ikke sær Vanskelighed; den Part, som *forgjæves* anvender Retsmidler, maa utvivlsomt forsaavidt ansees som tabende; de ved Retsmidlets Anvendelse foraarsagede Udgifter bør han erstatte, og hvad Processomkostningerne i første Instants angaar, forbliver det jo ved den i Dommen indeholdte Bestemmelse. Derimod stiller det sig anderledes, naar der ved Retsmidlets Anvendelse opnaaes en mere eller mindre vidtgaaende Forandring i den faldne Dom eller Kjendelse. I det Hele taget bør de almindelige Regler ogsaa her anvendes. Deraf vil bl. A. følge, at den Part, hvem Sagen ved Retsmidlets Brug endelig gaar imod, saaledes at Modparten overfor ham sætter sin hele oprindelige Paastand igjennem, ifølge Grundsætningen i § 126 som tabende bør betale Processomkostningerne ikke blot i Retsmiddelinstantsen, men

Digitized by Google

ogsaa for den lavere Instants. Sætter den ankende Part derimod ved Retsmidlers Brug kun for en Del sin Paastand igjennem, vil han ifølge Grundsætningen i § 131 ikke kunne faae sine Omkostninger erstattede og ej heller i Reglen kunne faae de i Dommen indeholdte Bestemmelser om Procesomkostningerne forandrede, forsaavidt disse ikke i og for sig ere fejlagtige efter det Udfald, Sagen har faaet i første Instants. Sætter han vel hele sin i Retsmiddelinstantsen fremsatte Paastand igjennem, men denne afviger fra hans oprindelige, i første Instants fremsatte, vil ham vel i Reglen hos Modparten faae sig tillagt de ved Retsmidlets Brug foraarsagede Omkostninger, men derimod ikke kunne opnaa Forandring i den oprindelige Doms Bestemmelser om Procesomkostningerne i første Instants. Disse Regler kunne imidlertid blive ubillige og der bør desaarsag være Adgang for Retten til at lempe dem. Det vil være haardt, om den Part, som har den første Dom for sig, saaledes at han maaske endog ved den har faaet sig tilkjendt Processens Omkostninger, ubetinget, dersom Retsmidlets Brug fremkalder et modsat endeligt Resultat, skal bære Sagens Omkostninger helt igjennem ogsaa i første Instants, og navnlig vil dette være ubilligt, hvor det kun er en forskjellig Opfattelse af Retsspørgsmaalet hos Domstolene, der foranlediger det forandrede Resultat. Derfor giver § 133 en Adgang for Retten til at gribe lempende ind, hvor Billighed taler derfor, og fritage vedkommende Part for at udrede enten alle Omkostninger eller dog visse Dele af dem.

Det er ofte Tilfældet, at Hovedsagens Behandling netop paa Grund af den i Anledning af det anvendte Retsmiddel trufne Afgjørelse skal fortsættes, f. Ex. naar ved Paaanke opnaaes Hjemvisning eller naar ny Foretagelse af Sagen tilstaaes. Det vil da kunne være hensigtsmæssigt, at ikke blot Spørgsmaalet om Omkostningerne ved Sagens tidligere Behandling, men ogsaa ved selve Retsmidlets Anvendelse udsættes til den endelige Dom, hvor der da under Eet vil kunne finde en Fastsættelse af Omkostningsspørgsmaalet Sted, navnlig saaledes, at Erstatningen paalægges i en rund Sum under behørig Jagttagelse af samtlige de Hensyn, som skulde virke ind ifølge §§ 126 og 131.

I § 134 indeholdes en almindelig Grundsætning, som maa bestaa ved Siden af de øvrige Regler om Procesomkostningerne, og som maa finde Anvendelse uden Hensyn til Sagens Udfald. Iøvrigt er Grundsætningen selv naturlig og billig, hvorfor den ej videre behøver at begrundes, ligesom den ogsaa er anerkjendt i den gjældende Ret. Det følger af sig selv, at § 134 kan fyldestgjøres derved, at Retten i den endelige Dom kompenserer Parternes gjensidige Krav paa Erstatning af Procesomkostningerne, og navnlig kan dette ske derved, at den Part, som iøvrigt vinder Sagen, maa taale et Afslag eller en Nedsættelse ifølge § 134, fordi han har foraarsaget Modparten unødvendige Udgifter. Ved Opgjørelsen heraf gaar Retten frem efter et frit Skjøn og fastsætter det endelige Resultat i Form af en rund Sum, dog at selvfølgelig en kort Angivelse af de til Grund lagte Synspunkter maa indflyde i Dommens Præmisser.

Hvad angaar § 135, da indeholder denne en Afvigelse fra den hidtil gjældende Ret, der ikke kjender en saadan særskilt foreløbig Afgjørelse af Spørgsmaalet om den ene Parts Ret til at faae visse Procesudgifter erstattede af den anden. Men Reglen i § 135 er i og for sig naturlig, og efter Lovforslagets hele System vil der være langt mere Anvendelse for den end nu, idet spildte Møder og derved foraarsagede Udgifter efter det nye System af saa mange Grunde kunne opstaa, f. Ex. naar en Part for silde fremkommer med et faktisk Anbringende eller et Bevis, i hvilke Tilfælde Prækluſion efter Lovforslaget ingenlunde altid finder Sted, men kun en Forpligtelse til at bære Omkostninger, jfr. §§ 167, 185, 186 o. fl. I alle disse Tilfælde har Spørgsmaalet om Forpligtelsen til at erstatte disse Udgifter aabenbart aldeles ikke Noget at gjøre med Sagens endelige Udfald.

I §§ 136 og 137 indeholdes Regler om den Forpligtelse til at erstatte Procesomkostningerne, som efter Omstændighederne kan paahvile enten Sagføreren eller andre Ret-

Digitized by Google

tergangsfuldmægtige eller Dommere. Det er i og for sig klart, at Sagføreren maa være pligtig at erstatte de Udgifter, som han ved pligtstridig Opførsel har foraarsaget, en Regel, som ogsaa haves i den gjældende Ret. Sædvanligst vil dette Spørgsmaal opstaa mellem Sagføreren og hans Mandant, men i saa Fald vedkommer det ikke Processen, og Modparten maa i Reglen anses for berettiget til at modsætte sig dets Indblanding i den. Men det kan ogsaa hænde, at Modparten lider Skade eller Ophold ved Sagførerens urigtige Forhold, og i saa Fald er det billigt, at han kan faae Erstatning hos Sagføreren, ligesaavel som hos Parten selv, ved Dommen i Hovedsagen. Kun følger det af sig selv, at den, der nedlægger en saadan Paastand, maa drage Omsorg for, at Sagføreren faar Adgang til at udtale sig om den. Det vil altsaa sige, at Paastanden maa fremsættes betimeligt. I Reglen behøves der ikke heller videre, thi særlige Foranstaltninger for at underrette Sagføreren om dens Nedlæggelse ville være unødvendige undtagen i det sjældne Tilfælde, at en ny Sagfører er indtraadt i Sagen istedetfor den, som man vil drage til Ansvar. De i § 137 indeholdte Regler anvise Maaden, hvorpaa Ansvar i simple og lette Former kan gjøres gjældende mod Dommeren i Forbindelse med Hovedsagens Paaanke til højere Ret. Det findes ikke nødvendigt at bevare den nuværende Rets Regel, hvorefter en underordnet Dommer altid skal stævnes i Tilfælde af Sagens Indbringelse for højere Ret, selv om man ikke vil gjøre Ansvar gjældende imod ham; det er i Virkeligheden en besværende og unyttig Formalitet, thi det forekommer aldrig, at Dommeren møder blot for at opretholde sin Embedshandling. Derimod følger det af sig selv, at der maa gives Dommeren Lejlighed til at forsvare sig, naar der nedlægges Paastand over ham. Hvor Paaanke benyttes, maa dette ske derved, at Dommeren faar Meddelelse om den over ham nedlagte Paastand, samtidigt med at Ankeskriftet forkyndes for Modparten; hvor Besværing benyttes, er det nok, at Paastanden optages i Besværingsskriftet, da dette jo passerer Dommerens Hænder, og han faar Lejlighed til at erklære sig over det.

Ved § 138 indføres der en ny Regel i vor Ret — som er almindelig i alle fremmede Proceslove — nemlig, at Sagvolderen kan forlange, at Sagsøgeren, naar han er Udlænding, skal stille Sikkerhed for de eventuelle Procesomkostninger. Det er en Besynderlighed, at denne Regel ikke allerede gjælder, thi i og for sig er det ikke mere end billigt, at den, der ved vore Domstole vil hænde exigibel Dom over en Person, ej skal kunne henvise denne til for de i samme Dom ham selv paalagte Procesomkostninger at søge til fremmede Lande og muligen underkastes meget Besvær for at faae dem inddrevne.

Kapitel XI.

Om Meddelelse af fri Proces.

Dette Kapitel indeholder i det Væsentlige kun de hidtil gjældende Regler om den i Overskriften angivne Gjenstand, naar undtages den Forandring, at Meddelelsen af fri Proces, forsaavidt den i Overensstemmelse med Udkastets almindelige Regel er betinget af Uformuenhed (beneficium paupertatis), fra Administrationen er henlagt til den dømmende Myndighed. Om denne Forandring har der iøvrigt været delte Meninger i Kommissionen. Nogle af Kommissionens Medlemmer have været af den Formening, at ligesom det i og for sig maa anses for principrigtigst at overlade Administrationen Afgjørelsen af det omhandlede Spørgsmaal, der egentlig ikke kan betragtes som processuelt, men er et Spørgsmaal om offentlig Understøttelse, saaledes vilde det ogsaa af praktiske Hensyn være misligt at gaa bort fra den hidtil bestaaende Ordning. Navnlig befrygtes den Prøvelse af Sagen, der efter Udkastet (§ 139 Nr. 2) ligesom efter den gjældende Ret skal gaa forud for Meddelelse af fri Proces, at kunne medføre Fare for Rettens Upartiskhed eller i al Fald for Tilliden til denne.

Digitized by Google

De Medlemmer af Kommissionen, der slutte sig til den i Udkastet foreslaaede Ordning, ere derimod af den Anskuelse, at Henlæggelsen af den heromhandlede Afgjørelse til Domstolene principielt er begrundet allerede ved den Betragtning, at Meddelelse af fri Proces til den Uformuende, om den end hidtil hos os i Formen er fremtraadt som en Naadessag, dog i Virkeligheden maa indrømmes at være et Retfærdighedskrav. Efter disse Medlemmers Formening vil der derhos under den nye Ordning overhovedet ikke kunne paavises nogen anden Myndighed, i hvis Haand Afgjørelsen naturligt kan lægges. Thi vil man ikke skabe en særlig for dette Øiemed indrettet Myndighed — en Fremgangsmaade, som neppe vil findes begrundet, hvor der er Tale om en i sig selv saa underordnet Virksomhed *) —, er man under Forudsætning af, at Spørgsmaalet skal unddrages den dømmende Myndighed, nødvendig henvist til i al Fald for Underrettssagernes Vedkommende at henlægge Afgjørelsen til Amtmændene. Men da disse Embedsmænds tidligere Forbindelse med Retsplejen under det nye System iøvrigt paa alle Punkter ophæves, er det vistnok lidet naturligt at forbeholde dem Afgjørelsen af dette ene Spørgsmaal. Det kan endelig ikke antages, at det omhandlede Spørgsmaals Henlæggelse til den dømmende Myndighed vil medføre nogen praktisk Ulempe af virkelig Betydning. For det Første har Erfaringen i de tyske Stater, hvor Afgjørelsen er henlagt til Domstolene, ikke, saavidt vides, givet Anledning til at befrygte denne Ulempe. Men i ethvert Tilfælde kommer Faren for, at Rettens frie og upartiske Stilling til selve Retssagen skulde forrykkes til at ligge meget fjernt, naar den judicielle Afgjørelse af Spørgsmaalet om fri Proces ordnes paa den i Udkastet foreslaaede Maade, hvorefter det, forsaavidt Underrets- og Landsretssager angaar, afgjøres af Formanden for vedkommende Landsret med Forbehold af Partens Adgang til at føre Besværing for højere Ret og forsaavidt Højesteretssager angaar, af Højesterets Formand (§ 141). Det maa derhos erindres, at der i al Fald er ydet fornøden Garanti imod hin Fare ved de nye Inhabilitetsbestemmelser i Udkastet, der ikke som den gjældende Ret indskrænke sig til at opstille et vist begrænset Antal Inhabilitetsgrunde, men give Parterne Adgang til ved deres Indsigelse at fjerne en Dommer i ethvert Tilfælde, hvor der foreligger Omstændigheder, som ere egnede til at vække Tvivl om hans fuldstændige Upartiskhed, jfr. § 35. Iøvrigt tør det vistnok antages, at der sjælden vil vise sig Trang til at gjøre Brug af disse Bestemmelser; men selv om denne Forudsætning ikke maatte holde Stik, kan der ikke af Udkastets Ordning flyde væsentlige Ulemper, idet det ikke vil være forbundet med nogen praktisk Vanskelighed at holde den eller de Dommere, hvem Spørgsmaalet om fri Proces har foreligget til Afgjørelse, udenfor Paakjendelsen af selve Retstrætten.

Med Hensyn til de enkelte Bestemmelser i Kapitlet bemærkes endnu Følgende:

§ 139, der omhandler de almindelige Betingelser for Meddelelse af fri Proces, stemmer i alt Væsentligt med den gjældende Ret (Frd. 23de Marts 1827 § 2). Dog ere de ældre Bestemmelser om særlig Adgang for Fæstebønder til fri Proces i visse Fæstesager udeladte, idet der efter de forandrede Forhold ikke kan antages at være Trang til saadanne Undtagelsesbestemmelser. Fæstebønder ville altsaa efter Forslaget kun have Adgang til fri Proces, naar de i § 139 1ste Stykke angivne almindelige Betingelser foreligge.

Om de Fordele, Parten opnaar ved fri Proces, gives der i § 140 Bestemmelser, der ligeledes i det Væsentlige slutte sig til den bestaaende Ret. Som en ny Bestemmelse fremhæves dog, at Rejseudgifter, Diæter og anden Betaling til Vidner, Syns- og Skjønsmænd ifølge § 140 Nr. 2 skulle afholdes af det Offentlige. Denne Afvigelse fra den gjældende Ret er en naturlig Følge af de nye Regler, Forslaget indeholder om Godtgjørelse og Beta-

*) En saadan Ordning bestaar dog i Frankrig ifølge Lov 22de Januar 1851, der henlægger Afgjørelsen til en ved hver Kollegialret indrettet Myndighed (bureau d'assistance) bestaaende af forhenværende Øvrighedspersoner, Advokater eller Notarer samt forskjellige administrative Embedsmænd. Hvad angaar Tyskland, lægger Civilprocesloven af 1876 Afgjørelsen i Domstolenes Haand, en Ordning, der iøvrigt ogsaa hidtil har været den gjældende i flere af de vigtigste tyske Stater.

Digitized by Google

ling til de omhandlede Personer. Efter Bestemmelsen i Nr. 2 overtager det Offentlige endvidere Udgifter til Brevporto og Avisbekjendtgjørelser, en Begunstigelse, der hidtil ikke har været indbefattet i den sædvanlige Bevilling til fri Proces, men efter Omstændighederne extraordinært kunde tilstaaes af Justitsministeriet. Hvad angaar Partens Adgang til uden Udgift for ham at faae en Sagfører beskikket til Sagens Udførelse, er saadan Understøttelse ved Bestemmelsen i Nr. 3 gjort afhængig af, at Sagførerhjælp ikke skjønnes at være unødvendig. Herved har man navnlig havt Underretsproceduren for Øje, idet det paa Grund af dennes Simpelhed ikke sjælden vil være muligt for Parten at undvære Sagførerhjælp (ligesom nu i private Politisager og mindre Gjældssager).

§ 140 2det Stykke hævder den ogsaa i den bestaaende Ret gjældende Grundsætning, at fri Proces er uden Indflydelse paa Parternes gjensidige Stilling i Sagen. Den Part, hvem der er meddelt fri Proces, maa altsaa tilsvare Modparten Processens Omkostninger, forsaavidt de almindelige Regler for disses Erstatning føre hertil, — en Mulighed, som vel laa fjernt efter de hidtil i Praxis fulgte Grundsætninger for Procesomkostningers Idømmelse, men let kan indtræde efter de i det foregaaende Kapitel givne nye Bestemmelser, hvorefter Sagens Tab paadrager Procesomkostningerne uden Hensyn til dens Tvivlsomhed. Paa den anden Side er den Omstændighed, at der er meddelt en Part fri Proces, uden Indflydelse paa Modpartens Forpligtelse til at erstatte Processens Omkostninger i samme Omfang, som om fri Proces ikke var meddelt.

Hvad angaar Bestemmelserne i § 141, kan der med Hensyn til de Grunde, som have ført til at henlægge den af Uformuenhed betingede Meddelelse af fri Proces fra Administrationen til den dømmende Myndighed, henvises til de indledende Bemærkninger til dette Kapitel. Af disse fremgaar tillige Hovedgrunden til, at man ikke for Underretssagers Vedkommende har henlagt Afgjørelsen til Underdommeren, og frembeles til, at den saavel i disse Sager som i Landsretssager ikke er henlagt til den samlede Landsret, men overladt Retsformanden alene. Som et mindre væsentligt Fortrin ved den i sidstnævnte Henseende foreslaaede Ordning kan endnu fremhæves den større Hurtighed i Afgjørelsen, som vil kunne opnaaes derved, at Beslutning tages af Retsformanden alene. Om Anvendelse af Retsmidler imod den trufne Afgjørelse gives Bestemmelserne i § 144. Gaar Afgjørelsen ud paa at tilstaa fri Proces, er der selvfølgelig ikke Grund til at tilstede noget Retsmiddel imod den; thi Modparten har ingen Interesse i en saadan Beslutnings Omstødelse. Afslaaes derimod Andragendet om fri Proces, kan Afgjørelsen, forsaavidt den er truffen af en Landsrets Formand, indbringes for Højesteret. At den Form, hvorunder dette skal ske, er Besværing, følger naturligt af det heromhandlede Spørgsmaals Beskaffenhed.

§ 142 indeholder nogle nye Bestemmelser, i Henhold til hvilke en allerede given Tilstaaelse af fri Proces under visse Betingelser bortfalder eller kan tages tilbage. Efter den bestaaende Ret gjælder en Tilstaaelse af fri Proces ikke blot for den, hvem den er givet til, men ogsaa for hans Arvinger. En saadan Regel stemmer imidlertid ikke med Forholdets Natur; thi naar Vedkommende er død, bliver det hans Arvingers økonomiske Forhold, hvorpaa det maa komme an ved Afgjørelsen af Spørgsmaalet om fri Proces, og disse kunne naturligvis være meget forskjellige fra Partens egne. Efter § 142 skal derfor ved Partens Død den givne Tilstaaelse af fri Proces bortfalde. Ligesaa naturlig er Paragrafens anden Bestemmelse, hvorefter den Parten tilstaaede fri Proces kan tages tilbage, naar de Forudsætninger, under hvilke den er meddelt, vise sig ikke at være tilstede eller at være bortfaldne. Herved tænkes dels paa, at vedkommende Parts Formuesomstændigheder under Sagens Drift kunne undergaa en saadan Forandring, at Grunden til fri Proces bortfalder, dels paa det Tilfælde, at Parten ifølge senere fremkomne Oplysninger kan skjønnes ikke at have havt rimelig Grund til at procedere, en Mulighed, som ikke ligger fjernt, hvor der er Spørgsmaal om fri Proces i første Instants og hvor Afgjørelsen som Følge heraf er truffen i Henhold til Partens enfidige Fremstilling af Sagens Sammenhæng.

I § 143 gives nogle yderligere Bestem-

Digitized by Google

melser om Udstrækningen af den ved fri Proces hjemlede Ret. At denne ikke kan omfatte Appelinstantsen, følger tildels allerede af den formelle Grund, at Afgjørelsen i de forskjellige Instantser kan tilkomme forskjellige Myndigheder, hvortil endnu kommer, at det Spørgsmaal, om der er Grund til at meddele fri Proces, ikke behøver at stille sig ens i begge Instantser. Paa den anden Side udstrækker § 143 Virkningen af fri Proces til hele Sagen i paagjældende Instants, derunder til den for at opnaa ny Foretagelse af Sagen for samme Ret foreskrevne Procedure, samt til Exekutionen. De saaledes givne Bestemmelser stemme iøvrigt i alt Væsentligt med den gjældende Ret saavelsom med, hvad der plejer at gjælde andetsteds.

Bestemmelsen i § 145 gaar ud paa at opretholde den Myndighed, Justitsministeriet hidtil har havt til uden Hensyn til Uformuenhedsbetingelsen at tilstaa fri Proces (beneficium processus gratuiti) saavel i offentlige Myndigheders, Stiftelsers og Embedsmænds Sager som i andre Tilfælde, hvor det Offentliges Interesse gjør det ønskeligt, at en judiciel Afgjørelse af et Spørgsmaal tilvejebringes. Det vilde vistnok blive følt som et meget væsentligt Savn i Forvaltningen, om der ikke var Adgang til at faae saadanne Spørgsmaal afgjorte ved Domstolene uden Bekostning for Vedkommende, og da det Hensyn, som har ført Udkastet til iøvrigt at lægge Meddelelse af fri Proces i Domstolenes Haand, nemlig at den Uformuende i saa Henseende har et Retfærdighedskrav, ikke gjør sig gjældende i den heromhandlede Kreds af Tilfælde, har man fundet det retteſt for dennes Vedkommende i det Hele at fastholde den bestaaende Ordning, dog saaledes, at det er overdraget til vedkommende Retsformand at træffe de Foranstaltninger, som Iværksættelsen af Ministeriets Resolution maatte udkræve.

Kapitel XII.

Om Rettergangsboder.

Medens der paa et andet Sted er givet Bestemmelser om Rettens Myndighed til at haandhæve Rettergangspolitiet og til i dette Øjemed at anvende de fornødne Straffe imod enhver i Retten mødende Person (se § 81), omhandler nærværende Kapitel de Straffe, som for andre Rettergangen vedkommende Misbrug kunne paalægges Sagens Parter eller disses Fuldmægtige. Dog haves her ligesom i § 81 kun den Straffemyndighed for Øje, der udøves akcessorist under Hovedsagen uden særlig Straffesag og uden anden Undersøgelse end den, selve Hovedsagens Gang frembyder. Denne Straffemyndighed er i Overensstemmelse med de nyere Loves Grundsætninger efter Forslaget ikke udstrakt videre end til Ikjendelse af Boder, men medfører paa den anden Side ligesaa lidt som den i § 81 omhandlede nogen Indskrænkning i Adgangen til under en særlig Straffesag at drage den Skyldige til Ansvar efter Straffelovens almindelige Bestemmelser, hvor disse iøvrigt ere anvendelige, se § 148.

I Modsætning til den gjældende Ret, som indeholder en Mængde specielle Bestemmelser om processuelle Straffe, har man i Forslaget indskrænket sig til nogle faa almindelig holdte Regler. Først fremhæves i Overensstemmelse med den gjældende Ret de forskjellige Forhold, som for Tiden begrunde Anvendelse af Mulkten for unødig Trætte, hvorved dog bemærkes, at opdigtede Udsættelsesgrunde, der efter den bestaaende Lovgivning ansees med kvalificeret Straf, i Forslaget ere inddragne under den almindelige Regel (§§ 146—147). Man har derhos ikke fundet Grund til i Lighed med den gjældende Ret at give særlige Straffebestemmelser for de forskjellige Retter, men der er for alle baade over- og underordnede Retter fastsat den samme Strafferamme, hvis Maximum (400 Kr.) svarer til det, der for Tiden gjælder ved Højesteret, medens Minimum (40 Kr.) er noget større end det hidtil for de underordnede Retter foreskrevne.

Efter den gjældende Ret kan Mulkten for unødig Trætte i Almindelighed kun paalægges Parten selv. Denne Fremgangsmaade er imidlertid noget vilkaarlig, saameget mere som det i nogle af de heromhandlede Forhold endogsaa ligger nærmest at søge Skylden hos vedkommende Rettergangsfuldmægtig. I § 149 opstilles derfor den Regel, at Straf i Henhold

Digitized by Google

til §§ 146 og 147 kan paalægges ikke blot Parten men ogsaa hans Rettergangsfuldmægtig eller efter Omstændighederne begge, forsaavidt det maa antages, at de ere skyldige eller medskyldige i det stedfundne ulovlige Forhold. At der i saadanne Tilfælde, hvor Flere ere medskyldige i det Forhold, der paadrager Boden, bliver at anvende Straf imod hver især af dem, følger af den almindelige Grundsætning i Straffelovens § 30.

I §§ 150—51 gives der særegne Straffebestemmelser for Sagførere, til hvis Forhold i Rettergang der med Føje kan stilles større Fordringer, end der gjøres gjældende overfor Andre. I Overensstemmelse hermed fastsætter § 150 kvalificeret Bødestraf for Sagførere, der ved opdigtede Udsættelsesgrunde eller andre Udflugter forhale Retssager, hvorhos der i Lighed med Frd. 16de Januar 1828 § 14 er givet en almindelig Straffebestemmelse om andet ulovligt Ophold af Sager, hvori Sagførere maatte gjøre sig skyldige. Hvad angaar de i § 151 ommeldte Forhold, indeholder den bestaaende Lovgivning kun en særlig Straffebestemmelse, forsaavidt saadant Forhold er udvist i en beneficeret Sag, ligesom det vistnok er almindelig antaget, at Sagførere udenfor det nævnte Tilfælde overhovedet ikke kunne straffes for Efterladenhed i at fremme Retssager, medmindre den er forsætlig. Det bør imidlertid hævdes, at et saadant Forhold ikke blot er en Forseelse imod Mandanten, men tillige et Brud paa Sagførerens Pligter overfor det Offentlige. Dette Synspunkt laa ganske vist fjernere under den skriftlige Procedure, hvor Retsplejens Interesse i, at Sagerne fremmes med tilbørlig Hurtighed, ikke synderlig gjør sig gjældende. Under den nye Ordning vil derimod Forhaling af Sagerne i en væsentlig Grad kunne virke hæmmende paa Retsplejen.

Det er en Selvfølge, at de ovenfor omhandlede Straffebestemmelser ikke udtømme det Strafansvar, Sagførere kunne paadrage sig ved Forseelser i Rettergang, men kun indeholde et Supplement til Reglerne i Straffeloven, hvis Kapitel 13 om Forbrydelser i Embedsforhold efter Udkastets Forudsætning — der iøvrigt maa anses for stemmende med hvad der efter rigtig Fortolkning ligger i den gjældende Ret — ogsaa er anvendeligt paa Sagførere, se Udkast til Lov om Domsmagtens Ordning m. m. § 132. Naar en Sagfører skal drages til Ansvar efter Straffelovens Kapitel 13, maa dette imidlertid ordentligvis ske under en særskilt Straffesag, som efter offentlig Foranstaltning anlægges imod ham, ganske i Overensstemmelse med de almindelige Regler om Paatale af Embedsforseelser. Herfra bør vistnok ingen Undtagelse gjøres, naar Straffen overstiger Bøder. Ifølge den bestaaende Lovgivning kan vel Straf af Fortabelse af Retten til at udøve Sagførervirksomhed idømmes en Sagfører akcessorisk under Hovedsagen; men en saadan Fremgangsmaade strider ganske imod de Grundsætninger, der iøvrigt følges i Strafferetsplejen. Forsaavidt derimod den af Sagføreren forskyldte Straf ikke overstiger Bøder og ingen særlig Bevisførelse udfordres for at oplyse det strafbare Forhold, er det formentligt naturligt at aabne Adgang til Straffens Idømmelse under selve den Sag, hvori Forseelsen er begaaet. Dette fastsættes i § 152.

§ 153 stemmer ganske med den gjældende Ret.

Kapitel XIII.

Om den tvungne Forligsprøve.

Med Hensyn til dette Kapitels Indhold skal den Bemærkning forudskikkes, at Kommissionen ikke har anset en gjennemgribende Reform af Forligslovgivningen for indbefattet i den Opgave, som er stillet den. En saadan Reform staar ikke i nogen nødvendig Forbindelse med den paatænkte Omordning af Rettergangsmaaden, og det synes derfor naturligst, at den i al Fald forbeholdes en særlig Lov og uafhængig af Procesreformens Gang bringes frem til den Tid, der i og for sig maatte anses for hensigtsmæssigst til dens Gjennemførelse. I nærværende Kapitel har man derfor indskrænket sig til de faa Bestemmelser, som udkræves for at knytte den nye Rettergangsmaade til det bestaaende Forligsinstitut og for at afhjælpe

Digitized by Google

nogle Mangler ved dette, der i en særlig Grad vilde føles i det nye Processystem.

§ 154 fastsætter, i hvilke Sager Forligsprøve skal finde Sted. Medens Hovedreglen gives ganske i Overensstemmelse med den gjældende Ret, ere de i Paragrafen opstillede Undtagelser tildels nye Bestemmelser. Efter den bestaaende Lovgivning skal saaledes i Modsætning til den under Litr. b givne Regel Forligsmægling efter Kontraklage forsøges med Hensyn til Modfordringer, naar det ikke med fuldkommen Bestemthed kan skjønnes, at Modfordringen allerede ifølge Hovedklagens Indhold har været undergiven Forligsmægling, hvilket kun sjælden vil være Tilfældet. Da Forhandlingerne under den i Hovedsagen foretagne Mægling imidlertid ordentligvis ville have udstrakt sig ogsaa til denne Side af Parternes Mellemværende, bliver særlig Forligsprøve med Hensyn til Modfordringen i Almindelighed en unyttig Foranstaltning, og efter Udkastet ligger det saa meget nærmere at opgive denne Formalitet, som Modfordringer ifølge § 101 ikke skulle gjøres gjældende under Søgsmaalsform, men behandles aldeles som en Bestanddel af Indstævntes Forsvar. Den i Litr. c omhandlede Undtagelse er kun ny, forsaavidt den foruden Vexelsager omfatter de øvrige Tilfælde, i hvilke hurtig Retsforfølgning i Overensstemmelse med sjette Afsnit Kapitel II finder Sted, en Udvidelse, der er grundet i lignende Hensyn som den nugjældende Undtagelse af Vexelsager fra Forligsmægling. Det er iøvrigt en Selvfølge, at det kun er den tvungne Forligsprøve, der bortfalder i disse Tilfælde. Hermed er altsaa ikke udelukket, at Parterne, naar de ere enige, kunne møde frivilligt for Forligskommissionen og derved forskaffe Gjælden Exigibilitet ad Overenskomstens Vej. Samtidig med at Udkastet saaledes har opstillet nye Undtagelser fra Hovedreglen om Forligsmæglings Nødvendighed, har det paa den anden Side udeladt flere af de nugjældende. For det Første ere Sager, der af Embedsmænd anlægges i Anledning af ærerørige Beskyldninger, ikke medtagne, fordi de ifølge Udkastets Forudsætning for Fremtiden ville falde ind under Straffeprocessen, se Straffeprocesudkastets § 1. Fremdeles har man ikke fundet Grund til blandt Undtagelserne at optage civile Sager, der anlægges af eller imod Ministerierne eller Øvrighederne, en Undtagelse, der vistnok heller ikke efter rigtig Lovfortolkning havde Hjemmel i Frd. 10de Juli 1795, men længe har staaet fast i vor Retspraxis. Efter Forholdets Natur er der aabenbart ikke nogen Grund til, at civile Sager, hvori det Offentlige er Part, skulle gaa Forligskommissionen forbi; thi det kan paa ingen Maade siges, at Forlig ikke kan indgaaes i saadanne Tilfælde, og at Forligsmæglingen som Følge heraf vil være en unyttig Formalitet. Selv bortset fra, at det neppe er rigtigt, at vedkommende Autoriteter under ingen Omstændigheder kunne være berettigede til at slaa noget af paa Statskassens Fordringer, vil det jo meget godt kunne tænkes, at et Forlig kan opnaaes, hvorved den Private paatager sig Alt, hvad der fordres af ham. Og naar han er villig hertil, synes det dog højst urimeligt, at han, fordi Staten er hans Kreditor, skal nødes til at udholde en Proces, som kunde være undgaaet, og underkaste sig de heraf flydende Udgifter.

Hvad angaar de forligsmæglende Myndigheder, lader Udkastet det i Landsretssager have sit Forblivende ved den gjældende Rets almindelige Regel, hvorefter Mæglingen foretages af Forligskommissionerne, se § 156. For Underretssagers Vedkommende bestemmer derimod § 155, at Mæglingen foregaar ved Retten paa den Maade, som hidtil har været gjældende med Hensyn til private Politisager. Dette stemmer med den Stilling, der iøvrigt er anvist Dommeren i disse Sager, og med det Hensyn til Simpelhed og Hurtighed, der i det Hele har været bestemmende ved Underretsprocedurens Indretning. Den nævnte Bestemmelse er i Virkeligheden heller ikke nogen meget indgribende Forandring af den gjældende Ret, idet de Sager, Udkastet henlægger til Underretten, netop for en stor Del svare til de Tilfælde, i hvilke der ogsaa efter den bestaaende Lovgivning mægles Forlig af Dommeren. Endnu bemærkes, at det er forudsat i Tyendesager paa Landet at skulle have sit Forblivende ved den hidtil bestaaende Ordning, saaledes at der for disse Sagers Vedkommende

Digitized by Google

ikke mægles Forlig ved Retten, men foretages den i Lov 10de Mai 1854 § 65 ff anordnede Forligsmægling for den særlige Mægler i Tyendesager, jfr. § 345.

Naar undtages visse særegne Procesarter, er det efter den gjældende Ret det Almindelige, at Retten først efter Sagens Optagelse til endelig Dom undersøger, om Forligslovgivningen er behørig iagttagen. Kun forsaavidt en særskilt Procedure og Paakjendelse af Formaliteten er forlangt af Parterne, afviges der fra denne Fremgangsmaade. Hermed er imidlertid forbunden den Misligheed, at en hel Proces kan spildes derved, at Sagen ender med Afvisning paa Grund af Mangler ved Forligsmæglingen, en Ulempe, der i det nye paa Umiddelbarhedsprincipet byggede System vilde være endnu langt følelligere end i den skriftlige Procedure. I § 157 bestemmes det derfor, at Retten, selv om der ikke fremsættes Formalitetsindsigelser, ved Begyndelsen af den mundtlige Forhandling og forinden Realitetsproceduren af egen Drift har at undersøge, om behørig Forligsmægling har fundet Sted. Ved den Afgjørelse, som træffes paa det nævnte Trin af Sagen, maa det da ubetinget have sit Forblivende. Vel kan der forekomme Tilfælde, hvor det først gjennem Realitetsproceduren bliver klart, at en Sag, der umiddelbart er indbragt for Retten, skulde have været Gjenstand for Forligsprøve. Men naar hensees til de faa og simple Undtagelser fra Forligsmægling, Udkastet tilsteder, og til det Kjendskab til Sagen, der efter det nye System allerede gjennem Sagsfremstillingerne tilføres Retten, vil dette vistnok blive en Sjældenhed, og den Mulighed, at en enkelt Gang en Sag kan slippe igjennem uden at være blevet underkastet den befalede Forligsprøve, er aabenbart af ringe Betydning overfor de Ulemper, Fastholdelsen af den hidtil fulgte Fremgangsmaade vilde medføre.

I nær Forbindelse med den ovenfor omhandlede Regel staar den i Paragrafens Slutning givne Bestemmelse, som gaar ud paa, at naar overhovedet Forlig har været forsøgt i Anledning af Sagen, er Forligsklagens Indhold ikke til Hinder for en senere Udvidelse eller Forandring af Søgsmaalsgrunde eller Paastande. I den herskende Retspraxis vaages der med megen Strenghed over Efterlevelsen af den Grundsætning, at Intet af en Sags Realitet kan paakjendes ved Retten, som ikke først har været Gjenstand for Forligsmægling. Det hænder derfor ikke sjælden, at en Sag, der i Virkeligheden har været Gjenstand for behørig Forligsmægling, desuagtet afvises, fordi det paa Grund af nogen Utydelighed i Forligsklagen eller en ringe Overensstemmelse mellem denne og den i Retten nedlagte Paastand ikke med fuldstændig Sikkerhed kan sees, at den stedfundne Forligsprøve har omfattet den foreliggende Sag i sin Helhed. En saadan Formalisme giver rig Anledning til en vidtløftig og spidsfindig Procedure, som ikke yder nogetsomhelst Bidrag til den materielle Rets Fremme, og som det særlig i den mundtlige Rettergang er meget ønskeligt at holde borte. Dette opnaaes ved den omhandlede Bestemmelse i § 157, uden at den Frihed, Udkastet i saa Henseende giver, kan antages at ville medføre noget virkeligt Tab for Forligsmæglingens Kraft og Betydning. En tilsvarende Regel blev iøvrigt for Tyendesagers Vedkommende allerede given ved Lov 10de Mai 1854 § 74.

Hvad angaar de Følger, Mangel af behørig Forligsmægling drager efter sig, henholder Udkastet sig i det Væsentlige til den gjældende Ret. Dog er der ved § 157 tillagt Retten Myndighed til i Stedet for Sagens Afvisning at beslutte dens Udsættelse, for at behørig Forligsmægling kan finde Sted. Man er herved gaaet ud fra, at der med Hensyn til Beskaffenheden af den begaaede Fejl efter Omstændighederne vil kunne være Grund til at forskaane en Part for den Ulejlighed og Tidsspilde, der kan flyde af Sagens Afvisning, selv hvor denne — som det efter Udkastets Regel for Fremtiden vil blive Tilfældet — sker inden Realitetsproceduren.

Digitized by Google

Andet Afsnit.

Om Processmaaden ved Landsretterne.

Her maa først henvises til de almindelige Bemærkninger S. 4 ff, hvor de ledende Grundsætninger ere udviklede. Hvad der her bliver Spørgsmaal om, er Begrundelsen af de enkelte Bestemmelser, efterhaanden som de træde frem. I denne Henseende bemærkes, at man med Forsæt har valgt den kronologiske Ordning af Stoffet, fordi man har ment, at Lovens Fremstilling bliver tydeligst og letteſt at fatte, naar den skildrede Processens Gang, saaledes som denne i Reglen er, fra Begyndelsen til Enden. Deraf følger med Nødvendighed, at det, som fra et systematisk Synspunkt hører sammen, jævnligen kan blive at adskille i Fremstillingen, og at Motiveringen af de enkelte Bestemmelser jævnlig kan komme til at indeholde Gjentagelser.

Kapitel I.

Om de Skrifter, som vexles mellem Parterne, og om de Skrifter, som skulle forelægges Retten forinden den mundtlige Forhandlings Begyndelse.

Forholdet mellem Kap. I. og Kap. II. er ikke det, at Kap. I. indeholder, hvad der i systematisk Forstand kan kaldes den forberedende Skriftvexling, og Kap. II. alene den mundtlige Forhandling uden at befatte sig med den skriftlige Forberedelse af samme. En saadan Ordning af Stoffet er umulig, naar Fremstillingen skal være kronologisk. Thi al Skriftforberedelse ophører ikke fra det Øieblik, da den mundtlige Forhandling begynder. Det er tvertimod uundgaaeligt, at der ogsaa, efterhaanden som den mundtlige Forhandling skrider frem, kan blive Spørgsmaal om skriftlig Forberedelse, f. Ex. naar det kommer til Bevisførelse (§§ 180 og 182) eller naar der bliver Spørgsmaal om efterfølgende Fremsættelse af nye Anbringender eller Paastande (§§ 168, 169). Forholdet mellem de nævnte 2 Kapitler er altsaa dette, at Kap. I. omhandler de Skrifter, som fremkomme, forinden den mundtlige Forhandling begynder, saavel de i egentlig Forstand blot forberedende Skrifter som de til Grundlag for den mundtlige Forhandling tjenende Skrifter, og Kap. II. omhandler Proceduren, efterat den mundtlige Forhandling er begyndt, baade forsaavidt angaar Maaden, hvorpaa og Ordenen, hvori de mundtlige Fremstillinger foregaa, og forsaavidt angaar de skriftlige Meddelelser, som skulle gaa forud for den mundtlige Forhandling.

Som det allerede fremgaar af de almindelige Bemærkninger S. 4 ff. maa der med Hensyn til de i Kap. I. omhandlede Skrifter skjelnes mellem dem, der blot skulle tjene til at underrette Modparten om det, der agtes anført, men som ikke iøvrigt vedkomme Retten, og dem, som ere beregnede paa at tjene til egentlig bindende Grundlag for den mundtlige Forhandling og forsaavidt ere beregnede paa at foreligge ikke blot for Parterne, men ogsaa for Retten.

I §§ 159, 162, 163 omtales de Skrifter, som blot have til Øiemed at underrette Modparten om, hvad der agtes fremført, men som iøvrigt ikke have nogen anden Betydning for Processen. De ere altsaa nærmeſt bestemte til at belære begge Parter saaledes om hinandens Opfattelse af Sagen, at det bliver enhver især af Parterne muligt at formulere bestemte Sagsfremstillinger, der da tjene til bindende Grundlag for den mundtlige Forhandling. Om disse Sagsfremstillinger handles der i §§ 165 og 166. Derefter handles der i § 167 om Sagsfremstillingernes Forhold til den blot forberedende Skriftvexling mellem Parterne, og i §§ 168 og 169 om Forholdet mellem Sagsfremstillingerne og de mundtlige Forhandlinger i Sagen. En Følge af disse Paragrafer er, at Sagsfremstillingerne ikke kunne undværes, men Undladelse af at fremkomme med dem er at sætte lig med Udeblivelse, jfr. § 170, medens derimod den rent forberedende Skriftvexling, forsaavidt Parterne ere enige herom, kan helt bortfalde, naar kun Sagsfremstillingerne desuagtet fremskaffes, jfr. § 172.

Naar vi nu foreløbig holde os til de

Digitized by Google

Skrifter, der blot have til Hensigt at give Modparten Underretning, men ikke skulle tjene til Grundlag for den mundtlige Forhandling, møde vi først det Skrift, hvormed Sagsøgeren begynder Processen, nemlig Klageskriftet. Det tjener ikke blot til simpelthen at underrette Modparten om den Fordring, der stilles til ham, men det tjener tillige som Stævning eller med andre Ord som bindende Opfordring til Modparten om at møde for Retten. Forsaavidt indeholde de Klageskriftet vedrørende Paragrafer tillige Stævningsreglerne (jfr. §§ 160 og 161).

Med Hensyn til Maaden, hvorpaa Sagen indbringes for Retten, ere flere Systemer mulige, imellem hvilke der maa vælges væsentlig efter Hensigtsmæssighedsgrunde. Oprindelig havde det været Proceskommissionens Tanke at vælge et System, hvorefter der straks i Klageskriftet stævnedes til den mundtlige Forhandling, saaledes at Sagen i Henhold hertil i sin Tid kom til Forhandling uden videre ordnende Mellemkomst af Retten. Der maatte da i Klageskriftet gives et i Loven bestemt Varsel, som maatte være saa langt, at Sagsøgtes Tilsvarsskrift saavelsom Sagsøgerens Replik og eventuelt Sagsøgtes Replik samt endvidere Sagsfremstilling fra begge Sider kunde afgives til visse ved Loven bestemte Tider inden Varselets Udløb; Klageskriftet maatte altsaa, for ved et Exempel at anskueliggjøre dette System, lyde paa, at Sagsøgte skulde møde til mundtlig Forhandling 4 Uger efter dets Forkyndelse; 2 Uger efter Klageskriftets Forkyndelse og altsaa ogsaa 2 Uger forend Tægtedagen maatte da Sagsøgte meddele Sagsøgeren sit Tilsvarsskrift; 1 Uge forend Tægtedagen maatte Sagsøgeren meddele sin Replik, hvis han vil afgive nogen, og Sagsøgte maatte da hurtigt derefter f. Ex. inden 24 Timer meddele sin Duplik, hvis han bryder sig om at afgive en saadan, hvad vistnok kun undtagelsesvis vil være Tilfældet; naar disse Skrifter forelaa, kunde Parterne affatte deres Sagsfremstillinger, med Hensyn til hvilke det da kunde gjøres til Regel, at Sagsøgeren skulde meddele Sagsøgte sin Sagsfremstilling 3 Dage og Sagsøgte Sagsøgeren sin Sagsfremstilling 24 Timer forend den i Klageskriftet bestemte Tægtedag, paa hvilken da den mundtlige Forhandling kunde og i Reglen ogsaa skulde begynde i Henhold til den i Varselets Løb stedfundne og tilendebragte Skriftveksling. Dette System har sine Fordele; navnlig maa det ansees som en saadan, at Retten slet ikke behøver at komme i Berøring med Sagen, førend den med det samme kommer til mundtlig Forhandling, hvorved der spares Parterne Retsmøder og Retten selv Ulejlighed. Men Proceskommissionen har dog efter den nøjeste Overvejelse ment at burde opgive Forsøget paa at gjennemføre dette System. Thi ved Siden af visse Fordele har det ogsaa betydelige Mangler. Navnlig er det ikke istand til at tage alt fornødent Hensyn til den enkelte Sags Beskaffenhed og de Forskjelligheder i dens Behandling, som betinges herved. I mange Tilfælde ville de lovbestemte Frister befindes at være længere, end der paa nogen Maade behøves, idet selv de simpleste Sager belemres med en Forberedelsesfrist af 4 Uger, i andre Tilfælde vilde de lovbestemte Frister ikke være tilstrækkelig lange, hvilket vistnok vil vise sig med Hensyn til Sagsøgerens Replik, naar Sagsøgtes Tilsvarsskrift maatte vise sig at være meget vidtløftigt eller at frembrage nye og uventede Ting. Skal Skriftforberedelsen indrettes med det fuldstændigste Hensyn til den enkelte Sags Beskaffenhed, maa Retten gribe ledende og styrende ind i dens Gang, saaledes at baade Skrifternes Antal og de til deres Affattelse givne Frister udmaales efter Hensyn til Parternes Ønske og Sagens Vidtløftighed. Men den Ulempe, at et eller to Retsmøder kunne blive fornødne for at ordne Skriftforberedelsen og lægge Sagen til Rette for den mundtlige Forhandling, er, nærmere beset, ikke stor; thi det maa vel erindres, at til disse Retsmøder behøver i Reglen ingen andre at møde end Sagførerne, der sædvanligvis vilde være bosiddende ved Landsrettens Sæde, medens hverken Parterne selv eller Vidnerne have Grund til at indfinde sig. Ved hensigtsmæssige Bestemmelser kan der derhos drages Omsorg for, at Retsmøderne blive saa sjældne og lidet generende som muligt.

Lovforslaget har søgt at tilfredsstille alle disse Hensyn ved et System, hvis væsentligste Grundtræk ere disse:

Digitized by Google

Sagsøgeren begynder med at tilstille Modparten et Klageskrift, ved hvilket denne dels faar Underretning om Sagens Beskaffenhed, dels kaldes til Møde i Retten med et Varsel af mindst 14 Dage. Seneſt 4 Dage forend Mødet har Sagsøgte at tilstille Sagsøgeren sit Forsvarsskrift, til hvis Udarbejdelse han altsaa faar mindst 10 Dage, hvilket i Reglen maa være tilstrækkeligt. I det Retsmøde, hvori Sagen efter Klageskriftet kommer for, skal imidlertid den mundtlige Forhandling ikke nødvendigvis eller endog kun i Reglen begynde. Hensigten med Mødet er nærmest kun at bestemme, om Skriftvexlingen skal afsluttes eller ikke. Efter hvad Erfaringen andensteds har lært, vil det som oftest være tilstrækkeligt til den mundtlige Forhandlings Forberedelse, at der afgives eet Skrift fra hver Side. I saa Fald erklæres Skriftforberedelsen i det foranførte Møde for sluttet, og der berammes et nyt Møde til den mundtlige Forhandling, dels for at Parterne kunne faae Tid til at udarbejde og fremlægge de Sagsfremstillinger, paa hvilke de mundtlige Forhandlinger skulle hvile, dels for at Parterne kunne forberede sig paa selve den mundtlige Forhandling. Hvor lang en Frist der skal gives og altsaa hvor langt eller hvor kort frem i Tiden dette Møde skal berammes, beror paa Rettens Bestemmelse. Den vil herved have at tage Hensyn baade til dens egne Forretningers Gang og til Parternes Ønsker i Forbindelse med Sagens Beskaffenhed. Men i de hyppigste Tilfælde vil der ikke behøves nogen længere Frist end en Uge. Lovforslaget gjør det endog muligt for Parterne, naar de begge ønske det, at fremkalde mundtlig Forhandling strax i det samme Retsmøde, hvortil der i Klageskriftet er stævnet. Naar der nemlig kun foreligger et Skrift fra hver Side, og dette ifølge dets Beskaffenhed er egnet til at kunne fremlægges som Sagsfremstilling, er der Intet til Hinder for, at den mundtlige Forhandling strax paa Stedet kan foregaa, naturligvis forudsat, at Rettens Tid tillader det. Stiller det sig derimod saaledes, at Sagens mundtlige Forhandling ikke anseés for tilstrækkeligt forberedt ved Klageskriftet og Forsvarsskriftet, men at den ene eller begge Parter ønske at fremkomme med yderligere skriftlig Meddelelse til Modparten, kan Skriftvexlingen ikke sluttes i det i § 163 omhandlede Møde, men det bliver da — naturligvis efterat Parterne ere hørte — at afgjøre, hvorvidt og hvorledes den skal fortsættes. Lovforslaget stiller da Sagen saaledes, at der strax bestemmes en Tid, inden hvilken de yderligere gjensidige skriftlige Meddelelser skulle gjøres, hvad der i Reglen ikke vil være vanskeligt, og tillige berammes da til en passende Tid derefter den mundtlige Forhandling, ved hvilken Fremgangsmaade det skal opnaaes, at der i Reglen ikke vil behøves flere Retsmøder i Anledning af Skriftforberedelsen. Altsaa for at anskueliggjøre Fremgangsmaaden ved et Exempel: naar Klageskriftet falder i Rette den 24de Juli, men Sagsøgeren i dette Møde erklærer, at han maa afgive en Replik i Anledning af Sagsøgtes Tilsvar, og denne som en Følge heraf reserverer sig at fremkomme med en Duplik, vil Retten kunne bestemme, at Skriftvexlingen skal være sluttet den 12te August, saaledes at Repliken skal være meddelt Sagsøgte inden den 5te August, og at den mundtlige Forhandling derefter skal finde Sted den 19de August. Paa denne Maade vil der saagodtsom altid blive givet tilstrækkelig Tid og Leilighed til den mundtlige Forhandlings Forberedelse ved Skrift. Men skulde det i et enkelt Tilfælde vise sig, at de fastsatte Fristeri ej have været tilstrækkelige, enten paa Grund af Sagens Vidtløftighed, eller fordi Parterne have maattet indhente Oplysninger, hvortil en uventet lang Tid er medgaaet, er der aabnet Retten Adgang til paa den Dag, da den mundtlige Forhandling ellers skulde have begyndt, at udsætte Sagen, jfr. § 163 Slutning.

Til det Anførte bliver endvidere at føje, at det endog uden Retstab er tilladt enhver især af Parterne saavelsom begge Parterne at udeblive fra det i Klageskriftet angivne Retsmøde. Bryder en Part sig ikke om at stedes til yderligere skriftlige Meddelelser, behøver han slet ikke at ulejlige sig med at møde. Hans Udeblivelse i det nævnte Møde har kun til Følge, at han anseés for at samtykke i, at Sagen gaar til mundtlig Forhandling, jfr. §

Digitized by Google

164. Den eneste meget ringe Ulempe, som kan følge af Udeblivelsen for den, der ej ønsker at stedes til yderligere skriftlig Meddelelse, er kun den, at han ikke faar Lejlighed til at lade sin Stemme høre med Hensyn til Bestemmelsen af Mødet til mundtlig Forhandling. Ellers kan den eller de Udeblivende gaa ud fra, at Sagen i det i § 163 omtalte Møde vil være sat til mundtlig Forhandling; om Tiden herfor kan han altid erhverve Underretning paa Rettens Kontor. I nøje Overensstemmelse hermed staar ogsaa Bestemmelsen i § 171 om Følgerne af, at Indstævnte undlader at afgive Tilsvarsskrift til den fastsatte Tid. Han bliver nemlig i saa Fald kun at anse som den, der samtykker i, at Sagen gaar til mundtlig Forhandling allerede i det i Varselspaategningen angivne Møde. Videre Følger indtræde ikke. Det paahviler da enhver især af Parterne at afgive deres Sagsfremstillinger inden de befalede Fristers forud for dette Møde, og med Hensyn til Følgerne af, at Sagsfremstillingerne indeholde Ting, hvorpaa Modparten ej ved forudgaaende Meddelelse er bleven behørig forberedt, komme de almindelige Regler til Anvendelse, jfr. herved § 167.

Forskjellige fra de i §§ 159, 162 og 163 omhandlede Skrifter, der kun ere bestemte til at underrette Parterne indbyrdes om det, enhver af dem agter at fremføre, men ikke ere beregnede paa at tjene til Rettens Belæring, ere Sagsfremstillingerne, som skulle paa engang tjene til Grundlag for den mundtlige Forhandling og tillige meddele Retten den fornødne foreløbige Oplysning om Sagen. Hvad disse angaar, foreskrives det i § 165, at Sagsøgeren skal 3 Dage og Sagsøgte Dagen forinden det til den mundtlige Forhandlings Begyndelse bestemte Retsmøde meddele deres respektive Modpart deres Sagsfremstilling. Det er en Selvfølge, at Retten ved Bestemmelsen af Tiden til den mundtlige Forhandling maa tage Hensyn til, at der levnes Sagsøgeren den fornødne Tid til at udarbejde Sagsfremstillingen, efterat han har faaet Modpartens sidste skriftlige Meddelelse; men det vil paa den anden Side findes naturligt, at hertil ikke indrømmes altfor lang Tid, fordi Sagsfremstillingen netop efter Lovens Hensigt og Mening ikke skal eller maa være en lang skriftlig Udvikling, men kun et kort sammentrængt Aktstykke, jfr. § 166.

Det kunde synes at være en overflødig og besværende Ordning, at Parterne baade til hinandens Underretning skulle meddele Klageskrift, Tilsvarsskrift, Replik osv. og tillige som Grundlag for den mundtlige Forhandling fremlægge og meddele hinanden Sagsfremstillinger. Det bliver en dobbelt Række af Skrifter, som fordres af dem, og i mange Tilfælde ville Sagsfremstillingerne ikke være Andet end en Gjentagelse af de forudgaaende skriftlige Meddelelser. Kommissionen er imidlertid efter nøje og gjentagen Overvejelse af dette Punkt kommet til det Resultat, at Lovforslagets hele Karakter, navnlig den stærke Koncentration af Bevisførelsen, som Umiddelbarhedsprincipet kræver, med Nødvendighed fordrer en saadan Ordning, men ved Siden heraf har man ogsaa været betænkt paa at indføre alle de Lempelser i Systemets Anvendelse, som ere mulige. Naar der foreligger mere end et Skrift fra hver Side, vil det ikke kunne gaa an at procedere Sagen umiddelbart paa Grundlag af den forberedende Skriftveksling. Man vilde da blive belemret med et Apparat, som vilde tynge paa den mundtlige Forhandling, og staa Fare for, at man ikke fik en virkelig mundtlig Procedure, men snarere en skriftlig Procedure med en mundtlig Slutningsforhandling. Det maa derfor fordres, at der ikke foreligger mere end eet skriftligt Aktstykke fra hver Side som Grundlag for den mundtlige Forhandling, og det maa endvidere fordres, at dette Aktstykke er affattet med Klarhed og Bestemthed, men tillige paa en meget sammentrængt Maade. Fordringer, der saa tydeligt som muligt ere skildrede i § 166. Men naar der kun foreligger Klageskrift og Tilsvarsskrift og ikke andre eller flere Skrifter fra nogen af Siderne, og naar derhos disse Skrifter tilfredsstille de Fordringer, der opstilles i § 166, navnlig altsaa angive Paastandene fuldstændigt og bestemt og indeholde de disse begrundende Fakta uden lange juridiske Deduktioner, kan der ikke være nogen Betænkelighed ved at tillade, at de benyttes i Stedet

Digitized by Google

for Sagsfremstillinger, og at Sagen procederes paa Grundlag af dem. Herved er der vist Vejen til en stor Simplifikation af det skriftlige Grundlag, en Anvisning, som sikkert vil blive fulgt, efterhaanden som Sagførerne mere og mere lære at indse, hvor megen Lettelse den mundtlige Procedure yder dem, og hvor overflødige skrevne Meddelelser ere i alle mindre og simplere Sager, som fuldkomment vel kunne forstaaes alene efter den mundtlige Fremstilling.

Medens det forbeholdes senere at komme tilbage til Spørgsmaalet om Forholdet mellem Sagsfremstillingerne og den mundtlige Forhandling, skal der her dvæles noget ved Spørgsmaalet om Forholdet mellem Skriftforberedelsen (Klageskrift, Tilsvarsskrift osv.) og Sagsfremstillingerne. Det er allerede ovenfor S. 6 i Korthed antydet, at Skriftforberedelsen kun har til Hensigt at underrette Modparten om, hvad man har ifinde at gjøre gjældende, og forsaavidt kan det siges, at den egentlig kun sigter til at forberede enhver især af Parterne til at affatte hans Sagsfremstilling. For at et fast Grundlag for den mundtlige Procedure kan vindes, og for at enhver især af Parterne med Sikkerhed kan stille og forme sine endelige Paastande og angive de Omstændigheder, hvorpaa han begrunder dem — hvilket skal ske i Sagsfremstillingerne —, er det nødvendigt i det Væsentlige at kjende Modpartens Opfattelse af Sagen, vide, hvad han indrømmer, og hvad han bestrider, vide, om Uenigheden ligger i Opfattelsen af Retsspørgsmaalet, eller om den ligger i Opfattelsen af Sagens faktiske Sammenhæng, og hvorvidt den i den ene eller den anden af disse Henseender strækker sig. At sætte Parterne i gjensidig Kundskab herom er Skriftforberedelsens Opgave. Den er forsaavidt at ligne ved en regelbunden Brevveksling mellem Parterne, der gaar forud for den egentlige Rettergang, og den kan derfor erstattes ved Meddelelser af privat Natur, være sig skriftlige eller mundtlige, som indeholde det Samme. Herpaa er der tænkt ved Bestemmelsen i § 172. Naar det hedder der, at al Skriftveksling, derunder ogsaa Klageskrifts Meddelelse, forud for det i § 167 omhandlede Retsmøde kan aldeles bortfalde efter Overenskomst mellem Parterne, er det forudsat, at disse eller rettere deres Sagførere i mange Tilfælde ville kunne enes om ved private skriftlige eller mundtlige Konferencer at meddele hinanden deres Opfattelse af Sagen, saaledes at de i Henhold hertil kunne affatte deres Sagsfremstillinger uden videre Skriftforberedelse og derefter procedere Sagen mundtlig muligen endogsaa strax i samme Retsmøde, en Fremgangsmaade, hvorved der vil kunne opnaaes en stor Simpelhed og Hurtighed i Proceduren. Men naar der, afset herfra, spørges om Forholdet mellem Skriftforberedelsen og Sagsfremstillingerne, giver § 167 Reglen i fuldkommen Samklang med de her angivne Synspunkter. Retten undersøger ikke i Embeds Medfør, om Sagsfremstillingerne indeholde Noget, hvorpaa vedkommende Part ej kan siges at være bleven tilbørlig forberedt ved Skriftvexlingen; af egen Drift behøver den end ikke at gjennemlæse Skriftvexlingen og vil i Reglen ej heller gjøre det, men holde sig ubeluftende til Sagsfremstillingerne. Kun naar en Part fremsætter den Indsigelse, at Modpartens Sagsfremstilling indeholder Paastande, Indsigelser, Benægtelser eller faktiske Anbringender, paa hvilke han ikke gjennem Skriftvexlingen er bleven behørig forberedt, har Retten at sætte sig i Bevægelse og undersøge Modsigelsens Berettigelse. Skriftforberedelsens Øjemed kræver selvfølgelig, at Parten ikke maa overraskes derved, at Modpartens Sagsfremstilling indeholder slige nye Ting, og naar Rettens Beskyttelse kræves i slige Tilfælde, maa den ydes. Det bliver da at bedømme efter et rimeligt og fornuftigt Skjøn over Skriftforberedelsen og Sagsfremstillingen i det Hele, om det med Føje kan siges, at vedkommende Part efter Skriftforberedelsens Indhold i det Hele ikke havde kunnet vente det Nye, som Sagsfremstillingen siges at indeholde, og virkelig kan beklage sig over at være bleven overrasket. Ved Afgjørelse heraf skal Retten ikke hengive sig til smaalig Ordfortolkning; det kommer ikke an paa, at netop de samme Ord og Udtryk ere benyttede i Skriftforberedelsen som i Sagsfremstillingen, men kun paa, om det i Sagsfremstillingen

Digitized by Google

Indeholdte efter Skriftforberedelsen i dens Helhed virkelig kan siges at være Noget, der ej kunde ventes fremført. Findes Indsigelsen grundet, har vedkommende Part naturligt Krav paa at værnes mod den Overraskelse, som han truedes med, men han har heller ikke Krav paa Andet eller Mere, og navnlig ikke Krav paa, at Modparten skal prækluderes med det Nye, han vil gjøre gjældende. Derfor bestemmer § 167, at naar Modsigelsen findes grundet, skal der paa Begjæring gives vedkommende Part, der klager over Overraskelse, Lejlighed til at forandre eller fuldstændiggjøre sin Sagsfremstilling, forsaavidt de Afvigelser, fra hvad der efter Skriftforberedelsen kunde ventes, som Modpartens Sagsfremstilling indeholder, maatte give ham Anledning dertil, og det bestemmes tillige, at forsaavidt han mener ikke at kunne straks paa Stedet foretage disse Forandringer og Tilføjelser i sin Sagsfremstilling, men at maatte overveje Sagen nærmere, kan der hertil gives ham Udsættelse. Hvor Forandringerne og Tilføjelserne foretages paa Stedet, foranlediges herved ingen særegne Omkostninger eller Spild af Tid, men dersom der gives Udsættelse, foreligger der altsaa et forgjæves Møde, og de herved forvoldte Omkostninger kunne da paalægges den Part, som er gaaet udenfor eller afveget fra Skriftvexlingen. Denne Udsigt til at komme til at bære Omkostningerne er at anse som en heldbringende Tvang paa Parterne til at undgaa disse Afvigelser. Men iøvrigt vil der ogsaa foreligge andre Grunde hertil. Den Part, der ønsker Sagen hurtigt fremmet, og det vil i Almindelighed være Tilfældet med Sagsøgeren, vil være opfordret til Paapasselighed og Nøjagtighed derved, at han ellers udsætter sig for at faae Sagen udsat, og forsaavidt Modparten angaar, da kunde det vel tænkes, at han for at udhale Sagen vilde lade slige Uoverensstemmelser indflyde og maaske endog ikke bryde sig synderligt om, at der paalægges ham Omkostninger ved det forgjæves Møde, men herved bliver at bemærke, at Sagsøgeren under saadanne Omstændigheder er interesseret i ikke uden den største Nødvendighed at gjøre Indsigelser mod Sagsfremstillingen og navnlig i ikke at tage Udsættelse for at forandre eller fuldstændiggjøre sin egen Sagsfremstilling, men saavidt muligt gjøre det paa Stedet.

Af det Anførte fremgaar, at Skriftforberedelsens Rolle er udspillet, naar Sagsfremstillinger foreligge enten uforandrede eller med Ændringer i Henhold til § 167; fra det Øjeblik af kan Skriftforberedelsen gjerne tilintetgjøres, thi den bruges ikke mere, og dens Indhold er ligegyldigt for Sagens videre Behandling. Anderledes er det med Sagsfremstillingerne. Disse danne et nødvendigt Grundlag for de mundtlige Forhandlinger i Sagen, der i en vis Forstand, hvorom nærmere nedenfor, kan siges at være bindende.

Heraf følger for det Første, at Sagsfremstillingerne*) ikke kunne bortfalde saaledes som den forudgaaende Skriftvexling; de udgjøre saa at sige nødvendige Tilbehør til Mødet i Sagen; derfor bestemmer Lovforslaget ogsaa i § 170, at den, der undlader i det til den mundtlige Forhandling bestemte Møde at fremlægge Sagsfremstilling saavelsom den, der forsømmer at meddele Modparten en saadan i rette Tid forud for Mødet, ansees som udebleven, en Følge, som ingensinde forbindes med Undladelse af de forudgaaende Skrifters Meddelelse. Det kan altsaa ikke nytte at fremstille sig til mundtlig Forhandling, naar man ikke har opfyldt Lovens Bud i Henseende til at meddele Modparten sin Sagsfremstilling en vis Tid forud for Mødet og ikke er rede til at opfylde Lovens Bud ved for Retten at fremlægge sin Sagsfremstilling i selve Mødet. Møde til den mundtlige Forhandling uden denne nødvendige Forberedelse betragtes som intet Møde. Kun forsaavidt Retten maatte finde, at Undladelsen af at meddele Modparten Sagsfremstilling eller af at forelægge Retten en saadan kan undskyldes, staar det i dens Magt at befri vedkommende Part for at ansees som udebleven ved at give ham Udsættelse til at iagttage det Fornødne i Henseende til Sagsfremstillings Tilvejebringelse og Meddelelse til Modparten. Men det følger naturligvis af sig selv, at dersom Lovens Bud ikke efter-

*) Et andet Spørgsmaal er, hvor fuldstændigt deres Indhold behøver at være, hvorom senere.

Digitized by Google

kommes i den Tid, hvori Sagen er udsat, indtræde Udeblivelsesfølgerne ubetinget.

For det Andet er det foreskrevet i § 169, at naar der sker Forandringer i de oprindelige Sagsfremstillingers Indhold derved, at det tillades en Part at fremføre nye Paastande eller nye Benægtelser, Indsigelser eller Søgsmaalsgrunde, som ikke indeholdes i de oprindelige Sagsfremstillinger, skal der fremlægges skriftlige Fremstillinger af disse nye eller forandrede Paastande eller faktiske Anbringender som Tillæg til de oprindelige Sagsfremstillinger. Har der manglet vedkommende Part den fornødne Tid til forend Retsmødet at affatte og tilvejebringe saadanne Tillæg til Sagsfremstillingerne, maa der i selve Retsmødet foregaa en Tilførsel til Protokollen, hvoraf det fremgaar, hvori Forandringerne i eller Tilføjelserne til de oprindelige Sagsfremstillinger bestaa; thi en skriftlig Fixering heraf paa den ene eller anden Maade maa ikke mangle.

For det Tredie fremgaar det af § 168, at der i Reglen ikke under den mundtlige Forhandling mod Modpartens Protest kan fremsættes Paastande eller faktiske Anbringender, der ligge udenfor de oprindelige Sagsfremstillinger; forsaavidt kunne disse siges at være bindende for den mundtlige Forhandling. Dog kan Retten, saalænge Sagen ikke er optaget til Dom eller Beviskjendelse, endog mod Modpartens Protest tillade, at Paastande eller faktiske Anbringender, der ligge udenfor Sagsfremstillingerne, fremsættes paa den i § 168 2det Stykke angivne Maade, naar det efter Omstændighederne findes undskyldeligt, at vedkommende Part ikke er fremkommet hermed tidligere, men der skal da paa den i § 169 foreskrevne Maade sørges for, at disse nye Paastande eller faktiske Anbringender fixeres ved Skrift. Er Sagen optagen til Dom eller Beviskjendelse, kan ingen af Parterne uden Modpartens Samtykke erholde Adgang til at fremsætte Paastande eller faktiske Anbringender, som ligge udenfor de oprindelige Sagsfremstillinger, eller som ikke ere fremkomne som Tillæg til disse ifølge § 168 2det Stykke.

Forsaavidt der i Henhold hertil spørges, i hvilken Forstand Sagsfremstillingerne da kunne siges at være bindende og bestemmende for den mundtlige Forhandling, bliver det nødvendigt at sammenholde §§ 168 og 169 med § 270. Det vil da fremgaa, at Forholdet i Overensstemmelse med den mundtlige Procedures Fordringer er ordnet saaledes, at den ene Part kan protestere imod, at den anden Part fremkommer med Noget, som ligger udenfor Sagsfremstillingerne, men Retten skal ikke paa Embeds Vegne overholde saadan Overensstemmelse. Sagsfremstillingerne skulle i den Forstand afgive et fast Grundlag for den mundtlige Forhandling, at Parterne ikke under denne skulle kunne overraskes med Noget, hvorpaa de ej kunne være forberedte, ligesom de skulle afgive en Sikkerhed for, at Proceduren foregaar med Sikkerhed og Orden, de tjene selvfølgelig ogsaa til at give Retten et foreløbigt og almindeligt Begreb om Sagens Indhold, men heller ikke videre, thi Retten skal dømme efter den mundtlige Forhandling og for Rettens Skyld er det ligegyldigt, om det, der anføres i denne, ligger udenfor Sagsfremstillingen eller ikke. I Samklang hermed er det ogsaa befalet den Part, der vil fremkomme med nye Anbringender eller Paastande i den mundtlige Forhandling, at drage Omsorg for, at disses Indhold fastslaaes ved Skrift paa den ene eller den anden Maade, ligesom det er tilladt under Proceduren at forlange Indrømmelser, Tilstaaelser o. desl. optegnede i Protokollen, men Retten skal ikke i Embeds Medfør udvikle nogen Virksomhed for at bringe eller vedligeholde Overensstemmelse mellem det skriftlige Grundlag og den mundtlige Forhandling. Herpaa ligger der meget stor Vægt. Thi hvis Retten i Embeds Medfør skal overholde Overensstemmelse mellem det skriftlige Grundlag og den mundtlige Forhandling, gaar Mundtligheden og dens ejendommelige Fordele for den væsentligste Del tabt. For det Første ville da alle Vedkommende stole paa, at det skriftlige Grundlag indeholder Alt, hvad det kommer an paa; den mundtlige Forhandling synker ned til en blot Gjentagelse eller i det Højeste en videre Udvikling og Forklaring af hvad der allerede er givet i Skrift, hvorved den naturligvis taber overordentlig meget i Interesse, medens det skriftlige Grundlag faar

Digitized by Google

en Vigtighed, som gjør, at det vil svulme mere og mere op, Omstændigheder, der naturligvis i et Land, hvor den skriftlige Procedure er tilvant, ville virke dobbelt hæmmende paa Udviklingen af den mundtlige Forhandling. Dernæst vil det aldeles ødelægge den mundtlige Forhandlings naturlige Liv og Friskhed, naar Retten hvert Øieblik skal afbryde Foredragene for at lade diktere til Protokollen, hvergang der forekommer Noget, som synes at ligge udenfor Sagsfremstillingerne; det vil idelig gjennembryde de mundtlige Foredrag og derved svække Indtrykket af dem, gjøre Forhandlingen slæbende og kjedsommelig og derhos yderst langsom og besværlig for Dommerne. Anderledes stiller det sig, naar Retten umiddelbart dømmer efter de mundtlige Foredrag og ikke har at bekymre sig om det skriftlige Grundlag, saalænge Parterne ej gjøre Noget gjældende i saa Henseende. Den mundtlige Forhandling bliver da Hovedsagen, og Alle vide, at den er Grundlaget for Rettens Opfattelse og Dom. Dertil kommer, at den i det Hele vil kunne bevæge sig med Frihed og Lethed, thi det hører efter Erfaringens Vidnesbyrd til Undtagelserne, at Parterne gjøre Indsigelser angaaende Uoverensstemmelse mellem de mundtlige Foredrag og det skriftlige Grundlag, medens Undersøgelser herom maa høre til det Regelmæssige, naar Retten i Embeds Medfør skal paase dette Punkt. Kun i eet Punkt paalægger Lovforslaget Retten paa Embeds Vegne at paase Overensstemmelse mellem det skriftlige Grundlag og den mundtlige Forhandling. Det bestemmer nemlig i § 270, at alle Paastande, som ere stillede paa behørig Maade i Overensstemmelse med §§ 166, 167, 168 og 169, maa paakjendes udtrykkelig eller stiltiende, hvorimod der ikke tages Hensyn til de Tilføjelser eller Forandringer i Paastandene, som maatte være foretagne uden Hjemmel i disse Paragrafers Bestemmelser. Med Hensyn til Paastandene skal Retten altsaa paase, at enhver Forandring i eller Tilføjelse til dem fastslaaes ved Skrift paa de i §§ 168 og 169 angivne Maader; i modsat Fald kan der ikke ved Paakjendelsen tages Hensyn til dem. Men ellers, o: affet fra denne Regel om Paastandene, affiges ifølge § 270 2det Stykke Dommen paa Grundlag af den mundtlige Forhandling og Bevisførelse, og der tages forsaavidt intet Hensyn til det skriftlige Grundlag. Det maa imidlertid erkjendes, at denne Regel ikke kan svække Mundtligheden. En Forpligtelse for Retten til ikke i Paakjendelsen at gaa udenfor de skriftligt fremsatte Paastande kan ikke medføre en saadan ængstelig og smaalig Undersøgelse af det skriftlige Grundlag, hvorved den mundtlige Procedures naturlige Liv og Friskhed kan svækkes, og forsaavidt en saadan Regel maatte medføre, at der af og til under Forhandlingen maa gjøres Protokoltilførsler, ville disse, naar de kun angaa Paastanden, være saa korte og simple, at Forhandlingerne ikke kunne forstyrres eller afbrydes derved.

Efter disse almindelige Bemærkninger skal der endnu gives nogle specielle Oplysninger med Hensyn til de enkelte Paragrafer i dette Kapitel.

Klageskriftet omhandles i § 159. De Regler, som i denne Paragraf gives angaaende hvad det skal indeholde, ville let forstaaes. Kun med Hensyn til Litr. c skal det fremhæves, at Klageskriftet tillige skal gjælde som Stævning, idet det skal indeholde en Opfordring til Sagsøgte om at møde for den i Klageskriftet benævnte Ret paa den Dag, som Rettens Formand ved Paategning paa Klageskriftet bestemmer. Rettens Formand maa sørge for, at Sagen ikke berammes til Foretagelse tidligere, end at Sagsøgeren kan forkynde Klageskriftet med lovligt Varsel, jfr. § 161, men iøvrigt bør Sagen naturligvis fremmes saa hurtigt, som Rettens øvrige Forretninger tillade. I denne Forstand vedkomme Reglerne om Stævnevarselet Rettens Formand, men ellers bliver det, naar Klageskriftet med Berammelsespaategning er tilbagegivet Sagsøgeren, dennes egen Sag at lade det forkynde i rette Tid og paa behørig Maade. Reglerne om Stævnevarselet ere iøvrigt yderst simple. Boer eller opholder Sagsøgte sig indenfor Landsretskredsen, skal der gives ham 14 Dages Varsel, boer eller opholder han sig indenfor Kongerigets Grænser, men udenfor Landsretskredsen, skal der gives ham 3 Ugers Varsel; ellers bestemmer

Digitized by Google

Rettens Formand Varselet efter det foreliggende Tilfældes Beskaffenhed. Naar der bruges Udtrykket „boer eller opholder sig", betyder dette „boer" eller subsidiært, forsaavidt Vedkommende ikke har Bopæl, „opholder sig". Der tages altsaa ved Stævnevarselets Ansættelse kun Hensyn til Bopælen, hvor en saadan haves — hvad der naturligvis er Reglen —, hvorimod Fraværelse fra Bopælen ikke begrunder nogen Forlængelse af Stævnevarselet. At derimod Fraværelse fra Bopælen ved Klageskriftets Paategnelse kan foranledige Udsættelse senere under Sagens Gang, er en anden Sag, jfr. § 170, ligesom ogsaa ny Foretagelse af Sagen kan blive at bevilge efter § 327, naar Sagsøgte oplyser, at han paa Grund af Fraværelsen ej har kunnet forsvare sig paa behørig Maade.

Med Hensyn til Slutningsbestemmelsen i § 159 bemærkes, at den hænger sammen med den nye Regel i § 157, hvorefter Spørgsmaal om Forligsprøvens Behørighed skulle afgjøres ved Begyndelsen af den mundtlige Forhandling og forinden Realitetsproceduren.

I § 162 omtales Sagsøgtes Tilsvarsskrift og dettes regelmæssige Indhold, om hvilket der ikke behøver at bemærkes Videre. Det kan imidlertid tænkes, at Sagsøgte rent undlader at afgive noget Tilsvarsskrift. I saa Fald er han dels underkastet den i § 171 bestemte Følge, nemlig at Sagen strax gaar til mundtlig Forhandling, dels maa han finde sig i, at alle Meddelelser til ham fra Sagsøgeren gyldigen kunne ske paa Rettens Skriverkontor, jfr. § 171. Dog kan han, skjønt han ikke iøvrigt afgiver noget Tilsvarsskrift og skjønt Sagen derefter gaar til mundtlig Forhandling, afværge dette Sidste ved at gjøre Sagsøgeren en Meddelelse af det i § 162 Litr. a angivne Indhold. Sagsøgeren er navnlig da pligtig at rette sine Meddelelser til det opgivne Sted istedetfor at afgive dem paa Retsskriverkontoret.

Om §§ 163 og 164 er der talt i det Foregaaende. Som det vil sees, er der lagt an paa at give Reglerne en stor Bøjelighed. I simple Sager, og naar Parterne ønske at fremme Sagen hurtigt, kan dette ske ifølge § 163 1ste Stykke, jfr. § 165 2det Stykke, ligesom og saavel begge Parter som efter Omstændigherne enhver især af dem ifølge § 164 kunne slippe for yderligere Møder under Skriftvexlingen, naar de ej have Videre at anføre.

Det følger af sig selv, at Rettens Formand ved Berammelsen af Mødet til den mundtlige Forhandlings Begyndelse har at drage Omsorg for, at der levnes Parterne den fornødne Tid til at efterkomme § 165. Sagsøgeren skal have saamegen Tid, at han kan udarbejde sin Sagsfremstilling, altsaa idetmindste et Par Dage, Sagsøgte faar efter § 165 lidt over 2 Dage til at affatte sin Sagsfremstilling. Naar der kun gives temmelig korte Frister til Sagsfremstillingernes Affattelse, er det begrundet i, at Parterne, efterhaanden som Skriftvexlingen udvikler sig, have faaet saa tilstrækkelig Kundskab om Sagen og saa megen Anledning til at overveje, hvilken Stilling de ville indtage, at de i Reglen ikke ville behøve længere Tid til at affatte deres Sagsfremstillinger; men skulde det i et enkelt Tilfælde forekomme, at de givne Tidsfrister ej ere tilstrækkelige, aabner § 170 2det Stykke en Adgang til Udsættelse med Sagsfremstillingernes Affattelse, der dog med Forsæt er indrettet saaledes, at vedkommende Part skal løbe den Risiko at blive anset for udebleven, hvis Retten ikke godkjender hans Grunde til at faae Udsættelse. Det er nemlig nødvendigt, at der paa den ene Side maa være en Tvang paa Parterne til ikke uden bydende Nødvendighed at tilsidesætte de af Retten givne Frister, paa den anden Side en Adgang til at fri den, som har virkelige og gode Undskyldningsgrunde, fra de betydelige Følger af ikke at fremlægge Sagsfremstillingen i rette Tid.

I § 166 angives det nærmere, hvorledes Sagsfremstillingerne skulle være indrettede. Loven kan ikke gjøre Andet end give Forskrifter i denne Retning, der saa tydeligt som muligt betegne, at Sagsfremstillingerne skulle være sammentrængte Fremstillinger af Sagens Sammenhæng fra vedkommende Parts Standpunkt og de i Henhold hertil af ham stillede Paastande uden Udvikling af Retsspørgsmaalet. Det er ønskeligt, at Parterne beflitte sig paa

Digitized by Google

al den Kortheb, som er forenelig med Hensigten, og der er ogsaa Grund til at vente, at det i Tidens Længde vil blive et Maal for Sagførernes Bestræbelser at gjøre det, naar de lære at indse, at unødvendig Vidtløftighed aldeles ikke gavner, men tværimod er ilde set af Retterne. Men det ligger i Tingenes Natur, at Parterne ikke direkte kunne tvinges til Kortfattethed. Det eneste egentlige Retsmiddel, der haves i saa Henseende, bestaar deri, at Retten maa kunne nægte at modtage Skrifter, som aabenbart afvige fra hvad der er foreskrevet i § 166. Den Part, hvis Sagsfremstilling tilbagevises paa denne Maade, bør vel strengt taget ansees som den, der ingen Sagsfremstilling har afgivet, men Retten har dog i § 170 2det Stykke en Beføjelse til at vælge den mildere Udvej at udsætte Sagen og derved give vedkommende Part Lejlighed til at afhjælpe Manglen, jfr. de almindelige Udtryk „eller naar der iøvrigt hertil er tilstrækkelig Grund".

I § 167 omhandles Forholdet mellem den forberedende Skriftveksling og Sagsfremstillingerne; herom er det fornødne bemærket foran.

I § 168 handles der om Forholdet mellem Sagsfremstillingerne og den mundtlige Forhandling. Grundsætningerne herfor ere fremstillede i det Foregaaende. Med Hensyn til Enkelthederne bemærkes, at der skjelnes mellem, om Sagen er optaget til Dom eller Bevisskjendelse eller ikke. Ifølge den hele Ordning af Proceduren, som lægges til Grund i Lovforslaget, og hvorom der handles i næste Kapitel, maa disse to Ting sættes i Klasse med hinanden. Den Del af Proceduren, som ligger forud for Bevisskjendelsen, maa nemlig i Reglen betragtes som noget Afsluttet, der ikke mere kan forandres eller omgjøres. Som en Følge heraf maa det opstilles som Grundsætning, at der ikke uden med Parternes Samtykke kan fremkomme nye Paastande eller nye Benægtelser, Indsigelser eller Søgsmaalsgrunde, efter at Sagen er optaget til Dom eller Bevisskjendelse, ligesom efter den gjældende Ret Reassumtion i Reglen ikke kan finde Sted uden begge Parters Samtykke. Saalænge Sagen ikke er optaget til Dom eller Bevisskjendelse, kan Retten efter Lovforslaget tillade, at nye Paastande og nye faktiske Anbringender under visse Betingelser kunne fremsættes. Paa den ene Side kræver Hensynet til Procedurens Orden og Regelmæssighed, at Parterne ej uden videre kunne fremsætte nye Paastande og nye faktiske Anbringender, som de ligesaa godt kunde have fremsat i rette Tid, men paa den anden Side vilde det formentligt være for strengt, om de ubetinget skulde være prækluderede hermed. Det er derfor fundet rigtigst at overlade til Retten at tage Bestemmelse, om det skal tillades dem eller ikke. Hvad der i denne Henseende navnlig maa komme i Betragtning, er, om det efter Omstændighederne findes undskyldeligt, at vedkommende Part ikke tidligere er fremkommet med vedkommende nye Paastande eller faktiske Anbringender.

Kapitel II.

Om Sagens Behandling, efterat den mundtlige Forhandling er begyndt.

Gjenstanden for dette Kapitel er at fremstille Sagens videre Gang, efterat den mundtlige Forhandling er begyndt. Kun forsaavidt er denne Betegnelse mindre korrekt, som § 173 aabner Mulighed for, at en mundtlig Forhandling om Formalitetsindsigelserne kan finde Sted i det i § 163 omhandlede ved Varselspaategningen bestemte Møde, der ikke selv er bestemt til den mundtlige Forhandling, men egentlig kun til at tage Bestemmelse om dennes Begyndelse. Men afset herfra handler Kapitlet ellers kun om den Del af Sagens Behandling, som foregaar efter det Retsmøde, i hvilket den mundtlige Forhandling efter forudgaaet Berammelse hertil tager sin Begyndelse.

Da Parterne i Reglen ville give Møde i det i § 163 omhandlede ved Varselspaategningen bestemte Møde, kan det efter Omstændighederne være hensigtsmæssigt, at dette Møde benyttes til at afgjøre Formalitetsindsigelser. Sædvanligvis vil det være i begge Parters og især i Sagsøgerens Interesse at

Digitized by Google

faae Formalitetsindsigelser afgjorte saa hurtigt under Processen som muligt, for at der i Tilfælde af Sagens Afvisning kan spares saamegen Tid og Procedure som muligt. Det bestemmes derfor, at enhver af Parterne i dette Retsmøde kan fremsætte Formalitetsindsigelser, og at disse skulle tages under Paakjendelse, hvis Retten ikke finder det rigtigere at udskyde Afgjørelsen af dem. Det er altsaa ikke nødvendigt at fremføre nogen Art af Formalitetsindsigelser i det heromhandlede Retsmøde, ingen Art af Formalitetsindsigelser komme for skade, fordi de ikke anføres i det; de kunne altid gyldigen gjennemes til det til den mundtlige Forhandlings Begyndelse bestemte Møde. Det er kun en Tilladelse til at fremsætte Formalitetsindsigelser uden Hensyn til, om Modparten ønsker dem behandlede paa dette Trin af Sagen, hvorom der her er Tale, ligesom ogsaa Retten kan udskyde Proceduren og Afgjørelsen i Anledning af fremsatte Formalitetsindsigelser, naar den finder det hensigtsmæssigt, uden at Parterne, endog om de ere enige, have Ret til at modsætte sig dette. Medens dette udtales i § 173 1ste Stykke, gives der i Forbindelse hermed i Paragrafens 2det Stykke en Regel, som er særegen for det Tilfælde, at Formalitetsindsigelserne fremsættes allerede i det i § 163 omhandlede Retsmøde, nemlig at naar Sagsøgtes Anker gaa ud paa, at Klageskriftet ikke er behørig meddelt eller at der ikke er givet ham behørigt Varsel, bliver Sagen i Tilfælde af, at Anken findes grundet, dog ikke at afvise, forsaavidt Manglerne kunne afhjælpes ved at give Sagsøgte en yderligere Frist til at fremkomme med sit Tilsvarsskrift. Naar der klages over mangelfuld Forkyndelse eller for kort Varsel, vil nemlig Sagsøgtes virkelige Interesse i Reglen kunne skee Fyldest ved en passende Forlængelse af Tiden til at give Tilsvar. Faar han det, vil han ikke iøvrigt kunne med Føje beklage sig over de begaaede Fejl. Anser altsaa Retten hans Anker i saa Henseende for begrundede, kan den ved Bestemmelsen af Tiden for den mundtlige Forhandlings Begyndelse sørge for, at han faar den ham med Rette tilkommende Tid til at forberede sit Forsvar, men en fuldstændig Afvisning af Sagen er aldeles unødvendig. Gaa derimod de fremsatte Formalitetsindsigelser ud paa andre Ting, f. Ex, at Værnethinget er urigtigt, at Parterne ej ere raadige over Processen, at Sagen ej hører under Domstolenes Afgjørelse eller dog ej for Tiden kan indbringes for disse osv., finder Afvisning Sted, hvis Indsigelserne anses for grundede.

Fremsættes vedkommende Formalitetsindsigelser ikke i det i § 163 omhandlede Retsmøde eller udskyder Retten deres Afgjørelse, kommer Hovedreglen i § 174 til Anvendelse. Det bestemmes her, at samtlige Formalitetsindsigelser fra Parternes Side skulle fremsættes i det til den mundtlige Forhandling bestemte Retsmøde, forinden Forhandlingerne om Sagens Realitet begynde, en Regel, der ifølge sin Natur ikke gjælder om de Formalitetsindsigelser, som i Embeds Medfør skulle paaagtes. Naar Realitetsproceduren begynder, kan der altsaa ikke længere fremsættes Formalitetsindsigelser. Dernæst er det bestemt, at samtlige Formalitetsindsigelser skulle fremsættes paa eengang, saa at de ikke medtagne ansees som frafaldne. En stykkevis Procedure af Formaliteten, saa at den ene Indsigelse fremsættes og indlades til Paakjendelse efter den anden, saaledes som den gjældende Ret tillader det, er altsaa forbudt. Endelig opstilles det i Modsætning til den gjældende Ret som Regel, at en særskilt Forhandling om og Afgjørelse af Formalitetsspørgsmaalene skal finde Sted, og at Forhandlingen og Paakjendelsen kun, naar en af Parterne begjærer det og Retten tillader det, kan ske i Forbindelse med Realiteten. Denne Bestemmelse hænger sammen med den for den mundtlige Procedure særegne Nødvendighed for at dele og udstykke Forhandlingerne, for at ikke altfor mange og forskjelligartede Ting skulle blive samlede under Eet. I Reglen vil det fra dette Synspunkt ikke være tilstedeligt, at Formalitets- og Realitetsprocedure blandes sammen, saameget mere som der tildels gjælder særegne simplere og lettere Regler om Formalitetsproceduren selv, jfr. § 175 sidste Stykke. Imidlertid kan der nok tænkes Tilfælde, hvor det vil være naturligt, at Formalitetsindsigelser procederes under Et med

Digitized by Google

Sagens Realitet, nemlig hvor de ikke kunne afgjøres uden det nøjeste Kjendskab til denne endog i dens fineste Nuancer, f. Ex. naar en Domsindsigelse (exc. rei judicatæ), som skulde bevirke Afvisning, fremsættes, eller naar en Indsigelse gaaende ud paa, at Sagen er voldgivet (exc. rei in arbitrium deductæ) eller afgjort ved Forlig (exc. rei transactæ) eller desl., gjøres gjældende.

Formalitetsproceduren forudsættes i § 174 at kunne foregaa i det samme Retsmøde, hvori den mundtlige Forhandling begynder, og kun forsaavidt Retten finder særlig Grund til at udsætte Sagen, i et følgende Møde. Det er overhovedet Lovforslagets Hensigt at gjøre Formalitetsproceduren saa simpel og kort som muligt. Der kunde saaledes endog være Spørgsmaal, om ikke ethvert Krav paa forudgaaende skriftlig Bebudelse af Formalitetsindsigelser burde opgives, saaledes at de uden videre kunde fremsættes i den mundtlige Forhandling. Saavidt har Kommissionen dog ikke troet at kunne gaa, men man har ment at burde fastholde, at de Formalitetsindsigelser, som agtes fremsatte, i Reglen skulle skriftlig meddeles Modparten paa en eller anden Maade forud for det til deres Forhandling bestemte Retsmøde. Formalitetsindsigelserne ere derfor efter Lovforslaget vel ikke undergivne de almindelige Regler om Skriftforberedelsen i det foregaaende Kapitel; men der gives i § 175 nogle særegne mindre strenge Forskrifter om denne. Formalitetsindsigelserne maa herefter bebudes i Tilsvarsskriftet, naar de agtes bragte til Forhandling allerede i det i § 163 omhandlede Møde; men de kunne ogsaa opsættes til Sagsøgtes Sagfremstilling, idet dette formentlig er tidsnok, naar de først skulle bringes til Forhandling i det i § 173 omhandlede Møde; i Sagsfremstillingen maa de i ethvert Tilfælde gjentages, eftersom Sagsøgeren ellers med god Grund kunde antage, at en i Tilsvarsskriftet nævnt, men ej i Sagsfremstillingen optaget Formalitetsindsigelse var frafaldet. Det følger af Sagens Natur, at fra den her givne Regel om forudgaaende skriftlig Meddelelse maa undtages de Formalitetsindsigelser, som netop gaa ud paa, at Sagsøgeren ikke har sat Sagsøgte istand til eller givet ham behørig Varsel til at fremkomme med sit Tilsvarsskrift, ligesom skriftlig Meddelelse fra Part til Part naturligvis ej heller kan være nødvendig, for at Afvisning i Embeds Medfør kan finde Sted. Men selv om Formalitetsindsigelserne ikke have været bebudede enten i Tilsvarsskriftet eller i Sagsfremstillingen, ere de dog ikke udelukkede fra at kunne tages i Betragtning, naar Sagsøgeren ej protesterer derimod, og da han i Reglen ønsker Sagen fremmet saa hurtigt som muligt, vil han ofte finde sig foranlediget til hellere at samtykke i, at Formalitetsindsigelser fremsættes i den mundtlige Forhandling, uagtet de ikke have været skriftligt bebudede, end han vil bevirke, at Sagen skulde blive udsat. For at det, selv om saadant Samtykke er givet, dog ikke skal blive aldeles uden Spor i Akterne, at disse Formalitetsindsigelser have været fremsatte, er det i § 175 2det Stykke foreskrevet, at de efter Rettens Foranstaltning skulle tilføres Retsbogen, hvad der naturligvis ogsaa bliver at iagttage med Hensyn til Indsigelser gaaende ud paa, at Sagsøgte ej er bleven sat istand til eller har faaet behørigt Varsel til at fremkomme med sit Tilsvar.

Sædvanligvis ville Formalitetsindsigelser angaa blotte juridiske Kvæstioner. Lovforslaget gaar derfor i § 175 3die Stykke ud fra, at der for deres Skyld i Reglen ikke vil behøves nogen særskilt Bevisførelse, hvortil Udsættelse kræves. Men da det dog kan forekomme, at særskilt Bevis for en eller anden faktisk Omstændighed maa føres enten ved Vidner eller paa anden Maade, maa Lovforslaget frembyde en Vej, der da kan benyttes. Derfor foreslaaes det, at Retten i slige Tilfælde har at træffe de fornødne Bestemmelser med Hensyn til Sagens Udsættelse, Maaden, hvorpaa Beviset skal føres osv. Herved bliver naturligvis Proceslovens Forskrifter om Maaden, hvorpaa det enkelte Bevismiddel skal tilvejebringes at følge, men iøvrigt lades der Retten frie Hænder i Henseende til Ordningen af Bevisførelsen.

Naar Formalitetsindsigelser ikke fremsættes eller de, der fremsættes, ere paakjendte, skrides der, forsaavidt ikke Afvisning finder Sted eller Sagen udsættes ifølge

Digitized by Google

§ 157, til Forhandlingen af Sagens Realitet (§ 176).

Det er allerede foran S. 11 ff. angivet i almindelige Træk, hvorledes Realitetsforhandlingen er ordnet. Der finder først paa Grundlag af Sagsfremstillingerne en mundtlig Forhandling Sted mellem Parterne, men under denne skulle de kun fremkomme med deres Fremstillinger af Sagens Sammenhæng, uden at Spørgsmaalet om, hvorvidt og hvorledes disses Rigtighed i fornødent Fald skal bevises, endnu kommer i Betragtning. Kun Dokumenter, ved hvilke Parterne ville understøtte deres Paastande, skulle, naar de ere Parternes Raadighed undergivne, i Reglen forelægges allerede paa dette Trin af Sagen og kunne kun undtagelsesvis fremkomme senere (§ 240), men om andre Beviser er der endnu ikke Spørgsmaal, ligesom der ikke heller kan finde nogen Forhandling Sted om Bevisets Førelse. Det er derfor ikke befalet, men kun tilladt Parterne i Løbet af Forhandlingerne at fremkomme med deres Tilbud og Begjæringer om at maatte føre Bevis for Omstændigheder, paa hvilke Sagens Afgjørelse formentlig vil komme til at bero. Dels vil det ikke kunne nytte at forbyde Parterne i en mundtlig Forhandling at fremkomme med slige Udtalelser, der ofte falde meget naturligt som bestyrkende de givne Fremstillinger af Sagens Sammenhæng, dels kan det vel ogsaa undertiden hænde, at Modparten opgiver at benægte en eller anden Omstændighed, naar han hører, at og hvorledes Modparten kan bevise den, saaledes at herved en særskilt Bevisførelse spares.

Sagens Behandling foregaar paa den Maade, at Parterne ved dens Paaraab fremstille sig og overgive til Retten deres Sagsfremstillinger, jfr. § 170, af hvilke paa dette Trin af Forhandlingerne kun selve Paastanden oplæses, jfr. § 176 3die Stykke. Derefter have Parterne at give en mundtlig Fremstilling af Sagens Sammenhæng under behørig Paaberaabelse af de fremlagte Dokumenter og af de juridiske Betragtninger, som efter deres Formening ville være af Betydning for Sagens Afgjørelse, hvorefter de nedlægge deres Paastande. For at fremhæve saa bestemt som muligt, at der skal dømmes efter den mundtlige Forhandling, er det udtrykkeligt foreskrevet, at Sagsfremstillingerne, afset fra selve Paastanden, ikke i Reglen skulle oplæses. At anordne, at Sagsfremstillingerne i deres Helhed ved Forhandlingens Begyndelse skulde oplæses, vilde vistnok være meget uheldigt; thi en saadan Oplæsning er i sig selv et kjedeligt og tidsspildende Intermezzo i Forhandlingerne, da Intet er mere trættende og mindre skikket til at holde Opmærksomheden i Live end lange Oplæsninger af skriftlige Fremstillinger. Man vilde kun faae et ufuldkomment Billede af Sagen ved Oplæsningen, medens paa den anden Side Interessen for og Indtrykket af den bagefter følgende mundtlige Forhandling dog altid vil blive noget svækket derved. Lovforslaget gaar altsaa ud fra, at der i de fleste Sager ikke behøver at finde Oplæsning Sted, idetmindste ikke af Sagsfremstillingerne i deres Helhed. Derimod kan det undertiden være hensigtsmæssigt, at større eller mindre Dele af dem oplæses paa passende Steder under Forhandlingernes Gang, hvor Faktum er indviklet, og hvor det kommer an paa nøje at lægge Mærke til Parternes Fremstilling. Derfor er der givet Retten fornøden Myndighed til efter sit Skjøn at bestemme, baade om og i hvilket Omfang Sagsfremstillingerne skulle oplæses, samt paa hvilket Tidspunkt i Løbet af Forhandlingerne dette skal ske.

Den mundtlige Ordveksling mellem Parterne foregaar efter de almindelige Regler i § 81 og §§ 93 ff. under Formandens Ledelse. Den eneste særegne Regel, Lovforslaget opstiller her, er, at enhver af Parterne har Adgang til i Reglen at faae Ordet to Gange, men iøvrigt afstikker Formanden Grænserne for Forhandlingerne og kan navnlig slutte dem og optage Sagen, naar den synes ham at være tilstrækkeligt afhandlet. I mange Tilfælde vil Retten da strax kunne afsige endelig Dom (§ 178), nemlig i de hyppigt forekommende Tilfælde, hvor der enten kun foreligger rene Retsspørgsmaal, medens Faktum er uomtvistet (in confesso), eller hvor det hele Stridsspørgsmaal drejer sig om Fortolkningen af Kontrakter, Testamenter eller andre skriftlige Dispositioner. Den mundtlige Forhandling vil i Reglen ikke medtage mere end

Digitized by Google

eet Retsmøde, men kan den ikke endes i eet Retsmøde, maa den fortsættes i det næste. Thi det ligger i den mundtlige Forhandlings Natur, at den ikke maa afbrydes ved andre mellemkommende Sager, der kunne dele Opmærksomheden og forstyrre Indtrykket.

I de Tilfælde, hvor der ikke bliver Spørgsmaal om Bevisførelse og hvor Sagen kan afgjøres efter den første mundtlige Forhandling, viser den mundtlige Procedure sig i sin fordelagtigste Skikkelse. Sagen endes med en Hurtighed og en Letthed, som staar i skarp Modsætning til den skriftlige Processmaades tunge og langsomme Gang, og Forhandlingerne, der ikke afbrydes ved mellemfaldende Bevisspørgsmaal, frembyde et Liv og en Interesse, som den skriftlige Procedure aldrig kan være i Besiddelse af. Naar der tiltrænges andet Bevis end de Dokumenter og andre til Oplysning tjenende Gjenstande, som fremlægges i Forbindelse med Sagsfremstillingerne og benyttes under den første mundtlige Forhandling, maa den hele Fremgangsmaade nødvendigvis blive noget mere kompliceret. Dette er Tilfældet, hvor det er nødvendigt at oplyse Noget ved Vidner, Syn og Skjøn eller Parternes egen Forklaring. De Grundsætninger, som maa gjøre sig gjældende i denne Henseende, navnlig af Hensyn til Umiddelbarhedsprincipet og den deraf følgende Koncentration af Forhandlingerne ere i Almindelighed angivne ovenfor S. 9 ff. Dertil henvises paa dette Sted. Kun skal der her tilføjes nogle Bemærkninger om Enkelthederne.

Dersom Retten efterat have optaget Sagen ved den første mundtlige Forhandlings Slutning finder, at der ikke kan affiges Dom, fordi der mangler Bevis for Omstændigheder, som efter Parternes Fremstilling have Betydning for Sagens Afgjørelse, skal der efter § 179 afgives en Kjendelse, hvorved det bestemmes, hvilke disse Omstændigheder ere. Da det ifølge § 176 er en fri Sag, om Parterne under den første Behandling ville fremkomme med Tilbud og Begjæringer om at maatte føre Bevis for Et eller Andet eller ganske ville afholde sig herfra, er det naturligt i § 179 at udtale som Regel, at Retten i at afgjøre, hvilke Omstændigheder der trænge til Bevis, ikke har at tage noget Hensyn til, om Parterne have begjært at stedes til Bevisførelse for disse Omstændigheder eller ikke. Der gaaes ud fra, at det ikke paahviler Parterne direkte eller indirekte paa Forhaand at udtale Noget om, hvad der behøver at bevises. Den Kjendelse, som Retten afgiver efter § 179, skal saa fuldstændigt og bestemt som muligt angive, hvad der skal bevises. Derimod bør den efter Kommissionens Opfattelse, hvorom er talt ovenfor paa anførte Sted, ikke indeholde Noget om Bevisbyrden. Lovforslaget gaar ud fra, at naar Retten blot udtaler, hvad der skal bevises, maa det være vedkommende Parters Sag paa deres egen Risiko at bedømme, hvem af dem der har at fremskaffe det forlangte Bevis. Hvad den heromhandlede Kjendelses Retskraft betræffer, er det Lovforslagets Mening, at kun forsaavidt angaar Resultatet, navnlig Spørgsmaalet om, hvad der skal bevises, har Kjendelsen en retskraftig og for den følgende Procedure bindende Betydning; derimod ere de i den udtrykkeligen eller stiltiende indeholdte Forudsætninger om Retsforholdet iøvrigt uden Betydning. Er Kjendelsens Konklusion blot rigtig, saaledes at den ifølge samme foregaaende Bevisførelse afgiver et tilstrækkeligt Grundlag for den senere endelige Paakjendelse af Sagen, kommer det ikke i Betragtning, om Retten iøvrigt ved Kjendelsens Affigelse er gaaet ud fra en eller anden Forudsætning om Retsforholdet, der i den endelige Dom maa opgives som fejlagtig. Det Anførte maa bl. A. have til Følge, at der heller ikke udfordres nogen saadan udtømmende og omhyggelig Begrundelse af den i § 179 omhandlede Kjendelse, som ved den endelige Dom er nødvendig. Er den affagte Kjendelse i Resultatet urigtig, vil den dog ikke kunne tilsidesættes af Retten, som har affagt den, men den kan kun rettes ved Paaanke, og hvad denne angaar, maa ifølge § 294 den Regel gjælde, at der ikke kan finde særskilt Paaanke af Beviskjendelsen Sted, men den kan først paaankes i Forbindelse med den endelige Dom i Sagen, saaledes, at hvis Beviskjendelsen forandres, maa dette medføre Ugyldigheden af den efterfølgende Behandling og Hjemvisning, jfr.

Digitized by Google

§ 295, og vedkommende Parter maa da foretage ny Bevisførelse i Henhold til Højesterets Afgjørelse, jfr. §§ 298 og 318. Det her berørte Spørgsmaal om Beviskjendelsens Betydning er meget vanskeligt og omtvistet, og det vil derfor neppe kunne undgaaes, at der om det vil være forskjellige Meninger her ligesom andetsteds. Der kan for det Første spørges, om Beviskjendelsen skal være en blot procesledende Bestemmelse af Retten, som denne selv kan forandre, naar den siden under Sagens Gang maatte komme til anden og bedre Indsigt, eller om den skal være retskraftig og bindende for Retten. Besvares dette Spørgsmaal derhen, at Beviskjendelsen ej bør kunne forandres af Retten, men skal være retskraftig og bindende, opstaar atter det Spørgsmaal, om den da skal kunne gjøres til Gjenstand for Paaanke, strax naar den affiges, eller om den først skal kunne paaankes i Forbindelse med den endelige Dom, jfr. angaaende disse Spørgsmaal Nellemann „Om mundtlig Rettergang i civile Sager" S. 112 ff. Kommissionen har troet at burde tilraade det ovenfor angivne System, idet man har ment, at Fordelene derved overveje Manglerne. Vel medfører det, at Retten kan blive nødt til at affige en endelig Dom, hvis Uholdbarhed i Forvejen er Retten selv indlysende, fordi den hviler paa en urigtig Beviskjendelse, og fra dette Synspunkt kan det synes urimeligt, at Retten skal være bunden ved en Beviskjendelse, hvis Urigtighed den selv indser, og at det ikke skal være Retten tilladt selv at forandre Beviskjendelsen og saaledes spare Parterne en Paaanke og den dermed følgende Udgift og Tidsspilde. Men hertil maa bemærkes, at der bliver en langt større Fasthed i den senere paafølgende Procedure, og at Beviskjendelsen selv vil blive behandlet med langt større Omhyggelighed, naar den er bindende for den Ret, som har affagt den, hvortil endvidere kommer den Betragtning, at naar Beviskjendelsens retskraftige Indhold reduceres til Angivelsen af, hvad der trænger til at bevises, uden at der skal udtales noget om Bevisbyrden og uden at Beviskjendelsens Indhold iøvrigt er bindende med Hensyn til de Forudsætninger eller Udtalelser om Retsforholdet, som den maatte indeholde, formindskes i høj Grad Sandsynligheden for, at den vil blive urigtig, thi Spørgsmaalet om, hvad der behøver at bevises, vil i Reglen ikke være meget tvivlsomt eller vanskeligt, og Retten har det i sin Magt for en Sikkerheds Skyld at forlange Bevis for Omstændigheder, hvis Irrelevants ikke er aldeles utvivlsom. Men naar Beviskjendelsen betragtes som bindende for Retten, opstaar endvidere det Spørgsmaal, om det ikke vilde være rettest at tilstede dens øjeblikkelige Paaanke. Heller ikke dette kan Kommissionen tilraade. En saadan Paaanke maatte, naar den skulde svare til sin Hensigt, nemlig at forebygge en videre Procedure paa et urigtigt Grundlag, medføre en Standsning i Sagens Gang, idet Udførelsen af den som urigtig angrebne Beviskjendelse maatte stilles i Bero, indtil den højere Rets Afgjørelse forelaa. Men herved vilde der aabnes en højst farlig Adgang for den Part, som heri var interesseret, til at udhale Sagen, og naar hensees til den ringe Sandsynlighed for Fejlagtigheden af en Beviskjendelse af et saa indskrænket Indhold, vil det sikkert i processuel Henseende være et meget mindre Onde, at engang imellem en Bevisførelse og en endelig Dom spildes, end at en Adgang aabnes til saa at sige efter Behag at udhale Sagen efter Beviskjendelsens særskilte Paaanke.

Da Lovforslaget, som ovenfor S. 11 forklaret, ikke fordrer Bevismidlernes Angivelse i Forbindelse med Parternes Anbringender om Sagens Sammenhæng, men følger en modsat Grundsætning, skal der ifølge § 180, naar Beviskjendelsen afgives, ved samme Lejlighed berammes et nyt Møde, i hvilket Parterne skulle angive, hvilke Beviser de ønske at fremføre til Oplysning om de Dele af det omtvistede Faktum, som enhver især af dem anser sig for pligtig at bevise eller dog for en Sikkerheds Skyld anser det for klogest at bevise. Da den ene Part i sine Forlangender om at stedes til Bevis nødvendigvis maa være afhængig af, hvilke Beviser den anden Part vil fremkomme med, maa det, naar ikke flere successive Møder til Bevisførelsens Forberedelse skulle blive nødvendige, hvilket Lovforslaget vil undgaa, være Regel, at enhver af

Digitized by Google

Parterne nogen Tid forend vedkommende Retsmøde skal give Modparten skriftlig Notits om, hvilke Beviser, han ifølge den affagte Kjendelse vil benytte, og hvad han ved disse vil godtgjøre. Herved tænkes der ikke paa en generel Angivelse af, at Parten vil bevise dette eller hint ved Vidner eller desl., men Øjemedet kræver en speciel Angivelse af, hvilke Vidner, der agtes førte osv. og en speciel Angivelse af de Fakta, som ved disse Vidner skulle oplyses. Kun da er Modparten istand til at bedømme, om der for ham er Grund til at føre Modvidner eller andre Modbeviser. Da saadanne Modbeviser i dette Ords videre Betydning naturligvis ikke kunne opgives, forend man har faaet Meddelelse om, hvilke Hovedbeviser, der agtes førte, kan det ikke forlanges, at de skulle meddeles den anden Part forud for Mødet, hvilket i Reglen heller ikke vil være fornødent, men det maa være tilstrækkeligt, at de angives i selve Retsmødet. Skulde han i Anledning af Modbeviserne ønske fra sin Side at føre nye Beviser, maa han opgive det strax paa Stedet eller fremkomme dermed senere, idet han henskyder sig under § 182.

I selve Retsmødet skulle i Reglen alle de til Bevisførelsens Forberedelse fornødne Bestemmelser træffes af Retten. Parterne skulle fremkomme med deres Begjæringer om at stedes til Bevisers Førelse, og Retten har at afgjøre, hvorvidt og hvorledes disse skulle tages til Følge, hvorom flere særegne Bestemmelser ere givne i § 181. Den almindelige Regel er udtalt i § 180, at saavel de i Paragrafens Begyndelse nævnte Begjæringer om at stedes til Førelsen af Beviser som alle andre Bemærkninger med Hensyn til Bevisets Førelse, der kræve en Bestemmelse af Retten, skulle fremsættes i det nævnte Retsmøde. Hertil knyttes imidlertid en vigtig og ejendommelig Forskrift, der ved første Øjekast kunde synes paafaldende, nemlig at Retten kan modsætte sig Benyttelsen af et Bevis, hvis Tilvejebringelse vilde medføre en uforholdsmæssig Udsættelse af Sagen. Meningen hermed er naturligvis ikke, at Retten vilkaarligt skal afskjære en Part fra at oplyse sin Sag ved de fornødne Beviser, naar disses Tilvejebringelse vilde kræve lang Tid; men Meningen er kun at sætte Retten istand til at nægte Adgangen til at føre Beviser, hvis Tilvejebringelse kræver en i Forhold til deres Vigtighed og Betydning for Sagens Afgjørelse altfor lang Tid. Efter den gjældende Ret maa der indrømmes fornøden Udsættelse til at føre et Bevis, saasnart det ikke maa erklæres for at være aldeles irrelevant. Men skjønt et Bevis ikke er irrelevant, kan det dog ofte være af en saa underordnet og tvivlsom Betydning for Sagens Afgjørelse, at det ikke vilde være rigtigt at udsætte Sagen derefter, og dette Sidste vil være Tilfældet i saameget desto højere Grad, jo større Rettens Frihed i Bevisbedømmelsen er. Derfor giver Lovforslaget Retten en diskretionær Myndighed til at modsætte sig saadanne Beviser, som vel ikke paa Forhaand kunne erklæres for irrelevante, men som dog have en saa underordnet og tvivlsom Betydning, at det vilde være ufornuftigt at lade Sagen hvile for deres Skyld, naar deres Tilvejebringelse kræver lang Tid. Begjæringer om at maatte føre saadanne Beviser vil desuden ofte være begrundede i Lyst til at udhale Sagen og ikke i en virkelig Trang til at oplyse den; men da dette naturligvis aldrig kan bevises, staar Retten let magteslos overfor saadanne Intriger, naar den ikke har en diskretionær Myndighed af en vis Vidde. At denne Myndighed bør anvendes forsigtigt og hensynsfuldt, er en Selvfølge. Men der kan efter vore processuelle Traditioner ikke være Tvivl om, at dette vil blive Tilfældet; der er mere Grund til at befrygte, at vore Domstole ikke ville benytte den heromhandlede Myndighed tilstrækkeligt, end til at befrygte, at de ville benytte den letsindigt eller overdrevent.

I § 181 angives de vigtigste enkelte Bestemmelser, som ville være at træffe i det heromhandlede Retsmøde til Bevisførelsens Forberedelse. Det er ingen udtømmende Angivelse, men kun en Række Exempler, hvorom her er Spørgsmaal. Forsaavidt kunde § 181 undværes, men der kan vel ingen Tvivl være om, at Tydeligheden og Anskueligheden befordres ved den. Retten skal altsaa først og fremmest afgjøre, hvorvidt det kan tilstedes Parten at føre de Beviser, han har begjært

Digitized by Google

at maatte fremkomme med (Litr. a.); ved Afgjørelsen heraf kommer det naturligvis an paa, om Retten antager, at disse Beviſers Førelse er nødvendig og tjenende til at oplyſe det, ſom ſkal oplyſes i Sagen. Dernæſt beſtemmes det, hvorledes Beviſerne ſkulle føres, (Litr. b.), og her kommer det navnlig an paa at afgjøre, om det kan anſees for nødvendigt at Vidner og Synsmænd møde umiddelbart for Hovedretten — hvilket ifølge Umiddelbarhedsprincipet er det Regelmæssige — eller om deres Afhørelſe for Underret kan være tilſtrækkelig eller paa Grund af Afſtandsbeſtemmelſer er nødvendig, jfr. herom §§ 203 og 232. Endvidere blive (Litr. c.) tilſvarende Beſtemmelſer at træffe med Hensyn til Parternes perſonlige Afhørelſe, forſaavidt en ſaadan er forlangt eller tilbudt af Parterne, jfr. § 96. Endelig bliver ogſaa de med Hensyn til Editionspligten fornødne Paalæg og Beſtemmelſer at give (Litr. d.) Kort ſagt: Formaalet maa være at træffe alle til Beviſsførelsens Forberedelſe fornødne Beſtemmelſer, ſaaledes at denne i ſin Tid paa Grundlag heraf kan foregaa i det dertil beſtemte Retsmøde, uden at nogen ny Udſættelſe behøves.

Samtidig med at ovennævnte Beſtemmelſer træffes, beſtemmer Retten en Tid til Beviſsforhandlingen og den i Forbindelſe hermed ſtaaende mundtlige Slutningsforhandling. Herved bliver der at ſe hen til, at der levnes Parterne den fornødne Tid til at ſkaffe deres Beviſer tilſtede, og der bliver altſaa at tage behørigt Hensyn til de Indkaldelſesfriſter, hvorpaa Vidner have Krav, jfr. § 206, fremdeles til, at Synsmænd kunne faae deres Forretning færdig og desl., og i Forbindelſe hermed tillige til, at Parterne kunne faae en paſſende Tid til at overtænke og forberede deres mundtlige Plaidoyer. Retten maa herved have for Øje paa den ene Side, at Sagen ikke uden Fornødenhed opholdes, og paa den anden Side, at Beviſsforhandlingen uden Ophold og Hindring kan foregaa til den beræmmede Tid, da det altid er at anſe ſom en ſtor Ulempe, om dens Udſættelſe ſkulde blive fornøden og derved muligvis unyttige Møder af Vidner og Andre foraarſages.

Denne ſidſte Betragtning, den i Umiddelbarhedsprincipet liggende Nødvendighed for at koncentrere Beviſsforhandlingen, medfører ſom ovenfor S. 12 bemærket en Nødvendighed for til en vis Grad og fra et viſt Tidspunkt at præcludere Beviſer. Herom gives der fornøden Forſkrift i § 182, der baade udtaler Hovedreglen, nemlig at det ikke kan tillades Parterne under Beviſsførelsen og den i Forbindelſe med ſamme ſtaaende mundtlige Slutningsforhandling at betjene ſig af andre Beviſer end dem, hvis Førelſe Retten i det i § 180 omhandlede Møde har tilladt, hvoraf altſaa følger, at de Beviſer, ſom ikke paa behørig Maade ere angivne i dette Møde, ere udelukkede, og tillige angives den Undtagelſe fra Hovedreglen, ſom kan tilſtedes, nemlig at det kun, hvor ſæregne Omſtændigheder retfærdiggjøre det, tillades en Part i det til Beviſsforhandlingen beſtemte Møde at fremkomme med Beviſer, hvis Førelſe ikke paa den angivne Maade af Retten er tilladt, og ſelv hvor en Part mener under Paaberaabelſe af ſæregne Omſtændigheder at kunne fremkomme med ſlige Beviſer, maa der gives Modparten Underretning herom 3 Dage førend Retsmødet. At Fremſættelſe af Beviſer paa dette ſildige Trin af Sagen ikke kan tilſtedes en Part, uden at der efter Omſtændighederne maa finde Udſættelſe Sted, for at Modparten kan ſøge Modbevis og desl., er en Selvfølge, jfr. § 184 2det Stykke, Litr. b.

Ved § 183 indſkydes der en Beſtemmelſe, ſom maaſke kan faae nogen praktiſk Betydning, idet der aabnes Adgang til at koncentrere den hele Behandling af Sagen paa een Retsdag, uagtet Beviſsførelſe ved Vidner benyttes. Ifølge de almindelige Regler vil Sagens Behandling i ſaadanne Tilfælde falde paa 3 Retsmøder, nemlig det Møde, hvori efter Sagens mundtlige Forhandling Bevis forlanges af Retten (§ 179), det Møde, hvori Beviſsførelſen forberedes (§ 180), og det Møde, hvori Beviſsførelſen og i Forbindelſe hermed Slutningsforhandlingen finder Sted (§ 184). Hensigten med § 183 er at gjøre det muligt at ſammendrage alt det, der ellers fordeles paa 3 Møder, til et eneſte Møde, naar de proceſſuelle Betingelſer for, at dette kan ſke, iøvrigt ere tilſtede. I ſaa Henſeende maa det først og

Digitized by Google

fremmeſt fordres, at Parterne ere enige herom; thi enhver af dem maa kunne forlange, at der gives ham den Adgang til at overveje og forberede ſin Procedure, være ſig til Angreb eller til Forſvar, ſom følger af Lovens Ordning af Fremgangsmaaden. Dernæſt maa det fordres, at Parterne ſørge for, at Vidnerne godvilligt indfinde ſig i Retsmødet, ſaaledes at de, naar der ſtrides til Bevisførelſe, kunne fremtræde, uden at Retten opholdes med at vente paa dem. Endelig udfordres ogſaa Rettens Samtykke, ikke alene fordi den maa bedømme, om der er Tid til Sagens Foretagelſe af Henſyn til, hvad der iøvrigt ligger for til Behandling den Dag, men ogſaa fordi det maa overlades til Retten at bedømme, om den tror ſtrax at kunne overſe den hele Sag tilſtrækkeligt og at kunne afgive de fornødne Kjendelſer paa Mødet uden Betænkningstid. Fremgangsmaaden maa, hvis § 183 benyttes, blive den, at der førſt finder en mundtlig Forhandling Sted, hvorefter der ſtrax afſiges Kjendelſe angaaende hvad der tiltrænger Bevis; derefter angive Parterne deres Beviſer og erholde Rettens Tilladelſe til at føre dem ſtrax, og naar herom er ſket behørig Protokoltilførſel, foregaar umiddelbart derefter ſelve Bevisførelſen og eventuelt Slutningsforhandlingen, Alt i det ſamme Retsmøde. En ſaa ſammentrængt Behandlingsmaade vil der naturligvis ikke let blive Spørgsmaal om undtagen i Sager, der, fra den juridiſke Side betragtede, ere ſimple og klare, men i hvilke der maa afhøres nogle Vidner, om hvilke begge Parterne ere enige, og ſom derhos afgive det eneſte Oplysningsmiddel i Sagen.

Efter § 183, der paa en Maade fremtræder ſom et parenthetiſk Indſkud, gaaes der videre i Fremſtillingen af den almindelige Procedure, og i §§ 184—195 omhandles ſelve Bevisførelſen og den eventuelle Slutningsforhandling i Sagen.

Det følger af Procedurens Beſkaffenhed, at Udſættelſe af det til Bevisførelſen og Slutningsforhandlingen beſtemte Retsmøde kun undtagelſesvis bør finde Sted, jfr. ovenfor S. 12; men det er paa den anden Side ikke muligt at udelukke enhver Udſættelſe af bemeldte Møde. Det gjælder kun om dels at indſtrænke de Tilfælde, hvor Udſættelſe finder Sted, ſaa meget ſom muligt, dels at gjøre Udſættelſen ſaa lidt generende ſom muligt, navnlig ved at virke hen til, at ſpildte Møder ſaavidt muligt forebygges ved betimelig Affigelſe af det berammede Møde.

I § 184 omhandles de Tilfælde, i hvilke der overhovedet kan være Spørgsmaal om Udſættelſe med Henſyn til Bevisforhandlingens Foretagelſe. Foruden at der naturligvis — om end ſjældent — kan forekomme Forhindringer for Retten, f. Ex. andre Forretninger, nævnes der for det Førſte uovervindelige Forhindringer fra at give Møde til den berammede Tid for Sagførere og Parter, Vidners eller Synsmænds Udeblivelſe med eller uden lovligt Forfald, ſamt overhovedet Umulighed af at faae Beviſerne rede til den faſtſatte Tid eller andre ſaadanne ſæregne Grunde. Det er indlyſende, at hvorledes man end indretter ſig og hvor ſtor Forudſeenhed og Omſigt der end anvendes i Berammelſen af Møde til Bevisforhandlingen, kan det dog hænde, at Sygdom eller anden uovervindelig Hindring for en af de Perſoner, der nødvendigvis, aktivt eller paſſivt, ſkulle tage Del i Forhandlingen, maa indrømmes at være en Udſættelſesgrund. Dog bemærkes, at der ved Udtrykket „uovervindelig Forhindring" er antydet, at det ikke er tilſtrækkeligt, at Retsmødet er generende eller iøvrigt ubelejligt for Vedkommende, f. Ex. ved at komme i Kolliſion med hans andre Forretninger, men det fordres, at der ſkal være en abſolut Forhindring tilſtede, ſaaledes at Vedkommende ikke kan præſtere Mødet, om end med Tilſideſættelſe af andre Henſyn. De vigtigſte Exempler paa ſaadanne Forhindringer ere Sygdom og Fraværelſe. Ogſaa kan det hænde, at det ikke har været muligt at ſkaffe Beviſerne tilſtede til den faſtſatte Tid, f. Ex. naar Dokumenter ſkulle tilvejebringes fra Udlandet, men ikke have kunnet erhverves i den paaregnede Tid, naar Syns- og Skjønsforretninger af mere kompliceret Natur kræve længere Underſøgelſer end paaregnet, naar tekniſke eller videnſkabelige Autoriteters Erklæringer ſøges indhentede, men ikke endnu ere blevne færdige o. desl. Da det er umuligt at udtømme Tilfældene, er der tilføjet: „eller andre ſaadanne ſæregne Grunde" ere tilſtede. Der fordres

Digitized by Google

„særegne" Grunde, hvori ligger, at det ikke er nok at anføre ganske i Almindelighed Sagens Vidtløftighed, Bevisernes Mængde o. desl., men der maa nævnes bestemte konkrete Omstændigheder, som have forhindret Paagjældende i at blive færdig i rette Tid. For det Andet nævnes som en Omstændighed, der kan medføre Udsættelse af heromhandlede Retsmøde, at det i Henhold til § 182 undtagelsesvis tillades Parten at føre Vidner eller andre Beviser, som ikke have været angivne i det i § 180 omhandlede Møde. Naar der fremsættes, i Reglen ved Begyndelsen af det til Bevisførelsen bestemte Møde, Begjæring om at maatte benytte Vidner, som ej tilforn ere opgivne, og saadan Begjæring efter Omstændighederne tages til Følge, vil det, selv om Vidnerne ere tilstede som frivilligt mødende, dog ikke kunne gaa an at føre dem strax, da Modparten maaske i Anledning af dem vil føre Modvidner eller søge andre Beviser tilvejebragte og i al Fald maa være berettiget til at faae fornøden Frist til at overveje, hvad han bør gjøre. En Udsættelse vil altsaa i saadant Fald være fornøden.

Det er i Lovforslaget hævdet, at Udsættelsesspørgsmaalet maa rejses og afgjøres, forinden Bevisførelsen begynder, jfr. § 187, hvorom senere. Helst bør Udsættelsen bringes paa Bane og indrømmes førend det til Bevisførelsen bestemte Retsmøde, da dette i saa Fald betimeligt kan affiges; men sker dette ikke, maa det i ethvert Fald rejses og afgjøres ved Begyndelsen af det nævnte Retsmøde. Herom handles i §§ 185 og 186. Den første af disse aabner den videst mulige Adgang til at faae Udsættelsesspørgsmaalet bragt til Afgjørelse førend Retsmødet og saa betimeligt, at dette kan affiges og derved unyttigt Møde af alle Vedkommende forhindres. Initiativet kan tages saavel af enhver af Parterne som af Retten selv. Først omtales det Tilfælde, at en Part forudser, at han vil blive nødt til at forlange Bevisførelsen udsat, hvilket kan hidrøre ikke blot fra, at han selv eller hans Sagfører ej ville kunne være rede til den fastsatte Tid, men ogsaa fra, at Vidner, der fra hans Side skulle føres, have faaet Forfald; eller at andre Bevisligheder ej ville kunne skaffes tilstede til den Tid. Det paalægges i saadanne Tilfælde vedkommende Part som Pligt at henvende sig til Rettens Formand saa betimeligt, at der om Udsættelsen, hvis en saadan tilstaaes, ved Partens Foranstaltning kan gives alle Vedkommende Underretning, saaledes at deres forgjæves Møde afværges, og Forsømmelse fra Partens Side med at bringe Spørgsmaalet frem i rette Tid og med at give Underretningen paadrager Ansvar efter Reglen i Slutningen af Paragrafens tredie Stykke. Isvrigt er det ikke Meningen, at Rettens Formand paa egen Haand kan afgjøre Udsættelsesspørgsmaalet, men han har, naar Anmeldelse og Begjæring om Udsættelse er fremkommen, at forelægge Spørgsmaalet for Retten, hvorved isvrigt er forudsat, at dette sker ved mundtligt Foredrag i et Møde uden alle Formaliteter og saaledes, at Afgjørelsen kan træffes meget hurtigt. Navnlig sker den, uden at Modparten kaldes til at ytre sig over Udsættelsesspørgsmaalet. Dette er vel en Afvigelse fra det Princip, som i vor nugjældende Rettergang aldrig fraviges, at ingensomhelst Afgjørelse kan træffes af Retten, uden at der er givet begge Parter Adgang til først at ytre sig. Men en Gjennemførelse af dette Princip paa alle Punkter kan ikke siges at være en saadan absolut Retfærdighedsfordring, som bør tilfredsstilles med Tilsidesættelse af alle Hensigtsmæssighedshensyn. Hvor der handles om Afgjørelser, som enten kunne indvirke paa Parternes materielle Ret, eller som kunne volde dem Udgifter eller Besvær af nogen Betydenhed, bør det sikkert iagttages, at begge Parter faae Lejlighed til at udtale sig, men hvor Talen er om rene procesledende Foranstaltninger, hvortil navnlig høre Bestemmelser om Retsmødernes Afholdelse i Henseende til Tid og Sted, kan det meget vel forsvares, at Rettens Afgjørelse træffes paa Grund af ensidig Henvendelse fra en af Parterne, hvis virkelige Hensigtsmæssighedsgrunde tale herfor. Og det er Tilfældet her. Thi dersom Modparten skulde tilkaldes, hvilket da naturligvis maatte ske med et passende Varsel, forinden de i § 185 omhandlede Afgjørelser om Sagens Udsættelse kunde træffes, vilde i de fleste Tilfælde Øjemedet forspildes, uden at tale om de

Digitized by Google

Udgifter og den Besvær, som derved vilde voldes.

Hvad angaar det sidste Stykke af § 185, da indeholder det i Virkeligheden kun en Anvendelse paa det heromhandlede Tilfælde af hvad der i § 79 er udtalt som almindeligere Forskrift. Det er fundet hensigtsmæssigt paa dette Sted specielt at fremhæve og derved minde om, at Retten i Henhold til hin Paragraf er berettiget og forpligtet til af egen Drift at aflyse Retsmøder, som den ifølge de den foreliggende Data maa vente at ville blive resultatløse.

Lykkes det ikke at faae Spørgsmaalet om Udsættelse af Bevisførelsen afgjort forinden det dertil bestemte Retsmøde, enten fordi Udsættelsesgrunden slet ikke eller for silde kommer til vedkommende Parts eller vedkommende Rets Kundskab, eller fordi vedkommende Part forsømmer at foretage de fornødne Skridt til at faae Mødet aflyst og udsat — Noget, som kan paadrage Parten Ansvar efter § 185 næstsidste Stykke, men ikke skille Parten ved hans Ret til at faae Udsættelse —, maa Spørgsmaalet om Udsættelse rejses ved Begyndelsen af selve Retsmødet. Det Samme maa ogsaa gjælde, naar vedkommende Part vel har rejst Spørgsmaalet om Udsættelse, men Retten ikke paa hans ensidige Henvendelse og de af ham forebragte Grunde har troet at kunne tilstaa den; thi en saadan Nægtelse, hvori kun ligger, at Retten ikke ifølge det da Foreliggende har troet at burde indrømme Udsættelse, kan ikke afskjære Parten fra at bringe Spørgsmaalet frem paany i de i § 186 omhandlede Retsmøder, naar han troer at kunne støtte sin Paastand ved nye Grunde. Ordene i § 186 gaa derfor ogsaa kun ud paa, at hvis der ikke forinden det til Bevisførelsen bestemte Retsmøde er taget Bestemmelse om dets Udsættelse, kan saadan Bestemmelse tages i selve Mødet.

Det er en Selvfølge, at Spørgsmaalet om Udsættelse bør afgjøres, forinden der begyndes paa Bevisførelsen, hvilket derfor ifølge § 186 maa iagttages af den Part, der vil fremkomme med Begjæring i saa Henseende. Som ovenfor bemærket, er det Lovforslagets Mening, at Udsættelse med Bevisførelsens Foretagelse ikke lettelig bør indrømmes, da der altid udspringer flere Ulemper deraf og foraarsages Folk Ulejlighed derved, men det er tillige vist, at det ikke kan undgaaes at indrømme Udsættelse i visse Tilfælde. Disse ere angivne i § 184 og gjentages kun her. Jøvrigt henvises til, hvad der ovenfor S. 93—94 er bemærke om dem.

Naar Bevisførelsen er begyndt, kan der i Regien ikke finde nogen Udsættelse Sted. Herfra gjøres kun Undtagelse i de Tilfælde, hvor det ikke kan være andet, nemlig naar Vidner eller Syns- og Skjønsmænd nægte at besvare Spørgsmaal og af denne Grund enten Kjendelsens Paaanke eller Tvangsmidlers Anvendelse maa finde Sted, jfr. § 187. Ellers kan Udsættelse ikke gives. Selv om Bevisførelsens Gang indeholder Opfordring til at tilvejebringe Beviser eller Modbeviser, som kunne have Betydning for Sagens Bedømmelse, og selv om det ikke kan betegnes som en Forsømmelse eller Uforsigtighed af Parten, at disse ej ere tilvejebragte tidligere, kan der ikke faaes Udsættelse for at fremkomme med dem. Den begyndte Bevisførelse maa gaa sin Gang, og Sagen maa paadømmes efter hvad der saaledes kommer til at foreligge. Derimod indeholdes i Reglerne om ny Foretagelse af Sagen, jfr. § 327 1ste Stykke, en Adgang for Parterne til en efterfølgende Hjælp. Man kunde spørge, om det da ikke var at foretrække i § 187 at optage en Bestemmelse om, at Udsættelse kan faaes, naar det under Bevisførelsens Gang viser sig, at den ene eller den anden af Parterne behøver at fremskaffe Beviser, uden at det kan lægges ham til Last som en Forsømmelse, at disse ikke tidligere ere bragte til Veje. Man kunde herfor anføre, at det er en tidspildende Omvej og unyttig Besværlighed for alle Vedkommende, at Forhandlingerne føres til Ende og Dom afsiges, naar det er givet, at den afsagte Dom vil blive ophævet og ny Forhandling tilstedt, og at det under saadanne Omstændigheder var bedre at spare dette og hellere give Udsættelse strax under Bevisforhandlingen. Kommissionen har imidlertid efter gjentagen Overvejelse af dette Punkt forkastet en saadan Adgang til Udsættelse efter Bevisførelsens Begyndelse. Det maa

Digitized by Google

først bemærkes, at man ikke ved at indrømme den kan vinde, at det for os nye og fremmede Institut, ny Foretagelse af Sagen, imod hvilket der vistnok hos Mange vil næres Betænkeligheder, kan undværes. Thi den Mulighed bliver altid tilbage, at nye Oplysninger erhverves eller opdages, efter at Dom er falden, og i det Tilfælde gives der ingen anden Udvej end ny Foretagelse af Sagen. Ved at tilstede Udsættelse under den heromhandlede Forudsætning vilde der altsaa kun opnaaes en lille Indskrænkning i Antallet af de Tilfælde, i hvilke ny Foretagelse af Sagen kan finde Sted. Derimod er det at befrygte, at Udsigten til endog under selve Bevisforhandlingen at kunne faae Udsættelse vilde udøve en skadelig Indflydelse paa Parternes Omhu i at forberede Bevisforhandlingen. Lovforslaget stræber hen til at fremkalde en saa alsidig og vel forberedt Drøftelse af Sagen under Bevisførelsen og Hovedforhandlingen som muligt. Det er en Betingelse for, at det hele System skal kunne lykkes, at Bevisforhandlingen foregaar i eet Træk, og at det kommer til at henhøre til Sjældenhederne, at den maa afbrydes og gjentages. Intet vilde mere bringe Systemet i Miskredit, end om dette gik hyppigt paa. Derfor maa Intet gjøres, som paa nogen Maade kunde svække Opfordringen for Parterne til at samle det hele Bevisstof og i alle Henseender gjøre sig rede til at debattere Sagen til Ende i det dertil ansatte Møde. Fra dette Synspunkt vil det findes netop at være i sin Orden, at der vel skal være en vis Adgang til at afhjælpe Fejl og Mangler i Bevisførelsen, naar disse maa erkjendes for at være Parten utilregnelige, men at denne Adgang ikke bør være let. At et større Apparat maa sættes i Bevægelse i saa Henseende — navnlig den hele for at opnaa ny Foretagelse af Sagen fornødne processuelle Fremgangsmaade — er derfor ikke til nogen Skade. Dertil kommer ogsaa den Betragtning, at medens en Adgang til Udsættelse efter Bevisførelsens Begyndelse vel undertiden kunde spare den paafølgende Domsaffigelse og Sagens nye Foretagelse, maa det paa den anden Side bemærkes, at det heller ikke saa sjælden vil kunne hænde, at vedkommende Part, som ellers havde begjært Udsættelse til yderligere Bevisers Erhvervelse, naar han ser Dommen, dog vil beslutte sig til at blive staaende ved den. Dels kan det være, at Dommen giver Parten Medhold i alt Væsentligt, idet de i Partens Tanker fornødne og yderligere Oplysninger og Beviser ikke af Retten ere blevne ansete for fornødne til at fremkalde det af Parten attraaede Resultat, dels kan det hænde, at Parten ved at se Dommen kommer til den Indsigt, at det ikke vilde kunne have hjulpet, om de af ham paatænkte nye Oplysninger eller Beviser vare blevne fremskaffede. I disse Tilfælde undgaaes altsaa netop ved det i Lovforslaget fastholdte System en Udsættelse af Bevisforhandlingen og en derved nødvendiggjort Gjentagelse af den.

I det andet Stykke af § 187 indeholdes den — iøvrigt i al virkelig mundtlig Procedures Natur grundede — Forskrift, som medfører, at Udsættelser af den begyndte Bevisforhandling ikke tilstedes, undtagen hvor det er uundgaaeligt nødvendigt, nemlig at den hele Bevisførelse paany maa foregaa og altsaa den allerede stedfundne gjentages til den Tid, Retten berammer til videre Forhandling af Sagen. Naar Beviset føres for den dømmende Ret, og naar der skal dømmes umiddelbart paa Grundlag af den i saa Henseende stedfundne mundtlige Forhandling med Parter, Vidner, Syns- og Skjønsmænd o. s. v., kan det ikke gaa an, at der forløber et saadant Tidsrum mellem de enkelte Bestanddele af Bevisførelsen, at nogle af dem ligge længere tilbage og ikke mere staa friske og levende i Rettens Erindring. Ligesaa vist som Indtrykket af den umiddelbare Forelse af Beviserne for Rettens Øine er mere kraftigt og overbevisende end et blot skriftligt Referat om Indholdet af de forskjellige til Bevis tjenende Udsagn, ligesaa vist er det ogsaa, at dette Indtryk hurtigt taber sig, naar Tiden gaar hen og andre Sager i Mellemtiden have optaget Rettens Opmærksomhed og Interesse. Bevisførelsen maa derfor udgjøre en Enhed, og alle enkelte Bestanddele af samme maa med lige Vægt og Styrke fremstille sig paa een Gang for de Dømmendes Bevidsthed. Ellers komme de i Tiden fjernere liggende Data ikke til deres fulde Ret i Sammenligning med

Digitized by Google

de nærmere liggende. Det bliver derfor nødvendigt, at de engang afhørte Vidner, Syns- og Skjønsmænd og eventuelt Parterne selv maa møde og afhøres paany i Forbindelse med de nye Beviser, saameget mere som disse muligen ville give Anledning til yderligere Spørgsmaal til de først afhørte Vidner o. s. v.

Sidste Stykke af § 187 behøver ikke nogen nærmere Forklaring.

Det første Stykke af § 188 hviler paa samme Tanke som det andet Stykke i § 187, den nemlig, at da Retten ikke kan formodes at have Parternes mundtlige Fremstilling af Sagen, som er sket i det i § 176 omhandlede Retsmøde, i tilstrækkelig frist Erindring paa den Tid, Bevisførelsen foregaar, hvilket efter Omstændighederne kan være længe efter og i Reglen vil være dog nogle Uger senere, maa Parterne gjentage denne deres Fremstilling. Det vil imidlertid ikke altid være nødvendigt, at den gjentages i dens hele Omfang, men almindelige Regler herom lade sig naturligvis ikke opstille. Det er derfor foreskrevet, at den bliver at gjentage i det Omfang, Retten anser for nødvendigt, hvoraf følger, at Retten baade førend Forhandlingens Begyndelse kan give en almindelig Anvisning i saa Henseende og under Forhandlingernes Gang kan gribe ind og standse unødvendig Vidtløftighed.

Slutningsforhandlingen, der, jfr. § 195, naturligen vil indeholde dels Parternes Kommentarer over Bevisførelsen og dens formentlige Resultat, dels deres Udtalelser om Sagen i Almindelighed og navnlig deres juridiske Konklusioner af det Foreliggende, knytter sig umiddelbart til Bevisforhandlingen, saaledes at det Hele kommer til at udgjøre en samlet Retsforhandling. Jævnligen vil denne, navnlig naar mange Vidner skulle afhøres, ikke kunne bringes til Ende paa een Dag, men den maa da, for at Indtrykket kan være levende og frist, fortsættes snarest muligt. Hertil sigte Bestemmelserne i § 188 3die Stykke. Naar det i sidste Punktum af dette Stykke udtales, at Forhandlingen ikke agtes for afbrudt, fordi der indtræder en blot Standsning af de angivne eller lignende Aarsager, uden at Retten i Mellemtiden skrider til nogen anden Sags Foretagelse, har dette den Betydning, at en Gjentagelse af de tidligere førte Forhandlinger ikke skal finde Sted, hvilket derimod maa være Tilfældet, naar Forhandlingerne virkelig afbrydes ved en formelig Udsættelse for at fortsættes i senere nye Retsmøder.

I Reglen vil det falde naturligst, at Sagsøgeren begynder med at fremføre sine Beviser, og at Sagsøgte derefter fremkommer med sine; men det kan under visse Omstændigheder være hensigtsmæssigt, at Sagsøgte begynder, og Sagsøgeren følger efter, f. Ex. naar Sagsøgerens Fremstilling af det, han som Udgangspunkt for det Hele skal bevise, ikke bestrides, men det egentlige Hovedpunkt i Sagen er en Indsigelse eller en Modfordring fra Sagsøgtes Side, til hvilken da den øvrige Bevisførelse knytter sig, og hvorfra den tager sit Udgangspunkt. At Sagsøgeren i saadanne Tilfælde rettest venter med de Beviser, han vil benytte mod Sagsøgtes, hvad enten det er egentlige Modbeviser eller Beviser for selvstændige nye Fakta, han i sin Interesse paaberaaber, er vistnok indlysende. Lovforslaget har derfor tillagt Rettens Formand, der i det Hele som en Slags Dirigent leder Forhandlingernes udvortes Gang, Myndighed til at træffe hvilke Bestemmelser han finder rigtigt angaaende Ordenen, hvori Parterne skulle fremføre deres Beviser. At han ifølge heraf ogsaa kan lade Sagsøgte fremkomme med sine Beviser, naar en Del af Sagsøgerens Beviser ere fremførte, medens denne henvises til at komme frem med sine andre Beviser paa senere Trin af Forhandlingen, er klart.

I visse fremmede Love foreskrives det, at Parterne selv først skulle høres, efter at Vidnerne og de øvrige Beviser ere producerede; men det er neppe hensigtsmæssigt at opstille nogen fast Regel i saa Henseende. Ofte vil det være rigtigst at begynde med at afhøre Parterne selv, da herved maaske mange Punkter ville blive oplyste saaledes, at videre Bevisførelse i saa Henseende kan spares; i andre Tilfælde kan det forudsees, at Parternes Forklaring ej vil være til nogen Nytte, førend Bevisførelsen foreligger. Lovforslaget overlader det derfor til Dommeren i hvert enkelt Tilfælde at afgjøre, paa hvilket Punkt af Forhandlingerne Parternes Afhørelse skal finde Sted.

Digitized by Google

I § 190 afgjøres et meget vigtigt Spørgsmaal, nemlig hvorledes Vidneførselen skal foregaa. Som det vil sees, har Lovforslaget valgt det engelsk-amerikanske System, hvorefter Parterne selv umiddelbart ved en saakaldet Krydsexamination afhøre Vidnerne under Rettens Kontrol i Modsætning til det i de fleste kontinentale Proceslove gjældende System, hvorefter Dommeren afhører Vidnerne, saaledes at enhver direkte Forhandling mellem Parterne og Vidnerne er forbudt, men al Forhandling mellem dem foregaar gjennem Dommeren, til hvem altsaa Parterne skulle opgive, hvad de ville have Vidnerne adspurgt om. Det har været Gjenstand for megen Forhandling og Overvejelse i Kommissionen, hvilket af disse to Systemer der burde foretrækkes. Hvad der har gjort Udslaget til Fordel for det engelsk-amerikanske System er navnlig den Betragtning, at en Ret for Parterne, først den ene Part og dernæst den anden, til selv at adspørge Vidnerne gjennem det saakaldte Krydsforhør unægtelig er det bedste og kraftigste Middel til at faae Sandheden frem; thi Parterne ville altid iværksætte Vidneforhøret med større Energi end Dommeren, hvortil ogsaa kommer den vigtige Fordel, at Parterne under dette System selv bære det hele Ansvar for Vidneforhøret, medens der under et modsat System ikke saa sjælden klages over, at Dommerens mangelfulde eller uenergiske Examination af Vidnerne er Skyld i, at Vidneforhøret ikke giver det Udbytte til Sagens Oplysning, som det kunde gjøre, hvis Parterne havde faaet Lov til selv at spørge. Ganske vist har det engelsk-amerikanske System sine Ulemper. Særligt kan der anføres imod det, at Vidnepligten gjøres ikke lidt ubehageligere ved Parternes Krydsexamination, navnlig ved den fra Modpartens Side iværksatte Udspørgen, der naturligvis gaar ud paa at indvikle Vidnet i Selvmodsigelser og overhovedet paa at svække dets Troværdighed og Paalidelighed, ligesom der ogsaa er en Fare for, at Parterne jævnligen ville svæve ud fra det, hvorpaa det egentlig kommer an, og derved gjøre den hele Forhandling vidtløftigere og langvarigere end der behøves. Men herved maa bemærkes, at Hovedsagen dog formentlig er at indrette Vidneforhøret paa den for Sandhedens Udfindelse bedste og virksomste Maade, og ved Siden heraf er det en mere underordnet Betragtning, at Udspørgningen foregaar paa en for Vidnet selv mindre behagelig Maade, i hvilken sidste Henseende desuden maa erindres, at det baade er Dommerens Ret og Pligt at drage Omsorg for, at Vidnet ikke forulempes eller behandles utilbørligt. Hvad det andet Hensyn angaar, nemlig at Forhandlingen kan vidtløftiggjøres og uvedkommende Ting indblandes, naar Parterne selv udspørge, maa erindres, at det staar i Rettens Magt at standse Udspørgningen, naar den svæver ud, ja eventuelt overtage den selv (jfr. § 191), hvorhos den Bemærkning her maa gjøres, at naar Dommeren skal afhøre Vidnerne, kan der spildes Tid og foraarsages Vidtløftighed af en Grund, som ikke er tilstede, naar Parterne selv afhøre Vidnerne, nemlig den, at Dommeren ikke — saaledes som Parterne — er tilstrækkeligt inde i Sagen og derfor maa spørge oftere, ligesom han ikke altid kan gjøre det med fornøden Bestemthed og Klarhed.

Iøvrigt indeholde §§ 190 og 191 de nærmere Regler angaaende Vidneforhøret. Det første Stykke af § 190 angiver Ejendommelighederne ved Krydsforhøret, nemlig at hver Gang Vidnet har besvaret et af Parten det forelagt Spørgsmaal, er Modparten berettiget til at udspørge det nærmere med Hensyn hertil, dog at den spørgende Part ej behøver at finde sig i Afbrydelser. Afhøringen er altsaa ikke indrettet saaledes, at Modparten skal vente med sine Kontraspørgsmaal, indtil den vidneførende Part er helt færdig, men den foregaar punktvis og forsaavidt i en Form, der mere nærmer sig en almindelig Samtale. Da det imidlertid maa fastholdes, at Modpartens Ret kun strækker sig til at udspørge Vidnet nærmere med Hensyn til det, der er Gjenstand for den vidneførende Parts Spørgsmaal, og ikke til under dennes Afhørelse af Vidnet, at gjøre selvstændige Spørgsmaal, er det i Slutningen af Stykket tilladt Modparten at foretage en ny Afhøring af Vidnet, naar den anden Part er færdig, men da saaledes, at denne sidste har en tilsvarende Ret til at gjøre Kontraspørgsmaal, og det udfordres ikke herfor, at Modparten har udtaget en egen

Digitized by Google

Vidneſtævning eller Kontravidneſtævning eller foretaget nogen anden Formalitet, idet der gaaes ud fra, at begge Parter have lige Ret til at benytte ſig af Bevismidlerne, naar disſe først ere førte frem for Retten og gjorte til Gjenſtand for Forhandling. I det andet Stykke af § 190 udtales, at Retten ikke skal være indſtrænket til blot at paahøre Parternes Examination af Vidnerne, men at den har ikke blot en Ret til nærmere at adſpørge Vidnerne med Henſyn til det, hvorom de examineres af Parterne, for at tydeliggjøre og fuldſtændiggjøre disſe Punkters Beſvarelſe, men en ſelvſtændig Ret til at virke til Sagens Oplysning ved ogſaa at ſtille Spørgsmaal, ſom ikke ere bragte paa Bane af Parterne eller foranlediges ved deres Examination af Vidnerne. Angaaende Beſtemmelſen i ſidſte Stykke af § 190 behøver der ikke at bemærkes Noget.

I § 191 beſtemmes det, at Rettens Formand ſkal vaage over, at Vidneforhørene foregaa med Orden og Værdighed. Der tillægges ham derfor i Paragrafens øvrige Beſtemmelſer den Myndighed, ſom han behøver for at kunne gjøre dette paa en virkelig effektiv Maade. Det forudſættes, at han til en Begyndelſe vil indſtrænke ſig til at tilrettevise Parterne, naar de enten ſvæve ud fra Sagen eller optræde paa en utilbørlig Maade overfor Vidnet eller Modparten, og det kan formentlig forudſættes, at Parterne i Reglen ville holde ſig deslige Paalæg og Tilrettevisninger efterrettelige, men ſkulde dette vise ſig ikke at blive Tilfældet, har Retsformanden efter § 191 Myndighed til ſelv at overtage Vidnets Afhørelſe og forbyde Parten umiddelbart at forhandle med det, og vil Parten heller ikke finde ſig heri, men gjør Forſøg paa trods Dommerens Forbud at henvende ſig direkte til Vidnet, kan Retten gribe til de kraftigere Midler efter Lovforſlagets § 81. En anden vigtig Indgriben kan ifølge § 191 udøves af Retsformanden derved, at han kan ſlutte Afhørelſen af et Vidne, naar han ſkjønner, at der ved dens Fortſættelſe ej kan fremkomme videre til Sagens Oplysning, og han behøver ikke i ſaa Henſeende at afvente, at Parterne erklære ikke at have videre at ſpørge om.

I § 192 omhandles Afhørelſen af Syns- og Skjønsmænd. Ifølge Lovforſlagets Princip for Bevisførelſen maa Syns- og Skjønsmænd ogſaa ligeſom Vidner møde frem til perſonlig Afhørelſe. Ifølge § 230 ſkal Synseller Skjønsforretningen, ſom er et Fællesprodukt af de udmeldte Mænds Virkſomhed, i Reglen være ſkriftlig. Den oplæſes i Retsmødet af Synsmændene ſelv og overgives derefter til Retten, jfr. § 232 ſammenholdt med § 192, men der gives iøvrigt Parterne Adgang til at gjøre ſig bekjendt med den førend Retsmødet, jfr. § 231 i Slutningen. Derefter have begge Parter ſamme Adgang til yderligere at udſpørge Syns- og Skjønsmændene, ſom gjælder med Henſyn til Vidner, men der er forreſten den i Sagens Natur grundede Forſkjel, at medens Vidner i Reglen afhøres ſærſkilt og hver for ſig, maa det, da Syns- og Skjønforretningen er et Fællesprodukt af Mændenes Virkſomhed, i Reglen være disſe tilladt at konferere med hverandre om Svaret, hvorved dog bemærkes, at Retten har Myndighed til at beſtemme, at de ſkulle afhøres enkeltvis, naar der maatte være ſærlig Grund hertil, f. Ex. naar der er Miſtanke om Svig, eller naar det kan formodes, at en Synseller Skjønsmand har udøvet en utilbørlig Indflydelſe over de andre o. desl.

Medens der i §§ 96 og 97 er udtalt — hvad der forreſten følger af ſig ſelv — at den Part, der af Modparten indkaldes til at afgive perſonlig Forklaring, er pligtig til at beſvare de til ham ſtillede Spørgsmaal under den Tvang, ſom følger af § 97, er det paa dette Sted udtalt i § 193, at naar en Part fremſtiller ſig for at afgive Forklaring i hans egen Intereſſe, kan han ikke vægre ſig ved at beſvare de yderligere Spørgsmaal, ſom Modparten maatte finde Grund til at ſtille til ham; Nægtelſe af at ſvare maa behandles efter § 97. Om denne Regels Retfærdighed og Billighed kan der formentlig ikke herſke nogen Tvivl.

I § 194 beſtemmes det, hvorledes Tviſtigheder ſkulle afgjøres, der opſtaa under Bevisførelſen i Anledning af Indſigelſer eller Forlangender af Parter, Vidner, Syns- eller Skjønsmænd. Her tænkes dels paa Forlangender om, at dette eller hint Spørgsmaal

Digitized by Google

skal besvares, om at Syns- eller Skjønsmænd skulle afhøres hver for sig, om at Vidner skulle stilles mod hinanden o. desl., dels paa Indsigelser fra Modpartens Side mod, at visse Spørgsmaal forelægges eller besvares, mod at visse Personer afhøres som Vidner, mod Maaden, hvorpaa Afhørelsen foretages o. desl., dels paa Indsigelser fra Vidners og Synsmænds Side imod at svare paa visse Spørgsmaal eller imod andre Fordringer, der stilles til dem. At Indsigelser fremkomme, er naturligvis altid uheldigt for Sagens Gang, idet alle slige mellemfaldende Forhandlinger afbryde Traaden i Bevisførelsen og gjøre et forstyrrende Indtryk, idet de afdrage Rettens Opmærksomhed fra selve Hovedsagen, men herved er forsaavidt ikke Noget at gjøre, som det naturligvis ikke kan undgaaes, at Indsigelser af og til maa forekomme. Det Eneste, som fra Lovgivningens Side kan gjøres, er at drage Omsorg for en saa simpel og hurtig Afgjørelse af Spørgsmaalene som muligt. Herpaa ere Bestemmelserne i § 194 beregnede. Først er der, da et skriftligt Grundlag af Hensyn til eventuel Paaanke ikke kan undværes, sørget for, at det skriftlige Materiale indskrænkes til det mindst Mulige, saaledes at det Fornødne straks paa Stedet og i faa Øieblikke kan tages til Protokollen; der skal nemlig kun foregaa en Optegnelse af selve Indsigelsens eller Forlangendets Indhold, hvorved menes en kort Angivelse af, hvori Indsigelsen eller Forlangendet bestaar, uden at isvrigt nogen faktisk eller juridisk Begrundelse optages i Protokollen, f. Ex. at Vidnet fordrer sig fritaget for at besvare et nærmere angivet Spørgsmaal, fordi det derved vilde skade dets egen Interesse, eller at Parten protesterer imod, at et vist angivet Spørgsmaal forelægges, fordi dette vilde stride mod en eller anden af Reglerne i § 207 o. desl.; derefter protokolleres Modpartens eller vedkommende Vidnes Erklæring eller Paastand i Anledning af Indsigelsen eller Forlangendet, f. Ex. at Parten fastholder, at Vidnet har at besvare det omhandlede Spørgsmaal enten ganske, som det foreligger, eller med en eller anden Lempning. Paa Grundlag af dette korte skriftlige Indlæg, som i Reglen kun vil udgjøre nogle faa Linier, debatteres Spørgsmaalet isvrigt mundtligt, hvorved naturligvis ikke er udelukket den Art Optegnelser, som ere omhandlede i § 84, hvis Foretagelse ikke kan forstyrre eller afbryde den mundtlige Forhandling. Naar Parterne, under hvilket Udtryk naturligvis ogsaa indbefattes Vidner, forsaavidt Striden finder Sted mellem en Part og et Vidne, have ytret sig, affiges Kjendelse af Retten. I de fleste Tilfælde vil Spørgsmaalet kun kræve en ganske kort Overvejelse, men da det undertiden kan være af vanskeligere Natur, er det tilladt Retten at tage sig Betænkningstid til den næste Dag. Den afsagte Kjendelse kan paaankes saavel særskilt af Vidnet eller Synsmanden ved Anvendelsen af Besværing, jfr. §§ 216, 220 og 221, som af vedkommende Part i Forbindelse med Hovedsagen ved almindelig Paaanke, jfr. § 294.

Naar Proceduren i Anledning af Indsigelser under Bevisførelsen ordnes paa den angivne Maade, er der gjort, hvad der kan gjøres, for at forhindre Forhandlingernes Forstyrrelse og Forhaling derved. Erfaringen vil sikkert vise, at Indsigelser af den nævnte Beskaffenhed under den mundtlige Forhandling forholdsvis sjælden ville forekomme og i Almindelighed hurtigt ville blive afgjorte. Men undtagelsesvis kan der naturligvis forekomme en længere Ordvexling og alvorligere Procedure, hvor virkelige Interesser staa paa Spil, f. Ex. naar der er Tale om at tvinge et Vidne til Forklaringer, som efter dets Mening ere bestemmende eller skadelige for det.

Den foreslaaede Fremgangsmaade bliver meget lettere og simplere end hvor, som i den fransk-rhinske ordinære Proces, Vidneforhøret sker for en delegeret Dommer paa den Maade, at alle opstaaede Tvistigheder maa indstilles til den samlede Rets Afgjørelse. Alle de Forhalinger og alle de Formaliteter, som følge af, at Vidneforhøret skal standses, det Stedfundne tages bestrevet, forelægges for Retten, dennes Kjendelse affiges, Vidneforhøret derefter gjenoptages o. s. v., undgaaes efter Udkastet paa den simpleste og naturligste Maade. Hvormeget herved vindes, indlyser især, naar man betænker, at hele den nævnte Procedure maa finde Sted, hver Gang en Indsigelse fremkommer, hvilket kan ske flere Gange under det samme Vidnes Afhørelse og selv om Afgjørel-

Digitized by Google

sen af den opstaaede Tvist er nok saa simpel. Derfor anse de franske Reformforfattere (f. Ex. Regnard de l'organisation, S. 307, 372) det for et af de vigtigste Fortrin ved Vidnernes Afhørelse for den samlede Ret, at opstaaede Stridsspørgsmaal kunne afgjøres »séance tenante, sans remise et sans frais«.

Naar Bevishandlingen undtagelsesvis foregaar for en anden Ret, end den, ved hvilken Sagen isvrigt behandles, jfr. § 181, Litr. b, skulle de opstaaede Tvistigheder afgjøres af den Ret, for hvilken Bevisførelsen foregaaer. Hvis Parterne ikke ville akkviescere ved denne Afgjørelse, kunne de da paaanke til den Ret, under hvilken den Ret, som har afsagt Kjendelsen, staar.

I § 195 indeholdes Reglerne om Parternes Slutningsforedrag. Efterat Bevisførelsen er endt, maa det være Parterne tilladt at kommentere over den og udtale sig angaaende dens formentlige Resultater, ligesom det ogsaa maa være dem tilladt at udtale sig om Sagen i dens Helhed, da baade de retlige og de faktiske Forhold jævnlig kunne stille sig meget anderledes efter Bevisførelsen end før denne, og derfor kunne trænge til ny Belysning. Men Rettens Formand er raadig over, hvorlænge Forhandlingerne skulle fortsættes. Sagen bliver derfor at optage til Dom ikke blot — hvad der vel vil være det Sædvanligste — naar Parterne ej ønske at udtale sig mere, men ogsaa naar Formanden finder, at Sagen er uddebatteret og derfor erklærer Forhandlingerne for sluttede uden Hensyn til Parternes Ønske om at tale længere.

Kapitel III.

Om Bevis og Bevisførelse.

Idet der med Hensyn til de almindelige Grundsætninger henvises til de ovenfor S. 13—16 gjorte Bemærkninger, skal der her tilføjes et Par Ord angaaende de enkelte Paragrafer i dette Kapitel.

I § 196 opstilles den Grundsætning, at der ingen Indskrænkning skal finde Sted i Henseende til, hvorledes Beviset føres. Parterne ere berettigede til at føre Bevis baade direkte og indirekte, hvori altsaa ligger, at Indiciebeviset ikke er udelukket. Ej heller er det foreskrevet, at kun visse bestemte Bevismidler maa benyttes, eller at der kun subsidiært maa benyttes visse Bevismidler, naar det ikke er muligt at fremskaffe visse andre, der ansees som de principale, men det er tvertimod udtalt, at Alt, hvad der efter sin Natur er istand til at bidrage til Sagens Oplysning, kan benyttes som Bevis. Undtagelse herfra finder kun Sted, hvor Loven hjemler det. Af saadanne Undtagelser gives der kun meget faa. I selve Rettergangsloven findes der, om man vil, et Exempel i § 207, hvorefter det af lovgivningspolitiske Grunde er forbudt at benytte visse Personer til Vidner, ligesom herhen tildels kan regnes § 209. I den øvrige Lovgivning kan der ligeledes kun paavises ganske faa Exempler, f. Ex. Frd. 21de Mai 1845, § 24, Frd. 5te Marts 1734 §§ 2 og 3. Lovforslaget har fundet det rigtigt at bibeholde den gjældende Rets Grundsætninger i denne Henseende. Det har saaledes hverken anset det for rigtigt at optage det fransk-rhinske System, hvorefter Retshandler, naar deres Gjenstand overstiger en vis Værdi, kun kunne bevises ved skriftlige Dokumenter, eller det engelsk-amerikanske System, hvorefter det saakaldte bedste Bevis altid skal benyttes, og hvorefter Parterne ikke stedes til at føre sekundære Beviser, saalænge det ikke er oplyst, at det bedste Bevis ikke lader sig fremskaffe.

I § 197 indeholdes dernæst den anden Hovedsætning i Bevislæren, nemlig, at Retten afgjør, om Noget er bevist eller ikke, uden i Skjønnet herover at være bundet eller begrænset ved andre Regler end dem, Loven hjemler. Heri ligger ganske i Almindelighed Udtalelsen af den Grundsætning, at Bevisbedømmelsen er fri, saavidt der ikke kan paavises Lovbestemmelser, som gribe ind i den. Allerede i den nugjældende Lovgivning er der sket store Nedbrydninger i den legale Bevistheori, navnlig ved Optagelsen af Begrebet tildels lovfaste Vidner og ved Anerkjendelsen af den Sætning, at fuldt Bevis kan dannes ved et større Antal af disse saavelsom ved deres Kombination med andre

Digitized by Google

Beviser. Lovforslaget har end yderligere indskrænket de Begrænsninger, som den gjældende Ret endnu sætter for Dommerens frie Skjøn. I denne Henseende maa især mærkes, at Reglen i Chr. V Lov 1—13—1 ikke er optaget. Der er saaledes efter Lovforslaget hverken nogen legal Nødvendighed for at anse et Faktum som bevist, naar der er to lovfaste Vidner derfor, eller — hvad der er vigtigere — nogen legal Nødvendighed for, at et Faktum for at anses som bevist skal være bekræftet af to lovfaste Vidner. Lovforslaget har dernæst ogsaa i en anden vigtig Retning bortryddet den gjældende Rets Regler for Dommerens Bedømmelse af de førte Beviser Vægt, idet Lovforskrifterne om Vidners Inhabilitet ere faldne bort. Praktisk havde disse Lovbud, som ovenfor bemærket, allerede tabt meget i Betydning ved Indførelsen af Begrebet tildels lovfaste Vidner og ved Anerkjendelsen af, at Bevis kan dannes saavel ved disse alene som i Forbindelse med andre Omstændigheder. Det er derfor egentlig kun Videreførelse af et allerede halvt anerkjendt Princip, naar Udkastet helt stryger Begrebet „inhabile Vidner". Ikke blot er derfor den principløse Regel i Chr. V. Lov 1—13—16 udeladt, ifølge hvilken de der nævnte Personer i nogle Tilfælde skulle være habile, i andre ikke, men saavel Forskriften i 1—13—15 om Bestemmelsen i 1—13—19 er udeladt, ligesom man er gaaet ud fra, at det maa være overladt til Dommerens Skjøn at afgjøre, hvilken Indflydelse egen Interesse og Medskyldighed maa have paa Vedkommendes Troværdighed. Lovforslaget følger i denne Henseende den Udviklingsgang, som nu allevegne gjør sig gjældende, jfr. Nellemann: Om mundtlig Rettergang, S. 144 ff. Dog er Lovforslaget ej gaaet saa vidt at lade Parterne optræde som Vidner og forklare under Ed i deres egen Sag, men det har indskrænket sig til at kræve dem til Forklaring uden Ed. De Undtagelser fra Dommerens Ret til frit at domme om Bevisførelsens Resultat, som Lovforslaget kjender, findes ikke paa Vidnebevisets Omraade. Ej heller med Hensyn til Bevis ved Syn og Skjøn. Lovforslaget opstiller nemlig i Modsætning til den gjældende Ret den Regel, at Dommeren ikke er bunden ved Syns- og Skjønsforretningens Resultat, og at han kan paabyde Foretagelsen af en ny Forretning enten af de samme eller af andre Syns- og Skjønsmænd; i Forbindelse hermed kan mærkes, at den nugjældende Rets System med Syn og Skjøn og Oversyn og Overskjøn ikke er gaaet over i Lovforslaget, der ikke opstiller et saadant lovbestemt Forhold mellem de forskjellige Syns og Skjøns Beviskraft, men de forskjellige Syns- og Skjønsforretninger, der maatte være optagne i Sagen, staa forsaavidt formelt ligeberettigede overfor hverandre, som Dommeren frit vurderer deres Beviskraft baade i og for sig og set i Forhold til de øvrige i Sagen foreliggende Oplysninger, saasom Vidneforklaringer m. m. Derimod forefindes Bevisregler paa nogle andre Punkter. Med Hensyn til Dokumentbeviset gives der saaledes nogle bindende Regler, skjønt det iøvrigt ogsaa her har været Lovforslagets Tanke at indskrænke sig til det mindst Mulige. I § 244, jfr. § 245, er der givet en Forskrift, sigtende til at opretholde de vistnok uundværlige Regler i den gjældende Ret om offentlige Dokumenters Beviskraft; i § 248 er der givet den overalt herskende, i afgjørende Hensigtsmæssighedshensyn begrundede Regel om Ægthedsformodningen, hvormed offentlige Dokumenter udrustes; i § 251 indeholdes der — som Undtagelse fra Hovedreglen i § 249 — en særegen Bestemmelse om en Ægthedsformodning, som under visse Omstændigheder kan tillægges meget gamle Privatdokumenter. Endelig gives der i § 253 en meget vigtig Regel svarende til Chr. V Lov 5—1—6 og og beregnet paa at tilfredsstille den samme Fornødenhed som denne Artikel. Hvad Parts Ed angaar, er det klart (jfr. ovenfor S. 15), at dette Instituts Bibeholdelse er en Indskrænkning i Princippet om den frie Bevisbedømmelse, forsaavidt Sagen uafhængigt af Dommerens Skjøn faar et vist Udfald, eftersom Eden aflægges eller ikke, og der bliver ikke Spørgsmaal om at inddrage selve Partseden under Dommerens frie Bedømmelse som et andet Bevisdatum. Men iøvrigt gjennemføres Dommerens Frihed ogsaa her saaledes, at det i det Hele overlades til ham efter sit Skjøn at bestemme, baade om Parts Ed skal benyttes, og hvilken af Parterne den skal paalægges

Digitized by Google

eller tilstedes, jfr. § 257. Kun med Hensyn til Handelsbøger, hvilke man allevegne plejer at tillægge en vis fast, bestemt Beviskraft, og med Hensyn til Paternitetssager, hvor ethvert andet Oplysningsmiddel i Reglen vil mangle, er der gjort Undtagelse, jfr. § 258 2det og 3die Stykke, hvormed maa sammenholdes den nylig omtalte § 253, jfr. § 258 2det Stykke. Derimod har Lovforslaget ikke optaget de øvrige lovbestemte Tilfælde, i hvilke Parts Ed efter den nugjældende Ret kan bringes i Anvendelse, da disse paa Grund af den Vidde, hvormed Reglen i § 257 er affattet, formentlig ikke behøves.

Hvad angaar § 198, er det tilstrækkeligt til dens Begrundelse at henvise til, at det ovenfor S. 14 er paavist, hvorledes det ikke i og for sig med Føje kan paastaaes, at den frie Bevistheori som nødvendig Følge maa kræve Opgivelsen af faste Bevisbyrderegler, hvortil endvidere kommer, at Opgivelsen af faste Bevisbyrderegler og Henvisning til Rettens subjektive Skjøn over Bevisbyrdespørgsmaalet nødvendig maatte kræve en Beviskjendelse, som i hvert enkelt Tilfælde afgjorde Spørgsmaalet og gav Parterne den fornødne Oplysning om Rettens Betragtning af den foreliggende Sag, hvilken Indretning Lovforslaget forkaster, jfr. ovenfor S. 9 ff. Derfor er Indholdet af § 198 med Nødvendighed givet ved Lovforslagets hele System for Bevisførelsen og dennes Forbindelse med de øvrige Forhandlinger i Sagen; kun for Fuldstændigheds Skyld udtales i § 198 udtrykkelig, hvad der ogsaa ellers maatte følge af Lovforslagets øvrige Indhold.

Hvad angaaer §§ 199 og 200 er det Fornødne til deres Begrundelse bemærket ovenfor S. 15—16.

De Sætninger, som indeholdes i § 201, ere kun simple Følger af den rigtige Opfattelse af fremmede Retssætningers Stilling i Henseende til Beviset. Men da den gamle Vildfarelse, nemlig at fremmed Ret er at anse som en Bestanddeel af Sagens Faktum og derfor, for at kunne tages i Betragtning ved Paadømmelsen, maa bevises af Parterne, endnu er temmelig udbredt, ansees det for ikke uhensigtsmæssigt at optage en Tilkjendegivelse i § 201, som sætter Sagen i dens rette Lys.

Første Underafdeling.

Om Vidnebeviset.

I § 202 udtales først den almindelige, ogsaa i den nugjældende Ret hjemlede Regel, at Enhver er pligtig at vidne, naar han paa lovlig Maade indkaldes hertil. At der ved disse Udtryk kun menes Enhver, som overhovedet staar under vore Retter, og mod hvem disse kunne udøve Tvang (altsaa ikke Kongen eller Personer, der have Exterritorialitetsret), er en Selvfølge. Derefter gives i Paragrafen nogle nye Bestemmelser om Vidnepligtens Udstrækning. Princippet om Vidnernes Afhørelse for den Ret, der dømmer i Hovedsagen, medfører nødvendigvis en Udvidelse af Vidnepligten i den Retning, at Vidnerne maa være forpligtede til at rejse en længere Vej end efter den gjældende Lovgivning. Paa den anden Side har Kommissionen dog ikke anset det forsvarligt i borgerlige Retssager at udstrække Forpligtelsen saavidt, at Vidnerne altid uden Hensyn til Afstanden skulle møde for den Ret, som dømmer i Hovedsagen, en Fordring, der end ikke stilles i Lovudkastet om Strafferetsplejen undtagen for Nævningesagers Vedkommende. At der maa være Grænser for Vidnets Forpligtelse til at rejse, er ogsaa almindelig anerkjendt i fremmede Love og Udkast. Dog pleje disse ikke at opstille Afstandsbestemmelser eller andre saadanne faste Regler om Vidnets Forpligtelse i denne Henseende, men det overlades til Retten, som dømmer i Hovedsagen, efter Hensyn til Forklaringens formentlige Vigtighed, Afstanden og samtlige øvrige forhaandenværende Omstændigheder at afgjøre, om Vidnet skal indkaldes til Møde under Hovedforhandlingen eller kan stedes til at afgive Forklaring for Dommeren paa Op-

Digitized by Google

holdsstedet*). Det lader sig imidlertid ikke nægte, at en saadan Frihed i Afgjørelsen giver Plads for megen Usikkerhed og let kan føre til, at der stilles for store Krav til Vidnernes Tid. I al Fald vil den have sine store Betænkeligheder hos os, hvor man ikke er vant til den udstrakte Forpligtelse til at rejse for at afgive Vidnesbyrd. I det foreliggende Udkast er man derfor gaaet den Vej at fastsætte en vis Afstand, udover hvilken Vidnerne ikke ere pligtige at rejse. Hvor Grænsen i saa Henseende skal sættes, beror nærmest paa et Skjøn. Efter Udkastet (§ 202) kan det altid fordres, at Vidnet møder for den Landsret, i hvis Kreds det boer. Derimod behøver Ingen at møde til Vidnesbyrds Aflæggelse udenfor den Landsretskreds, hvori han boer, dersom han derved vilde faae længere at rejse hen til Retten end 18 Mile paa Jernbanen eller 6 Mile paa anden Maade eller en tilsvarende Vejlængde delvis paa Jernbane eller paa anden Maade. Indenfor disse Grænser kan Mødepligten formentlig uden Ubilligheds hævdes som almindelig Regel, naar det ved Siden heraf fastholdes, at Vidnet, saafremt det maa rejse udenfor den Underretskreds, hvori det boer (se § 202 sidste Stykke), er berettiget til Erstatning for Befordringsudgifter og til Tærepenge. Forsaavidt det i § 202 er gjort Vidnet til Pligt uden Hensyn til Afstanden at møde for den Landsret, i hvis Kreds det boer, bemærkes endnu, at ifølge den i Udkast til Lov om Domsmagtens Ordning foreslaaede Afgrænsning af Landsretskredsene vil Beboernes Afstand fra Landsrettens Sæde i Almindelighed falde indenfor den ovenangivne Afstand. Kun i enkelte Kredse vil Anvendelsen af den nævnte Regel for visse Strækningers Vedkommende medføre en Overskridelse af den i § 202 angivne Vejlængde; men i Strid med Udkastets System at tilstaa en almindelig Fritagelse for saadanne Tilfælde og saaledes i det Hele undtage Beboerne af disse Egne fra i borgerlige Sager at møde som Vidner for Landsretten vilde saameget mindre være begrundet, som der i Almindelighed kun vil være Spørgsmaal om en ubetydelig Overskridelse af den ellers gjældende Vejlængde. Herved maa ogsaa erindres, at Retten i Henhold til § 203 Litr. b kan tilstaa Fritagelse i de enkelte Tilfælde, hvor Vidnets Møde vilde medføre Ulemper for det, som ikke staa i noget rimeligt Forhold til det Udbytte i Henseende til Sagens Oplysning, der kan ventes af Vidnets Afhørelse for den dømmende Ret.

Som ovenfor bemærket har man ikke anset det for nødvendigt at give Vidnet Ret til Godtgjørelse for Vidnepligtens Opfyldelse, naar det ikke skal rejse udenfor den Underretskreds, hvori det boer. Herved paalægges der nemlig ikke Vidnet en videregaaende Forpligtelse end efter de nuværende Regler om Vidnepligten. Skal Vidnet derimod rejse udenfor den Underretskreds, hvori det boer, maa der, forsaavidt Reisens Længde overskrider en vis Grænse, nødvendigvis tillægges det Krav paa Godtgjørelse for Rejseudgifter og Tærepenge. Det er allerede et stort Offer for Vidnet i andre Privates Interesse at maatte offre sin Tid paa Vidneforklaringens Afgivelse uden Godtgjørelse for Tidstab. Fremmede Love gaa derfor saa vidt ogsaa at give Erstatning derfor. Skal den Grundsætning, at Vidnet bør holdes skadesløst for Opfyldelsen af sin Vidnepligt, gjennemføres i fuld Udstrækning, vil det imidlertid ikke kunne undgaaes, at Retsforfølgningen i de Sager, til hvis Oplysning Vidneførsel er fornøden, jævnlig bebyrdes med Omkostninger, som ikke staa i Forhold til Sagens Betydning og derhos vanskeligt forud kunne beregnes. Det maa derhos erindres, at det Hensyn til Vidnets Interesse, som har ført de fremmede Lovgivninger til at fastsætte Erstatning for Tidstab, ikke med samme Styrke gjør sig gjældende efter det foreliggende Udkast, som i Modsætning til hine Love opstiller en Maximumsgrænse for den Afstand, Vidnet er pligtigt at rejse. Proceskommissionen har derfor ikke fundet Grund til at udstrække Vederlaget for Vidnets Møde videre end til Udgifter ved Befordring og Forplejning under Reisen, se § 202 sidste Stykke. Det er en Selvfølge, at disse Beløb eller, hvis de ikke kunne anslaaes bestemt, til-

*) Denne Fremgangsmaade er saaledes fulgt i den engelske og svenske Ret, ligesom den nu ogsaa for Tyskland Vedkommende er gjort gjældende i Proceslovene for det tyske Rige.

Digitized by Google

borligt Forskud derpaa maa tilbydes Vidnet forud (§ 202 i Slutn.). Andensteds har man i Forbindelse hermed foreslaaet at fastsætte Straf for det insolvente Vidne, som forbruger Pengene uden at opfylde Vidnepligten; men en saadan Bestemmelse er vistnok unødvendig. Naar Vidnet ikke møder, fordi det har forbrugt Rejsepengene, er dette naturligvis ikke nogen gyldig Undskyldning, og de i § 218 for Udeblivelse fastsatte Straffe blive da at paalægge det. Heri synes at ligge fornøden Garanti imod den nævnte Misbrug.

I § 203 opstilles den almindelige Grundsætning, at Vidners Afhørelse i Reglen foregaar for den Ret, som dømmer i Hovedsagen; men ved Siden heraf fremsættes de Undtagelser, som enten *ubetinget* maa indrømmes eller dog *efter Omstændighederne* kunne tilstaaes. I første Henseende maa nævnes, at Vidnet boer udenfor de i § 202 fastsatte Afstande (og ikke frivilligt vil møde). I sidste Henseende angives under Litr. a, b og c nogle Tilfælde, af hvilke de under Litr. c anførte forstaa sig af sig selv. Efter den under Litr. a givne Bestemmelse kan Undtagelse fra Umiddelbarhedsgrundsætningen tilstaaes, naar Parterne ere enige herom. De fleste nyere Love og Udkast tilstede ikke dette; men der skjønnes dog ikke at kunne reises nogen virkelig begrundet Indvending imod den nævnte Regel. Thi naar Parterne selv ikke ønske det fuldkomnere Oplysningsmiddel, som Vidnets Afhørelse for den dømmende Ret frembyder, anvendt i Sagen, sees det ikke, at Retten kan have nogen selvstændig Interesse i at fremtvinge Vidnets Møde under Hovedforhandlingen, saafremt Parterne — hvad i Reglen vil være Tilfældet i den borgerlige Retspleje — have fri Raadighed over Sagens Gjenstand. Anderledes stiller Spørgsmaalet sig vistnok, hvor Sagen ikke er undergivet Parternes frie Raadighed, f. Ex. i Ægteskabsskilsmissesager; men da den omhandlede Bestemmelse i Udkastet alene gaar ud paa en Bemyndigelse for Retten, kan fornødent Hensyn tages til saadanne Tilfældes særegne Beskaffenhed. Med Hensyn til Undtagelsen under Litr. b bemærkes blot, at det vistnok ofte af Retten paa Forhaand kan skjønnes, at Vidneforklaringen alene skal oplyse rent underordnede Punkter i Sagen eller dog ikke vil kunne være af saa afgjørende Betydning, at det Udbytte i Hensende til Sagens Oplysning, som kan ventes af Vidnets Afhørelse for Landsretten, vil staa i rimeligt Forhold til Ulemperne og Omkostningerne ved dets Rejse til Hovedforhandlingen. Derimod følger det af sig selv, at det ikke er nogen tilstrækkelig Grund til at tillade Vidners Afhørelse udenfor Hovedforhandlingen, at deres Vidnesbyrd kan ventes at ville blive meget vidtløftigt, eller at der er mange Vidner, hvis Forklaringer kunne ventes at ville tildels stride mod hverandre o. desl. Thi netop i saadanne Tilfælde kræver Umiddelbarhedsprincipet fortrinsvis, at Vidnerne afhøres under Hovedforhandlingen, da det netop i saadanne Tilfælde snarest er at vente, at vigtige Bidrag til Sagens rette Bedømmelse ville kunne opnaaes derved, at Vidnerne stilles Ansigt til Ansigt med hverandre saavelsom med Parterne og de øvrige Oplysninger i Sagen. Rettens Afgjørelse af de heromhandlede Spørgsmaal træffes efter Forhandling i det i § 180 omhandlede Retsmøde.

§ 204 paalægger Militære af Hæren og Flaaden at aflægge Vidnesbyrd for de borgerlige Domstole, en Forpligtelse, der i borgerlige Sager for Tiden kun paahviler Militære i Kjøbenhavn, men uden Tvivl bør hævdes som almindelig Regel, i al Fald efter det nye System.

Ifølge § 205 udgaar Indkaldelsen til Vidnet fra den Ret, for hvilken Vidnet skal møde, men Parten skal selv besørge Forkyndelsen iværksat. Herved komme de almindelige Regler i §§ 108—119 til Anvendelse, dog saaledes, at medens det ellers er Stævningsmanden tilladt efter sin Bekvemmelighed at vælge imellem de i § 111 Litr. a og Litr. b omhandlede Forkyndelsesmaader, skal han ved Vidneindkaldelser søge at iværksætte Forkyndelsen for Vedkommende personlig, saa vidt som det er muligt. For at undgaa unødvendige Formalitetsvanskeligheder er der tillagt enhver Ret Kompetence til med tvingende Virkning at indkalde Vidner ogsaa fra andre Retskredse i Landet. Undertiden er det forbundet med store Vanske-

Digitized by Google

ligheder for en Privat at faae Vidner afhørte i Udlandet, fordi man der er vant til, at de i saa Henseende fornødne Rekvisitioner udgaa ikke fra Parterne saaledes som hos os, men fra selve den Ret, ved hvilken Sagen føres. Der tages derfor som oftest ikke Hensyn til rent private Rekvisitioner. For at bøde paa denne Ulempe er det paalagt Retten efter Partens Begjæring at udstede de fornødne Opfordringer til de fremmede Myndigheder, hvorefter Parten selv har at foranstalte det videre Fornødne.

Med Hensyn til § 206 bemærkes, at der i denne indeholdes Reglerne om det Varsel, der skal gives Vidner; boer Vidnet indenfor Landsretskredsens Grænser, maa en Uge være nok, og ellers to Uger, hvilken Tid i Reglen vil være tilstrækkelig i vort lille Land til at komme fra ethvert Sted indenfor dets Grænser til Rettens Sæde. Det er en Selvfølge, at hvis uovervindelige Hindringer ere tilstede, kan der ikke paalægges Vidnet noget Ansvar for Udeblivelse til den fastsatte Tid, men derom vil vistnok kun yderst sjælden blive Tale, og vel navnlig kun, naar Is forhindrer Samkvemmet mellem Landsdelene. Det vil billiges, at § 206 ikke foreskriver, at Vidnet ved Indkaldelsen skal have nogen Oplysning om, hvad man vil spørge det om, men kun at Sagen, i hvilken det skal vidne, ganske i Almindelighed nævnes.

I § 207 omhandles de saakaldte inkompetente Vidner eller saadanne, som af forskjellige lovgivningspolitiske Grunde ikke maa kræves til at vidne. Udkastet har paa dette Punkt nærmest holdt sig til den gjældende Ret. Dog bemærkes, at det i Overensstemmelse med Lovudkastet om Strafferetsplejen har undladt at optage det bestaaende ubetingede Forbud imod Ægtefællers Vidnesbyrd i borgerlige Sager, jfr. herved Motiverne til Strafferetsplejeudkastet S. 68. Ligeledes henvises til Bemærkningerne sammesteds, forsaavidt angaar den Undtagelse, der ved § 207 Nr. 1 er givet den i D. L. 2—5—20 indeholdte Regel. Bestemmelserne under Nr. 2 og 3 svare til de i Frd. 19de Juli 1793 og Reskr. 13de Marts 1750, jfr. Reskr. 6te Januar 1764, givne Forbud blot med den Forskjel, at der i Nr. 2 er medtaget, hvad der er betroet under Raadførsel angaaende en Straffesag, en Undtagelse, som stemmer med Straffeprocesudkastets Grundsætninger. Endelig er der under Nr. 4 opstillet en Undtagelse, som i den gjældende Ret vel ikke hviler paa nogen almindelig Lovbestemmelse, men dog alligevel nødvendigvis maa antages. At Embedshemmeligheder ikke maa aabenbares under Vidneførsel i borgerlige Sager, er uomtvistelig og, saavidt vides, allevegne anerkjendt. Under denne Regel maa ogsaa indbefattes de Tilfælde, hvor særlige Lovbestemmelser paalægge ikke blot Diskretion, men en ubetinget og ubrødelig Tavshed angaaende visse Anliggender, der iøvrigt ikke behøve at være Staten vedkommende Hemmeligheder, da det gjerne kan være aldeles private Forhold, som ifølge Vedkommendes offentlige Stilling skulle hemmeligholdes, f. Ex. Telegrafbetjentenes Tavshedspligt, jfr. Reglement af 27de December 1875 § 2 og Bekjendtgjørelse af samme Dato. En saadan Tavshedspligt kan undertiden være paalagt Andre end Embedsmænd, f. Ex. Ligningskommissioner (Lov om Indkomstskat af 19de Februar 1861 § 19, jfr. § 12); derfor benytter Udkastet Ordene „Embedsmænd og Andre, der handle i offentligt Hverv". Derimod har Kommissionen ikke fundet tilstrækkelig Grund til at udstrække denne Undtagelse fra Vidnepligten til Læger, Jordemødre og Apothekere. Disse ville altsaa ligesom efter den gjældende Ret, forsaavidt ikke Reglen i Paragrafens Nr. 3 medfører en Begrænsning, uanset den Tavshedspligt, der iøvrigt paahviler dem med Hensyn til, hvad der er betroet dem i fornævnte Egenskab, ikke kunne undslaa sig for at aabenbare dette, naar de opkræves som Vidner i en Retssag.

I § 208 omhandles de Tilfælde, i hvilke Nogen kan nægte at afgive Vidnesbyrd paa Grund af de Følger, vedkommende Spørgsmaals Besvarelse vilde medføre enten for Vidnet selv eller dets Nærmeste. Hvad angaar Kredsen af de fritagne Personer, stemmer Reglen i § 208 med Lovudkastet om Strafferetsplejen, og der kan forsaavidt henvises til den Udvikling, som i Motiverne til det nævnte Udkast S. 69—70 gives af dette Spørgsmaal. Derimod er der efter det foreliggende

Digitized by Google

Udkast tillagt de Paagjældende Vægringsret i noget større Udstrækning, idet ikke blot velfærdtruende Formuetab, men overhovedet ethvert Formuetab, der ikke kan ansees for ganske uvæsentligt, eller anden dermed i Klasse staaende Skade kommer i Betragtning som Fritagelsesgrund, en Udvidelse, som vistnok vil findes naturlig i borgerlige Sager, hvor Talen er om en Opoffrelse, Vidnet skal gjøre i en Privatmands Interesse, medens den ikke kan indrømmes i Straffesager, hvor Samfundets Sikkerhed kræver Sagens Oplysning. Paa denne Fritagelsesgrund kan der dog ifølge § 208 Nr. 2 ikke støttes nogen Vægring ved at aflægge Vidnesbyrd angaaende Retshandler, med Hensyn til hvilke Vidnet har ladet sig bruge som Vitterlighedsvidne, eller i saadanne Tilfælde, hvor det som Hjemmelsmand, Borgen eller Fuldmægtig af Hensyn til Parten naturlig maa ansees for pligtig til at give Oplysning om Forholdet. At disse civilretlige Forhold kunne begrunde en særlig Forpligtelse overfor Parten til at afgive Vidnesbyrd, maa ansees for stemmende med Sagens Natur, og lignende Regler findes derfor ogsaa i mange nyere Proceslovudkast, jfr. saaledes Civilprocesloven for det tyske Rige af 1876 § 350. I § 208 Nr. 3 er optaget den Regel, at naar Retten ikke har fundet sig foranlediget til paa Embedsvegne at nægte at modtage de i § 207 omhandlede Vidnesbyrd, skulle de paagjældende Vidner, hvis de selv ville optage Spørgsmaalet, være berettigede til at gjøre deres Inkompetence gjældende ved Indsigelse, hvoraf følger, at der maa affiges en Kjendelse, som af Vidnet kan paaankes særskilt i Henhold til § 216.

Skjønt den Omstændighed, om et Vidne edfæstes eller ikke, under Forudsætning af den frie Bevisbedømmelse ikke spiller den afgjørende Rolle som under et modsat System, idet nemlig Dommeren ikke er udelukket fra at fæste Lid til det ubeedigede Vidne, og endog har Lov til at tro dette bedre end det edfæstede, kan det dog ikke være andet, end at det med Hensyn til et Vidnes bevisende Kraft har sin meget store Betydning, at dets Forklaring er bekræftet med Ed. Derfor bør det være Regel, at ethvert Vidne skal edfæstes, naar ingen Hindring herfor er tilstede. Det vilde ganske vist stride imod den frie Bevisbedømmelse at opstille bestemte Forskrifter om, at ingen eller en ringere Tiltro skulde skjænkes den ubeedigede Forklaring; thi naar Retten har hørt de paagjældende Forklaringer, maa det ganske staa i dens Magt at bestemme, hvad bevisende Vægt de skulle have. Men naar man gaar ud fra, at Eden afgiver en sær Garanti, saaledes at der først, naar Vidnet er under Edens Indflydelse, haves den hele og fulde Sikkerhed for, at dets Forklaring afgives med den største Alvor og Samvittighedsfuldhed, bør det fastholdes som en almindelig Fordring, at Alt skal gjøres for at forebygge tom Tale for Retten, og at der derfor i Reglen skal paalægges Enhver, som stedes til at forklare for en Ret, den ved Eden til det Yderste skærpede Sandhedspligt. Andensteds har man — for at indskrænke Edens Brug — bragt i Forslag, at Vidnerne i Sager af ringe Værd kun skulde ved Haandslag forpligte sig til at tale Sandhed Men det er formentlig stødende at gjøre en saadan Forskjel efter Sagens Værdi, og i Udkastet findes derfor intet Saadant. Reglen er altsaa, at enhver Vidneforklaring skal beediges (§ 210). Afhørelse uden Ed finder (afset fra det Tilfælde, at Parterne ere enige om at lade Forklaringer gjælde uden Beedigelse), kun Sted, dels naar Vedkommende ikke maa edfæstes (§ 209), dels naar der mangler en foreskreven Edsformular for det Troessamfund, hvortil han hører. Dette sidste Tilfælde vil kun sjælden forekomme, da vi have lovbestemte Edsformularer for alle kristne Troessamfund, for Jøder og for mæhriske Brødre. Det første Tilfælde vil derimod jævnligen kunne indtræffe. Derom bestemmer § 209 i Overensstemmelse med den gjældende Ret, at Børn under 15 Aar ikke maa tages i Ed, ligesom ej heller Personer, der lide af væsentlig Forstands- eller Hukommelsessvækkelse. Fremdeles synes det naturligt, at den, der er funden skyldig i Mened, ikke oftere maa edfæstes. Derimod har man — i Samklang med den nyere engelsk-amerikanske Ret — ikke troet, at andre Forbrydelser end Mened burde være til Hinder for Paagjældendes Edfæstelse, hvorfor den gjældende Rets Bestemmelse i D. L. 1—13—19 er opgivet. Endelig er det en Selvfølge,

Digitized by Google

at man ikke bør edfæste den, som ifølge sin Mangel paa eller Fornægtelse af de religiøse Grundsætninger ikke tillægger Eden den Betydning, den efter sit Begreb skal have, o: ikke opfatter Eden som en Paakaldelse af en levende personlig Gud, der ser Meneden og vil straffe den. At den, der udtaler en bestemt Tro paa, at der ikke er nogen personlig Gud, som staar i et realt Forhold til Mennesket, dog meget vel kan agte Sandhedspligten, er klart; men for hans Vedkommende vilde Edfæstelsen dog kun have Betydning som et højtideligt Løfte om at tale Sandhed, ikke derimod den specifike religiøse Betydning. Medens Udkastet afskjærer Edfæstelse i alle de foranførte Tilfælde, vil der derimod i Almindelighed ikke være noget til Hinder for, at de omhandlede Personer kunne afhøres uden Ed, idet deres Forklaring baade i og for sig og i Forbindelse med Sagens øvrige Omstændigheder kan have stor Betydning som Bevis. Dog er selvfølgelig al Afhørelse af Affindige og andre Personer, som ej ere i Stand til at afgive en fornuftig Forklaring, udelukket (§ 209 i Slutn.)

Bestemmelsen i § 211 trænger neppe til videre Forklaring.

Af §§ 212 og 213 fremgaar, at Udkastet tænker sig, at Edfæstelsen skal gaa foran for Forklaringen. Dette var, jfr. D. L. 1—13—8, i borgerlige Sager den gjældende Regel hos os indtil Frd. 10de April 1833, ved hvilken det blev bestemt, at Eden skulde aflægges, efterat Forklaringen var protokolleret, oplæst og tiltraadt af Vidnet. I Henseende til Edens for den Enkeltes Samvittighed bindende Kraft kan det ikke være af nogen væsentlig Betydning, om den aflægges umiddelbart før eller umiddelbart efter Forklaringen; under begge Forudsætninger maa den i Virkeligheden betragtes som en Forsikringsed. Det er saaledes væsentlig praktiske Hensigtsmæssighedsbetragtninger, hvorpaa det kommer an ved Valget mellem disse Former. Hvor en Protokollation med efterfølgende Oplæsning og Tiltrædelse fra Vidnets Side skal finde Sted, vil der ikke være Noget til Hinder for, at Eden kan aflægges efter Forklaringens Afgivelse, og denne Fremgangsmaade kan i saa Fald vel endog være den naturlige, da Meningen jo maa være, at Vidneeden kun har Hensyn til den protokollerede og tiltraadte Forklaring, medens det, som iøvrigt maatte være fremkommet, ikke har nogen Kraft eller Betydning. Hvor derimod Dommen skal støttes umiddelbart paa Vidneudsagnene, og hvor ingen Protokollation eller Ratihabition finder Sted, vil det ikke være praktisk eller falde naturligt, at Eden aflægges bagefter; men under denne Forudsætning vil det være hensigtsmæssigst og simplest at lade Eden aflægge, førend Forklaringen afgives, hvorved ikke udelukkes, at Vidnet under Afhørelsen, saa ofte der maatte findes Anledning hertil, kan mindes om, at det staar under Ed. I det foreliggende Udkast, der paa dette Punkt er i Overensstemmelse med den engelsk-amerikanske og den fransk-rhinske Proces*), er det derfor foreslaaet at anvende den sidstnævnte Fremgangsmaade. Forsaavidt man som en Grund til at lade Eden følge bagefter Forklaringen har anført, at man herved befordrer den saa ønskelige Frafaldelse af Beedigelse, kan hertil erindres, at dette hele Hensyn dog vistnok er af underordnet Betydning, da slig Frafaldelse af Beedigelse ikke er uden sine Misligheder og derfor ikke ubetinget fortjener at begunstiges, ligesom det iøvrigt ogsaa er draget i Tvivl, om man mest opmuntrer til at frafalde Beedigelse ved at lægge Eden efter Forklaringen.

I § 213 2det Stykke er udtrykkelig udtalt, hvad der iøvrigt følger af sig selv, at Vidnet under Ed skal forklare angaaende alle de Omstændigheder, der kunne have Indflydelse paa dets Troværdighed eller dets Forpligtelse til at vidne — dog selvfølgelig saaledes, at Vidnet ogsaa med Hensyn til denne Del af dets Forklaring kan udøve den i § 208 hjemlede Vægringsret Vidnet paadrager sig altsaa Strafansvar ligesaavel ved Usandheder i disse Punkter som med Hensyn til Sagen selv.

Reglen i § 214 er begrundet i den Betragtning, som ogsaa paa andre Punkter

*) Hertil slutter sig ogsaa Civilprocesloven for det tyske Rige af 1876, medens de hidtil gjældende Love i de enkelte tyske Stater ordne Forholdet snart paa den ene snart paa den anden Maade.

Digitized by Google

gjennemføres i Lovforslaget, at naar først et vist Bevis er produceret under Sagen, ere begge Parter berettigede til at benytte det til Sandhedens Oplysning, og Lovforslaget anser det ikke for rigtigt at opstille den formalistiske Regel, at kun Producenten af Beviset har en selvstændig Ret til at benytte det, medens Modpartens Ret indskrænker sig til at kontrakvæstionere. Derfor maa det med Hensyn til Vidner være Regel, at naar Vidnet er indkaldt og møder for Retten, kunne begge Parter i fuldeste Maal fordre dets Forklaring i Sagen og benytte den til deres Fordel.

I § 215 omhandles Fremsættelsen af Vidnets Indsigelser imod at afgive Vidnesbyrd. Naar Vidnet tror at have gyldige Indsigelser imod at vidne for den Ret eller i den Sag, som Indkaldelsen angiver, kan det dog — bortset fra den af § 218 flydende Begrænsning — ikke uden videre blive borte, men det maa møde og fremsætte sin Indsigelse til Paakjendelse. Med Hensyn til Tidspunktet for Indsigelsers Fremsættelse giver § 215 den Regel, at naar Vidnet vil gjøre gjældende, at det overhovedet kan nægte at vidne i den Sag eller for den Ret, som opgives i Indkaldelsen (dets Indsigelse er rettet mod Vidneførselen i det Hele), skal Indsigelsen fremsættes strax forinden Edfæstelsen. Ellers ansees den for frafalden. Rettes Indsigelsen derimod kun imod et enkelt Spørgsmaal, kan det selvfølgelig ikke fordres, at den fremsættes, førend dette Spørgsmaal under Vidneforhøret fremkommer. I Slutningen af § 215 er det udtalt, at Vidnet skal oplyse Omstændigheder, hvoraf det kan sees, at dets Indsigelse er grundet. Det er herved antydet, at Bevisbyrden for Vægringsgrunden i en vis Forstand paahviler Vidnet, men at denne Bevisbyrde dog ikke kan opfattes strengt; det er overladt Dommerens frie Skjøn med behørig Jagttagelse af Billighed at afgjøre, om Vidnet har oplyst tilstrækkeligt til dets Fritagelse.

I § 216 er udtalt, at Kjendelser, hvorved det trods fremsat Indsigelse paalægges Nogen at vidne, kunne gjøres til Gjenstand for Besværing til højere Ret, vel ikke af Sagens Parter, men af Vidnet. At Vidnet bør kunne anvende et særskilt Retsmiddel imod en Kjendelse, hvorved en Vægring forkastes, som er støttet paa dets Forhold til Sagen eller Parterne, er klart. Dersom man ikke vil statuere, at Retsmidler overhovedet skulle være udelukkede overfor slige Afgjørelser, hvilket neppe gaar an paa Grund af disse Spørgsmaals meget store Betydning for Vidnet, maa det være tilladt at gjøre Anken over dem gjældende særskilt og foreløbigt; ellers vilde Vidnet ingen Nytte have af den hele Adgang til Prøvelse ved højere Ret. Derimod kan der spørges, om en lige Adgang til særskilt foreløbig Prøvelse skal indrømmes, naar Indsigelsen er af formel Natur, f. Ex. støttes paa, at Afstandsbestemmelserne ere overskredne, at Vidnet ej har faaet tilbørlig Varsel, at Forkyndelsen er urigtig iværksat, og lignende. Indsigelser af denne Art ville vel sjælden blive fremsatte, da det Vidne, som har saadanne, i Reglen enten vil udeblive, i hvilket Tilfælde der gaaes frem efter § 218, eller alligevel møde og derved i Gjerningen frafalde disse Indsigelser; men det kan dog forekomme, at et Vidne, der er i heromhandlede Tilfælde, lader en Anden møde for sig og fremføre Indsigelserne, ikke stolende tilstrækkeligt paa, at det Fornødne vil blive iagtaget i Embeds Medfør efter § 218, og da opstaar Spørgsmaalet. Udkastet har da ment, at der ingen Forskjel burde gjøres, men at ogsaa Kjendelser i Anledning af saadanne Indsigelser bør kunne angribes gjennem et særskilt Retsmiddel. Vil man ikke aldeles nægte Anvendelsen af Retsmidler imod dem, synes det hensigtsmæssigere, at den sker strax, end at den hele Behandling skal være udsat for Annullation bagefter. Da de heromhandlede Spørgsmaal egne sig til en simpel og hurtig Afgjørelse, har Udkastet anvist Besværingsformen som den Vej, ad hvilken de skulle indbringes for højere Ret. Vidnet skal altsaa efter § 216 strax erklære at ville føre Besværing samt udbede sig en Udsættelse til at iværksætte det Fornødne. I § 217 indeholdes den nødvendige Bestemmelse, at Parten, naar et Vidne gjør Indsigelse, kan fordre Sagen udsat, indtil det er afgjort, om Indsigelsen skal tages til Følge. I Reglen vil

Digitized by Google

Parten være nødsaget hertil; men det kan dog ogsaa hænde, at han hellere giver Afkald paa dette Vidnes Afhørelse og fremmer Sagen i Henhold til de øvrige Beviser. Da det ikke altid er muligt at forudse, hvornaar den fornødne Afgjørelse ved højere Ret vil kunne opnaaes, maa den omhandlede Udsættelse kunne gives paa ubestemt Tid eller indtil videre. Den i Sagens Fremgang interesserede Part maa da, naar Hindringen er hævet (enten ved at Afgjørelsen i højere Instants gaar Vidnet imod eller ved at det forsømmer at fremme Besværingen), henvende sig til Retsformanden for at faae Sagen gjenoptaget og det afbrudte Møde paany afholdt.

Da et Vidnes Udeblivelse ifølge Udkastets hele Ordning af Bevisførelsen i Reglen afstedkommer meget betydelig Ulempe, er det indlysende, at der maa forbindes et højst alvorligt Ansvar med ubeføjet Udeblivelse, og at Retten maa udruste med energiske Midler til at tvinge den Gjenstridige. Naar et indkaldt Vidne udebliver uden lovligt Forfald, har Retten ifølge § 218 først at undersøge, om Vidnets opgivne Bopæl ikke ligger saa langt borte, at det ikke er pligtigt at give Møde ved Retten, og i Forbindelse hermed at efterse Indkaldelsen, og naar det skjønnes, at der hverken med Hensyn til Bopælens Afstand eller Indkaldelsens øvrige Egenskaber er Noget at erindre, strax at affige en Kjendelse, ved hvilken der dels paalægges Vidnet Straf og Erstatning for Udeblivelsen, dels en ny Mødetid forelægges det, alt naturligvis kun, forsaavidt Parten ikke frafalder Vidnets Forelse. For at hindre, at den ene Part efter Overenskomst med Vidnet udhaler Sagen for Modparten, er det nødvendigt, at det gjøres den vidneførende Part til Pligt uforlovet at gaa frem mod det forsømmelige eller gjenstridige Vidne med de lovbefalede Tvangsmidler. Derfor bestemmes det, at Parten, hvis han ikke vil betragtes som frafaldende Vidnets Forelse, skal sørge for Forelæggelsens betimelige Forkyndelse for Vidnet, samt fremdeles, at det Offentlige, naar Forelæggelsen er forkyndt, fuldbyrder Straffen uden Hensyn til Partens Villie (hvorimod det naturligvis maa staa ham frit for at give Afkald paa den tildømte Erstatning). Møder Vidnet ikke til den forelagte Tid, og vil Parten ikke frafalde dets Forelse, affiges — efterat det er undersøgt, om lovlig Forkyndelse af Kjendelsen og Fristforelæggelse har fundet Sted — strax en ny Kjendelse af det i § 219 angivne Indhold. Vidnet bliver da, efter Rettens Foranstaltning at hensætte i Forvaring, indtil det i det næste Retsmøde kan fremstilles og har besvaret de det lovligen gjorte Spørgsmaal. Dog har Vidnet Adgang til Løsladelse mod saadan Sikkerhed, som Retten finder tilstrækkelig. Da der imidlertid maa være en Grænse for de Onder, som kunne tilføjes et Menneske, fordi han ikke vil vidne, og da det, eftersom saadan Gjenstridighed dog ikke kan agtes for en meget stor Forbrydelse, vilde være uretfærdigt, om han kunde holdes i Fængsel i det Uendelige af den Aarsag, er der i § 221 sidste Stykke bestemt en Grænse i saa Henseende, der svarer til den i Lovudkastet om Strafferetsplejen fastsatte.

I § 220 afhandles, hvorledes Vidnet, naar det har lovligt Forfald, skal bære sig ad for at undgaa de i §§ 218—19 ommeldte Følger eller, forsaavidt det har været forhindret fra at oplyse sit Forfald i rette Tid, for at faae den Kjendelse, der har fastsat de nævnte Følger, ophævet. Befindes det, at Vidnet vel har havt lovligt Forfald, men forsømt at anmelde Saadant for Retten saa betimeligt, at der kan gives alle Vedkommende Underretning om den Udsættelse af Sagen, som i den Anledning maatte blive anordnet, kan Retten efter Omstændighederne indskrænke sig til at nedsætte den idømte Straf eller de Vidnet paalagte Omkostninger. Paa Grund af de heromhandlede Kjendelsers betydelige Følger for Vidnet, er det anset for rigtigt, at Vidnet faar fuld Adgang til Besværing efter § 216.

I § 221 omhandles Midlerne imod det Vidne, som ubeføjet nægter at besvare Spørgsmaal. Ubeføjet kan Nægtelsen selvfølgelig kun siges at være, naar Vidnet hverken vil svare eller gjøre de lovhjemlede Skridt til Besværings Iværksættelse imod den Kjendelse, hvorved det paalægges det at svare (§ 216). I saa Fald synes det rigtigt strax at anvende Tvang af Hensættelse i Forvaring imod det. Der er

Digitized by Google

nemlig her den Forskjel fra Udeblivelse (§ 218), at medens den Udeblivende kan have handlet af Ligegyldighed eller Ubetænksomhed og derfor først igjennem en Bøde bør mindes om sin Pligt, førend han kan behandles som forsætlig gjenstridig, gjælder dette ikke om den, som er tilstede og af Retten kjendes pligtig at svare. Vil han hverken svare eller paaanke Kjendelsen, maa han betragtes som forsætlig gjenstridig og behandles derefter. Iøvrigt komme ogsaa her de ovenomtalte Betragtninger om, at der maa være en Grænse for de Onder, der kunne tilføjes den Paagjældende, til Anvendelse.

Bestemmelsen i § 222 indeholder kun, hvad der ligefrem følger af Umiddelbarhedssystemet og den deraf flydende Nødvendighed for at koncentrere Forhandlingen paa een Dag.

I Reglen føres Vidnerne for den Ret, der dømmer i Hovedsagen (§ 202); men da det dog kan hænde, at Afhørelsen foregaar for en anden Ret (navnlig en Underret), maa der gives en Bestemmelse om, at denne Ret i saa Fald har den fulde Myndighed til at anvende de foreskrevne Tvangsmidler. Dette fastsættes i § 223.

Naar Vidnet efter den almindelige Regel afhøres under Bevisforhandlingen og for den Ret, som dømmer i Sagen, bliver der ikke Spørgsmaal om en egentlig Protokollering af dets Udsagn. Men naar Vidnet afhøres for en anden Ret — enten ifølge Reglerne i § 203, eller fordi Vidneførselen foregaar, førend Sag er begyndt, hvilket under visse Forudsætninger maa tillades (§ 373) —, er det unødgaaeligt, at Vidneforklaringen maa fuldstændigt protokolleres for senere under Retsforhandlingen at oplæses. Vidnets Førelse synes da i det Hele at kunne foregaa paa en lignende Maade som efter den gjældende Ret, se § 224.

Anden Underafdeling.

Om Bevis ved Syn og Skjøn.

I den engelsk-amerikanske Proces danner Bevis ved Syn og Skjøn ikke noget særeget Bevismiddel, men Syns og Skjønsmænd behandles som sagkyndige og til vedkommende Jagttagelse særlig udmeldte Vidner. De afhøres paa samme Maade som Vidner, og deres Udsagn bliver at bedømme efter samme Regler som Vidners. Ej heller drages der nogen Grænse mellem Ting, der skulle bevises ved Syn og Skjøn, og Ting, der kunne bevises ved Vidner. Det foreliggende Lovforslag gaar ikke saa vidt. Det bevarer ligesom de kontinentale Proceslove Beviset ved Syn og Skjøn som et eget Bevismiddel, men dog paa en saadan Maade, at det ikke kommer i Strid med Grundsætningerne om den frie Bevisbedømmelse. Ejendommeligheden ved Syn og Skjøn bestaa efter Lovforslaget deri, at Syns- og Skjønsmændene udmeldes paa en særegen formel Maade af Retten, at den hele Forretning foregaar i lovbestemte Former, sigtende til at betrygge begge Parters lige Ret, og at Forretningens Resultat fremtræder som et Fællesprodukt af Mændenes Virksomhed, men ved Siden heraf ophæves den bestaaende Rets System med et Oversyn og Overskjøn, der staar i lignende Forhold til det første Syn og Skjøn som en højere Rets Dom til en lavere Rets og derfor ubetinget maa have Fortrinet; ej heller er Retten nogensinde bunden ved Syns eller Skjønsforretningen, men den bedømmer dennes Indflydelse paa Beviset frit ligesom alle andre oplysende Omstændigheder, jfr. nærmere herom § 238.

Med Hensyn til de enkelte Bestemmelser i nærværende Kapitel bemærkes iøvrigt:

Begjæringen om Syns- og Skjønsmænd saavelsom Udmeldelsen af dem foregaar i det i § 180 omhandlede Møde. For at undgaa unyttige Formalitetsvanskeligheder er det, ligesom ved Vidner, bestemt, at enhver Ret er kompetent til at udmelde Synsmænd fra andre Retskredse, naar disse ere villige til at lade sig bruge. Ellers maa vedkommende Ret henvende sig til den Ret, i hvis Kreds kyndige Personer formenes at være tilstede, og denne sidste Ret, som bedst maa kjende de personlige Forhold og kan tage noget Hensyn til ikke at overbebyrde Enkelte uden Nødvendighed, foretager da Udmeldelsen. At det selv for Landsretterne jævnlig kan blive nødvendigt at søge Sagkyndige udenfor Retskredsen, er indlysende.

Digitized by Google

Navnlig vil det ikke sjældent forekomme, at tilstrækkeligt Kyndige alene findes i Kjøbenhavn, hvor vore store videnskabelige og tekniske Institutter ere samlede. Hvad angaar Mændenes Antal, giver § 225 i Overensstemmelse med de fleste nyere Proceslovudkast Retten aldeles frie Hænder, forsaavidt ingen særlig Forskrift herom findes. Som det fremgaar af Paragrafens Affattelse, kan Retten efter Omstændighederne endog indskrænke sig til at udmelde een Mand.

Bestemmelserne i §§ 226—228 kræve neppe nogen vidtløftig Begrundelse. I Princippet vælger Retten Syns- eller Skjønsmændene paa dens eget Ansvar; Parterne have ingen Ret at gjøre gjældende i Henseende til Valget, men ere alene henviste til at udtale et Ønske, som naturligvis ofte vil kunne tages til Følge. For saavidt muligt at undgaa Indsigelser mod de valgte Mænd og deraf flydende Vidtløftigheder bestemmer § 227, at Retten skal give Parterne Lejlighed til forinden den endelige Udmeldelse at gjøre deres Indsigelse mod Mændene, og kun undtagelsesvis tilstedes det Parterne bagefter at fremkomme hermed. Det er forudsat som en Selvfølge, at Retten efter at have hørt Parternes Indvendinger mod dem, der paatænkes udmeldte, kan forandre sin Beslutning og udmelde andre i det samme Retsmøde. Da det imidlertid ikke er muligt aldeles at udelukke Indsigelser fra at kunne fremsættes bagefter, f. Ex. fordi Parten først senere er kommen til Kundskab om dem, gives der nærmere Regler herfor. I § 228 indeholdes der den vigtige Bestemmelse, at de om Vidner gjældende Afstandsbestemmelser ikke skulle være anvendelige paa Syns- og Skjønsmænd, dels fordi disse, foruden Godtgjørelse for Rejseudgifter og andre Udlæg, erholde Betaling for deres Forretning, ved hvis Fastsættelse Hensyn kan tages til den bevirkede Tidsspilde, dels fordi det kan være aldeles nødvendigt, hvor der kun er ganske faa Sagkyndige af en vis Art, at disse maa komme til Retten, uanset at de bo i en betydelig Afstand fra denne.

I § 229 indeholdes en Regel, som sigter til at forhindre, at Retterne skulde vælge Personer, der blot som Dilettanter have givet sig af med det paagjældende Fag. Saavidt muligt skal der vælges Personer, som enten ved offentlig Stilling, eller dog ved offentlig aflagte Prøver have godtgjort deres Dueligheed, eller som gjøre sig Udøvelsen af det paagjældende Fag til Profession.

Af Forhandlingerne i det i § 180 omhandlede Møde maa det fremgaa, hvad der er Synsforretningens Øjemed, og i Henhold hertil maa Opgaven stilles i Udmeldelsesdekretet. Ved Hovedforhandlingens Berammelse tages der Hensyn til, at den fornødne Tid levnes Syns- og Skjønsmændene, saaledes at disse kunne have deres Forretning færdig. Retten maa i denne Henseende udøve et formuftigt og forsigtigt Skjøn. I Reglen bør Mændene være pligtige at affatte Forretningen skriftlig (§ 230), dels fordi der jævnlig behøves en Motivering, som mundtlig fremsat ej let vilde kunne fastholdes, f. Ex. naar den indeholder mathematiske Beregninger o. desl., dels fordi Parterne i Reglen bør have Adgang til at gjøre sig bekjendte med Syns- eller Skjønsforretningen førend det til Bevisforhandlingen bestemte Retsmøde; men i visse Tilfælde kan Forretningen være saa simpel og aldeles ikke trængende til Motivering, at det vilde være urimeligt ikke at modtage Mændenes mundtlige Erklæring til Protokollen, f. Ex. naar en almindelig Løsøregjenstand skal vurderes, naar det skal afgjøres, om en sædvanlig Handelsartikel er gode og forsvarlige Varer o. desl. I Overensstemmelse med de for Vidner herskende Grundsætninger affatter Retten Udmeldelsesdekretet, men Parten maa sørge for dets hurtigst mulige Forkyndelse for de Udmeldte, se § 231 (jfr. § 161). Derefter have disse at foretage Forretningen saa betimeligt, at den kan være færdig inden Bevisforhandlingen. Ved Forretningens Foretagelse maa Parterne have Adgang til at møde, ligesom der maa gives dem Adgang til at gjøre sig bekjendte med Forretningens Indhold førend Bevisforhandlingen, under hvilken det ikke kan forlanges, at de skulde kunne gjennemstudere og tilstrækkeligt opfatte og bedømme en maaske vidtløftig Syns- eller Skjønsforretning. Iøvrigt indeholder § 231 nogle Bestemmelser

Digitized by Google

om den Adgang, der maa skaffes Syns- og Skjønsmændene til at tage vedkommende Gjenstande for Forretningen i Øjesyn eller iøvrigt undersøge den; de Grundsætninger, som i saa Henseende opstilles, ere analoge med Reglerne om synbare Bevismidlers Udlevering og Forevisning (editio instrumentorum), hvorom handles nærmere i Forbindelse med Dokumentbeviset.

Selve Forretningens Foretagelse sker naturligvis i Reglen udenfor Retten, men Syns- og Skjønsmændene maa derefter fremstille sig under Bevisforhandlingen for at beedige deres Forretning (§ 232) samt svare paa de yderligere Spørgsmaal, hvortil Parterne eller Dommerne maatte finde Anledning. Dette er en nødvendig Følge af Lovforslagets Princip med Hensyn til Maaden, hvorpaa Bevisførelsen foregaar. Syns- og Skjønsforretningen maa derfor ikke blot oplæses i Retten — hvilket ganske vist mere har en formel end en reel Betydning —, men der kan paa Stedet afkræves Syns- og Skjønsmændene nærmere Oplysninger og Forklaringer saavel af Retten som af Parterne, hvilket har en meget stor Betydning med Hensyn til Sagens Oplysning; det vil uden Tvivl, navnlig ved simple og uindviklede Syns- eller Skjønsforretninger, kunne hænde, at ingen videre Interesse er forbunden med Mændenes Fremstillelse under Bevisforhandlingen, men selv da er det i sin Orden, at deres Edfæstelse foregaar under Bevishandlingen og i Parternes og Rettens Overværelse. I § 232 2det Stykke gives for Syns- og Skjønsmænds Vedkommende en lignende Undtagelse fra Princippet om alle Bevisers Fremførelse under Hovedforhandlingen og for Hovedretten som i § 203 Litr. b. er gjort for Vidners Vedkommende.

Klager over Fejl begaaede af Retten maa udenfor det i § 227 i Slutn. omhandlede Tilfælde, i hvilket Besværing finder Anvendelse, gjøres gjældende ved Paaanke, jfr. § 297 Litr. e; Højesteret kan, naar Paaanken findes grundet, annullere og hjemvise. Derimod maa der haves en udtrykkelig Forskrift angaaende, hvor man skal henvende sig med Klager over Syns- og Skjønsmændenes Fremgangsmaade. Herom er der i § 233 givet den naturlige, med den gjældende Lovgivning stemmende Regel (D. L. 1—6—2.), at Klagen maa fremsættes for den udmeldende Ret. Det rimelige Tidspunkt hertil vil være, naar Mændene møde for at afhjemle Forretningen (§ 232). Finder Retten Anledning til at tage Hensyn til Anken, kan den paalægge Mændene at omgjøre Forretningen, (i hvilket Tilfælde Sagen maa udsættes). Saadant Paalæg ere de Udmeldte pligtige at efterkomme, medmindre de strax ville iværksætte Besværing over Rettens Paalæg til højere Ret efter de om Vidner gjældende Regler (§ 236, jfr. § 216).

Udkastet indeholder ingen Bestemmelser, svarende til den gjældende Rets Regler om Oversyn og Overskjøn. Til Begrundelse heraf lader sig allerede anføre det, at dette Retsmiddel maatte belemre Rettergangsmaaden med yderligere Formaliteter, der vilde indeholde en Kilde til Strid og Forhaling, uden at nogen tilsvarende Nytte derved vilde opnaaes, hvorfor ogsaa den hele Institution er ukjendt udenfor den dansk-norske Ret. Med Hensyn til egentligt Syn er det vistnok almindelig erkjendt, at det i sit Væsen bør betragtes som et Bevismiddel af samme Natur som Vidnebeviset (en Art særligt tilkaldte Vidner), og at det derfor naturligen bør kunne svækkes og angribes ved Modbevis, aldeles paa samme Maade som Vidner. Derfor bestemmer ogsaa den norske Proceskommissions Udkast af 1868 i Kap. 13 § 5, at „det Bevis, der i Rettergang søges ved Syn af opnævnte Mænd, bedømmes efter Reglerne om Vidnebeviset. Som Følge deraf kan Syn overalt ved nyt Syn af samme eller andre Mænd, ved Vidner og ved hvilkesomhelst andre Bevismidler udfyldes, svækkes eller ophæves. De hidtil gjældende Bestemmelser om Oversyn bortfalde". Men ogsaa om egentligt Skjøn gjælder uden Tvivl det Samme. Afset fra det Vanskelige og Mislige i at drage en skarp Grænse imellem disse to Begreber, kan fremhæves, at der ikke er noget naturligt Princip i analogisk at overføre Appelsystemet paa dette Omraade, saaledes at Overskjønnet ubetinget slaar Underskjønnet af Marken, og Retten skal være bundet til Overskjønnet fremfor til Underskjønnet. Der

Digitized by Google

er ingen væsentlig større Sandsynlighed for Overskjønnets Rigtighed end for Underskjønnets. Forskjellen imellem dem ligger nemlig ikke i nogen højere Indsigt, men kun i det større Antal af Skjønsmænd, hvorfor det ogsaa stiller sig som meget unaturligt, at den Mening, som næres af Overskjønsmændenes Flertal, skal gjælde, selv om Overskjønsmændenes Mindretal sammenlagt med Underskjønsmændene udgjør et større Antal Personer af modsat Mening. Denne rent kvantitative Bestemmelse indeholder derhos noget aldeles Vilkaarligt, idet man med Føje kan spørge, hvorfor der netop skal standses paa dette Punkt, hvorfor der ikke skal kunne fordres et Overskjøn over Overskjønnet ved det dobbelte Antal Mænd osv. Vil man hertil svare, at Afbrydelsen er og maa være vilkaarlig, blot begrundet i, at man maa standse et Sted, lader sig herimod indvende, at man da ligesaa godt kunde udruste det første Skjøn med de samme Garantier som det sidste, med andre Ord, lade det optage af det større Antal Mænd, og lade Sagen bero hermed. Men fra Udkastets Standpunkt bliver Hovedindvendingen mod denne hele Indretning med Overskjøn, at den ikke passer med den frie Bevisbedømmelse, men er et Stykke legal Bevistheori, som man vilde indplante i en dertil uskikket Jordbund. Ifølge den frie Bevisbedømmelses Princip kan Retten ikke bindes til det sidste Skjøn fremfor det første, ligesom overhovedet ethvert Modbevis, ethvert Angreb, som virkelig svækker det Overbevisende i Skjønnet, være sig Over- eller Underskjøn, bør kunne tillægges sin naturlige Betydning af Retten, der ligesaalidt overfor Syn og Skjøn som overfor Vidner nogensinde bør være tvungen til at antage Noget, som ikke stemmer med dens Overbevisning. Udkastet har derfor med beraad Hu stillet Sagen saaledes, at der ikke bliver Spørgsmaal om et Underskjøn og et det besejrende Overskjøn, men alene om Skjøn, der for Retten kun har en vejledende, men ikke en bindende Betydning, og overfor hvilke alle Modbeviser og Modbemærkninger tilstedes og faae den Vægt, de ifølge deres indre Værd af Retten skjønnes at fortjene. Imod det af de Udmeldte afgivne Skjøn kan der derfor stilles Erklæringer og Forklaringer af andre Sagkyndige, som ikke ere specielt udmeldte, Udtalelser af videnskabelige Autoriteter o. desl.; og det kan ikke betragtes som givet, at disse modstaaende Data skulle være ude af Stand til at svække Skjønnet, men Overvejelsen og Bedømmelsen heraf er ganske lagt i Rettens Haand, se § 238. Det følger af det Anførte, at Parterne have Ret til at optage nyt Skjøn imod det eller de først afgivne uden anden Begrænsning end den, som ligger i Bevisførelsens processuelle Indretning. Men ved Siden heraf indfører Lovforslaget noget Nyt og hidtil hos os Ukjendt, idet det tilstedes Retten, hvor den finder Grund dertil, i Embeds Medfør at anordne Foretagelse af ny Forretning enten af de samme eller andre Syns- eller Skjønsmænd (§ 238). Lovforslaget gaar ud fra, at Retten paa den ene Side kan og skal danne sig en selvstændig Dom over Bevisspørgsmaalene i Sagen, men at den paa den anden Side maa kunne søge og forlange den fornødne sagkyndige Hjælp og Instruktion hertil. I saa Henseende kan Alting ikke overlades alene til den tilfældige Omstændighed, om Parterne behørig have sørget for Sagens Oplysning ved Sagkyndiges Tilkaldelse, men forlanger man, at Retten skal have en Dom om Bevisspørgmaalet — der naturligvis maa være en begrundet Dom og ikke et Tærningkast, —, maa man ogsaa tillade Retten, dersom Parterne have forsømt det, selv at forskaffe sig den fornødne sagkyndige Hjælp ved Syns- og Skjønsmænds Tilkaldelse og det paa ethvert Trin altsaa ogsaa efter Sagens Optagelse, naar Retten da bliver opmærksom paa, at den trænger til en eller anden sagkyndig Vejledning, jfr. § 264. Skulde det hænde, at en Part bagefter kan tilvejebringe Data, f. Ex. højere sagkyndige Autoriteters Erklæringer, der bestemt og paa en overbevisende Maade bryde Staven over et Skjøn, hvoraf Retten i sin Dom har ladet sig lede, vil det selvfølgelig staa denne Part aabent at anvende det i § 327, 1. omhandlede Retsmiddel.

I § 234 omhandles de Tvangsmidler, som maa haves mod forsømmelige eller gjenstridige Syns- og Skjønsmænd. Det synes

Digitized by Google

naturligst, at Retten, naar det i Mødet viser sig, at et saadant Forhold er udvist fra Paagjældendes Side, strax anvender lignende Midler som mod Vidner. Dog er det naturligt, at Parten maa have det i § 234 2det Stykke omtalte Valg, da han ofte vil staa sig bedre ved at søge andre Mænd udmeldte end ved at fortsætte Striden med de modvillige Skjønsmænd, muligen udholde en Besværing til højere Ret o. desl.

De i §§ 235—237 indeholdte Regler behøve neppe nogen yderligere Motivering.

I § 238 udtales først det vigtige Princip, at Retten ikke er bunden ved Syns- eller Skjønsforretningens Resultat. Retten kan altsaa tilsidesætte Syns- eller Skjønsforretningen, naar den ikke finder sig overbevist ved den, hvad enten Tilliden til den er rokket paa den ene eller den anden Maade. Deraf følger, som nys bemærket, at der kan føres Modbevis mod Syn og Skjøn baade ved Vidner og ved hvilkesomhelst andre Beviser, ligesom det, naar flere Syns- eller Skjønsforretninger staa mod hverandre — da disse efter Lovforslaget ei staa i noget Instantsforhold til hverandre som Over- og Underskjøn — staar Retten frit for at afgjøre, om den vil fæste mere Lid til den ene end til den anden. Af dette Lovforslagets Bevissystem er det en naturlig Følge, at Syn og Skjøn efter Dom ikke kan tilstedes, men at Syns- og Skjønsforretninger altid ligesom Vidners Udsagn maa forelægges Retten til Bedømmelse og altsaa finde Sted forinden Paadømmelsen. Det Regelmæssige vil være, at Syns- og Skjønsforretninger forelægges Retten under Bevisforhandlingen i Forbindelse med de øvrige Beviser i Sagen, men det kan naturligvis ogsaa efter det nye System forekomme, at en saadan Forretning finder Sted førend Sags Anlæg. Udkastets § 239 i Forbindelse med sjette Afsnit Kap. I. giver de nærmere Regler om, paa hvilket Sted og hvorledes i saa Fald Forretningen skal ske.

Tredie Underafdeling.

Om Bevis ved Dokumenter.

I §§ 240—243 handles om Produktionen af Dokumenter. Der kan i denne Retning tænkes tre Tilfælde: enten har Parten selv Dokumentet, hvorom der er Tale, eller ogsaa har Modparten det, eller det er under Trediemands Raadighed. Om det første Tilfælde, hvor Dokumentet er i Partens Besiddelse eller dog ved hans private Foranstaltninger kan skaffes tilveje, handler § 240. I Reglen bør Dokumentet, efter paa sædvanlig Maade forud at være meddelt Modparten, forelægges Retten samtidig med Sagsfremstillingen i det til den mundtlige Forhandlings Begyndelse bestemte Møde. Medens der først skrides til andre Beviser, naar dette ifølge Procedurens Indhold og Gang viser sig at være nødvendigt, bliver altsaa Dokumentbeviset, forsaavidt Dokumentet staar til Partens Raadighed at forbinde med selve Proceserklæringerne (i de tyske Systemer kaldes dette, at Dokumentbeviset altid skal anticiperes). Fra denne Regel, som findes i alle nyere paa Mundtlighedsprincipet byggede Love, maa imidlertid Undtagelse i Henhold til Grundsætningerne i § 168 kunne indrømmes, naar Parten ikke har været istand til at producere Dokumentet saa tidligt, f. Ex. fordi det dengang endnu ikke var kommet i hans Hænder. I saa Fald maa det kunne fremlægges senere, samtidigt med at det paaberaabes, og efter saavidt muligt forud at have været meddelt Modparten i Henhold til § 168.

Angaaende det andet Tilfælde, nemlig at Dokumentet er i Modpartens Besiddelse eller under hans Raadighed, handler § 241. Udkastet gaar i Overensstemmelse med den gjældende Ret, jfr. Nellemanns Procesmaade, S. 621 ff. (2den Udgave), ud fra, at der paahviler Modparten en fuldstændig Forpligtelse til at fremkomme med Dokumenterne, den saakaldte Editionsforpligtelse, saaledes at han, forsaavidt Dokumentet indeholder Noget, som vedkommer Sagen, ikke kan fritages for Editionen, fordi Dokumentets Fremkomst kunde skade ham i Henseende til Processens Udfald, og at der i

Digitized by Google

denne Henseende ikke gjøres nogen Forskjel, eftersom Vedkommende er Sagsøger eller Sagvolder. Derimod bør der, saavidt muligt, drages Omsorg for, at de Dele af Dokumentets Indhold, som ikke vedkomme Sagen, unddrages Offentliggjørelse, f. Ex. ved at Dokumentet kun fremlægges i Extraktafskrift eller deslige, ligesom ogsaa Vedkommende bør kunne slippe med at fremlægge Kopi, hvor Øjemedet ikke kræver Originalens Produktion. Tvangsmidlet overfor Modparten, som nægter at efterkomme Editionspligten eller har sat sig selv ud af Stand til at opfylde den, er, at Retten kan gaa frem efter § 97. Men for at dette kan ske, maa det billigvis forlanges, at den provocerende Part allerede til sin Opfordring har knyttet en Opgivelse af de Fakta, som ved Dokumentet skulde bevises; en senere Opgivelse, efterat det har vist sig, at Dokumentet ikke vil blive fremlagt, kan ikke komme i Betragtning. Opfordringen bør i Reglen fremsættes i det i § 180 omtalte Møde, for at Dokumentet kan fremlægges under Bevisforhandlingen i Forbindelse med de andre Beviser i Sagen (efter naturligvis forud at have været meddelt Modparten i Henhold til den almindelige Regel i § 168).

Om det tredie Tilfælde, nemlig at Dokumentet er i Trediemands Besiddelse eller paa anden Maade hans Magt undergivet, handles der i § 242. Med Hensyn til Trediemands Editionspligt er ligeledes den gjældende Ret bibeholdt. Han er altsaa ikke blot pligtig at fremvise Dokumentet, hvor Parten er Medejer af det eller ifølge det materielle Retsforhold berøjet til i sin Interesse at benytte det til Bevis (jfr. Nellemanns Procesmaade S. 619—21), men ogsaa ellers bør han komme den Procesførende til Hjælp med den Oplysning, Dokumentet kan give (jfr. Nellemanns Procesmaade S. 625). Dog er Editionspligten i dette sidste Tilfælde, ligesom Vidnepligten, begrænset, idet Trediemand ikke er forpligtet til Editionen, hvor Saadant vil skade ham selv, under hvilket Udtryk i Analogi med § 208 maa indbefattes saavel pekuniært eller andet i Klasse dermed staaende Tab som Bestjæmmelse og Straf. Ogsaa synes det billigt, at Trediemand bør fritages, naar Editionen enten vilde paaføre ham Udgift eller betydelig Ulejlighed, f. Ex. hvis han skulde anstille en tidspildende Undersøgelse af en Mængde gamle Papirer eller deslige. Udgiftshensynet vil naturligvis ofte kunne fjernes derved, at den Opfordrende eller den saakaldte Provokant tilbyder at betale de Foranstaltninger, som maatte være fornødne. I § 243 omtales Maaden, hvorpaa Trediemand, naar han er uvillig til Editionen, skal tvinges. For at opnaa den størst mulige Simpelhed har Udkastet heri fjernet sig en Del fra den gjældende Ret, ifølge hvilken der maa anlægges selvstændig Retssag mod Paagjældende, og søgt efter fremmede Loves Exempel at opstille en Fremgangsmaade, som har Lighed med den, der benyttes til Vidnepligtens Fremtvingelse. Parten skal i det i § 180 omhandlede Møde fremsætte sin Begjæring, jfr. § 243 1ste Stykke, og Retten kan da efter Omstændighederne ved sin Kjendelse paalægge Trediemand at fremkomme med Dokumentet, jfr. § 243 2det Stykke, hvorved bemærkes, at det almindelige Princip, som er gjort gjældende i §§ 205 og 225, anvendes ogsaa her, saaledes at Retten er kompetent til at paalægge Personer, der bo udenfor Retskredsen, at fremlægge Dokumenter. Forsaavidt man herimod maatte indvende, at Trediemand saaledes dømmes uhørt og af en Ret, som ikke behøver at være hans Værnething, bliver hertil at svare, at dette ikke finder Sted paa anden Maade eller i større Omfang end med Vidner. Thi ved Paalægget er Intet afgjort, angaaende hvorvidt Trediemand gyldig kan vægre sig. Under Bevisforhandlingen kan kan, ligesom Vidnet, fremkomme med sine Indsigelser, og disse blive da at prøve og paakjende efter de om Vidner givne Regler i §§ 215 og 216, ligesom de paa samme Maade ere Gjenstand for Besværing til højere Ret. Hvis Trediemand ingen Indvendinger vil gjøre, behøver han ikke at ulejlige sig med Møde, thi han kan til Rettens Formand oversende Dokumentet; men i modsat Tilfælde maa han, ligesom Vidnet, møde eller lade møde for at udprocedere sine Indsigelser. Det er en Selvfølge, at Provokanten maa føre Beviset, der-

Digitized by Google

som Tredjemand nægter at have det omspurgte Dokument. I denne Anledning kommer man i flere fremmede Love Provokanten til Hjælp derved, at han kan forlange af Tredjemand en saakaldet Editionsed (Ed paa, at han ikke har Dokumentet). Men hos os, hvor en saadan Ed hidtil har været ukjendt, skjønt vi have havt en legal Bevistheori, vil der selvfølgelig aldeles ingen Grund være til at indføre den i det Øjeblik, der gaaes over til en fri Bevistheori, og overfor den almindelige Regel i § 257.

I §§ 244—247 omhandles Dokumenters Beviskraft. Der gives altsaa Regler for, hvad Dokumentet efter sit Indhold beviser, dets Ægthed forudsat. De givne Bestemmelser støtte sig i det Hele til den gjældende Ret, der atter er i fuldstændig Overensstemmelse med Sagens Natur. Det er nødvendigt at tillægge visse Arter af offentlige Dokumenter en lovbestemt Beviskraft, f. Ex. Retsakter, Døbe- og Vielsesattester m. v., men herom kan der ikke gives nogen almindelig Regel, da der er saa mange forskjellige Arter af offentlige Dokumenter, og den hele store Detail herom lader sig ikke optage i denne Lov. Da der imidlertid ikke vides at være Noget at udsætte paa den hidtil gjældende Ret i dette Stykke, har Lovforslaget henvist til den. Med Hensyn til Privatdokumenters Beviskraft henvises ligeledes til den gjældende Ret. I §§ 248—253 omhandles Beviset for Dokumenters Ægthed. Overensstemmende med den gjældende Ret tillægges der indenlandske offentlige Dokumenter en lovbestemt Ægthedsformodning, og udenlandske offentlige Dokumenter, der ere paa behørig Maade legaliserede, sættes ganske i Klasse hermed (§ 248). Ere de ikke legaliserede, staar det til Retten, at tillægge dem Ægthedsformodning, naar den finder dette rimeligt, f. Ex. paa Grund af Dokumentets normale og umistænkelige Udseende eller deslige. Derimod maa et Privatdokuments Ægthed i Reglen bevises (§ 249). Denne Sætning er vistnok i sig uomtvistelig. Imidlertid kan der indrømmes nogle Undtagelser fra den, saaledes § 250, der i det Væsentlige stemmer med den herskende Retsanskuelse, jfr. Nellemanns Procesmaade S. 569—70, fremdeles § 251, der ligeledes vistnok kun udtaler, hvad der allerede gjælder, jfr. Nellemanns Procesmaade S. 575. I nogle fremmede Love bestemmes det, at Privatdokumenter, naar de ere visse Aar gamle, have en vis bestemt Ægthedsformodning, men det synes ikke rigtigt at opstille Regler med saadan bestemt kvantitativ Begrænsning. Hovedsagen synes at maatte være, at Dokumentet er saa gammelt, at intet nulevende Menneske kan vidne om dets Oprettelse, saa at altsaa Beviset for dets Ægthed ikke kan føres ved Vidner, og Parternes Ed selvfølgelig ikke heller kan anvendes. Efter de i §§ 250 og 251 angivne Undtagelser vender Udkastet tilbage til sin Hovedregel, nemlig at Privatdokumenters Ægthed ikke kan formodes, men skal bevises. Producenten af Dokumentet kan for det Første, om han vil, føre dette Bevis paa sædvanlig Maade (direkte eller indirekte), og han er herved ikke udelukket fra at nyde godt af Bestemmelserne om Parts Ed i § 257. Men dernæst er der i § 253 for Producenten af et Privatdokument bevaret den særegne Fordel, som hjemles i D. L. 5—1—6., nemlig at han uden videre Bevisførelse kan forlange, at den angivne Udsteder skal fralægge sig Underskriften med Ed. Naar Lovforslaget overhovedet bibeholder Benægtelseseden, uagtet den ganske vist egentlig ikke passer med en fri Bevisbedømmelse, synes der netop paa dette Punkt at være mest Grund til at benytte den. Der er Trang til en vis særegen Beskyttelse for Privatdokumentet, der bærer saa mange vigtige Retsforhold og repræsenterer saa umaadelige Værdier (man tænke blot paa Vexler). Ophævelse af enhver særegen med den skriftlige Form forbunden Bevisfordel vil derfor efter Kommissionens Anskuelse være forbunden med de allerstørste Betænkeligheder og muligen kunne have de allerbetænkeligste Følger for den almindelige Kredit. Man har derfor ikke vovet at røre ved den tilvante Retsanskuelse herom, skjønt det naturligvis neppe vilde være forbunden med saa store Farer, som de Fleste antage, at ophæve 5—1—6., naar en fri Bevistheori indføres og naar en Regel, som den i § 257 indeholdte, gjælder. I Forbindelse med det Anførte fremhæves

Digitized by Google

den i § 249 sidste Punktum givne Regel, hvorefter det, naar der ikke skjønnes at være særlig Grund til at antage en Forfalskning, i Reglen er tilstrækkeligt Bevis for Dokumentets Ægthed, at Underskriftens Ægthed godtgjøres. Er dette sket, vil altsaa den blotte Mulighed af, at der efter Dokumentets Udstedelse er foregaaet en Forandring i dets Indhold, i og for sig ikke kunne komme i Betragtning.

I § 254 er der fastsat et Straffeansvar for Benægtelse imod bedre Vidende af et Dokuments Ægthed. Hermed er selvfølgelig ikke udelukket, at usandfærdig Benægtelse i Rettergang kan og bør straffes ifølge Straffelovens almindelige Regler. Men i Betragtning af de Ulemper og den Fare, som for et Dokuments Ihændehaver kunne flyde af temerære Benægtelser af dets Ægthed, synes der at være Grund til særligt at udpege dette Forhold som ubetinget egnet til Straf.

Fjerde Underafdeling.

Om Parts Ed.

Det er allerede tidligere bemærket, at Udkastet ikke optager den for civile Sagers Vedkommende i den engelsk-amerikanske Ret nu indførte Sætning, at Parterne under Ed kunne afhøres som Vidner i deres egen Sag. I saa Fald vilde selvfølgelig Parts Ed ikke længere kunne existere som et særskilt processuelt Institut. Parternes egen edelige Forklaring vilde gaa ind mellem de øvrige Momenter i Bevisførelsen, paa hvilke Dommeren støtter sin frie Overbevisning om Sagens Sammenhæng. Da imidlertid Lovforslaget ikke er gaaet saa vidt, men kun tillader Parternes Afhørelse uden Ed (omtrent som efter den gjældende Ret i private Politisager), har Proceskommissionen ved Siden af det ordinære Bevis troet at maatte foreslaa Bibeholdelsen af Parts Ed som et subsidiært Oplysningsmiddel. Vistnok vil den frie Bevisbedømmelse medføre, at det sjældnere end nu vil blive nødvendigt at ty dertil, men Parts Ed vil dog bestandig staa som en Udvej, hvor ingen anden findes, der ikke godt kan undværes, ihvormange Betænkeligheder der end kan opstilles imod den. Trods den Fristelse til Meneed, som kan ligge i at tvinge Parterne til at gjøre Ed i egen Sag, er det vistnok umuligt aldeles at opgive dette Institut uden derved at udsætte Rettighedernes Sikkerhed for betydelig Fare. Under alle Omstændigheder er det klart, at Indvendinger fra dette Synspunkt i langt højere Grad lade sig vende mod det engelsk-amerikanske System end mod vor nugjældende Ret, som i det Hele gjør en maadeholden Brug af Parts Ed. Lovforslaget har derfor bibeholdt dette Institut omtrent i samme Omfang som hidtil, dog med de Lempelser i Henseende til Adgangen og Betingelserne, som naturligen hænge sammen med Rettens friere Stilling overfor Beviset.

Den snart mere snart mindre udviklede Brug af Parts Ed, som i mange fremmede Love (tysk og fransk Ret, jfr. Motiverne til det tyske Udkast S. 275 ff.), er bekjendt under Navnet Edsdelation (Tilskyndelse og Tilbageskydelse af Eden), og hvorved det hele Bevisspørgsmaal kan afgjøres uden al Bevisførelse, naar en af Parterne vil det, har hidtil været ubekjendt hos os. Udkastet har derfor ikke optaget dette Institut, hvortil der under det friere Bevissystem og den hurtigere Rettergang vil være endnu mindre Trang end hidtil, saameget mere som alvorlige Indvendinger i den senere Tid ere reiste imod Edsdelationen paa de Steder, hvor den er kjendt som en gammel Institution (jfr. Bar, Recht und Beweis S. 125—160). Ligesom man andetsteds har ment, at Edsdelationen kun burde bibeholdes i Form af Adgang for Parterne til ved Overenskomst at vedtage Bevisspørgsmaalets Afgjørelse ved deres Ed, saaledes har Lovforslaget indskrænket sig til at optage Bestemmelser om Anvendelse af Parts Ed efter fælles Aftale, hvilke nøje stemme med den gjældende Rets Grundtanke (§ 256). Det er fremhævet, at saadan Vedtagelse blot kan finde Sted med Hensyn til Fakta, ikke med Hensyn til Sagen i det Hele.

Afset fra Vedtagelse af Ed kjender

Digitized by Google

Udkastet altsaa — ligesom den hidtil gjældende Ret — kun den af Dommeren paalagte eller tilladte Parts Ed.

Det første Spørgsmaal, som her frembyder sig, er, om de hidtilværende Hovedarter af Parts Ed, nemlig baade Benægtelses- og Sigtelseseden, fremdeles skulle bibeholdes. Med Hensyn til Benægtelseseden er der rejst særlig Tvivl. Medens Sigtelseseden maa opfattes som et virkeligt Bevismiddel, hvorved den Bevispligtige udfylder sit Bevis, synes Benægtelseseden derimod ikke at kunne finde nogen Plads i det nyere System. Thi dersom den Bevispligtige ikke kan tilfredsstille den ham paahvilende Bevisbyrde, end ikke ved Hjælp af en Sigtelseed, maa den naturlige Følge heraf blive, at Modparten frifindes; naar man istedet herfor paalægger ham at benægte de mod ham opstillede men ikke beviste Fakta med Ed, er man derimod inde paa en ganske anden Tankerække, der ikke staar i nogen naturlig Konsekvents med den hele nyere Bevislære. Mange nyere Love og Udkast forbyde derfor udtrykkelig Benægtelseseden (o: Ed paalagt den Ikke-Bevispligtige), saa at kun Fyldingseden eller Bevisførerens Ed tillades. Dette gjælder saaledes om den franske Ret, jfr. derimod Civilprocesloven for det tyske Rige af 1876 § 437. Det er imidlertid at befrygte, at denne Grundsætning i flere af sine Anvendelser vilde vise sig uforenelig med det praktiske Livs Krav. Navnlig maa det, som ovenfor bemærket, fastholdes, at et Privatdokument fremdeles ligesom hidtil bør være udrustet med det Fortrin, at Producenten kan kræve Udstederen til Ed (D. L. 5—1—6.). En Opgivelse heraf vilde medføre de alvorligste Farer for al Sikkerhed i Forretningslivet og Omsætningen, hvor de største Værdier og Interesser ofte knytte sig alene til den Sikkerhed, en Underskrift giver derved, at Udstederen enten maa vedstaa samme eller gjøre falsk Ed. Udkastet har derfor beholdt begge de hidtil kjendte Hovedarter af Parts Ed, Benægtelseseden og Sigtelseseden. Derimod har det væsentlig forandret Forholdet imellem dem. Medens efter den gjældende Ret Dommeren ikke kan tillade den Bevispligtige Sigtelseseden uden i visse enkelte lovbestemte Tilfælde, hvorimod Benægtelseseden kan paalægges ikke blot i en Række lovbestemte Tilfælde, men ogsaa hvor der i Sagen er tilvejebragt vis Formodning (D. L. 1—14—6.), stiller Udkastet begge Arter af Parts Ed lige og overlader til Retten efter det enkelte Tilfældes Beskaffenhed at bestemme, hvilken af Parterne Eden skal paalægges eller tillades.

Udkastet gaar altsaa, i Konsekvents med Dommerens friere Stilling i Henseende til Beviset, ud fra, at det skal være overladt til Rettens Skjøn, baade om Ed skal tilstedes eller paalægges nogen af Parterne, og hvilken, jfr. § 258 1ste Stykke. Paa den ene Side opstilles der ikke engang den Fordring, at vis Formodning skal være tilvejebragt, men Dommeren kan i Sagens almindelige Beskaffenhed, selv hvor Lidet er oplyst, tage Anledning til at skride til Benyttelse af Parts Ed. Paa den anden Side har i Reglen ingen af Parterne nogen lovbestemt Ret til under visse Forudsætninger at fordre, at der skal paalægges Modparten Ed, eller at Sigtelseed skal tilstedes ham selv. Herfra er der i Udkastet kun gjort nogle faa Undtagelser. Den ene er indeholdt i § 253, hvorom er talt i det Foregaaende, og de andre i § 258 2det og 3die Stykke. Det er i disse Tilfælde anset for nødvendigt at tillægge Parterne en bestemt Ret til at fordre Eds Anvendelse, endog uden al videre Bevisførelse. Dog har man med Hensyn til de i § 258 omhandlede Tilfælde troet det mest stemmende med Udkastets Princip at lade Dommeren frit afgjøre, hvilken af Parterne Eden skal paalægges.

Paa Grund af den Frihed, der ved § 258, jfr. § 257, er indrømmet Dommeren overfor det hele Spørgsmaal om Edens Anvendelse, vil man vistnok kunne undvære de specielle Klasser af Tilfælde, hvori enkelte Lovbud nu hjemle Parts Ed. Som en Følge heraf formenes Bestemmelserne i D. L. 5—14—46., Frd. 14de Maj 1754 § 7 saavelsom og i D. L. 5—2—88., Lov 25de Marts 1872 § 15 o. fl. at kunne bortfalde. Istedetfor alle disse særlige Regler træder blot

Digitized by Google

den almindelige Forskrift, hvorefter Dommerens Skjøn er raadende baade med Hensyn til, om Parts Ed skal anvendes, og hvorledes.

Med Hensyn til Edsdommes Affattelse forholdes efter de gjældende Regler, jfr. § 259.

I § 260 er der givet Regler om Edsfristen, hvilke formentlig ville give dette hele Institut en meget simplere og naturligere Skikkelse, end det har. Da den almindelige Retsmiddelfrist, jfr. §§ 302 og 329, i Reglen er 4 Uger, synes det naturligt at lade denne Frist udløbe, inden Eden kan aflægges, naar Spørgsmaalet om Edens Aflæggelse foreligger. I Forbindelse hermed vil det findes naturligt, at Edsfristen er gjort peremtorisk, saaledes at dens regelmæssige Betydning er, at Parten til den fastsatte Tid skal aflægge Eden, og, hvis han ikke gjør det, opfattes Udeblivelsen eller Undladelsen — afset fra Tilfælde af lovligt Forfald — som Edens Nægtelse.

Reglerne i § 261 behøve neppe nogen yderligere Motivering; at Retten maa kunne nægte at modtage Eden, naar det viser sig, at Parten ifølge sine egne Forklaringer ikke med god Samvittighed kan aflægge den, vil formentlig findes rigtigt. Men da slig Beslutning af Retten er af indgribende Betydning for Parten, maa han kunne paaanke den.

I § 261 omhandles det Tilfælde, at den Edspligtige dør, bliver affindig eller domfældes for Meneed i Tiden mellem Domsaffigelsen og Edsfristens Udløb. Udkastet har ikke indladt sig paa de forskjellige tvivlsomme Fiktioner, ifølge hvilke Eden efter Omstændighederne enten agtes for aflagt eller for nægtet, jfr. Nellemanns Procesmaade S. 626 ff; men det har for alle Kombinationers Vedkommende opstillet den Regel, at Sagen kan fordres foretaget paany, for at Vedkommende kunne forsøge at føre andet Bevis. Dette vil altsaa komme til at gjælde, baade hvor den ene Part ved Paaanke har hindret Edens Aflæggelse til fastsat Tid, og hvor Dødsfaldet eller Hindringen rammer den Edspligtige, inden den oprindelig bestemte Tid er naaet.

Kapitel IV.

Om Domme og Kjendelser.

Lovforslaget henholder sig til den vedtagne Terminologi, hvorefter ethvert Dekret, der slutter Sagen i den paagjældende Instants, kaldes en Dom, medens Dekreter, der forefalde under Behandlingen, kaldes Kjendelser. De i § 263 givne Forskrifter forstaaes let. Særligt henledes Opmærksomheden paa Paragrafens 4de Stykke. For den mulige Paaankes Skyld maa Kjendelsen ikke blot forsynes med Præmisser i egentlig Forstand, men den maa indeholde en Angivelse af de faktiske Omstændigheder, som ere anførte fra Parternes Side, hvis Retsbogen ikke indeholder det fornødne i saa Henseende, jfr. § 85. I Reglen vil ved Kjendelser hertil kun behøves en meget kort Fremstilling af den faktiske Sammenhæng (narratio facti), især da Retten ikke vil undlade at lade Tilførsel til Retsbogen finde Sted, saasnart de fremsatte Paastande og faktiske Anbringender have en noget større Vidtløftighed eller noget mere indviklet Karakter.

Medens det i den gjældende Ret er en ufravigelig Regel, at der — afset fra Reassumtion — ikke kan foretages Noget til Sagens Oplysning, efterat den er optagen til Dom, opstiller § 264 i denne Retning et nyt Princip, som iøvrigt stemmer overens med mange fremmede Proceslove, nemlig det, at medens Sagens Optagelse vel for Parterne er Procedurens Afslutning, saaledes at ingen af dem vilkaarlig kan foretage flere Proceshandlinger i Sagen, har Retten derimod en Myndighed til, efter at Sagen er optagen, at stille nye Spørgsmaal af den i § 95 omhandlede Beskaffenhed til Parterne samt til af egen Drift at indhente Syn og Skjøn. Det vilde være uforeneligt med Forhandlingsmaximen at tillade Retten overhovedet at anordne en egentlig ny Bevisførelse om et eller flere Punkter, thi Parterne maa selv sørge for at fremskaffe det fornødne Bevis for de Omstændigheder, som det paahviler dem at bevise, eller tage Skade for Hjemgjæld. Men der kan ikke fra et principielt Standpunkt indvendes Noget imod, at der aabnes Retten Adgang til at be-

Digitized by Google

nytte den Spørgeret, som den efter § 95 af egen Drift og paa ethvert Punkt af Proceduren kan udøve, ogsaa efterat Sagen er optagen, saa meget mere, som det, netop naar Retten efter Optagelsen har gjort sig nærmere bekjendt med Sagen i dens Helhed, vil have størst Nytte og Interesse for den at kunne gjøre Spørgsmaal til Parterne indenfor de i § 95 afstukne Grænser. Naar der endvidere i § 264 gives Retten en Myndighed til at fordre optaget Syn og Skjøn, ligger det i, at dette Bevismiddel maa betragtes paa en noget anden Maade end Vidnebeviset, idet Retten efter Omstændighederne kan behøve den Hjælp, som ligger i Sagkyndiges Forklaring, for overhovedet at kunne fælde en fornuftig Dom i Sagen. Syns- og Skjønsmændene kunne efter Omstændighederne være at betragte som nødvendige Hjælpere for Dommerne, idet de paa en Maade supplere disses Indsigt, og man bør ikke udsætte Retten for at komme til at dømme i en Sag med mangelfuld Indsigt; en herfra ganske forskjellig Ting er det, at en Ret kan blive nødt til ikke at tage Hensyn til faktiske Omstændigheder, fordi de ikke ere beviste. De øvrige Bestemmelser i § 264 angaa Maaden, hvorpaa der i formel Henseende skal gaaes frem, naar Retten vil benytte den givne Adgang til at gjøre Spørgsmaal til Parterne eller til at lade optage Syn og Skjøn. Der lægges fremfor Alt Vægt paa at gjøre Fremgangsmaaden saa simpel som mulig og at holde alle unødvendige Formaliteter borte. Derfor er det ikke ubetinget foreskrevet, at Parterne skulle tilkaldes ved Syns- og Skjønsforretninger. Thi i mange Tilfælde har denne blot Karakteren af Belæringer og Oplysninger, Retten indhenter til egen Efterretning, og Parternes Medvirkning herved er ganske overflødig. At der maa være en Regel for, hvorledes Udgifterne ved disse af Retten selv foretagne Skridt skulle udredes, er klart; dertil sigter Slutningsbestemmelsen i § 264.

Reglen i § 265 er en naturlig Følge af Lovforslagets Bevissystem. Da Bevis ved Syn og Skjøn aldrig, end ikke hvor det gaar ud paa en Vurdering, er bindende for Retten, men idetmindste i Princippet skal være underkastet dens frie Skjøn i Forbindelse med samtlige øvrige Oplysninger i Sagen, maa man naturligvis fordre, at ogsaa dette Bevismiddel skal optages for Dommen. Hvad derimod angaar Parts Ed, da har denne væsentlig samme Karakter i Lovforslaget som i den gjældende Ret, og der sees derfor ingen Grund til at udelukke den hertil brugelige Affattelse af Eedsdomme, som har sine praktiske Fordele. De følgende Forskrifter om Slutningsdommes Affattelse (§§ 266—69) hænge nøje sammen med Udkastets hele Retsmiddelsystem. Høiesteret skal nemlig væsentlig kun prøve, om de foreliggende Fakta ere rigtig bedømte og vurderede, men den skal herved tage Landsrettens Opfattelse af Sagens faktiske Sammenhæng til Grundlag i alle de Punkter, hvor Bevisførelsen ikke kan reproduceres for Høiesteret. Da nu paa Grund af Mundtlighedssystemet ingen fuldstændig Protokollering af Proceduren eller Bevisførelsen finder Sted, maa Landsrettens Dom tillige, saavidt fornødent gjøres for Paaankens Skyld, tjene som Akt, o: den maa indeholde en fuldstændig Fremstilling af Sagens Sammenhæng (en fuldstændig narratio facti), saaledes som denne ved Domsaffigelsen er forudsat at være. Denne Fordring, at Landsretten i sin Dom skal give en historisk Fremstilling af Sagens Sammenhæng, saaledes som Retten ifølge Proceduren og Bevisførelsen har forudsat denne at være, kan vistnok ikke fremkalde nogen Vanskelighed i den praktiske Udførelse. Allerede nu betragtes en saadan narratio facti som Noget, der hører til en omhyggeligt udarbejdet Dom, og Lovforslaget indfører altsaa forsaavidt ikke noget Nyt, men kræver kun en fuldkomnere Gjennemførelse og Udvikling af Noget, der allerede er tilstede.

Som bemærket maa Høiesteret, da Bevisførelsen ikke kan gjentages for den, tage den i Landsrettens Dom givne Fremstilling af det Faktiske for givet, og den har derfor i Reglen kun at undersøge, om Faktum, saaledes som dette er fremstillet, hjemler det antagne juridiske Resultat. Imidlertid er det klart, at naar Høiesteret misbilliger Landsrettens Opfattelse af Retsspørgsmaalet og gaar ud fra en anden og herfra forskjellig, vil det let kunne hænde, at faktiske Omstændigheder, som ikke af Landsretten ere ansete for

Digitized by Google

relevante, kunne faae Betydning efter den Retsopfattelse, Højesteret antager. Den Omstændighed, at Dommen ikke indeholder de efter Højesterets Opfattelse fornødne Oplysninger om Sagens Faktum, vil kunne medføre Hjemvisning, hvad da nødvendiggjør, at Proceduren og Bevisførelsen maa gjentages, hvilket ikke kan ske uden betydelig Udgift for Parterne og Ulejlighed for alle andre Vedkommende (Vidner, Synsmænd, Retten). Er Grunden til, at de efter Højesterets Opfattelse fornødne faktiske Oplysninger savnes, den, at Parterne have manglet Blik for deres Betydning og derfor ladet dem ligge udenfor deres Procedure, maa Parterne finde sig i Følgerne. De maa i saa Fald tilskrive sig selv, hvad der er sket. Hvor derimod Parternes Procedure og Bevisførelse virkelig har medtaget de omspurgte faktiske Data, og hvor det saaledes ikke er Parternes Skyld, at vedkommende Fakta ere forblevne udenfor Landsrettens Dom, vilde det være lidet ønskeligt, om en Hjemvisning i Reglen skulde indtræde. Udkastet har, for saa vidt muligt at undgaa dette, i § 267 paalagt Landsretten i sin Fremstilling af det ved Paadømmelsen til Grund lagte Faktum i Embeds Medfør at medtage saadanne Omstændigheder, som, skjønt de ikke efter Landsrettens egen Opfattelse ere relevante, dog under en anden mulig Retsopfattelse kunde blive af Betydning, ligesom der er tillagt Parterne en bestemt Ret til at kræve en særskilt og udtrykkelig Udtalelse i Dommen, om Retten anser Fakta, der have været Gjenstand for Forhandling under Sagen, for indrømmede eller beviste. Udkastets Tanke er altsaa den, at Landsretten ikke skal indskrænke sig til at meddele Sagsammenhængen, saavidt som nødvendigt er for at begrunde det af den selv antagne juridiske Resultat, men den skal overhovedet give en mere selvstændig og fyldig Fremstilling af Procedurens og Bevisførelsens Udfald, ikke blot beregnet paa en vis bestemt Retsopfattelse, men indrettet paa at afgive en tilstrækkelig og paalidelig Beretning om det historiske Faktum i Sagen til Brug for enhver Anden, som skal danne sig en Mening om Forholdet. Hermed er naturligvis ikke givet, at Landsretten skulde være nødsaget til i sin Dom at optage aabenbart irrelevante Fakta, jfr. Ordene i § 267, men dens Fremstilling skal kun være beregnet paa de overhovedet fornuftigvis mulige Retsopfattelser. Man indvende ikke herimod, at dette er en uløselig Opgave, eftersom det ikke kan fordres af en Ret, at den skal forudse andre Retsopfattelser end dens egen. Det er tvertimod vistnok i det virkelige Liv meget let at se, hvilke Omstændigheder der muligvis kunde komme i Betragtning ved Højesteret. Ikke blot ligger det næsten altid nær for Haanden, hvilke retlige Betragtninger der kan være Tale om, saaledes at Retten af sig selv bliver opmærksom derpaa, men i al Fald bringer en god og omhyggelig Procedure Saadant tilstrækkeligt for Lyset, idet Sagførerne jo netop have den Opgave at forudse de forskjellige Synsmaader, som af Modparten eller af Retten kunne blive gjort gjældende, og naar de ville procedere udtømmende, maa deres Foredrag være indrettet herefter. Ethvert godt Indlæg, som grundigt behandler Sagen, gjennemgaar allerede nu alle de Betragtningsmaader, som muligvis kunne blive gjort gjældende, og udvikler samt eventuelt imødegaar dem. Man kan derfor være overbevist om, at de i § 267 stillede Fordringer til Landsrettens Dom ikke i Praxis ville foranledige nogen Vanskelighed. I de allerfleste Tilfælde vil det være aldeles klart og let at se, hvorvidt der skal gaaes i Medtagelsen af de omprocederede faktiske Omstændigheder. Det vil derfor vistnok blive en Sjældenhed, at den i Dommen givne Sagsfremstilling ikke indeholder tilstrækkeligt Grundlag for Højesterets forskjellige Opfattelser, og Hjemvisninger af denne Grund ville vistnok kun undtagelsesvis være nødvendige. I al Fald vil det, da Parterne selv kunne forlange at erholde Udtalelser om de førte Beviser optagne i Dommen, med Føje kunne siges at være disses egen Skyld, naar Dommen ikke indeholder det fornødne Grundlag for Højesterets Paakjendelse.

Forskjellige fra den historiske Fremstilling af Sagens faktiske Sammenhæng ere de egentlige Domsgrunde eller Præmisser, hvorved forstaaes Rettens Redegjørelse for sin juridiske Opfattelse samt for dennes Anvendelse paa

Digitized by Google

det foreliggende Faktum. Medens det af Hensyn til Paaanken er nødvendigt, at den historiske Fremstilling af Faktum er saa omfattende, at den kan afgive Grundlag ogsaa for andre retlige Opfattelser end den, Landsretten selv antager, er der ingen Grund til med Hensyn til Præmisserne at foreskrive, at Retten skal udtale sig angaaende alle de brugte Søgsmaalsgrunde og Indsigelser, ogsaa om dem, der efter dens Opfattelse af Sagen ikke komme i Betragtning. Udkastet bliver derfor staaende ved den gjældende Ret, idet det i § 268 bestemmes, at Retten ikke er pligtig i Præmisserne at indlade sig paa de Søgsmaalsgrunde eller Indsigelser, som ikke behøves til at begrunde det antagne Resultat, og om de herhenhørende Fakta end maa medtages i den historiske Fremstilling af Sagens Sammenhæng, er det ikke nødvendigt at gjøre dem til Gjenstand for nogen juridisk Bedømmelse i Præmisserne.

Domsslutningens Affattelse kan gjerne ske paa hidtil brugelig Maade (§ 269).

I § 270 udtales den vigtige Sætning, at Dommen affiges paa Grundlag af de mundtlige Forhandlinger og den mundtlige Bevisførelse. Heri viser det sig, at det skriftlige Grundlag ikke har en væsentlig bestemmende og bindende, men kun en understøttende og forberedende Karakter. Søgsmaalsgrunde og Indsigelser kunne saaledes i og for sig meget vel tages i Betragtning, uagtet de ikke foreligge skriftligt, naar Modparten ikke protesterer herimod, jfr. §§ 167 og 168. Retten har ikke i Embeds Medfør at paase Noget i saa Henseende jfr. foran S. 6. Kun har Udkastet fastholdt, at Sagens Grænser skulle være afstukne ved Paastande, som maa foreligge skriftligt enten i Sagsfremstillingerne eller i alt Fald til Retsprotokollen. At der heri ikke ligger noget Brud paa Princippet om mundtlig Procedure, og at denne Regels Overholdelse ikke vil kunne skade Forhandlingens Liv og Frihed eller belemre den med lange Afbrydelser, i hvilke der protokolleres, er indlysende.

Hvad der i § 271 er bestemt, afviger kun deri fra den gjældende Ret, at Dommen om Procesomkostninger og Rettergangsbøder kan give de Bestemmelser, hvortil Proceduren indeholder Anledning, selv om ingen udtrykkelig Paastand herpaa er nedlagt. Den materielle Retfærdighed er vistnok vel tjent med denne Regel, da de fornødne Paastande med Hensyn til Procesomkostningerne næsten altid saa at sige kunne underforstaaes. Det vil næsten altid være ejensynligt, at Mangelen af slig Paastand kun har sin Grund i en Forglemmelse. Naturligvis udelukker Udkastet ikke, at Parterne kunne udtrykkeligt eftergive hinanden Procesomkostningerne, naar de ville det. Ved processuelle Straffe vil Parternes Paastand i Reglen ikke have nogen Betydning, da disse — med faa Undtagelser — maa paalægges paa Embedsregne. At der, jfr. § 271 sidste Stykke, i Domme ikke maa tages Hensyn til Søgsmaalsgrunde eller Indsigelser, som ikke ere gjorte gjældende af Parterne, om det end af Forhandlingerne kan sees, at de kunde have været benyttede, er en naturlig Konsekvens af Forhandlingsmaximen og formentlig stemmende med den gjældende Ret.

I §§ 272 og 273 skjelnes der imellem det Tilfælde, at Retten ifølge § 102 3die Stykke har bestemt særskilt Forhandling af enkelte Søgsmaalsgrunde eller Indsigelser, i Klasse med hvilke Modfordringer ifølge Udkastets System maa stilles, og det Tilfælde, at en Kumulation af flere Søgsmaal under een Proces finder Sted. I det første Tilfælde skal Retten efter § 273 kunne strax affige Dom (eller om man vil Kjendelse) over det særskilt forhandlede Punkt, som saaledes er endelig afgjort. Kun paa denne Maade opnaaes den Nytte, som skulde vindes ved Delingen af Sagens Realitet, idet det paakjendte Punkt definitivt er skaffet ud af det Stof, hvormed de Dommende skulle arbejde, og derved en Formindskelse af den Masse, der skal fastholdes og beherskes i Hukommelsen, tilvejebragt. Det affagte Dekret er at anse som en Bestanddel af den endelige Dom (Partialdom) i den Forstand, at det ligefrem indtræder som et Element i den senere Afgjørelse, uden at kunne gjøres til Gjenstand for yderligere Procedure og uden af Retten selv at kunne forandres. I nogle Tilfælde giver det sig af sig selv, at der ingen Spørgs-

Digitized by Google

maal kan være om en øjeblikkelig Exigibilitet af Dekretet, f. Ex. naar dette blot udtaler, at en vis Indsigelse, saasom Præskriptionsindsigelse, Umyndighedsindsigelse, Indsigelse imod Sagsøgerens eller Sagsøgtes Kompetence ikke kan tages til Følge, men at Sagen maa procederes videre. Men i andre Tilfælde kunde der nok opstaa Spørgsmaal herom, f. Ex. naar Dekretet virkelig afgjør en Post eller en Del af Mellemværendet eller en Modfordring, medens der om de øvrige Punkter i Sagen maa føres yderligere Procedure. Selv i saadanne Tilfælde bør dog vistnok den Grundsætning fastholdes som Regel, at Dekretet kun er et Stykke af den endelige Dom, som Retten paa Forhaand gjør færdig, og at der saaledes ikke bliver Spørgsmaal om nogen øjeblikkelig Adgang til at fuldbyrde det. Imidlertid kan det forekomme, at Billighed i høj Grad taler for Dekretets øjeblikkelige Exigibilitet, f. Ex. naar Hovedfordringen er klar og derfor strax kan paadømmes, medens en ikke kunner Modfordring fremkalder en vidtløftig Procedure. For saadanne Tilfældes Skyld er der i § 273 2det Stykke givet Retten Myndighed til særligt at tillægge det affagte Dekret den Virkning, at det strax kan fuldbyrdes.

I det i § 272 omtalte Tilfælde foreligger der ikke en Deling af en enkelt Sags Realitet, men en Kumulation af flere Søgsmaal, som kunde særskilt forfølges. Under denne Forudsætning bør Domsaffigelsen i en Sag, naar den iøvrigt er færdig og udprocederet, ikke vente efter de andre. Retten har derfor Lov til at ende den færdig procederede Sag og saaledes ved en særskilt Domsaffigelse udskille den af Foreningen med de andre. Denne Myndighed har Retten, ikke blot for at den størst mulige Orden og Simpelhed i Forhandlingerne kan opnaaes, og for at Dommerne ikke skulle være nødsagede til at belemre deres Hukommelse med Stof, som strax kan udsondres, men ogsaa for at kunne tilfredsstille mulige Paastande fra Parternes Side om den færdigprocederede Sags Paakjendelse; thi medens det ved Modfordringer maa siges, at Adgangen til at fremsætte disse under Hovedsagen involverer en Ret for Parten til samtidig Afgjørelse af Modfordringen og Hovedfordringen, saaledes at han ikke enfidig kan dømmes og tvinges til Betaling, gjælder noget Saadant ikke, hvor en blot Kumulation af Søgsmaal finder Sted. Adgangen til at kumulere hviler efter Udkastets Grundsætninger ikke paa det Hensyn, at Billighed kræver Sagernes samtidige Afgjørelse, men kun paa den Betragtning, at det i processuel Henseende kan være det Letteste og Simpleste at forene Søgsmaalene, idet derved Gjentagelser af Udviklinger og Bevisførelse kan spares. Derfor bør Kumulationen kun opretholdes saalænge og saavidt, som disse Hensyn føre, men ikke heller længere. At det færdigprocederede Søgsmaal kan paakjendes og derved udskilles fra Forbindelsen med de andre, er saa meget naturligere, som det efter Udkastet kan hænde, at Kumulationen aldeles ikke er udgaaet fra Parterne, men anordnet af Retten (§ 102, 1ste Stykke). Overhovedet fremtræder Rettens Myndighed til at affige Dom i det Søgsmaal, der hertil er modent, som en aldeles naturlig Konsekvents af den Myndighed til at ophæve Kumulationen og løse Forbindelsen imellem Sagerne, som ved Udkastets § 102 2det Stykke og § 103 1ste Stykke er tillagt den.

Den Dom, der affiges i et enkelt af Søgsmaalene, maa anses som aldeles selvstændig, og den kan strax fuldbyrdes, ligesaavel som den strax kan gjøres til Gjenstand for Retsmidlernes Anvendelse, jfr. § 294 i Slutningen.

Grunden til, at det — til Forskjel fra den gjældende Rets almindelige Regel — i § 274 er bestemt, at Parterne skulle kaldes til Dommens Affigelse, er den, at de i §§ 302 og 303 omhandlede Frister for Retsmidlernes Anvendelse, hvilke skulle regnes fra Domsaffigelsen, ere meget korte, sammenlignede med de nugjældende almindelige Paaankefrister (Fatalia appellationis). Det vil derfor være rigtigere her at anvende den Regel, som nu gjælder med Hensyn til de extraordinære kortere Appelfrister, jfr. Frd. 15de Jan. 1817, nemlig at Parterne skulle kaldes til at paahøre Domsaffigelsen.

Den rent mundtlige Forhandling, som kun bevares i Dommernes Hukommelse og ikke i skrevne

Digitized by Google

Akter, medfører Nødvendigheden af, at der skrides til Domsaffigelsen strax, naar Forhandlingerne ere sluttede, og at Dommerne ikke distraheres ved, at Hovedforhandlingen i nogen anden Sag indskydes, forinden de have affattet Dommen jfr. § 274 sidste Punktum. Det, hvorpaa det i denne Henseende kommer an, er naturligvis Dommens Vedtagelse; derimod kan Affigelsen gjerne foregaa senere (§ 282 i Slutn.).

Udkastet omhandler i §§ 275—281 Dommens Vedtagelse igjennem Afstemning. Et Hovedspørgsmaal i denne Materie er, om Afstemningen skal rettes umiddelbart paa det Resultat, som er Gjenstand for Beslutning (Totalafstemning), eller om der først skal stemmes over Grundene til Resultatet, saaledes at dette kun kan gjælde, naar Grundene vedtages (Afstemning efter Grunde). I en stor Mængde nyere Love og Udkast (f. Ex. Genfer Proceslov art. 248, den Hannoverske Proceslov § 350, det preussiske Udkast af 1864 § 345, den würtembergske Proceslov § 366), er der optaget en udtrykkelig Bestemmelse om, at Afstemningen skal foregaa efter Grunde. Herved er altsaa ikke blot Ønskeligheden af, at Grundene vedtages, udtalt, men det er gjort umuligt i noget Tilfælde at gjøre det Resultat til Dom, hvorfor de Fleste stemme, naar det ikke kan lykkes at faae Stemmeflerhed for en vis bestemt Begrundelse af det. Skjønt Spørgsmaalet er meget omtvistet og mange Autoriteter kunne anføres paa begge Sider, vil det vistnok befindes, at en saadan Fordring hverken er theoretisk begrundet eller praktisk gjennemførlig. Den almindelige Anskuelse fjerner sig vistnok ogsaa mere og mere fra Afstemningen efter Grunde, jfr. A. Zacke, Ueber Beschlußfassung in Versammlungen und Collegien 1867, S. 46—94. I Overensstemmelse hermed har ogsaa Retsorganisationsloven for det tyske Rige af 1876 opgivet at opstille Regler om Afstemning efter Grunde (jfr. herved Udtalelserne i Motiverne S. 204—5). Den Bevisførelse, som har ledet til at fordre Afstemning over Grundene og disses Vedtagelse, er fornemlig bygget paa den Fiktion, at en Kollegialret skal betragtes som eet tænkende Væsen, skjønt sammensat af flere Mennesker. Enedommeren, siger man, kan ikke strax skride til at decidere Enderesultatet, men han maa først besvare sig selv de enkelte dette betingende og forberedende Spørgsmaal i deres naturlige Rækkefølge, og han vil kun anse sig for berettiget til at antage Enderesultatet, naar og forsaavidt dette støttes af Grundene. Denne Fremgangsmaade foreskrives af Tænkningens Love (principium rationis sufficientis). Naar nu ikke en enkelt Mand, men et Kollegium skal affige en Dom, maa den samme Methode følges, saasandt der handles om Fornuftslutninger og et logisk begrundet Resultat og ikke om diktatoriske Bud. Imod denne Argumentation maa bemærkes, at det er en ugrundet Fiktion at anse et Kollegium for en Art Kollektivvæsen, hvis Virksomhed maatte følge de samme Love som det enkelte Menneskes Tænkning. Et Kollegium er kun en Forening af flere Mennesker, og Grunden til, at man foretrækker Kollegiet for Enkeltdommeren, er simpelthen den, at Sandsynligheden for en vis Doms Rigtighed forøges derved, at flere Kyndige efter forudgaaende fælles Overvejelse ere enige i den. Hvor det af Flertallet antagne Resultat begrundes paa en overensstemmende Maade, er vistnok Sandsynligheden for Resultatets Rigtighed størst (naturligvis bestandig under den Forudsætning at de Dommende alle ere selvstændigt tænkende Mænd). Men sæt nu, at Flertallet vel er enigt om et vist Resultat, men derimod ikke om dets Begrundelse; i saa Fald er der dog ingen Grund til at slaa over til det aldeles Modsatte og sige, at der ingen Sandsynlighed er for Resultatets Rigtighed, men man maa dog endnu bestandig fastholde, at den Omstændighed, at Flertallet, om end af forskjellige Grunde, antager Resultatet, i og for sig frembringer Sandsynlighed for, at det er rigtigt. Alle Videnskabers Historie har Exempler paa, at Sandheder ere komne for Lyset og have vundet Anerkjendelse netop paa den Maade, at flere af hinanden uafhængige Mænd ad forskjellige Veje ere komme til det samme Resultat. Naar det nu erindres, at Domstolenes Besættelse med Flere er en Indretning, grundet i den menneskelige Ufuldkommenhed og bestemt

Digitized by Google

til at bøde paa denne, og at der ved Fleres Deltagelse i Dommen ikke faaes nogen absolut Visshed eller Garanti, men alene kan og skal opnaaes en større Sandsynlighed for Resultatets Rigtighed end den, der haves, naar kun een Mand affiger Dommen, saa vil det sees, at der ikke er nogen principiel eller logisk Grund til at opstille Fordringen paa Enhed i Grundene. Hvad dernæst den praktiske Side af Sagen angaar, maa fremhæves, at en saadan Fordring, naar den virkelig skulde gjennemføres fuldstændigt, vilde føre til en Række aldeles unaturlige Resultater saavelsom til en ren Uendelighed i Forhandlingerne, hvorfor det vistnok med fuld Føje kan siges, at der ikke i Verden gives nogen Domstol, som virkelig gjennemfører en Afstemning efter Grunde. Skulde en saadan virkelig gjennemføres i det Omfang, som dens logiske Betydning kræver, kunde man ikke blive staaende ved at stemme om de nærmere og umiddelbare Grunde, men for at forvisse sig om, at den Majoritet, som var tilstede for disse, ikke var en blot udvortes, men en virkelig indre Overensstemmelse, maatte der stemmes igjen over Grundenes Grunde og saaledes videre indtil de allerførste og oprindeligste Begreber. Denne Vej, der anvises af den rent formelle Konsekvents, kan man selvfølgelig ikke gaa; den vilde lede til, at selv en ganske simpel Sag gav Anledning til et halvhundrede eller flere Afstemninger. Vil man i Modsætning dertil fremhæve, at den praktiske Nødvendighed kræver, at der maa standses et Sted i den fortsatte Tilbagegaaen til Grundene, møder en anden Vanskelighed, idet Resultatet meget ofte kan blive ganske forskjelligt, eftersom man standser det ene eller det andet Sted. Vilkaarligheden kommer herved til at spille en aldeles afgjørende og ixnefaldende Rolle i Afgjørelsen. Thi den Part, som efter Afstemningens Udfald har tabt Sagen, vilde maaske vinde, naar der skulde gaaes et Skridt længere tilbage i Grundenes Række, naar der skulde stemmes endnu en Gang, nemlig over Grundene til de fremsatte Meninger, jfr. Zacke, l. c. S. 55. Udkastet indeholder derfor med fuldt Forsæt ikke noget Bud om, at Afstemningen skal ske efter Grunde.

Det kunde maaske synes inkonsekvent, at Udkastet, skjønt det bliver staaende ved den saakaldte Totalafstemning, dog foreskriver Præmisser (jfr. § 268). Naar de Dommende kun ere enige i Resultatet, men ikke i Begrundelsen, er det, har man sagt, umuligt at skrive Præmisser, og Totalafstemningen synes derfor som sin naturlige Konsekvents at kræve, at Domme ikke forsynes med Præmisser, eller i al Fald, at dette ikke nødvendigvis skal ske. Skal der for Almenheden og for Parterne være en Adgang til Indblik i de Grunde, som have ledet de Dommende, kan dette under denne Forudsætning alene ske ved, at Voteringen foregaar for aabne Døre — en Forudsætning, som i Fleres Øine desuden er i og for sig ønskelig. Imidlertid er denne Slutningsrække ikke afgjørende. Allerede den Betragtning kan gjøres gjældende imod den, at man i Praxis, skjønt man ikke har brugt Afstemning efter Grunde, dog altid har formaaet at efterkomme Buddet om Præmisser, og det er hidtil ikke hørt, at nogen Ret har erklæret sig ude af Stand til at tilvejebringe saadanne. I Reglen staa Meningerne i det virkelige Liv ikke saa skarpt imod hverandre, og den Omstændighed, at det er givet, at Sagen skal afgjøres paa en vis Maade, virker vistnok ogsaa meget til at overvinde Vanskeligheden ved at blive enig om Præmissernes Affattelse. Men skulde det virkelig forekomme, at enhver Voterende skarpt fastholdt sin Begrundelse og derhos bestemt forkastede de andres (hvad naturligvis er tænkeligt), saa kunde, naar det staar fast, at Overensstemmelsen i Resultatet skal være det afgjørende Moment, heraf alene følge, at de Voterendes forskjellige Grunde maa anføres i Præmisserne for de enkelte Voterendes Vedkommende, som da maa nævnes. Heri er der heller ikke noget Ulogisk, saasandt som det overhovedet er muligt, at Mennesker igjennem forskjellige Begrundelser kunne komme til det samme Resultat, jfr. Bangs Yttringer i Jur. Tidsskr. XXXV S. 277—78. Man kan derfor ikke nære nogen Betænkelighed ved, paa den ene Side at forkaste Fordringen om Afstemning efter Grunde, paa den anden Side at fastholde Fordringen paa Præmisser. Disse

Digitized by Google

sidste ere nemlig efter Udkastets hele System uundgaaelig nødvendige. Da Landsretsdommen, som ovenfor bemærket, afgiver det aktmæssige Underlag for Høiesterets Paakjendelse, og da den navnlig maa indeholde en fuldstændig Fremstilling af Sagens Sammenhæng (narratio & expositio facti), kan det aldeles ikke være Andet, end at Landsretten ikke maa indskrænke sig til en blot Konklusion, men skal give en fyldig Dom, udrustet med de Rekvisiter, som ere nævnte i § 266, og af hvilke ethvert især har sin Betydning. Ogsaa naar hensees til det i 3die Afsnit 2det Kapitel omhandlede Retsmiddel viser sig Nødvendigheden af, at Landsrettens Dom er indrettet paa den i § 266 foreskrevne Maade, thi ellers kan det ikke bedømmes, om et vist Bevis, som ikke er bleven ført, vilde have bevirket et andet Udfald af Sagen (§ 328). Derom kan man kun have en Mening, naar der foreligger fuldstændig Oplysning om Rettens Synsmaade baade i Henseende til Jus og Faktum. Vel kan her bemærkes, at det er den samme Ret, som afgjør Spørgsmaalet om Sagens Forfriskning, men dels følger ikke altid heraf, at det er de samme Dommere, dels maa det ikke overses, at der kan blive Spørgsmaal om Paaanke, jfr. § 336.

Præmisser i dette Ords videre Forstand danne altsaa en nødvendig Bestanddel af Udkastets System. Hermed er Voteringens Offentlighed naturligvis ikke uforenelig, skjønt den Trang, som derved skulde afhjælpes, nemlig at man kan faae Indblik i Afgjørelsens Grunde, tilfredsstilles ved Præmisserne. Afstemningens Offentlighed, naar der gives Præmisser, har imidlertid dog vistnok afgjørende Grunde imod sig. Det er naturligvis kun en Fordel ved den offentlige Votering, at den afgiver et Værn mod Udygtighedens Indtrængen i Retterne, og at den bidrager til at holde de daarlige Kræfter borte og til at hindre, at Dommerne forblive paa deres Pladser, efterat de have ophørt at være brugelige. Men det er paa den anden Side et Spørgsmaal, om Offentligheden ikke lægger et unaturligt Baand paa Deliberationens Frihed og derved i høj Grad skader Retfærdighedens og Sandhedens Gjennemførelse. Ingen offentligt Voterende vil lettelig erkjende, at han har fejlet og tage sit Votum tilbage, men han vil tvertimod i Reglen forfægte sin Mening, blot fordi den engang er udtalt, uagtet han i Grunden selv har tabt Troen paa den. Mangen Dommer kunde ogsaa ved den offentlige Deliberation lade sig forføre til at jage efter at gjøre Opsigt ved overraskende og interessante Vota mere end ved en ædruelig og grundig Betragtning af Sagen selv. Nærer man saaledes den Tro, at Voteringens Offentlighed let vil kunne skade Deliberationens Oprigtighed og Sanddruhed, maa det vistnok erkjendes for rigtigst ikke at foreskrive noget Saadant; thi den foreliggende Sags bedste og retfærdigste Paakjendelse er dog Hovedsagen ved al Retspleje, og deraf bør Intet ofres for at naa andre Formaal, der ligge fjernere, især naar disse baade kunne og ifølge deres Natur bør søges opnaaede ad anden Vej, nemlig i nærværende Tilfælde ved hensigtsmæssige og rigtige Grundsætninger for Dommernes Valg

Ligesom Lovforslaget ikke har opstillet nogen Fordring paa Afstemning efter Grunde, saaledes har man endnu mindre troet det rigtigt, at der gives Lovbestemmelser angaaende Maaden, hvorpaa Stemmeflerheden skal udfindes eller tilvejebringes, naar der i de afgivne Vota foreligger flere end to Meninger. Dels frembyder der sig en saadan Mangfoldighed af Kombinationer, at i al Fald et temmelig udforligt System af Regler maatte opstilles, uden at man dog formaaede at udtømme dem, dels har Videnskaben neppe endnu bragt det til fuldstændigt sikre Resultater paa dette Omraade. Det Punkt, som først frembyder sig til Overvejelse her, er, om nogle af de givne Vota for at danne Stemmeflerhed kunne slaaes sammen, saaledes at det, hvori disse Vota kunne siges at være enige, holdes for antaget. Betingelsen herfor er naturligvis, at der er noget Fælles eller noget Beslægtet imellem de paagjældende Vota, saaledes at en vis Antagelse kan siges at være indeholdt i et Votum, om det end tillige i visse Retninger gaar videre. Almindelige alle Tilfælde omfattende Lovregler herom lade sig ikke opstille,

Digitized by Google

men Spørgsmaalets Afgjørelse maa aldeles afhænge af den enkelte Sags og de enkelte Votas Beskaffenhed; for enkelte af de praktisk vigtigste Kombinationer opstilles der undertiden Lovregler, f. Ex. naar det foreskrives, at de, der, hvor Tvivl herster om en Kondemnations Beløb, ville tilkjende det større Beløb, ogsaa maa antages at ville tilkjende det mindre Beløb og derfor kunne sammenregnes med dem, hvis Vota lyde herpaa, eller naar det bestemmes, at ved Straffes Fastsættelse blive de for den Sigtede ugunstigste Stemmer at regne sammen med de nærmest mindre ugunstige, indtil der udkommer Stemmeflerhed. Men ved slige Regler vindes Intet til Afgjørelsen af de virkelig vanskelige Tilfælde; de indeholde i Reglen kun, hvad Ingen tvivler om. Det næste Punkt, hvorom der navnlig bliver Spørgsmaal, naar Stemmeflerhed ikke kan udfindes ved en saadan Sammenregning af forskjelligt lydende Vota, er, om en subsidiær Votering skal finde Sted, og saaledes en successiv Afstemning over de enkelte Momenter i Sagen foretages, for ad denne Vei at tilvejebringe en Stemmeflerhed. Overfor den Tvivl, som navnlig i vor Litteratur har været opkastet i dette Spørgsmaal, jfr. Bang og Larsens Processmaade § 168, har Lovforslaget i Overensstemmelse med mange nyere Love, f. Ex. würtembergsk Proceslov § 366. baiersk Proceslov § 272, hannoveransk Proceslov § 350 o. fl., anset det for rigtigt udtrykkeligt at udtale, at Dommerne ikke kunne vægre sig ved subsidiær Votering (§ 280). Den Grund, som er anført imod Dommernes Forpligtelse til at afgive subsidiære Vota, nemlig at der paa den Maade øvedes Samvittighedstvang imod dem, er vistnok uden Betydning. Den, der efter at have stemt for, at det Skyldgrunden udgjørende Faktum ikke er bevist, nødes til, fordi Flertallet anser det for bevist, at stemme om, hvilke juridiske Virkninger bemeldte Faktum skal have, underkastes ingen Samvittighedstvang. Han tvinges ikke til at forandre sin Mening, om Faktum er bevist eller ikke, men han nødes kun til at votere i Sagen paa samme Maade, som om Parterne vare blevne enige om, at Faktum skulde anses for at være bevist, skjønt dette maaske ikke er Tilfældet, eller paa anden Maade Proceduren havde medført Nødvendigheden af at gaa ud fra denne, maaske i sig objektiv urigtige Forudsætning. Fra dette Synspunkt kan den subsidiære Votering i al Fald ikke i civile Sager angribes. Men særligt bør fremhæves, at den endog med Nødvendighed følger af Udkastets hele System. Sagens Formalitet *skal* ved Landsretterne paakjendes særskilt og adskilt fra Realiteten. Men ere flere Formalitetsindsigelser fremsatte, beror det paa Retten, om de skulle optages til særskilt Paakjendelse efter hinanden, i hvilket Tilfælde Dommerne selvfølgelig alle hver Gang maa votere, eller om de skulle paakjendes under Eet, og dersom denne sidste Fremgangsmaade vælges, kan der da aabenbart Intet være i Vejen for subsidiær Votering om de enkelte Indsigelser. Men ogsaa paa Realitetsprocedurens Omraade komme efter Udkastets System lignende Betragtninger frem. Thi Sagens Realitet kan deles, og de enkelte Momenter i samme efter Rettens Skjøn behandles og paakjendes særskilt. Sker dette, maa samtlige Dommere selvfølgelig deltage i alle de Kjendelser, der successivt affiges. Men naar saa er, synes det at maatte være en Selvfølge, at de ogsaa maa, dersom Realitetsspørgsmaalene paakjendes under Eet, votere subsidiært om de enkelte Punkter. En Undtagelse fra det Anførte maa dog anerkjendes i Straffeprocessen, forsaavidt som det er almindelig indset, at Skyldspørgsmaalet ikke kan deles.

Endnu skal med Hensyn til §§ 275—281 den Bemærkning gjøres, at Udkastet (§ 276) bestemmer, at Retten altid skal beklædes af fem Medlemmer, men at der heller ikke *maa* være flere (undtagen som Suppleanter). Foruden at det nemlig er hensigtsmæssigt, at Antallet altid er ulige, synes det urigtigt, at Tilfældigheder eller Formandens Godtbefindende skal afgjøre, om der i en Sag skal være flere eller færre Dommere. At Retten og ikke Formanden alene, naar der opstaar Uenighed om, hvorledes Afstemningspunkterne skulle opstilles, saavelsom om Afstemningens Resultat, har at afgjøre Spørgsmaalet, er indlysende (§ 278 2det Stykke).

I § 282 omhandles Dommens Affattelse

Digitized by Google

og Affigelse. I Overensstemmelse med de herskende Grundsætninger udtaler Paragrafen, at der, naar Domsresultatet er fastslaaet ved Afstemningen, efter Foranstaltning af Rettens Formand skal affattes Udkast til Dommen. Hvorledes der nærmere bliver at forholde med Udførelsen af dette Arbeide, er betragtet som et indre Anliggende, hvis Afgjørelse retteft overlades til Formanden. Efterat Domsudkastet har været forelagt Retten til Godkjendelse, underskrives den endelig affattede Dom af Rettens Formand og Retsskriveren; Affigelsen foregaar derved, at den oplæses i et Retsmøde.

I § 283 gives der i Lighed med de fleste fremmede Love en vis Adgang til i enkelte bestemte Henseender at faae rettet og berigtiget Dommen paa en anden og simplere Maade end ved formelig Paaanke. Efter den nugjældende Ret vil det være nødvendigt at appellere en Dom, naar der i den findes en Regningsfejl eller en Skrivfejl, eller naar nogle Ord, der efter Dommens aabenbare Mening burde findes i den, ere udfaldne, eller naar en Fejl ved Udfærdigelsen er begaaet, f. Ex. Tvangsklausulen er glemt eller deslige. Dette er uhensigtsmæssigt. Lovforslaget har derfor — for at undgaa de af en formelig Paaanke flydende Vidtløftigheder og Forhalinger — tilladt Parten i simple og hurtige Former at henvende sig til den samme Ret, som har affagt Dommen, og hos denne faae Fejlen rettet. Herved vil vistnok Ingen finde nogen Betænkelighed; men Lovforslaget har ikke indskrænket sig hertil. Det har ment at burde gaa noget videre endnu og bringe dette Princip om Rettelse af Dommen til Anvendelse i et større Omfang. Heri har det fulgt de nyere fremmede Love og Lovforslag. Det har nemlig ogsaa tilladt efter Foranledning fra Parternes Side at berigtige den i Dommen givne Fremstilling af Faktum, forsaavidt denne af Dommerne selv erkjendes at lide af Fejl, bestaaende i Forbigaaelser, Uklarheder eller Modsigelser, dog uden at der kan gjøres nogen Forandring i Dommens egentlige Præmisser og naturligvis endnu mindre i dens Konklusion. Selv affattet paa den angivne Maade strækker Lovforslaget Adgangen til at rette Dommen mindre vidt end de fleste nyere Love og Lovforslag, jfr. iøvrigt nærmere om dette Punkt Nellemann, „Om mundtlig Rettergang" S. 182 ff.

Med Hensyn til Fremgangsmaaden gives de fornødne Regler i § 283 2det Stykke. Retten kan strax tilbagevise et Andragende om at faae Dommen rettet, naar den paa Forhaand finder det ugrundet, og i saa Fald behøver Modparten slet ikke at tilkaldes. Men dersom Retten finder at burde at tage Andragendet under nærmere Overvejelse, har den at indkalde Modparten, og denne faar da Lejlighed til at udtale sig over de begjærte Rettelser.

Kapitel V.

Om Udeblivelser.

Med Hensyn til Udeblivelser i de til Skriftvexlingens Ordning og Ledelse bestemte Retsmøder indeholdes Lovforslagets Regel i § 164, hvorom er talt i det Foregaaende. Derimod skal paa dette Sted omhandles Udeblivelse af Parterne i de Retsmøder, som holdes til den mundtlige Forhandling. Herunder falder dels det til den første mundtlige Forhandling bestemte Møde dels de Retsmøder, som under Forudsætning af, at Sagen udkræver andet Bevis end de Dokumenter, der skulle fremlægges under den første mundtlige Forhandling, behøves dels til Bevisførelsens Forberedelse dels til selve Bevisforhandlingen og den i Forbindelse med samme stedfindende Sluttningsforhandling. Da Virkningerne af Partens Udeblivelse naturlig maa stille sig noget forskjelligt, eftersom den finder Sted i det ene eller det andet af disse Møder, er Fremstillingen indrettet herefter.

Forelobig bemærkes, at Udkastet ikke kjender for sildigt Møde i den nugjældende Rets Betydning, nemlig at en Part, der er udeblevet ved Sagens Paaraab, men siden kommer tilstede, inden Retten hæves, ikke betragtes som udebleven. Naar Parten ikke indfinder sig i det Seneste under Sagens Forhandling, an-

Digitized by Google

sees han efter Udkastet for udeblevet uden Hensyn til, om han senere møder, inden Retten hæves, eller helt bliver borte. Den Adgang til at faae Sagen gjenoptaget, som vor nugjældende Ret indrømmer for fildigt mødende Parter, kan ikke uden store Ubekvemmeligheder overføres paa den mundtlige Procedure og er derfor ukjendt i de Proceslove, som hvile paa Mundtlighedsprincipet. Man har saameget mindre fundet Betænkelighed ved at foreslaa den omhandlede Forandring i den gjældende Ret, som det tør paaregnes, at Rettens Formand i Udøvelsen af den ham ifølge § 79 4de Stykke tilkommende Myndighed vil vide at tage fornødent Hensyn til saadanne Tilfælde, hvor det er antageligt, at Udeblivelsen ikke skyldes utilgivelig Forsømmelse, jfr. herved endvidere Bestemmelsen i § 287.

I §§ 285 og 286 omhandles Udeblivelse i det til den første mundtlige Forhandling bestemte Retsmøde, som altsaa vil svare til, hvad vi nu kalde Udeblivelse den første Retsdag. Lige med fuldstændig Udeblivelse maa stilles det Tilfælde, at Partens Møde ikke kan ansees for behørigt i processuel Henseende. Paa dette Punkt fremtræde Konsekventserne af de Grundsætninger, hvorefter Udkastet har ordnet Forholdet mellem den mundtlige Forhandling og det skriftlige Grundlag. Paa den ene Side følger det af Reglen i § 170, jfr. § 285 sidste Stykke, at Parten, selv om han fremstiller sig til den mundtlige Forhandling, i Reglen maa behandles som udebleven, naar han ikke har meddelt Modparten sin Sagsfremstilling i rette Tid eller undlader at fremlægge denne i selve Retsmødet. Paa den anden Side maa den i Udkastet nedlagte Grundsætning, at Retten ikke kan tage Noget i Betragtning, som ikke af Parterne har været mundtlig forebragt den (§ 91), konsekvent føre til, at Parten, uanset at hans Sagsfremstilling behørig er meddelt og fremlagt, betragtes som udebleven, naar han afholder sig fra den mundtlige Forhandling af Sagen. Endel fremmede Love, som iøvrigt bygge paa Mundtlighedsprincipet, hævde vel ikke den sidstnævnte Konsekvents. Saaledes gaar den franskrhinske Proces og de Lovgivninger, der nærmest hvile paa denne, ud fra, at, naar Parterne have fremlagt deres skriftlige Sagsfremstillinger (conclusions motivées) i Retten, kan der ikke længere blive Spørgsmaal om Udeblivelsesdom, men Sagen ansees da for at være kontradiktorisk forhandlet, selv om en af Parterne udebliver ved den mundtlige Forhandling, hvilken efter disse Love i Reglen ikke foregaar den samme Dag, de skriftlige Sagsfremstillinger overleveres til Retten. Dommerne maa da for den udeblivende Parts Vedkommende tage Hensyn til den indgivne skriftlige Sagsfremstilling. Det er imidlertid indlysende, at Tvangen for Parterne til at forhandle Sagen mundtligt herved svækkes meget væsentligt, og om end denne Ulempe ikke føles videre i Lande, hvor den mundtlige Forhandlingsmaade er tilvant fra gammel Tid, og hvor der derfor ikke er nogen Tendents til at unddrage sig den, vil den dog der, hvor Overgangen fra skriftlig til mundtlig Proces først skal gjøres, let kunne føre til den Misbrug, at Parterne holde sig tilbage fra den mundtlige Forhandling og istedetfor udvikle deres Sag i de skriftlige Sagsfremstillinger, jfr. Motiverne til det tyske Udkast S. 18—19. Det foreliggende Udkast har derfor ikke tilstedet nogen Afvigelse fra den heromhandlede Konsekvents af Mundtlighedsprincipet, der nu ogsaa for Tysklands Vedkommende, hvor hidtil begge Systemer vare repræsenterede i de enkelte Staters Lovgivninger, er hævdet i Civilprocesloven for hele Riget af 1876.

Om Sagsøgerens Udeblivelse i det til den første mundtlige Forhandling bestemte Retsmøde handles i § 285. Udeblivelsens Virkning bestemmes paa samme Maade som i den nugjældende Ret. Sagen bliver altsaa at afvise. Ifølge enkelte fremmede Love, til hvilke den nye Civilproslov for det tyske Rige har sluttet sig, medfører Sagsøgerens Udeblivelse Indstævntes Frifindelse, en Regel, som støttes paa den Betragtning, at kun herigjennem Ligestilling af Parterne med Hensyn til Udeblivelsesfølgerne opnaaes. Imod en saadan Ordning kan der imidlertid allerede fra et principielt Standpunkt rejses Indvending. Saalænge Sagsøgeren ikke har nedlagt sin mundtlige Paastand i Retten, foreligger der

Digitized by Google

efter Mundtlighedsprincipet ikke fra hans Side noget processuelt Grundlag for Sagens Paadømmelse, og ligesom det indtil da maa staa Sagsøgeren aabent at hæve Sagen uden Indstævntes Samtykke (§ 100), saaledes synes denne heller ikke i Tilfælde af Sagsøgerens Udeblivelse at kunne have Krav paa, at der gaar Realitetsdom i Sagen. I al Fald maa det vistnok erkjendes, at der ikke fra et praktisk Synspunkt er Grund til at knytte videregaaende Virkninger til Sagsøgerens Udeblivelse, end der er hjemlet i den hos os bestaaende Ret. Imod en mulig Tilbøjelighed hos Sagsøgere til at fortrædige deres Modparter med unyttige Retsmøder ville allerede de Følger, den hidtil gjældende Ret har knyttet til Udeblivelsen, afgive et tilstrækkeligt Værn, og hvad angaar de Tilfælde, i hvilke Udeblivelse ikke har kunnet tilregnes Sagsøgeren, er det i og for sig et Fortrin, at Sagen ikke er blevet paakjendt i Realiteten og saaledes uden videre kan begyndes paany. Sagsøgerens Udeblivelse har altsaa efter Lovforslaget ligesom efter den gjældende Ret kun den Virkning, at Sagen afvises, og at derhos i Reglen Kost og Tæring tilkjendes den mødende Sagsøgte efter Paastand herom. Til Indtrædelsen af sidstnævnte Følge udkræves ikke særligt Bevis for, at Sagsøgte er kaldet for Retten, da den Omstændighed, at Sagen af Retten er berammet og sat paa Retslisten, i Forbindelse med, at Sagsøgte virkelig møder, afgiver tilstrækkelig Sikkerhed for, at han er stævnet. Derimod maa Sagsøgte bevise, at han i rette Tid har tilstillet Sagsøgeren sin Sagsfremstilling, hvilket han let vil kunne ved at fremlægge sit med Stævningsmændenes Paategning om Meddelelsen forsynede Exemplar af Udfærdigelsen (§ 119). Thi hvis Sagsøgte ikke i rette Tid har afgivet sin Sagsfremstilling, maa han selv, uanset at han indfinder sig i det til den mundtlige Forhandlings Begyndelse berammede Møde, anses for udebleven (§ 170), og han kan derfor ikke gjøre Krav paa Erstatning for spildt Møde i Retten. Sagsøgeren kan altsaa, naar han ikke i rette Tid har faaet Indstævntes Sagsfremstilling, udeblive uden at udsætte sig for Paalæg af Kost og Tæring.

I § 286 omhandles Sagsøgtes Udeblivelse fra den første mundtlige Forhandling. Forinden nogen uforbelagtig Virkning paa Grund af Udeblivelsen kan gjøres gjældende imod Sagsøgte, kræver Retfærdighed, at det maa paasees, at han er behørig varslet. Retten maa altsaa undersøge Klageskriftet og de samme givne Forkyndelsespaategninger. Findes det, at Sagsøgte er lovlig stævnet, bliver der Spørgsmaal om, hvilken Stilling Sagsøgeren, som naturligvis forudsættes selv at have givet behørigt Møde, skal have med Hensyn til Sagens Oplysning. Af Grundsætningen om Rettens Frihed i Bedømmelsen af Sagens faktiske Sammenhæng kunde synes at følge, at der ikke kan tillægges Sagsøgeren en Ret til at fordre en fast forudbestemt Virkning forbunden med Udeblivelsen. Ligesom Ufuldstændighed eller Ubestemthed i en Parts Proceserklæringer ikke giver Modparten en Ret til at fordre det paagjældende Punkt anset for indrømmet, men kun medfører, at Dommeren kan tillægge Tavsheden eller Ubestemtheden Betydning som Tilstaaelse, jfr. §§ 94 sidste Stykke og 97, saaledes kunde det synes konsekvent ogsaa i Tilfælde af fuldstændig Udeblivelse at blive staaende ved en Bemyndigelse for Dommeren til at give Udeblivelsen den Betydning, som den efter hans Skjøn i hvert enkelt Tilfælde bør have. Denne Vej, som i Princippet fastholdes af det fransk-rhinske System, jfr. Nellemann, „Om den mundtlige Rettergang i civile Sager" S. 133 ff., og ifølge hvilken Sagsøgeren altsaa efter Omstændighederne kan blive nødt til at fremskaffe Beviser, har Kommissionen dog ikke anset for tilraadelig. Som allerede fremhævet i de indledende Bemærkninger til nærværende Motiver ligger det nemlig i Forholdets Natur, at de Grundsætninger, der gjøre sig gjældende ved Bedømmelsen af en kontradiktorisk Forhandling, ikke lade sig anvende ved Bedømmelsen af en ensidig, fra hvilken Modparten holder sig borte. Naar en kontradiktorisk Forhandling mellem Parterne finder Sted, er det muligt at slutte Noget af deres Udtalelser i det

Digitized by Google

Hele med Hensyn til, hvad de ville benægte og hvad de ville erkjende, især da Retten kan gribe efterhjælpende ind ved at stille Spørgsmaal til dem og derved foranledige dem til at udtale sig tydeligere. Men naar Sagsøgte bliver helt borte, er det ikke muligt i Kraft af almindelige Sandsynlighedsgrunde heraf at slutte Noget til, hvorledes han stiller sig overfor de enkelte Punkter i Sagsøgerens Fremstilling. Istedetfor at henvise Retten til ved et Skjøn, for hvilket der savnes et virkeligt Grundlag, at afgjøre, om Udeblivelsen i det enkelte Tilfælde skal betragtes som Benægtelse eller som Indrømmelse, synes det derfor naturligere at bestemme Udeblivelsens Betydning ved en fast Lovregel, som da fornuftigvis maa sætte den paa lige Trin med en Vedgaaelse. Det fortjener ogsaa at bemærkes, at ligesom de fleste nyere Love og Udkast opstille en lovbestemt Regel om Udeblivelsens Betydning, saaledes er det selv i den franskrhinske Proces faktisk blevet den almindelige Regel, at Sagsøgtes Udeblivelse stilles lige med Indrømmelse af Sagsøgerens Fremstilling. I Overensstemmelse hermed fastsætter § 286 Virkningen saaledes, at Retten har at anse de i Sagsøgerens Fremstilling anførte Kjendsgjerninger for sande og, forsaavidt de ere i Stand til at begrunde hans Paastand, at affige Dom i Henhold til denne. Ligesom det imidlertid er en Selvfølge, at der i Dommen kun kan tages Hensyn til den i Sagsøgerens skriftlige Sagsfremstilling indeholdte Paastand, saaledes har man fundet, at billigt Hensyn til Indstævnte taler for, at de til Paastandens Begrundelse i Sagsøgerens mundtlige Fremstilling paaberaabte Kjendsgjerninger ikke bør kunne tages i Betragtning, forsaavidt de ere i Strid med eller ligge helt udenfor hans skriftlige Sagsfremstilling. Thi medens denne er affattet, førend Sagsøgeren vidste, at Modparten vilde udeblive, kunde derimod en Ret for Sagsøgeren til mundtlig at give en helt ny Fremstilling af Sagen, naar det har vist sig, at Modparten udebliver, mulig føre til Misbrug. Sagsøgerens mundtlige Fremstilling faaer altsaa efter Udkastets Ordning i Tilfælde af Indstævntes Udeblivelse egentlig kun den Betydning, at der herigjennem kan gives en nærmere Forklaring af den skriftlige Sagsfremstilling samt en Udvikling af Retsspørgsmaalet. En anden Sag er, at det i Henhold til Grundsætningen i § 168 efter Omstændighederne af Retten kan tilstedes Sagsøgeren i Retsmødet at foretage Forandringer i Paastanden eller at fremsætte nye Anbringender, se § 292, hvorefter Retten i saa Fald kan udsætte Sagen og paalægge Sagsøgeren at underrette den udeblevne Modpart om det Stedfundne. Som et Middel til at modvirke de Misbrug, hvortil Sagsøgtes Udeblivelse kunde give Sagsøgeren Anledning, fremhæves endnu den Beføjelse, § 286 i Overensstemmelse med Udkastets almindelige Grundsætning giver Retten til, hvor den finder Grund dertil, i den udeblevne Sagsøgtes Interesse at opfordre Sagsøgeren til nærmere Forklaring af Sagens Sammenhæng. Paragrafens 2det Stykke indeholder en Anvendelse for Sagsøgtes Vedkommende af det ovenfor omhandlede Princip, at ikke behørig forberedt Møde er at sætte lige med intet Møde.

I den franskrhinske Proces, den hannoverske Proceslov, Procesloven for det tyske Rige af 1876 o. m. fl. findes der en Række Bestemmelser, sigtende til at afhjælpe Følgerne af Udeblivelse (jfr. Code de procédure, art. 149—165, den hannoverske Proceslov §§ 157—168, Civilprocesloven for det tyske Rige §§ 303—310). I Reglen tillades det den Udeblevne inden en vis kort Tid at fremstille sig og fordre den affagte Udeblivelsesdom ophævet, endog uden nogensomhelst Angivelse af Grund for Udeblivelsen (former opposition, Einspruch erheben). Ved Siden heraf bestaar der en Ret til endog efter længere Tids Forløb at faae Udeblivelsesdommen hævet, naar Udeblivelsen oplyses at have været utilregnelig. En saadan Adgang til at faae Udeblivelsesvirkningerne ophævede, hvorved der iøvrigt maa fremkaldes en Række vanskelige Spørgsmaal og det hele System ikke lidet forvikles, har Udkastet ikke optaget. Ligesom man hos os allerede ved Frd. 3die Juni 1796 ophævede det med det førstnævnte Retsmiddel (den ordentlige Opposition) beslægtede Institut, Forelæggelse og Lavdag, hvilket man indtil Dato ikke har beklaget, saaledes

Digitized by Google

vil man vistnok ogsaa for Fremtiden kunne undvære et saadant Middel, da man nu engang har vænnet sig til den strenge Mødepligt. Hvad Sagsøgeren angaaer, vil det aabenbart ikke behoves. Ham hændes intet Værre, end at en Afvisningsdom overgaar ham, saa at han maa begynde Sagen paany. Kun for Sagvolderen kunne Udeblivelsens Følger undertiden blive haarde. Hertil er imidlertid at bemærke, at Udkastet ikke i denne Henseende stiller Indstævnte værre end den gjældende Ret, men endog i en ikke ubetydelig Grad forbedrer hans Stilling dels ved den i § 287 givne Bestemmelse, hvorefter Retten, naar Sagsøgte ved Klageskriftets Forkyndelse angaves (jfr. § 111 Litr. a.) at være fraværende paa længere Tid fra sin Bopæl, er bemyndiget til ikke strax at lade de i § 286 fastsatte Udeblivelsesfølger indtræde, men kan udsætte Sagen og derhos efter Omstændighederne paabyde ny Forkyndelse af Klageskriftet, dels ved den Retten givne Myndighed til at afkræve Sagsøgeren nærmere Forklaring, naar Anledning hertil frembyder sig, en Myndighed, som vistnok meget ofte vil virke til den Udeblevnes Gunst, idet den især vil blive benyttet, naar der er noget Usandsynligt eller Paafaldende i Sagsøgerens Fremstilling. Det maa dernæst erindres, at Udeblivelsens Følger kun ere uafhjælpelige, hvor den er Parten tilregnelig, thi naar den Udeblevne er uden Brøde, kan det i § 327 Nr. 5 omhandlede Retsmiddel benyttes, hvilket under alle Omstændigheder er en lettere Vej end den, som nu maa benyttes (Appel og Bevilling til at fremsætte nye Indsigelser). Mod at opstille en Ret til uden Undskyldningsgrund at udeblive tale vistnok omtrent de selvsamme Grunde, som i sin Tid førte til Forelæggelsens Afskaffelse ved Frd. 3die Juni 1796. Der vindes i Virkeligheden Intet for Parten, der ligesaagodt kan møde første Gang som anden Gang, og der gives kun den Chikanøse Midler ihænde til at udhale Sagen, begunstige sin Modpart i een Sag og fortrædige sin Modpart i en anden.

I § 288 omhandles Udeblivelse i det til Bevisførelsens Forberedelse bestemte Møde (§ 180). Den naturlige Regel, som iøvrigt i Princippet stemmer med Reglen om Udeblivelse under Hovedforhandlingen, er, at Sagen trods Udeblivelsen kan fremmes af den mødende Part (der naturligvis ogsaa kan lade være at fremme den, § 290 2det Stykke). Den Udeblevne fortaber sin Ret til at faae udvirket Indkaldelse til Vidner, Udmeldelse af Syns- og Skjønsmænd o. desl., saavelsom Adgang til at fremkomme med Indsigelser imod Modpartens Begjæringer i de nævnte Henseender. Dog kan Retten undtagelsesvis tilstede den Udeblevne at fremføre nye Beviser, hvor dette maatte finde Hjemmel i Grundsætningerne i § 182. I sidste Stykke af § 288 omtales Udeblivelser ved de Bevishandlinger som undtagelsesvis kunne optages ved Underretterne (§§ 96, 203, 232). Naar Bevisføreren møder, gaar Handlingen for sig, og Modpartens Udeblivelse har kun den naturlige Virkning, at han taber sine Indsigelser. Derimod gaar det neppe an, naar Bevisføreren udebliver, at lade den mødende Modpart have Ret til at fremme Bevishandlingen, men det synes rigtigst at bestemme, at Bevisets Førelse bortfalder, hvori ligger, dels at Intet for Øieblikket passerer, dels at Bevisføreren ikke senere kan faae Bevishandlingen gjenoptaget.

Følgerne af Udeblivelse under selve Bevisforhandlingen omtales i § 289. Da enhver af Parterne allerede i det til den første mundtlige Forhandling afholdte Retsmøde har fremsat sin Paastand i Sagen og afgivet sin Sagsfremstilling, haves der altsaa fra begge Sider det fornødne Grundlag og de fornødne Betingelser for, at Sagen kan fremmes. Som en Følge heraf har ikke blot Sagsøgeren Ret til at fremme Sagen, naar Indstævnte udebliver, men denne sidste er ogsaa berøjet til at fremme Bevisforhandlingen og lade Sagen gaa til Dom, dersom han, enten fordi han har fremsat Modfordringer, eller fordi han overhovedet ønsker en Ende paa Sagen, foretrækker det, fremfor at bevirke Sagens Ophævelse i Henhold til § 290. Retten maa sørge for, at den Udeblevnes Paastand kommer i Betragtning, hvilket naturligst sker, ved at den oplæses, ligesom det overhovedet ifølge Udkastets Princip er Retten tilladt ogsaa i den Udeblevnes Interesse eller, rigtigere sagt,

Digitized by Google

i den virkelige Sandheds Interesse at stille Spørgsmaal saavel til den mødende Part som til Vidner og Skjønsmænd. Fremdeles skal Retten saavidt muligt tage i Betragtning, hvad den under Bevisforhandlingen Udeblevne er fremkommet med ved den første mundtlige Forhandling, se § 289 sidste Stykke, hvorved dog erindres, at da Retten paa den Tid, Bevisførelsen foregaar, som oftest ikke vil kunne have den under hin Forhandling givne mundtlige Fremstilling i tilstrækkelig frist Erindring, og den i § 188 omhandlede Gjentagelse af denne ikke kan finde Sted for den Udeblevnes Vedkommende, ville Dommerne i Reglen overfor ham være væsentligst henviste til den skriftlige Sagsfremstilling. Foruden den heri begrundede Risiko vil Partens Udeblivelse fra Bevisforhandlingen ogsaa i andre Retninger medføre Følger, som kunne faae afgjørende Indflydelse paa Sagens Udfald. Det er saaledes en Selvfølge, at den Udeblivende afskjæres fra selv at udspørge Vidner, Syns- og Skjønsmænd o. s. v, og den Virkning, som dette kan have til Partens Skade, vil end ikke ubetinget kunne afhjælpes, fordi ny Foretagelse af Sagen bevilges i Henhold til § 327 Nr. 5; thi det er ikke sikkert, at han ved sin Udspørgen under den nye Bevisforhandling vil opnaa det samme Resultat, som hvis han havde deltaget i den første Afhørelse. Endelig fremhæves endnu, at den Udeblivende gaar glip af den Adgang, Parterne have til efter Bevisførelsens Tilendebringelse at kommentere over den og udtale sig angaaende dens formentlige Resultater, samt til at give den ny Belysning af Sagens retlige og faktiske Forhold, hvortil der jevnlig vil være Trang efter Bevisførelsen.

I § 290 1ste Stykke indeholdes den med vor nugjældende Ret, jfr. Frd. 16de Januar 1828 § 9, stemmende Regel, at Sagen strax hæves, naar i noget Retsmøde begge Parter udeblive. Der er vistnok ingen Grund til at forlade denne Regel. I Paragrafens 2det Stykke gives fremdeles den naturlige Forskrift, at naar kun den ene Part møder, maa det staa ham frit for at lade sig anse som udebleven, et Resultat, som han jo altid vil kunne opnaa ved ikke at svare til Paaraabet eller ved at gaa bort.

Endelig giver § 291 en Regel om, hvorledes der skal forholdes, naar Udeblivelse finder Sted i Møder, hvortil en Forhandling i det Hele eller tildels udsættes (§§ 174, 186—187 o. fl.). De i det Foregaaende fremstillede Principer ville i det Hele kunne anvendes uden Vanskelighed. Med Hensyn til den i Slutningen af § 291 indeholdte Bemærkning erindres blot, at den selvfølgelig ikke finder Anvendelse, naar en Bevisførelse er afbrudt, thi i Budet om, at den hele Bevisførelse i saa Fald skal foregaa paany (§ 187 2det Stykke), ligger, at den før Afbrydelsen faldende Bestanddel af Bevisførelsen skal ansees som slet ikke stedfunden, som et mislykket og frugtesløst Forsøg paa at bringe en Bevisforhandling i Stand.

Om § 292 er talt i det Foregaaende.

Tredie Afsnit.

Om Retsmidlerne mod Landsretternes Handlinger.

Det er foran Side 17 ff. udviklet, hvorledes der bør gjøres en gjennemgribende Forskjel mellem Landsretterne og Underretterne i Henseende til Retsmiddelsystemet, og Lovforslaget har som en Følge heraf ogsaa i rent udvortes Henseende skilt disse Gjenstande fuldstændigt fra hinanden. Medens nærværende Kapitel handler om Retsmidlerne mod Landsretternes Domme, Kjendelser og øvrige Embedshandlinger, faaer derimod Læren om Adgangen til at angribe Underretternes Domme ved Paaanke i Betydning af ny Forhandling for en højere Ret Plads i fjerde Afsnit (§§ 354—361).

Retsmidlerne mod Landsretternes Handlinger ere 1) Paaanke og Besværing, hvilke Retsmidler i det Væsentlige ere af samme Karakter, nemlig tilsigtende at undergive Landsretternes Handlinger Højesterets Prøvelse og Kritik, idet det bliver bragt under dennes

Digitized by Google

Overvejelse, om den trufne Afgjørelse, hvad enten den angaar processuelle Spørgsmaal eller Realitetsspørgsmaal, er stemmende med Lov og Ret, og 2) Andragende til den samme Ret om ny Foretagelse af Sagen, hvilket Retsmiddel er af en ganske anden Natur, da det ikke tilsigter at undergive den stedfundne Afgjørelse nogen Prøvelse eller Kritik og derfor heller ikke rettes til nogen overordnet Domstol, men kun tilsigter at skaffe Parterne Lejlighed til at bøde paa Fejl og Mangler ved deres Bevisførelse og øvrige Procedure.

Kapitel I.

I dette Kapitel omhandles under Litr. a Paaanke til Højesteret og under Litr. b Besværing til Højesteret. Begge disse Retsmidler ere, som ovenfor bemærket, væsentlig af samme Natur; Besværing er nemlig i Virkeligheden kun at opfatte som en kortere og simplere Paaankeform; de høre derfor nøje sammen. Men Paaanke er at anse som Hovedformen; derfor fremstilles Reglerne derom først, og bagefter følge de for Besværing ejendommelige Forskrifter.

a. Paaanke til Højesteret.

I § 294 opstilles den Grundsætning, at kun Domme, hvormed Sagen endes i paagjældende Instants, ere Gjenstand for Appel, derimod ikke Kjendelser, der affiges, eller Bestemmelser, der træffes under Behandlingen. Grundsætningen er, at alle saadanne Afgjørelser, som falde i Løbet af Processen, først kunne paaankes i Forbindelse med Slutningsdommen, og dette gjælder ikke blot om de egentlige interlokutoriske Kjendelser, men ogsaa om saadanne Kjendelser, der i Virkeligheden ere partielle Domme, forsaavidt som de endeligt i Realiteten afgjøre visse Punkter af Sagen. Undtagelse fra denne Grundsætning gjøres kun med Hensyn til de Tilfælde, hvor Besværing finder Anvendelse, jfr. foreløbig § 320, ved hvilken nærmere Forklaring herom gives.

Som det vil sees, falde disse Grundsætninger omtrent sammen med den gjældende Ret ifølge Frd. 17de Maj 1690. Retsdekreter, hvormed Sagen sluttes for paagjældende Instantses Vedkommende, maa selvfølgelig kunne paaankes særskilt, og det, hvad enten de gaa ud paa Afvisning eller paa at paakjende Sagen i Realiteten, thi her gives intet senere Tidspunkt, der kan være Tale om at afvente. Anderledes forholder det sig med Kjendelser, der affiges, eller Bestemmelser, der træffes under Sagens Gang. Hvad enten disse alene angaa Sagens Formalitet eller tillige vedrøre dens Realitet, bliver Behandlingen at fortsætte paa Grundlag af dem, og der vil efter dem følge en Slutningsdom. Først i Forbindelse med denne, til hvilken de staa i Forhold som Forberedelser, kunne de paaankes, men Sagens Gang kan ikke standses eller afbrydes ved deres særskilte Indankning.

I den nugjældende Ret bliver der kun Tale om saadanne Incidentsafgjørelser med Hensyn til Sagens Formalitet, da der med Hensyn til Realitetsproceduren herskter den Grundsætning, at den ikke kan deles, jfr. Nellemanns Procesmaade S. 115 ff.; efter Lovforslaget vil der derimod ogsaa med Hensyn til Sagens Realitet regelmæssig forekomme Incidentsafgjørelser, der forberede den paafølgende Procedure, og det vigtigste Exempel herpaa er navnlig Beviskjendelsen efter § 179. Med Hensyn til disse Realitetsincidentsafgjørelser gjør Lovforslaget den samme Grundsætning gjældende som med Hensyn til Formalitetsafgjørelserne, nemlig at der ikke kan finde nogen særskilt Paaanke af dem Sted, men at de først kunne paaankes i Forbindelse med Slutningsdommen. Dette er ikke begrundet i, at de kunne forandres af Retten selv, naar denne senere under Proceduren maatte komme til Indsigt i, at de ere urigtige; thi den i Lovforslagets § 179 omhandlede Kjendelse med Hensyn til Beviset er ligesaa bindende og endelig for Retten og for Parterne som Formalitetsafgjørelserne. Naar Lovforslaget udelukker særskilt Paaanke af Bevisskjendelsen, er dette derimod alene begrundet i Hensigtsmæssighedshensyn. Vel er det saa, at naar den ifølge § 179 affagte Kjendelse maatte befindes urigtig, bliver derved den paafølgende Behandling af Sagen spildt — hvilket naturligvis i og for sig er

Digitized by Google

en Ulempe —, men det maa anſees for en endnu ſtørre Ulempe, om der var Adgang for Parterne til at trænere Sagen ved ſærſkilt Paaanke af denne Kjendelſe, hvoraf nødvendigvis vilde følge, at Sagens videre Behandling maatte ſtilles i Bero for at afvente Paaankens Udfald, ſaameget mere ſom det vistnok maa antages at ville blive ſaare ſjældent, at den i Henhold til § 179 affagte Kjendelſe virkelig befindes urigtig, da det i Reglen ikke vil være vanſkeligt at affige den, efterſom dens Indhold er temmelig negativt og Retten i Tvivlstilfælde for en Sikkerheds Skyld kan fordre Bevis, ſelv om den ikke vilde anſe et ſaadant for ſtrengt fornødent. Det er ſaaledes anſet for rigtigt at gjøre en fælles Grundſætning, nemlig Udelukkelſe af ſærſkilt Paaanke, gjældende for alle Kjendelſer og andre Beſtemmelſer af Retten, der fremtræde ſom Trin i Proceduren, og efter hvis Affigelſe denne fortſættes videre, hvad enten de afgjøre Formalitets- eller Realitetsincidentspunkter. Herfra finder der, ſom ovenfor bemærket, kun forſaavidt Undtagelſe Sted, ſom visſe Kjendelſer og Beſlutninger ſtrax kunne gjøres til Gjenſtand for Beſværing, ſkjønt ikke for egentlig Paaanke.

Grundſætningen om Udelukkelſe af ſærſkilt Paaanke gjøres endvidere i 1ſte Stykke af § 294 gjældende med Henſyn til den Paakjendelſe af enkelte Realitetspunkter i Sagen, ſom kan finde Sted ifølge §§ 272 og 273. I Grunden ere disſe Paakjendelſer endelige og affluttende for vedkommende Punkts Vedkommende, og de kunne forſaavidt i deres Væſen betegnes ſom Slutningsdomme, ſom Proceduren for de godkjendte Punkters Vedkommende ikke fortſættes videre. Men da de ifølge Lovforſlaget nærmeſt ere at betragte under Synspunket af forlods færdiggjørte Dele eller Stykker af den endelige Dom, findes det retteſt at lade dem følge denne, ſaaledes at de ikke kunne paaankes førend i Forbindelſe med den.

I 2det Stykke af § 294 opſtilles den ogſaa i den gjældende Ret anerkjendte Sætning, at der ikke kan appelleres alene for Procesomkoſtningernes Skyld, men at Dommens Beſtemmelſer om disſe kun kunne paaankes, naar Hovedſagen paaankes, og i Forbindelſe med den. Undtagelſe herfra gjøres kun, forſaavidt ſom Beſværing kan finde Sted i det i § 135 omhandlede Tilfælde.

I § 295 indeholdes den Regel, at i Forbindelſe med den endelige Dom kunne de ſamme forudgaaende Kjendelſer og Beſtemmelſer af Retten paaankes. Naar de ifølge § 294 ikke kunne paaankes ſærſkilt, følger deraf, at de maa kunne paaankes i Forbindelſe med Dommen. Deraf følger ogſaa — hvad der er udtalt i § 295 2det Stykke — at en Kjendelſes eller Beſlutnings Forandring ved Paaanke maa medføre Ugyldighed af de Dele af Sagens Behandling, ſom afhænge af eller bero paa den. For at bevare ſin Ret til at paaanke de under Sagens Behandling afgivne Kjendelſer og Beſtemmelſer behøver vedkommende Part ikke i Almindelighed at foretage Noget; navnlig er det ikke nødvendigt, at han udtrykkelig erklærer eller reſerverer ſig at ville paaanke. At paalægge ham dette, vilde neppe lede til Noget. Thi at knytte en Forpligtelſe til endelig at paaanke til Erklæringen herom, er ikke muligt, efterſom vedkommende Part jo gjerne, uagtet Kjendelſen er gaaet ham imod, alligevel kan vinde Sagen i det Hele, i hvilket Tilfælde han ikke har nogenſomhelſt Grund til at paaanke. Og hvis der ikke knyttes nogen beſtemt Forpligtelſe til Erklæringen om at ville paaanke, vil denne ſynke ned til at blive en meningsløs Formalitet, der af Forſigtighed altid iagttages.

I § 296 omhandles Forholdet mellem de to Retsmidler Paaanke og ny Foretagelſe af Sagen. Hvad angaar Beſværing, da vil Forholdet til dette Retsmiddel ikke let fremkalde nogen Tvivl. Det ſynes naturligſt at beſtemme heromhandlede Forhold ſaaledes, at ny Foretagelſe af Sagen ikke kan benyttes, ſaalænge vedkommende Part muligen kan opnaa ſin Henſigt ved Paaanke; førſt naar det foreliggende Reſultat maa anſees for at ſtaa faſt, ſaaledes at det ikke kan forandres ved Paaanke, er der Grund til at ſøge Hjælp i ny Foretagelſe af Sagen. Thi ny Foretagelſe af Sagen ſom et ſæreget Retsmiddel ſynes naturligen at forudſætte, at den foreliggende Afgjørelſe er ulaſtelig. Saalænge dette ifølge en Parts Mening ikke er Tilfældet, maa han

Digitized by Google

henvises til at søge Rettelse tilvejebragt ad den almindelige Vej ved Paaanke. Det kan derfor ikke tilstedes at benytte disse to Retsmidler jævnsides. Denne Betragtningsmaade finder sit Udtryk i § 296. Hvor en Part vil forsøge Paaanke, kan han ikke andrage paa ny Foretagelse af Sagen, førend det har vist sig, at han ikke ved Paaanken kan naa sit Øjemed. Mislykkes Paaanken, er det Øjeblik kommet, da han kan forsøge at opnaa ny Foretagelse af Sagen, men før ikke. Paa den anden Side kan og bør det ikke gjøres en Part til Pligt altid at forsøge Paaanke, inden han andrager om ny Foretagelse af Sagen; thi der gives mange Tilfælde, hvor det er aabenbart, at Afgjørelsen ikke lider af Fejl, men hvor ny Foretagelse er det eneste Retsmiddel at benytte. Derfor foreskrives det, at den Part, som andrager paa ny Foretagelse af Sagen, skal anses for derved at renuncere paa Paaanke, og hvis hans Andragende om ny Foretagelse af Sagen afslaaes, har dette altsaa til Følge, at han maa lade den trufne Afgjørelse blive staaende ved Magt. Herfra gjøres kun Undtagelse i det Tilfælde, at Retten afslaar Andragendet om ny Foretagelse af Sagen, netop fordi den antager, at Partens Øjemed kan opnaaes ved Paaanke, jfr. § 328. I et saadant Tilfælde vilde det være ubilligt at betragte Parten som bunden ved et Afkald paa at paaanke, eftersom hans Hensigt aabenbart ikke har været under denne Forudsætning at afkjære sig herfra. Det kan tænkes, at den paaankende Parts Modpart, efterat Paaanke er institueret, andrager paa ny Foretagelse af Sagen. I saa Fald maa Hovedgrundsætningen føre til, at Spørgsmaal om ny Foretagelse af Sagen stilles i Bero, indtil Paaanken er bragt tilende. Først naar den overordnede Rets Afgjørelse foreligger, kan det med Sikkerhed afgjøres, om der for Modparten er Grund til eller Haab om at gjennemføre et Andragende om ny Foretagelse af Sagen. Ifølge denne Betragtning er det i Slutningen af § 296 foreskrevet, at Modparten maa finde sig i at vente, indtil Paaankens Resultat foreligger. Hænder det, at en Part andrager paa ny Foretagelse af Sagen, medens Modparten derefter gjør Skridt til at paaanke, sees der derimod ikke nogen Grund til at lade Andragendet om ny Foretagelse hvile. Det synes derimod naturligst, som ogsaa i § 329 sidste Stykke fastsat, at Modpartens Paaanke maa stilles i Bero, indtil Spørgsmaalet om ny Foretagelse af Sagen er afgjort, thi først, naar Udfaldet af dette sidste Skridt foreligger, kan det afgjøres, om der overhovedet er Opfordring til at paaanke, saavelsom i bekræftende Fald, hvorledes Paaanken bør indrettes, hvad den bør rettes imod osv. At Modparten i et saadant Tilfælde ikke er afskaaren fra at paaanke, er en Selvfølge. Som det vil sees, bliver det Afgjørende saaledes, hvo af Parterne der først sætter sit Retsmiddel i Anvendelse. Er den Paaankende først paa Færde, maa Modparten lade sit Andragende om ny Foretagelse henhvile; er den, der andrager om ny Foretagelse af Sagen, først paa Færde, maa Paaanken stilles i Bero.

I §§ 297—99 omhandles det vigtige Spørgsmaal, hvad der kan gjøres til Gjenstand for prøvende Paakjendelse af Højesteret, eller med andre Ord fra hvilket Synspunkt Højesteret kan rette og forandre Landsrettens Behandling og Dom. Det er i denne Henseende ikke underkastet Tvivl, at Højesteret kan paakjende alle Spørgsmaal vedkommende Sagens Formalitet, forsaavidt de ikke ere udelukkede fra at kunne paaankes derved, at Landsrettens Afgjørelse i Loven er erklæret inappellabel, eller forsaavidt de ikke ere henviste til at bringes frem ved Besværing, hvilket sidste Retsmiddel kun i Formen er forskjelligt fra Paaanke. Hensigten med den Række enkelte Exempler, som opregnes under Litr. a. til i., er ikke at udtømme alle de Tilfælde, i hvilke Paaanke kan finde Sted i Anledning af processuelle Spørgsmaal, men kun dels at fremhæve nogle af de vigtigste og hyppigste dels at nævne nogle, med Hensyn til hvilke det maaske ellers kunde være tvivlsomt, om de kunne være Gjenstand for Paaanke. Angaaende de under a., b. og c. nævnte Tilfælde er Intet særligt at bemærke. Under d. falder en Mængde af de vigtigste og hyppigste Formalitetsspørgsmaal. Med Hensyn til e. bemærkes, at Tilsidesættelse af de processuelle Regler om Beviset inden

Digitized by Google

visse Grænser maa afgive en Paaankegrund. Dette strider ikke imod Lovforslagets System. Det er saaledes klart, at Paaanke maa kunne finde Sted, naturligvis dog kun i Forbindelse med Slutningsdommen, naar Retten har fejlet i Henseende til den i § 179 omhandlede Kjendelse, navnlig i den Retning, at den har forsømt at kræve Bevis for Omstændigheder, som Højesteret anser for relevante. Ligeledes maa Paaanke kunne finde Sted, naar Retten har fejlet i Afgjørelsen af de i §§ 181 og 182 omhandlede Spørgsmaal; thi skjønt disse Afgjørelser udvortes fremtræde som rene processledende Bestemmelser, kunne de dog være i højeste Grad indgribende for Parten, og derfor bør de ikke undtages fra Paaanke. I saa Henseende behøver blot at mindes om, at Undladelsen af at føre et Bevis ifølge § 182 efter Omstændighederne kan blive ensbetydende med Sagens Tab. Det Samme gjælder aabenbart ogsaa om de i § 181 Litr. a. og d. omtalte Afgjørelser, hvorimod det ikke saa ubetinget kan siges at gjælde med Hensyn til de i denne Paragraf under Litr. b. og c. opførte; imidlertid maa det dog ifølge Lovforslagets egne Hovedsynspunkter antages, at Parters, Vidners og Synsmænds Afhørelse under selve Hovedforhandlingen er en for Bevisførelsens Udfald saa særdeles vigtig Sag, at Paaanke i denne Henseende maa tilstedes. Det kunde snarest synes, at Paaanke ikke burde indrømmes med Hensyn til den i § 181 Litr. e. omtalte Afgjørelse, da den kunde siges at være en rent indre Forretningssag; men herved maa dog bemærkes, at det for vedkommende Part har en saa uhyre Vigtighed, at der indrømmes ham den fornødne Tid til at forberede hans Bevisførelse, at det ikke gaar an at afskjære Paaanke mod mulige Misbrug af Landsretternes Myndighed i saa Henseende. At der ifølge Lovforslagets Princip ej kan være Noget tvejen for at tilstede Paaanke af de i § 184, jfr. § 186, omhandlede Bestemmelser om Bevisforhandlingens Udsættelse eller af de i § 187 omhandlede Afgjørelser, er klart. Derimod fremgaar det af Lovbestemmelsens eget Indhold, at der ikke kan være Tale om Paaanke af de i §§ 189 og 191 omhandlede Bestemmelser, som ere overladte til Rettens Formand. Endvidere maa Paaanke kunne finde Sted med Hensyn til Afgjørelserne vedkommende de enkelte Bevisers Førelse, som omhandles dels i 2det Afsnits 2det Kapitel, jfr. § 194, dels under de enkelte Bevismidler, med Hensyn til hvilke sidste dog bemærkes, at Besværingsformen ifølge udtrykkelig Bestemmelse i Loven skal benyttes i en stor Del Tilfælde. Hvad derimod angaar Bedømmelsen af de førte Bevisers Kraft, da henhører dette Punkt til Sagens Realitet og falder saaledes ind under Reglen i § 299. Med Hensyn til § 297 Litr. f. behøves ingen Forklaring. Derimod skal med Hensyn til Litr. g. fremhæves, at efter Lovforslagets System er en fuldstændig Fremstilling af Sagens Fakta og Domsgrundene saa aldeles nødvendig, at Mangler i denne Henseende ordentligvis bør være en Annullations- og Hjemvisningsgrund; under andre Forudsætninger, f. Ex. en skriftlig eller halvt skriftlig Procedure, kunde det vel være tvivlsomt, om der burde tillægges Overtrædelsen af disse Forskrifter en saa ubetinget og gjennemgribende Virkning, eftersom Manglerne dog i Reglen for Overdomstolens Vedkommende kunne afhjælpes ved de Oplysninger, Akten indeholder; men i Udkastets System, hvor selve Landsretsdommen egentlig er det vigtigste aktmæssige Grundlag for Paaanken, jfr. § 300, maa de i §§ 267 og 268 givne Forskrifter strengt opretholdes. Den i § 297 Litr. h. indeholdte Regel er let at forstaa; det er en Selvfølge, at der ikke bliver Spørgsmaal om Anvendelse af den saalidt som af den i Litr. g. givne Regel, naar Fejlen afhjælpes ved den i § 283 omhandlede Fremgangsmaade. Angaaende Litr. i. er Intet særligt at bemærke.

Om Virkningen af, at Landsretten har fejlet i Henseende til Processualia handles i § 298. I det Væsentlige ville her den nugjældende Rets Grundsætninger passe. Dog er at mærke, at Lovforslaget ikke fordrer, at Højesteret skal annullere, blot fordi en processuel Fejl er begaaet, selv om den henhører til de i § 297 Litr. a til i specielt angivne, men det henstilles til Retten at afgjøre, om der efter Omstændighederne i det enkelte Tilfælde er Grund hertil. Der vil altsaa kunne tages Hensyn til, om den begaaede

Digitized by Google

Feil virkelig har havt nogen skadelig Følge for Parterne eller Sagens Behandling. Finder Højesteret, at der maa tillægges den begaaede Fejl Ugyldighedsvirkning, vil der indtræde Annullation (total eller partiel) med eller uden Hjemvisning. Paastaaes der ikke Hjemvisning, bliver en saadan selvfølgelig aldrig at bestemme i Embeds Medfør, eftersom Parterne have Lov til at blive staaende ved at faae det Stedfundne omstødt, uden at noget Nyt sættes i Stedet. Men naar der fremsættes Hjemvisningspaastand, maa Højesteret bestemme, fra hvilket Punkt i Processen den nye Behandling skal begynde. Dog føre Lovforslagets Grundsætninger med sig, at Hovedforhandlingen ikke kan deles, hvorfor en Fejl ved denne altid maa medføre, at den hele Hovedforhandling skal gjentages.

I § 299 handles der om Paaanken i Anledning af Sagens Realitet. Det følger af Lovforslagets hele System, at Paaanke kun kan finde Sted i Anledning af, at Landsretten har fejlet i Henseende til den materielle Ret eller dens Anvendelse eller i Henseende til den retlige Vurdering og Opfattelse af Faktum, saaledes som dette maa antages at stille sig efter den i Dommen indeholdte Fremstilling i Forbindelse med Sagsfremstillingerne og Sagens Dokumenter i og for sig betragtede. Virkningen af, at Landsretten befindes at have fejlet i de nævnte Retninger, er ikke, at den stedfundne Behandling ubetinget kasseres og en ny foretages med eller uden Forpligtelse til at følge Højesterets Anskuelse, men det er Lovforslagets Mening, at Højesteret, forudsat at Behandlingen ikke lider af processuelle Mangler, skal, saavidt dette ifølge Sagens Beskaffenhed er muligt, paakjende Sagen umiddelbart paa det foreliggende aktmæssige Grundlag, uden at Kassation behøves. Der er altsaa ikke her Tale om det Retsmiddel, som er bekjendt fra den franske-rhinske Proces under Navn af Kassation, og hvis Hensigt ikke er at skaffe Parterne Ret, men kun at opretholde Enheden i Retsanvendelsen; men her er Tale om en Revision af Landsretsdommen i Parternes Interesse, hvilket Retsmiddel i Princippet er af samme Natur som Appel i egentlig Forstand, men kun forskjellig herfra i Henseende til Omfanget af det, der kan tages under Paakjendelse af Overdomstolen. Man kan derfor med Rette sige, at den heromhandlede Paaanke maa betegnes ikke som en udvidet Kassationsrekurs, men som en begrænset Appel. Denne Principforskjel viser sig strax i Maaden, hvorpaa Retsmidlets Omfang bestemmes. Thi medens ved Kassationsretsmidlet Synspunktet er det, at alt det Konkrete holdes borte, og at Prøvelsen kun udstrækker sig til de til Grund for Afgjørelsen liggende almindelige Retssætninger, og medens Kassation nægtes, saasnart det blot er givet, at vedkommende Domstol ikke er gaaet ud fra urigtige Forudsætninger om den gjældende Rets Indhold, er ved det i Lovforslaget omhandlede Retsmiddel Synspunktet det, at saa meget skal kunne undergives Højesterets Prøvelse, som det blot er muligt, uden at komme i Strid med den Regel, at Højesteret ikke maa tilegne sig noget Overskjøn over Landsrettens Skjøn over Resultatet af en Bevisførelse ved Midler, der ifølge deres Natur ej umiddelbart forelægges Højesteret. Det bestemmes derfor i § 299 ikke blot, at Paaanke til Højesteret til Underkjendelse og Forandring af Landsrettens Dom kan finde Sted, naar Landsretten har fejlet i Opfattelsen af den materielle Ret, men der tilføjes „eller dens Anvendelse paa det foreliggende Tilfælde", og § 299 bliver end ikke staaende herved, men tilsteder ogsaa Paaanke, naar Landsretten formenes at have fejlet i Henseende til den retlige Virkning og Opfattelse af de i Dommen som beviste antagne Kjendsgjerninger eller af Sagsfremstillingerne eller de fremlagte Dokumenter i og for sig betragtede. Derimod kan Højesteret ikke underkjende Landsrettens Bedømmelse af Resultatet af en Bevisførelse ved Vidner, Syn og Skjøn eller Parternes personlige Afhørelse, hvad enten Landsretsdommen støttes paa de nævnte Bevismidler alene eller paa disse i Forbindelse med fremlagte Dokumenter. Reglen bliver altsaa, at Højesteret kan prøve Landsrettens Dom, forsaavidt det ikke er nødvendigt til den Hensigt at gaa ud over det Materiale, der foreligger ifølge § 300; den i Landsretsdommen indeholdte Opfattelse angaaende hvilke Kjendsgjerninger, der ere at anse som

Digitized by Google

beviste ved den stedfundne Bevisførelse, maa tages til Udgangspunkt. Om Landsretten forsaavidt har feilet, kan Højesteret ikke bedømme; men vel, om der — Landsrettens Opfattelse af Sagens Sammenhæng forudsat — iøvrigt er dømt rigtigt. Denne Opfattelse tillader at udstrække Højesterets Bedømmelse udover det rent Retlige, og gjør det muligt at henlægge til den ogsaa saadanne faktiske Skjøn, der *ene* og *alene* foretages paa Grundlag af skriftlige Akter, og hvor Landsretten forsaavidt ikke har havt andre Kundskabskilder end Højesteret. Der er derfor i Princippet ingen Grund til at udelukke Højesteret fra selvstændig at bedømme, hvorledes et Dokument eller en anden bevist Villieserklæring skal forstaaes, om et stiltiende Samtykke kan siges at resultere af de foreliggende Omstændigheder og deslige, naar kun de fornødne faktiske Data for saadanne Skjøn virkelig ere givne. Hvis de altsaa — hvad i Reglen vil være Tilfældet — indeholdes i Dokumenter, i de skriftlige Sagsfremstillinger eller i Landsrettens Dom, er der ingen Hindring for, at Højesteret ogsaa paa dette Omraade kan udøve sin provende og berigtigende Virksomhed. Hvor der ingen særskilt Bevisførelse finder Sted, men hvor Parterne ifølge § 176 plædere Sagen blot paa Grundlag af Sagsfremstillingerne og Dokumenterne, er der saaledes ingen Grund til, at Højesteret skulde være indskrænket i sin Bedømmelse af Forholdet, men den kan paakjende det i samme Omfang som Landsretten. Der foreligger i saa Fald ganske det Samme for Højesteret som for Landsretten, og det kommer derfor ikke i Strid med Umiddelbarhedsprincipet at tilstede Højesteret Prøvelsen af Landsretsbehandlingen i dens hele Udstrækning. Anderledes stiller det sig derimod, hvor der ved Siden af de skriftlige Dokumenter har været ført Vidner eller andre lignende Beviser for at oplyse Dokumentets Mening eller bestyrke eller svække dets Retsvirkning. Thi under denne Forudsætning er der Spørgsmaal om at bedømme Værdien af Beviser, hvis Førelse ikke gjenoptages for Højesteret, og hertil kan Højesteret efter Umiddelbarhedsprincipet ikke være kompetent. Det vil saaledes (jfr. ovenfor S. 18—19) ikke være nødvendigt at hjemvise Sagen overalt, hvor Højesteret underkjender Landsrettens Opfattelse, men det vil vel endog i Reglen være muligt for Højesteret paa det foreliggende Grundlag strax at affige endelig Dom i Realiteten. Imidlertid kan der dog forekomme Tilfælde, hvor der ikke vil foreligge det fornødne Materiale, for at Højesteret strax kan affige endelig Dom, uden at dette kan siges at skyldes nogen processuel Fejl af Landsretten eller nogen Forsømmelse af Parterne. Det gjælder navnlig, hvor en Deling af Realitetsproceduren ved Landsretten har fundet Sted, jfr. § 273, cfr. § 102. Hvis Sagen af Landsretten er afgjort paa en enkelt Søgsmaalsgrund eller Indsigelse, idet yderligere Procedure efter denne dens Opfattelse bliver overflødig, medens Højesteret underkjender Landsrettens Mening herom og ikke anser Søgsmaalsgrunden eller Indsigelsen for afgjørende, foreligger der et Tilfælde, hvor Parterne efter Højesteretsdommen maa stedes til fortsat Procedure af Sagen, idet de maa indtage samme Stilling, som om Landsretten allerede var kommen til det Resultat, som efter Højesteretsdommen nu maa anses for det rette, med Hensyn til Søgsmaalsgrunden eller Indsigelsen. Ligesom de altsaa, hvis Landsretsdommen havde forkastet den særskilt procederede Søgsmaalsgrund eller Indsigelse istedetfor at godkjende den, derefter havde maattet stedes til fortsat Procedure af Sagens øvrige Realitet, saaledes maa nu det samme Resultat indtræde, da Højesteretsdommen træder istedetfor Landsretsdommen. Der maa gives dem Leilighed til at gjenoptage Sagens Procedure fra det Punkt af, hvorpaa den vilde have staaet, hvis Landsrettens Dom havde været enslydende med Højesterets. I Mangel af en bedre Betegnelse kan man sige, at de altsaa maa kunne fordre Sagen hjemvist til fortsat Behandling fra det Punkt af, kun at det da vel bemærkes, at Ordet „Hjemvisning" her bruges om en Henvisning til ny Procedure, der ikke er foranlediget ved nogen processuel Fejl.

I nær Sammenhæng med Reglerne om Højesterets Kompetence i Paaanketilfælde staa Reglerne i § 300 om Grundlaget for Højesterets . Paakjendelse. Det første og vigtigste

Digitized by Google

Aktstykke er naturligvis Landsrettens Dom i Forbindelse med de under Sagen affagte Kjendelser. Selve Dommen skal nemlig ifølge § 267 indeholde en fuldstændig Fremstilling af Sagens Faktum i det Omfang, hvori Dommen bygges paa det. Og for at Højesteret i Dommen skal kunne finde tilstrækkeligt Grundlag for Paakjendelsen, ogsaa hvor dens juridiske Opfattelse maatte afvige noget fra den, som Landsretten har gjort gjældende, er det i § 267 foreskrevet, at Kjendsgjerninger, som have været Gjenstand for Parternes Forhandling, men som efter Rettens Opfattelse af Sagen ikke komme i Betragtning, skulle medtages i Dommen, naar Retten skjønner, at der dog muligvis af Højesteret kan blive tillagt dem Betydning, ligesom det er foreskrevet, at Dommen skal udtale sig angaaende Kjendsgjerninger, der have været Gjenstand for Forhandling under Sagen, naar dette begjæres af Parterne. Der er altsaa tillagt Parterne en ligefrem Ret til at bevirke en Udtalelse angaaende Beviset for omhandlede Kjendsgjerninger, som efter deres Mening kunne blive af Betydning ved Højesterets Paakjendelse af Sagen, og dersom Landsretten undlader efter Paastand at udtale sig i Dommen, udgjør dette en processuel Fejl, som kan medføre Annullation og Hjemvisning. Forsømme Parterne selv at vaage over, at Landsretsdommen udtaler sig angaaende slige Data, der eventuelt kunne komme i Betragtning ved Højesteret, maa de selv tilskrive sig Følgerne, dersom Højesteret kommer til at savne Bevis for Omstændigheder, der efter dens Opfattelse ville være af Betydning (ovenfor S. 19), men for dog saavidt muligt at hjælpe dem, er der i § 267 givet Landsretten, naar den selv skjønner, at der muligvis af Højesteret kan blive tillagt visse Kjendsgjerninger Betydning, Opfordring til at udtale sig over disse. Forsømmelse i saa Henseende fra Landsrettens Side udgjør imidlertid dog ikke en saadan processuel Fejl, som kan medføre Hjemvisning; herom bliver der kun Spørgsmaal, hvis Parterne have forlangt en Udtalelse og denne ikke er givet. Hvad Kjendelser angaar, er der i § 263 givet Regler sigtende til at bevirke, at de fornødne Momenter til at bedømme deres Rigtighed kunne komme til at foreligge skriftligt. Foruden selve Landsrettens Dom, der, som bemærket, er det første og vigtigste Grundlag for Højesterets Paakjendelse, maa ogsaa nævnes Sagsfremstillingerne, forsaavidt det af disse i ethvert Fald i Forbindelse med Tillægstilførslerne i Retsprotokollen, se § 169, i Reglen fremgaar, hvad Parterne benægte og hvad de indrømme eller tilbyde, og dernæst de som Bevis producerede Dokumenter, hvilke navnlig ville være Grundlag for Højesterets Dom i de vistnok talrige Tilfælde, hvor ingen særlig Bevisførelse i Henhold til § 179 ff. har fundet Sted, men hvor Sagen er procederet og Landsretten har dømt uden en saadan i Henhold til § 176, jfr. § 178.

Medens Paaankens Omfang i Lovforslaget er begrænset af Hensyn til Umiddelbarhedsprincipets Fordringer, er dets Grundsætning iøvrigt at aabne den størst mulige Adgang til Paaanke. Der opstilles derfor ingen Paaankeværdi (summa appellabilis), men enhver af Landsretten i første Instants truffen Afgjørelse kan ifølge § 301 paaankes til Højesteret. Da som en Følge heraf Kjendelser i Anledning af Parters, Vidners og Synsmænds Afhørelse kunne paaankes til Højesteret, naar Afhørelsen — hvad der er det Regelmæssige — foregaar ved Landsretten, har man ment, at det vilde være det Retteste at lade samme Regel gjælde, ogsaa hvor Afhørelsen undtagelsesvis er henlagt til en Underret, idet denne i saa Fald maa tænkes ganske at træde i Landsrettens Sted, jfr. § 301 1ste Stykke.

I §§ 302, 303 og 304 indeholdes Reglerne om Paaankefristen.

Med Hensyn til Paaankefristen følger Lovforslaget et System, som er meget forskjelligt fra det nu gjældende. En af de Omstændigheder, der i den gjældende Ret i saa særdeles høj Grad begunstiger Processernes Udhaling, er især det, at Paaankefristerne ere exempellos lange, saa at en Part under aldeles normale Forhold har en Tid af 6 Maaneder til at betænke sig, om han vil appellere til Overretten, og en Tid af 1 Aar og 6 Uger til at betænke sig, om han vil appellere til

Digitized by Google

Højesteret. Og hvad der er det Værste, disse lange Frister kan Parten blot ved at betale et ringe Gebyr for en Oprejsningsbevilling forlænge til hele tre Aar. Det synes aldeles urimeligt at indrømme saadanne Betænkningsfrister. Under almindelige Forhold, hvor Parten kommer til Kundskab om Dommen strax, naar den affiges, jfr. § 274, kan han ligesaa godt tage sin Bestemmelse, om han vil appellere eller ikke, inden en langt kortere Tid. At der maa levnes ham fornøden Tid til at raadføre sig med en Sagfører, er klart, men mere behøves der heller ikke. Lovforslaget er derfor gaaet ud fra, at en meget betydelig Afkortelse af Paaankefristerne i ethvert Tilfælde maa finde Sted. Herved kommer da et andet Hensyn frem. Det vilde unægtelig være forbundet med store Fordele, dersom det kunde bringes dertil, at Exekutionsfristen faldt sammen med Paaankefristen, saaledes at paa den ene Side en Dom i Reglen ikke kunde exekveres, saalænge det var muligt at paaanke den og saaledes at faae den forandret, og paa den anden Side det ikke var muligt at paaanke en Dom, naar den var exekveret og saaledes en Tingenes Tilstand tilvejebragt, som det ofte er vanskeligt at faae forandret, naar Paaanken maatte føre til et andet Resultat end Underrettens Dom. Dette kan kun naaes ved at sætte Paaankefristen til en forholdsvis kort Tid, thi Exekutionsfristen maa naturligvis ikke være ret lang. Lovforslaget har valgt 4 Uger som en Tid, der formentlig i begge Henseender kan være passende. Som Exekutionsfrist danner en Frist af 4 Uger en passende Mellemvej mellem den nugjældende Exekutionsfrist ved Overret (8 Uger) og ved Underret (15 Dage), hvorhos bemærkes, at ifølge Lovforslaget er der Adgang til extraordinært at opnaa en Afkortelse af bemeldte Frist. Som Appelfrist betragtet maa 4 Uger i Reglen anses for tilstrækkelig. Andre Landes Erfaring synes at vise dette. I den ældre almindelige tyske Proces var Appelfristen kun 10 Dage, i den franske Proces er den nu 2 Maaneder, i den preussiske Proces 6 Uger, i den würtembergske 1 Maaned, i den bajerske 30 Dage, i Civilprocesloven for det tyske Rige af 1876 1 Maaned. Rigtignok regnes de angivne Frister efter de nævnte Love fra Dommens Forkyndelse og ikke fra dens Affigelse, men da Lovforslaget bestemmer, at Parterne skulle kaldes til at høre Dommen affige og de saaledes strax lære den at kjende, bliver det i Virkeligheden den samme Regel. Skulde i et enkelt Tilfælde Parten virkelig uden egen Skyld være forbleven uvidende om den affagte Dom, vil han kunne faae Tilladelse til Paaanke efter den sædvanlige Frists Udløb i Henhold til § 303, jfr. § 304. Ved disse Paragrafer aabnes der en Adgang for Parten til at faae Sagen ind for Højesteret, uanset den ordinære Frists Udløb, naar der oplyses Omstændigheder som undskylde, at den ordinære Ankefrist er hengaaet ubenyttet. Lovforslaget gaar ud fra, at der fremtidig ikke kan være Tale om at henlægge den heromhandlede Myndighed til Administrationen i Form af Oprejsningsbevillings Meddelelse eller deslige, men at en judiciel Bedømmelse og Afgjørelse af Sagen maa finde Sted. Derfor er det i § 304 overdraget Højesterets Formand at sammentræde med 2 Medlemmer af Retten til et Slags Udvalg for at prøve Andragender af denne Art. Formerne herved bør være saa simple som muligt. Højesterets Formand kan bestemme, om Modparten bør høres, hvilket ikke altid er nødvendigt, navnlig naar Andragendets Forkastelse besluttes, ligesom han ogsaa kan paalægge Andrageren at fremskaffe de Beviser for de paaberaabte Grunde, som anses fornødne. Paa dette Punkt gjør Lovforslaget en Undtagelse fra Princippet om Bevisførelsens Umiddelbarhed, hvilket retfærdiggjøres, dels derved, at det overhovedet ikke stemmer med Højesterets hele Virkekreds og Indretning, at Vidner føres for den, dels derved, at den Bevisførelse, hvorom her er Tale, ikke behøver at have en saa exakt og fuldstændig Karakter som med Hensyn til Hovedsagen selv, da Højesteret i det Hele maa antages at ville tillade Sagens Paaanke, naar blot de paaberaabte faktiske Omstændigheder bringes til en stærk Sandsynlighed. Tilstedes Paaanken, har vedkommende Part at meddele Modparten dette i Forbindelse med den i § 306

Digitized by Google

omhandlede Tilkjendegivelse, for at denne kan se, at behørig Hjemmel haves til den for sildige Paaanke.

I § 305 udtales for Fuldstændigheds Skyld dels den Regel, at Paaanke er udelukket, naar Ankefristen er udløbet og Sagens Fremme ikke tilstedes i Henhold til § 304, idet dermed skal fremhæves, at i saa Fald gives der ingen yderligere Adgang til at faae Sagen frem, intet extraordinært Retsmiddel i saa Henseende, dels den i og for sig selvfølgelige Sætning, at Paaanke udelukkes ved udtrykkelig eller stiltiende Renunciation, i hvilken Henseende bemærkes, at der ikke kan gives nogen nærmere Bestemmelse af, hvornaar stiltiende Renunciation maa siges at foreligge, men i saa Henseende maa de samme almindelige Grundsætninger som nu komme til Anvendelse. Kun forsaavidt er en positiv Regel tilføjet, som det i Litr. b. 1ste Punktum er fastsat, at Afkald paa Paaanke ikke gyldigen kan gives, forend efterat det Retsdekret, om hvis Paaanke der er Tale, er affagt. Hensigten hermed er at udelukke det Misbrug, for hvis Udøvelse den gjældende Ret neppe indeholder nogen Hindring, at den i Retsforholdet svagere Part skulde blive nødt til allerede paa Forhaand ved Retshandelens Stiftelse at fraskrive sig Appel, Noget, der, hvis det antog en større Udstrækning og blev til sædvansmæssig Vedtagelse i større Klasser af Retshandler, vilde afstedkomme en virkelig Indskrænkning i den Adgang til Domstolene, som regelmæssig bør staa aaben for alle.

Det vilde vistnok være ubilligt at fordre, at en ankende Part allerede inden Udløbet af den korte Paaankefrist skulde have indbragt Sagen for Højesteret, hvortil efter Lovforslagets Procesmaade idetmindste maatte fordres, at Ankeskrift var udarbejdet og indsendt paa Justitskontoret for at forsynes med Berammelsespaategning. Det, Parten har at iagttage inden Paaankefristens Udløb, er derfor efter § 306 blot at erklære Paaanke ved en simpel Meddelelse til Modparten. Retsvirkningen af denne Erklæring er da (jfr § 307), at Parten enten inden 4 Uger har at tilstille Modparten formeligt Ankeskrift eller anses for renuncerende paa Paaanke, hvorved altsaa Landsrettens Dom bliver endelig. Denne Regel kan vistnok ikke kaldes for streng. Den ankende Part faaer saaledes i Virkeligheden mindst 8 Uger til at udarbejde sit Ankeskrift, hvilket maa anses for en aldeles tilstrækkelig Frist, især da der efter Lovforslagets hele Paaankesystem ikke er Tale om at samle Beviser eller deslige, men kun om at overveje og fremstille den juridiske Side af Sagen. Enhver af Parterne maa kunne optræde som selvstændig Appellant. I saa Fald bør han inden fornævnte Frist og paa lovbefalet Maade iværksætte de fornødne Skridt til Paaanke. Hvis begge Parter selvstændigt paaanke, ville de tvende Paaanker være at fremme til samlet Forhandling og Paakjendelse. At den ene Parts Paaanke forsaavidt maa gjøres afhængig af den andens, at den naturligvis ikke kan antages, naar Sagen allerede er paakjendt ifølge denne sidstes Paaanke, er klart. Men for at forebygge Forvirring og Gjentagelse vil det være hensigtsmæssigt at bestemme, at Modpartens Paaanke skal fremmes saa betimeligt, at de tvende Anker i Forening kunne gjøres til Gjenstand for Hovedforhandling.

I §§ 307 og 308 omhandles den forberedende Skriftveksling, som skal gaa forud for den mundtlige Hovedforhandling i Højesteret. Det ligger i Sagens Natur, at Skriftvexlingen paa dette Stadium af Sagen, hvor Landsretsdommen foreligger og giver et fuldstændigt Billede af Sagen, kan indskrænkes meget. Den paaankende Part maa foruden de i § 307 Litr. b og c omhandlede rent forretningsmæssige Meddelelser i sit Ankeskrift fuldstændigt og tydeligt angive Ankegrundene og den eller de Paastande, han i Henhold hertil nedlægger, men yderligere Angivelse af Sagens Gjenstand behøves ikke, da Landsretsdommen iøvrigt vil afgive fornøden Oplysning, jfr. § 307. Modparten maa ubetinget under Udeblivelsesfølge, jfr. § 319 3die Stykke, meddele, hvilken Sagfører eller anden Mand i Kjøbenhavn, der skal træde i hans Sted med Hensyn til processuelle Meddelelsers Modtagelse, jfr. § 308 1ste Stykke, men til denne simple Handling, hvortil der indrømmes ham 2 Uger, indskrænker hans Forpligtelse sig ogsaa, naar han kun vil modsætte sig Paaankens Øjemed og han

Digitized by Google

ikke attraar nogen Forandring i Landsrettens Dom, naar han altsaa, for at bruge et juridisk teknisk Udtryk, ikkun vil se sig frifunden for den Paaankendes Tiltale. Vil han derimod anstille selvstændig Paaanke, eller med andre Ord kontrapaaanke, paahviler det ham at tilstille den Paaankende et Tilsvarsskrift, der indeholder fornøden Oplysning om Kontraankens Gjenstand og Hensigt, derunder den eller de Paastande, der agtes nedlagte, idet hans Stilling da bliver analog med den oprindelig Paaankendes og derfor udkræver en lignende Forberedelse, som denne ifølge § 307 skal tilvejebringe. Det synes billigt, at naar den ene Part paaanker, maa den anden Part — selv om han ikke har anstillet selvstændig Paaanke — herved altid blive berettiget til ogsaa fra sin Side at angribe Dommen, ved hvilken han maaskee vilde have akkviesceret, hvis den var forbleven upaaanket. Det gaar derfor ikke an at udelukke Kontrapaaanke, fordi vedkommende Part har ladet de 4 Uger udløbe uden at foretage Noget, jfr. § 306. Denne Tanke er udtrykt i § 309 1ste Stykke. Det ligger fremdeles i Lovforslagets hele Opfattelse af dette Forhold, at Kontraanken ikke behøver at indledes ved noget særskilt processuelt Skrift, men kan iværksættes simpelthen ved Paaankens Optagelse i Tilsvarsskriftet paa den i § 303 sidste Stykke angivne Maade. Medens den selvstændige Paaanke, som Modparten fra Begyndelsen af maatte anstille paa regelmæssig Maade, jfr. § 306, selvfølgelig kan fremmes aldeles uden Hensyn til den anden Parts Paaanke, synes derimod den rene og blotte Kontrapaaanke (hvad andensteds kaldes Adhæsion) at maatte falde bort, naar Hovedsagen afvises, hvorimod det dog ikke findes at burde tillades vedkommende Part at bringe den til at bortfalde ved vilkaarlig at hæve Hovedsagen (jfr. § 310).

Forskrifterne i § 311 behøve neppe nogen nærmere Forklaring.

I §§ 312—315 fremstilles Reglerne om Hovedforhandlingen ved Højesteret. Det gaar ikke an at bestemme, at Sagen skal plæderes til den i Berammelsespaategningen (§ 307 Litr. c) angivne Tid, men det maa være en Regel, at fra den Tid af maa Parterne være rede til at plædere Sagen, naar den efter sin Tur falder til Foretagelse. Den Dag, Sagen efter Berammelsespaategningen falder i Rette, foregaar derfor ikke Andet, end at Ankeskriftet og eventuelt Tilsvarsskrift overgives til Retten, som da fastsætter en Tid til Plæderingen, hvis Sagen overhovedet skal behandles mundtligt, eller anordner skriftlig Indlægsveksling til de respektive Andragenders og Paastandes Begrundelse, dersom Sagens Beskaffenhed undtagelsesvis findes at kræve dette. De i denne Paragraf omhandlede processuelle Foretagender ere saa lidet betydende, at de ikke behøve at foregaa for den samlede Ret, hvis Tid let kunde blive formeget optaget og splittet herved, men det vil kunne overlades en Komitee af Højesterets Formand i Forbindelse med 2 af Rettens Medlemmer at træffe de omhandlede Bestemmelser. Den mundtlige Plædering for Højesteret foregaar efter de i § 313 indeholdte nærmere Regler, der neppe behøve yderligere Begrundelse.

Med Hensyn til § 314 bemærkes, at naar Paaanke skal være ikke en ny aldeles fri Forhandling af Sagen, men en virkelig om end til et vist Omraade indskrænket Prøvelse af den foreliggende Dom, maa den hele Forhandling i Højesteret nødvendigvis bevæge sig paa og være bunden til det foreliggende Grundlag. Man kan forsaavidt, naar man vil stille Sagen skarpt, gjerne sige, at Paaankeproceduren for Højesteret ikke er eller kan være en virkelig mundtlig, men i Grunden er en skriftlig Procedure med en mundtlig Slutningsforhandling. Den er i sit Væsen kun en Kritik af Landsrettens Dom (eller Kjendelse), ikke en ny fri Undersøgelse og Diskussion om Sagen selv. Deraf følger for det Første, at den hele Forhandling maa knytte sig til og dreje sig om Landsretsdommen og ikke kan gaa udenfor denne, ikke kan inddrage Momenter, som ej ere optagne og behandlede i den. Dernæst kræver Hensynet til Forhandlingens Grundighed og Paalidelighed, at Parterne maa forberede den ved forud at angive deres Anker. Det maa opgives, hvad de have at udsætte paa Landsretsdommen og hvorledes de som en Følge heraf vil have den forandret og rettet, og hertil maa Diskussionen i Reg-

Digitized by Google

len indskrænke sig. Proceduren for Højesteret bliver saaledes væsentlig betinget og bunden, dels derved, at den overhovedet alene gaar ud paa at kritisere den foreliggende Dom, dels derved, at endog denne Kritik kun kan bevæge sig indenfor de opgivne Ankegrundes Kreds. I Overensstemmelse med disse Grundsætninger er § 314 1ste og 2det Stykke affattet. Imidlertid bør der dog gives Højesteret en Myndighed til, naar særegne Grunde tale derfor, at tillade Forandring i Paastanden og Fremførelse af nye Anke- eller Kontraankegrunde, jfr. § 314 sidste Stykke. Dels kan der tænkes Omstændigheder, som undskylde Partens Fremgangsmaade, saaledes at det vilde være ubilligt at udelukke ham fra at fremkomme med de nye eller forandrede Paastande eller Ankegrunde, dels tjener det, at Højesteret har en saadan Myndighed, til at forebygge smaalige Tvistigheder om ubetydelige Afvigelser, som aldeles ikke kunne skade Modparten. Den mundtlige Forhandling for Højesteret har altsaa egentlig kun til Øjemed videre at udvikle og navnlig ved juridiske Deduktioner at begrunde de i det skriftlige Grundlag fastslaaede Anker eller Kontraanker. For at denne Forhandling ikke skal skeje ud fra dens egentlige Gjenstand, og for at Retten kan være tilstrækkelig forberedt paa Retskvæstionerne, er det nødvendigt, at Højesteretsdommerne nøje kjende Ankeskriftet og Tilsvarsskriftet. Men dette bliver ogsaa muliggjort ved Bestemmelserne i § 312. Thi i Mellemtiden mellem det i denne Paragraf omhandlede forberedende Møde og den egentlige i § 313 omhandlede mundtlige Forhandling kan Retten gjøre sig bekjendt med Processkrifterne og tillige studere det juridiske Spørgsmaal, forsaavidt som dette ifølge sin Natur nødvendiggjør nogen Forberedelse ved Læsning i juridiske Værker, Domssamlinger eller deslige.

Forskriften i § 315 forstaaes let. Det er hensigtsmæssigt at udelukke enhver Sammenblanding af Spørgsmaalet om Paaankens Afvisning og Sagens Realitet. Derfor er en Sondring i Proceduren af disse Spørgsmaal, forsaavidt de rejses af Parterne, befalet, og det er tillige bestemt, at Retten skal, forinden Realitetsproceduren begynder, undersøge, om der er nogen Grund til Afvisning i Embeds Medfør.

Reglen i § 316 er ganske naturlig og konsekvent, naar det fastholdes, at her handles om en virkelig Prøvelse eller Kritik af Landsretsdommen, ikke derimod om en ny og ubunden Forhandling af Sagen for en højere Domstol. Den stemmer derfor ogsaa overens med den gjældende Ret, der netop har det tilfælles med Lovforslaget, at den opfatter Appellen som en Prøvelse af den underordnede Rets Dom, som en Undersøgelse af, om der er dømt rigtigt eller fejlagtigt. At denne Prøvelse kun kan strække sig saalangt, som den ankende Part ønsker, følger af den i Civilprocessen herskende Forhandlingsmaxime (ne procedat judex ex officio).

At Dommen skal afsiges snarest muligt efter Forhandlingernes Slutning, og at ingen nye Sager maa foretages, forinden Dommen er affagt, er en Følge af den mundtlige Forhandlings Natur, som kræver, at Dommeren maa have de stedfundne Debatter i fuldkommen frisk og ublandet Erindring ved Dommens Afsigelse.

Reglen i § 317 kræver ikke nogen særlig Begrundelse paa dette Sted.

I § 318 omhandles, hvorledes der skal gaaes frem, naar Sagen af Højesteret hjemvises være sig efter § 298 eller § 299. Formaalet er at gjøre Fremgangsmaaden saa simpel og let som muligt. Derfor foreslaaes det, at den interesserede Part kan henvende sig til Landsrettens Formand med skriftlig Begjæring om Sagens Foretagelse og lade ham indkalde Modparten til et berammet nyt Møde, hvilket er den simpleste Indkaldelsesform (§ 122). Sagen erklæres i dette Møde for gjenoptaget, og Parterne maa nu foretage, hvad deres Interesse foreskriver dem med Hensyn til Sagens fornyede Behandling. I mange Tilfælde maa der vel begyndes med at give Udsættelse til Foretagelsen af det, som der efter Højesterets Opfattelse skal være Adgang til at faae foretaget, og Sagen maa da, naar den er bragt tilbage i det rette Spor, fortsættes i Overensstemmelse med de almindelige Regler. Forsaavidt den tilstedeværende

Digitized by Google

Fejl i Landsrettens Behandling medfører, at en hel ny Dom maa affiges — hvad naturligvis som oftest vil være Tilfældet — vil dette have til Følge, at Bevisførelsen, forsaavidt en saadan har fundet Sted, maa gjentages. At Landsretten ved Sagens Behandling og Afgjørelse skal følge de af Højesteret i Hjemvisningsdommen udtalte Anskuelser, maa under det nye System være Regel, ligesom det er det nu. Naar i den franskrihnske Ret en anden Regel gjælder med Hensyn til Kassationsretten, hænger dette sammen med Opfattelser og Anskuelser, som ere fremmede for Lovforslagets hele System.

De i § 319 indeholdte Regler om Følgerne af Udeblivelse ved Højesteret ere stemmende med Forholdets Natur og Lovforslagets almindelige Grundsætninger om Følgerne af Udeblivelse. Hvad Paragrafens første Stykke angaar, behøver dette neppe nogen Motivering. Det fastsætter de samme Følger af den paaankende Parts Udeblivelse, som Lovforslaget opstiller i første Instants med Hensyn til Sagsøgeren, og som ogsaa gjælde nu. At Modpartens Ret til at faae Kost og Tæring er afhængig af, at han har afgivet den i § 308 omhandlede Meddelelse, hænger sammen med, at han overhovedet er at anse som udebleven, naar han forsømmer det, selv om han indfinder sig i Retsmødet, jfr. Paragrafens sidste Stykke. Udebliver den Ankendes Modpart, hvortil ogsaa henregnes, at han møder uden forud at have givet den i § 308 omhandlede Meddelelse, er den Ankende beføjet til ikke destomindre mundtlig at udvikle Sagen i Henhold til Ankeskriftet og derefter indlade den til Dom, og den udeblivende Modpart taber ikke blot sin Kontraanke, men ogsaa Adgangen til at tage til Gjenmæle mod Paaanken. At den Ankende ikke i sit mundtlige Foredrag kan gaa udenfor Ankeskriftet, fremgaar allerede af den almindelige Grundsætning i § 314.

I sidste Stykke af § 319 fastsættes det, at den Paaankendes Modpart skal afgive den i § 308 1ste Stykke omtalte Meddelelse, dersom han overhovedet vil modsætte sig Paaankens Øjemed, og dette gjennemføres derved, at han ansees for udebleven, hvis han forsømmer den omspurgte Meddelelse. Denne Følge kunde maaskee synes noget streng. Men der gives intet andet brugeligt Middel, hvorved Overholdelsen af Forskriften i § 308 1ste Stykke kan fremtvinges, og det maa paa den anden Side erindres, at det, § 308 fordrer, er noget saa Simpelt, at Fordringen til Parten om dets Foretagelse er overmaade let at efterkomme. Naar den Ankendes Modpart vil kontrapaaanke, maa han selvfølgelig forud gjøre Meddelelse herom i et Tilsvarsskrift, og Undladelse heraf maa i Reglen medføre, at han ansees for udebleven paa samme Maade som den Ankende, naar denne forsømmer at meddele Ankeskrift. Da imidlertid et Tilsvarsskrifts Affattelse kræver moden Overvejelse og derfor Tid, kan det undertiden stille sig saaledes, at de 2 Uger, som ifølge § 308 regelmæssigen levnes til at tilvejebringe det, ikke vilde være tilstrækkelige, og derfor aabnes der ved § 319 for den Part, som ej har kunnet blive færdig med Tilsvarsskriftet i rette Tid, en Adgang til at afværge Retstab herved og indhente det Forsømte.

b. Besværing til Højesteret.

Det er en Ufuldkommenhed ved den nu gjældende Retsforfatning, at der kun haves een Form, hvorunder underordnede Retters Afgjørelser kunne undergives højere Rets Prøvelse, nemlig den formelige Appel. Som en Følge heraf skal hele det samme betydelige og langsomme Apparat sættes i Bevægelse, naar man vil indbringe en eller anden mindre vigtig Afgjørelse af et formelt Spørgsmaal, f. Ex. af en Inhabilitetsindsigelse, for højere Ret, som naar den for Sagens Realitet afgjørende Dom paaankes. Ganske affet fra Spørgsmaalet om mundtlig eller skriftlig Procedure er dette en Mangel ved Rettergangen, som er ejendommelig for os og ikke findes andre Steder. Der bør indrettes en simplere og mere formløs samt derhos tillige hurtigere Paaanke i slige mindre vigtige formelle Spørgsmaal. Det har Lovforslaget gjort ved at opstille Besværing som et Retsmiddel ved Siden af den egentlige Paaanke. Synspunktet for dette Retsmiddel er altsaa, at der bør være Adgang til at faae visse mindre vigtige eller med Proces-

Digitized by Google

sens egentlige Realitet ikke sammenhængende Spørgsmaal afgjorte af højere Ret paa en simpel og hurtig Maade, og navnlig saaledes, at der i slige Tilfælde kan dispenseres fra Mundtlighedsprincipets strenge Konsekventser, idet en Afgjørelse paa væsentligt skriftligt Grundlag efter Omstændighederne kan være tilstrækkelig, jfr. ovenfor S. 20.

I § 320, jfr. § 360, angives de Tilfælde, i hvilke Besværing kan anvendes, hvorved maa bemærkes, at hvor der ikke er særlig Hjemmel i Loven til at benytte dette Retsmiddel, er man henvist til Paaanke. Det nævnte Retsmiddel kan herefter benyttes:

1) I de Tilfælde, hvor denne Lov bestemmer det, hvilket altsaa indeholder en Henvisning til alle de enkelte Paragrafer i Loven, hvor der udtrykkeligt gives Anvisning paa Besværing. Disse Paragrafer ere: § 38 om at Besværing kan anvendes mod Kjendelser, ved hvilke Indsigelser mod en Dommers Habilitet forkastes eller hvorved Dommerens egen Begjæring om at maatte vige sit Sæde afslaaes, medens Kjendelser, hvorved Inhabilitetsindsigelsen tages til Følge eller hvorved det tillades Dommeren at vige sit Sæde, ere upaaankelige, § 89 om at Besværing kan finde Sted saavel fra Partens som fra Retsskriverens Side i Anledning af Landsrettens Afgjørelse af Spørgsmaalet, om Retsskriveren har været berøjet til at nægte en forlangt Udskrift, § 135 om at Besværing kan finde Sted i Anledning af Afgjørelser af Omkostningsspørgsmaal, der træffes særskilt forinden den endelige Dom, § 138 om at Besværing kan finde Sted i Anledning af Landsrettens Bestemmelse om den Kautionsstillelse for Procesomkostninger, som kan paalægges Udlændinge, der ville anlægge Retssag heri Landet, § 145 om at Afgjørelser, hvorved fri Proces nægtes Nogen, kunne ved Besværing indbringes for højere Ret, § 216 om at Kjendelser, hvorved det trods fremsat Indsigelse paalægges Nogen at vidne, kunne gjøres til Gjenstand for Besværing til højere Ret, medens Kjendelser, hvorved slige Indsigelser tages til Følge, maa paaankes i Forbindelse med Hovedsagen, § 220 om at et udeblevet Vidne, hvis Undskyldning forkastes, kan besvære sig over den idømte og af Retten opretholdte Straf m. m., § 221 om at det Vidne, hvem det mod dets Indsigelse paalægges at besvare fremsatte Spørgsmaal, kan anvende Besværing imod Kjendelsen, § 227 om at Kjendelser, hvorved Retten nægter at tage Indsigelser mod Valget af Syns- eller Skjønsmænd til Følge, ved Besværing kunne indbringes for højere Ret, §§ 235 og 236 om at de angaaende Vidner givne Regler om Benyttelsen af Besværing skulle være analogisk anvendelige paa Syns- og Skjønsmænd, der nægte at foretage Forretningen paa en vis Maade, nægte at besvare Spørgsmaal, paalægges Straf for Udeblivelse o. s. v., § 243 om at de med Hensyn til Vidner gjældende Regler skulle være anvendelige paa Trediemand, der nægter at fremkomme med Dokumenter til Sagens Oplysning, § 261 om at der kan benyttes Besværing imod Kjendelser, hvorved Retten udsætter Modtagelsen af en Parts Ed, eller endog rent nægter dens Modtagelse, § 364 om at Interventienten kan benytte Besværing imod en Kjendelse, hvorved det nægtes ham at indtræde i Sagen, hvorimod der maa benyttes Paaanke (til Annullation), naar han formentlig uretteligen er stedet til at indtræde i Sagen, § 370 om at Biintervenienten paa samme Maade kan benytte Besværing imod den Kjendelse, hvormed det nægtes ham at komme til Orde i Sagen, § 377 om at den Part, hvem der nægtes Tilladelse til at anticipere et Bevis, kan anvende Besværing mod den nægtende Retskjendelse, § 425 om at Kjendelser, hvorved der nægtes Nogen Tilladelse til at udstede offentlig Indkaldelse, kunne gjøres til Gjenstand for Besværing. Det er ikke muligt at sammenfatte alle de opregnede Tilfælde under nogen almindelig Regel, som har tilstrækkelig Skarphed og Præcision, til at den kan benyttes som Skjelnemærke mellem Omraadet for Paaanke og for Besværing. Der bliver derfor ikke Andet tilbage end at opregne. Thi for den praktiske Anvendelses Skyld har det stor Vigtighed, at ingen Tvivl kan finde Sted angaaende Valget af Retsmidlet. Imidlertid kan der dog paavises visse Træk, som udmærke de angivne Tilfælde, og som have afgivet Motivet til, at de ere henviste til Besværing. Enten angaa de formelle Spørgsmaal, der ere

Digitized by Google

uafhængige af Hovedsagen og uden Indflydelse paa dens Afgjørelse i Realiteten og hvis Afgjørelse derfor maa anses som mindre vigtig, jfr. §§ 38, 135, 145, eller de angaa Spørgsmaal, hvor der er Strid ikke mellem Sagens Parter indbyrdes, men mellem en af disse og Trediemand angaaende dennes Forpligtelse til at bidrage til Sagens Oplysning ved at vidne, tjene som Syns- og Skjønsmand eller fremkomme med Dokumenter, jfr. §§ 216, 220, 221, 227, 235, 236, 243, eller de angaa saadanne præliminære processuelle Spørgsmaal, som i vedkommende Parts Interesse kræve en hurtig Afgjørelse og som derhos ikke ere af anden Beskaffenhed, end at de maa kunne afgjøres efter skriftlig Procedure eller dog uden særlig Bevisførelse, jfr. §§ 138, 364, 370 377, 425.

2) I de Tilfælde, hvor Retten eller dens Formand har afslaaet Begjæringer og Andragender vedkommende den processuelle Fremgangsmaade, uden at nogen formelig kontradiktorisk Forhandling mellem Parterne er gaaet forud herfor. Der gives nemlig efter Lovforslaget endel Tilfælde, hvor visse Bestemmelser angaaende den processuelle Fremgangsmaade kunne tages enten af Retten eller af Retsformanden alene ifølge enfidig Henvendelse fra den ene Part, uden at den anden Part faaer Lejlighed til at ytre sig forinden, jfr. §§ 36 og 37, 79, 185 o. fl. Bestemmelser af denne Art ville i Reglen være af mindre Vigtighed og navnlig ikke direkte influere paa Sagens Realitet; derfor kan det forsvares at henvise den, der i slige Tilfælde vil anke, til den simplere og lettere Besværing fremfor til den mere omstændelige og ganske vist ogsaa mere betryggende Paaanke. Ivrigt skal det bemærkes, at der gives visse Tilfælde, hvor Bestemmelser af den angivne Natur udtrykkeligt i Loven ere erklærede for upaaankelige f. Ex. §§ 76, 77 og 78, ligesom der paa den anden Side er visse Afgjørelser, som, skjønt de kunne træffes uden foregaaende kontradiktorisk Forhandling, ere saa vigtige for vedkommende Part, at de ved Loven udtrykkeligt ere erklærede for Gjenstand for egentlig Paaanke, jfr. §§ 331, 336.

Fremgangsmaaden ved Anvendelsen af det heromhandlede Retsmiddel udmærker sig ved Simpelhed og Hurtighed. Den nærmer sig mere til de administrative Former end til de judicielle, idet Tanken er den, at Besværingen først skal forelægges den Ret, over hvilken man vil klage, og derefter med dennes Erklæring over Sagen indsendes til den højere Ret, som da i Reglen afgjør Sagen paa det foreliggende skriftlige Grundlag, efterat Parterne dog have havt Adgang til at ytre sig een Gang fra hver Side ved skriftlig Henvendelse til den højere Ret.

Det er saaledes i § 321 bestemt, at Besværingen skal iværksættes derved, at et Besværingsskrift indgives til den Ret, over hvis Handlinger eller Afgjørelser man vil besvære sig, indeholdende en Fremstilling af Grunden, hvorfor man besværer sig, og det Andragende, som man stiller, for at opnaa Afhjælp af sin Klage. I Reglen fordres der, at Besværingen skal ske skriftlig, men for at lette Retsmidlets Anvendelse i den størst mulige Grad, er det i visse Tilfælde tilladt den Besværende at fremstille sig og diktere sin Besværing til Retsprotokollen. Det kan for det Første finde Sted ved Underretterne, hvor Behandlingsmaaden i det Hele taget simplificeres til det Yderste; for det Andet indrømmes det selv ved Landsretterne Vidner, Syns- og Skjønsmænd og overhovedet Trediemand at diktere sin Besværing til Retsbogen fremfor at indgive formeligt Besværingsskrift, fordi det, saameget som vel muligt, bør lettes disse Mennesker, der staa som aldeles fremmede for Retstrætten og kun ere kaldte til at opfylde besværlige Pligter i Parternes og ikke i egen Interesse, at værge sig imod Afgjørelser, som de tro at være deres Ret for nær; de have et billigt Krav paa, at der anvises dem den simpleste og billigste Vej i saa Henseende.

Naar Retten har modtaget Besværingen i den ene eller den anden Form, har den inden en Uge at indsende den til den overordnede Ret, jfr. § 322. Der maa naturligvis indrømmes Retten en kort Frist hertil, dels fordi det tager nogen Tid at tilvejebringe de befalede Afskrifter af den paaklagede Kjendelse og øvrige dertil hørende Aktstykker saavelsom eventuelt af selve Besværingen, hvor den er

Digitized by Google

dikteret til Retsbogen, dels fordi der bør gives Retten Lejlighed til, om den vil, at forsyne Besværingen med dens egen Erklæring over det reiste Spørgsmaal, i hvilken sidste Henseende bemærkes, at den hele Besværing vel i mange Tilfælde kan stille sig som saa aabenbart ugrundet, at Retten ikke behøver at erklære sig, da Sagen saa at sige taler for sig selv, men i andre Tilfælde kan det derimod være Retten magtpaaliggende at forsvare sin Fremgangsmaade og derved tillige bidrage til at oplyse den høiere Ret. Samtidig med Besværingens Indsendelse underretter Retten eller vel egentlig dens Formand begge Parter herom, jfr. § 122, for at disse kunne vide, at de nu hurtigt maa indsende deres Bemærkninger angaaende Besværingen til den høiere Ret, ifald de ønske at ytre sig yderligere, forinden Sagen afgjøres. Den høiere Ret er nemlig ifølge § 323 kun pligtig at vente en Uge fra Indsendelsen, inden Besværingen foretages til Afgjørelse, og dersom Parterne ville være sikre, maa de altsaa indsende deres Bemærkninger inden den Tid. Imidlertid er der dog ingen Grund til at gjøre denne Frist absolut præklusiv; det er derfor bestemt, at der kan tages Hensyn til sildigere indkomne Udtalelser, naar de blot fremkomme, inden Sagen afgjøres.

Naar Sagen foreligger for den høiere Ret og denne finder, at der mangler Oplysninger og Erklæringer om et eller andet Punkt, som formenes at burde komme i Betragtning, kan den efter § 324 indfordre de fornødne Oplysninger eller Erklæringer ved simpel Skrivelse til Vedkommende eller endog efter Omstændighederne ved mundtlig Tilkjendegivelse, jfr. § 122. Det er ingen Indvending imod, at en Oplysning tages i Betragtning ved Afgjørelsen, at den ikke har foreligget for den underordnede Ret, jfr. § 324 i Slutn. Det følger af sig selv, at vedkommende høiere Ret kan udsætte Sagen, naar saaledes nye Oplysninger eller Erklæringer indfordres.

Det er oftere ovenfor bemærket, at der ved Besværing sees bort fra Mundtlighedes- og Umiddelbarhedsprincipets strenge Konsekventser, og at der af praktiske Hensyn tilstedes en Afgjørelse paa skriftligt Grundlag, da de foreliggende Spørgsmaals Natur ikke kræver en saa udtømmende og stringent Bevisførelse som den, der udfordres i Sagens Realitet. Derfor opstilles det som Regel i § 325, at Afgjørelsen træffes paa Grundlag af de indsendte Akter og skriftlige Erklæringer og Udtalelser, uden at Parterne behøve at give Møde. Derved kan det opnaaes, at Retsmidlets Anvendelse bliver billig og let. Har den sig besværende Part ikke iøvrigt nogen Sagfører til Sagens Udførelse, f. Ex. et Vidne eller en Syns- og Skjønsmand, vil han i mange Tilfælde helt kunne undgaa at benytte en saadan, især hvis han selv ikke er ganske ulovkyndig eller han kan skaffe sig en Haandsrækning hos en eller anden noget lovkyndig Mand. Imidlertid er der dog i § 325 aabnet en Adgang til at anordne mundtlig Forhandling, naar Sagens Beskaffenhed opfordrer dertil enten ved dens Vigtighed og Interesse for de Paagjældende eller fordi der bliver Spørgsmaal om Førelse og Bedømmelse af et vanskeligt Bevis. Men det er forudsat at ville blive Undtagelse og ikke Regel, at slig mundtlig Forhandling finder Sted. Iøvrigt er det tilladt Retten at anordne mundtlig Forhandling, ikke blot naar nogen af Parterne andrager herpaa — det vil naturligvis altid være et vigtigt Motiv i saa Henseende — men ogsaa af egen Drift. Naar mundtlig Forhandling anordnes, maa Parterne naturligvis indkaldes til Møde. De Følger, som maa være forbundne med i saa Fald at udeblive, ere angivne i Slutningen af § 325.

I § 326 opstilles den Hovedregel, at Besværingsfristen, hvor denne Lov ikke bestemmer anderledes, er 2 Uger, hvorved forstaaes 2 Uger at regne fra den Dag, da den Handling af Retten er foregaaet, hvorover man vil besvære sig. I Reglen vil den besværende Part have faaet Kundskab om saadan Retshandling strax, men da det undtagelsesvis kan forekomme, at han af tilfældige Grunde ikke faaer det, er der aabnet Adgang til at forlænge Besværingsfristen i Overensstemmelse med Reglen i § 304, dog at man med Hensyn til Beskaffenheden af de Tilfælde, i hvilke Besværing er anvendelig, har troet for dette Retsmiddels Vedkommende at burde afkorte den i § 303 fastsatte Oprejsningsfrist til

Digitized by Google

6 Maaneder. Ordentligvis har Besværings Anvendelse efter Lovforslaget ikke opsættende Virkning, hvoraf følger, at Hovedsagen gaar sin Gang uden at opholdes derved, eller at den tagne Bestemmelse bliver gjældende Regel, indtil den forandres af højere Ret, jfr. de Besværingstilfælde, som omhandles i §§ 89, 135, 138, 145 og 261. I mange Tilfælde er der imidlertid i Loven selv foreskrevet, at der skal gives Parten en Frist til at besvære sig, og at den trufne Forholdsregel ikke træder i Kraft imod ham, førend Besværingen er afgjort eller Forsømmelse fra hans Side begaaet i at fremme den, hvilket navnlig gjælder i de Tilfælde, hvor Hensigten med at indrømme dette Retsmiddel vilde tabes, dersom Parten var forpligtet til forelobig at rette sig efter den Kjendelse, over hvilken han mener at kunne besvære sig. Exempler paa Tilfælde af denne Beskaffenhed haves i §§ 216, 220, 364 og 370. Endelig er der nogle Tilfælde, hvor det maa være overladt til Retten efter Omstændighederne og Parternes derom ytrede Ønske enten at stille Sagens videre Fremme i Bero, indtil Besværingen er afgjort, eller lade dette være, jfr. §§ 38, 227.

At Forsømmelse med at benytte en til Besværings Iværksættelse indrømmet Udsættelse maa have lige Virkning med at lade den legale Besværingsfrist udlobe uden at benytte den, er klart, jfr. § 326 i Slutn.

Kapitel II.

Ny Foretagelse af Sagen ved den samme Ret.

En Adgang til Forfriskning af Sagen, selv hvor ingen processuel Fejl, der kunde motivere Hjemvisning, er begaaet, kan ikke uden haandgribelig Krænkelse af den materielle Retfærdighed undværes og haves ogsaa i Virkeligheden allevegne i den ene eller den anden Form. Aldeles afset fra de Ejendommeligheder ved Processmaaden og Bevisforelsen, som hænge sammen med Umiddelbarhedsprincipet, gives der visse Tilfælde, i hvilke en Restitution bor kunne saaes, hvad enten dette er ordnet paa den ene eller den anden Maade. I vor Ret mangler der en Lovordning af hele dette Forhold. Naar dette har kunnet gaa, ligger det imidlertid i, at man hidtil for storste Delen ad Bevillingsvejen har havt Adgang til at naa det samme Maal. Regjeringen kan, naar Omstændighederne findes at tale derfor, ved Bevilling tillade den Paagjældende at appellere, selv om Betingelserne herfor i Henseende til Tid eller Gjenstand ellers ikke ere tilstede, og derpaa i Appelinstantsen at fremsætte det, som efter de almindelige Regler ikke mere kunde fores frem. Men forovrigt maa det bemærkes, at selv den bestaaende Bevillingspraxis ikke altid vil være tilstrækkelig til paa dette Omraade at skaffe den materielle Ret Fyldest. Derfor maa der siges at være et Hul i Lovgivningen, som bor udfyldes. Det vilde imidlertid ikke være rigtigt at opretholde den her omhandlede Bevillingspraxis, endmindre yderligere at udvide den under den nye Ordning af Retsplejen, men Loven bor selv indeholde de fornødne Regler om Restitutionstilfældene, hvad enten man i Henseende til at indrømme saadanne vil gaa mere eller mindre vidt. Hvor Bevisforelsen er ordnet paa den Maade, som i Udkastet, kan man nemlig ikke blive staaende ved en egentlig Restitution i Betydning af Adgang til Gjenoprettelse af Følgerne af uovervindelig Vildfarelse eller aldeles utilregnelige Fejl. Forfriskning af Sagen maa kunne opnaaes i et betydeligt videre Omfang. Ved et Paaankesystem, som det i Udkastet foreslaaede, maa Forfriskning af Sagen tillige være den Vej, ad hvilken et lignende Maal naaes som ved en ogsaa Bevisspørgsmaalet omfattende Appel, hvor Parterne have en vis mere eller mindre udstrakt Lejlighed til under Appellen at supplere deres Beviser eller bøde paa andre Misgreb og Mangler i deres Procedure, hvad enten der er fuld Adgang til i Appelinstantsen at fremføre baade nye Indsigelser og Søgsmaalsgrunde og nye Beviser, eller der kun er fuld Adgang til det Sidste og en mere begrænset Adgang til det Forste, saaledes

Digitized by Google

som Forholdet er i den nu gjældende Ret. Vel bør det ikke tillades den Part, som har forsømt under Sagen at fremføre sine Beviser eller at oplyse de Punkter, for hvilke han har Bevisbyrden, at forlange Forfriskning af Sagen uden videre. Thi der er ingen Grund til at komme den Forsømmelige eller Ukyndige til Hjælp. Men imellem utilregnelig Umulighed og ligefrem Forsømmelighed eller Ukyndighed ligger der en Mængde Tilfælde, i hvilke Partens Fejlgreb eller Undladelser ere undskyldelige. Det kan saaledes hænde, at Partens Vidner have forklaret anderledes, end han ventede, og at derfor et Faktum ikke er blevet bevist, skjønt Parten kunde have skaffet andre og flere Beviser, hvis han havde troet det fornødent; det kan være, at Modpartens Beviser oplyse Ting, som Bevisføreren med god Grund ikke havde ventet; det kan hænde, at Bevisforhandlingen fører til, at Parten først nu ser, at Syns- eller Skjønsmænd skulde have havt en noget anden Opgave, end der ved Udmeldelsesdekretet er givet dem osv. I saadanne Tilfælde, som de anførte, vilde der vel ikke være de fornødne Betingelser tilstede for en egentlig Restitution, eftersom det jævnligen maa erkjendes, at Parterne ved en større Forsigtighed end den, der er udvist, kunde have undgaaet det Skete. Men der kan ligesaalidt paa Processens Omraade som i andre menneskelige Idrætter fordres den højeste Grad af Forudseenhed og Omhyggelighed. Man maa lade sig nøje med den Gjennemsnitsdygtighed og Gjennemsnitsforsigtighed, som i Almindelighed kan ventes udvist af Mennesker. Naar den indtrufne Fejltagelse eller stedfundne Mangel, set fra dette Synspunkt, er undskyldelig, maa det siges, at Billighed taler for, at en Udvej til at afhjælpe den aabnes. En saadan friere og videre Adgang til Forfriskning af Sagen er i al Fald et nødvendigt Tilbehør til en Procesordning, hvori den hele Bevisførelse skal koncentreres paa een Hovedforhandling, saaledes at det, som ikke her fremføres eller medtages, i Reglen er afskaaren fra at komme i Betragtning, hvilket atter er uundgaaelig nødvendigt, naar Umiddelbarhedsprincipet skal herske i Bevisførelsen.

I Overensstemmelse med ovenstaaende Betragtninger er Udkastet affattet.

I § 327 nævnes under 2°, 3°, 4° og 5° de Omstændigheder, som i Reglen allevegne erkjendes for egentlige Restitutionsgrunde (jfr. Hannov. Proceslov § 144 ff., Civilprocesloven for det tyske Rige § 543 og den franske Code de procédure art. 480 ff. „requête civile"). Med Hensyn til 2°, 3° og 4° er ikke Meget at bemærke. Det er klart, at Restitution kan og bør indrømmes, naar Svig fra Modpartens Side har været Aarsag til Sagens Udfald. Men ogsaa hvor det ikke kan bevises, at de stedfundne Ulovligheder ere udgaaede fra Modparten, kræver Retfærdigheden, at den, der har været Offer for en Forbrydelse eller en Fejltagelse, forhjælpes til Restitution, og det ikke blot, hvor selve Retsplejens Haandhævere ere skyldige i Pligtbrud, jfr 4°, men ogsaa hvor de i Sagen benyttede Vidner eller Synsmænd have forklaret eller erklæret urigtigt eller hvor benyttede Dokumenter have været falske eller forfalskede, jfr. 3°. Det kan i saadanne Tilfælde ikke forlanges Parten, at han ikke strax under Sagen fremkom med sine Indsigelser eller Protester, i nogle af de angivne Tilfælde maa det endog forudsættes ikke at ville have nyttet ham Noget. Endvidere bør der være Adgang til Restitution for den, som uden egen Brøde er bleven forhindret i eller udelukket fra at varetage sit Tarv under Sagen, uagtet de processuelle Regler ere rigtigen iagttagne overfor ham, saaledes at der ikke kan være Spørgsmaal om at annullere Behandlingen af Sagen. Reglen i 5° er beregnet paa saadanne Tilfælde, f. Ex. hvor en Part faktisk ikke har faaet nogen Kundskab om Sagen, skjønt iøvrigt de for processuelle Meddelelser givne Regler ere blevne behørigt iagttagne overfor ham, Noget, som vel vil være sjældent, men som dog kan indtræffe; fremdeles paa Tilfælde, hvor en Part uden egen Skyld baade er bleven hindret i at møde og derhos i betimeligt at forlange Udsættelse af den Grund, saaledes at han er bleven behandlet som udebleven o. lign. — Tilfælde, hvor man ogsaa nu ad Bevillingsvejen vilde yde Vedkommende Hjælp mod det uskyldigen

Digitized by Google

paadragne Retstab. Derimod maa det med Hensyn til 1° erkjendes, at den gaar videre end de almindelige Restitutionsregler. Efter disse kan Sagen nemlig i Reglen kun gjenoptages til ny Forhandling, naar Beviser opdages, som tidligere have været ubekjendte for Parten uden dennes egen Skyld, eller naar et Bevismiddel først er blevet til eller dog blevet muligt at erholde efter Paakjendelsen. Men Udkastet bliver ikke staaende herved. Forfriskning af Sagen indrømmes ifølge § 327 1° ikke blot, hvor det vilde have været umuligt i streng Forstand at fremføre Beviset i rette Tid, men ogsaa hvor det vilde have været muligt, medens det dog efter en billig Bedømmelse af Forholdene maa undskyldes, at det ikke produceredes. Paa denne Maade vil man navnlig kunne beskytte Parten mod Overraskelser, mod saadanne Tilfælde, i hvilke noget Nyt dukker op under Bevisførelsen, hvorpaa det ikke med Billighed kan forlanges, at han skulde være forberedt o. desl. Naar Lovforslaget hjemler en saadan videre Adgang til ny Forhandling og navnlig ny Bevisførelse, kan til Begrundelse af sammes praktiske Nødvendighed eller Hensigtsmæssighed fornemlig henvises til den engelsk-amerikanske Ret. Af de nugjældende Proceslovgivninger er denne den, der har meest Lighed med Lovforslaget, navnlig deri, at Bevisførelsen skal og maa søges koncentreret paa et bestemt Retsmøde, og at en vis Præklusion af senere fremkommende Beviser deraf bliver en nødvendig Følge. De kontinentale europæiske Proceslove hvile ej paa en saa bestemt Gjennemførelse af Umiddelbarhedsprincipet og deraf følgende Eventualmaxime i Hensende til Hovedforhandlingen. At disse kunne undvære den heromhandlede videre Adgang til Forfriskning, er derfor intet Bevis imod Nødvendigheden eller Hensigtsmæssigheden af den. I den engelsk-amerikanske Ret indrømmes new trial, hvad der nærmest svarer til Forfriskning efter Lovforslagets § 327, ikke blot ifølge Grunde som hænge sammen med Brugen af Nævninger (verdict against evidence, excessive damages, misdirection), og som altsaa ikke finde Anvendelse paa nærværende Lovforslag, men ogsaa af saadanne Grunde som nye opdagne Beviser, Overraskelse, utilbørlig eller vildledende Optræden af Modparten o. desl. (newly discovered evidence, improper evidence, surprise), og det er overhovedet en anerkjendt Grundsætning, at Retten har en aldeles diskretionær Myndighed til efter Omstændighederne at indrømme new trial, og at denne Myndighed udøves paa en liberal Maade (Retten til at tilstaa new trial er „in the discretion of the court and the discretion is exercised liberally", jfr. Townshend code of civil procedure of New York, S. 479). Hvad angaar Slutningsbestemmelsen i § 327, hviler denne paa et lignende Hensyn som det, der ovenfor (S. 143) er fremhævet til Støtte for den tilsvarende Bestemmelse i § 305 Litr. b.

Reglen i § 328 hviler paa den Betragtning, at Forfriskning af Sagen er et Retsmiddel, der kun træder til, hvor Parten ikke uden det kan hjælpes. Ny Foretagelse af Sagen er ligesom overhovedet Restitution at betragte som et extraordinært Retsmiddel i den Forstand, at det kun skal spille en subsidiær Rolle og derfor kun benyttes, hvor behørig Hjælp ej kan opnaaes ved de ordentlige Retsmidler. Kan Paaanke føre til Maalet, hvad den navnlig vil kunne, naar en Hjemvisning begrundende Fejl er begaaet under Sagens Behandling, maa denne Vej benyttes. Fremdeles bør Forfriskning af Sagen kun tilstaaes, hvor det skjønnes, at den paaberaabte Omstændighed kan have udøvet en for Parten skadelig Indflydelse paa Sagens Udfald. Retten kan altsaa nægte ny Foretagelse af Sagen i de vistnok ikke ganske sjældne Tilfælde, hvor det er klart, at Sagen ikke vilde have faaet et andet Udfald, selv om det, der er forsømt eller forbigaaet, var bleven foretaget eller fremsat. I nær Sammenhæng hermed staar den i § 329 1ste Punktum indeholdte Forskrift, nemlig at Restitutionsspørgsmaalet ikke kan rejses, førend efterat Landsrettens endelige Dom er afsagt. Det er et andetsteds ombebatteret Spørgsmaal, om Restitution skal kunne indrømmes mod Procesfejl førend endelig Dom, altsaa under Proceduren, naar Betingelserne i saa Hensende allerede da kunne sees at være tilstede, eller først imod retskraftige Domme, altsaa efter disses Affigelse og Sagens Slutning. Væg-

Digitized by Google

tige Grunde lade sig anføre for begge Løsninger. Proceskommissionen er imidlertid efter nøje og gjentagen Overvejelse af dette Spørgsmaal kommen til det Resultat, at den heldigste Regel vil være kun at indrømme Restitution imod affagte Domme, og at det vilde være mindre hensigtsmæssigt, om Parten kunde andrage paa ny Foretagelse strax under Bevisførelsen, og førend Dommen er affagt. Ikke blot vil Parternes Iver efter at samle og producere deres Beviser i rette Tid under den engang berammede Hovedforhandling derved anspores til det Yderste — hvad der for Systemets heldige Udførelse i Livet er af stor Betydning — men Førelsen af Beviser, der i Virkeligheden ere overflødige, vil ved denne Regels Indførelse saameget som muligt indskrænkes. Ofte vilde nemlig en Part for Sikkerheds Skyld forlange Adgang til at fremkomme med Beviser førend Dommens Affigelse, naar dette stod ham aabent, skjøndt Sagens endelige Udfald kommer til at vise, at disse Beviser efter Rettens Opfattelse ikke ere fornødne. Det Naturlige er derfor, at Parterne først se Dommen, thi det kan jævnlig hænde, at den gjør ny Foretagelse af Sagen ufornøden. Herfor taler ogsaa det, at Dommen jo dog følger meget hurtigt efter Hovedforhandlingen, og en fuldstændig Gjentagelse af Bevisførelsen maatte, selv om Spørgsmaalet kunde rejses og afgjøres under Hovedforhandlingen, alligevel finde Sted (jfr. § 187 2det Stykke). Der vil derfor i Reglen Intet spares ved at lade Spørgsmaalet komme til Afgjørelse allerede under Hovedforhandlingen.

Hvad iøvrigt angaar Fristerne, indeholder § 329 de fornødne Regler. I Slutningen af Paragrafen er 1 Aar sat som en almindelig, absolut prækluderende Frist. Vel kan det herved hænde, at en Part udelukkes, skjønt han virkelig har opdaget nye Beviser, der ikke før kunde haves (jfr. som Exempel § 327, 2°, 3° og 4°). Men dette vil kunne indtræffe, selv om Fristen rykkes længere ud, f. Ex. til 5 eller 10 Aar. Og den Endelighed, der maa være med Hensyn til alle Retsmidler, kræver dog en Grænse. Med Hensyn til Paragrafens Slutningsbestemmelse er den fornødne Begrundelse givet i de ovenfor (S. 137) fremsatte Bemærkninger til § 296.

Afgjørelsen af det Spørgsmaal, om ny Foretagelse af Sagen skal tilstedes, er efter Udkastet henlagt til den Ret, som har affagt Dommen i den paagjældende Sag, jfr. § 327 i Begyndelsen. Er der ikke gaaet Højesteretsdom i Sagen, træffes Afgjørelsen altsaa af vedkommende Landsret, hvad enten denne har paakjendt Sagen i første Instants eller som Følge af Paaanke i anden Instants. Er der derimod gaaet Dom i Højesteret, bliver Spørgsmaalet at forelægge denne Domstol (§ 340), hvad vistnok under den angivne Forudsætning maa anses for naturligere end at henlægge Afgjørelsen til Landsretten. Forskjelligt fra det herombandlede Spørgsmaal er derimod det Spørgsmaal, som opstaar, naar Forfriskning af Sagen indrømmes, nemlig, for hvilken Ret da den nye Procedure og eventuelt den nye Bevisførelse skal finde Sted. Denne Forhandling er i Overensstemmelse med Udkastets Grundsætninger altid henlagt til Landsretten uden Hensyn til, om der alene af denne eller tillige af Højesteret er affagt Dom i Sagen, se § 340 i Slutn. Det vilde nemlig efter Lovforslagets hele System (jfr. Afstandsbestemmelserne for Vidner o. desl.) være mindre hensigtsmæssigt at henvise en Bevisførelse ved Vidner, Syn og Skjøn eller Parters egen Afhørelse til Højesteret.

De nærmere processuelle Regler om den Fremgangsmaade, som bliver at følge ved Afgjørelsen af det Spørgsmaal, om Forfriskning skal indrømmes, gives i §§ 330—337, jfr. §§ 340—341. I § 330 omhandles Maaden, hvorpaa Spørgsmaalet bringes frem. Den paagjældende Part maa til Retten indgive et skriftligt Andragende, der skal indeholde en kort Fremstilling af de Omstændigheder, hvorpaa han beraaber sig. Han maa altsaa nævne, dels hvilke Omstændigheder der i Henhold til § 327 skulde berettige til Forfriskning af Sagen, dels hvad han, naar Forfriskning indrømmes, vil fremsætte eller foretage, Alt dog kun saavidt som nødvendigt er, for at Retten og Modparten kan være forelobig forberedt til Spørgsmaalets

Digitized by Google

Forhandling. Anser Retten sig, ifølge hvad der indeholdes i Andragendet og Dommen, tilstrækkelig overbevist om, at ny Foretagelse af Sagen bør nægtes, kan den ved Kjendelse strax afvise Andragendet, uden at nogen Indkaldelsen af Modparten til Forhandling finder Sted, og uden at denne altsaa besværes med noget Møde eller Udgifter i Anledning deraf (§ 331). I modsat Fald har Formanden at forsyne en Gjenpart af Andragendet med en Paategning, hvorved en Tid til Sagens mundtlige Forhandling berammes. Denne Gjenpart i Forbindelse med Domsudskriften har den andragende Part at meddele Modparten med et af Retten fastsat Varsel, der dog ikke bør være under 14 Dage. Derefter foregaar den mundtlige Forhandling (§ 333), under hvilken de nærmere Forklaringer og Udviklinger maa gives, som ere fornødne, for at Retten kan afgjøre, om Forfriskning af Sagen i Henhold til §§ 327 og 328 bør indrømmes eller nægtes, ligesom Retten naturligvis kan stille Spørgsmaal til Parterne efter den almindelige Regel i § 95. Med Hensyn til en mulig Bevisførelse for faktiske Omstændigheder er en lignende Afvigelse fra Umiddelbarhedssystemet gjort, som ovenfor i § 304. Den Betragtning kommer navnlig her frem, at saafremt Retten — hvad der er Lovforslagets Tanke — i at tilstaa Forfriskning af Sagen vil følge liberale Grundsætninger, behøver Bevisførelsen ikke at have en saa exakt Karakter som i Anledning af selve Hovedsagen. Det fordres efter Udkastet, at Parterne i Reglen skulle medbringe de fornødne Beviser i det første Retsmøde, saaledes at der allerede i dette kan træffes Afgjørelse om Spørgsmaalet angaaende Sagens Forfriskning (§ 334). Bevis i den omhandlede Henseende maa altsaa i Almindelighed føres ved Dokumenter. I Nødstilfælde kan det dog, naar iøvrigt Formodning er tilvejebragt for Rigtigheden af det Anførte, tilstedes, at yderligere Bevis derfor føres ved Vidner, i hvilket Fald da Vidneførselen foregaar for Underretten paa det Sted, hvor Vidnerne bo eller opholde sig, i Overensstemmelse med Reglerne i § 224. Saavel af denne Grund som hvor ellers særegne Omstændigheder tale derfor, kan Retten undtagelsesvis udsætte Sagen til et paafølgende Retsmøde, i hvilket Afgjørelsen da maa finde Sted.

Den afsagte Kjendelse (§ 335) kan — selvfølgelig dog kun, forsaavidt den ikke er afsagt af Højesteret — paaankes, thi ifølge § 334 er det hele Bevismateriale bragt i skriftlig Form og kan altsaa forelægges Højesteret. At Kjendelsen bør kunne paaankes, naar den nægter Forfriskning af Sagen, er indlysende, da et saadant Dekret er af højeste Vigtighed for Parten og i Reglen er ensbetydende med Sagens definitive Tab for ham. Men ogsaa hvor Forfriskning tilstaaes, maa der indrømmes Modparten Adgang til Paaanke. Thi han havde ved Dommen vundet en Ret til at se Sagen endelig afgjort paa den Maade, som sket er, i alt Fald naar afsees fra Muligheden af Paaanke, og Indrømmelsen af Forfriskning aabner altsaa for ham Udsigter til at gaa glip af det vundne Resultat, som ellers ikke vilde være tilstede. Forresten er Sagens Forfriskning naturligvis ikke af saa indgribende Betydning for den med samme misfornøjede Part, som Forfriskning Nægtelse er for den derom søgende Part, eftersom det jo ikke er sagt, at Sagen vil vindes af Modparten, fordi Forfriskning tilstaaes. De øvrige Bestemmelser i § 336 trænge neppe til nøjere Forklaring. Hvad angaar Paaankens Iværksættelse, henviser § 337 til Udkastets almindelige Regler, dog at Ankeskrift i de heromhandlede Tilfælde skal meddeles Modparten inden Paaankefristens Udløb, og at Varselsfristen er indskrænket til 4 Uger.

Det bør naturligvis ikke staa i den Parts Magt, som har opnaaet Forfriskning, at lade Sagen ligge i det Uendelige. Men han bør være pligtig inden en passende kort Frist at foretage de fornødne Skridt for at faae den paany foretaget. Herpaa ere Reglerne i § 338 rettede. For Simpelheds og Hurtigheds Skyld er det paalagt Retsformanden at beramme Mødet og besørge Modparten indkaldt. I Mødet maa derpaa Parten stille de fornødne Andragender, t. Ex. i Henseende til Indkaldelse af de Vidner, han vil bruge, eller ny Udmeldelse af Syns- og Skjønsmænd, og Retten træffer derefter de fornødne Bestemmelser med

Digitized by Google

Hensyn til Udsættelser og Frister. I Slutningen af Paragrafen er nævnt det Tvangsmiddel, hvorved Parten skal bringes til uden Ophold at fremme Sagens nye Foretagelse, nemlig at Forsømmelse i saa Henseende ansees som Frafaldelse af den erhvervede Ret til ny Foretagelse af Sagen.

Det første Punktum i § 339 behøver ingen nærmere Motivering. Med Hensyn til det andet Punktum bemærkes, at en Regel maa haves for, hvorledes man skal forholde sig, hvis det Tilfælde indtræffer, at Bevisførelsen, efterat Forfriskning af Sagen er tilstaaet, ikke kan gjentages, f. Ex. paa Grund af Vidners Død, Bortrejse, Tings Forandring eller Undergang o. lign. Under saadanne Omstændigheder, som vel kun sjældent ville forekomme, da her i Reglen er Tale om korte Tidsløb, er der ingen anden Udvej, end at de i Landsretsdommen indeholdte Oplysninger og Fremstillinger maa staa urokkede, saavidt som Umuligheden i at føre nyt Bevis strækker sig. Den nærmere Anvendelse af denne Regel maa overlades Domstolenes Skjønsomhed.

Efter den gjældende Ret gives der i civile Sager intetsomhelst Retsmiddel, naar Dom er gaaet i Højesteret*). Denne Regel lader sig imidlertid vanskelig forene med den materielle Retfærdighed, især naar, saaledes som Udkastets hele System medfører, Højesterets Dom jævnlig vil falde meget hurtigt, f. Ex. et Par Maaneder efter Landsretsdommen. I de fleste fremmede Love er det ogsaa Regel, at Restitution kan gives selv mod den øverste Rets Domme, jfr. Hannov. Proceslov §§ 444 og 446, Civilprocesloven for det tyske Rige § 541. Der har ogsaa i Kommissionen været Enighed om, at der i de i § 327 under Nr. 2—5 angivne Tilfælde bør være Adgang til at opnaa Forfriskning af Sagen, uanset at den er paakjendt af Højesteret. Flere Medlemmer af Kommissionen have fremdeles antaget, at Restitution imod Højesteretsdomme heller ikke bør være udelukket i det i § 327 under Nr. 1 nævnte Tilfælde. Forsaavidt den sidstnævnte Bestemmelse gaar ud paa at beskytte Parten imod Følgerne af de Overraskelser, der paa Grund af Udkastets Bevissystem kunne forekomme under Bevisførelsen, er der vel ikke nogen Trang til at give den Anvendelse paa Sager, hvori der er gaaet Højesteretsdom. Thi da den Omstændighed, hvorpaa Forfriskningen under den angivne Forudsætning grundes, kommer til Partens Kundskab under den Forhandling ved Landsretten, hvorunder Overraskelsen fandt Sted, vil han i den Tid, der efter Processens Gang maa hengaa inden Højesteretsdommens Afsigelse, have havt en saadan Adgang til at begjære Forfriskning af Sagen, som i § 329 forudsættes at være tilstrækkelig. Derimod synes det billigt og naturligt, at den Part, som opdager et Bevismiddel, der tidligere uden Skyld hos ham har været ubekjendt eller endog først er blevet til efter Paakjendelsen, har Adgang til at faae Sagen gjenoptaget, selv om den allerede maatte være bleven indbragt for og paakjendt i Højesteret. Uden at miskjende Vægten af disse Betragtninger har dog Flertallet af Kommissionens Medlemmer fundet Betænkelighed ved at gaa saa langt bort fra den i vor nugjældende Ret hævdede Grundsætning, at der efter Sagens Paakjendelse i Højesteret ikke kan tilstedes videre Proces; navnlig har man ment, at et saa vidtgaaende Brud med en tilvant Grundsætning let kunde yderligere forøge vore praktiske Juristers Uvillie imod dette nye Retsmiddel, Forfriskning af Sagen, og paa den anden Side har man trøstet sig med den Betragtning, at der ikke hidtil er følt nogen Ulempe ved den Regel, at Adgang til Produktion af ny opdagede Beviser er ubetinget udelukket, naar Højesteretsdom er faldet, hvilket synes at vise, at virkelig berettigede Tilfælde af denne Beskaffenhed i al Fald ere yderst sjældne.

De i § 341 om Udeblivelse givne Regler stemme med Udkastets almindelige Grundsætninger og trænge derfor neppe til videre Forklaring.

*) En anden Sag er, at den, der ved Modpartens Svig har tabt Processen, maaske kan sagsøge ham i første Instants til Skadeserstatning, jfr. Nellemanns ordinære civile Procesmaade S. 828.

Digitized by Google

Fjerde Afsnit.

Om Behandlingen af og Retsmidlerne i de Sager, der i første Instants paakjendes af Underretten.

Det er allerede ovenfor ved 1ste Afsnits 1ste Kapitel bemærket, at der for mindre Sagers Vedkommende bør gives en simplere og billigere Procesmaade, og navnlig at Sagen bør kunne afgjøres af Stedets Underdommer. Fra et rent abstrakt Synspunkt kan der vel gjøres mange Indvendinger imod et saadant System, idet man kan bemærke, at det overhovedet er stødende at eftergive Noget i det, som maa ansees for nødvendigt og betryggende med Hensyn til Sagens rigtige Oplysning og Paadømmelse, fordi dens Gjenstand er ringe, saameget mere som Partens Stilling og Formuesvilkaar kan medføre, at en ringe Sum for ham har ligesaa stor eller endog større Betydning end en betydelig Sum for den mere Velhavende. Ligeledes kan det med Føje siges, at det slet ikke er givet, at Sagen er simpel og let, fordi dens Gjenstand er ringe, men den kan desuagtet gjerne være ligesaa indviklet i Hensseende til Faktum og frembyde ligesaa tvivlsomme Retsspørgsmaal, som en stor Sag. Imidlertid maa det — trods alle abstrakte Betænkeligheder — erkjendes, at afgjørende Grunde tale for at lade Sagens Ringhed faae en vis Indflydelse paa Procesformen, og der gives derfor neppe noget Land, hvor man ikke har organiseret en særegen simplere Procesform for Smaasager. For det Første maa det for Statens eget Vedkommende fremhæves, at denne ikke formaar at naa til den yderste Grad af Fuldkommenhed i dens Bestræbelser for de enkelte Statsformaal. Relativiteten maa gjøre sig gjældende overalt, hvor der virkes med begrænsede Midler. Staten kan ikke overkomme at tilvejebringe det Bedste i Alt. Denne Endelighedens Lov maa ogsaa Retsplejen finde sig i at være underkastet. Der kan ikke paa ethvert Sted i Landet tilvejebringes det hele store Apparat, som Landsretsbehandlingen forudsætter. Men dernæst maa Hensynet til Parterne gjøre sig gjældende. I civile Retssager kan det ikke være Andet, end at Parterne — afset fra egentlige Trangstilfælde — selv maa bekoste Procesførelsen, idetmindste forsaavidt Sagførerhjælp, Vidneudgifter og desl. angaaer. Heraf følger da atter, at Omkostningerne let ville komme til at overstige Sagens Værdi, naar den almindelige paa større og vigtigere Sager beregnede Procesmaade ubetinget og altid skulde benyttes. Den praktiske Følge heraf vilde da blive, at den mindre velhavende Del af Befolkningen blev udelukket fra Retshjælpen, idet det ikke kunde betale sig at forfølge selv den klareste og retfærdigste Sag, som man havde al Udsigt til at vinde. Parterne selv staa sig derfor bedst ved, at der organiseres en særligt paa Smaasager beregnet Procedure, selv om man derved maa opgive Noget af den fuldstændigere og grundigere Behandling, som skjænkes de betydeligere Sager. De væsentligste Lettelser for Parterne, som kunne og skulle opnaaes ved en saadan særegen simplere Procesform, ere navnlig, dels at de sættes istand til, idetmindste sædvanligvis, at undvære Sagførerhjælp, dels at Retshjælpen ydes dem i Nærheden af deres Hjem, uden at de eller i Reglen deres Vidner behøve at gjøre lange Rejser, dels endelig at Sagen netop paa Grund af Parternes Nærhed og Procesformernes Simpelhed som oftest kan tilendebringes hurtigere end ved Landsretten. Herved tabes vel i flere Hensseender Garantier, som Landsretsbehandlingen frembyder. At Proceduren i Reglen ikke ledes og føres af øvede Sagførere, bevirker, at den kan blive mindre grundig og instruktiv for Dommerne; at Paadømmelsen af Sagen betroes til en Enkeltdommer, formindsker Garantien for Dommens Rigtighed; at længere borte boende Vidner ikke afhøres umiddelbart for Dommeren, svækker Bevisets Paalidelighed. Men dette kan ikke være anderledes. Man er nødsaget til at foretrække en mindre fuldkommen Retshjælp for en mere fuldkommen, som ikke fornuftigvis kan benyttes.

De Særegenheder, som i Henhold til det Foranførte maa indtræde ved Underretsbehandlingen, ere følgende:

1) Parternes Forpligtelse til forud for Retsmøderne at tilvejebringe det fuldstændige

Digitized by Google

normale skriftlige Grundlag for Proceduren falder bort (§ 342). Det kan nemlig med temmelig Sikkerhed siges, at Parterne ikke let ville kunne rigtig og behørig skriftlig forberede Sagen paa den for Landsretsbehandlingen gjældende Maade, uden at de hertil maatte antage en Sagfører eller dog benytte og altsaa i Reglen betale anden sagkyndig Hjælp. Dernæst kan der vel ogsaa gaaes ud fra, at Underretssagerne om ikke altid, saa dog oftest, ville være saa simple, at slig skriftlig Forberedelse ikke behoves.

2) Det eneste Skrift, som fordres meddelt forud for det til den mundtlige Forhandling bestemte Retsmøde, er Sagsøgerens Klageskrift. Indstævnte erklærer sig mundtlig i Retsmødet over det. For i meget smaa Sager yderligere at lette Sagsøgeren Forpligtelsen til at afgive og tilstille skriftlig Klage, har § 343 paalagt Dommeren at være ham behjælpelig med at sætte Klagen i Pennen (omtrent som efter den gjældende Ret i Politisager), naar Sagens Værdi er under 40 Kr. Dokumenter, som skulle benyttes, paaberaabes i Klagen, men det paalægges ikke Sagsøgeren som Pligt at meddele Modparten Gjenpart, idet det forudsættes, at denne i Retsmødet sædvanligvis vil faae tilstrækkelig Tid og Lejlighed til at efterse dem, jfr. § 349. En anden Sag er, at Sagsøgeren, for at undgaa en mulig Udsættelsesgrund, kan finde sig foranlediget til at gjøre det, navnlig ved Dokumenter af større Omfang eller mere indviklet Indhold, jfr. § 349, sidste Stykke. Klageskriftet skal fremdeles indeholde en udtrykkelig Opfordring til Sagsøgte om i det første Retsmøde at fremkomme med de Dokumenter, han vil benytte til sit Forsvar. Varselsfristerne ere, som en Følge af, at det ikke paahviler Sagsøgte at afgive noget Tilsvarsskrift, satte kortere end med Hensyn til Landsretterne, og det er derhos anset for rigtigt at give Dommeren en fakultativ Myndighed til efter Omstændighederne at afkorte dem yderligere.

3) Efterat Klageskriftet er forkyndt og Gjenpart meddelt Indstævnte, kommer Sagen til mundtlig Forhandling paa den hertil bestemte Tid, jfr. §§ 344 og 346. Først i selve Retsmødet har Indstævnte at erklære sig over Klagen, og hans Paastand protokolleres da tilligemed Sagsøgerens, medmindre vedkommende Paastande i særskilt skriftlig Fremstilling fremlægges til Protokollen, en Fremgangsmaade, Dommeren kan anordne, hvor det efter Omstændighederne maa anses fornødent, f. Ex. hvor Paastandene omfatte mange Poster. Ligesom der kan tilstaaes Udsættelse hertil, saaledes kan det efter Udkastets Ordning ogsaa blive nødvendigt at udsætte Sagen, fordi Sagsøgeren ikke strax paa Stedet kan og bør erklære sig i Anledning af Indstævntes Forsvar. Herved kunne ganske vist unyttige Møder foranlediges, men dette kan ikke undgaaes, naar man mener at burde fritage Indstævnte for at give skriftligt Tilsvar en passende Tid førend Retsmødet og Sagsøgeren altsaa ikke i Forvejen veed, hvori Sagsøgtes Forsvar bestaar. I de fleste Tilfælde vil det formentlig, navnlig naar Parterne tænkes at møde selv, være muligt for Sagsøgeren at svare strax paa Stedet. Den Ordveksling, som i Retsmødet finder Sted imellem Parterne, foregaar under Dommerens Vejledning. Han skal altsaa ikke blot ved sine Spørgsmaal søge at skaffe sig selv Klarhed med Hensyn til de afgivne Erklæringers Mening og Indhold, men han skal — omtrent som i den nugjældende Politiretsprocedure — i det Hele betyde Parterne, hvilke Handlinger eller Beviser de skulle foretage eller fremskaffe — en Vejledning, hvortil Landsretten paa ingen Maade er forpligtet.

Med Hensyn til Protokolleringens Omfang og Indhold maa bemærkes, at den nødvendige Følge af, at Parterne ikke skulle tilvejebringe noget skriftlig Grundlag, maa blive, at Protokolleringen maa erstatte det Fornødne i saa Henseende. Det bestemmes som en Følge heraf for det Første, at Paastanden maa ordret protokolleres (jfr. § 348), og dernæst skulle, hvis Sagens Værdi overstiger 40 Kr. (§ 354), endvidere Parternes Erklæringer over Sagen efter deres væsentlige Indhold protokolleres. Endvidere bestemmes det, at Vidnernes Forklaringer m. v. efter deres væsentlige Indhold skulle protokolleres, fordi herved muligvis kan opnaaes, at fornyet Vidneførsel for Lands-

Digitized by Google

retten i Tilfælde af Paaanke kan spares (§ 359). Den herombandlede Protokollering maa ikke forveksles med de i § 84 2det Stykke omhandlede langt mindre betydningsfulde Optegnelser. Fra disse er den forskjellig i det meget vigtige Punkt, at her det Tilførte af Parterne og andre Vedkommende skal tiltrædes; derved faar heromhandlede Protokollering omtrent Karakter og Betydning som den, vi kjende i vor nugjældende Ret, f. Ex. ved Forhørs Optagelse og desl.

4) Ifølge § 345, jfr. § 155, henlægges Forligsmæglingen i disse Sager — dog med Undtagelse af Tyendesager paa Landet, for hvilke Udkastet opretholder den i Lov 10de Mai 1854 § 65 ff. anordnede Forligsmægling for den særlige Mægler i Tyendesager — til Dommeren, i Lighed med hvad der nu gjælder om Politisager. Forligsmæglingen taber neppe herved i Kraft eller Betydning, og den hele Fremgangsmaade vinder overmaade meget i Hurtighed og Simpelhed.

5) Angaaende Sagens videre Forhandling gives derefter en Række Regler i §§ 347—351.

For at fremme Sagen er det i § 347 bestemt, at Parterne ikke kunne fordre en afsondret Procedure af Formaliteten; thi i meget simple Sager, hvor Realitetsspørgsmaalet er lille og let, vil det befordre Hurtigheden, at hele Sagen procederes og paakjendes under Eet; navnlig vil man herved holde sig den Mulighed aaben, at Sagen kan afgjøres i eet Retsmøde, hvilket naturligvis er i høj Grad at ønske. Hvad angaar Modfordringers Fremførelse, bliver der ifølge § 348 sidste Stykke at forholde efter de almindelige Regler (§ 101). Da Modfordringer herefter i processuel Henseende skulle behandles som en Del af Forsvaret, vil den for Underretssager gjældende Grundsætning, at Indstævnte ikke behøver at forberede sin Procedure ved Skrift, ogsaa finde Anvendelse paa Modkravet. Dette behøver altsaa ikke forud at meddeles Sagsøgeren. At derimod denne i Reglen i Modkravs Fremsættelse vil have en god Grund til at forlange Udsættelse er en anden Sag.

Ifølge Udkastets almindelige Principer (jfr. § 167) er den i Klageskriftet optagne Paastand ikke endeligt bindende for Parten, men først ved Protokolleringen i Retsmødet afskjæres Adgangen til videre Forandringer uden Rettens Tilladelse. En Følge af denne Regel er Bestemmelsen i § 348 2det Stykke. Det er ikke Meningen, at der ubetinget skal paalægges den Part, som ved at forandre sin Paastand, giver Anledning til, at Sagen udsættes, Omkostningers Udredelse. Hensynet til den ulovkyndige Part, der fører sin Sag selv, nødvendiggjør overhovedet en større Lempelighed og Overbærenhed, end der er Grund til at udvise i Landsretssager, hvor Sagførere maa formodes i Reglen at komme til at optræde.

I § 349 handles om Dokumenters Produktion ved Underretterne. Udkastets Regler ere beregnede paa at spare Parterne den Møje og eventualiter Bekostning, som er forbunden med at skulle skaffe Gjenparter. I Almindelighed vil det vistnok være tilstrækkeligt, at Modparten i selve Retsmødet eftersér Dokumentet, da han jo i de allerfleste Tilfælde iforvejen nøje nok kjender dets Indhold, muligen endog selv er i Besiddelse af Gjenpart. Kun hvor Retten finder, at Dokumentets Gjennemsyn kræver længere Tid, kommer § 349 sidste Stykke til Anvendelse.

Selve den mundtlige Forhandling af Sagen foregaar iøvrigt væsentlig efter de samme Grundsætninger som Forhandlingen ved Landsretten, jfr. § 350. Naar ingen særskilt Bevisførelse skal finde Sted, bliver der altsaa i Reglen strax efter den første mundtlige Forhandling, der i Reglen foregaar i eet Træk, at afsige Dom. Fremgaar det derimod af de stedfundne Forhandlinger, at der savnes Bevis for Omstændigheder, som ville være af Betydning for Sagens Afgjørelse, bestemmer Retten ved Kjendelse, hvilke disse Omstændigheder ere, hvorefter Parterne enten i det samme eller i et nyt Retsmøde kunne foreslaa deres Beviser, der føres under Slutningsforhandlingen. Grundsætningerne for Behandlingen ere de samme, som indeholdes i § 179 ff., kun at det her aldeles overlades til Retten at afgjøre, om de forskjellige Retshandlinger skulle samles paa een eller fordeles paa flere Retsdage, samt hvor lange Mellemrummene skulle være hvad der tildels hænger sammen med, at Parterne ikke i Underretsproceduren saaledes som efter § 180

Digitized by Google

ere pligtige at give hinanden forudgaaende Meddelelse om, hvilke Beviser de ville foreslaae.

I § 351 gives Regler om Vidnepligten ved Underretterne. Dels paa Grund af Stridsgjenstandens mindre Betydning, dels fordi Parterne ikke kunne formodes at ville bære de betydelige Omkostninger ved at hente Vidner langvejs fra, er det Princip her søgt gjennemført, at Vidner ved Underretten i Reglen ikke skulle være pligtige at reise længere, end at de kunne komme frem og tilbage paa een Dag, og da Vidnepligten saaledes ikke bliver strengere end efter den nugjældende Ret, har man ment at kunne forsvare, at der ikke bliver Spørgsmaal om nogen Pengegodtgjørelse eller om Erstatning for Rejseudgifter til Vidnerne. Kun hvor et udenfor Retskredsen boende Vidne har mere end 3 Mile at reise paa Jernbane, er der givet det Ret til at fordre Rejseudgiften godtgjort.

Angaaende Virkningen af Udeblivelse henviser § 352 til Udkastets almindelige Grundsætninger dog med de Lempelser, som følge af, at ingen Forpligtelse til at fremkomme med skriftlige Sagsfremstillinger finder Sted ved Underretten, hvorfor de i den almindelige Procesmaade til Undladelse heraf knyttede Udeblivelsesvirkninger ikke komme til Anvendelse i Underretssager.

7) I § 354 fastsættes en Paaankeværdi, en saakaldet summa appellabilis, for Paaanke fra Underret til Landsret. Det er, navnlig i Lighed med hvad der gjælder om den offentlige Politiret i Kjøbenhavn, jfr. Lov 11te Febr. 1863 § 14, antaget, at 40 Kr. kunde være en passende Grænse. Er Sagen under denne Værdi, kan den i Almindelighed ikke appelleres. Imidlertid findes det dog rigtigt, at der er en Adgang til undtagelsesvis at faae Sagen undergivet Landsrettens Prøvelse, f. Ex. naar der bag den foreliggende Sags ringe Gjenstand ligger et Principspørgsmaal af formel eller materiel Natur. Da de administrative Bevillinger imidlertid ikke længere skjønnes at burde tilstedes, har Udkastet valgt, at lade Landsrettens Formand ved sit Skjøn afgjøre, om Paaanke uanset Sagens ringe Gjenstand undtagelsesvis skal tillades.

Ordentligvis kunne Underretssager over 40 Kr., naar de ere blevne indbragte for og afgjorte af Landsretten, ikke paaankes videre. Men da ogsaa her den enkelte Sags Beskaffenhed kan gjøre det ønskeligt og billigt, at Højesterets Afgjørelse af Spørgsmaalet kan faaes, er der organiseret en særegen Undersøgelse og Afgjørelse af dette Punkt i Analogi med de i § 304 fulgte Grundsætninger.

8) Paaankesystemet ordnes for Underretterne paa en anden Maade end ved Landsretterne, idet ikke blot Sagens juridiske Side kan gjøres til Gjenstand for fornyet Prøvelse af en højere Ret, men ogsaa Bevisspørgsmaalets Afgjørelse af Underretten kan paaankes. Herom maa i Almindelighed henvises til de indledende Bemærkninger ovenfor S. 18. Af det Anførte følger, at det hele Retsmiddelsystem her faaer en anden Skikkelse. Navnlig opstilles den Regel, at naar nogen af Parterne paastaar den affagte Dom forandret i Realiteten (ved Anke eller Kontraanke), være sig af den ene eller den anden Grund, indtræder en aldeles ny Forhandling for Landsretten, der er uafhængig af Underretsbehandlingen og kun bunden til de engang ved Paastandene afstukne Grænser, dog naturligvis saaledes, at de lovbestemte ved Udeblivelse i første Instants paadragne Retstab ikke kunne bortkastes ved almindelig Paanke, undtagen hvor der i Henhold til Grundsætningerne i § 327, 5° vilde være at indrømme ny Foretagelse af Sagen, hvis denne var bleven behandlet ved Landsret, jfr. § 358. Naar Paaanken alene vedrører Sagens Formalitet, saaledes at der i det Hele ved Landsretten kun skal afgjøres, om Annullation eller Hjemvisning bør finde Sted, bliver der ikke Spørgsmaal om nogen Gjentagelse af Forhandlingerne, men kun om en Kritik af den stedfundne Behandling paa det foreliggende aktmæssige Grundlag. Men saasnart nogen af Parterne vil søge Forandring i Realitetens Afgjørelse, stedes han til en aldeles ny Procedure og Bevisførelse for Landsretten (§ 358). Forsaavidt kan den stedfindende Procedure ikke kaldes en egentlig Prøvelse af Underretsbehandlingen, men det er i Virkeligheden en ny Forhandling af Sagen i det Hele for den højere Ret. Underretsdommen falder bort, idet den hele Foretagelse af Sagen ved Under-

Digitized by Google

retten i Virkeligheden synker ned til et forgjæves Forsøg paa Sagens Afgjørelse med mindre Besvær. I processuel Henseende er Behandlingen ved Landsretten at ligne ved en Behandling af Sagen i første Instants, og den foregaar derfor ogsaa efter de almindelige Regler for en saadan. Navnlig gjælder dette om Bevisførelsen, jfr. § 359. Reglen maa derfor være, at Vidner, Synsmænd og Parter paany skulle møde til Afhørelse; men paa Ulemperne herved bødes der dog i flere Henseender ved Lovforslaget. For det Første maa bemærkes, at det er en Selvfølge, at de Lempelser af Umiddelbarhedsprincipet, der tilstedes ved en Hovedforhandling for Landsretten som første Instants, ogsaa bør finde Anvendelse i Paaanketilfælde. Det bestemmes derfor i § 359 2det Stykke, at hvor Vidners Afhørelse efter de almindelige Regler skulde eller kunde finde Sted ved Underretten, kan Landsretten bestemme, at de ved Underretten allerede afgivne protokollerede Vidneudsagn skulle benyttes, idet der gaaes ud fra, at en fornyet Afhørelse ved Underretten i de fleste Tilfælde vilde være hensigtsløs. Men ogsaa hvor de i § 203 indeholdte Betingelser for, at Afhørelsen kan foregaa ved Underretten istedetfor for Landsretten selv, ikke ere tilstede, har man troet, at der burde aabnes Adgang til at undgaa den fornyede Afhørelse af Vidner og Synsmænd. I § 359 1ste Stykke, giver Lovforslaget derfor endvidere Retten Bemyndigelse til ifølge Sagens Beskaffenhed og øvrige Omstændigheder efter den ene Parts Begjæring at tilstede Benyttelsen af de ved Underretten protokollerede Vidneudsagn, en Bestemmelse, der navnlig er beregnet paa saadanne Smaasager, som ikke kunne bære Omkostningerne ved en fornyet Vidneførsel. At der ingen Grund er til at udelukke den fornyede Afhørelse, naar ingen af Parterne begjærer saadant og de saaledes begge ville bære de af en saadan flydende Udgifter, er formentlig klart.

Ved Siden af Paaanke maa der ogsaa for Underretternes Vedkommende være Adgang til at anvende Besværing til højere Ret. Ifølge § 360 kan dette Retsmiddel benyttes imod Underrettens Handlinger i samme Udstrækning som overfor Landsretten, ligesom ogsaa Fremgangsmaaden med de af Forholdets Natur flydende Lempelser er den samme.

Forskriften i § 361 forstaaes let. Det er klart, at naar hele Bevisspørgsmaalet kan indbringes under Paaanken, og naar Forhandlingen i Landsretten er aldeles ny, behøves Adgang til Forfriskning af Sagen ikke.

Femte Afsnit.

Om Fremgangsmaaden ved Intervention og ved Tilstævning af Trediemand under den imellem Parterne begyndte Retssag.

Medens de almindelige Betingelser for, at Intervention og Tilstævning kunne finde Sted, fremstilles andetsteds (se § 43 ff), gives i nærværende Afsnit de nærmere Regler for, under hvilke Former og paa hvilket Trin i Sagen de nævnte Skridt kunne foretages.

I §§ 362—367, jfr. § 372, omhandles Fremgangsmaaden ved Intervention i egentlig Forstand eller det, som i Systemerne plejer at kaldes Hovedintervention. Det ligger i den i Lovforslaget optagne Procesmaades Natur, at Adgangen til at intervenere ikke kan staa aaben paa ethvert Trin af Sagen (§ 372). Som Følge af den i Umiddelbarhedsprincipet begrundede Nødvendighed for at koncentrere den hele Bevisførelse i et bestemt enkelt Retsmøde maatte Intervention i hvert Fald være udelukket, naar Bevisforberedelsen er sluttet. Hvis den tilstedes efter det Tidspunkt, vilde derved bevirkes en Forstyrrelse i samtlige Forudsætninger for Bevisførelsen, og det til denne berammede Møde vilde efter al Sandsynlighed blive unyttigt. Man har imidlertid ikke troet at kunne blive staaende ved denne Begrænsning. Det maa vistnok erkjendes, at naar den mundtlige Forhandling om Sagens Realitet er begyndt, bør det ikke staa i Trediemands Magt ved at træde op og erklære Intervention at tvinge Parterne til at afbryde den paabegyndte Forhandling og saaledes at gaa et Skridt tilbage i den Procedure, de allerede

Digitized by Google

have tilbagelagt. Thi Trediemands Ret til at indtræde i Sagen bør ikke udstrækkes til at skade Parterne ved at nøde dem til at foretage Skridt i Proceduren om igjen, uagtet de ere fuldkommen lovlig iværksatte. Intervenienten skal derfor ifølge § 372 melde sig, inden de oprindelige Parter have begyndt Forhandlingen om Sagens Realitet.

Interventionen forberedes paa den i § 363 omhandlede Maade. Som det vil sees, gaar Lovforslaget ud fra, at en lettere og simplere skriftlig Forberedelse end den ellers foreskrevne kan være tilstrækkelig ved Intervention, fordi Parterne maa forudsættes i alle væsentlige Punkter at kjende Sagen og forsaavidt være forberedte nok til at kunne afgjøre, hvorledes de ville stille sig overfor Interventionen. Intervenienten har en kort Tid forinden det af de til Hovedsagens Behandling bestemte Møder, hvori han vil optræde, at tilstille hver især af de oprindelige Parter et Skrift, indeholdende Grundene til hans Søgsmaal samt den Paastand, han vil nedlægge, og ledsaget af Gjenparter af de Dokumenter, som han agter at benytte. Bliver der i Retsmødet, hvor Intervenienten i Forbindelse med Skriftets Oplæsning giver de fornødne yderligere Forklaringer om sit Søgsmaal, af nogen af de oprindelige Parter rejst Paastand om dettes Afvisning, fordi de almindelige Betingelser for Intervention benægtes at være tilstede, afgjøres dette Spørgsmaal ved en særskilt Kjendelse, som, forsaavidt den gaar ud paa Afvisning, af Intervenienten kan gjøres til Gjenstand for Besværing, hvorhos Intervenienten kan begjære Sagens videre Behandling udsat i den Anledning (§ 364). Admitteres derimod Interventionen, maa Anke herover fremsættes under Paaanken af Hovedsagen, naar denne er bragt tilende.

Ifølge Forholdets Natur maa de oprindelige Parter være berettigede til i Anledning af Interventionssøgsmaalet at fremkomme saavel med nye Dokumenter som med Tillæg til og Forandringer i de oprindelige Paastande (§ 365). Disse Forandringer eller Tillæg blive da at fremsætte til Retsbogen. Ligeledes maa Intervenienten, efterat der er givet ham Lejlighed til at gjøre sig bekjendt med de mellem de oprindelige Parter udvexlede Skrifter og Dokumenter, have Adgang til paa samme Maade at forandre eller udvide sine Søgsmaalsgrunde og Paastande. De i den Anledning fornødne Udsættelser kunne gives af Retten.

Bestemmelserne i §§ 366 gaae kun ud paa at gjøre de i §§ 102 og 103 indeholdte Grundsætninger anvendelige paa Interventionstilfælde, Noget, som i og for sig er saa naturligt, at det ikke behøver særligt at begrundes.

Reglen i § 367 behøver ingen videre Forklaring,

I §§ 368—370, jfr. § 372, omhandles Fremgangsmaaden ved den saakaldte Biintervention, hvorved en Trediemand blot indtræder i Sagen for at understøtte en Part, i hvis Paastands Gjennemførelse han har reelig Interesse. Efter Udkastets Tanke er Biintervenientens Procedure at betragte som et Tillæg til den Parts Procedure, han vil understøtte (§ 369 i Slutn.) Som Følge heraf maa Biintervenienten modtage Sagen i den Stilling, hvori den ved hans Indtrædelse befinder sig, og være bunden ved den indtil da førte Procedure. Frembeles er han kun berettiget til at gjøre Angrebs- og Forsvarsmidler gjældende i Sagen, forsaavidt de ikke komme i Modstrid med den Parts Procedure, han vil bistaa (§ 368). Hvad endelig angaar Tidspunktet for Biinterventionen, kan der ikke opstilles anden Grænse, end at det, som Parten selv er afskaaret fra at bringe frem, heller ikke kan gjøres gjældende af Biintervenienten. Iøvrigt har han Adgang til at intervenere paa ethvert Trin af Sagen, endog under Paaanken (§ 372 i Slutn.). Biintervenienten indtræder i Sagen derved, at han til Retten afgiver en skriftlig motiveret Begjæring om at maatte faae Adgang til at ytre sig i Sagen, hvilken Begjæring meddeles Parterne (§ 370). Paastaar nogen af dem Biintervenienten afvist, bliver dette Spørgsmaal at afgjøre paa samme Maade, som hvor et Interventionssøgsmaal paastaaes afvist. Om Maaden, hvorpaa Biintervenienten skal have

Digitized by Google

Adgang til at ytre sig i Sagen, træffer Retten Bestemmelse (§ 369).

I § 371 omhandles Fremgangsmaaden ved Tilstævning af Trediemand under den mellem Parterne begyndte Retssag. Finder Retten, at saadan Tilstævning i Henhold til § 45 bør tillades, maa Sagen udsættes, for at Sagsøgeren med sædvanligt Varsel kan meddele Tilstævnte sit Klageskrift og iøvrigt den sædvanlige Skriftveksling foregaa mellem disse Parter. Naar Skriftvexlingen er sluttet for alle Parters Vedkommende, vil derefter den mundtlige Procedure kunne foregaa paa almindelig Maade, ganske som om Retten paa Embedsvegne havde tilvejebragt en Forening af Sagerne ifølge § 102 2det Punktum. Dog er det naturligt, at de om Intervention i §§ 362, 366 og 367 givne Regler udtrykkelig erklæres anvendelige ogsaa paa Tilstævning. Ligeledes gjælder med Hensyn til Spørgsmaalet om, paa hvilket Trin af Sagen Tilstævning kan finde Sted, den samme Regel som for Interventionssøgsmaal, se § 372.

Sjette Afsnit.

Særegne Rettergangsarter.

I dette Afsnit omhandles de særegne Rettergangsarter, som behøves til at supplere det almindelige Processystem. Hertil høre for det Første Reglerne om Bevisers Førelse før Hovedforhandlingen (Kapitel I), Regler, der maa betragtes som et Tillæg til det hele Bevissystem. Derefter fremstilles i Kapitel II Exekutivprocessen, hvis Særegenhed navnlig bestaar i en til Gunst for Sagsøgeren opstillet Begrænsning af Indstævntes Realitetsforsvar. Kapitel III angiver Fremgangsmaaden i de Sager, med Hensyn til hvilke der undtagelsesvis anordnes skriftlig Behandling. I Kapitel IV gives de særegne Regler om Behandlingen af Ægteskabssager samt Sager, hvorunder Arvinger søge sig en bortebleven Persons Formue tilkjendt. Kapitel V omhandler den Fremgangsmaade, som skal iagttages, naar Nogen skal umyndiggjøres eller en Enke skal sættes under fast Lavværgemaal, Spørgsmaal, der efter det nye System ikke som hidtil behandles som Øvrighedssager, men blive at afgjøre ad Retsvejen. Endelig gives i Kapitel VI Reglerne om Fremgangsmaaden ved Erhvervelse af Mortifikations- eller Ejendomsdom.

Kapitel I.

Om Bevisers Førelse forend Hovedforhandlingen.

Det maa vistnok erkjendes, at der bør være en Adgang til at faae Beviser, som maa antages ellers at ville mistes, optagne, medens Tid er. De tyske Proceslove indeholde ogsaa Regler sigtende hertil; i den franske Code de procédure findes ingen udtrykkelige Bestemmelser derom, og i sammes Kilde, Ordonantsen af 1667, var endog enquête d'examen à futur udtrykkelig forbudt paa Grund af de Misbrug, som dreves med samme. Men den Omstændighed, at dette Forbud ikke er optaget i Code de procédure, har man i den nyere franske Praxis fortolket saaledes, at Forbudet er hævet, og at Bevisførelse à futur ikke længere er udelukket. I Rhinlandene har man derimod fulgt en modsat Opfattelse. Men Civilprocesloven for det tyske Rige har optaget de sædvanlige Regler om denne Art af Bevisførelse, jfr. §§ 447—455, Motiverne til Lovudkastet S. 289 ff. Efter nærværende Udkast ville de Betænkeligheder, som i Frankrig gjordes gjældende imod anticiperet Bevisførelse, iøvrigt aldeles ikke komme frem; thi Udkastets Bevissystem medfører ganske naturligt, at det paa slig extraordinær Maade optagne Bevis udenfor de Tilfælde, i hvilke Udkastets almindelige Regler hjemle en Afvigelse fra Umiddelbarhedsgrundsætningen, aldeles ikke maa benyttes, naar det paa den Tid, Hovedforhandlingen foregaar, er muligt at føre Vidnerne eller optage Syn og Skjøn paa sædvanlig Maade, jfr. § 380 2det Stykke. Der er saaledes ingen Fare for, at Parterne skulde søge at tilsnige sig slige Beviser, uden at nogen virkelig Nødvendighed er tilstede; thi de ville dog ikke derved kunne opnaa Noget, men tvertimod kun spilde de Penge, som i saa Henseende ere anvendte.

Digitized by Google

Adgang til anticiperet Bevisførelse maa gives med Hensyn til Vidner og med Hensyn til Syn og Skjøn. Derimod er der ingen Grund til at indrette en anticiperet Dokumentproduktion, og om en anticiperet Parts Ed kan der heller ikke være Tale, da dette Retsmiddel kun er subsidiært og i Reglen først benyttes, naar Bevisførelsens Udfald viser, at man maa gribe dertil.

Nærværende Kapitel omhandler al Bevisførelse, som ikke foregaar under Sagens sædvanlige Gang eller med andre Ord under Hovedforhandlingen, altsaa baade den Bevisførelse, som finder Sted længere eller kortere Tid, førend Sag er anlagt, og den, som finder Sted efter Sags Anlæg, men førend Hovedforhandlingen. Denne Adskillelse er af Betydning med Hensyn til Spørgsmaalet om, af hvilken Ret Bevisførelsen skal tilstedes m. v., jfr. § 374. Betingelsen er naturligvis, at der er Fare for, at en Opsættelse kunde forspilde Beviset, enten paa Grund af Vidnets Sygdom eller Bortrejse, eller fordi Forretningens Gjenstand er udsat for Forandring eller af lignende Grunde (§ 373), og Retten har, forinden Bevisførelsen tilstedes, at anstille en summarisk Undersøgelse herom. Tages Andragendet om Bevisets Førelse til Følge, har vedkommende Ret at foretage de fornødne Skridt til at fremme Sagen, altsaa navnlig udstede Indkaldelse til Vidnerne eller afgive Udmeldelsesdekret af Syns- og Skjønsmænd. Det er herved at bemærke, at det hele Instituts Formaal nødvendigvis kræver, at Retten kan afkorte Varslerne det mest mulige. Naar der er Tid dertil, bør Modparten tilkaldes ved Bevisoptagelsen; men selv om dette ikke kan ske, f. Ex. fordi han boer langt borte eller er fraværende, bør der dog gjøres, hvad der er muligt, for at varetage hans Tarv, og det er derfor i § 378 bestemt, at Retten i saa Fald skal beordre en i Kredsen boende Sagfører til at møde for ham. Det Salær, der herfor tilkommer Sagføreren, bliver da at udrede af den Part, som har begjært den særegne Vidneførsel eller Syns- og Skjønsforretning. Selve Bevishandlingen foregaar saameget som muligt, efter de almindelige Regler; Parterne kunne altsaa frit adspørge Vidner og Synsmænd, Vidnerne ere under de almindelige Betingelser i § 202, jfr. §§ 203 og 351, pligtige at reise, Syns- og Skjønsmænd ligeledes, jfr. § 225. Kun følger det af sig selv, at Bevisførelsens Resultat maa fixeres i Skrift for i sin Tid at kunne benyttes. Forsaavidt har Forholdet Lighed med de Tilfælde, hvor Vidner ikke afhøres under Hovedforhandlingen, men ved en Underret, jfr. §§ 203 og 224.

Endnu bemærkes, at det er fundet naturligt ogsaa at give Forskrifterne i dette Kapitel Anvendelse paa Førelsen af Beviser til Brug i Retssager, som ere anlagte eller skulle anlægges i Udlandet, kun med den af Bestemmelsen i § 144 2det Stykke følgende Lempelse, at de i Henhold til denne Bestemmelse beskikkede Sagførere træde i Parternes Sted, naar Bevishandlingen foretages efter Begjæring af udenlandsk Myndighed.

Kapitel II.

Om Exekutivproces.

Under dette Navn indbefattes — i Mangel af en bedre og for os mere forstaaelig Betegnelse — de Procesarter, i hvilke Sagsøgeren stilles paa den særlig begunstigede Maade, at Sagvolderen i sit Forsvar i Realiteten er indskrænket til visse bestemte Indsigelser, saaledes at Alt, hvad han ellers maatte have at indvende, kun kan komme frem i Skikkelse af Regressøgsmaal, efterat Dom er gaaet. Jo langsommere og mere indviklet den ordinære Procesmaades Gang er, desto større praktisk Trang vil der være til en afkortet Fremgangsmaade i klare Gjældssager, og desto større Udstrækning vil der være Opfordring til at give Exekutivprocessens Gjenstand. I den almindelige tyske Proces, hvis Regel i saa Henseende er i det Væsentlige optaget i den hannoverske Proceslov og den nye Civilproceslov for det tyske Rige, er Exekutivproces, foruden naturligvis i Vexelsager, anvendelig i alle Søgsmaal, der støttes paa purt Haandskrift, uden at nogen Vedtagelse i saa Henseende forlanges. I den fransk-rhinske Proces haves

Digitized by Google

derimod ikke nogen særegen Processform for likvide Gjældssager, men Trangen hertil er ogsaa mindre, dels fordi den almindelige Processmaades Gang er temmelig hurtig, dels fordi der haves den ejendommelige Retsregel, at Exekution uden Lovmaal og Dom kan finde Sted paa Grundlag af et for Notarius oprettet Gjældsbrev. I Udkastet er der fulgt en Middelvei. Paa den ene Side har man, da den almindelige Processes Gang i det Hele maa forudsættes at ville blive temmelig hurtig, ikke troet det nødvendigt at hjemle Exekutivproces i alle likvide Gjældssager, men paa den anden Side synes det dog naturligt og billigt at tilstede dens Brug ikke blot i Vexelsager, men ogsaa hvor Parternes egen Vedtagelse kan paaberaabes som Hjemmel. Herved holder man sig ogsaa i Overensstemmelse med den historiske Udvikling hos os.

Som Exekutivprocessens Gjenstand nævnes derfor i § 381 dels Sager, som svare til dem, der nu omhandles i Frd. 25de Jan. 1828, dels Vexelsager. Da Paragrafen i Bestemmelsen af dens Gjenstand holder sig ganske til den bestaaende Ret, er det at vente, at den vil blive fortolket i Overensstemmelse med den gjældende Praxis, og der vil saaledes ikke let opstaa nogen Tvivl om, hvilke Sager der falde ind under den. Det er naturligt at lade Sager i Anledning af ældre Gjældsbreve, i hvilke Forfølgning efter Frd. 25de Jan. 1828 er vedtaget, blive behandlede efter Reglerne i dette Kapittel, som om denne Lov var paaberaabt i dem, men en Bestemmelse herom bør rettest finde Plads i den Indførelseslov, hvorved i det Hele de fornødne Overgangsbestemmelser i sin Tid maa gives.

Paragrafen er med Forsæt affattet saaledes, at det fremgaar, at Sagsøgeren er raadig over, om han vil benytte Exekutivproces eller følge den sædvanlige Fremgangsmaade, en Sætning, som ifølge den gjældende Ret ikke indrømmes med Hensyn til Vexelsager. I § 382 er den Regel opstillet, at ingen tvungen Forligsmægling skal finde Sted i disse Sager, en Bestemmelse, som nu kun gjælder med Hensyn til Vexelsager, men som synes at burde overføres ogsaa paa de i § 381 Nr. 1 omhandlede Sager; derimod kunne Parterne selvfølgelig, naar de ere enige derom, møde frivilligt for Forligskommisionen og saaledes forskaffe Gjælden Exigibilitet.

Medens det ifølge § 385 med Hensyn til Formalitetsindsigelser har sit Forblivende ved den almindelige for Underretsproceduren i § 347 givne Regel, der i det Hele er saa hensigtsvarende som muligt ogsaa i disse Sager, fremsættes derimod i §§ 383—384 de særegne Forskrifter med Hensyn til Forsvaret i Realiteten, som udgjøre Exekutivprocessens Ejendommeligheder. Disse stemme i alt Væsentligt med den nu gjældende Ret og behøve neppe nogen yderligere Retførdiggjørelse. Dog bemærkes, at Modfordringer, hvis Fremsættelse efter den gjældende Ret kun er udelukket i Vexelsager, efter Udkastet heller ikke kunne gjøres gjældende imod de i § 381 Nr. 1 omhandlede Fordringer, medmindre Modfordringen selv gaar ind under samme Bestemmelse eller den indrømmes. Heri ligger dels en vistnok hensigtsmæssig Skjærpelse af den Betydning, som Vedtagelse af den særlig hurtige Forfølgning af Gjældsbreve har, dels opnaaes den størst mulige Lighed i Behandlingen af de to forskjellige Arter af Sager, hvori Exekutivproces kan finde Sted, hvad der i og for sig maa anses for ønskeligt.

Medens Reglerne om selve Processmaadens Ejendommeligheder saaledes i de væsentligste Punkter komme overens med den gjældende Ret, indeholder § 385 den vigtige yderligere Afvigelse fra Udkastets almindelige System, at de Sager, som forfølges i Exekutivprocessens Former, kunne anlægges ved Underretten, selv om de ellers, fordi deres Gjenstand er over 400 Kr., vilde henhøre under Landsret. Denne Regel letter i høj Grad Forfølgningen af disse Sager, og da der, naar Proceduren indskrænkes i Overensstemmelse med Exekutivprocessens Begreb, kun vil blive Tale om simple Kvæstioner og navnlig i Reglen intet Bevisspørgsmaal vil forekomme, synes der ikke at kunne være nogen Betænkelighed ved at lægge denne Myndighed i Underretternes Hænder. Men Betingelsen herfor er ogsaa, at den Grundsætning overholdes, at Sagen virkelig ikke maa udbrede sig udover Exekutivprocessens begrebs-

Digitized by Google

mæssige Omraade. Naar derfor Sagsøgeren i Anledning af Indstævntes Indsigelser selv finder sig foranlediget til at skride til en egentlig Bevisførelse ved Vidner, Syn og Skjøn eller Parternes Afhøring, maa Følgen heraf blive, at han i det Hele taber alle de af Exekutivprocessen flydende Fordele og saaledes ogsaa, at Sagen ikke længere hører hjemme for Underretten. Han maa derfor hæve den og anlægge Sagsmaalet paa sædvanlig Maade ved den Ret, som ifølge Sagens Beskaffenhed efter de almindelige Regler er kompetent altsaa ved Landsretten, naar Gjenstanden er over 400 Kr. Dog er det fundet billigt at gjøre en Undtagelse fra dette Princip i et enkelt Tilfælde, nemlig naar Citanten kun vil føre Vidner paa Dokumentets Ægthed. Det heraf opstaaende Bevisspørgsmaal er efter sin Natur i Reglen saa simpelt og uindviklet, at dets Afgjørelse synes at kunne betroes til Enkeltdommeren, og for Sagsøgeren vil der ved denne Undtagelse vindes meget, da det, naar den tilstedes, kun meget sjælden vil blive nødvendigt for ham at afstaa fra Exekutivprocessen og hæve Sagen. Det er en Selvfølge, at den efter Executivprocessens Grundsætninger foregaaede Underretsbehandling maa kunne paaankes; men ved Siden heraf maa der foregaa en Indskrænkning i det ellers for Paaanke fra Underret til Landsret i § 358 opstillede Princip, idet der i § 387 gives den naturlige Regel, at Proceduren i Paaankeinstantsen ikke kan antage noget andet Omfang, end Exekutivprocessens Grundsætninger tilstede. Som en Følge heraf vil der i Reglen ikke heller for Landsretten blive Spørgsmaal om en særskilt Bevisførelse, og den hele Paaanke vil derfor som oftest komme til at bevæge sig i simple og lette Former og hverken blive langvarig eller bekostelig. Om Paaanke til Højesteret vil der ifølge § 354 sidste Stykke saa godt som aldrig kunne være Tale i Sager af denne Natur.

Kapitel III.

Om skriftlig Behandling af Sager.

I de Lande, hvor mundtlig Rettergang herskер, er der sædvanlig aabnet Adgang til undtagelsesvis for visse Tilfælde at stille en væsentlig skriftlig Behandling af Sagen i Stedet for den almindelige Procesmaade. For denne Ordning ligger den Betragtning til Grund, at der undertiden kan forekomme Processer, som frembyde en saadan Mængde af Stridsspørgsmaal eller et saa vidtløftigt eller indviklet Faktum, at Retten ikke vel vil være i Stand til under en mundtlig Forhandling at vinde et fuldstændigt Overblik over Sagen. For saadanne Tilfælde er der da givet Retten Bemyndigelse til at anordne skriftlig Behandling, i Reglen dog saaledes, at der paa denne som bestemmende Grundlag foregaar en mundtlig Slutningsforhandling. En saadan Adgang til at fravige Mundtlighedsprincipet vil neppe heller ganske kunne undværes i det System, Kommissionen har bragt i Forslag. Vel tør det forudsættes, at en mundtlig Procesmaade i den Skikkelse, hvori det foreliggende Udkast har gjennemført den, i Almindelighed vil være i Stand til at gjøre Fyldest ikke blot i simple Sager, men ogsaa i vanskelige Tilfælde, naar Dommerens processledende Myndighed benyttes paa rette Maade. Men det lader sig dog ikke bestride, at der — om end kun rent undtagelsesvis — kan forekomme Retstrætter af en saa indviklet Beskaffenhed, at en Afvigelse fra Mundtlighedsprincipet er hensigtsmæssig, saasom vidtløftige Regnskabssager o. lign. Om Sagen er af denne Beskaffenhed, er iøvrigt et Spørgsmaal, hvis Afgjørelse maa overlades til Rettens Skjøn. Heri kunde vel synes at ligge en Fare for, at den skriftlige Behandlingsmaade, der efter Udkastets Forudsætning kun skal tjene som et Nødmiddel, faktisk vilde blive anvendt i større Udstrækning, fordi den stemmer med det hos os Tilvante og derfor formentlig falder i Sagførernes og Dommernes Smag. Men derfor er ingen virkelig Fare. Erfaringen har vist, at selv i Lande, hvor en lignende Overgang fra skriftlig til mundtlig Procedure har fundet Sted, f. Ex. i Hannover, har der kun vist sig en ringe og bestandig aftagende Tilbøjelighed til at gjøre Brug af den skriftlige Behandlingsmaade, hvorfor man tør antage, at denne Institution heller ikke hos os vi blive benyttet paa en Maade, som strider imod

Digitized by Google

det nye Systems Aand. Jo mere Dommerne og Sagførerne vænnes til den mundtlige Rettergang, jo større vil deres Utilbøielighed til at gribe til den besværlige og langsommie skriftlige Behandling erfaringsmæssig blive. Det vil derfor sikkert ogsaa hos os efterhaanden komme dertil, at skriftlig Behandling kun anvendes i sjældne Undtagelsestilfælde, og muligvis vil der senere engang ligesom i flere andre Lande opstaa Spørgsmaal om helt at afskaffe den, fordi den næsten ikke benyttes; men det vilde dog være for dristigt allerede nu at stille Forslag herom. Lovforslaget har derfor ikke vovet det, saameget mere som det er at forudse, at Adgangen til skriftlig Behandling i større Sager vil tjene ikke lidt til at forsone mange af dem, der nære en vis Frygt for den mundtlige Procedure, med det nye System og berolige deres Frygt for, at der skal stilles for store Opgaver til Dommernes og Sagførernes Evne til hurtigt efter en mundtlig Fremstilling at overse Sagen.

Hvad angaar den nærmere Ordning af den heromhandlede Procedure, hvile Udkastets Regler paa det Synspunkt, at Afvigelserne fra den almindelige Procesmaade ikke bør strækkes videre, end praktiske Hensyn kræve. Den Behandling, der kan anordnes i Henhold til nærværende Kapitel, fremtræder derfor ikke ubetinget som en helt igjennem skriftlig Proces, men, forsaavidt en særlig Bevisførelse skal foregaa, i Reglen som en skriftlig Procedure med mundtlig Slutningsforhandling. De Grunde, som tale for i et vist Omfang at bevare en skriftlig Procedure, finde nemlig ingen Anvendelse paa Bevisførelsen. Skriftlig Behandling egner sig navnlig for vidtløftige Regnskabssager og andre Sager, i hvilke Faktum indbefatter en stor Mængde Detailler, der ikke udgjøre et sammenhængende Hele, samt for Sager, i hvilke Faktum er meget indviklet, f. Ex. fordi tekniske Spørgsmaal komme med i Betragtning eller fordi graphiske Hjælpemidler maa sammenholdes med Fremstillinger eller desl. I saadanne Tilfælde kan det være hensigtsmæssigt at anordne en skriftlig Fixering af Stridspunkterne og overhovedet Parternes faktiske Anbringender, saaledes at en Indlægsveksling træder i Stedet for det Procesafsnit, der i den almindelige Procedure betegnes som den første mundtlige Forhandling. Derimod vil Bevisførelsen i disse Sager ordentligvis ikke frembyde en mere indviklet Karakter end i andre Tilfælde. Ofte vil slet ingen Bevisførelse ved Vidner, Syn og Skjøn eller Parternes personlige Afhørelse behøves, ofte vil Bevisførelsen indskrænke sig til nogle enkelte Punkter, medens Sagen iøvrigt udelukkende beroer paa skriftlige Legitimationsdokumenter. Der er derfor i de Sager, nærværende Kapitel har for Øje, ligesaa fuldt som i det almindelige System Grund til at bibeholde Umiddelbarhedsgrundsætningen, og da det — som tidligere paavist — i en Procedure, som hviler paa hin Grundsætning, nødvendigvis maa kræves, at Bevisførelse og Slutningsforhandling umiddelbart slutte sig til hinanden, maa ogsaa denne sidste blive mundtlig. Efter Udkastets Forudsætning skal der derfor ogsaa i de heromhandlede Sager regelmæssig finde en mundtlig Bevisforhandling Sted, forsaavidt overhovedet en saadan behøves, se § 392. Som det vil erindres, kan der imidlertid efter Udkastets almindelige Regler under visse Omstændigheder gjøres Undtagelse fra Umiddelbarhedsgrundsætningen. Naar der er gjort Brug af disse Bestemmelser, der selvfølgelig ogsaa finde Anvendelse i de heromhandlede Sager, og Beviserne altsaa foreligge skriftlig, vil det kunne være hensigtsmæssigt, at Sagen i det Hele behandles skriftlig. For saadanne Tilfælde har Retten derfor Bemyndigelse til at tillade Parterne inden bestemte Frister at fremlægge et skriftligt Indlæg fra hver Side i Stedet for den mundtlige Slutningsforhandling, se § 392 i Slutn.

Med Hensyn til de enkelte Paragrafer i Kapitlet bemærkes Følgende:

Bestemmelse om, at skriftlig Behandling skal finde Sted, kan Retten ifølge § 388 træffe ikke blot ved Processens Begyndelse, men paa ethvert Trin af Forhandlingerne. Det vil nemlig undertiden kunne stille sig saaledes, at de Grunde, der tale for en saadan Foranstaltning, først træde klart frem under Forhandlingernes Gang. Som det fremgaar af Paragrafens Affattelse kan skriftlig Behandling ikke

Digitized by Google

blot anordnes i Landsretssager, men ogsaa finde Anvendelse ved Underretten. Faktisk vil der vel sjældent være Brug for denne Behandlingsmaade i de Sager, som ere henlagte til Underretten; men da dennes Kompetence kan udvides ved Parternes Vedtagelse (§ 8), maa i al Fald af den Grund Adgang til skriftlig Behandling holdes aaben ogsaa for Underretssagernes Vedkommende. Imod den Bestemmelse af Retten, hvorved skriftlig Behandling anordnes, bør der formentlig ikke kunne anvendes noget Retsmiddel, se § 388 i Slutn.; de Hensigtsmæssighedshensyn, hvorefter Afgjørelsen maa træffes, kunne bedst vurderes af den Ret, for hvilken Sagen føres.

Hvor skriftlig Behandling er anordnet, bortfalder efter Forholdets Natur nødvendigvis det, som tidligere maatte være mundtlig forhandlet i Sagen, hvorimod de skriftlig fastslaaede Indrømmelser eller andre Erklæringer ikke ophøre at være bindende for vedkommende Part, fordi skriftlig Behandling bagefter anordnes. Den nye Procedure begynder med en under Rettens Ledelse stedfindende Indlægsvexling mellem Parterne, som kan strække sig til Duplik, se § 389. At disse Indlæg have en helt anden Betydning end de Processkrifter, der i den almindelige Processmaade gaa forud for den mundtlige Forhandling, er en Selvfølge. I den almindelige Processmaade gaar Skriftvexlingen mellem Parterne kun ud paa at forberede den mundtlige Forhandling, medens denne er det egentlige Grundlag for Sagens Afgjørelse. Retten skal altsaa ikke i Embeds Medfør paase, at den mundtlige Forhandling stemmer med de forberedende Processkrifter. Efter den Behandlingsmaade, som foreskrives i nærværende Kapitel, høre derimod Parternes Processkrifter, selv hvor en mundtlig Slutningsforhandling finder Sted, til det Grundlag, hvorpaa Dommen bygges, se § 394. Naar bortsees fra Bevisførelsen, er Skrift det alene Bestemmende ved Dommens Affigelse, saa at ikke blot Paastandene, men ogsaa Søgsmaalsgrunde, Indsigelser saavelsom overhovedet faktiske Anbringender alene kunne komme i Betragtning, forsaavidt de enten indeholdes i de skriftlige Indlæg eller ere optagne i Protokollen.

Iøvrigt er Proceduren i de heromhandlede Sager med fornøden Lempelse ordnet efter det samme Mønster, som følges i den almindelige Rettergang. Derfor kommer en lignende Sondring som den, der kjendes i den almindelige Processmaade, til Anvendelse her, idet Bevisførelsen og de dertil sig knyttende Spørgsmaal udskydes, indtil den ovenfor omtalte Indlægsvexling er sluttet. Naar dette Punkt er naaet, bliver Sagen at optage, og findes den da moden til endelig Paakjendelse, affiger Retten strax Dom paa det foreliggende helt skriftlige Grundlag. Finder Retten derimod, at der ikke paa dette Trin kan affiges Dom, fordi der mangler Bevis for Omstændigheder, som vilde være af Betydning for Sagens Afgjørelse, skal der, i Lighed med hvad der gjælder i det almindelige System, afgives en Kjendelse, hvorved det bestemmes, hvilke disse Omstændigheder ere, og i Forbindelse hermed berammes et Møde til Bevisførelsens Forberedelse, se § 390. Saavel denne som selve Bevisførelsen foregaar derefter i Overensstemmelse med de almindelige Regler, altsaa mundtlig, forsaavidt der ikke i Medfør af de almindelige Regler, jfr. §§ 181 Litr. b og c og §§ 96, 203 og 232, gjøres Undtagelse fra Umiddelbarhedsgrundsætningen (§§ 391—392). Ligeledes have Parterne strax mundtlig i Forbindelse med Bevisførelsen at fremsætte de yderligere Bemærkninger, som de ville knytte til deres tidligere skriftlige Udviklinger, alt forsaavidt ikke Retten i Henhold til sin i det Foregaaende omtalte Bemyndigelse tillader, at skriftlige Indlæg træde i Stedet for den mundtlige Slutningsforhandling. Naar Bevisforhandlingen er tilende, affiges Dom paa Grundlag af de skriftlige Indlæg i Forbindelse med den mundtlige Bevisførelse og de dertil sig knyttende Slutningsforedrag, eller de skriftlige Beviser og Slutningsindlæg, hvor saadanne benyttes, se § 394.

Om Virkningen af Parternes Udeblivelse gives der i § 395 Regler, som ere simple Konsekventser af Procedurens Beskaffenhed. Udebliver Nogen af Parterne i et Retsmøde, forinden Sagen ved Indlægsvexlingens Slutning optages, bliver den efter Bejæring af den mødende Part at paakjende paa Grundlag af

Digitized by Google

de mellem Parterne indtil da vexlede Procesſkrifter og Dokumenter. Udebliver Parten fra det til Bevisførelsens Forberedelse bestemte Retsmøde eller under Slutningsforhandlingen, bliver der at forholde efter den almindelige Procesmaades Regler om Udeblivelse.

Ifølge § 396 foregaar Dommens Afsigelse efter de almindelige Regler, altsaa gjennem mundtlig Votering, hvorefter Udkast til Dommen affattes efter Foranstaltning af Rettens Formand, jfr. §§ 281 og 282; dog er der af Hensigtsmæssighedshensyn givet Rettens Formand Bemyndigelse til at anordne skriftlig Stemmegivning, hvor Omstændighederne tale derfor.

Hvad angaar Paaanke, er det en Følge af Umiddelbarhedsgrundsætningens Fastholdelse i Bevisførelsen, at Rettens Bedømmelse af dennes Resultater ligesaa lidt her som i den almindelige Procesmaade kan undergives Prøvelse i Paaankeinstantsen, jfr. Grundsætningen i § 299. Ligeledes bliver der iøvrigt med Hensyn til Paaanke at forholde efter de almindelige Regler (§ 397) kun med den Forandring, at Dommen afsiges paa Grundlag af de vexlede Indlæg samt de gjorte Protokoltilførseler. At der i heromhandlede Sager ved Højesteret undtagelsesvis kan anordnes skriftlig Behandling (§ 398), stemmer med den almindelige Procesmaade, jfr. § 312.

Kapitel IV.

Om Behandlingen af Ægteskabssager samt Sager, hvorunder Arvinger søge sig en bortebleven Persons Formue tilkjendt.

I Overensstemmelse med den nugjældende Ret er Kommissionen gaaet ud fra, at der ikke er Grund til at afvige fra den almindelige Procesmaade for alle Ægteskabssagers Vedkommende, men at en særegen Procesform kun er fornøden i Sager angaaende Ægteskabs Ophævelse. Herved haves dog ikke blot de Sager for Øje, der gaa ud paa Skilsmisse i egentlig Forstand, men ogsaa de, der angaa et Ægteskabs Ophævelse af Ugyldighedsgrunde. I alle disse Sager er der — under den nye Procesmaade ikke mindre end efter det gamle System — Trang til visse Afvigelser fra de almindelige Rettergangsregler, navnlig til Betryggelse af det Offentliges Interesse i, at intet Ægteskab ophæves, uden at der foreligger en i Lovgivningen anerkjendt Ugyldigheds- eller Skilsmissegrund. Ligesom Udkastet fra dette Synspunkt har afgrænset Begrebet Ægteskabssager i fuldkommen Overensstemmelse med det hidtil bestaaende Processystem, saaledes stemme ogsaa de Regler, hvorigjennem Udkastet værner om det Offentliges Interesse i disse Sager, i Hovedtrækkene overens med, hvad der er hjemlet allerede i den gjældende Ret enten for alle de heromhandlede Sager eller dog visse Klasser af disse. For det Første skal det efter Udkastet paasees, at der altid gives Møde for Indstævnte ved en Sagfører (§§ 401 og 406), en Forskrift, der indeholder en videre Udvikling af den allerede i vor nugjældende Ret nedlagte Grundsætning, at der ikke kan afsiges Dom i disse Sager, uden at der er taget til Gjenmæle fra Indstævntes Side. Dernæst skal den Forpligtelse til at møde personlig for Retten og afgive Forklaring under Ed, som efter den bestaaende Ret paahviler Sagsøgeren i visse Skilsmissesager, ifølge Udkastet kunne gjøres gjældende i alle Ægteskabssager og imod begge Parter, om end selvfølgelig under forskjellig Tvang for Sagsøgerens og Sagsøgtes Vedkommende (§§ 402 og 403). Endelig fastholder Udkastet den altid paa dette Omraade anerkjendte Grundsætning, at indrømmende Proceserklæringer, Udeblivelse, Tavshed eller ubestemte Erklæringer ikke i disse Sager kunne begrunde de Virkninger, som ellers i borgerlige Retstrætter skulle eller kunne tillægges saadant Forhold, men alene komme i Betragtning som Bevismidler imod den Paagjældende (§ 404). Gjennem disse Regler tør det Offentliges Interesse i, at ugrundet Ophævelse af Ægteskaber forhindres, formentlig anses tilstrækkelig betrygget. Efter mange fremmede Lovgivninger (saaledes blant Andet de, der hvile paa det franſk-rhinſke System) skal den offentlige Interesse i alle Ægteskabssager repræsenteres af et særligt Organ, og dette Hverv henlægges da i Reglen til den samme Myndighed, der fungerer som offentlig

Digitized by Google

Anklager i Strafferetsplejen (i Frankrig le ministère public, i Tyskland die Staatsanwaltschaft). Denne Myndighed skal i det nævnte Øjemed overvære de mundtlige Forhandlinger, ligesom den har Adgang til at gjøre sig bekjendt med, hvad der iøvrigt fremkommer i Sagen. Den er derhos berettiget til at ytre sig i denne paa ethvert Trin af Forhandlingerne og til at fremdrage saadanne af Parterne forbigaaede Fakta og Beviser, som kunne tjene til at forebygge Ophævelse af Ægteskaber i Tilfælde, hvor Ophævelsen ikke vilde være retlig begrundet. Denne Ordning, som staar i nogen Forbindelse med den vidtgaaende Opgave, hine Lovgivninger i det Hele anvise den offentlige Anklagemyndighed, har Kommissionen ikke fundet tilstrækkelig Grund til at optage i det foreliggende Udkast. Ligesom Mangelen af en særlig Repræsentation for det Offentliges Interesse ikke vides at have medført mislige Følger under vor hidtil gjældende Procesmaade, saaledes vil en saadan Foranstaltning vistnok ogsaa kunne undværes i det nye System, saameget mere som dette dels gjennem det almindelige Princip, hvorefter Bevisførelsen er ordnet, dels ved de ovenomhandlede Udvidelser af de nugjældende Undtagelsesbestemmelser for Ægteskabssager har givet Retten kraftigere Midler til at hindre Kollusion imellem Parterne, end der efter den gamle Procesmaade stod til dens Raadighed. Derimod gjør Udkastet i en anden Retning Krav paa Statsanklagerens Optræden. Den offentlige Interesse paa det heromhandlede Omraade er nemlig ikke udtømt med Forebyggelsen af Ægteskabers Ophævelse uden lovlig Grund. I visse Tilfælde skal det Offentlige skride ind imod et formelt bestaaende Ægteskab, fordi det er indgaaet imod en Forbudsbestemmelse, der ubetinget kræver dets Opløsning. Bliver der anlagt Straffesag imod de Paagjældende for saadant Forhold, vil en Udtalelse af Ægteskabets Ugyldighed i Henhold til Lovudkastet om Strafferetsplejen § 3 Nr. 7 efter Statsanklagerens Paastand kunne optages i den Dom, hvorved Straffesagen afgjøres. Men da Omstændighederne kunne stille sig saaledes, at der ikke er Grund til Anlæg af Straffesag, bør der aabnes det Offentlige Adgang til ved en borgerlig Domssag at faae Ugyldigheden udtalt. Denne Fremgangsmaade, som ikke kan benyttes efter den bestaaende Lovgivning, fordi der savnes en Bestemmelse om, hvem der skulde reise en saadan Sag, er efter Udkastet muliggjort ved Bestemmelsen i § 407, der erklærer Anklageren for kompetent til at optræde som Sagsøger paa det Offentliges Vegne.

I § 399 fastsættes i Overensstemmelse med Udkastets Grundsætning for Ordningen af Retternes Kompetence, at Ægteskabssager blive at behandle ved Landsretten. I Forbindelse hermed gives de for Ægteskabssager særegne Værnethingsbestemmelser, altsaa Reglerne om, for hvilken Landsret Sagen skal indbringes. I den bestaaende Lovgivning haves der bortset fra det Tilfælde, at Skilsmisse søges i Henhold til Frd. 11te Septbr. 1839 § 16, ikke særegne Værnethingsregler for Ægteskabssager. Da Ægteskabet derhos efter vor Ret ikke i og for sig medfører den Virkning, at Hustruen faaer Mandens Værnething, vil det Spørgsmaal, hvor Sagen skal anlægges, nærmest bero paa, hvem af Ægtefællerne der er Sagvolder. En saadan Ordning maa imidlertid vistnok erkjendes at være mindre naturlig, ligesom den med Hensyn til det i § 407 omhandlede Søgsmaal, der anlægges af det Offentlige imod begge Ægtefæller i Forening, end ikke giver nogen Løsning af Værnethingsspørgsmaalet for det Tilfælde, at Ægtefællerne bo i forskjellige Retskredse. I de fremmede Lovgivninger, der saagodtsom alle foreskrive et særeget Værnething for Ægteskabssager, følges som Hovedregel den Grundsætning, at Sagen uden Hensyn til, hvem af Ægtefællerne der er Sagvolder, skal anlægges ved Mandens Værnething. Denne Regel maa vistnok i Almindelighed ansees for stemmende med Forholdets Natur og er derfor optaget i det foreliggende Udkast, dog med den nærmere Bestemmelse, at Mandens sidste Værnething heri Riget kommer i Betragtning, dersom han har forladt Landet eller det ikke vides, hvor han er. Uden en saadan Bestemmelse vilde Hustruen nemlig i mange Tilfælde være faktisk afskaaret fra at sætte sin Ret igjennem. Man har fremdeles fundet det ubilligt imod Hustruen at fastholde

Digitized by Google

den Grundsætning, hvorefter Mandens Bopæl eller Opholdssted bestemmer Sagens Værnething, ogsaa for det Tilfælde, at Separation fra Bord og Seng finder Sted eller Manden har forladt Hustruen. Det bestemmes derfor i Paragrafens Slutning, at Sag imod Hustruen i saa Fald bliver at anlægge ved den Ret, som ifølge de almindelige Regler i første Afsnit, Kapitel II er hendes Værnething.

Hvad angaar selve Behandlingsmaaden, foreskriver § 400, at der i Ægteskabssager bliver at forholde efter de almindelige for Landsretsproceduren gjældende Regler, dog med de nærmere Bestemmelser, som gives i nærværende Kapitel. Disse Afvigelser, som allerede ovenfor ere antydede, indeholdes i §§ 401—406. Ifølge § 401 skal der, hvis Sagsøgte ikke efter Modtagelsen af Sagsøgerens Klageskrift inden den i § 133 bestemte Tid afgiver Tilsvarsskrift og deri opgiver en til Sagens Udførelse for ham eller hende antagen Sagfører, af Sagsøgeren andrages paa, at der maa blive beskikket Sagsøgte en Forsvarer af det Offentlige. Forsømmer han dette, afvises Sagen. I Forbindelse med denne Forskrift staar Reglen i § 406, hvorefter Sagsøgtes Udeblivelse ikke medfører, at der overgaar ham Udeblivelsesdom i Henhold til § 286, men kun har til Følge, at Sagen udsættes, indtil der ved en af det Offentlige paa Sagsøgerens Begjæring beskikket Sagfører gives Møde i Sagen. Som tidligere fremhævet hvile disse Bestemmelser paa en allerede i den bestaaende Ret anerkjendt Grundsætning. Hvad angaar Salæret til den for Sagsøgte beskikkede Forsvarer, har man fundet det naturligst at lade det Offentlige udrede dette (§ 401 sidste Stykke), medmindre Processens Omkostninger paalægges Sagsøgeren som tabende Part; i saa Fald er der nemlig ingen Grund til, at han ikke ligesaavel skulde udrede det omhandlede Salær som de øvrige Omkostninger i Sagen.

Om Parternes Forpligtelse til personlig at fremstille sig for Retten til Afhørelse i Sagen handles i §§ 402 og 403. Som det vil erindres, gjælder efter Udkastets almindelige Procesmaade den Regel, at enhver af Parterne, naar Modparten forlanger det, af Retten kan indkaldes til personligt Møde for at afhøres, dog ikke under Ed. Efterkommer Parten ikke sin Forpligtelse i den nævnte Henseende, kan Retten fortolke saadant Forhold paa den for Modparten gunstigste Maade og navnlig henholde sig til dennes Forklaring (§§ 96 og 97). Det ligger i Forholdets Natur, at disse Regler ikke kunne anses for fyldestgjørende i Ægteskabssager. For det Første maa den Retten paahvilende Forpligtelse til i Embeds Medfør at paase, at den paaberaabte Grund til Ægteskabets Ophævelse virkelig er tilstede, naturlig føre til, at Retten i Ægteskabssager af egen Drift kan anordne en saadan Afhørelse og ikke blot, naar det forlanges af Modparten. Dernæst bør Afhørelsen i disse Sager kunne foregaa under Ed. Om man end har fundet Betænkelighed ved i det foreliggende Udkast at optage Parters Afhørelse under Ed som almindelig Regel, er der dog paa den anden Side ingensomhelst Grund til at opgive dette Oplysningsmiddel paa et Omraade, hvor det allerede længe har været i Brug hos os uden at have vakt nogen Forargelse. Ogsaa efter de nugjældende Regler for Ægteskabssagers Behandling kan det nemlig i de Tilfælde, hvor Parten er pligtig at fremstille sig til Afhørelse, af Retten paalægges ham at bekræfte sin Forklaring med Ed. Udkastets Regel er kun deri forskjellig fra den bestaaende Ret, at slig Afhørelse, som tidligere kun var hjemlet i enkelte Skilsmissesager og for Sagsøgerens Vedkommende, efter Udkastet kan anvendes i alle de i nærværende Kapitel omhandlede Ægteskabssager og det ikke blot for Sagsøgerens Vedkommende, men ogsaa overfor Sagsøgte, hvis denne bor eller opholder sig i Riget, Udvidelser, der ere i god Overensstemmelse med det nye System og tilvejebringe en yderligere Betryggelse af det Offentliges Interesse i disse Sager. Hvad angaar Hævdelsen af Parternes herombandlede Forpligtelse, maa den Grundsætning, at Retten skal forvisse sig om Ophævelsesgrundens Virkelighed, være til Hinder for at søge en tilstrækkelig Tvang til Opfyldelsen i en Bemyndigelse for Retten af den i § 97 angivne Beskaffenhed. I §§ 402—403 gives derfor nogle særlige Bestemmelser om dette Punkt. Den Tvang,

Digitized by Google

Udkastet hjemler overfor Sagsøgeren, svarer ganske til, hvad der nu er gjældende Ret, og kan i og for sig ikke fremkalde nogensomhelst Betænkelighed. Sagen bliver altså at afvise, hvis Sagsøgeren ikke efterkommer den omhandlede Forpligtelse (§ 402 i Slutn.). For Sagsøgtes Vedkommende indskrænker Virkningen sig til, at Udeblivelsen eller Vægringen efter Omstændighederne kan komme i Betragtning som Bevismiddel imod den Paagjældende, medens der ikke kan tillægges dette Forhold den videregaaende Retsvirkning, som ommeldes i § 97 (§ 403 i Slutn.).

Om Betydningen af indrømmende Proceserklæringer, Parternes Udeblivelse, Tavshed eller ubestemte Erklæringer gives der i § 404 Regler, som ganske stemme med den bestaaende Ret. Det Samme tør vistnok siges om Bestemmelsen i § 405, hvorefter der i Ægteskabssager ikke bliver Anvendelse for Parts Ed i den Skikkelse, hvori dette Institut forekommer i den almindelige Procesmaade, men kun saaledes, at Retten i de Tilfælde, hvor Parten afhøres under Hovedforhandlingen (§§ 402—403), kan paalægge Vedkommende at bekræfte hele sin under Afhørelsen afgivne Forklaring med Ed. Vel er der ingen Tvivl om, at der tidligere har gjældt en anden Regel i vor Ret; efter Christian den Femtes Lov kunde nemlig Parts Ed i den almindelige Skikkelse anvendes i alle Slags Sager uden Hensyn til, om Parterne have Raadighed over det Forhold, som er Sagens Gjenstand. Men efterhaanden som Benægtelseseed gik af Brug i Straffesager, er en tilsvarende Forandring vistnok i Praxis foregaaet for Ægteskabssagers Vedkommende. Hvad angaar Sigtelseseed, maatte dens Udelukkelse i Ægteskabssager, efterat Bestemmelsen i D. L. 1—14—7 var bortfalden, allerede følge deraf, at der ikke havdes særlig Lovhjemmel for dens Anvendelse i disse Sager. Til at hævde den Ordning, som saaledes har udviklet sig i Praxis, er der efter det foreliggende Udkast saameget mere Grund, som dette i Ægteskabssager har aabnet en videre Adgang til at afhøre Parterne under Ed, end der er hjemlet i den bestaaende Lovgivning.

Endnu bemærkes, at de særegne Bestemmelser om Indstævningsmaaden og Stævnevarselets Længde, som den bestaaende Lovgivning indeholder for visse Ægteskabssager (Frd. 29de Maj 1750 § 1 og 11te September 1839 § 16 jfr. § 9), ikke ere optagne i Udkastet, da dettes almindelige Regler i saa Henseende maa anses tilstrækkelige ogsaa i Ægteskabssager.

Med Hensyn til Bestemmelsen i § 407 henvises til de indledende Bemærkninger til dette Kapitel.

I § 408 gives nogle Bestemmelser om Behandlingen af Sager, hvorunder en bortebleven Persons Arvinger ifølge Frd. 11 September 1839 søge sig hans Formue tilkjendt enten til Frugtnydelse eller til Ejendom. For disse Sager har man nemlig anset det for rigtigt, i Lighed med, hvad der ogsaa er anerkjendt i den nugjældende Ret, tildels at give de samme Undtagelsesbestemmelser, som finde Anvendelse i Ægteskabssager. Saaledes er det i Overensstemmelse med Frd. 11te September 1839 gjort Arvingerne til Pligt efter Rettens Anordning at fremstille sig for at afgive edelig Forklaring angaaende de Omstændigheder, paa hvilke Sagens Afgjørelse beror. Fremdeles skal der efter Udkastet i disse Sager drages Omsorg for, at et Forsvar for den Bortebleune møder, en Foranstaltning, som vel ikke er paabudt i vor nuværende Lovgivning, men finder sin Begrundelse i lignende Hensyn som dem, der have ført til Bestemmelserne i §§ 401 og 406.

Kapitel VI.

Om den Fremgangsmaade, som skal iagttages, naar Nogen skal umyndiggjøres eller Enke skal sættes under fast Lavværgemaal.

Efter den bestaaende Lovgivning foregaar, som bekjendt, Afgjørelsen af de Spørgsmaal, Overskriften til nærværende Kapitel angiver, ad den sædvanlige Øvrighedsvej. Denne Fremgangsmaade, der i lang Tid har været fulgt hos os, stemmer ikke med, hvad der i de europæiske Lovgivninger er den almindelige

Digitized by Google

Regel og tør vistnok endogsaa — naar bortsees fra det norske Retsomraade, der ogsaa i denne Henseende endnu har bevaret Fællesskabet med den danske Ret — betegnes som en enestaaende Ordning. I saagodtsom alle europæiske Stater*) gjælder den Regel, at Spørgsmaal om Umyndiggjørelse afgjøres ad Retsvejen, om end under Former, der mere eller mindre afvige fra den almindelige processuelle Fremgangsmaade. En judiciel Behandling af disse Sager betragtes ganske almindelig som en Garanti, der ikke kan være Spørgsmaal om at opgive ved Afgjørelser af saa indgribende Betydning, og de Reformer, der fremtræde i de nyere Love og Udkast, gaa nærmest ud paa at forøge Garantien ved at knytte den judicielle Afgjørelse til saa betryggende Former, som det er muligt at tilvejebringe. Ligesom det allerede herefter laa nær i Forbindelse med den almindelige Omordning af vort Retsvæsen, som Kommissionen har havt til Opgave at forberede, ogsaa at optage det Spørgsmaal, om der maatte være Grund til at søge tilvejebragt en Forandring i de hos os bestaaende Regler for Fremgangsmaaden i Umyndiggjørelsessager, saaledes blev der af Justitsministeriet i Slutningen af 1871 under Henvisning saavel til de ovenfor paapegede Forhold som til den Indflydelse, den forestaaende Adskillelse mellem Doms- og Øvrighedsmyndigheden maa udøve paa Spørgsmaalets Afgjørelse, rettet en særlig Opfordring til Kommissionen om at gjøre Sagen til Gjenstand for Overvejelse og eventuelt inddrage den under de Rettergangsforslag, det paahviler Kommissionen at udarbejde. Efterat Kommissionen i Overensstemmelse hermed har underkastet denne Sag en nøje Drøftelse, er man kommet til den Overbevisning, at Umyndiggjørelse ikke bør vedblive at være en administrativ Sag. Vel maa det indrømmes, at der ikke hidtil hos os har kunnet paavises Misbrug af den Administrationen paa dette Omraade tilkommende Myndighed. Det er derhos ubestrideligt, at den nuværende Fremgangsmaade fra et Henfigtsmæssighedssynspunkt frembyder visse Fordele, idet den er hurtig, billig og bedre end nogen anden Ordning i Stand til at tage skaanende Hensyn til de Privates Interesser. Men naar Spørgsmaalet er, ad hvilken Vej man bedst kan tilvejebringe en for alle Tider og Forhold betryggende Afgjørelsesmaade, lader det sig ikke benægte, at Afgjørelsens Henlæggelse til Domstolene vil give en større Garanti, end den nuværende Ordning kan yde. Dette Hensyn bør efter Kommissionens Formening stilles i første Række, hvor der er Spørgsmaal om en i Personens Retsstilling saa dybt indgribende Foranstaltning, og — som det nærmere vil fremgaa af det Følgende — kan det fyldestgjøres, uden at de væsentligste af de Fordele, den nuværende Afgjørelsesmaade frembyder, behøve at opgives. Kommissionen maatte derfor allerede i Henhold til denne Betragtning anse en Overgang til det i Europa almindelig fulgte System for tilraadelig. Men hertil kommer endnu, at den Adskillelse af Doms- og Øvrighedsmyndigheden, hvorpaa den af Kommissionen foreslaaede Retsorganisation hviler, medfører en særegen Hindring for under det nye System at bibeholde den hidtil hos os fulgte Fremgangsmaade med Hensyn til Umyndiggjørelse. Efter den bestaaende Lovgivning er det — bortset fra Kjøbenhavn — Skifteforvalteren, hvem det tilfalder at afgjøre det heromhandlede Spørgsmaal, dog ikke i hans Egenskab af Dommer, men saaledes, at der imod hans Afgjørelse haves Rekurs til Overøvrighederne, en Ordning, som efter hele den Dobbeltstilling, de nuværende Underdommere indtage, ikke frembyder nogen særlig Ulempe. Under det nye System vilde det derimod aabenbart været lidet naturligt at henlægge Afgjørelsen til Enkeltdommeren i første Instants under Rekurs til Øvrighederne i højere Instants, og vilde man paa den anden Side i Overensstemmelse med det Princip, som iøvrigt følges i Systemet, overlade Afgjørelsen til Politimesteren, sees det let, at en saadan Ordning vilde frembyde en ganske anden Fare end den, der var forbundet med den admini-

*) Dette gjælder saaledes om England, Frankrig, de tyske Stater, samt Sverig og Holland.

Digitized by Google

strative Afgjørelse i de nuværende Underdommeres Haand.

Medens Kommissionen af de ovenfor fremhævede Hensyn eenstemmig har tiltraadt den Grundsætning, at Spørgsmaal om Umyndiggjørelse bør afgjøres ad Retsvejen, har det derimod været Gjenstand for Tvivl, under hvilke Former Sagens Behandling ved Domstolene skal foregaa. Der har vel været Enighed om, at det af Hensyn til de heromhandlede Sagers Beskaffenhed ikke er muligt at blive staaende ved de almindelige processuelle Former; men Spørgsmaalet har drejet sig om, hvor langt man tør fjerne sig fra disse. Paa den ene Side er den Betragtning gjort gjældende, at Sager om Umyndiggjørelse for Størstedelen ville frembyde saa liden Tvivl, at de ikke gjøre Krav paa en egentlig processuel Behandling, men uden Betænkelighed kunne henvises til Afgjørelse under lignende simple Former som de, der for Tiden anvendes ved Spørgsmaalets Afgjørelse ad Øvrighedsvejen. Herigjennem vilde man da undgaa de Udgifter, hvormed Gjennemførelsen af en Proces er forbunden, og paa samme Tid opnaa den Hurtighed i Afgjørelsen, der jævnlig vil være nødvendig, for at den Paagjældende i rette Tid kan blive forhindret fra at raade over sin Formue. Fra dette Synspunkt har Kommissionen særlig taget under Overvejelse, om det maatte kunne overlades til Underretten at træffe Afgjørelsen uden forudgaaende kontradiktorisk Forhandling dog saaledes, at der forbeholdtes Vedkommende Adgang til, hvis de ikke vilde slaa sig til Ro ved den af Underretten trufne Afgjørelse, at faae Sagen behandlet ved Landsretten i Form af en egentlig Proces. Man har imidlertid i Betragtning af disse Sagers Betydning fundet afgjørende Betænkelighed ved i en saadan Udstrækning at opgive den Garanti, en Behandling i processuelle Former frembyder. Vel lader det sig ikke bestride, at der hyppigt vil forekomme Tilfælde af saa utvivlsom Beskaffenhed, at hin Garanti kunde undværes; men det er neppe muligt at drage en praktisk brugbar Grænse i denne Henseende. Navnlig synes det betænkeligt at lade den mere betryggende Behandlingsmaade bortfalde, blot fordi der ikke rejses Anke i Sagen fra den Paagjældendes Side, idet denne selvfølgelig ofte vil være en saa lidet handledygtig Person, at der ikke kan bygges Noget paa hans Passivitet overfor den i første Instants trufne Afgjørelse. Ser man hen til de fremmede Lovgivninger, vil det ogsaa findes, at disse i Almindelighed binde Afgjørelsen til en egentlig Proces. Dette er saaledes Tilfældet saavel i England som i Frankrig. Af særlig Betydning er Udviklingsgangen i Tyskland. Her har der hidtil i enkelte Stater bestaaet en anden Ordning; men i den nye Civilproceslov for hele Riget er det nu fastsat, at Afgjørelsen skal træffes under Iagttagelse af Processormen, og i Lovudkastets Motiver fremhæves det, at de under det bestaaende System vundne Erfaringer nokſom have godtgjort Nødvendigheden af en saadan Behandling.

Ligesom Udkastet i Henhold til de ovenfor udviklede Grunde fastholder som *almindelig* Regel, at Spørgsmaal om Umyndiggjørelse skulle behandles under Form af en Proces, saaledes er det fremdeles fundet rettest at henlægge Afgjørelsen til Landsretten. Dette stemmer med Udkastets almindelige Princip, som der vistnok ikke er Grund til særligt i disse Sager at fravige. Naar det først er givet, at Afgjørelsen skal træffes i processuelle Former, altsaa efter forudgaaende kontradiktorisk Forhandling, vil der neppe i nogen Retning kunne vindes Væsentligt ved at henvise Sagen til Underretten. Hvad angaar Hurtighedshensynet, er det saaledes indlysende, at Gjennemførelsen af en Proces, uanset om den foregaar ved Landsret eller Underret, altid vil medtage saa megen Tid, at hint Hensyn under begge Forudsætninger maa fyldestgjøres ad en særegen Vej, hvorom nærmere i det Følgende. Og hvad Billighedshensynet angaar, vil det, — navnlig naar hensees til den offentlige Anklagers Optræden i disse Sager — i Reglen heller ikke kunne medføre nogen særdeles væsentlig Forskjel, om Sagen behandles ved den ene eller anden Ret. I al Fald synes dette Hensyn ikke at burde komme i Betragtning overfor den Betydning, det har, at Afgjørelsen i disse undertiden paa et vanskeligt Skjøn beroende Sager træffes af

Digitized by Google

en kollegialt besat Ret. Udkastet fastholder derfor, at disse Sager i Almindelighed skulle for Landsretten.

Fra den Grundsætning, at Spørgsmaal om Umyndiggjørelse skulle afgjøres gjennem en Proces for Landsretten, opstiller Udkastet et Par Afvigelser som have deres Grund i praktiske Hensyn. For det Første har Kommissionen forment, at en simplere Form kunde være tilstrækkelig, naar Andragendet om Umyndiggjørelse er udgaaet fra den Paagjældende selv eller i al Fald denne ikke indvender Noget imod det, efterat han af Underdommeren, til hvem Andragender om Umyndiggjørelse altid først skulle indgives, er opfordret til at møde og erklære sig over det Da Spørgsmaalet under denne Forudsætning nærmest kun staar paa, om der er tilstrækkelig Grund til at paabyrde det Offentlige Bestyrelsen af Vedkommendes Formue, har man ikke fundet Betænkelighed ved i disse Tilfælde at overlade til Underdommeren uden foregaaende kontradiktorisk Forhandling endeligt at afgjøre, om Umyndiggjørelse skal finde Sted (§ 411 1ste Stykke). Dernæst er der for de Tilfælde, i hvilken den endelige Afgjørelse overensstemmende med Hovedreglen først kan træffes efter en Proces ved Landsretten, aabnet Adgang til Affigelse af et foreløbigt Umyndiggjørelsesdekret. Som allerede tidligere fremhævet vil der jævnlig være Trang til uden Ophold at kunne gjøre en Person umyndig for at forebygge, at han ikke i den Tid, der hengaar mellem Andragendets Fremkomst og Umyndiggjørelsesdekretets Affigelse, tilsætter sin Formue ved ødelæggende Dispositioner. Dette Hensyn, som fuldkommen fyldestgjordes ved den hidtil bestaaende Ordning, bør ikke opgives i det nye System. Udkastet har derfor tillagt Underdommeren Bemyndigelse til strax forinden Sagens Indsendelse til Landsretten at affige et foreløbigt Umyndiggjørelsesdekret, dersom Umyndiggjørelsesgrundene findes at være sandsynliggjorte ved de fremlagte Beviser og der kan antages at være Fare forbunden med Opsættelse (§ 411 sidste Stykke). Dette foreløbige Dekret træder i Kraft strax, og det vil saaledes opnaaes, at Umyndiggjørelsen efter Udkastet kan komme med den samme Hurtighed som efter den hidtil gjældende Ret.

Hvad angaar den nærmere Fremgangsmaade ved Umyndiggjørelsen, omhandle §§ 409—411, hvorledes Sagen reises, og hvilke Skridt Underdommeren har at foretage i den, medens Proceduren for Landsretten fremstilles i §§ 412—416, jfr. § 420.

I § 409 bestemmes, hvem der er berettiget til at fremsætte Andragende om Umyndiggjørelse. Man er herved i Overensstemmelse med fremmede Lovgivninger gaaet ud fra, at foruden Vedkommende selv maa visse ham nærstaaende Personer være beføjede til at reise Sagen, og at det derhos af Hensyn til den Interesse, det Offentlige har i Spørgsmaalets Afgjørelse, maa paahvile Øvrigheden i fornødent Fald at træde supplerende til. Som Private, der ere berettigede til at reise Sagen, nævnes i § 409 1ste Stykke Paagjældendes Ægtefælle, Slægtninge, Værge, Kurator eller Lavværge. Andragendet kan altsaa fremsættes af enhver Slægtning, hvor fjern end Forbindelsen er. Man har ikke fundet tilstrækkelig Grund til at fastsætte en Grænse i saa Henseende, da man dog i hvert Fald maatte medtage alle arveberettigede Slægtninge og Kredsen allerede herigjennem vilde blive saa vid, at Begrænsningen neppe vilde faae praktisk Betydning. Alle de under Opregningen indbefattede Personer ere lige berettigede til at begynde Sagen; de senere nævnte ere altsaa ikke undergivne den Begrænsning, at de først kunne optræde, naar de Foranstaaende i Rækken ikke ville sætte sig i Bevægelse.

Medens der tilkommer de ovenfor anførte Personer samt Paagjældende selv en selvstændig Beføjelse til at bringe Spørgsmaalet for Domstolene, ville andre Private, der maatte ønske at fremkalde en Umyndiggjørelse, være henviste til at forelægge Øvrigheden saadanne Oplysninger, som kunne bestemme den til at skride ind. Finder Øvrigheden i Henhold til de Oplysninger, som ad denne eller anden Vej ere komne den i Hænde, tilstrækkelig Grund til at reise Sag, sker dennes Forfølgning efter § 409 2det Stykke ved den offentlige Anklager. At der paalægges Anklageren det herombandlede Hverv, tør vistnok antages ikke at ville med-

Digitized by Google

føre nogen Ulempe for hans øvrige Embedsvirksomhed. Vel er Antallet af Umyndiggjørelser ikke ubetydeligt;*) men ligesom det tør paaregnes, at Andragende ikke sjælden vil blive fremsat af Paagjældende selv eller hans Nærmeste, saaledes ville disse Sager i Reglen være saa simple og lidet vidtløftige, at deres Gjennemførelse kun i ringe Udstrækning kan lægge Beslag paa Anklagerens Tid. Efter mange fremmede Lovgivninger paahviler det endvidere den offentlige Anklager at medvirke i de Sager om Umyndiggjørelse, der anlægges af Private; men til at tilraade en saadan Medvirkning har Kommissionen ikke fundet tilstrækkelig Grund, idet lignende Hensyn som de, der i Bemærkningerne til forrige Kapitel fremhævedes for ikke at gjøre Brug af Statsanklageren i Ægteskabssager udenfor de i § 407 omhandlede Tilfælde, ogsaa gjøre sig gjældende i Sager om Umyndiggjørelse.

Ifølge § 410 indledes Sagen altid med, at der til vedkommende Underdommer indgives skriftligt Andragende, saavidt muligt ledsaget af skriftlige Beviser for de Omstændigheder, ved hvilke Umyndiggjørelsen skal begrundes. Skjønnes yderligere Oplysninger fornødne, kan Underdommeren gjøre Vedkommende opmærksom herpaa og opfordre ham til at tilvejebringe dem, ligesom han kan indkalde den, der søges umyndiggjort, til at møde for ham. Herigjennem bliver det muligt for Underdommeren at tilvejebringe det fornødne Grundlag for Afgjørelsen af de Spørgsmaal, som i § 410 henvises til hans Afgjørelse, dels om endelig Umyndiggjørelse, forsaavidt Andragendet er udgaaet fra den Paagjældende selv eller denne dog ikke indvender Noget imod det, dels om det foreløbige Umyndiggjørelsesdekret, som i andet Fald efter Omstændighederne kan blive at affige af Underdommeren. Om Grunden til disse Spørgsmaals Henlæggelse til Underdommeren henvises forøvrigt til den ovenfor givne Udvikling.

Ere Betingelserne for Spørgsmaalets endelige Afgjørelse ved Underdommeren ikke forhaanden, har denne at indsende Andragendet og de samme ledsagende Beviser i Forbindelse med saadan skriftlig Erklæring, hvortil han maatte finde Grund, til Formanden for den Landsret, under hvilken han staar. Ved Landsretten bliver derefter Sagen at behandle efter de for Landsretsproceduren gjældende almindelige Forskrifter (§ 420 1ste Stykke) med enkelte af det Offentliges Interesse og Sagens øvrige særegne Beskaffenhed følgende Lempelser, se §§ 412—416. Ifølge § 412 skal der saaledes af Landsrettens Formand, saa snart Sagen er indkommet til Retten, beskikkes en Sagfører til at varetage dens Tarv, som søges umyndiggjort, hvis ikke en Sagfører anmelder sig som antagen af denne selv. Nødvendigheden af den heromhandlede Foranstaltning er indlysende, hvor Andragendet om Umyndiggjørelse støttes paa den Paagjældendes Aandssvaghed. Men selv hvor Andragendet støttes paa anden Grund, saasom Ødselhed, føre dog lignende Hensyn som de, der ligge til Grund for den tilsvarende Regel i Ægteskabssager, til ikke at tilstede en Umyndiggjørelse, uden at der er taget til Gjenmæle i Sagen. Derefter berammer Landsrettens Formand til Sagens mundtlige Forhandling et Retsmøde, til hvilket begge Parter indkaldes ved Foranstaltning af Formanden. Efter de heromhandlede Sagers Beskaffenhed har man ikke anset det fornødent at kræve en saadan forberedende Skriftveksling, som i den almindelige Procesmaade gaar forud for den mundtlige Forhandling. De af Underretten indsendte Aktstykker, med hvilke Indstævntes Sagfører forudsættes at have havt behørig Leilighed til at gjøre sig bekjendt forinden Retsmødet, ville vistnok afgive et tilstrækkeligt Grundlag. I det til den mundtlige Forhandling ansatte Retsmøde bliver det, efterat Parterne have ytret sig, at bestemme, om der allerede paa Grundlag af de foreliggende skriftlige Beviser og Erklæringer kan træffes endelig Afgjørelse i Sagen, eller om en yderligere Bevisførelse behøves (§ 413). Findes Andragendet om Umyndiggjørelse allerede efter de foreliggende Oplysninger at burde afvises som ugrundet, ophæver Landsretten det foreløbige Umyndig-

*) I Kjøbenhavn alene var saaledes Antallet af Umyndiggjørelser efter Gjennemsnit af Femaaret 1868—1872 25 aarlig.

Digitized by Google

gjørelsesdekret, dersom et saadant maatte være affagt af Underdommeren. Skal yderligere Bevisførelse foregaa, berammes der hertil et senere Retsmøde, i hvilket da Parterne maa fremstille de Vidner og Skjønsmænd og fremkomme med de andre Beviser, som de formene at kunne benytte og forskaffe. Derhos kan Retten, hvor den finder Grund dertil, af egen Drift indkalde den, der søges umyndiggjort, til at møde til Afhørelse for den, en Afvigelse fra de almindelige Regler, som begrundes ved disse Sagers særegne Beskaffenhed. At der jævnlig vil være Grund for Retten til i Medfør af § 76 at lade den nævnte Afhørelse foregaa for lukkede Døre, er en Selvfølge. Naar Bevisførelsen er sluttet, finder endelig Afgjørelse Sted i Sagen. Rettens Afgjørelser træffes efter frit Skjøn, og der kan altsaa ikke af indrømmende Proceserklæringer, Tavshed eller ubestemte Erklæringer flyde de Virkninger, som efter de almindelige Regler i borgerlige Sager skulle eller kunne tillægges saadant Forhold; men slige Omstændigheder kunne alene komme i Betragtning som Bevismidler. Heller ikke kan der i Tilfælde af Sagsøgtes Udeblivelse træffes Afgjørelse i Henhold til § 286; men Sagen maa i saa Fald udsættes, indtil der er truffet fornoden Foranstaltning til, at der kan blive givet Møde for Sagsøgte. Udebliver derimod Sagsøgeren, vil Sagen i Reglen være at afvise; dog kan Retten udsætte den, dersom Omstændighederne give Grund hertil (§ 415).

Hvad angaar Afholdelsen af Sagens Omkostninger, gives der i § 416 nogle Regler, som vistnok ville findes stemmende med Forholdets Natur. Bliver Paagjældende umyndiggjort, er det givet, at Foranstaltningen er truffen i hans Interesse, og Omkostningerne bør derfor paalægges ham. Ligesaa klart er det, at han ikke bør afholde Omkostningerne, naar Andragendet om Umyndiggjørelse ikke tages til Følge. Derimod synes det naturligt i dette Tilfælde at lade den, som har rejst Sagen, bære Omkostningerne. Heri vil tillige ligge en Modvægt imod ugrundede Andragenders Fremsættelse. Er Sagen rejst af Øvrigheden, blive Omkostningerne, hvis Andragendet ikke tages til Følge, at paalægge det Offentlige, for hvem denne Forpligtelse ikke kan have nogen videre økonomisk Betydning.

Den Fremgangsmaade, der efter det Anførte skal følges ved Umyndiggjørelse i egentlig Forstand, bliver efter § 417 ligeledes at anvende, naar Andragende om, at Enke maa sættes under fast Lavværgemaal, fremsættes af Andre end hende selv. Derimod gives der i § 417 2det Stykke en særlig Bestemmelse for det Tilfælde, at en Enke selv begjærer at blive sat under en fast Lavværge. Medens det ivrigt er en i vor Ret anerkjendt Grundsætning, at Ingen bør have Adgang til at blive umyndiggjort, blot fordi han selv ønsker en saadan Foranstaltning, har det vistnok længe været almindelig antaget i Praxis, at en Enkes Begjæring om at sættes under fast Lavværgemaal kan tages til Følge uden videre Undersøgelse, og skjønt denne Praxis ikke kan anses for stemmende med D. L. 3—17—42, har man dog fundet det rettest at stadfæste en Fremgangsmaade, der har været fulgt i saa lang Tid. Kun er det en Følge af Udkastets Princip, at Bestikkelsen i det nye System bliver at meddele af en Ret, i dette Tilfælde naturligst Underretten.

Bestemmelsen i § 418, der gaar ud paa at sikre den hurtigst mulige Iværksættelse af de i Anledning af Umyndiggjørelsesdekretet fornødne Foranstaltninger, trænger ikke til nærmere Forklaring.

I § 419 omhandles den Fremgangsmaade, der bliver at iagttage, naar Umyndiggjørelsesdekretet begjæres ophævet, fordi Grunden til denne Foranstaltnings Vedbliven formenes at være bortfalden. Da den Trang til hurtig Indgriben, der saa hyppigt er forhaanden ved Umyndiggjørelser, ikke gjør sig gjældende i det heromhandlede Tilfælde, skal Andragendet om Umyndiggjørelsens Ophævelse ikke indleveres til Underdommeren, men umiddelbart tilstilles vedkommende Landsrets Formand. Andragendet kan fremsættes af de Samme, der ifølge § 409 kunne rejse Sag om Umyndiggjørelse, altsaa ogsaa af den Umyndiggjorte selv. Dog er det til Forebyggelse af, at Retten bebyrdes med ugrundede Andragender, hvortil efter Erfaringens Vidnesbyrd Umyndiggjorte ere meget tilbøjelige, fundet

Digitized by Google

retteſt for det Tilfælde, at Begjæringen fremkommer fra en paa Grund af Sindssvaghed Umyndiggjort eller Andre paa hans Vegne, at knytte Adgangen til Retsforhandling til den Betingelſe, at Andragendet er ledſaget af en Læges Anbefaling. Skal Andragendet ikke, fordi en ſaadan mangler, lades upaagtet, har Landsrettens Formand til Sagens Foretagelſe at beramme et Retsmøde, om hvilket der, forſaavidt Andragendet er udgaaet fra den Umyndiggjorte, ſkal meddeles hans Værge betimelig Underretning. Hvad angaar Sagens videre Behandling for Retten, har man troet at kunne blive ſtaaende ved en ſimplere og mindre formløs Fremgangsmaade end den, der følges ved Umyndiggjørelſer. Navnlig er det ikke fundet nødvendigt at anordne en egentlig kontradiktoriſk Forhandling, men Afgjørelſe træffes, efterat Retten har hørt den Paagjældende og prøvet de af ham fremførte Beviſer.

Ifølge § 420 kan Paaanke af Landsrettens Beſlutninger i de i nærværende Kapitel omhandlede Tilfælde ikke finde Sted. Da Afgjørelſen i disſe Sager hviler paa et Skjøn, vilde Paaanke være unyttig i et Proceſsyſtem, ſom ikke giver Adgang til ny Bedømmelſe af Beviſsſpørgsmaalet. Heller ikke er der Grund til at overføre de i tredie Afſnit, Kapitel II. givne Regler om ny Foretagelſe af Sagen ved ſamme Ret, idet Spørgsmaalet om Umyndiggjørelſe eller Ophævelſe af denne Foranſtaltning til enhver Tid kan optages paany.

Kapitel VI.

Om Fremgangsmaaden ved at erhverve Mortifikations- eller Ejendomsdom.

Overgangen til det nye Proceſsyſtem maa efter Forholdets Natur medføre nogle Forandringer i de hidtil gjældende Regler om den formelle Fremgangsmaade, der bliver at følge i Mortifikationsſager. Derimod har man ikke fundet Grund til at gribe ind i de beſtaaende Regler om, hvem der kan ſøge Mortifikation og hvilke Dokumenter der kunne mortificeres, eller angaaende Retsvirkningerne af Mortifikation. Disſe Spørgsmaal falde udenfor Civilproceſſen og maa afgjøres efter Henſyn, der ere ganſke uafhængige af den gjældende Proceſsform. Beſtemmelſerne i det foreliggende Kapitel angaa derhos — ſom allerede antydet i dets Overſkrift — kun de Tilfælde, i hvilke Mortifikationen er betinget af forudgaaende retslig Forfølgning og Dom, medens den Række Lovbud, der give Adgang til at opnaa Mortifikation uden Jagttagelſe af ſaadan Fremgangsmaade, t. Ex. med Henſyn til Sparekasſebøger, i det Hele blive uberørte af Udkaſtets Beſtemmelſer.

Af de Forandringer i de paa dette Omraade gjældende Regler, ſom Udkaſtet har bragt i Forſlag, er den væſentligſte Beſtemmelſen i § 422, der henviſer Afgjørelſen af det Spørgsmaal, om Mortifikationsſtævning maa udſtedes, til Retskjendelſe i Stedet for de hidtil brugelige adminiſtrative Bevillinger, en Forandring, der ſtemmer med det forøvrigt af Udkaſtet fulgte Syſtem og heller ikke er ganſke uden Forbillede i den gjældende Ret, ſe Lov om Oplagshuſe af 23de Februar 1866 § 9. At dernæſt Afgjørelſen af det heromhandlede Spørgsmaal er henlagt til Landsretten, ſtemmer med Udkaſtets almindelige Princip, ligeſom det ogſaa i og for ſig er af Betydning ved disſe Afgjørelſer at have den Betryggelſe, ſom en Kollegialrets Kjendelſe afgiver. Endelig vil det viſtnok findes naturligt, at den ſamme Ret, ſom træffer den nysnævnte Afgjørelſe, ogſaa ſkal behandle ſelve Mortifikationsſagen. Denne ſkal derfor uden Henſyn til Sagens Værdi gaa til Landsretten. Et andet Spørgsmaal er, om der maatte være Grund til, hvor Sagens Værdi er ringe, at lade indtræde en Lempelſe i Omkoſtningerne; men dette Spørgsmaal, hvis Løsning ikke hører hjemme i det foreliggende Udkaſt, vil frembyde ſig, til hvilken Ret end Mortifikationsſagen henlægges.

§ 421 optager i det Væſentlige de nugjældende Værnethingsregler, kun udtrykte paa en ſimplere Maade. Forſaavidt ikke Dokumentet er et Pantebrev i faſt Ejendom, henviſer Udkaſtet, i Overensſtemmelſe med hvad der ogſaa efter den beſtaaende Lovgivning er den almindelige Regel, Mortifikationsſagen til

Digitized by Google

Retten paa det Sted, hvor Dokumentet er udstedt. I fremmede Lovgivninger lægges hyppigt Vægten paa Opfyldelsesstedet; men det kan lettere tænkes at være Gjenstand for Tvivl, hvor Opfyldelsen rettelig maa antages at skulle foregaa, end hvor Dokumentet er udstedt, da dette sidste er et rent faktisk Spørgsmaal, som i Reglen let kan besvares og ordentligvis endog vil være tilstrækkelig oplyst ved selve Dokumentets Indhold. For det sjældnere forekommende Tilfælde, at disse Regler ikke lade sig anvende, f. Ex., fordi Dokumentet er udstedt af en dansk Undersaat i Udlandet, har man ikke fundet det nødvendigt i Lighed med den gjældende Ret at henvise Værnethingets Fastsættelse til en Afgjørelse, som træffes for hvert enkelt mødende Tilfælde; men Sagen skal i saa Fald efter Udkastet altid anlægges i Kjøbenhavn, en Regel, som neppe kan medføre nogen praktisk Ulempe.

I §§ 422—425 gives der Regler om Fremgangsmaaden, som bliver at følge ved Afgjørelsen af det Spørgsmaal, om Mortifikationsstævning maa udstedes. Herom skal der til Landsretten for det Sted, hvor Mortifikationssagen i Henhold til § 421 vil være at anlægge, indgives skriftlig Begjæring, ledsaget af Oplysninger, som vise, at den, der søger Mortifikation, er berettiget til at erholde den, og navnlig om Maaden, hvorpaa Dokumentet er frakommet ham, hvorhos det paagjældende Dokument selvfølgelig, for at der overhovedet skal kunne være Tale om at mortificere det, maa betegnes med en saadan Tydelighed, at det ikke kan forveksles med andre. Selve Afgjørelsen træffes ved Kjendelse i et Retsmøde, hvor Retten, forinden der tages Beslutning i Sagen, kan stille Spørgsmaal til Andrageren, som derfor skal tilsiges til Mødet. Udebliver han eller befindes hans Svar ufyldestgjørende, kan Retten nægte ham at udstede Indkaldelsen. Efter flere fremmede Lovgivninger kan det paalægges Andrageren at beedige sin Forklaring. Men ligesom man overhovedet i det foreliggende Udkast har lagt an paa saa lidt som muligt at gjøre Brug af Partsed, saaledes har man ogsaa i det heromhandlede Tilfælde troet at kunne undvære det nævnte Institut, der ikke paa dette Omraade har været i Brug under det ældre hos os bestaaende System og endnu mindre synes at kunne være nødvendigt i det nye, som gjennem Andragerens Afhørelse — for hvilken han selvfølgelig maa staa til Ansvar efter Straffebestemmelserne om falsk Forklaring for Retten — giver et Middel til Sagens Oplysning, der ikke tidligere havdes.

En Fordel ved den nye Ordning er, at Afgjørelsen af Spørgsmaalet om Mortifikationsstævningens Tilstedelighed kan gjøres til Gjenstand for Paaanke, dersom Indkaldelses Udstedelse nægtes. Derimod bliver der i modsat Fald selvfølgelig ikke Spørgsmaal om Paaanke paa dette Trin, men Sagen gaar videre. Ifølge § 425 kan den, der vil anke over, at Udstedelse af offentlig Indkaldelse er nægtet ham, under Form af Besværing indanke Landsrettens Kjendelse for Højesteret, som da afgjør Sagen paa Grundlag af den indgivne skriftlige Begjæring med tilhørende Oplysninger i Forbindelse med den Protokoltilførsel, som i Henhold til § 424 sidste Stykke foretages ved Landsretten angaaende de til Andrageren stillede Spørgsmaal og af ham afgivne Svar.

Reglerne for selve Mortifikationssagens Behandling indeholdes i §§ 426—431. Sagen indledes med en offentlig Indkaldelse, som udfærdiges af Retten i Overensstemmelse med den indgivne Begjæring og derefter af den, der søger Mortifikation, foranstaltes bekjendtgjort i de offentlige Tidender. Indkaldelsen sker ifølge § 427 til en af Retten bestemt Retsdag, som ikke maa falde tidligere end 12 Uger og ikke senere end 1 Aar efter Indkaldelsens tredie Indrykkelse i de offentlige Tidender. Denne Ordning, der gjør det muligt ved Fastsættelsen af Varslets Længde at tage Hensyn til det enkelte Tilfældes Beskaffenhed maa vistnok foretrækkes for den hidtil gjældende almindelige Regel, hvorefter Varselet altid var Aar og Dag og saaledes hyppigt blev længere, end det kunde anses for nødvendigt, jfr. herved Lov om Oplagshuse af 23de Februar 1866 § 9, der for denne Lovs Omraade gav en lignende Forskrift om Varselets Ansættelse som den, der i nærværende Udkast er foreslaaet som al-

Digitized by Google

mindelig Regel. Iøvrigt svare Udkastets Bestemmelser om Indkaldelsens Indhold i alt Væsentligt til de bestaaende.

Efter den gjældende Ret antages den Omstændighed, at Nogen melder sig i Henhold til den udgaaede Indkaldelse og fremsætter Indsigelse, i og for sig at maatte være til Hinder for, at der kan gives Mortifikationsdom. Herved tillægges der imidlertid den angivne Omstændighed en videregaaende Virkning, end der efter Sagens Natur synes at kunne tilkomme den. Den naturlige Ordning er vistnok, at den, der søger Mortifikation, naar det under en særskilt Sag er blevet endelig afgjort, at den fremkomne Indsigelse er ugrundet, opnaar ganske den samme Stilling, som om der ikke fra først af var mødt Nogen. I Overensstemmelse hermed fastsættes det i § 428 2det Stykke, at Sagsøgeren, naar Nogen møder i Henhold til Indkaldelsen og fremsætter Indsigelse, er berettiget til, forsaavidt Retten ikke i den brugte Fremgangsmaade ser nogen Hindring derfor, at forlange Mortifikationsdom afsagt med udtrykkeligt Forbehold af den Mødendes Ret. Spørgsmaalet om den Mødendes Ret til at modsætte sig Mortifikationen bliver da at afgjøre under en særskilt Sag, med Hensyn til hvis Anlæg og Udførelse i Ét og Alt forholdes efter de almindelige Regler, se § 429. Det er ikke fundet nødvendigt at give en bestemt Regel om, hvilken Part der skal anlægge Sag, enten den, der søger Mortifikation, eller den, som har rejst Indsigelse derimod, men det overlades til Parterne selv, hvem af dem der vil tage Initiativet. Bliver Sagens endelige Udfald, at den imod Mortifikationen rejste Indsigelse forkastes, faar den Mortifikationssøgende ifølge § 430 samme Retsstilling, som om den oprindelig med Forbehold afsagte Mortifikationsdom var givet uden saadant.

I § 431 udtales, at Mortifikationsdomme som saadanne, hvad enten de ere affagte med eller uden Forbehold, ikke kunne angribes ved Paaanke undtagen paa Grund af Fejl eller Mangler ved den brugte Fremgangsmaade eller paa Grund af, at Tilfældet ikke egner sig til Mortifikation. At Paaanke maa kunne bygges paa sidstnævnte Grund, er aldeles klart efter den nye Ordning. Forøvrigt maatte det herombandlede Punkt ogsaa efter den gjældende Ret kunne indbringes for Domstolene som et Spørgsmaal, om Administrationen har overskredet sin Kompetence ved Mortifikationsbevillingens Meddelelse.

Ifølge § 432 sidste Stykke berører det foreliggende Udkast ikke Bestemmelserne i Frd. 28de Marts 1845 § 17 om Adgang for Pantebogernes Bestyrere til at erhverve Dom til Udslettelse af forældede Hæftelsesbreve. Disse Bestemmelser angaa et Forhold af helt anden Beskaffenhed end den Mortifikation, der udgaar fra Parten. Derimod skulle Udkastets Regler finde Anvendelse paa den i Lov 23de Februar 1866 § 9 omhandlede Mortifikation af Oplagsbeviser, dog saaledes, at det for disse Tilfælde, i Overensstemmelse med hvad der er hjemlet i den nævnte Lov, ved Kjendelse kan bestemmes, at de oplagte Varer imod Sikkerhedsstillelse kunne udleveres eller afhændes, forinden Varselet er udløbet.

Efter § 433 skulle Udkastets Bestemmelser om Mortifikation med de af Forholdets Natur flydende Lempelser ogsaa komme til Anvendelse, naar Nogen vil søge Ejendomsdom efter forudgaaende offentlig Indkaldelse. Den gjældende Rets Regler om Adgangen til at søge saadan Ejendomsdom saavelsom om Retsvirkningerne af den blive derimod iøvrigt ikke berørte af Udkastet, se § 434.

Syvende Afsnit.

Om Rettens Tvang til Forpligtelsers Opfyldelse.

I nærværende Afsnit indeholdes dels Reglerne om Eksekution i egentlig Forstand og dertil sig sluttende Tvangsauktion eller den almindelige Anvendelse af Tvangsmyndigheden, som finder Sted i Henhold til Dom, offentligt Forlig eller anden Akt, som Lovgivningen dermed har sat i Klasse, dels Reglerne om den Anvendelse af Tvangsmyndigheden, som Udkastet undtagelsesvis i Overensstemmelse med den

Digitized by Google

gjældende Ret hjemler for en vis Kreds af Tilfælde, uden at der foreligger et saadant Grundlag, (Udpantning samt Udsættelses- og Indsættelsesforretninger.)

Første Hovedafdeling.

Om Exekution og Tvangsauktion.

Saavel efter den franske Ret som efter den nye Civilproceslov for det tyske Rige, der forsaavidt har optaget den hidtil kun i enkelte tyske Retsterritorier, navnlig det rhinske og det hannoverske, bestaaende Ordning, er Tvangsmyndighedens Udøvelse for en væsentlig Del henlagt til en underordnet Betjent (huissier, Gerichtsvollzieher), som ikke har nogen Jurisdiktion og ikke forudsættes at være Jurist. Han handler vel under et almindeligt Tilsyn af Retten; men naar kun det fornødne Exekutionsgrundlag haves tilstede, iværksætter han selvstændigt og paa egen Haand efter Rekvirentens Forlangende de exekutive Handlinger uden Hensyn til, at der fra Domfældtes Side fremsættes Indvendinger. Hvis denne skal kunne standse Exekutionen, maa han forevise et Inhibitorium fra en Ret, og det er altsaa for Retten, at han, for at opnaa Udstedelsen af et saadant Inhibitorium, maa fremkomme med sine Indsigelser mod Exekutionen, hvorimod Exekutionsbetjenten ikke kan tage disse Indsigelser under Paakjendelse. Naar Exekutionen er sket, foretager eller foreståar derefter den samme Betjent Forauktioneringen af det Gods, hvori der er gjort Exekution, forsaavidt det ikke er fast Ejendom. Exekution i faste Ejendomme og deres Forauktionering (den saakaldte Subhastation) foreståaes derimod af Stedets Ret (Enkeltdommeren.)

Som det vil sees (§ 437), har Udkastet ikke foreslaaet en saadan Ordning indført her i Landet, men det har bevaret den gjældende Rets Regel, hvorefter Exekutioner foretages af en med Jurisdiktion udrustet Embedsmand, Kongens Foged, der er i Besiddelse af de Egenskaber, som udfordres for at være Dommer. Man har nemlig ikke kunnet finde det tvivlsomt, at denne Ordning, hvor ivrigt Betingelserne for den ere tilstede, frembyder væsentlige Fordele fremfor det i de ovennævnte Lovgivninger fulgte System. Hvis man overdrager Udførelsen af Exekutioner til en underordnet Betjent uden Jurisdiktion, maa der enten opstilles den Regel, at denne Betjent skal fravige Forretningen, saasnart Domfældte overhovedet gjør nogen Indsigelse mod dens Fremme, indtil Indsigelsen er paakjendt af Retten, eller ogsaa maa det, som efter hine Proceslove, være Reglen, at Forretningen ubetinget nyder Fremme uden Hensyn til de fremkomne Indsigelser. Men begge Ordninger medføre Ulemper, som derimod undgaaes, naar Exekutor saaledes som efter vor gjældende Ret forsynes med Jurisdiktion, saa at han strax paa Stedet kan paakjende de fremkomne Indsigelser og, hvis han finder dem ugrundede, fremme Forretningen. At Exekutor er istand hertil, er en betydelig praktisk Fordel. Det hører nemlig, som bekjendt, ikke til Sjældenhederne, at der fremkommer Indsigelser mod en Exekution, selv hvor Grundlaget for denne er en Dom. Og vil man, som Udkastet i Overensstemmelse med vor tidligere Retsudvikling har foreslaaet, anerkjende offentligt Forlig samt under visse Betingelser Pantebrev i fast Ejendom som Exekutionsgrundlag (§ 435 2° og 3°), fremtræder det som særlig nødvendigt, at Exekutor har Myndighed til at paakjende de forskjellige Indsigelser mod disse Akters Gyldighed, som kunne fremkomme. Endelig maa endnu erindres, at Udkastet ligesom den gjældende Ret i visse Tilfælde (Udpantning samt Udsættelses- og Indsættelsesforretninger) hjemler Anvendelse af Tvangsmyndigheden til Rettigheders Gjennemførelse, uagtet der ikke foreligger noget af de nysnævnte Grundlag og saaledes er en endnu nærmere liggende Mulighed for Indsigelsers Fremkomst.

Det fortjener ogsaa at bemærkes, at der i senere Tider i Frankrig har hævet sig Stemmer mod den ovenfor beskrevne Ordning, f. Ex. Regnard, idet man har foreslaaet at henlægge Exekutioners Udførelse til Fredsdommerne. Paa den anden Side har vel, som ovenfor bemærket, den nye Civilproceslov for det tyske Rige, om end med nogen Lempning,

Digitized by Google

indført den rhinske Rets Gerichtsvollzieher-Institut i hele Riget, et Skridt, der i Lovudkastets Motiver erklæres at ville blive af ikke ringe Betydning for Retsforfølgningens Fremme. Men naar denne Ordning er bleven roest saameget i Tyskland, bænger dette sammen med den uheldige Maade, hvorpaa Tvangsmyndighedens Udøvelse var ordnet efter den hidtil i en stor Del af Tyskland gjældende Ret. Thi det var sædvanligt, at Dommens Exekution foreſtodes af den Ret, som havde afsagt Dommen; det var altsaa denne Ret, til hvilken Domhaveren maatte henvende sig med sin Exekutionsklage, og som derefter, naar den havde besluttet Exekutionen, besørgede den udført ved et Bud, der kun var et rent mekanisk Redskab for Retten og altsaa ingen Ting kunde foretage paa egen Haand. I Sammenligning med denne Ordning betragte Motiverne til Udkastet til Civilprocesloven for det tyske Rige Exekutionens Henlæggelse til en paa eget Ansvar handlende, skjønt ikke med Jurisdiktion forsynet, „Gerichtsvollzieher" som et Fremskridt, og fremhæve, at der herved gives Domhaveren Udsigt til en virksommere Tvangsanvendelse, idet Gerichtsvollzieher under Følelsen af sit Ansvar og med sin mere selvstændige Stilling vil kunne klare sig i mange Tilfælde, i hvilke et blot Retsbud ikke vilde kunne bringe Sagen til Ende, og idet overhovedet en større Hurtighed i Tvangsanvendelsen vil opnaaes. Disse Grunde kunne ikke efter vore Forhold være af nogen Betydning. Den Omstændighed, at Exekutor hos os er udrustet med Jurisdiktion, bevirker, at der ikke sker noget Brud paa den fornødne Hurtighed i Tvangsanvendelsen, og over Mangel paa pligtmæssig Energi eller over partisk Lunkenhed hos vore Fogder som Exekutorer har man aldrig hørt klage. Det turde derimod netop være en Fordel, at man af Fogden, som jo er Underdommeren selv, langt snarere end af en underordnet Betjent, der ikke kan forudsættes at staa højt i Dannelse, tør vente, at han som Exekutor vil vise en passende Takt og Humanitet, hvor en saadan maatte være paa sin Plads, og at han ved sin hele Stilling efter Omstændighederne vil kunne forebygge altfor hensynsløse Anvendelser af Tvangsmyndigheden, som, om end strengt taget lovlige, dog maa ansees for lidet ønskelige. I Frankrig vælger Domhaveren selv sin huissier, og herpaa sættes der megen Pris, fordi man mener, at vedkommende huissier under denne frie Konkurrence vil være mere ivrig efter at tilfredsstille Domhaveren og skaffe ham Fyldestgjørelse. Hos os vilde man vistnok snarere føle sig frastødt ved denne Tanke; man vil sikkert i den omhandlede Henseende ligesom hidtil finde en tilstrækkelig Garanti deri, at Exekutioner henlægges til Underdommeren som Foged, og det vil efter den almindelige Tænkemaade hos os snarere blive anset for en Fordel, at Exekutor er en Mand, af hvem man, naar Omstændighederne tale derfor, kan vente et vist Maadehold. Endnu bemærkes, at Civilprocesloven for det tyske Rige ikke har turdet overlade en Gerichtsvollzieher Afgjørelsen af, om Dommen er i Exekutionsstand, navnlig med Hensyn til, om Retsmidler ere bragte til Anvendelse mod den eller ikke, og derfor foreskriver, at Domhaveren, forinden der kan foretages Exekution, maa erhverve en Exigibilitetsatteſt. Om denne Atteſt maa han da henvende sig til Retsskriveren ved den Ret, som har afsagt Dommen i første Instants, eller efter Omstændighederne til Retsskriveren ved Appelinstantsen. Indførelsen af en saadan Ordning og de dermed forbundne Omsvøb undgaaes, naar Exekutionerne henlægges til Fogden; til hvem det kan betroes at afgjøre alle Spørgsmaal om Exigibilitetens Indtræden ligesaavel som alle andre Tvistigheder, der maatte opstaa under Forretningen. Ligeledes vil der i det Følgende (jfr. de Side 192—193 fremsatte Bemærkninger til § 451) blive gjort opmærksom paa endnu et Forhold, ved hvis Ordning det vil vise sig forbundet med ikke uvæsentlige praktiske Fordele, at Exekutionen foretages af en med Jurisdiktion forsynet Embedsmand.

Ligesom man efter det Anførte har maattet anse denne Ordning for den i sig hensigtsmæssigste, saaledes turde det ogsaa være den, der bedst stemmer med Sagens Natur, idet Exekution, og Tvangsauktion begge som henhørende til Retsforfølgningen efter deres Væsen nærmest maa ansees for judicielle Akter, og endelig er den Betragtning blevet anset for afgjørende, at der i al

Digitized by Google

Fald ikke er nogen Grund til at opgive den tilvante Ordning af dette Forhold, medmindre derved kunde opnaaes væsentlige Fordele. Som en saadan er det vel blevet anført, at man ved at fritage Underdommerne for de heromhandlede Forretninger muligen vilde kunne opnaa nogen Formindskelse i deres Antal; men saalænge mange andre judicielle Forretninger, f. Ex. den kriminelle Forunderſøgelse og Skifteforvaltningen, maa henlægges til Underdommerne, vil det væsentlig blive andre Faktorer, navnlig de lokale Forhold og især Afstandshensynet, som maa blive bestemmende for, hvor stort deres Antal bør være, og den Omstændighed, at Exekution henlagdes til andre Funktionærer, vilde ikke faae nogen væsentlig Indflydelse i saa Henseende.

Den gjældende Ret henlægger, som bekjendt, ikke Foretagelsen af det efter Udlæget følgende exekutive Skridt, Tvangsauktionen, til Fogden, men til Auktionsdirekteuren. Denne Ordning, som vistnok staar i Forbindelse med, at ogsaa frivillige Auktioner hos os betragtes som judicielle Akter, er ukjendt i de fleste fremmede Lovgivninger. Disse betragte i Almindelighed Udlæget og Tvangsauktionen som en Enhed og henlægge derfor Afholdelsen af sidstnævnte til samme Myndighed, som har foretaget de første exekutive Skridt. Da man i nærværende Udkast er gaaet ud fra, at de Auktioner, der ikke ere Tvangsauktioner, ikke fremtidig skulle vedblive at være judicielle Handlinger (jfr. den Side 210 ff. givne Udvikling af dette Spørgsmaal), er det anset for hensigtmæssigt ogsaa hos os at simplificere det hele Forhold ved at henlægge Tvangsauktionens Afholdelse til den Foged, der har foretaget Exekutionen (§ 497), en Forandring, som iøvrigt ikke har udøvet nogen videre Indflydelse paa Reglerne om Tvangsauktion.

I nærværende Afsnit, navnlig den Del af samme, som handler om Exekution, har Udkastet i Modsætning til, hvad der er Tilfældet i de foregaaende Afsnit, som indeholde Reglerne om Domsbehandlingen, i væsentlige Punkter kunnet bygge paa den gjældende Ret som Grundlag. Medens nemlig Gjennemførelsen af Mundtlighedsog Umiddelbarhedsprincipet for Domsfagernes Vedkommende har maattet føre til en fuldstændig Omdannelse af det hele Processystem, ville Retsreglerne om Exekution og Tvangsauktion og Proceduren under disse Retshandlinger ikke i nogen meget væsentlig Grad paavirkes af disse Principers Gjennemførelse. Thi at Bevisførelsen efter det nye System ordentligvis skal foregaa umiddelbart for en Ret, som uden Appel paakjender Bevisspørgsmaalet medfører vel, at en egentlig Bevisførelse ved Vidner, Syn og Skjøn og Parternes personlige Afhøring i Reglen ikke kan ske for Fogden. Men paa en meget lignende Maade stiller Forholdet sig efter den gjældende Ret. Om der end efter denne ikke principielt er Noget til Hinder for, at Vidneforklaringer og Synsforretninger fremlægges for Fogden til Oplysning om omtvistede Fakta, finder Saadant i Virkeligheden næsten aldrig Sted og kan i Almindelighed ikke finde Sted, fordi slige Beviser ikke haves paa rede Haand og Udsættelse til deres Tilvejebringelse ikke kan faaes; det er saaledes i Reglen først under Appellen, at der bliver Tale om en egentlig Bevisførelse, og Parterne have derfor en uindskrænket Adgang til under Appellen af Exekutionsforretninger og Tvangsauktioner at fremkomme med Nyt. Derved, at Udkastet allerede af Hensyn til Umiddelbarhedsprincipet regelmæssig maa henlægge Bevisførelsen til Appellen, indføres der altsaa i Virkeligheden ikke noget Nyt. Medens Forhandlingerne for Fogden efter det Anførte staa uberørte af Umiddelbarhedsprincipet, vil dette Princip derimod i sædvanlig Udstrækning komme til Anvendelse i Appelinstantsen, forsaavidt ikke det imod Forretningen anvendte Retsmiddel er Besværing, hvorom nærmere nedenfor. Hvad dernæst angaar Mundtlighedsprincipet, har dettes Gjennemførelse med Hensyn til Forhandlingerne for Fogden vel ført til enkelte nye Regler og Afvigelser fra den gjældende Ret, se saaledes § 483; men paa Grund af den hele Procedures Simpelhed og den summariske Karakter, som altid maa blive dens Hovedkjende, ville Reglerne om Proceduren findes at være af forholdsvis ringe Omfang og Betydning, og den omtalte Principforandring har derfor ikke kunnet udøve nogen mærkelig Indflydelse paa Retsreglernes Indhold.

Digitized by Google

Uagtet man saaledes for dette Afsnits Vedkommende i det Væsentlige har kunnet bygge paa den gjældende Rets Grundlag, vil det imidlertid findes, at dets enkelte Bestemmelser ikke lidet afvige fra de nugjældende. Dette gjælder dog i mindre Grad om den Del af nærværende Afsnit, der handler om Exekution (Kap. I.—III.), idet de Forandringer i den ældre Ret, hvorom Kommissionen paa dette Omraade havde stillet Forslag, for en stor Del allerede bleve optagne i Konkursloven af 25de Marts 1872 samt Lov om Udpantning og om Udlæg uden Grundlag af Dom eller Forlig af 29de Marts 1873. Af nye Bestemmelser, der særligt angaa Exekution, skal kun fremhæves, at Udkastet har forladt den i vor nugjældende Ret (Frd. 6te April 1842) anerkjendte Grundsætning, at Exekutionen af Domme, der gaa ud paa Foretagelsen af en Handling, i Reglen skal ske ved Inddrivelsen af en i Dommen fastsat daglig eller ugentlig Mulkt, og istedet derfor opstillet den i flere nyere Love antagne Regel, at saadanne Dommes Exekution skal ske derved, at Domhaverens Interesse i Dommens Efterkommelse anslaaes i Penge, og at Vederlagsbeløbet derefter inddrives (§ 451), en Forandring, som endvidere har havt til Følge, at Gjældsfængsel efter Udkastet i det Hele er bortfaldet som Exekutionsmiddel. Mere indgribende ere de Afvigelser fra den gjældende Ret, som Udkastet indeholder paa Tvangsauktionens Omraade (Kap. IV). Udkastet har nemlig her efter flere fremmede Lovgivningers Exempel gjennemført den Hovedgrundsætning, at Tvangsauktionen saavidt muligt skal være en Opgjørelse, som omfatter alle dem, der ere interesserede i den eller de bortfolgte Ting, medens det nu er Reglen, at enhver Auktionsrekvirent kun iværksætter Retsforfølgningen paa sine egne Vegne (jfr. Frd. 11te September 1833 § 1 i Slutningen), hvorfor de øvrige i Tingen Interesserede paa den ene Side have Valget imellem, om de under Forfølgningen ville forholde sig aldeles passive, eller om de hver for sig ville indlede en jævnsides med Rekvirentens gaaende selvstændig Forfølgning, men paa den anden Side ogsaa ere indskrænkede enten til det ene eller det andet af disse Alternativer uden at have noget Krav paa at delagtiggjøres i den af Rekvirenten foretagne Forfølgning. Som en Afvigelse fra den bestaaende Ret, der er fælles for Exekution og Tvangsauktion, skal endelig anføres, at Udkastet, overensstemmende med det i Domssager fulgte Retsmiddelsystem, opstiller en dobbelt Form, hvorunder Fogedrettens Afgjørelser kunne indbringes til høiere Rets Prøvelse, nemlig ved Siden af Paaanke i egentlig Forstand Besværing til høiere Ret (Kap. V.), hvilket sidste Retsmiddel der paa Fogedforretningernes Omraade er givet Anvendelse overalt, hvor Anken alene angaar de processuelle Betingelser for Forretningen eller den ved samme brugte Fremgangsmaade.

Kapitel I.

Almindelige Betingelser for Exekution.

I § 435 gives en Oversigt over de Grundlag, i Henhold til hvilke Fogden kan skride til Anvendelse af Tvangsmyndigheden. I saa Henseende fastsætter Udkastet, overensstemmende med den gjældende Ret, at Exekution kan ske paa Grundlag af:

1) Domme og Kjendelser, affagte af lovligt bestaaende Domstole i Riget saavelsom af andre indenlandske Myndigheder, der efter Lovene ere berøjede til at affige exigible Kjendelser. Ved disse sidste Udtryk sigtes der f. Ex. til Landvæsens- og Overlandvæsenskommissioner, jfr. Lov 30te Decbr. 1858 § 25;

2) Forlig, indgaaede for de i Riget lovlig bestaaende Forligskommissioner, Retter eller Øvrigheder, for de sidstnævntes Vedkommende dog kun, forsaavidt det ved Lovgivningen er dem paalagt at mægle Forlig i saadanne Tilfælde, saavelsom for Landvæsenskommissioner og andre Myndigheder, om hvilke Lovene bestemme, at de for dem afsluttede Forlig skulle kunne exekveres.

Endelig nævner § 435, næst i sidste Stykke at henvise til de i nærværende Afsnits 2den Hovedafdeling fastsatte Regler om Udpantning samt om de saakaldte Udsættelses- og Indsættelsesforretninger uden foregaaende Lovmaal og Dom, som Grundlag for Exekution:

3) thinglæste Pantebreve, hvorved

Digitized by Google

der for en bestemt angiven Pengesum gives Pant i faste Ejendomme, naar de indeholde Parternes Vedtagelse om, at der uden foregaaende Lovmaal og Dom skal kunne gjøres Exekution i Pantet, samt derhos ere oprettede eller vedkjendte for Notarius publicus eller for to Vitterlighedsvidner. Den saaledes givne Regel i Forbindelse med Bestemmelserne i § 447 i Slutningen og § 550 svarer ganske til Forskriften i Lov om Udpantning og Udlæg uden Grundlag af Dom eller Forlig af 29de Marts 1873 § 15 1ste Stykke, naar bortsees fra de der angivne Betingelser vedrørende Forfaldstidens Indtræden, hvilke man under Hensyn til den almindelige Regel i § 442, jfr. § 441, ikke har fundet Grund til at optage i Udkastet.

Medens Udkastet efter det Anførte i alt Væsentligt har optaget de nugjældende almindelige Regler om, hvad der kan tjene til Grundlag for Exekution, har man derimod ikke bevaret de hidtil bestaaende særlige Bestemmelser om visse Bankers og Kreditforeningers Ret til uden Lovmaal og Dom at gjøre Exekution, i de til dem pantsatte faste Ejendomme (Pl. 1ste Juni 1837, Lov 20de Juni 1850 § 2 b, Lov 9de Februar 1866 samt Lov 25de Marts 1872 § 1 Nr. 2). Det Øjemed, der tilsigtedes ved den disse Institutter indrømmede særegne Adgang til Exekution, maa nemlig i det Væsentlige ansees for fyldestgjort ved den almindelige Regel i § 435 3°, idet de der fastsatte Betingelser ikke gaa ud paa Andet, end der efter den af de nævnte Institutter almindeligt fulgte Forretningsgang tør antages ogsaa hidtil saagodtsom altid at være blevet iagttaget. Da man derhos med Hensyn til de Forandringer, Retsforfølgningen i det Hele vil undergaa efter det nye System, har ment at burde foreslaa Ophævelsen af de øvrige i ovennævnte Lovbud hjemlede Forrettigheder i Henseende til Exekution og Tvangsauktion, altsaa navnlig de paagjældende Instituters Ret til at forlange, at den, der anser sig forurettet ved den stedfundne Tvangsanvendelse, skal være henvist til Regressøgsmaal ved Underretten, ville de omhandlede Institutter efter Udkastet i det Hele være undergivne dettes almindelige Regler om Exekution og Tvangsauktion.

Med Hensyn til Domme og Kjendelser affagte ved udenlandske Retter er det, naar bortsees fra Bestemmelserne i Lov 19de Februar 1861 om svenske Domme og Kjendelser, den gjældende Rets Regel, at de ikke som saadanne kunne fuldbyrdes ved Exekution her i Riget, men at den, som her i Riget vil opnaa Fuldbyrdelse af det, der ved fremmed Dom er ham tilkjendt, efter foregaaende Forligsmægling maa anlægge en ny Sag mod den Forpligtede ganske under de i danske Love foreskrevne Former. Naar den i Udlandet afsagte Dom indbringes for en dansk Domstol, har denne at afgjøre, om Parten i det foreliggende Tilfælde efter de danske Loves Grundsætninger kunde drages for den udenlandske Ret eller Myndighed, som har affagt Dommen, samt om denne efter det paagjældende fremmede Lands Love i den foreliggende Skikkelse og Tilstand giver Adgang til Exekution. Hvis da begge Dele findes at være Tilfældet, maa den udenlandske Dom uden Tvivl ligefrem tages til Følge, som den foreligger, kun med den selvfølgelige Begrænsning, at den danske Domstol ikke kan give exigibel Dom til Foretagelsen af Noget, som efter vore Loves Grundsætninger er absolut forbudt. Ligesom den danske Domstol altsaa ikke skal indlade sig paa en Undersøgelse af Sagens Realitet, saaledes maa det vistnok ogsaa antages, at en Bedømmelse af Sagens processuelle Behandling ved den fremmede Ret falder udenfor den danske Domstols Omraade. Den Anskuelse har vel været fremsat, at Sagsøgte ved vore Retter maatte kunne gjøre den Indsigelse gjældende, at han ikke under Sagen i Udlandet har havt en saadan Adgang til at forsvare sig, som efter de danske Loves Grundsætninger kan ansees for tilstrækkelig. Men denne Lære synes inkonsekvent. Thi maa det fra dansk Side anerkjendes, at den fremmede Ret har været befojet til at inddrage Sagen under sin Jurisdiktion, bliver det heraf en Følge, at den maa erkjendes for berettiget til i sin Behandling af Sagen at følge dens egne Proceslove. Den Fremgangsmaade, der efter det saaledes Anførte for Tiden maa anvendes

Digitized by Google

for at opnaa Exekution af en ved fremmed Ret affagt Dom, lider vistnok af en unødvendig Vidtloftighed, ligesom den ogsaa i andre Henseender frembyder Tvivl og Vanskelighed. Der er derfor Grund til i Overensstemmelse med den Tendents, som i det Hele gjør sig gjældende i de fleste nyere Proceslove, at ordne Forholdet paa en mindre indviklet Maade, nemlig saaledes at Domhaveren ved en simpel Henvendelse til Retten, dog under Indkaldelse af Modparten, kan erhverve en Exigibilitetserklæring med Hensyn til den fremmede Dom. Men vil man indføre en saadan Ordning i vor Ret — og hertil er der saa meget mere Grund, som mange fremmede Proceslove betinge Meddelelsen af slig Exigibilitetserklæring af Gjensidighed fra det Lands Side, hvori Dommen er affagt — synes det, da Fogden hos os er en judiciel Autoritet, naturligst og bekvemmest at overlade til ham at afgive Erklæringen, i hvilken Henseende han selvfølgelig har at gaa frem efter de samme Regler, som efter det ovenfor Anførte maa gjælde, naar der i Henhold til den bestaaende Ret anlægges Domssag for at opnaa Exekution af en fremmed Dom. I Overensstemmelse hermed ere Udkastets § 436 og § 443 affattede, dog at det er fundet rettest ikke umiddelbart i Loven at knytte den heromhandlede Retsvirkning til alle udenlandske Domme uden Forskjel, men at overlade den nærmere Bestemmelse af, paa hvilke Stater Reglen skal finde Anvendelse, til Kgl. Anordning. Herved vil det da staa Regeringen aabent baade at tage Hensyn til, hvorvidt Gjensidighed finder Sted — hvis Saadant iøvrigt maatte anses for rigtigt — og til Retstilstanden og Retsforfatningen i de forskjellige Stater. Selve Reglen, saaledes som den er givet i Udkastet, vil neppe findes at være forbundet med Betænkelighed; paa en Maade frembyder Udkastets Ordning endog større Garanti for Domfældte end den gjældende Ret, idet det nemlig (jfr. § 443) ubetinget maa paahvile Domhaveren at forelægge Fogden de Oplysninger, som ere fornødne for at afgjøre, om de i § 436 foreskrevne Betingelser for Exekutionen ere tilstede, uden at han, saaledes som under en af ham anlagt Domssag, enten helt eller delvis kan fritages herfor paa Grund af den Omstændighed, at Indstævnte er udebleven, idet der ikke fra Rekvisiti Fraværelse under en Fogedforretning kan hentes Støtte for Rigtigheden af Noget, som det paahviler Rekvirenten at bevise. — Med Hensyn til den i § 436 Litr. a omhandlede Betingelse skal det endnu bemærkes, at naar det skal bedømmes efter de danske Loves Grundsætninger, om Nogen i et foreliggende Tilfælde kunde drages for en udenlandsk Ret, maa der blive at se hen til Lovgivningens Regler om, hvorvidt Udlændinge kunne dømmes ved danske Domstole (jfr. herved Udkastets § 32). Naar altsaa den franske Code civil art. 14 bestemmer, at en Udlænding kan dømmes af franske Domstole til Opfyldelse af Forpligtelser, som han i Udlandet har paadraget sig mod en Franskmand, saa stemmer denne Regel ikke med vor Lovgivnings Grundsætninger, og en i Henhold hertil i Frankrig affagt Dom over en Dansk vil følgelig ikke kunne exekveres her efter Regelen i § 436. — Med Hensyn til Sverrig henviser Udkastet til Lov 19de Februar 1861.

I § 437 gives Reglen om, at Exekution foretages af Underdommeren, der i denne sin Virksomhed benævnes Foged. Paragrafen indeholder derhos den Bestemmelse, at der ligesom efter den gjældende Ret under Forretningen skal medtages to Vidner, som ogsaa have at foretage de under Forretningen forefaldende Vurderinger og andre lignende Skjøn. At Fogden, naar Vidnerne mangle behørig Sagkundskab, kan tilkalde andre kvalificerede Mænd, er ogsaa den gjældende Rets Regel. Da der i Almindelighed ikke bliver Spørgsmaal om nogen Beedigelse af de under en Fogedforretning foretagne Vurderinger, er det anset passende at foreskrive, at Mændene i Protokollen skulle underskrive en Forsikring paa Tro og Love om, at de ville udføre Vurderingen efter deres bedste Overbevisning. — Reglen i § 437 sidste Stykke, at det udøvende Politi er pligtigt at yde Fogden Bistand, stemmer med Sagens Natur og den gjældende Ret, jfr. Frd. 6te April 1842 § 8.

Med Hensyn til Exekutors specielle

Digitized by Google

Kompetence opstiller § 438 i Overensstemmelse med den gjældende Ret, jfr. D. L. 1—24—28, den Hovedregel, at ingen Foged kan foretage Exekutionsforretninger udenfor sin egen Retskreds; men medens denne Regel nu er undtagelsesfri, er det fundet hensigtsmæssigt i Overensstemmelse med en i vor Ret paa et andet Omraade anerkjendt Grundsætning, jfr. Frd. 29de Novbr. 1837 § 6, at gjøre en Undtagelse netop for det i 1—24—28 omhandlede Tilfælde, at Forretningen blot er at anse som en Fortsættelse af en i Retskredsen begyndt Exekution, i hvilket Tilfælde der tillægges Fogden Kompetence til i tilstødende Retskredse at foretage Exekution i rørligt Gods. Meningen herved er, at Fogden, naar det ønskes af Rekvirenten, skal være ikke blot berettiget, men ogsaa forpligtet til at udføre Exekutionen i den tilstødende Retskreds; dog er der sat den Grænse for Fogdens Forpligtelse, at han ikke skal være pligtig at reise mere end 2 Mile udover Grænserne af hans egen Retskreds.

§ 439 handler om Rekvisitionen og om de Oplysninger, som skulle ledsage denne. Det er anset for unødvendigt at forlange af Rekvirenten, at han skal fremlægge en fuldstændig Domsakt; Exekutionen maa i Reglen, saaledes som det allerede nu i visse Tilfælde er hjemlet ved den gjældende Lovgivning, kunne ske i Henhold til en blot Udskrift af Dommen; hvis denne undtagelsesvis ikke skulde være tilstrækkelig som Grundlag for Exekutionen, maa Rekvirenten selvfølgelig, jfr. Ordene i § 439, fremskaffe de fornødne yderligere Oplysninger. I Overensstemmelse med, hvad der ogsaa nu antages for Ret, bestemmer Paragrafens sidste Stykke, at Rekvisitionen kan fremsættes mundtligt i Bagatelsager. Grænsen for disse er i Overensstemmelse med Hovedreglen i § 2 fastsat til 400 Kr.

Om Exekutors Forhold til Exekutionsgrundlaget handles der i §§ 440—443. For det Tilfælde, at Grundlaget er en Dom eller en Kjendelse, indeholdes der i § 440 Regler, som ville findes ganske at stemme med, hvad der i dette Forhold maa antages for gjældende Ret. Ligesom det herefter er en Selvfølge, at Fogden er udelukket fra at prøve den foreliggende Retsafgjørelses Rigtighed i Realiteten, saaledes kan han heller ikke indlade sig paa at afgjøre, om den maatte lide af formelle Fejl, forudsat dog, at den er udgaaet fra en Domstol eller anden til at affige exigible Dekreter befojet Myndighed. Fogden vil altsaa ikke kunne nægte at exekvere en af en Underret affagt Dom, selv om Sagen uretteligen maatte være bleven undergivet Underrettens Afgjørelse. Hvis derimod en Skifteret skulde have affagt en Ramsdom, vil Fogden have at nægte Exekution. Endelig er det en Selvfølge, at det Samme maa blive Tilfældet, naar Dekretet ifølge sit Indhold ikke kan fuldbyrdes, f. Ex. naar det gaar ud paa noget Umuligt eller paa Anvendelsen af en Tvang, som ifølge Lovgivningen er utilstedelig, saasom hvis en Dom skulde lyde paa, at en Hustru med Magt skal føres tilbage til Manden. Bortset herfra har Fogden altsaa at fuldbyrde Dekretet, selv om det maatte lide af nok saa grove formelle eller materielle Fejl eller Mangler, og uden at det kan komme i Betragtning, at Mangelen er en saadan, at Dommen i Tilfælde af Paaanke vilde blive annulleret eller underkjendt af Paaankeinstantsen i Embeds Medfør, f. Ex. naar det fremgaar af Sagen, at Umyndigheds- eller Mindreaarighedsindsigelse maatte kunne gjøres gjældende. Thi heri ligger ikke nogen Grund til at fravige Reglen om faldne Dommes Retskraft. En ganske anden er Exekutors Stilling, naar Exekutionsgrundlaget er Forlig, idet han i saa Fald, jfr. § 441, kan paakjende alle Indsigelser mod Forligets Gyldighed, dog, hvad Retsforlig angaar, kun, forsaavidt Fogdens Kjendelse ikke vilde indeholde en Bedømmelse af Rettens Handlinger. Dette stemmer, forsaavidt Forlig indgaaede ved en Forligskommission eller en Øvrighed angaar, ganske med den gjældende Ret. Hvad derimod Forlig, indgaaede ved Retten, angaar, bør det maaske efter den bestaaende Ret antages, at alle Indsigelser imod Forligets Gyldighed skulle gjøres gjældende ved Appel. Man er imidlertid i det foreliggende Udkast gaaet ud fra, at der i og for sig ikke er tilstrækkelig Grund til i den herombandlede Henseende at stille Forlig, indgaaede ved Ret-

Digitized by Google

ten, paa en ganske anden Maade end andre Forlig, men at kun saadanne Indsigelser bør unddrages Fogdens Afgjørelse, som denne ikke kunde paakjende uden at komme ind paa en Bedømmelse af Rettens Handlinger.

Medens der ikke, selv om Parterne maatte være enige derom, kan erhverves exigibel Dom for en Fordring, som er knyttet til en Betingelse eller Tidsfrist, førend Betingelsen er indtraadt eller Tidsfristen udløbet, er der Intet til Hinder for, at der indgaaes et Forlig om en betinget eller ikke forfalden Fordring, eller at der i al Fald ved Forliget tilføjes en Betingelse eller Tidsfrist, uden at Forliget derfor taber sin Exekutionskraft. Da der imidlertid, som ovenfor anført, i Reglen ikke for Fogedretten kan foregaa nogen Bevisførelse ved Vidner, Syn og Skjøn eller Parternes personlige Afhøring, er det anset for rettest i § 441 sidste Stykke at optage en Bestemmelse om, at et saadant Forlig ikke kan exekveres, medmindre det enten ved Forligets eget Indhold eller ved andre offentlige Dokumenter eller ved Skyldnerens egen Indrømmelse er givet, at Betingelsen er indtraadt eller Tidsfristen udløbet, eller Betingelsen indtræder derved, at Forligshaveren i Fogdens Nærværelse foretager en Handling, tilbyder en Præstation eller desl., saa at Fogden umiddelbart kan afgjøre, om Betingelsen er indtraadt. En lignende Regel opstilles derhos med Hensyn til Forlig om Fordringer, der støttes paa en gjensidig bebyrdende Retshandel. — I § 442 gjøres de i § 441 med Hensyn til Forlig opstillede Grundsætninger anvendelige paa de Pantebreve, hvilke der er tillagt Exigibilitet. — Hvad angaar § 443, findes der Intet at føje til hvad der i det Foregaaende er anført om denne Paragraf.

Med Hensyn til Exigibilitetens Indtræden er det som bekjendt den gjældende Rets Regel, at der kan foretages Exekution efter en appellabel Dom, idet den Frist, ved hvis Udløb Dommen bliver exigibel, er meget kortere end Appelfristen, hvorimod Exekutionens Foretagelse til enhver Tid inden Appelfristens Udløb hindres ved den virkelig iværksatte Appel af Dommen. En lignende Ordning finder Sted efter den franske Proces, kun at Fristerne ere betydelig kortere end hos os, idet den Frist, ved hvis Udløb Dommen bliver exigibel, er 8 Dage og Appelfristen 3 Maaneder, begge Frister regnede fra Dommens Forkyndelse. Hvad angaar Tyskland, har det samme System i lang Tid været fulgt for de Territoriers Vedkommende, i hvilke den fransk-rhinske Ret gjaldt. Derimod har den nye Civilproceslov af 1876, der forsaavidt har havt et Forbillede i den saakaldte almindelige tyske og den preussiske Ret samt den hannoverske Proceslov, for hele Rigets Vedkommende gjennemført den Grundsætning, at en Dom ikke kan fuldbyrdes, førend de ordentlige Frister for Retsmidlernes Anvendelse ere udløbne. Som allerede fremhævet i Bemærkningerne til 3die Afsnit i det foreliggende Udkast, tale vægtige Grunde for at stræbe hen til en saadan Ordning. Vort nuværende System medfører den Ulempe, at der kan foretages adskillige Exekutioner, som vise sig unyttige, naar Skyldneren under Appellen faar Dommen forandret til sin Fordel, i hvilket Tilfælde der derhos, skjønt denne Vanskelighed ikke har været følt hos os, kan opstaa indviklede Restitutionsspørgsmaal. Det er derfor i Udkastet foreslaaet at sætte Exekutionsfristen til samme Tidslængde som Paaankefristen, en Ordning, der efter den betydelige Afkortelse, Udkastet har foreslaaet med Hensyn til Paaankefristen, neppe vil findes at frembyde Betænkelighed, saameget mindre som Udkastet samtidig fastholder, at Fristen ikke skal være en absolut gjældende Tidsgrænse, men at der maa kunne gjøres Undtagelse fra den, hvor særegne Omstændigheder tale for at tilstede Exekution før Paaankefristens Udløb. Den ordentlige Frist for Retsmidlernes Anvendelse er efter Udkastets § 302 og § 329 4 Uger. Denne Frist er formentlig ikke for lang til at kunne tjene som almindelig Fuldbyrdelsesfrist; vel er denne ved Underretsdomme nu kun 15 Dage, men ved Overretsdomme er den til Gjengjæld 8 Uger, uden at heraf vides at være spøret nogen sær Ulempe. Befrygter Domhaveren Dispositioner fra Domfældtes Side medens Exekutionsfristen løber, vil han i al Fald kunne sikre sig derimod ved Anvendelsen af de foreløbige Retsmidler, Arrest og Forbud

Digitized by Google

(jfr. herved § 594 sidste Stykke). Lige-overfor andre Kreditorer, som i Henhold til offentligt Forlig, indgaaet med Skyldneren, vilde kunne komme Domhaveren i Forkjøbet med Exekution, maa han sikres dels ved, at der gives ham Adgang til at erholde Exekution før den ordentlige Frists Udløb, dels ved, at den paa Grundlag af saadant Forlig gjorte Exekution i Tilfælde af Skyldnerens Konkurs vil kunne omstødes, jfr. Konkurslovens § 23. Endelig mærkes, at medens Fuldbyrdelsesfristen efter den gjældende Ret først løber fra Dommens Forkyndelse, skal den efter Udkastets § 444 allerede løbe fra Dommens Affigelse, saaledes at Fuldbyrdelsesfristens Begyndelse i alle Tilfælde rykkes tilbage til Gjengjæld for, at dens Udløb i nogle Tilfælde skydes ud. Da Domfældte efter Udkastets § 274 altid faar Underretning om Dommens Affigelse, og da der ingen Anledning er til at opstille som almindelig Regel, at der skal ske et Paakrav før Dommens Exekution, er der ingen Grund til først at lade Fuldbyrdelsesfristen løbe fra Dommens Forkyndelse. Den i § 444 givne Regel, at Fuldbyrdelsesfristen i Almindelighed er 4 Uger, finder Anvendelse paa alle Domme. At den navnlig ogsaa maa anvendes paa Højesteretsdomme, følger ligefrem deraf, at der efter Udkastet haves Adgang til at anvende et Retsmiddel ogsaa mod saadanne Domme, jfr. § 340. Men selv affet herfra er der formentlig Grund til altid at give Domfældte en vis Tid at løbe paa, efterat Dommen er falden; den gjældende Rets Regel, at en Højesteretsnamsdom kan exekveres, saasnart den er affagt, er unødvendig streng mod Debitor. Den sidst anførte Betragtning indeholder Grunden til, at den i § 444 indeholdte Regel om Fuldbyrdelsesfristens Længde ogsaa — i Lighed med hvad der er Regel efter den gjældende Ret med Hensyn til inappellable Over- og Underretsdomme — er gjort anvendelig paa Domme, mod hvilke der ikke haves nogen almindelig Adgang til at anvende Retsmidler, nemlig dels Underretsdomme i Sager paa 40 Kr. og derunder (§ 354), dels Landsretsdomme i Sager, som i første Instants ere paadomte ved Underretten (§ 354 sidste Stykke, jfr. § 361).

Naar Domfældte godtgjør at have bragt et Retsmiddel i Anvendelse inden Udløbet af de ordentlige Frister, hindrer han derved Dommens Exekution, se § 444. I Modsætning hertil bestemmer § 448, at naar Fuldbyrdelsesfristen er udløbet, kan Exekutionen ikke hindres ved senere iværksat Paaanke eller Begjæring om ny Foretagelse af Sagen, selv om de for disse Retsmidlers Anvendelse fastsatte eller senere bevilgede Frister endnu ikke ere forløbne. Paa dette Punkt indeholder Udkastet en formentlig heldig Forandring i den gjældende Ret, ifølge hvilken Domfældte endogsaa efter Udløbet af de lange Appelfrister kan standse Dommens Exekution ved en paa Oprejsningsbevilling støttet Appelstævning.

Fra den Regel, at Fuldbyrdelsesfristen er 4 Uger, opstilles der en Undtagelse i § 444 2det Stykke med Hensyn til Domme, der paabyde en Handlings Foretagelse, idet Fuldbyrdelsesfristen her ligesom efter den gjældende Ret kan forlænges, hvis Domfældte findes at behøve længere Tid til at efterkomme Dommen, samt med Hensyn til Edsdomme, for hvis Vedkommende Edsfristen (se § 260) tillige bliver at anse som Fuldbyrdelsesfrist. Endelig omtales Domme, ved hvilke der ikke bliver Tale om nogen egentlig Exekution, men som dog paa anden Maade kunne være at bringe i Udøvelse, idet ogsaa her det Princip gjennemføres, at dette ikke kan finde Sted, førend den almindelige Fuldbyrdelsesfrist er udløbet. Dette anvendes først paa Domme, der paalægge at undlade Noget, med Hensyn til hvilke der nu haves en lignende Regel i Frd. 6te April 1842 § 9, og dernæst paa Domme, der tilkjende Domhaveren en Ret, som ikke skal gjennemføres ved Exekution, saasom Ejendomsdomme, forsaavidt saadanne kunne thinglæses som Hjemmel for Adkomst, Skilsmissedomme, forsaavidt de hjemle Ret til at indgaa nyt Ægteskab, Mortifikationsdomme, forsaavidt de hjemle Ret til at faae et Pantebrev udslettet af Pantebogen eller til at fordre Betaling erlagt imod en løs Kvittering.

Saavel fra den Regel, at Exekution først kan ske, naar Dommen ved Fuldbyrdelsesfristens Udløb er blevet endelig, som fra den Regel, at den virkelige Anvendelse af Retsmidlerne hindrer Exekutionen, maa der imidlertid gjøres Undta-

Digitized by Google

gelser, og herom handles der i § 445. Med Hensyn til Adgangen til at gjøre Exekution forinden Fuldbyrdelsesfristens Udløb — Noget, som undtagelsesvis kjendes i den gjældende Ret, jfr. Lov om Sø- og Handelsretten i Kjøbenhavn af 19de Febr. 1861 § 47 — har Udkastet troet, at det ikke vilde føre til noget heldigt Resultat, om man efter fremmede Lovgivningers Exempel i selve Loven vilde betegne dels visse Tilfælde, i hvilke Retten skal, dels visse Tilfælde, i hvilke Retten kan erklære en Dom exigibel inden Paaankefristens Udløb. Da det nemlig i denne Henseende væsentlig maa blive den enkelte Sags Beskaffenhed, som maa være afgjørende, vilde Følgen af at opstille saadanne almindelige Regler blive, dels at flere Tilfælde bleve udelukkede, som burde være medtagne, dels at Tilfælde gik ind under Reglen, i hvilke der aldeles ingen Grund var til at tilstede Exekution før den sædvanlige Frists Udløb; ogsaa dette Sidste vilde være uheldigt, idet det efter det Foranførte maa ansees for i høj Grad ønskeligt, at Fuldbyrdelsesfrist og Appelfrist saavidt muligt falde sammen. Udkastet har derfor ikke engang med Hensyn til Sø- og Handelssager eller andre Sager, i hvilke allerede den gjældende Ret som almindelig Regel har afkortet Exekutionsterminen, fundet Anledning til at opstille nogen almindelig Undtagelse fra Hovedreglen, men det er anset rettest ganske at overlade det til Rettens frie Skjøn, om Citanten kan høres med en Paastand om, at Dommen skal kunne exekveres inden Paaankefristens Udløb; saaledes er Forholdet ogsaa ordnet i Lov 19de Februar 1861 § 47. Uagtet Fogden er en selvstændig beslutlende judiciel Autoritet, kan den omhandlede Afgjørelse dog ikke henlægges til ham, da han ikke har tilstrækkeligt Kjendskab til Sagen, og Citanten maa derfor, hvis han ønsker en kortere Fuldbyrdelsesfrist end den sædvanlige, fremkomme med Paastand derpaa under Hovedforhandlingen, inden Dom affiges. Retten vil da i selve Dommen tage Bestemmelse i saa Henseende, dog med den Begrænsning, at Fuldbyrdelsesfristen, hvis Dommen lyder paa Eb, ikke kan blive kortere end Edsfristen, hvorhos det ifølge Sagvolderens Paastand kan bestemmes, at Domhaveren skal stille Sikkerhed, dersom han inden Udløbet af den almindelige Fuldbyrdelsesfrist vil exekvere Dommen. — I § 445 2det Stykke gives dernæst den Regel, at det efter Vedkommendes seneste under den mundtlige Hovedforhandling fremsatte Paastand i Dommen kan bestemmes, at Exekution med eller uden foregaaende Sikkerhedsstillelse skal kunne ske, om end Retsmidler betimeligt anvendes mod Dommen. Ogsaa her er det anset for retteste i Ligbed med, hvad der allerede nu er foreskrevet i Lov 19de Febr. 1861 § 46, at overlade Alt til Rettens frie Skjøn under behørigt Hensyn til det konkrete Tilfældes Beskaffenhed, og det er navnlig Meningen, at den anførte almindelige Regel blandt Andet skal afløse de tildels vilkaarlige Bestemmelser, som den gjældende Lovgivning indeholder om det her omhandlede Forhold, i hvilken Henseende henvises til Reglerne i Frd. 13de Januar 1792, Frd. 25de Januar 1828 § 9 og Frd. 18de Mai 1825 § 72. Kjendelser, som affiges under Sagens Drift, ville i Reglen ikke være af et saadant Indhold, at der bliver Spørgsmaal om nogen Exekution af dem; forsaavidt dette imidlertid stundom vil kunne blive Tilfældet f. Ex. med Hensyn til de i §§ 218, 219, 221 og 234 omhandlede Kjendelser, kan dog Reglen om en Fuldbyrdelsesfrist af 4 Uger ikke passende bringes til Anvendelse navnlig af Hensyn til den Betydning for selve Hovedsagens Fremme, som det efter Omstændighederne f. Ex. i de i §§ 218 og 219 omhandlede Tilfælde kan have, at en saadan Kjendelse hurtigt bliver exekveret. Udkastets § 446 bestemmer derfor, at saadanne Kjendelser kunne exekveres straks, saasnart de ere affagte og givne bestrevne, medmindre Andet fremgaar af Kjendelsens eget Indhold.

Udkastets § 447 handler om Exigibilitetens Indtræden ved Forlig og Pantebreve. Med Hensyn til Forlig bestemmes det, at Exekution ligesom efter den gjældende Ret kan ske, saasnart Forliget er forfaldent, uden at nogen Forkyndelse er nødvendig. For Pantebreves Vedkommende har Udkastet med en ubetydelig, af det nye System følgende Forandring optaget Varselsbestemmelsen i Lov om Udpantning og Udlæg uden Grundlag af Dom eller Forlig af 29de Marts 1873 § 15.

Om § 448 er talt ovenfor.

Der er neppe ved Namsdomme mere end

Digitized by Google

ved andre Domme tilstrækkelig Grund til at give Regler om, at Exekutionskraften forældes efter en vis kort Tid Forløb, og § 449 bestemmer derfor, at Exekutionskraften alene tabes ved tyveaarig Forældelse. Kun synes Billighed at tale for, at Domfældte, naar Domhaveren har ladet lang Tid hengaa uden at skride til Exekution, faaer en ny Advarsel fra Domhaveren, forinden Exekution sker; en saadan Regel findes i § 449, hvor den er gjort anvendelig ikke blot paa Domme, men ogsaa paa Forlig og Pantebreve. Som det vil sees, er Rekvirenten dog kun pligtig at iagttage dette, forsaavidt Skyldneren har bekjendt Bopæl inden Riget. Uden en saadan Begrænsning vilde nemlig den omhandlede Regel kunne blive til Hinder for Vedkommendes Retsnydelse.

Kapitel II.

Om Fuldbyrdelsesmaaden.

Udkastets Grundtanke er her, at man for formueretlige Forpligtelser kun er berettiget til at holde sig til Skyldnerens Formue, men ikke til hans Person. Dette Princip blev allerede anerkjendt i Konkursloven 25de Marts 1872, men gjennemførtes dengang ikke i fuld Konsekvents. Ved den nævnte Lovs § 162 blev Gjældsfængsel vel ophævet i dets vigtigste Anvendelse som Exekutionsmiddel nemlig overalt, hvor der handles om Penges Betaling. Derimod bibeholdt Konkursloven Gjældsfængslet i den Anvendelse, det hidtil havde havt paa saadanne Forpligtelser, der gaa ud paa Fortagelse af andre Handlinger end Betaling af Penge. Dette var imidlertid — som det ogsaa fremhæves i Konkurslovudkastets Motiver, — udelukkende grundet deri, at den fuldstændige Gjennemførelse af Princípet forudsatte en videregaaende Forandring af det bestaaende Exekutionssystem navnlig i den Retning, at Efterkommelsen af Domme, som gaa ud paa en Handlings Foretagelse, ikke sikres ved Tvangsmulkter, men derigjennem, at Domhaverens Interesse i Dommens Opfyldelse ansættes til et Pengebeløb, der inddrives ganske som en anden Gjæld. En saadan Systemforandring, som der ikke fandtes Leilighed til at medtage i Konkursloven, er nu foreslaaet i det forliggende Udkast, idet Kommissionen har formeent, at det bestaaende Tvangsmulktsystem hverken er begrundet i nogen praktisk Nødvendighed eller stemmende med rigtige Retsgrundsætninger. Holder man sig paa det civile Omraade, tilsiger Sagens Natur formentlig, at Brud paa den ved en Dom paalagte Forpligtelse kun bør medføre, at Domfældte bliver pligtig at erstatte det derved bevirkede Tab og ikke videre. Uden Hensyn til Beskaffenheden af det Retsgode, som rammes ved Exekutionen, altsaa selv om det er Formuen, bør derfor det Indgreb, der sker i Skyldnerens Rettigheder ikke være større end nødvendigt for at skaffe Domhaveren fuld Erstatning. Hvis man derimod tilføier Skyldneren et Onde, som ikke udmaales efter denne rent civilretlige Maalestok, men efter andre Hensyn, navnlig Hensynet til, hvad der kræves til at overvinde hans Modvillie o. desl., saa er man — hvad enten dette Onde nu bestaar i Ulempe paa Person eller i Formuetab (Tvangsmulkter) — gaaet ud over den civile Exekutions naturlige Omraade og i Virkeligheden slaaet ind paa lignende Afveje som dem, der føre til at forsvare Gjældsfængsel. En ganske anden Sag er det, at der efter Omstændighederne bør sættes offentlig Straf for modvillig at overholde en Dom, men en saadan Straf bør kun bringes til Anvendelse ifølge en kriminel Dom, efterat der er ført Bevis for Skyldnerens Strafskyld, og det bør ikke staa Domhaveren frit for at vedblive med Tvangsmidlers Anvendelse, indtil Skyldneren selv beviser eller tilvejebringer Sandsynlighed for sin Mangel paa Evne til at opfylde Dommen; thi Tvangsmidlet vil da kunne ramme Andre end den Modvillige, og selv om det rammer den Modvillige, vil det let kunne ske, at der derigjennem tilføjes ham et uforholdsmæssig stort Onde eller i al Fald et Onde, som ikke er udmaalt efter hans Strafskyld. Disse Betragtninger føre konsekvent til at forkaste det i Frd. 6te April 1842 fulgte Tvangsmulktsystem ved Domme, som tilpligte Domfældte at foretage en Handling. Der er ingen Grund til, at der ved en fortsat Inddrivelse

Digitized by Google

af Tvangsmulkterne skal kunne paaføres Domfældte et uforholdsmæssig stort Onde, især da hans Undladelse af at opfylde Dommen ikke behøver at grunde sig paa Trods, i hvilken Henseende det maa erindres, at den civile Exekution rammer Alle eens uden nogen Undersøgelse af de subjektive Omstændigheder. Domhaveren kan fra et civilretligt Standpunkt ikke fordre Mere end Erstatning. Det synes derfor naturligt i Stedet for Tvangsmulktsystemet at stille den i flere fremmede Lovgivninger, saasom den franske og i sin Tid den romerske Ret (jfr. i Modsætning hertil Civilprocesloven for det tyske Rige § 774), anviste Fremgangsmaade, hvorefter al Exekution i Tilfælde af den omhandlede Art skal ske ved Inddrivelse af det Pengebeløb, hvortil Domhaverens Interesse i Dommens Efterkommelse ved en foretagen Vurdering anslaaes, dog selvfølgelig med Undtagelse af saadanne Tilfælde, i hvilke Fogden umiddelbart kan exekvere Dommen uden at tilføje Domfældte noget principstridigt personligt Onde. Til at slaa ind paa denne Vej i det foreliggende Udkast har man saameget mere fundet Grund, som det vistnok maa erkjendes, at Tvangsmulktsystemet ikke vel kan bevares, uden at Anvendelse af Gjældsfængsel tilstedes for det Tilfælde, at Mulkterne ikke kunne inddrives. Thi naar ikke Gjældsfængsel staar bagved, ville vistnok Tvangsmulkterne tabe Størstedelen af deres Betydning. Endelig bør det fremhæves, at Tvangsmulktsystemet, hvorledes det end indrettes, ikke kan staa som en i sig afsluttet og tilstrækkelig Exekutionsmaade, men at man dog tilsidst, naar det viser sig, at Mulkterne ikke virke, maa gribe til den Udvej at tilkjende Domhaveren Erstatning.

Efter det i Udkastet fulgte System sker altsaa næsten al Exekution ved Inddrivelse af et Pengebeløb, og heraf er det da atter blevet en Følge, at Udkastet hævder som undtagelsesfri Regel, at Gjældsfængsel ikke kan anvendes for formueretlige Forpligtelser. Hvad angaar Stoffets Ordning, er Udkastet gaaet den Vej først at omhandle de Domme, der ikke lyde paa Udredelsen af Penge. Idet der med Hensyn til disse gives Regler for, hvorledes Domfældtes Forpligtelse i de fleste Tilfælde omsættes til et Pengebeløb, bliver det tilstrækkeligt iøvrigt at henvise til Reglerne om Domme, der lyde paa Udredelsen af Penge, hvilke omhandles i nærværende Kapitels anden Underafdeling.

Første Underafdeling.

Om Fuldbyrdelsen af Domme, der ikke lyde paa Udredelsen af Penge.

I § 451 opstilles i Henhold til det ovenfor Anførte den Hovedregel, at Exekutionen af en Dom, hvorved der er paalagt Domfældte en anden Ydelse end Penge, sker derved, at Domhaverens Interesse i Dommens Efterkommelse anslaaes i Penge, hvorefter Beløbet inddrives, selvfølgelig dog kun, forsaavidt ikke en efter Dommens Affigelse indtraadt, Domfældte utilregnelig Umulighed eller andre ligesende Omstændigheder have befriet Domfældte uden tillige at medføre Erstatningspligt for ham. Naar der fra Domfældtes Side fremkommer en Indsigelse af dette Indhold, vil Fogden have at tage den under Paakjendelse ligesom ellers, naar Domfældte paastaar, at en efter Dommens Affigelse indtraadt Kjendsgjerning, f. Ex. en Opfyldelse eller Betaling, har frigjort ham. Nærmere Regler om, hvorledes der bliver at forholde, naar Domfældte paastaar, at Dommens Opfyldelse er ham umulig, uden at Forholdet dog er et saadant, at han frigjøres for Erstatningspligt, — et Forhold, som er udførlig behandlet i Fcd. 6te April 1842 § 7 — blive efter Udkastets System unødvendige; thi naar Umuligheden ikke ophæver Domfældtes Forpligtelse i det Hele, kan den ikke være til Hinder for, at der gjøres Exekution for det Beløb, hvortil Domhaverens Interesse i Dommens Opfyldelse anslaaes.

Efter Udkastets System vilde det selvfølgelig være det Heldigste, om Størrelsen af Domhaverens Interesse altid kunde være bestemt i Dommen. Dette vil ogsaa meget ofte kunne ske, og Udkastet har ved en Udtalelse i § 451 2det Stykke givet Parterne Anvisning paa under Domssagen at nedlægge de i saa Henseende nødvendige subsidiære Paastande. Imid-

Digitized by Google

lertid vil der være adskillige Tilfælde, i hvilke Interessens Størrelse ikke ret vel kan bestemmes i Dommen. Undertiden ville de fornødne Oplysninger enten slet ikke kunne tilvejebringes allerede paa dette Trin af Sagen, eller i al Fald kun med en Bekostning og Ulejlighed, som Sagsøgeren ikke ønsker at underkaste sig, førend han veed, om han overhovedet faaer sig Noget tilkjendt hos Indstævnte. Undertiden ville Parterne selvfølgelig ogsaa uden nogen i Tilfældets Beskaffenhed liggende Grund, alene af Misforstaaelse, Forsømmelse eller desl., undlade at nedlægge de fornødne subsidiære Paastande. I alle saadanne Tilfælde maa der aabnes Adgang til at faae Interessens Størrelse fastsat efter Dommens Affigelse. Efter den franskrhinske og den hannoverske Proces maa Domhaveren for at opnaa dette henvende sig til Retten, i Reglen den Ret, som har paadømt Sagen, men denne Ordning, som aabenbart medfører et uheldigt og for Domhaveren ofte betænkeligt Ophold af Sagen, hænger sammen med, at Exekutionen efter disse Processystemer, som ovenfor anført, udføres af en underordnet Betjent, der ikke har nogen Jurisdiktion. Vi befinde os her netop paa et af de Punkter, hvor der vil vise sig at være væsentlige Fordele forbundne med, at Exekutionen hos os udføres af en selvstændig judiciel Embedsmand, Fogden, idet Interessens Fastsættelse da vil kunne henlægges til ham og finde Sted under selve Exekutionsforretningen. Ved at ordne Forholdet paa denne Maade har Udkastet tilvejebragt en langt større Betryggelse for Domhaveren, end der vilde opnaaes, hvis han i det omhandlede Øjemed skulde anlægge en ny Domssag. Han vil nemlig efter Udkastets Ordning kunne bane sig Adgang til Exekution for det ham tilkommende Pengebeløb saa hurtigt, som det efter Omstændighederne er muligt at faae Interessens Størrelse fastsat, og paa samme Tid, som Sikkerheden for Domhaveren saaledes stiger, voxer ogsaa Trykket paa Domfældte; thi naar Interessens Størrelse først er blevet fastsat og Beløbet inddrevet, kan Domfældte ikke mere blive frigjort ved at opfylde den oprindelig skyldige Præstation, og Bevidstheden herom vil i mange Tilfælde være en langt virksommere Spore for ham til at yde den oprindelig skyldige Præstation inden Fuldbyrdelsesfristens Udløb end efter det gamle System Frygten for Inddrivelse af Tvangsmulkterne. Forsaavidt man vilde mene, at Udkastet ved at henlægge Interessens Ansættelse til Fogden prisgiver Domfældte, idet han ikke under en Fogedprocedure har tilstrækkelig Lejlighed til at varetage sit Tarv, maa hertil bemærkes, at Udkastet foreskriver, at Fogden saavidt muligt skal tilkalde Domfældte under Forretningen — videre end til „saavidt muligt" har man af Hensyn til den store Vigtighed, det kan have for Domhaveren hurtigt at faae Exekution, ikke turdet gaa —, og at der altsaa er aabnet ham Adgang til at fremkalde en summarisk Forhandling angaaende Interessespørgsmaalet. Men hertil kommer som Hovedbetragtning, at Domfældte i al Fald gjennem Anvendelse af Retsmidler imod Exekutionen vil kunne bane sig Adgang til ved Landsretten fuldstændig at oplyse Sagen. Denne sidste Betragtning maa der tillæges saameget større Vægt, som det, hvis man vilde henvise Domhaveren til at faae Interessens Størrelse bestemt under en ny Domssag, netop i alle Tilfælde, hvor Sagens Gjenstand overstiger 400 Kr., vilde blive Landsretten, ved hvilken denne nye Sag vilde være at anlægge. Det synes derfor at være et Fortrin ved Udkastet, at det giver Adgang til en Afgjørelse af Spørgsmaalet ved Fogedretten, ved hvilken Parterne dog ofte ville blive staaende, og den hele Ordning kan i al Fald paa ingen Maade siges at gaa Domfældte for nær, saa meget mindre som det efter Dommens Affigelse maa ansees givet, at han har gjort sig skyldig i retsstridig Forhaling med sin Forpligtelses Opfyldelse, hvorfor han ikke kan beklage sig over, at der foreløbig gjøres Udlæg hos ham for den af Fogden fastsatte Sum; ved at anvende Retsmidler imod Udlægsforretningen kan han jo standse Auktionen og derved hindre Salget af de udlagte Gjendele. Forsaavidt man endelig mod at henlægge den heromhandlede Afgjørelse til Fogden vilde indvende, at dette er mindre hensigtsmæssigt af den Grund, at en egentlig Bevisførelse angaaende Skadens Størrelse ikke vel kan foregaa

Digitized by Google

ved Fogedretten, bliver at bemærke, at Dommerens (Fogdens) Stilling ved Ansættelsen af Erstatningers Størrelse efter Udkastet skal være en anden end efter den nugjældende Lovgivning. Udkastet har nemlig sluttet sig til den Anskuelse, som i den nyere Tid i andre Lande har samlet de fleste Stemmer for sig, nemlig, at der med Hensyn til Fastsættelsen af Erstatningers Størrelse bør gives Dommeren et frit Skjøn, saaledes at det ikke med Nødvendighed kræves, at den Skadelidende ved Vidner eller Ed skal tilvejebringe et fuldstændigt Bevis for Skadens Omfang og Størrelse. Der synes heller ikke at kunne være nogen Tvivl om, at Dommerens Skjøn, i fornødent Fald under Bistand af udmeldte sagkyndige Mænd, frembyder større Garanti end et Skjøn af uvillige Mænd, især naar disse, som efter vor Retspraxis, handle aldeles paa egen Haand uden nogen Ledelse eller Kontrol fra Rettens Side. Ved at fastholde, at den Erstatningssøgende skal tilvejebringe et sædvanligt Bevis for Skadens Størrelse, begunstiger man utilbørligt den Skadegjørende. Efter det af Udkastet saaledes antagne System vil en egentlig Bevisførelse ikke ofte vise sig nødvendig, men Fogden vil, som i § 451 forudsat, i Reglen med Vidnernes Bistand eller i al Fald ved Hjælp af udmeldte Sagkyndige, som aflægge Ed for ham, kunne foretage Ansættelsen ifølge sit frie Skjøn og uden at være bundet ved Vidnernes eller de Sagkyndiges Anskuelse, hvorved det efter Udkastet bliver at iagttage, at han i Tvivlstilfælde hellere skal fastsætte Erstatningen rigeligt end udsætte Domhaveren for at lide noget Tab ved, at Dommen ikke efterkommes. Ved det Anførte bliver derhos at bemærke, at hvis Domhaveren vælger at anlægge Straffesag imod Domfældte, fordi denne modvillig har undladt at efterkomme Dommen, vil han ifølge sidste Stykke af § 451 under denne Sag kunne faae det ham tilkommende Pengevederlag bestemt i Forbindelse med, at Straf idømmes.

I §§ 452—454 omhandles de Tilfælde i hvilke Domme, som ikke lyde paa Penge, kunne fuldbyrdes af Fogden efter deres umiddelbare Indhold. I Overensstemmelse med Forholdets Natur kan dette efter Udkastet ikke blot finde Sted, hvor Eksekutionen gaar ud paa at sætte Domhaveren i Besiddelse af en bestemt Ting, som forefindes under Forretningen; men der nævnes i § 454 endnu nogle andre Tilfælde, i hvilke det ved Dommen tilsigtede retlige Formaal i fornødent Fald fuldstændig kan fyldestgjøres ved Fogdens Foranstaltning. Naar saaledes en Person, som ved Dom er kjendt pligtig til at udstede et Skjøde, et Pantebrev, en Kvittering, underskrive en Lejekontrakt eller desl., undlader at efterkomme denne sin Forpligtelse, naaes det retlige Formaal med Dommen paa den simpleste og naturligste Maade derved, at Fogden udfærdiger Dokumentet paa Domfældtes Vegne og med bindende Virkning for ham. Dette bliver navnlig klart, naar man betragter, hvorledes Forholdet stiller sig ved Domme, som tilpligte en Person at udlevere en vorlig Ting; her vil Ingen være i Tvivl om, at Fogden ved at udlevere Tingen til Domfældte tillige kan overføre Ejendomsretten til ham. Men der er ingen Grund til, at der ikke skulde tilkomme Fogden en lignende Myndighed, naar Talen er om Retsforhold, til hvis fuldstændige Stiftelse en skriftlig Udfærdigelse er nødvendig; ogsaa her maa Fogden kunne udøve den til Retsforholdets Stiftelse eller Sikring nødvendige Virksomhed ved at udstede et Skjøde, et Pantebrev eller desl. Iøvrigt vil Sagsøgeren undertiden endog kunne stille sin Paastand saaledes, at selve Dommen kan træde i Stedet for den Legitimation for et Retsforholds Stiftelse eller Ophør, som han er berettiget til at fordre udstedt af Indstævnte, i hvilket Tilfælde enhver Eksekution af Dommen bortfalder. Dette vil saaledes gjælde, naar en Lejetager stævner Udlejeren til at underskrive en Lejekontrakt af et vist Indhold. Her maa Sagsøgeren kunne faae udtalt i Dommen, at Indstævnte har indgaaet en saadan Lejekontrakt, og denne Dom vil da i det Hele, saasom med Hensyn til Thinglæsning, kunne træde istedetfor den skriftlige Lejekontrakt. Paa lignende Maade vil Forholdet kunne stille sig, naar Cessionarius, som allerede er blevet Ejer af Gjældsbrevet, søger Cedens til at udfærdige en lovformelig Transport, og naar en Kjøber, som er blevet Ejer af den kjøbte Ejendom,

Digitized by Google

søger Sælgeren til at udstede Skjøde til ham. Endnu bemærkes, at Afgjørelsen af forskjellige i Forbindelse med Exekutionen staaende Spørgsmaal, navnlig Fastsættelsen af Erstatningssummer, i Overensstemmelse med det i § 451 opstillede Hovedprincip ved § 454 er henlagt til Fogden.

I § 455 handles der om Domme, som lyde paa, at Domfældte skal undlade Noget. Ogsaa med Hensyn til disse Domme gjennemføres det Hovedprincip, at Undladelse af at efterkomme Dommen ikke ad den civile Retsforfølgnings Vej paadrager Domfældte andre Følger, end at han skal give Domhaveren Erstatning for det Tab, han lider ved Dommens Overtrædelse. Hvis Størrelsen heraf ikke er fastsat i Dommen — hvad der kun sjældnere vil være Tilfældet — bestemmes Erstatningen under Fogedforretningen efter Reglerne i § 451. Dog hvis Domhaveren anlægger Straffesag efter § 456, vil Erstatningen for Dommens Overtrædelse kunne faaes anset i Forbindelse med Straffen.

Ved Siden af ovenanførte Regler om Dommens egentlige Exekution bør der imidlertid opstilles et Strafansvar for modvillig Ulydighed mod Domme af heromhandlede Art. Dette Ansvar bør, i Lighed med hvad der bestemmes i Fdg. 6te April 1842 § 8, for det Første kunne indtræde, naar en Dom hvorved det paalægges at undlade Noget, overtrædes, men for det Andet bør det med selvsamme Føje ogsaa kunne finde Anvendelse, naar Domfældte undlader at efterkomme en Dom, hvorved det er paalagt at foretage Noget, hvortil han fuldtvel er istand. Herom findes de fornødne Regler i § 456, med Hensyn til hvilken Paragraf iøvrigt bemærkes, at naar Domfældte ikke handler i egentlig svigagtig Hensigt, saaledes at der maa siges at foreligge et Bedrageri, kan det Forhold, modvillig at sidde en Dom overhørig, væsentlig kun opfattes som en Forbrydelse mod Domhaveren. Det er derfor bestemt, at det omhandlede Straffeansvar skal gjøres gjældende under en af Domhaveren anlagt Sag, hvorimod offentlig Forfølgning ikke af den Grund kan finde Sted. Betingelsen for Strafansvaret er, at Domfældte „modvillig undlader" eller „forsætlig overtræder". Der maa altsaa fordres subjektive Betingelser, der berettige til at opfatte Domfældtes Opførsel som en Ulydighed eller passiv Modstand mod Statens til Retshaandhævelsen trufne Foranstaltninger. Da imidlertid Øjemedet med den i § 456 omhandlede Straf væsentlig er at skaffe Domhaveren Fyldestgjørelse, og da der ikke bør undlades Noget, som kan tjene til at opmuntre eller bevæge Domfældte til at rette for sig, er det foreslaaet i Paragrafen at indsætte en Bestemmelse om, at den idømte Strafs Fuldbyrdelse og den begyndte Strafs Fortsættelse skal standses, naar Domfældte i alle Maader retter for sig, en Regel, hvortil der haves et Sidestykke i Straffelovens § 254. Derhos er det som en naturlig Anvendelse af samme Tanke bestemt, at det Samme skal gjælde, naar Domhaveren ved Anvendelse af den i § 451—455 angivne Fremgangsmaade har opnaaet enten Fyldestgjørelse af sin Ret eller dog den Sikkerhed for samme, som ligger i Opnaaelsen af Udlæg for Vederlaget.

Endelig har § 456 i Overensstemmelse med Fdg. 6te April 1842 § 8 optaget en Regel om, at Domhaveren, naar en Straffedom af det angivne Indhold er afsagt over Domfældte, kan fordre det exekutive Politis Bistand til hans Rets Gjennemførelse. Denne Regel, som i det citerede Lovbud kun var udtalt med Hensyn til Undladelsesdomme, er her gjort anvendelig paa alle Domme. Politiet vil altsaa, naar Talen er om Domme, som gaa ud paa Udleveringen af rørlige Ting, efter Domhaverens Begjæring have med de til dets Raadighed staaende Midler at efterspøge Tingene og derefter saavidt muligt bringe dem tilstede. Det er indlysende, at naar Domhaveren ikke ved et saa energisk Middels Anvendelse kan komme til sin Ret, har det Offentlige ikke Magt til at gjøre Mere eller Videre for ham i denne Retning.

Det kunde synes, at den i § 451 givne Hovedregel ikke vil være fyldestgjørende i alle Tilfælde, navnlig ikke naar Talen er om Domme, som gaa ud paa noget i sig Uvurderligt, og der kunde herefter spørges, om det ikke vil blive nødvendigt i saadanne Tilfælde at beholde

Digitized by Google

Tvangsmulktsystemet. Dette kan dog formentlig ikke antages. Domme af et saadant Indhold ville sjælden forekomme, og forsaavidt dette dog undtagelsesvis kan blive Tilfældet (som Exempler kunne nævnes Domme, der gaa ud paa Udlevering af visse Breve og Papirer, Domme, som gaa ud paa, at Domfældte skal undlade en for Domhaveren ubehagelig Handling, hvis Foretagelse dog ikke paaforer denne noget Pengetab), vil en saadan Doms Betydning formentlig være tilstrækkelig sikret ved de øvrige i nærværende Underafdeling givne Regler. I nogle af de anførte Tilfælde er Dommen af et saadant Indhold, at den umiddelbart kan bringes i Udførelse af Fogden efter Reglerne i §§ 452—454; men hvis dette enten paa Grund af de faktiske Omstændigheder (at Fogden f. Ex. ikke kan finde de Breve eller Papirer, hvorom der handles), eller efter Dommens Indhold er umuligt, vil Domhaveren have tilstrækkelig Beskyttelse i Reglerne i § 456, hvorefter han dels i Overensstemmelse med det Foranførte kan faae Domfældte anset med Straf, dels, naar Straffedom er afsagt, kan faae det exekutive Politis Bistand til sin Rets Gjennemførelse. Lader Dommen sig hverken ved Fogdens eller Politiets Hjælp iværksætte, maa man lade sig nøje med, at Lovgivningen ved Straffebestemmelser (jfr. navnlig Udkastets § 456) værner Domhaveren mod modvillig Oversiddelse af Dommen; herved ydes der ham ogsaa i det Væsentlige alt, hvad en berettiget Anvendelse af Tvangsmulkter kunde føre til. Hvad særligt angaar Domme vedrørende familieretlige Forhold, maa det for det Første erindres, at der ved disse sjælden vil være Tale om at fastsætte Noget, der skal føres igjennem ved en egentlig Exekution. Men selv hvor dette er Tilfældet, vil der neppe vise sig nogen Trang til Tvangsmulktsystemet. Saaledes ville Domme, som paalægge en Person at udlevere et Barn, kunne exekveres af Fogden efter deres umiddelbare Indhold i Henhold til Analogien af § 453, og hvis Domfældte skulde forstikke Barnet, vil Straffebestemmelsen i § 456 være tilstrækkelig, forsaavidt Domfældtes Forhold ikke endog maatte egne sig til Straf efter Straffelovens § 213. Hvad endelig angaar Domme, hvorved en Person i Medfør af Frd. 5te Marts 1734 tilpligtes at indgaa et Ægteskab, vil det vistnok erkjendes, at der ikke er Grund til for disses Vedkommende at bibeholde Tvangsmulktsystemet. Afset fra, at Anvendelse af Tvang paa det nævnte Omraade i højeste Grad maa erkjendes at stride imod Nutidens sædelige Anskuelser og derfor vel ogsaa tør antages lejlighedsvis at ville blive afskaffet, maa det fremhæves, at det Hensyn til Kvindens krænkede Ære, som man plejer at paaberaabe sig som en afgjørende Grund for at paalægge Mandspersonen en Pligt til at ægte hende, vil kunne fyldestgjøres paa anden Maade, navnlig ved en Regel af samme Indhold som Reglen i D. L. 3—16—16—8 (at hun ikke skal lide Skade paa sin Ære).

Anden Underafdeling.

Om Fuldbyrdelsen af Domme, der lyde paa Udredelsen af Penge.

I Overensstemmelse med den gjældende Ret udtales her først den Hovedregel, at saadanne Domme kunne fuldbyrdes ved Exekution i Domfældtes Formue, men at Domfældte derimod ikke kan underkastes Gjældsfængsel (§ 458). Ved Siden af den saaledes givne Hovedregel opretholder Udkastet de gjældende Regler om de særegne Tvangsmidler, der kunne anvendes for Underholdningsbidrag til Børn, forladte og fraseparerede Hustruer. Hvad Bøder angaar, som i al Fald accessorisk ogsaa fremdeles ville kunne blive idømte under borgerlige Retstrætter, henviser Udkastet til de almindelige Regler om Bødedommes Exekution, som det ej er Meningen at forandre. § 459 udtaler i Overensstemmelse med den gjældende Ret og Sagens Natur, at Exekutionen kun kan udstrækkes til saameget af Domfældtes Gods, som — efter Fradrag af det, der kan forudsees at ville medgaa til Fyldestgjørelsen af Trediemands fortrinligere Krav — i Henhold til Fogedvidnernes Vurdering behøves til Dommens Fyldestgjørelse samt Dækning af de nødvendige Retsudgifter.

Digitized by Google

I § 460 angives de Veje, ad hvilke tvungen Fyldestgjørelse kan opnaaes. Hvis der forefindes rede Penge, har Fogden umiddelbart at udbetale Domhaveren disse til Dækning af eller Afdrag paa Fordringen. Fremdeles kan Domhaveren ikke vægre sig ved at modtage Fyldestgjørelse ad Kompensationsvejen, naar Domfældte har forfaldne Fordringer paa ham, hvis Rigtighed han maa anerkjende. Bortset fra disse Tilfælde iværksættes Exekution enten derved, at Fogden giver Domhaveren Udlæg til Forauktionering i Domfældtes Formuegjenstande, eller derved, at den Rettighed, hvori Udlæg gives, paa anden Maade ved Fogdens Foranstaltning udøves i Domfældtes Sted. Lovforslaget gaar altsaa ud fra, at Exekution i den hidtil sædvanlige Skikkelse som Udlæg til Forauktionering ikke er den eneste Vej, ad hvilken den tvungne Fyldestgjørelse kan naaes. Dette stemmer utvivlsomt med Forholdets Natur. Grundsætningen maa være (jfr. Nellemann „Læren om Exekution og Tvangsauktion" S. 78 ff.), at Domhaveren skal have Adgang til at søge Fyldestgjørelse i Domfældtes Formuerettigheder, forsaavidt ikke en tvungen Indtrædelse i disse er udelukket ved det paagjældende Retsforholds Beskaffenhed. I denne Adgang vilde der gjøres en vilkaarlig Indskrænkning, hvis Exekution alene kunde foretages som Udlæg til Forauktionering, idet denne Fremgangsmaade er uanvendelig overfor mange Formuerettigheder, der i og for sig ere egnede til at tjene til Kreditorernes Fyldestgjørelse. Domhaveren bør derfor ikke være udelukkende henvist til at lade sig give Udlæg til Forauktionering, men han maa ogsaa kunne søge sin Fyldestgjørelse gjennem anden Raadighedsudøvelse over Skyldnerens Formuebestanddele, naar denne fremtræder som den naturlige Maade, paa hvilken det økonomiske Udbytte af disse uddrages, og det bør end ikke være ubetinget udelukket at gaa denne Vej, fordi det ogsaa var muligt at opnaa Fyldestgjørelse gjennem en Forauktionering af det Udlagte; sidstnævnte Fremgangsmaade vil nemlig ikke altid være den for Domhaveren hensigtsmæssigste Vej.

Ligesom den Grundsætning for Tvangsanvendelsen, Udkastet efter det Anførte har opstillet, utvivlsomt stemmer med Forholdets Natur, saaledes maa det vistnok ogsaa erkjendes, at den efter rigtig Opfattelse af den gjældende Ret har Hjemmel allerede i denne. Flere af dens vigtigste Konsekventser have i Virkeligheden allerede længe været anerkjendte i Retsbrugen. Det er saaledes almindelig antaget, at den, som har faaet Udlæg i Domfældtes udestaaende Fordringer, ikke ubetinget er henvist til at søge Fyldestgjørelse ved deres Forauktionering, men, forsaavidt Fordringerne ere forfaldne, ogsaa kan gaa den Vej at indkræve deres Beløb hos vedkommende Skyldnere og tage sin Betaling paa denne Maade. Denne Fremgangsmaade antages Domhaveren endog at kunne følge, uanset at Udlægget i Forretningen betegnes som givet til Forauktionering. Fremdeles maa Domhaveren allerede efter den gjældende Ret kunne søge Fyldestgjørelse gjennem Udøvelse af Domfældtes Ret til Frugt- og Indtægtsnydelse af en fast Ejendom. Det er nemlig ikke Gjenstand for Tvivl, at Domhaveren, forsaavidt det er nødvendigt til at sikre hans Fyldestgjørelse, i Forbindelse med Udlæg af Ejendommen til Forauktionering kan fordre sig Udlæg givet i dens Frugter og Indtægter, saaledes at Domfældte i Mellemtiden indtil Auktionens Afholdelse sættes ud af Ejendommens Brug og Besiddelse. Men naar dette staar fast, maa det ogsaa — med den Begrænsning, som følger af Domfældtes Paavisningsret — staa Domhaveren aabent at lade sig give Udlæg i Frugt- og Indtægtsnydelsen alene, en Adgang, der navnlig vil være af Betydning, hvor Udlæg ikke kan gjøres i Ejendommens Substants, f. Ex. naar Skyldneren besidder Ejendommen som Beneficiarius eller Fideikommissarius. Uagtet det saaledes maa antages, at det allerede efter den gjældende Ret staar Domhaveren aabent at gjøre Exekution særskilt i Frugt- og Indtægtsnydelsen, er denne Ret dog kun sjælden bleven benyttet. Dette har vistnok især sin Grund deri, at den bestaaende Lovgivning — bortset fra de om specielle Forhold givne Bestemmelser i D. L. 5—7—9 og Amtstuefrd. 8de Juli 1840 § 20 — ikke giver nogen Anvisning paa, hvorledes der skal for-

Digitized by Google

holdes med den nærmere Gjennemførelse af denne Exekutionsmaade. Thi da det under denne Lovgivningens Tavshed i Overensstemmelse med vor Rets almindelige Grundsætninger maa anses for Rekvirentens Sag selv at træffe alle til Ejendommens Administration fornødne Foranstaltninger under Regnskabspligt overfor Domfældte, vil det hele Forhold kunne blive meget besværligt for Domhaveren og jævnlig give Anledning til Tvist navnlig om Tidspunktet for Sekvestrationens Ophør. I denne Henseende indeholder Udkastet noget Nyt, idet det afhjælper den paapegede Mangel gjennem Bestemmelserne i §§ 461 og 466. Efter disse paahviler det ikke Rekvirenten selv eller ved en af ham antagen Driftsbestyrer at overtage Ejendommens Administration, men Ejendommen bliver ved Fogdens Foranstaltning at administrere til hans Fordel og Indtægterne af den at anvende til hans Dækning paa samme Maade som ellers det ved Tvangsauktion indvundne Pengebeløb. Efter Udkastet vælges altsaa Driftsbestyreren af Fogden, som derhos skal paalægge Fæstere, Forpagtere og Andre at betale deres Afgifter til Bestyreren, samt iøvrigt iværksætte de Tvangsforanstaltninger, som udkræves, for at Ejendommens Frugter og Indtægter kunne komme Domhaveren til Nytte. Endelig er det Fogden, der bestemmer, til hvilke Tider Bestyreren skal aflægge Regnskab, og som af denne modtager Driftsoverskudet. Dette stemmer ganske med de Grundsætninger, hvorefter Udkastet har ordnet Tvangsauktionen. Ligesom det ved Tvangsauktionen indkomne Beløb ikke maa oppebæres af Rekvirenten selv, men gjennem en Inkassator skal indbetales til Fogden, saaledes maa ogsaa det Udbytte, der indvindes ved den i § 461 omhandlede Exekutionsmaade, afgives til Fogden, for at denne, saafremt Andre end Rekvirenten ere berettigede til Andel deri, kan iværksætte en samtlige Interesserede omfattende Opgjørelse. Endnu bemærkes, at § 466 sidste Stykke henlægger Afgjørelsen af alle Spørgsmaal angaaende Ejendommens Bestyrelse, Regnskabsaflæggelsen og den tvungne Administrations Ophør til Fogden. Ad denne Vej ville de Tvistemaal, som det herom handlede Forhold kan foranledige mellem Domhaveren og Skyldneren samt andre Interesserede i Ejendommen, paa den hurtigste og simpleste Maade kunne føres til Ende, medens den nugjældende Rets Mangel paa nærmere Bestemmelse med Hensyn til dette Punkt maa anses som en stor Mangel.

Ifølge § 462, jfr. §§ 461 og 466, blive de ovenfor udviklede Regler endvidere at anvende, naar Udlæg gjøres i Domfældtes Leje-, Forpagtnings- eller Fæsterettigheder over faste Ejendomme, forsaavidt Retsforholdets Natur overhovedet tilsteder dette. At Domhaveren efter Retsforholdets hele Beskaffenhed kan have Adgang til at gjøre Exekution i de nævnte Brugsrettigheder, er utvivlsomt, og forsaavidt er Udkastet i Overensstemmelse med den gjældende Ret. Vel kan Adgangen til Exekution være udelukket enten derved, at Domhaveren er ude af Stand til at tilbyde det betingede Vederlag, eller fordi Brugsrettigheden er stiftet saaledes, at den hverken helt eller delvis kan udøves af Andre end Brugeren selv. Men er ingen af disse Hindringer tilstede eller fjernes de derved, at Udlejeren giver sit Samtykke til Exekutionen, maa Rekvisitus finde sig i, at Domhaveren søger Fyldestgjørelse i hans Brugsrettigheder ligesaavel som i andre ham tilkommende Formuerettigheder. Iøvrigt vil Udlæg i de heromhandlede Rettigheder ikke ubetinget fremtræde i den Skikkelse, som § 462, jfr. § 461, forudsætter. Hvor Brugsretten ligefrem kan overdrages til Andre, jfr. Lov om Bøndergaardes Bortforpagtning af 25de Juni 1870 § 3, vil Udlejeren selvfølgelig ikke kunne modsætte sig, at Lejetagerens Kreditorer lade sig give Udlæg til Forauktionering i Brugsretten, hvis de foretrække denne Fremgangsmaade. Jævnlig vil Forholdet imidlertid være det, at Brugsrettigheden paa den ene Side ikke er ligefrem overdragelig, medens det dog paa den anden Side ikke er udelukket, at en Udøvelse af Rettigheden i større eller mindre Udstrækning kan foregaa ved Andre end Lejetageren selv. I disse Tilfælde vil da den i § 461 omhandlede Exekutionsmaade være den eneste Vej, ad hvilken Lejetagerens Kreditorer kunne søge Fyldestgjørelse i Brugsrettigheden

Digitized by Google

De i § 463 givne Regler om Udlægets Udstrækning og Omfang forstaaes let. I Overensstemmelse med Forholdets Natur finder en Vurdering i egentlig Forstand kun Sted, naar Rekvirenten vil søge Fyldestgjørelse gjennem en Realisation af legemlige Ting. Gjøres der Udlæg i Frugt- og Indtægtsnydelsen af faste Ejendomme eller i andre Rettigheder, bestemmes derimod Udlægets Omfang og Udstrækning ved et Skjøn under tilbørligt Hensyn til de Udgifter og Omkostninger, som maa antages at ville flyde af de til Forfølgningens videre Gjennemførelse fornødne Skridt. Hvad angaar Udlægets Gjenstand, er det ifølge § 464 ligesom efter den gjældende Ret Domfældte, som har Lov til at paavise, i hvilket Gods Exekution skal ske, og Domhaveren kan kun gjøre Indsigelse mod at modtage Udlæg i de ham saaledes anviste Gjenstande, forsaavidt der hertil i Gjenstandenes Beskaffenhed er en særegen Grund. Naar der kan paavises rørligt Gods eller Fordringer, hvoraf Fyldestgjørelse kan faaes, behøver han saaledes ikke at modtage Udlæg i fast Ejendom, da dette altid er en langsommere og besværligere Vej til Fyldestgjørelse; endvidere kan han nægte at modtage Udlæg i Ting, hvis Opbevaring eller Realisation maatte være særlig vanskelig eller i Henseende til Udfaldet usikker f. Ex. levende Dyr, eller i Fordringer, som maa ansees for omtvistede eller usikre. Af lignende Grunde foreskrives det, at Domhaveren, naar der kan gives ham Udlæg til Forauktionering, ikke kan nødes til at søge sin Fyldestgjørelse paa anden Maade. Endelig behøver han, forsaavidt andet Gods er tilstede, ikke at modtage sekundært Udlæg. Hvis Domfældte ikke paaviser Gjenstande, hvori Udlæg kan ske, maa Valget foretages af Domhaveren (§ 465), dog at Fogden skal paase, at de for Domfældte mest undværlige Gjenstande først udlægges; hans nødvendige Besætning og uundværlige Avlsredskaber samt Haandværksredskaber og deslige bør altsaa ikke udlægges, saalænge andre mere undværlige Gjenstande forefindes. Endelig bestemmes det i § 465, at Gjødning samt det til en fast Ejendoms Drift fornødne Straa og Hø saavelsom Sæde- og Fødekorn ikke ved Udlæg maa skilles fra Ejendommen, men bliver at betragte som Tilbehør til den. Denne Regel afviger i flere Punkter fra den gjældende Rets Bestemmelser i Pl. 24de Maj 1843. Paa den ene Side er det kun det til Ejendommens Drift fornødne Straa, Hø og Gjødning, som ifølge Udkastet ikke ved Udlæg maa skilles fra Ejendommen, hvorimod den ved Pl. 24de Maj 1843 hjemlede Indskrænkning i den udlægsøgende Domhavers Ret angaar hele Ejendommens Afgrøde af Hø og Straa samt al Gjødningen; men medens Udkastets Regel forsaavidt er mindre vidtgaaende end den ældre Rets, indskrænker det sig ikke som Pl. 24de Maj 1843 til at fastsætte, at de, der have Rettigheder over den faste Ejendom, ved at udbetale den paagjældende Udlægshaver Vurderingsbeløbet af de omhandlede Gjenstande kunne bevare dem for Ejendommen, men ligeoverfor en Domhaver, der søger Udlæg, gjør det ligefrem disse Gjenstande til Tilbehør til Ejendommen. Panthaveren i Ejendommen behøver altsaa ikke for at undgaa at se Ejendommen sat ud af Drift ved Udlæg og særskilt Salg af disse Gjenstande at udbetale deres Taxationsværdi, og det hele forviklede Retsforhold, som indtræder ved en saadan Udløsning, bortfalder. Endelig fremhæves, at Udkastets Regel ogsaa omfatter Sæde- og Fødekorn, hvilke Gjenstande ikke nævnes i Pl. 24de Maj 1843. Paragrafens Slutningsbestemmelse fastsætter i Overensstemmelse med Forholdets Natur, at Sæd paa Marken ikke maa omhugges eller andre Frugter optages eller afplukkes, førend de ere modne til at indhøstes.

I Kapitlets sidste Paragrafer handles der om Gjenstande, som enten ganske eller dog inden visse Grænser ere undtagne fra Exekution. De herom givne Bestemmelser gaa i Hovedtrækkene alene ud paa en Kodifikation af den gjældende Ret. Derfor svarer § 467 ganske til § 160 i Konkursloven. Ligeledes stemmer § 468 med den gjældende Ret, forsaavidt den undtager de til Militæres tjenstmæssige Udrustning og Forsyning fornødne Gjenstande fra Exekution, jfr. Lov 21de Marts 1874 § 2, medens der i Paragrafens sidste Stykke er tilføjet en ny Bestemmelse, som

Digitized by Google

gjør en tilsvarende Undtagelse for civile Embeds- og Bestillingsmænds Vedkommende.

I § 469 omhandles det Spørgsmaal, i hvilket Omfang der kan gjøres Exekution i Domfældtes Rettigheder og Fordringer paa Andre. Det udtales først, at Exekution kun kan gjøres i Rettigheder, som paa den Tid, Forretningen foretages, alt ere erhvervede, derimod ikke i fremtidige Erhvervelser, med Hensyn til hvilke dette ikke er Tilfældet, saasom ventendes Arv. Derefter fremhæves særligt, at Exekution kan iværksættes i Domfældtes Fordringer paa Andre, selv om de ere betingede eller endnu ikke forfaldne, naar de dog kunne angives og betegnes med tilstrækkelig Bestemthed. Dette stemmer med, hvad der antages at være gjældende Ret. Imidlertid er det en Selvfølge, at Skylderklæringen, selv naar Talen er om Fordringer, der udspringe af rent ensidige Kontrakter eller af gjensidige Kontrakter, som ere opfyldte fra den ene Side, kan være af et saadant Indhold, at Exekution er udelukket. Udkastet, der forsaavidt maa anses for stemmende med den gjældende Ret, hævder nemlig den almindelige Grundsætning, at Gods eller Rettigheder, som ellers ifølge deres Natur kunde være Gjenstand for Exekution, i Henhold til retsgyldige Bestemmelser af eller Retshandler med Trediemand kunne være undtagne fra Kreditorers Forfølgning (§ 470). Det er herved forudsat, at det ikke som almindelig Betingelse for slige Bestemmelsers Retsgyldighed kan fordres, at der er givet dem en særlig Stadfæstelse fra Statsmagtens Side, men at de indenfor visse Grænser maa kunne retsgyldig træffes i Henhold til den almindelige Kontraktsfrihed. Overhovedet maa der i samme Udstrækning, hvori Afhændelse af en Gjenstand eller Rettighed kan forbydes, ogsaa retsgyldig kunne lægges det Baand paa den, at den skal være udelukket fra Kreditorers Forfølgning. I Overensstemmelse med denne Grundsætning vil der ogsaa kunne gives en Skylderklæring et saadant Indhold, at der ikke kan gjøres Udlæg i Fordringen. Særdeles hyppigt ville saadanne Skylderklæringer udgaa fra offentlige Institutter, saasom Livrente- og Livsforsikringsanstalter, jfr. herved den i § 473 givne Bestemmelse om Livrenter, Livsforsikringssummer og lignende Indtægter; men der er selvfølgelig i og for sig ikke Noget til Hinder for, at ogsaa et Retsforhold mellem to Privatmænd kan hvile paa en saaledes begrænset Skylderklæring, at paagjældende Fordring maa anses for retsgyldig undtagen fra Exekution. I de to sidste Stykker af § 469 omhandles særligt det Spørgsmaal, hvorvidt Domhaveren kan gjøre Exekution i Rekvisiti Rettigheder ifølge saadanne gjensidig bebyrdende Retshandler, som endnu ikke fra dennes Side ere fuldstændig opfyldte. Udkastets Regler herom stemme ganske med Konkurslovens § 161.

Det har hidtil været den almindelige Mening, at det Spørgsmaal, om der kan gjøres Exekution i Embedsmænds Lønninger, maa besvares paa samme Maade som Spørgsmaalet om Exekution i Arbejderes og Tjenestefolks kontraktmæssig betingede Løn. Endskjønt denne Opfattelse neppe kan anses for rigtig, har Kommissionen dog troet, at der er Grund til ogsaa at undtage ikke forfalden Embeds- og Bestillingsløn fra Exekution, se § 471, hvis Regel herom gaar noget videre end den gjældende Ret, navnlig forsaavidt den ikke blot omfatter Statens Embeds- og Bestillingsmænd, men ogsaa dem, der staa i Kommuners Tjeneste. De Hensyn, paa hvilke Reglen er bygget, maa nemlig erkjendes i det Væsentlige at have samme Berettigelse for begge de nævnte Klassers Vedkommende.

Naar Udkastets § 471 ved Siden af Embeds- eller Bestillingsløn nævner „lignende Indtægter", sigtes herved til Indtægter, som tilkomme private Bestillingsmænd, hvis Retsstilling i Henseende til deres Lønning maa bestemmes efter lignende Regler som de, der gjælde om Embedsmænd, f. Ex. Direkteurer ved en Bank, Kontorchefer ved en Kreditforening. Om et vist Forhold bliver at henføre herunder, eller om det maa anses for et ligefremt gjensidigt Kontraktsforhold, er et Spørgsmaal, hvis Besvarelse vistnok kan frembyde Tvivl; men dette er forsaavidt uden Betydning, som Exekutionsfrihed ogsaa under sidstnævnte Forudsætning har Hjemmel i Udkastet, nemlig i § 469.

Endelig er den om Embedslønninger givne Regel gjort anvendelig paa Ventepenge, Pen-

Digitized by Google

sioner og andre desl. Understøttelser, som uderedes af offentlige Kasser.

Hvad angaar de i § 472 omhandlede Fritagelser for Exekution, stemme de under Nr. 1 og 5 nævnte ganske med hvad der maa anses for gjældende Ret. De under Nr. 2—4 optagne Bestemmelser behøve neppe nogen Forklaring.

Med Hensyn til § 473 henvises der til hvad ovenfor lejlighedsvis er anført om denne Paragraf.

Kapitel III.

Om Exekutionsforretningens Foretagelse og om Proceduren under samme.

Det er ovenfor bemærket, at Umiddelbarhedsprincipet ikke træder frem ved Fogedproceduren, og at derfor Udkastets Regler om denne trods Bestemmelsen i § 482, hvorefter ogsaa Proceduren for Fogden foregaar mundtlig, væsentlig stemme med de nu gjældende. Ogsaa med Hensyn til Reglerne om Exekutionsforretningens Foretagelse i §§ 474—477 samt § 486 har Udkastet paa enkelte Afvigelser nær kunnet slutte sig til den gjældende Ret.

Med Hensyn til Exekutionsforretningens Sted hedder det i § 474, at Forretningen i Reglen skal begynde paa Domfældtes Bopæl; herved udelukkes altsaa ikke, at den, naar Omstændighederne særligt tale derfor, kan begynde andetsteds, og i Paragrafens to sidste Stykker nævnes der udtrykkelig tvende Tilfælde, i hvilke Saadant kan finde Sted; men da disse ikke ere de eneste, i hvilke Reglen om Forretningens Paabegyndelse paa Bopælen vil kunne vise sig uhensigtsmæssig, er der endvidere tillagt Fogden en almindelig Bemyndigelse til at fravige hin Regel, hvor han efter de foreliggende Omstændigheder finder Grund dertil, se Paragrafens 2det Stykke.

Medens det er anset for rigtigt at fastholde den hidtil gjældende Regel, at der under Forretningen maa gives Møde fra Domhaverens Side, kan Exekutionen selvfølgelig foregaa, selv om Domfældte ikke træffes tilstede. Det er imidlertid fundet hensigtsmæssigt at bestemme (§ 475 sidste Stykke), at Fogden, hvis Ingen fremtræder som befuldmægtiget til at give Møde for Domfældte, udtrykkelig skal opfordre hans Hustru, Børn over 18 Aar, Tjenestefolk eller andre til Husstanden hørende voxne Personer til at varetage hans Tarv under Forretningen. Er ingen af disse tilstede eller ere de uvillige til at optræde, skal samme Opfordring rettes til hans Husvært, Principal, Husbonde, Læremester eller Arbejdsherre, forsaavidt nogen af dem er tilstede. En saadan Regel, som ikke vil kunne medføre noget Ophold i Domhaverens Forfølgning, vil i mange Tilfælde kunne virke til Gavn for Domfældte. Bestemmelsen udelukker iøvrigt ikke, at ligesom efter den gjældende Ret andre Personer end de ovenfor nævnte af egen Drift kunne optræde under Exekutionen og oplyse, hvad de antage at tjene til den fraværende Domfældtes Tarv.

§§ 477—479 stemme i alt Væsentligt med Konkurslovens §§ 166—168.

Indsigelser mod Exekutionen kunne fremsættes saavel af Domfældte som af Trediemand (§§ 480—481). I Anledning af de fremsatte Indsigelser kan Domhaveren ytre sig, hvorimod det er overladt Fogden efter Omstændighederne at afgjøre, om nogen yderligere Ordveksling skal finde Sted. Med Hensyn til Proceduren udtaler Udkastets § 482 den Hovedregel, at Forhandlingerne for Fogden foregaa mundtlig. Fogden paakjender derfor den opstaaede Tvistighed i Henhold til Parternes mundtlige Forklaringer, hvorhos han selvfølgelig har at tage Hensyn til de fremlagte Dokumenter og andre skriftlige Beviser. Derimod kan der i Reglen ikke under Forhandlingerne for Fogden finde Bevisførelse Sted ved Vidner, Syn og Skjøn eller Parternes personlige Afhørelse. At denne Regel, som efter Fogedrettens Beskaffenhed er den naturlige ved Umiddelbarhedsprincipets Gjennemførelse i Bevisbedømmelsen, iøvrigt ikke medfører nogen mærkelig Afvigelse fra, hvad der maa antages for gjældende Ret, er ovenfor omtalt. Reglen i § 482 sidste Stykke, at Fogden skal vejlede Parterne i Bagatelsager, stemmer med Frd. 6te Aug.

Digitized by Google

1824 § 5. — Da Forhandlingerne foregaa mundtlig, saaledes at Fogden dømmer umiddelbart efter disse, vil der i Almindelighed ikke være Anledning til at protokollere dem i det Omfang, hvori dette nu finder Sted. § 483 foreskriver derfor, at der i Protokollen foruden de nødvendige Bemærkninger om Forretningens Tid og Sted, Exekutionsgrundlaget, Parternes, Fogdens og Vidnernes Navne, kun skal optages en Beretning om Forretningens Gang i Almindelighed samt i Tilfælde af Tvist de fremsatte Paastande ordret og Parternes Erklæringer i det Omfang, som Fogden skjønner hensigtsmæssigt, dog ikke ordret, men kun efter deres væsentlige Indhold. Den mere omfattende Protokollation af Parternes Erklæringer ved Fogedretten, som nu finder Sted, synes allerede fra den gjældende Rets Standpunkt at være temmelig hensigtsløs, idetmindste naar bortsees fra de særegne Forhold i Kjøbenhavn, hvor Kjendelsen afsiges af den ved selve Exekutionen ikke tilstedeværende Foged; thi paa Grund af den allerede nu hjemlede ubegrænsede Ret til at fremkomme med Nyt under Appellen vil Sagens Grundlag under denne kunne blive fuldstændig forandret, og Forhandlingerne for Fogden ville da ikke have nogen Betydning.

Om Udsættelse under Forretningen handler § 484. Det er i denne Henseende fundet tilstrækkeligt at udtale, at Udsættelse i Reglen ikke kan gives, naar ikke Parterne ere enige herom. Det er altsaa ganske overladt til Fogdens Afgjørelse, hvorvidt der undtagelsesvis maatte kunne tilstaaes Udsættelse efter den ene Parts Begjæring, og han vil herved tage et væsentligt Hensyn til, om Begjæringen fremkommer fra Domhaveren eller fra Domfældte; thi om end Udkastet i Overensstemmelse med den gjældende Ret fastholder, at Domhaveren ikke har Adgang til vilkaarlig at forlange Forretningen udsat, vil dog den Udsættelse, hvorom han fremsætter Begjæring, selvfølgelig langt sjældnere frembyde Betænkelighed end en Afbrydelse af Forretningen efter Domfældtes enstidige Begjæring. Forskjellig fra en egentlig Afbrydelse af Forretningen er den i Paragrafens to sidste Stykker omhandlede midlertidige Standsning af Forhandlingerne. Hvor en saadan anordnes eller tilstaaes, har Fogden paa Domhaverens Forlangende at træffe de fornødne Foranstaltninger til at opretholde den samme Tilstand, indtil Forretningen atter fortsættes, hvorhos der paa behørig Maade skal gives Parterne Underretning om Tiden for Forretningens Fortsættelse. Snareste muligt efter Forhandlingernes Slutning affiger Fogden Kjendelse; dennes Fuldbyrdelse kan ikke hindres ved Anvendelse af Retsmidler (§ 485). Ivrigt er det efter § 494 Reglen, at Retsmidler imod Fogdens Afgjørelser, hvad enten der er Spørgsmaal om Paaanke eller Besværing (hvorom nærmere i det Følgende), først kunne anvendes, naar hele Exekutionsforretningen er sluttet. Ifølge § 495 er Fristen for Retsmidlernes, saavel Besværings som Paaankes, Anvendelse den for Paaanke af Domssager foreskrevne, nemlig 4 Uger; de Hensyn, der have ført til for Domssagers Vedkommende at foreslaa en kortere Besværingsfrist, gjøre sig nemlig ikke gjældende paa Fogedforretningernes Omraade. Efter Fristens Udløb kan Retsmidlers Anvendelse, i Lighed med hvad der i § 303 er foreskrevet om Paaanke af Domssager, tilstedes i Løbet af 1 Aar, naar Omstændighederne tale derfor; men det er søgt udtrykt i § 495, at der her vanskeligere end for Domssagers Vedkommende bør gives Tilladelse til Retsmidlers Anvendelse efter Udløbet af den ordentlige Frist, idet det hedder, at saadan Tilladelse kun kan meddeles, naar ganske særegne Omstændigheder retfærdiggjøre, at Parterne ikke i rette Tid have gjort Retsmidler gjældende. Tilladelsen meddeles af Landsrettens Formand. Det er en Selvfølge, at naar en Dom ved en i Medfør af Reglen i § 303 iværksat Paaanke tilintetgjøres eller forandres, eller naar den ophæves ved en i Medfør af § 335 afsagt Kjendelse, hvorved ny Foretagelse af Sagen bevilges, kan ogsaa den i Medfør af Dommen skete Exekution ophæves, om end den ordentlige Paaankefrist af 4 Uger fra dens Foretagelse er udløbet, se § 495 1ste Stykke. Hvad angaar den nærmere Ordning af de Retsmidler, som efter Udkastet kunne anvendes imod selve Exekutionsforretningen og de under

Digitized by Google

denne affagte Kjendelser, henvises til Bemærkningerne ved Kapitel V.

I §§ 487—491 gives en Række Bestemmelser om Udlægshaverens Retsstilling, der i det Væsentlige maa anfees for stemmende med den bestaaende Ret. Dette gjælder saaledes i det Hele om de i § 491 optagne Regler angaaende Beskaffenheden af den Sikkerhedsret, Udlæget giver, jfr. herved Konkurslovens § 158. Ligeledes stemmer det med den gjældende Ret, at den, som har faaet Udlæg i fast Ejendom, uden at der tillige gives Udlæg i dens Frugter og Indtægter, ifølge § 487 ikke kan modsætte sig, at den forbliver i Skyldnerens Besiddelse indtil Tvangsauktionen, medmindre Skyldneren findes at ødelægge eller forringe Ejendommen. Hvad angaar Besiddelsen af udlagt Løsøre, indeholder Udkastets § 488 nogle lidet indgribende Lempelser i den gjældende Ret, beregnede paa saavidt muligt at undgaa de Omkostninger, der ere forbundne med Godsets Bevaring ved en Trediemand. Udlagt Løsøre kan herefter forblive i Skyldnerens Besiddelse ikke blot, naar Udlægshaveren giver sit Samtykke dertil, men ogsaa, naar Skyldneren stiller antagelig Sikkerhed for dets Tilstedeblivelse i uforringet Stand. I andet Fald er Udlægshaveren ordentligvis berettiget til at tage udlagt Løsøre i sin Besiddelse, dog, hvis det Udlagtes Værdi betydeligt overstiger hans Fordring, kun imod Sikkerhedsstillelse. Det vil herefter saagodtsom altid blive Tilfældet, at udlagt Løsøre opbevares enten af Skyldneren eller af Udlægshaveren. Bliver det undtagelsesvis nødvendigt at give det udlagte Gods i Trediemands Forvaring, har Fogden at træffe de i saa Henseende fornødne Foranstaltninger paa Domfældtes Bekostning. Iøvrigt er det ved disse Regler forudsat, at der ikke tilkommer nogen Trediemand en Ret over Tingen, i Kraft af hvilken han er berettiget enten til selv at besidde denne eller dog til at modsætte sig en Forandring i det hidtil bestaaende Besiddelsesforhold, saasom hvor en Løsøregjenstand forinden Udlæget var pantsat til en Anden end Udlægshaveren. I slige Tilfælde maa Udlægshaveren selvfølgelig finde sig i, at Godset bliver, hvor det er. Har Trediemand det Udlagte i sin Besiddelse, bliver det efter Omstændighederne ifølge Udlægshaverens Begjæring af Fogden at tilkjendegive vedkommende Trediemand, at Skyldneren ikke er berettiget til at modtage Tingen, naar Trediemands Ret til dens Besiddelse ophører (§ 490).

Ifølge Bestemmelsen i § 487 2det Stykke skal Udlæg i fast Ejendom — overensstemmende med hvad der anfees for gjældende Ret — for at kunne gjøres gjældende imod dem, der ved Retshandler maatte erhverve Rettigheder over Ejendommen, thinglæses ved dennes Værnething. Hvad angaar Udlæg i Løsøre, har det efter den gjældende Ret været Gjenstand for Tvivl, om Thinglæsning er nødvendig til Sikring af Udlægshaverens Ret. Overvejende Grunde turde dog tale for at besvare Spørgsmaalet benægtende, idet det vistnok maatte erkjendes, at Bestemmelserne i Pl. 18 Januar 1788 og Frd. 28 Juli 1841 om Thinglæsning af visse Retsforfølgninger samt af Underpant i Løsøre ikke frembød saa afgjørende Analogi, at det i Kraft af disse Lovbud kunde paalægges Udlægshaveren at iagttage en Formalitet, som tidligere utvivlsomt ikke var nødvendig til Sikring af hans Ret, jfr. Nellemann „Læren om Exekution og Auktion S. 185 ff. Til at foreslaa en Forandring i, hvad der saaledes tør anfees for gjældende Ret, har Kommissionen ikke fundet tilstrækkelig Grund. Dels har man havt Betænkelighed ved at besvære den almindelige Retsforfølgning med en ny Formalitet; dels er man gaaet ud fra, at den Fare for Trediemand, som kan opstaa af Thinglæsnings Undladelse, ikke har Meget at betyde. Forsaavidt man herimod maatte indvende, at det efter den saaledes forudsatte Ordning bliver muligt til Skade for den almindelige Kredit at omgaa Lovbudet om Thinglæsning af Underpant i Løsøre derved, at Kreditor efter Aftale med Skyldneren tager Udlæg i hans Løsøre og derpaa i Stedet for at skride til Realisation benytter Udlægget som en vedvarende Sikkerhedsret, er det tilstrækkeligt at henvise til den fra Konkursloven overførte Bestemmelse i § 491 2det Stykke, som netop er beregnet paa at hindre den antydede Fremgangsmaade.

Digitized by Google

Medens Udkastet i Henhold til de ovenanførte Betragtninger har undladt at paabyde Thinglæsning af Udlæg i Løsøre, er det derimod, forsaavidt Gjenstanden for Udlægget er et Gjældsbrev, ifølge § 489 1ste Stykke nødvendigt, at dette forsynes med en Paategning om Udlægget, for at det skal kunne gjøres gjældende imod Trediemand, der senere i god Tro har faaet Gjældsbrevet overdraget til Ejendom eller Pant, eller imod Skyldneren, der senere i god Tro har ydet Betaling paa Kapitalen til den, hos hvem Udlægget er sket, imod Kvittering paa eller Udlevering af Gjældsbrevet. Ligesom denne Bestemmelse maa ansees for en Anvendelse af vor Lovgivnings almindelige Grundsætning om, hvad der udkræves til Sikring af Rettigheder i Gjældsbreve, saaledes stemmer det ogsaa med den gjældende Ret, at der ifølge Paragrafens Slutningsbestemmelse ved Udlæg i Fordringer af anden Beskaffenhed skal gives Skyldneren Underretning herom for at forhindre, at denne befries ved i god Tro at betale til den, hos hvem Udlægget er sket. Det Samme maa fremdeles gjælde overfor Skyldneren efter et Gjældsbrev for Rentebetalingers Vedkommende.

§§ 492—493 omhandle Exekutionsforretningens Gjenoptagelse. I § 492 opregnes — væsentlig i Overensstemmelse med den gjældende Ret — endel Tilfælde, i hvilke Forretningen kan gjenoptages efter Begjæring af Domhaveren eller den, hos hvem Udlægget er sket. Udenfor disse Tilfælde kan Exekutionsforretningen ikke gjenoptages i Henhold til en Parts enstidige Begjæring, men kun med alle Vedkommendes Samtykke, se § 493. Fremdeles hævder Udkastet som undtagelsesfri Regel, at Forretningens Gjenoptagelse efter Begjæring af Trediemand kun kan finde Sted, naar alle Vedkommende samtykke dertil. Herimod kan ikke indvendes, at det overfor Trediemand, som i Reglen ikke har Lejlighed til at komme tilstede under Exekutionsforretningen, er ubilligt at nægte Forretningens Gjenoptagelse og saaledes afskjære ham fra at gjøre sine Indsigelser imod Exekutionen gjældende ad en Vej, som staar ham aaben, hvis han giver Møde under Forretningen. For det Første maa det erindres, at Trediemand kan fremtræde med sine Indsigelser*) paa det næste Trin i Forfølgningen, nemlig under Tvangsauktionen (jfr. § 542 2det Stykke), en Adgang, der i Reglen vil være ham ligesaa nyttig som en Ret for ham til at faae Exekutionsforretningen gjenoptaget, idet der dog ordentligvis først ved Tvangsauktionen vil kunne paaføres Trediemand Skade af mere indgribende Betydning. Men dernæst skal endnu fremhæves, at Trediemands Adgang til at intervenere ved Fogedretten — være sig under Exekutionen eller Tvangsauktionen — ikke er den eneste Vej, ad hvilken han kan gjøre sine Indsigelser gjældende. Paa Grund af Fogedretsprocedurens ejendommelige Karakter maa Beskyttelsen for Trediemand endog væsentligst søges ad en anden Vej. Thi da Domhaveren dog ikke kan være pligtig at finde sig i, at Trediemand standser hans Forfølgning blot ved at erklære, at han har en Indsigelse imod Exekutionen, vil Trediemand, selv om der gives ham Lejlighed til at møde under Forretningen, staa magtesløs overfor Domhaveren, naar han ikke straks kan fremskaffe Bevis for Indsigelsens Rigtighed, en Forudsætning, der meget sjælden vil foreligge. Hovedbeskyttelsen for Trediemand maa derfor sættes i den Adgang, han har til uanset den stedfundne Exekution at gjøre sin Ret gjældende under en Domssag i første Instants. Overfor den Fare for hans Retsnydelse, som maatte kunne opstaa af Afgjørelsens Udskydelse til det Tidspunkt, da et saadant Søgsmaal kan være ført til Ende, vil Trediemand efter Omstændighederne kunne sikre sig gjennem en Udsættelsesforretning eller Anvendelse af de foreløbige Retsmidler, Arrest og Forbud. Navnlig erindres, at Trediemand har Adgang til, forsaavidt han kan stille fornøden Sikkerhed, ved Forbud at hindre Udlægshaveren i at

*) Herved haves selvfølgelig paa dette Sted kun saadanne Indsigelser for Øje, som gaa ud paa, at Trediemands Ret overhovedet er til Hinder for Udlægget. Er Tilfældet derimod det, at Trediemand ikke protesterer imod Udlægget i det Hele, men kun paastaar det iværksat med Anerkjendelse af hans Ret (som sekundært), maa Indsigelsen ubetinget være henvist til Auktionen.

Digitized by Google

ſkride til Tvangsauktion, forinden Spørgsmaalet er afgjort ved Domſtolene, jfr. § 606 ſidſte Stykke.

Om §§ 494—495 er talt ovenfor.

Kapitel IV.

Om Tvangsauktion.

Forinden der gaaes over til at omtale de enkelte Underafdelinger i dette Kapitel, vil det være hensigtsmæssigt at fremſtille det Hovedprincip, der ligger til Grund for Udkaſtets Regler om Tvangsauktion, og de Hovedforandringer i de gjældende Regler, ſom Gjennemførelſen af dette Princip har ledet til at foreſlaa.

Efter den gjældende Lovgivning er det Reglen, at hver enkelt Fordringshaver, ſom vil ſøge Fyldeſtgjørelſe gjennem Tvangsauktion, afholder Auktionen udelukkende paa ſine egne Vegne, ſaaledes at andre Udlægshavere og Panthavere, der ere berettigede til Fyldeſtgjørelſe af ſamme Ting, ſelv om deres Fordringer ere i Exekutionsſtand, hverken ere berettigede eller forpligtede til at deltage i Forfølgningen. Denne Ordning er i flere Henſeender uheldig og maa viſtnok ſiges hverken at fyldeſtgjøre den realiſerende Udlægshavers eller de øvrige til Deltagelſe i Kjøbeſummen Berettigedes Intereſſer, hvilket navnlig viſer ſig ved Tvangsauktioner over faſte Ejendomme.

Betragtes Sagen først fra de øvrige Berettigedes Standpunkt, da maa det vel indrømmes, at Tvangsauktionen faktiſk ofte leder til Fyldeſtgjørelſe ikke blot af Rekvirentens Fordring, men af alle de Retskrav, ſom ikke efter Auktionens Udfald tilintetgjøres, forſaavidt de paagjældende Fordringshavere ikke give deres Samtykke til, at deres Kapitaler forblive indeſtaaende i Ejendommen; men fra et retligt Synspunkt maa det betragtes ſom en Tilfældighed, om Tvangsauktionen fører til, at andre Fordringshavere end Rekvirenten blive fyldeſtgjorte. For det Første kan Rekvirenten, ſom ſelv er Herre over ſin Retsforfølgning, ſtandſe den, naar han vil; ja ſelv, efterat der er givet Hammerſlag, kan han, idetmindſte med Rekviſiti Samtykke, blive enig med Kjøberen om, at det hele Salg ſkal gaa tilbage, uden at andre Pant- og Udlægshavere kunne gjøre nogen Indſigelſe herimod. Ej heller kunne diſſe fordre, at det ved Auktionsvilkaarene ſkal paalægges Kjøberen at ſtille Sikkerhed for den Del af Kjøbeſummen, ſom tilkommer dem*), og hvis han ikke betaler dem, ſaa at Retsforfølgning bliver nødvendig, maa Enhver af dem gjennemgaa alle Retsforfølgningens Trin — Dom eller Forlig, Udlæg og Tvangsauktion —, og Ingen af dem kan bortſælge Ejendommen i Henhold til det Rekvirenten givne Udlæg. Imod denne Ordning frembyder der ſig ſtraks den Indvending, at Omkoſtningerne ſom en Følge af diſſe forſkjellige, af hinanden uafhængige Retsforfølgninger løbe op til et langt ſtørre Beløb, end hvis der kun blev afholdt een Auktion til alle Vedkommendes Fyldeſtgjørelſe. Der er dernæſt en Mulighed for, at Ejendommen omtrent ſamtidig kan blive ſtillet til Auktion af forſkjellige Udlægshavere, idet enhver Fordringshaver, ſom antager, at den af en Anden indledede Retsforfølgning ikke vil føre til Fyldeſtgjørelſe af hans Fordring, vil have Grund til at paaſkynde ſin egen Forfølgning ſaa meget ſom muligt; men det er indlyſende, at et ſaadant Forhold, hvorefter flere Udlægshavere ſamtidigt tillyſe Auktioner over den ſamme Ejendom, maa forvirre de Lyſthavende og afſkrække dem fra at byde, ligeſom det ogſaa let kan fremkalde Proceſſer imellem de Forfølgende indbyrdes. I det Hele bliver Retsforholdet under diſſe Omſtændigheder af en unødvendig indviklet Karakter, og vort Retsliv frembyder viſtnok ogſaa Exempler paa, at der, naar flere Panthavere paa een Gang ere ſkredne til Tvangsauktion, er opſtaaet Retsſpørgsmaal, hvis rette Løsning har været meget vanſkelig. Det Princip, at Tvangsſalget alene ſigter til at ſkaffe den realiſerende Udlægshaver Fyldeſtgjørelſe, er ogſaa i en an-

*) En anden Sag er, at de kunne nægte at give Kjøberen nogensomhelſt Herſtand, medmindre han ogſaa ſtiller dem Sikkerhed.

Digitized by Google

den Retning forbundet med Ulempe, idet det har medført, at den realiserende Udlægshavers Auktion ikke i alle Henseender foregaar med behørigt Hensyn til de øvrige Interesseredes Tarv. Auktionsvilkaarene affattes af Rekvirenten, og der gives ikke de øvrige i Ejendommen Interesserede, for hvilke Auktionen med Hensyn til sit Udfald er bindende, nogen Lejlighed til at indvirke paa deres Indhold. Paa denne Maade fremkommr der i Reglen ikke Auktionsvilkaar, hvorved Alles Interesser tilbørligt varetages. Vel er det ved Lovgivningen paalagt Rekvirenten at give Kredit med den Del af Kjøbesummen, som tilfalder ham, ligesom han i det Hele ikke i Vilkaarene maa optage usædvanlige eller trykkende Bestemmelser, som kunde indvirke skadeligt paa Auktionens Udfald i det Hele; men han er ikke pligtig at sørge for, at Vilkaarene affattes med den Fuldstændighed og Klarhed i alle Retninger, som betinge et heldigt Salg. I denne Henseende behøver han ikke at gaa videre, end Hensynet til hans egen Interesse kræver, og hvis han føler sig sikker paa, at der, hvorledes det end gaar, vil udkomme nok til hans egen Dækning, vil han være tilbøjelig til at tage sig Vilkaarenes Affattelse saa let som muligt og ikke være opfordret til særlig Bestræbelse for, at der i Vilkaarene omhyggelig gjøres Rede for alle de Ejendommen vedrørende Forhold, som det maa være en Kjøber af Vigtighed at komme til Kundskab om. Erfaringen har ogsaa godtgjort, at Auktionsvilkaarene ved Tvangssalg af faste Ejendomme ofte lade Meget tilbage at ønske i Henseende til Fuldstændighed og Klarhed, og heri maa vistnok en af Hovedgrundene søges til, at Tvangsauktioner saa ofte faae et daarligt Udfald. De sekundære Panthavere, hvis Rettigheder ved Tvangssalget kunne blive tilintetgjorte, ville ikke paa Grund af saadanne Mangler ved Vilkaarene kunne faae Auktionen annulleret. Vel kunne de, naar de møde paa Auktionen, i Reglen bevirke, at Vilkaarene affattes fuldstændigere og tydeligere, men da de ikke indkaldes til at erklære sig over Vilkaarene, bliver det helt tilfældigt og hører vist ogsaa i det praktiske Liv til Sjældenheberne, at de paa Auktionen fremkomme med saadanne Paastande; til at afholde dem herfra bidrager vel ogsaa den Betragtning, at Kjøberne let blive betænkelige og forstemte, naar der under selve Auktionen opstaar Tvistigheder eller endog blot foretages Forandringer i Vilkaarene. Særlig uheldigt er det, at der ikke i Auktionsvilkaarene behøver at optages nogen Bestemmelse om, til hvem den Del af Kjøbesummen skal udbetales, som ikke medgaar til Dækning af Rekvirentens Fordring. Kjøberen vil altid ønske en bestemt Tilkjendegivelse om, til hvem han kan betale Kjøbesummen med den Virkning, at han derved frigjøres for sin Forpligtelse, og en Uklarhed angaaende dette Punkt vil kunne indvirke meget uheldigt paa Auktionens Gang, især hvis Prioritetsforholdene ere indviklede og det altsaa er vanskeligt for Kjøberen at bedømme, hvem der er berettiget til Andel i Kjøbesummen, og hvormeget Enhver især skal have, Noget, hvorom der mellem Vedkommende ofte vil være Strid. En ikke ringe Fare for de øvrige Interesserede kan fremdeles opstaa deraf, at disse ikke kunne fordre, at det paalægges Kjøberen at stille Sikkerhed for den Del af Kjøbesummen, som tilkommer dem. Frd. 11te Sept. 1833 omtaler kun, at Rekvirenten kan forlange Sikkerhed for en Del af sin Fordring, og hvis denne udgjør et i Forhold til Ejendommens Værdi ringe Beløb, f. Ex. naar Ejendommen realiseres for Skattereftancer, vil en uvederhæftig Kjøber saaledes mod en ubetydelig Sikkerhedsstillelse kunne skaffe sig Besiddelsen af en værdifuld Ejendom og gjennem en Ejendommen forringende Brug kunne gjøre sig den saa indbringende som muligt i den Mellemtid, som maa hengaa, indtil en af de andre Interesserede kan tilendebringe sin Retsforfølgning *).

Men heller ikke den forfølgende Pant- eller Udlægshaver kan efter den gjældende Ret

*) Det i D. L. 5—7—8 hjemlede Retsmiddel, ved hvis Benyttelse en Panthaver hurtigt vilde kunne gjøre en Ende paa denne Tilstand, har paa Grund af Panthaverens deraf følgende Regnskabspligt og øvrige Ansvar ikke nogen stor praktisk Anvendelse, og det kan derhos jo kun benyttes af en Panthaver, naar Renter og Afdrag til ham udeblive.

Digitized by Google

siges at være stillet paa en hans billige Krav fyldestgjørende Maade. Ligesom de øvrige i Tingen Berettigede ikke have Krav paa at delagtiggjøres i Rekvirentens Forfølgning, saaledes kan Sidstnævnte heller ikke omvendt tvinge dem til at træde op og deltage med ham i Forfølgningen. Denne Omstændighed kan ikke andet end medføre, at den forfølgende Pant- eller Udlægshaver — især naar han ikke er første Prioritetshaver — bliver mindre heldigt stillet, idet han er nødt til at handle paa egen Risiko, saafnart der maatte være nogen Tvivl om hans Fremgangsmaades Lovlighed eller Konditionernes Forsvarlighed overfor de andre i Tingen Berettigede. Der gives intet Middel, hvorved den Realiserende kan tvinge disse til at erklære sig over den af ham tilsigtede Auktion og de af ham forfattede Konditioner med den Virkning, at Indvendinger, som ej fremsættes, fortabes. Herved aabnes ofte Vejen til Chikane mod den Realiserende, som i de temmelig hyppige Tilfælde, hvor en eller anden Tvivl, navnlig med Hensyn til Konditionerne, kan være tilstede, maa finde sig i, at de andre i Tingen Berettigede vælge at indtage en tilbagetrukken Stilling, for bagefter at angribe hans Auktioner ved Appel til Annullation, istedetfor aabent og ligefrem strax at fremkomme med deres Erindringer, i hvilket Tilfælde Rekvirenten ofte vilde finde sig foranlediget til at rette sig efter dem for at undgaa al Usikkerhed.

Endelig bemærkes endnu Følgende:

Efter flere fremmede Love er det Reglen, at Auktionskjøberen skal betale hele Kjøbesummen kontant, men vor Lovgivning har i rigtig Erkjendelse af, at en saadan Fordring vilde medføre et mindre godt Udfald af Auktionen, foreskrevet, at Rekvirenten af Hensyn til de senere Prioritetshavere skal give en vis Kredit. Derimod paahviler en lige Forpligtelse ikke de øvrige Pant- og Udlægshavere og kunde, da de ikke delagtiggjøres i Retsforfølgningen og der ikke stilles dem Sikkerhed, ikke heller paalægges dem. Men heraf er det en Følge, at Lovgiverens Hensigt med den hele Foranstaltning kun ufuldstændigt opnaaes. Enhver af de øvrige Pant- og Udlægshavere vil nemlig kunne møde paa den Forfølgendes Auktion og erklære, at han forlanger kontant Betaling, og at han i modsat Fald strax vil skride til Retsforfølgning; herved vil han, skjønt han maaske selv opnaar kontant Betaling af hele sin Fordring, trykke Ejendommens Pris ned til Skade for Skyldneren og saadanne Berettigede, der skulle staa tilbage for ham selv. Paa denne Maade vil f. Ex. anden Prioritetshaver, naar første Prioritetshaver realiserer, kunne stille sig til Skade for senere Panthavere, og hvis det er en sekundær Panthaver, der bortsælger Ejendommen, da er han, som for sit eget Vedkommende er pligtig til at give Kredit, nødt til rolig at se paa, at en bedre berettiget Panthaver paa hans Auktion optræder med Fordring paa kontant Betaling og derved idetmindste for en Del tilintetgjør Betydningen af, at der gives Kjøberen Henstand med den Del af Kjøbesummen, som tilfalder Auktionsrekvirenten.

For at raade Bod paa disse Ulemper har Udkastet efter flere fremmede Loves Exempel opstillet den Hovedregel, at der, naar en fast Ejendom stilles til Tvangsauktion, skal foregaa en Opgjørelse, som omfatter alle dem, der have Pant eller Udlæg i Ejendommen, uden Hensyn til, om de i Prioritet staa foran eller bagved Rekvirenten, og endvidere alle dem, der have andre tinglige Rettigheder over Ejendommen, forsaavidt disse ikke ere ældre end samtlige Pant- og Udlægshaveres Rettigheder, i hvilket Fald de kunne staa udenfor den Opgjørelse, der foregaar gjennem Tvangsauktionen (se § 524 i Slutn.), hvilket Sidste navnlig gjælder om dem, der ere ejendomsberettigede med Hensyn til Tingen. De nævnte Personer ere paa den ene Side berettigede, men paa den anden Side ogsaa forpligtede til at deltage i Forfølgningen, der iværksættes til Alles Fyldestgjørelse, dog at de, som ere forpligtede til, uanset Ejendommens Salg, at lade deres Pantefordringer forblive indestaaende i den, ikke have noget Krav paa Fyldestgjørelse af Auktionsudbyttet, men kun paa, at deres Ret bevares (§ 520 næstsidste Stykke). Det Samme gjælder selvfølgelig om dem, der have Brugsrettigheder, Servituter eller Grundbyrder, forsaavidt disse Rettigheder efter Auktionens Udfald vedblivende kunne staa ved Magt. Ved

Digitized by Google

den saaledes foreslaaede Ordning bliver det muligt at undgaa de ovenfor fremhævede Ulemper og at tage alle Vedkommendes Interesser i tilbørlig Betragtning. Auktionsvilkaarene fastsættes ikke af Rekvirenten alene; han fremkommer kun med et Udkast, som da nærmere drøftes paa et Møde, hvortil alle Vedkommende indkaldes, saa at Enhver faar Lejlighed til at varetage sit Tarv og paa den anden Side ogsaa er pligtig at fremkomme med sine Indvendinger paa dette Trin af Sagen (§§ 519 og 524); Uenighed om Indholdet af Vilkaarene afgjøres af Fogden (§ 525 2det Stykke). Naar Auktionsvilkaarene ere fastsatte, kan Rekvirenten ikke længere ubetinget frafalde Forfølgningen, idet nu enhver Udlægshaver og enhver Panthaver, hvis Fordring er forfalden, kan fordre dens Fortsættelse (§ 527). Den Sikkerhedsstillelse, som affordres Kjøberen, bestemmes ikke i Forhold til Rekvirentens Fordring alene, men i Forhold til hele det Beløb, som Kjøberen er pligtig at udbetale (§ 522), og hvis Kjøberen ikke erlægger Betalingen i rette Tid, kan ikke blot Rekvirenten, men ogsaa enhver anden til Deltagelse i Kjøbesummen Berettiget, uden at han behøver at tage Dom og Udlæg, forlange Ejendommen sat til ny Auktion (§ 538). Da alle de øvrige Interesserede saaledes ved Tvangssalget skride lige saa langt frem ad Retsforfølgningens Vej som Rekvirenten, har det kunnet paalægges dem Alle at indrømme Kjøberen samme Betalingsfrist, som den, Rekvirenten for den ham tilfaldende Andel af Auktionsudbyttet maa underkaste sig (§ 520 2det Stykke), ligesom det er en Selvfølge, at Auktionen med Hensyn til sit Udfald er bindende for alle de i Medfør af § 519 indkaldte Personer uden Hensyn til deres Plads i Prioritetsordenen.

Fremgangsmaaden ved tvungen Auktion over faste Ejendomme er efter Udkastets Regler (§§ 518—541) i Hovedtrækkene følgende. Samtidigt med, at en Udlægshaver indgiver Begjæring om Tvangsauktion, skal han til Fogden afgive Udkast til Auktionsvilkaarene samt Begjæring om, at alle Interesserede maa blive indkaldte til et Møde. Fogden indkalder dem derefter med 4 Ugers Varsel; dem, hvis Interesse i Tvangssalget kan sees af Skjøde- og Pantebøgerne eller paa anden Maade kommer til Fogdens Kundskab, gives der særskilt Underretning, forsaavidt de have bekjendt Bopæl inden Riget, men iøvrigt sker Indkaldelsen ved en almindelig Opfordring, som indrykkes 3 Gange i vedkommende offentlige Tidender (§ 519). I Mødet kan Enhver komme med Indsigelser mod eller Ændringsforslag til det af Rekvirenten forelagte Udkast til Auktionsvilkaar; men hvis Ingen anfører Noget, anses Alle for at vedtage, at Tvangssalget ogsaa for deres Vedkommende skal foregaa i Henhold til det fremlagte Udkast til Auktionsvilkaar, dog at Fogden skal paase, at Vilkaarene ikke afvige fra de i §§ 520—523 givne Regler om Længden af den Frist, der skal gives med Kjøbesummens Betaling, om Størrelsen af den Sikkerhed, der kan affordres Kjøberen o. s. v., medmindre udtrykkeligt Samtykke hertil haves fra alle Vedkommende. Opstaaede Tvistigheder om Vilkaarenes Affattelse afgjøres af Fogden (§ 525) enten straks i selve Mødet, eller efter at de Vedkommende have havt Udsættelse. For at fremskynde Forfølgningen er det i § 526, jfr. § 537, fastsat, at Tvistigheder om, hvorvidt eller i hvilken Orden de Paagjældende skulle fyldestgjøres af Auktionssummen, ikke skulle forhandles eller finde deres Afgjørelse paa dette Trin af Sagen, men kunne udskydes til et senere Tidspunkt, saa at selve Auktionen skrider fremad uden Hensyn til dem; i saadanne Tilfælde bliver det ved Auktionsvilkaarene at bestemme, at Kjøbesummen eller den omtvistede Del af samme skal indbetales til Fogden, medens Vilkaarene ellers maa angive de enkelte Personer, der ere berettigede til Deltagelse i Kjøbesummen. Naar Auktionsvilkaarene ere fastsatte, har Fogden uden yderligere Opfordring at tillyse Auktionen (§ 528). De tvende foreløbige Auktioner, som efter den gjældende Ret bidrage ikke lidet til at forhale Forfølgningen, ere efter Udkastet bortfaldne, og i Reglen skal der kun afholdes een Auktion (§ 532). Den, der har erholdt Hammerslag, skal berigtige Kjøbesummen ved Betaling enten umiddelbart til de i Vilkaarene angivne Personer eller til Fogden, dersom dette maatte være bestemt i

Digitized by Google

Henhold til § 526. I sidstnævnte Tilfælde har Fogden strax at gjøre et Udkast til Auktionssummens Fordeling mellem de Vedkommende, som derpaa indkaldes til et Møde (§ 537). Indkaldelsen, der sker paa samme Maade som til det Møde, der afholdes til Auktionsvilkaarenes Fastsættelse, skal indeholde en Bemærkning om, at Udkastet ligger til Eftersyn paa Fogdens Kontor, hvor enhver Vedkommende mod sportelmæssig Betaling kan faae en Afskrift af det. Fremkommer der i det berammede Møde ingen Indsigelse mod Fogdens Udkast, fordeles Kjøbesummen i Overensstemmelse med dette, dog uden at herved Nogens Ret iøvrigt prækluderes, saa at altsaa Enhver, der maatte anse sig for berettiget til den Del af Kjøbesummen, som er udbetalt til en Anden, er berøjet til i Overensstemmelse med den borgerlige Rets Regler at søge Beløbet tilbage fra den, hvem det urettelig er kommet tilgode. Fremsættes der derimod Indsigelser, og Fogden ikke kan tilvejebringe Enighed, henviser han de tvistende Parter til almindelig Rettergang; men naar en gjort Indsigelse derefter ikke behørig forfølges inden 4 Uger, anses den som ikke fremsat. Den Del af Auktionssummen, som er Gjenstand for Tvist, tilbageholdes af Fogden indtil Sagens endelige Afgjørelse (§ 537).

Ved Tvangssalget bortfalde alle de Retskrav paa Tingen, til hvis Fyldestgjørelse Auktionen efter det Anførte maa siges at være foregaaet. Denne Retsvirkning er kun betinget af, at Kjøberen opfylder Auktionsvilkaarene, men derimod kommer det ikke i Betragtning, om de Vedkommende virkelig erholde den Fyldestgjørelse, hvorpaa de efter deres materielle Retsstilling have Krav, eller om dette ikke bliver Tilfældet, som en Følge af, at de ikke have givet Møde under Auktionen og gjort deres Ret gjældende. Det Anførte gjælder ogsaa om saadanne Rettigheder, hvis Tilværelse har været ubekjendt, navnlig fordi Skjøde- og Pantebøgerne ikke udviste Noget om dem. Uagtet der som en Følge heraf ikke vil udgaa nogen personlig Indkaldelse til de Vedkommende, gaar deres tinglige Ret dog tabt, og indfinde de sig først, efterat Kjøbesummen er berigtiget og fordelt mellem dem, der have givet Møde, have de kun personlig Regres til den, der har oppebaaret deres Anpart. Det overseés ikke, at der ved denne Ordning fremkommer en hidtil ukjendt Prækluſion af Rettigheder over Tingen, og det skal endogsaa erkjendes, at Udkastets Princip ikke med Nødvendighed kræver dette Resultat, idet Princippet vel lod sig gjennemføre, om man end indskrænkede Tvangsauktionen til at være en Opgjørelse mellem de Personer, om hvis Interesse i Ejendommen der havdes Kundskab; men da det kun er yderst sjældent, at tinglige Rettigheders Tilværelse ikke kan erfares af Skjøde- og Pantebøgerne, og da Retstab af den angivne Art altsaa, forsaavidt de Vedkommende ikke gjøre sig skyldige i Forsømmelse, ville blive noget ganske Usædvanligt, er det antaget, at der ikke er Grund til af Hensyn til saadanne extraordinære Tilfælde at opgive en Ordning, som iøvrigt frembyder store Fordele. Det er nemlig klart, at jo mere man sikrer Erhvervelse af Ejendommen ved Tvangsauktion, desto mere Udsigt bliver der til at faae Ejendommen udbragt til den højeste Pris, og Trangen til at sikre Kjøberen ved at erklære alle Retskrav af den omhandlede Art for tilintetgjorte, er saa meget større, som han netop ved Tvangssalg ikke har Adgang til at faae saadan paalidelig Oplysning om Behæftelserne paa Ejendommen, som han ved frivilligt Salg kan vente af Sælgeren, medens han netop ved Tvangssalg staar uden en Hjemmelsmand, hos hvem han kan søge Regres for det Tab, han lider, naar der viser sig at være saadanne ikke paaregnede Behæftelser. Det bidrager vistnok ofte ikke lidet til at trykke Prisen paa faste Ejendomme ved Tvangssalg, at Kjøberen i den omhandlede Henseende ikke har den Garanti som ved frivillige Salg. Herpaa raades der altsaa for en Del Bod ved den Tilintetgjørelse af de omhandlede Retskrav, som indtræder efter Udkastet. Andre Love f. Ex. den genfiske Proceslov, som i dette Punkt er gaaet en helt anden Vej end den franske Code de procédure, gaa langt videre, idet de i Modsætning til, hvad der er Reglen efter Udkastets § 524, bestemme, at ikke blot alle paa Ejendommen hvilende Behæftelser, altsaa ogsaa de Brugsrettigheder, Servituter og Grund-

Digitized by Google

byrder, som ere ældre end alle Pant- og Udlægshaverne, men ogsaa Ejendomsrettigheder gaa til Grunde ved Auktionen, naar de ikke ere komne frem i Tide. Den ordonnance d'adjudication, hvormed Tvangssalget efter den genfiske Lov afsluttes, virker altsaa som en Art Lavhævdsdom, men en saa vidtgaaende Regel er der ikke fundet Grund til at indføre hos os; meget vil allerede være vundet ved den Beskyttelse, Udkastet giver Auktionskjøberen.

Endnu skal som en almindelig Bemærkning tilføjes, at uagtet Udkastet selvfølgelig, ogsaa forsaavidt Tvangsauktioner angaar, hviler paa Forhandlingsmaximen, har dog det til Grund for Ordningen liggende Hovedprincip medført, at der, naar Auktionsvilkaarene ere fastsatte og Rekvirenten ikke længere ubetinget er Herre over Forfølgningen, paa flere Punkter bliver Tale om en selvstændig Optræden af Fogden, hvortil der ikke findes noget Tilsvarende efter den gjældende Ret. I denne Henseende henvises til Reglen i § 525 2det Stykke, at Fogden skal drage Omsorg for, at Auktionsvilkaarene affattes i Overensstemmelse med den efter Forhandlingen mellem de Interesserede trufne Afgjørelse; frembeles til Reglen i § 526 i Slutningen, at Fogden i det der nævnte Tilfælde skal indkræve Auktionskjøbesummen, i fornødent Fald ad Rettens Vej; endvidere mærkes i den omhandlede Henseende, at han ifølge § 528, saasnart Vilkaarene ere affattede, af egen Drift og uden yderligere Opfordring skal tillyse Auktionen, og hvis den bortfalder, aflyse den, samt at han ifølge § 537 skal forfatte Udkast til Kjøbesummens Fordeling mellem de Interesserede og, naar Tvist opstaar, sørge for dens hensigtsmæssige Frugtbargjørelse og Bevaring i Mellemtiden. Endelig mærkes Bestemmelsen i § 525 1ste Stykke (jfr. med Hensyn til Løsøre § 505), som i Modsætning til den gjældende Ret paalægger Fogden paa Embedsvegne at paase, at de i §§ 520—523 i samtlige de Berettigedes Interesse givne Regler om Vilkaarenes Indhold iagttages. Da Udkastets Princip nemlig er, at Indsigelser mod Auktionsvilkaarene skulle komme frem i det i § 519 nævnte Møde, og at Auktionen ikke bagefter kan angribes derved, at Nogen fremkommer med saadanne Indsigelser, vil det vistnok findes naturligt, at man ved den omhandlede Regel har søgt at sikre de Berettigede, som ikke have givet Møde efter Indkaldelsen, mod at deres Interesser ved Vilkaarenes Affattelse aldeles tilsidesættes af de Mødende. Herefter bliver det ogsaa muligt for en Berettiget at indskrænke sig til blot at anmelde sin Ret paa det i § 519 omhandlede Møde uden at deltage i Forhandlingen om Vilkaarenes Indhold, hvorved han vil kunne undgaa den Udgift, som det i Reglen vil paaføre ham at lade møde ved en Fuldmægtig. Her kan som en beslægtet Regel mærkes Bestemmelsen i § 525 sidste Stykke.

Ogsaa med Hensyn til Tvangsauktioner over Løsøre har Udkastet søgt at virke til, at der sker en samtlige Interesserede omfattende Opgjørelse, idet det er Reglen, at denne skal omfatte alle dem, der ikke kunne modsætte sig Salget, men have Ret til Andel i Auktionsudbyttet (§§ 509 og 510). Det er derimod ikke anset nødvendigt eller hensigtsmæssigt her at gjennemføre Princippet i dets hele Strenghed. Det hører til Sjældenhederne, at Flere som Pant- eller Udlægshavere ere berettigede med Hensyn til samme rørlige Ting, medens dette saa at sige er Reglen ved faste Ejendomme. Det kan derfor ikke anses for at være af samme Vigtighed ved Løsøre som ved faste Ejendomme at gjennemføre Grundsætningen om, at alle i Tingenes Salg Interesserede skulle inddrages under Opgjørelsen. Udkastet har derfor indskrænket sig til i § 509 at bestemme, at det afgjøres efter de hidtil gjældende Retsregler, om Panthavere kunne modsætte sig vedkommende Gjenstandes Realisation. Hvis dette er Tilfældet, bevarer vedkommende Panthaver altsaa sin Panteret, om Salg end maatte være sket. Om Udlægshavere hedder det derimod, at de ingensinde ere berettigede til at modsætte sig, at ældre eller yngre Udlægshavere i samme Løsøre skride til Tvangsauktion (§ 509), og at Auktionen, naar den er lovlig afholdt, med Hensyn til sit Udfald er bindende for dem (§ 510). Deres lovlige Ret over det udlagte Løsøre bortfalder saaledes ved Tvangssalget og gaar over til at blive et Krav paa Andel i Kjøbe-

Digitized by Google

summen, om hvilket Krav der gjælder lignende Regler som, hvis Talen var om en fast Ejendom. Den tinglige Rets Bortfalden er ikke afhængig af, at de Paagjældende virkelig komme til at oppebære den dem tilkommende Del af Auktionssummen, og finder altsaa Sted, selv om nogen Udlægshaver maatte være bleven forbigaaet ved Auktionssummens Fordeling, Noget, som iøvrigt efter Indholdet af §§ 512 og 513 sjælden vil forekomme. Det er vel ikke foreskrevet i disse Paragrafer, at der skal ske en almindelig Indkaldelse af alle de Interesserede, men Fogden skal dog, forinden Auktionssummen fordeles, meddele særskilt Underretning ikke blot til Enhver, som for ham har anmeldt Krav paa Deltagelse i det ved Auktionen Indkomne, men ogsaa til Enhver, hvis Interesse enten kan sees af Skjøde- og Pantebøgerne eller bringes i Erfaring paa anden Maade, saasom ved Skyldnerens Forklaring. Det vil saaledes vistnok komme til at høre til de meget store Sjældenheder, at en virkelig Berettiget skulde blive forbigaaet, og der er formentlig ikke nogen Anledning til af Hensyn til saadanne usædvanlige Tilfælde at foreskrive, at der ved Tvangsauktioner over Løsøre altid skal ske en almindelig Indkaldelse, saameget mindre som denne just i Tilfælde af den omhandlede exceptionelle Karakter neppe vilde fyldestgjøre Øjemedet. Hvad der er sagt om Udlægshavere, gjælder ogsaa om saadanne Panthavere, som ikke kunne modsætte sig Salget af det Udlagte.

Ved Tvangsauktioner over Løsøre behøver der ikke at iagttages en saa omstændelig Fremgangsmaade som ved faste Ejendomme. Det vilde ogsaa være meget uheldigt, om enhver Exekution i rørligt Gods skulde kræve saa mange og langvarige Former og dermed i Forbindelse staaende Omkostninger. Navnlig er det ikke anset for nødvendigt, at de Interesserede indkaldes til et Møde i Anledning af Vilkaarenes Fastsættelse, idet Enhver maa være tilfreds, naar kun den almindelige i Lovgivningen foreskrevne Fremgangsmaade følges. Først naar Auktionsudbyttet skal fordeles, maa der ogsaa ved Løsøreauktioner ske en Indkaldelse af dem, der hos Fogden have anmeldt Krav paa Deltagelse i det ved Auktionen Indkomne eller af Skjøde- og Pantebøgerne kunne sees at have saadant Krav (§ 513), og der iagttages da en lignende Omgang som den, der finder Sted med Hensyn til Kjøbesummen for en ved Tvangsauktion bortsolgt fast Ejendom.

Da Udlæg til Forauktionering hos os væsentlig har udviklet sig gjennem Praxis og Lovgivningen kun lejlighedsvis har grebet ind og givet Regler om dette Forhold, er det naturligt, at den gjældende Rets Bestemmelser om Fremgangsmaaden ved Tvangsauktioner paa flere Punkter ere ufuldstændige. Der er saaledes ikke givet bestemte Regler om, hvorledes Auktionen skal bekjendtgjøres, eller om, i hvilken Udstrækning og under hvilke Betingelser Rekvirenten ved Løsøreauktionen skal give Kredit. Udkastet, som har gjort den hele Materie til Gjenstand for en systematisk Behandling, har selvfølgelig søgt at undgaa saadanne Ufuldstændigheder og navnlig ogsaa givet bestemte Forskrifter om Auktionens Bekjendtgjørelse og om den Kredit, der ved Løsøreauktioner skal gives.

Medens det i Lovforslaget er forudsat, at Tvangsauktion vedbliver at være en judiciel Handling og derfor er henlagt til Retsbetjentene (Fogden, Skifteretten), har Kommissionen betragtet Spørgsmaalet om, hvorledes Auktionsvæsenet iøvrigt skulde ordnes i det Enkelte, som liggende udenfor dens Opgave. Men der maa gjøres et Par Bemærkninger om dette Spørgsmaal i dets Almindelighed. Naar man betragter de Tilfælde, i hvilke der udenfor den egentlige Tvangsauktion bliver Spørgsmaal om offentlig Auktion, maa der vistnok gjøres en Adskillelse mellem de Auktioner, som man i Systemerne har betegnet som nødvendige, og de egentlig frivillige. Den saakaldte nødvendige Auktion finder Sted, hvor Lovgivningen befaler Bortsalg paa denne Maade i samtlige Interesseredes Interesse, medens Auktionen kan betegnes som egentlig frivillig, hvor den private Rekvirent er fuldkommen raadig over Forholdet, saaledes at han kan sælge underhaanden lige saavel som ved Auktion. Det følger endvidere af den nævnte Adskillelses Natur og Hensigt, at medens det

Digitized by Google

Offentlige ved den nødvendige Auktion maa fordre iagttaget en vis Fremgangsmaade, sigtende til at betrygge de Interesserede f. Ex. med Hensyn til Bekjendtgjørelsesmaade, Auktionssted osv., maa det ved den egentligt frivillige Auktion være den private Rekvirent fuldkommen tilladt at indrette Auktionens Afholdelse, som han vil, da det Offentlige ingensomhelst Interesse har at paase herved og Følgerne af uhensigtsmæssig Fremgangsmaade alene ramme ham selv. Ved nødvendige Auktioner i heromhandlede Betydning af Ordet, tænkes navnlig paa de Auktioner, hvorved et solvent, under offentlig Skiftebehandling staaende Bos Effekter bortsælges, thi idet dette Salg iværksættes af Skifteretten i samtlige nærværende og fraværende, myndige og umyndige Arvingers Interesse, er det tillige givet, at der ikke kan gaaes vilkaarligt frem ved Salget, men at de Regler, som af Lovgivningen ansees nødvendige for at betrygge Auktionens Udfald, ikke maa tilsidesættes, frembeles paa de Auktioner, ved hvilke strandet Gods og Hittegods bortsælges, eller de Auktioner, ved hvilke prisdømt Gods eller overhovedet konfiskerede Ting realiseres, jfr. Nellemann Læren om Exekution og Auktion S. 239—40. I Modsætning til saadanne Tilfælde staa de, hvor det Offentlige ingen Interesse har at paase ved Auktionens Foretagelse, og hvor der altsaa optræder en privat Rekvirent, der helt og holdent er raadig over Forholdet, og som forsaavidt slet ikke behøver at sælge ved Auktion, men gjerne kunde sælge underhaanden og paa hvilke Vilkaar han selv vil. Om det nu end maa antages, at de sidstnævnte egentlig frivillige Auktioner kunne og bør tages ud af de offentlige Embedsmænds Hænder, og medens det kan være Gjenstand for forskjellige Meninger, om der er tilstrækkelig Grund til at udøve anden Kontrol med dem, end der maatte nødvendiggjøres af fiskale Grunde, forsaavidt som der skal betales Auktionsgebyr, og om der altsaa behøves nogen Kontrol med dem, hvis Statskassen vil give Afkald paa dette, stiller Sagen sig anderledes med de ovenfor nævnte Auktioner, som for Kortheds Skyld kunne kaldes de nødvendige. Da deres Afholdelse vedrører Interesser, som det Offentlige skal og maa varetage, vil det ikke være rigtigt at betro dem i mere eller mindre kontrollerede Privatmænds Hænder, men det bør vistnok fremdeles være Regel, at fornævnte Auktioner skulle afholdes af offentlige Embedsmænd og under embedsmæssigt Ansvar. Derimod er der neppe nogen Grund til at fastholde deres nuværende Egenskab som judicielle Foretagender. Ligesaa klart som det er, at den egentlige Tvangsauktion, der i sig er en Retsforfølgning, ikke mindre end Udlæg og Konkursbehandling maa være et judicielt Foretagende og foregaa i processuelle Former under Adgang til Retsmidlers Anvendelse mod den, lige saa indlysende synes det at være, at de her omhandlede saakaldte nødvendige Auktioner i deres Væsen ikke ere andet end Forvaltningsakter, hvorved det Offentlige drager Omsorg for og varetager Ubekjendtes, Fraværendes eller Umyndiges Interesser, men der er i Virkeligheden ikke mere judicielt heri end f. Ex. i den Formyndervirksomhed, i Kraft af hvilken det Offentlige bestyrer Umyndiges Gods eller offentlige Stiftelsers Formue. Til hvilke Embedsmænd man vil henvise de saakaldte nødvendige Auktioner, er forøvrigt af mindre Vigtighed, men det vil dog formentlig være rettest at lade dem blive hos Retsbetjentene, allerede af den Grund at disse, da de skulle besørge Tvangsauktionerne, ere fortrolige med den hele Auktionsfremgangsmaade og have Øvelse i den Art Forretninger, al den Stund de dog alligevel ikke kunne fritages aldeles for administrative Funktioner. Den Arbejdsmasse, som herved vil tilføres dem, er neppe saa betydelig, at der fra denne Side betragtet kan rejses Betænkeligheder. Der existerer, som bekjendt, ikke i den nu gjældende Ret almindelige Regler for, hvorledes der skal gaaes frem ved disse saakaldte nødvendige Auktioner, og navnlig ikke for den vigtigste Art af disse, nemlig Auktioner over solvente Dødsboers Effekter; kun for nogle enkelte Arter af disse Auktioner findes der speciellere, skjøndt dog ikke udtømmende Regler, f. Ex. Frd. 28de Decbr. 1836 §§ 25 og 26. Iøvrigt hviler den hele Fremgangsmaade paa Praxis. Om det i den Lov om Auktionsvæsenet, der maa føjes som et Supplement til de nye Rettergangslove, vilde være rigtigt at optage almindelige Regler om, hvad der af ved-

Digitized by Google

kommende Embedsmand skal iagttages ved de nødvendige Auktioners Afholdelse, maa Kommissionen henstille. Paa den ene Side har det sine Fordele for den administrative Ordens og Ensartetheds Skyld at have almindelige Regler, men paa den anden Side er det ikke muligt at undgaa, at der maa være en vis Frihed for den auktionsforvaltende Embedsmand til at tage Hensyn til lokale Vaner og Anskuelser med Hensyn til Bekjendtgjørelsesmaade, Auktionstid, Kreditfrist osv, ligesom ogsaa nogen Forskjel i Fremgangsmaaden fornuftigvis maa følge af Auktionsgjenstandens større eller mindre Værdi. Hvad de i egentlig Forstand frivillige Auktioner angaar, maa man vistnok være enig om, at der ikke er nogen Nødvendighed for at lade dem blive i Embedsmændenes Hænder. Men om man skal give dem aldeles fri, saaledes at Enhver kan afholde frivillig Auktion over eget eller Andres ham til dette Øiemed betroede Gods, eller man skal gjøre deres Afholdelse til en kontrolleret Næringsvej, som kun kan udøves af de Personer, hvem Saadant tillades, og imod at de underkaste sig et vist Polititilsyn, henstiller Kommissionen ligeledes til Overvejelse. Fra Rettergangsordningens Synspunkt er det uden Interesse, om det ene eller det andet Alternativ vælges.

Første Underafdeling.

Almindelige Bestemmelser.

Det almindelige Grundlag for Tvangsauktion er Udlæg til Forauktionering. Dog opretholder Udkastet den Adgang, Haandpanthaveren efter de hidtil gjældende Regler (jfr. navnlig Konkurslovens § 155) har til at sætte Pantet til Auktion uden foregaaende Dom og Udlæg. Ligeledes har man bevaret den Ret i saa Henseende, der efter den bestaaende Lovgivning tilkommer Statskassen som Panthaver for krediterede Toldafgifter i de en Oplagshaver betroede Oplagsvarer (§ 496 sidste Stykke). Forsaavidt det i § 497 hedder, at Tvangsauktionen foretages af Fogden, henvises der til, hvad herom er bemærket ovenfor Side 182. Hvad Fogdens specielle Kompetence angaar, er Hovedreglen ifølge § 497, at Tvangsauktionen foretages af den Foged, som har iværksat Udlægget. Dette gjælder ogsaa, naar en Foged i Medfør af § 438 i en fremmed Retskreds har foretaget en Exekution, der er at anse som Fortsættelse af en i hans egen Retskreds paabegyndt Exekution; i et saadant Tilfælde har han altsaa ogsaa at forrette Tvangsauktionen. Hvad angaar Spørgsmaalet om Rekvirentens Adgang til uden Hensyn til de øvrige Interesserede at tage Bestemmelse om, i hvilken Retskreds Auktionen skal foregaa, indeholder den gjældende Ret bestemte Regler med Hensyn til faste Ejendomme. For Løsøres Vedkommende lader den derimod Spørgsmaalet aabent, og det maa derfor vistnok antages, at Rekvirenten kan føre Løsøret hen til hvilken Retskreds han vil og lade det forauktionere der. Kommissionen har imidlertid fundet, at en saadan Ordning gaar Rekvisitus for nær, og da det paa den anden Side ikke vel kan paalægges Rekvirenten ubetinget at lade Løsøret sælge der, hvor Udlægget er gjort, har man troet at burde foreslaa dette Forhold ordnet paa den i § 497 2det Stykke angivne Maade. Auktionen skal herefter vel i Reglen holdes i den Retskreds, hvor Udlægget er skeet; men ligesom det dog altid staar i Rekvirentens Magt at henlægge den til nærmeste Kjøbstad, saaledes kan den med Fogdens Billigelse ogsaa foregaa andetsteds. Naar Udlægshaveren i Henhold til disse Bestemmelser lader Auktionen foretage i en anden Retskreds, er Stedets Foged pligtig at holde Auktionen, men Rekvirenten kan ogsaa vælge at lade Auktionen foretage af den Foged, der har gjort Udlægget; dog paahviler der ikke denne Foged nogen Forpligtelse til at holde Auktion i den fremmede Retskreds, ligesom han ikke har nogen Ret i saa Henseende, hvis Udlægshaveren foretrækker Auktionsstedets Foged (§ 497 sidste Stykke). I § 498 bestemmes det, at ved Auktioners Afholdelse er særlig Tilkaldelse af Vidner ikke fornøden; det er formentlig overflødigt at træffe særegne Foranstaltninger for at sikre sig Beviset for, hvad der foregaar ved en Auktion. Hvis Fogden med Hensyn til Auktionens Afholdelse møder Modstand, skal det exekutive Politi yde ham Bistand paa samme Maade som under Exekutionen.

Digitized by Google

Med Hensyn til Begjæringen om Tvangsauktion forholdes der efter de samme Regler, som i saa Henseende gjælde med Hensyn til Exekution, dog at her desuden Udskrift af Udlægsforretningen maa medfølge, saafremt Tvangsauktionen skal foretages af en anden Foged end den, der har udført Udlægsforretningen; i modsat Fald er en simpel Paaberaabelse af Udlægsforretningen med Angivelse af dens Datum tilstrækkelig, da Fogden i sin egen Protokol kan søge den Oplysning, som ellers skulde gives ved Udskriften (§ 499). Fogden skal, uden at afvente nogen Indsigelse fra Domfældtes Side, paase, at Grundlaget for Tvangsauktionen er i Orden, altsaa i de sædvanlige Tilfælde, at der er givet Rekvirenten Udlæg til Forauktionering, og i Mangel deraf nægte at fremme Auktionen (§ 500 1ste Stykke). Det Princip, at en retslig Afgjørelse ikke maa bringes i Udførelse, førend den ved Udløbet af den ordentlige Paaankefrist er blevet endelig, har man anset det for rettest ogsaa at bringe til Anvendelse paa Udlægsforretninger. Det hedder derfor i § 500 2det Stykke, at Auktionen ikke maa foregaa, førend den til Retsmidlers Anvendelse givne ordentlige Frist af 4 Uger er forløben; er der inden Udløbet af denne Frist gjort Retsmidler, være sig Paaanke eller Besværing, gjældende af nogen af de oprindelige Parter, bliver Tvangsauktionen at stille i Bero, indtil denne Sag er afgjort. Dog kan i Overensstemmelse med Forholdets Natur Undtagelse fra disse Regler bestemmes af Fogden, forsaavidt de udlagte Gjenstande ere udsatte for hurtig Fordærvelse eller Tab i Værdi eller deres Bevaring er forbunden med uforholdsmæssig Bekostning. I § 501 bestemmes det, at Fogden, ligesom efter den gjældende Ret Auktionsdirektøren, naar det forlanges, har at udstede de fornødne Bekjendtgjørelser angaaende Auktionen.

Anden Underafdeling.

Om tvungen Auktion over Løsøre.

I §§ 502 og 503 indeholdes Reglerne om Auktionens Bekjendtgjørelse. Denne skal ske mindst 14 Dage før Auktionens Afholdelse, dog at Fogden ifølge § 514 kan forkorte Fristen, naar de udlagte Gjenstande ere udsatte for hurtig Fordærvelse eller Tab i Værdi, eller deres Bevaring er forbundet med uforholdsmæssig Bekostning. Bekjendtgjørelsen, som affattes paa den i § 503 angivne Maade, skal idetmindste 2 Gange indrykkes i den af Justitsministeriet dertil bestemte offentlige Tidende, saaledes at den første Bekjendtgjørelse sker med det nævnte Varsel og den anden i Løbet af Varselstiden nogle Dage før Auktionen. Der skal derhos ske Opslag om Auktionen ved Plakater og foregaa offentligt Udraab, forsaavidt Saadant paa Auktionsstedet er sædvanligt ved frivillige Auktioner.

Efter den gjældende Ret kan det ikke paalægges Rekvirenten at give Kredit, medmindre de deri Interesserede tilvejebringe en vederhæftig Inkassator. Efter Udkastets §§ 504 og 505 er Rekvirenten derimod pligtig selv at skaffe en Inkassator og at give vederhæftige Kjøbere den paa Egnen ved frivillige Auktioner sædvanlige Kredit, dog uden Fogdens Billigelse ikke ud over 3 Maaneder. Denne Ordning indeholder ingen Ubilligbed imod Rekvirenten; det er rimeligst, at den, som iværksætter Retsforfølgningen, ogsaa sørger for en Inkassator, og dette kan ikke være forbundet med større Vanskelighed for ham, end for de øvrige Interesserede. Udkastets System medfører derhos, at det ikke engang kan tillades Rekvirenten selv at indkræve Auktionsbeløbet, om han end maatte ønske Saadant. Udkastet tilstræber nemlig, at der ogsaa ved Tvangsauktioner over Løsøre skal foregaa en Opgjørelse, som omfatter alle dem, der ere berettigede til Deltagelse i Kjøbesummen, og da saaledes maaske Andre end Rekvirenten ere berettigede til Andel i denne, kan den ikke strax udbetales umiddelbart til ham; det er derfor ifølge Udkastets § 504 Reglen, at Rekvirenten altid skal antage en Inkassator selv i det Tilfælde, at det Udlagte maa antages ikke at være tilstrækkeligt til hans Fyldestgjørelse. Hvis Rekvirenten kun er Udlægshaver paa anden Prioritet, er denne Regel en ligefrem Følge af, at Udkastets § 509 har givet ham samme Adgang til at skride til

Digitized by Google

Tvangsauktion som den, der tilkommer første Udlægshaver. Fogden paaser, at den af Rekvirenten valgte Inkassator er paalidelig og vederhæftig I § 504, jfr. § 511, indeholdes nærmere Regler om Inkassators Pligter og Stilling, af hvilke her kun fremhæves, at Inkassator i Mangel af anden Vedtagelse er ansvarlig som Selvskyldner for, at Beløbene af de af ham antagne Bud blive betalte, og at han inden 8 Dage henholdsvis efter Auktionen eller den fastsatte Kredittids Udløb skal indbetale Auktionspengene til Fogden, som derefter har at drage Omsorg for deres hensigtsmæssige Bevaring og Frugtbargjørelse i Mellemtiden, indtil de kunne udbetales Vedkommende (§ 513 i Slutn.). Med Hensyn til Inkassators Stilling bemærkes endnu, at man af Hensyn til Rekvisitus har anset det for rigtigst i Loven at fastsætte en Grænse for Inkassationssalærets Størrelse, nemlig 4 pCt. af de Beløb, hvorpaa der gives Kredit, og 2 pCt. af dem, der betales kontant. Da det imidlertid under særegne Omstændigheder, f. Ex. hvor et Antal lidet værdifulde Gjenstande skulle sælges stykkevis, kan tænkes, at Ingen vil overtage Inkassationen for et saadant Salær, er Fogden bemyndiget til undtagelsesvis at gaa ud over den ovenangivne Grænse. Auktionsvilkaarene forfattes af Rekvirenten, men Fogden skal paa Embedsvegne paase, at der ved dem tilstaaes Kredit indenfor de ovenangivne Grænser (§ 505). Om Grunden til denne Regel er talt ovenfor Side 209; her skal kun tilføjes, at en saadan Bestemmelse vistnok især er naturlig ved Tvangsauktioner over Løsøre, da der her ikke saaledes som ved faste Ejendomme sker nogen Indvarsling af Skyldneren og de øvrige Interesserede; Udkastet har ogsaa under Exekutionsforretningen i et enkelt Tilfælde paalagt Fogden at træde selvstændigt op for at varetage Domfældtes Interesse, jfr. § 465.

Det bør ikke ubetinget paalægges Skyldneren at bære Udgifterne til Auktionskataloger, men kun, naar Udstedelsen af Kataloger paa Grund af Tingenes Mængde maa betragtes som en med Hensyn til Auktionens Udfald hensigtsmæssig Foranstaltning; i saa Fald vil han vel ogsaa som oftest samtykke i, at de omhandlede Udgifter falde ham til Last, men da det dog neppe gaar an at gjøre Regning paa, at der under en Tvangsauktion vil blive vist nogen Imødekommen fra hans Side, har Udkastets § 506 overlagt det til Fogden at afgjøre, om Udgifterne ved Auktionskataloger skulle bæres af Skyldneren. I benægtende Fald kan enhver i Tvangssalget Interesseret udstede Kataloger, men paa egen Bekostning. Disse affattes af den, der bekoster dem, dog at der ikke herved sker noget Ophold med Auktionens Afholdelse. Naar Auktionskataloger ere udgivne, bortsælges Tingene i den ved disse angivne Orden, dog saaledes, at der er forbeholdt Fogden Frihed til at tilstede Afvigelser herfra; er Auktionskatalog ikke udgivet, er Skyldneren i Overensstemmelse med Grundsætningen i § 464 1ste Stykke berettiget til at bestemme, hvilken Orden der skal følges ved Bortsalget (§ 508). Om Auktionsvilkaarenes Bekjendtgjørelse handler § 507; de skulle ved Auktionens Begyndelse oplæses og tillige opslaaes til almindelig Efterretning paa et iøjnefaldende Sted i Lokalet, jfr. Pl. 3die Juni 1818 § 6, samt, forsaavidt der udfærdiges trykte Auktionskataloger, tilføres disse straks efter Titelbladet. At de Bydende, naar den lovbestemte Bekjendtgjørelsesmaade er anvendt, ikke kunne paaberaabe sig Uvidenhed om Vilkaarene, stemmer med den gjældende Ret.

Medens § 509 henviser til den gjældende Rets Regler med Hensyn til det til den borgerlige Ret henhørende Spørgsmaal, om Panthavere kunne modsætte sig Realisationen af det Udlagte, bestemmes det i Paragrafens første Led, at Udlægshavere ingensinde ere berettigede til at modsætte sig, at ældre eller yngre Udlægshavere i samme Løsøre skride til Tvangsauktion efter de her opstillede Regler. Denne Forskrift hviler paa den Betragtning, at det, naar Auktionen kun afholdes efter de lovbestemte Regler, er ganske ligegyldigt, om enten en ældre eller yngre Udlægshaver optræder som Auktionsrekvirent. En senere Udlægshaver har altsaa efter § 509 ligesom efter Pl. 12te Juli 1843 Ret til at bortsælge det Udlagte ved Auktion uden at erhverve

Digitized by Google

noget Samtykke fra første Udlægshaver; det er endog anset for ufornødent at knytte en saadan Ret for anden Udlægshaver til den Betingelse, at han iagttager den i Pl. 12te Juli 1843 foreskrevne Omgang, der vilde medføre betydeligt Ophold i hans Retsforfølgning, men han kan, saalænge ikke første Udlægshaver har indgivet en Begjæring om Auktion, selv begjære Auktion uden nogensomhelst Underretning til første Udlægshaver. Naar Auktionen derefter holdes i Overensstemmelse med Reglerne i de foregaaende Paragrafer, er den med Hensyn til sit Udfald bindende saavel for første Udlægshaver som for alle andre, der have tinglige Rettigheder, som ophøre ved Tvangssalget (§ 510), f. Ex. Panthavere, der ere prioriterede efter Udlægshaveren.

Naar Fogden har modtaget Auktionspengene af Inkassator, udbetaler han Auktionsrekvirenten den ham tilkommende Del af disse og afgiver det Tiloversblevne til Skyldneren, medmindre Flere hos Fogden have anmeldt Krav paa Deltagelse i det ved Auktionen Indkomne eller Fogden ved indhentet Oplysning om Indholdet af Skjøde- og Pantebøgerne kan skjønne eller paa anden Maade, saasom ved Skyldnerens Forklaring, erfarer, at saadant Krav haves. I saa Fald affatter Fogden et Udkast til Auktionssummens Fordeling mellem samtlige Vedkommende (§ 512) og meddeler dem paa den i § 513 anførte Maade Underretning om, at Udkastet henligger til Eftersyn paa hans Kontor. Hvis der ikke inden 4 Uger fremkommer Indsigelse mod Fogdens Udkast, fordeles Auktionsbeløbet strax i Overensstemmelse med dette, dog uden at der herved indtræder Præklusion af Nogens Ret til i Overensstemmelse med den borgerlige Rets Regler at søge den ham tilkommende Del af Beløbet tilbage fra den, hvem det urettelig er kommet tilgode. Derimod har enhver Udlægshaver, hvad enten der i Medfør af § 513 er udgaaet Indkaldelse til ham eller ikke, mistet sin tinglige Ret over det bortsolgte Løsøre, og det Samme gjælder om enhver Panthaver, hvis Rettighed ikke er af en saadan Beskaffenhed, at den hjemler ham Ret til at modsætte sig Salget af det Udlagte, jfr. nærmere ovenfor Side 209—210. Opstaar der Tvist om Auktionssummens Fordeling, som det ikke lykkes Fogden ved sin Mægling at bilægge, henviser han de stridende Parter til almindelig Rettergang; forfølges en Indsigelse mod Fordelingen ikke inden 14 Dage, anses den som ikke fremkommen. Den Del af Auktionssummen, som er Gjenstand for Tvist, tilbageholder Fogden indtil Sagens endelige Afgjørelse, hvorimod Resten udbetales i Overensstemmelse med Fogdens Udkast. At de opstaaede Tvistigheder maa henvises til Paakjendelse ved den almindelige Ret, følger saavel af Fogedprocedurens hele Karakter som af, at en egentlig Bevisførelse ikke kan foregaa for Fogden. Det er en Selvfølge, at, saafremt der allerede under selve Auktionen maatte opstaa Tvist om Rangfølgen mellem flere Personer, som have tinglige Rettigheder over det udlagte Løsøre, vil der ikke blive Spørgsmaal om af den Grund at standse Auktionen, hvorimod Fogden maa henvise de Vedkommende til at gaa frem efter § 513.

Værdipapirer, som have Kurs paa Kjøbenhavns Børs, skulle ikke forauktioneres, men bør af Fogden foranstaltes solgte ved en Vexelmægler (§ 515), som udbetaler Salgssummen til Fogden til Behandling efter Reglerne i §§ 512 og 513 (§ 517). Udenlandske Statspapirer, Aktier og lignende Effekter, hvis Kurs noteres paa fremmede Børser, har Fogden efter Udlægshaverens Begjæring at besørge solgte ved et paalideligt Pengeinstitut, om fornødent gjøres, paa et fremmed Pengemarked. I Overensstemmelse med den gjældende Ret bestemmer Udkastets § 516, at Udlægshaveren, naar der er givet Udlæg i Fordringer af anden Beskaffenhed end de i § 515 nævnte, istedetfor at bortsælge dem ved Auktion kan lade dem indkræve hos den eller dem, som ere pligtige at betale samme; men ligesom enhver Udlægshaver, som bortsælger udlagt Løsøre ved Auktion, er pligtig at antage en Inkassator og ikke selv kan oppebære Auktionsbeløbet, saaledes er det ogsaa her gjort Udlægshaveren til Pligt at lade de udlagte Fordringer indkræve ved en i Overensstemmelse med § 504 valgt Inkas-

Digitized by Google

sator, som derefter indbetaler de indkomne Pengebeløb til Fogden (§ 517).

Tredie Underafdeling.

Om tvungen Auktion over fast Ejendom.

Om det almindelige Princip, som ligger til Grund for Udkastets Bestemmelser i denne Underafdeling, er talt ovenfor; her skal kun gjøres nogle Bemærkninger om de mere specielle Regler.

Medens Rekvirenten efter Udkastets System ikke har Ret til endelig at fastsætte Auktionsvilkaarenes Indhold, er det derimod hans Ret og Pligt at fremkomme med et Udkast til Auktionsvilkaar, hvilket skal afgives til Fogden samtidig med Begjæringen om Auktionen. Tillige skal der medfølge Attest af Skjøde- og Pantebogen, Udskrift af de thinglæste Dokumenter samt en Beskrivelses- og Vurderingsforretning over Ejendommen (§ 518). Tilvejebringelsen af denne sidste vil vel medføre baade Ophold og Bekostning, men det gaar neppe an at lade de Lysthavende være uden den Vejledning til Ejendommens Bedømmelse, som de kunne have i en saadan Forretning. § 519 handler om den Indkaldelse, som Fogden i Henhold til Rekvirentens Begjæring har at udstede til de Personer, der skulle tage Del i Auktionssummen, eller hvis Stilling som Brugshavere, Servitutberettigede eller deslige iøvrigt kan blive berørt ved Salget, med Opfordring om at indfinde sig til det Møde, paa hvilket Auktionsvilkaarene endelig skulle fastsættes. De nærmere Regler herom trænge ikke til nogen Forklaring; kun bemærkes, at det ved Indkaldelsen skal tilkjendegives Vedkommende, at Auktionsvilkaarene henligge til Eftersyn paa Fogdens Kontor, hvor Enhver mod sportelmæssig Betaling kan faae Udskrift af dem. Det gjøres derhos Auktionsrekvirenten til Pligt at tilstille de foran ham Berettigede, forsaavidt deres Existents kan erfares af Skjøde- og Pantebogerne og der saaledes gives dem særskilt Underretning, en Udskrift af Auktionsvilkaarene. Hensigten med denne Bestemmelse er at virke til, at den de foregaaende Prioritetshavere ved Udkastet paalagte Pligt at erklære sig over en senere Prioritetshavers Auktionsvilkaar kan blive saa lidt byrdefuld for dem som muligt. Af de Prioritetshavere, som staa bagefter Auktionsrekvirenten, kan man derimod uden Ubilligbed forlange, at de selv skulle skaffe sig Underretning om Vilkaarenes Indhold. Da Enhver, som udebliver, ansees at vedtage Vilkaarene i den af Rekvirenten foreslaaede Skikkelse, dog med den i § 525 1ste Stykke i Slutningen angivne Undtagelse, er det anset rettest at foreskrive, at der i Indkaldelsen skal optages en Bemærkning om, at den, der udebliver, udsætter sig for, at hans Ret fortabes ved Tvangssalget.

I §§ 520—523 gives der forskjellige Regler om Vilkaarenes Indhold, som ikke kunne tilsidesættes, medmindre udtrykkeligt Samtykke hertil haves fra alle Vedkommende (§ 525 1ste Stykke); Udeblivelse gjælder altsaa ikke i denne Henseende som et Samtykke. § 520 handler om den Frist, der skal tilstaaes Kjøberen til Tilvejebringelse af den Del af Kjøbesummen, som skal udbetales. Denne Frist skal for en Trediedel af dette Beløbs Vedkommende idetmindste være 3 Maaneder fra Auktionens Datum, men med den øvrige Del skal der gives Henstand til den første 11te Juni eller 11te December Termin, som indtræffer mindst 3 Maaneder fra Auktionens Datum. Det vil sees, at Fristernes Længde er den samme som den, der er foreskrevet i Frd. 11te September 1833, kun at det er anset overflødigt at fastsætte en særegen kortere Frist for Betalingen af Renter. Frd. 11te September 1833 § 2 fastsætter i saa Henseende en Frist af 8 Uger, men Forskjellen mellem denne Frist og Fristen for Udbetalingen af den første Trediedel af Kjøbesummen er saa ringe, at der vistnok er Grund til at opgive denne Adskillelse, hvorved Forholdet vil simplificeres noget. Det maa ogsaa erindres, at en særegen kortere Betalingsfrist for Renterne i al Fald ikke vil faae nogen praktisk Betydning i alle de Tilfælde, i hvilke der er Tvist om Prioritetsordenen. Hvis intet Modsat er sagt i Auktionsvilkaarene, har Kjøberen at udrede Auktionsomkostningerne, som da kunne fordres betalte inden 8 Dage; hvis Kjøberen derimod er fritaget for at ud-

Digitized by Google

rede disse Omkostninger, maa de, da de ere afholdte for at skaffe alle de Interesserede Fyldestgjørelse, udredes forlods af Kjøbesummen. Det er anset rettest i selve Loven at fastsætte en bestemt Grænse for Størrelsen af det Salær, der kan betinges til Rekvirentens juridiske Konsulent (Udkastets § 541). Hvad angaar Procesomkostninger, som maatte være tilkjendte Rekvirenten, samt Omkostningerne ved Udlægget, er det ikke nødvendigt, særligt at omtale disse, da de i Lighed med hvad der gjælder om hans tilgodehavende Renter, som indbefattede under det Beløb, hvorfor han har gjort Udlæg, høre med til den Fordring, for hvilken han ved Auktionen søger Fyldestgjørelse.

Den Trediedel af Kjøbesummen, som efter det Anførte først kommer til Udbetaling, bliver ikke at fordele forholdsmæssig mellem alle de til Deltagelse i Kjøbesummen Berettigede, men skal, medmindre Andet er bestemt i Konditionerne eller Samtykke fra Vedkommende til Udsættelse haves, forlods anvendes til Dækning af den eller de Panthavere, der staa forrest i Prioritetsrækken, altsaa i Almindelighed først til Dækning af resterende Skatter og Afgifter (§ 536 i Slutningen). Denne Ordning stemmer vistnok bedst med Forholdets Natur, saameget mere som det under en modsat Forudsætning endog kan tænkes — om end kun undtagelsesvis — at blive det endelige Resultat af Retsforfølgningen, at første Panthavers Fordring ikke bliver fuldstændig betalt, uagtet de senere Panthavere have faaet Dækning for en Trediedel af deres Fordringer. Det maa derhos erindres, at det i Reglen vil være af mindre Betydning for de sekundære Panthavere, at de som Følge af den saaledes foreslaaede Ordning for en Del af deres Fordringer kunne komme til at vente noget længere paa Betaling, end det nu er Tilfældet. I al Fald er dette et Offer, der ikke har Meget at sige overfor de væsentlige Fordele, som Udkastets Ordning paa andre Punkter byder de sekundære Panthavere, hvorom nærmere i det Følgende. Det staar selvfølgelig enhver af de til Deltagelse i Auktionssummen berettigede Personer frit for med Hensyn til sin Andel i Auktionsudbyttet at indrømme Kjøberen lempeligere Betalingsvilkaar end de ovenangivne, Noget, hvortil Hensynet til egen Interesse ofte kan opfordre navnlig sekundære Prioritetshavere; han maa da selv paase, at fornøden Tilkjendegivelse herom optages i Auktionsvilkaarene eller sker ved et Tillæg til disse eller en Tilførsel til Auktionsprotokollen enten i det i § 519 omtalte Møde eller i næste Møde. Paa den anden Side kan den, som er kontraktmæssig forpligtet til at lade sin Pantefordring forblive indestaaende i Ejendommen, uagtet den sælges*), ikke fordre Dækning af Auktionsudbyttet; han har kun Krav paa, at hans Ret bevares, forsaavidt den kan bestaa med Auktionens Udfald. Endelig bestemmer § 520, at Kjøbesummen som almindelig Regel skal forrentes med 5 pCt. fra Hammerslagets Dato at regne; men, naar alle Vedkommende ere enige, kan der i Auktionsvilkaarene fastsættes en anden Regel i saa Henseende.

I Udkastets § 521 hedder det, at de i § 520 givne Forskrifter maa taale Lempelse, naar der paahviler Ejendommen Grundbyrder, saavelsom naar vedkommende Behæftelser ikke slutte sig til almindelig Obligationsgjæld, men til Livrente, Aftægt eller lignende Forpligtelser eller til betingede eller uvisse Fordringer, saasom Kautionsforpligtelser o. desl. Naar Grundbyrder efter Auktionens Udfald ikke paavirkes af Tvangssalget, vedblive de at paahvile Ejendommen i uforandret Skikkelse; hvis en Grundbyrde derimod efter Auktionens Udfald maa bortfalde enten i det Hele eller for en Del, vil det kunne stille sig saaledes, at den ifølge Grundbyrden Berettigede istedetfor den tilintetgjorte tinglige Ret kan have Krav paa Andel i Kjøbesummen, og for dette Krav, der synes at maatte betragtes som forfaldent strax, maa han underkaste sig den ved § 520 foreskrevne Henstand. Hvorvidt iøvrigt den ifølge Grundbyrden Berettigede, naar Grundbyrden efter

*) Det bliver at afgjøre efter den borgerlige Rets Regler, om dette er Tilfældet, og navnlig, om den Bestemmelse i Pantebrevet, at Pantegjælden først forfalder til Betaling paa et vist senere Tidspunkt, ogsaa kommer senere Erhververe af den pantsatte Ejendom til Gode, eller om Pantegjælden uanset en saadan Bestemmelse forfalder til Betaling, naar Ejendommen skifter Ejer, enten uden Videre eller dog efter sædvanlig Opsigelse.

Digitized by Google

Auktionens Udfald ikke fuldstændig kan bevares, kan have Ret til, istedetfor at se sin Rettighed bevaret for en Del, at fordre Ejendommen bortsolgt uden nogensomhelst Grundbyrde, imod at der for hans Interesse tillægges ham Ret til Andel i Kjøbesummen, er et Spørgsmaal, som maa besvares efter den borgerlige Rets Regler; til disse maa i det Hele henvises Afgjørelsen af, hvorvidt den, som har en tinglig Ret (saaledes ogsaa en Brugsret eller Servitut), der paavirkes af Tvangssalget, kan gjøre gjældende, at han ikke ønsker, at Rettigheden skal vedligeholdes i en forandret eller forringet Skikkelse, men foretrækker at delagtiggjøres i Auktionsudbyttet, forsaavidt dette ikke medgaar til Dækning af bedre Berettigede, indtil hans Interesse er fyldestgjort. Ligeledes maa de nærmere Regler om, hvorledes denne Interesse udfindes, blive Rettergangsloven vedkommende. Naar en Behæftelse slutter sig til en betinget Fordring, kan Fordringshaveren selvfølgelig ikke forlange Fyldestgjørelse, førend Betingelsen er indtraadt. Er det en Betingelse, med Hensyn til hvilken Uvisheden først i en fjernere Fremtid kan antages at ville falde bort, vil i Reglen Bestemmelsen i § 520 næstsidste Stykke, være at anvende, saa at den Berettigede kun har Krav paa, at hans Ret bevares. Er det derimod vist, at Uvisheden vil falde bort i en nær Fremtid, navnlig medens Betalingsfristen efter § 520 endnu løber, vil den Berettigede efter Omstændighederne kunne fordre Auktionsvilkaarene affattede saaledes, at der for det Tilfælde, at Betingelsen indtræder, tillægges ham Ret til Betaling af Auktionsudbyttet efter hans Plads i Prioritetsordenen.

Dersom Auktionskjøberen vil nyde Godt af de i § 520 omhandlede Henstande, maa han stille Sikkerhed efter de nærmere Regler i § 522; hvis Ejendommen skal overleveres, inden Betaling finder Sted, bør der stilles Sikkerhed for en Trediedel og ellers for en Fjerdedel af de Beløb, han er pligtig at udbetale, foruden for Auktionsomkostningerne. En særlig Regel om Sikkerhedsstillelse for de prioriterede Renter, som findes i Frd. 11te September 1833 § 3, er ikke optaget i § 522, i hvilken Henseende henvises til, hvad ovenfor er bemærket om, at saavel Auktionsrekvirentens som de øvrige Panthaveres tilgodehavende Renter ligefrem regnes med til den Fordring, for hvilken Enhver især paastaar Fyldestgjørelse af Auktionsudbyttet; Fordringen paa Renter behandles altsaa ganske efter samme Regler som Fordringen paa Hovedstolen. Med Hensyn til Sikkerhedens Størrelse henvises der til, hvad ovenfor er anført om, at denne ikke som efter Frd. 11te September 1833 afhænger af Størrelsen af Rekvirentens Fordring, men bestemmes i Forhold til hele det Beløb, Auktionskjøberen skal udbetale. Heraf er det da blevet en naturlig Følge, at Forholdstallet ved § 522 er nedsat til $^1/_3$ og $^1/_4$, medens det efter Frd. 11te September 1833 § 3 var henholdsvis $^1/_2$ og $^1/_3$. Som fyldestgjørende Sikkerhed har man ment at burde anse ikke blot de i Frd. 11te September 1833 § 3 omhandlede Aktiver, men alle indenlandske Værdipapirer, der have Kurs paa Kjøbenhavns Børs; derimod kan den solgte Ejendom selvfølgelig ikke benyttes til Sikkerhedsstillelse. Til Sikkerhedens Tilvejebringelse kan Fogden tilstaa en kort Frist af indtil 8 Dage, naar der kun ikke mangler Sikkerhed for de Omkostninger, som maatte flyde af, at der maa holdes en ny Auktion. De anførte Regler tilsigte kun at afgjøre, hvor stor en Sikkerhed enhver af de Interesserede er berettiget til for sit Vedkommende at forlange Kjøberen afkrævet; derimod er der Intet til Hinder for, at enhver af dem kan lade sig nøje med en ringere Sikkerhed eller endog aldeles kan frafalde Sikkerhed. Er der Uenighed mellem flere Personer om, hvem en vis Del af Kjøbesummen skal tilfalde, maa der i saa Henseende foreligge Samtykke fra dem alle. Enhver af de Interesserede kan modsætte sig, at der uden Nødvendighed i Auktionsvilkaarene optages usædvanlige eller byrdefulde Betingelser, som kunne antages at ville afskrække Kjøberne, en Grundsætning, som ogsaa maa anses for anerkjendt i den gjældende Ret.

I det i § 519 omhandlede Møde foregaar den endelige Fastsættelse af Auktionsvilkaarene. Hvis der ingen Indsigelse eller Bemærkning fremkommer fra nogen af de

Digitized by Google

Indkaldte eller Andre, som møde for at varetage deres Tarv i Anledning af Salget, og Fogden ikke heller paa Embedsvegne finder Noget mod Rekvirentens Udkast at erindre, bliver dette at følge (§§ 524 og 525 1ste Stykke). Fremkommer der derimod Indsigelser, Ændringsforslag eller Andragender om Tilføjelser til Udkastet, skal Fogden ved sin Mægling søge at tilvejebringe Enighed; men lykkes dette ikke, skal han, efterat Parterne have ytret sig, og efterat der i fornødent Fald er givet dem Udsættelse, afgjøre den opstaaede Tvist ved en Kjendelse, der affiges snarest muligt, samt derefter drage Omsorg for, at Auktionsvilkaarene affattes i Overensstemmelse med den trufne Afgjørelse (§ 525 2det og 3die Stykke). Rekvirentens Udkast til Auktionsvilkaar kan ikke forandres til Skade for nogen Indkaldt, som ikke har givet Møde. Enhver Interesseret kan altsaa udeblive fra Mødet, naar han finder sin Interesse tilstrækkelig varetaget ved Bestemmelserne i Rekvirentens Udkast, som ifølge § 519 henlægges til Eftersyn for alle de Interesserede. Hvis der fremkommer Paastand om at forandre Udkastet til Skade for nogen Indkaldt, som ikke er mødt, skal Fogden udsætte Afgjørelsen til et følgende Møde, til hvilket de paagjældende Udeblevne særlig skulle kaldes, idet det meddeles dem, hvilke Paastande der ere fremsatte. Udeblive de da, ansees de for at samtykke i, at Paastanden tages til Følge (§ 525 i Slutn.).

Efter det Anførte ville saaledes Tvistigheder om Auktionsvilkaarenes Indhold som Regel blive at afgjøre af Fogden; denne Afgjørelse kan vel, som alle Fogedafgjørelser, kun blive foreløbig, idet en fuldstændig Oplysning af Retsforholdet ofte først vil kunne finde Sted under Appellen; men da Auktionen ikke kan fremmes, førend Indholdet af Vilkaarene er bragt paa det Rene, og da en Henvisning af deslige Spørgsmaal til almindelig Rettergang let vilde medføre en uheldig Forhaling af Auktionen, er det naturligt at give Parterne Adgang til foreløbig at ænke Fogdens Kjendelse, ved hvilken det ogsaa er muligt, at de ville slaa sig til Ro, saaledes at al Procedure for en egentlig Domstol kan undgaaes. Hvor Uenigheden mellem Parterne imidlertid drejer sig om, hvorvidt eller i hvilken Orden de skulle fyldestgjøres af Auktionssummen, kan Auktionen meget vel nyde Fremme, uagtet dette Spørgsmaal henstaar uafgjort, og da en Forhandling herom for Fogden efter Omstændighederne vilde kunne medføre en ikke ringe Forhaling af Auktionen, er der ved Udkastets § 526 givet Adgang til at faae dette Spørgsmaal holdt ude under selve Auktionen, som altsaa skrider fremad, medens Prioritetstvistigheden henvises til Forhandling og Paakjendelse under en almindelig Retssag. Der bliver i saa Fald ikke i Vilkaarene udtalt Noget om, hvorledes Kjøbesummen skal fordeles mellem de Interesserede, men det bestemmes, at Kjøbesummen skal indbetales til Fogden til videre Behandling efter Reglerne i § 537. Fogden bliver da pligtig at indkræve Summen, i fornødent Fald ad Rettens Vej.

Naar Auktionsvilkaarene ere fastsatte enten ved Overenskomst eller ifølge Fogdens Kjendelse, kan Auktionsrekvirenten ikke længere ensidig frafalde Forfølgningen, men enhver Udlægshaver og enhver Panthaver, hvis Fordring er forfalden, kan fordre, at der skrides til Auktion i Henhold til den begyndte Forfølgning og med den af samme følgende Retsvirkning (§ 527). Den Omstændighed, at Auktionen efter Udkastet sigter til at skaffe alle Interesserede den dem tilkommende Fyldestgjørelse, medfører nemlig, at al Retsforfølgning fra andre Kreditorers Side som unyttig vil blive stillet i Bero, saasnart en Udlægshaver har indgivet Begjæring om Auktion*); følgelig maa Enhver, som efter sin Fordrings Beskaffenhed kunde være skredet til Retsforfølgning, have Krav paa, at den indledede Auktion føres igjennem, saaledes at han ikke skal tvinges til at begynde en Forfølgning forfra. Pant-

*) Ofte vil det endog stille sig saaledes, at den, som, efterat Auktionsvilkaarene ere fastsatte, foretager Retsforfølgning, selv maa bære Omkostningerne herved; dette maa navnlig gjælde om Enhver, som efter det nævnte Tidspunkt gjør Udlæg i Ejendommen, men paa den nærmere Ordning af dette Forhold har Udkastet ikke anset det for nødvendigt at indlade sig.

Digitized by Google

havere, hvis Fordringer ikke ere forfaldne, kunne derimod ikke beklage sig over, at Auktionen bortfalder uden deres Samtykke. Det kommer i denne Henseende ikke i Betragtning, at de mulig ikke ere forpligtede til uanset Ejendommens Salg at lade deres Fordringer forblive indestaaende i den, og at de saaledes, hvis Salg fandt Sted, vilde være berettigede til Betaling af Auktionsudbyttet samtidig med Auktionsrekvirenten. Thi dette staar i Forbindelse med, at deres Fordringer paa en Maade forfalde til Betaling ved Salget; men saalænge der intet Tvangssalg har fundet Sted, kunne de ikke selv optræde med nogen Retsforfølgning i Anledning af deres ikke forfaldne Fordringer; de kunne derfor ikke have nogen Ret til at modsætte sig, at Auktionen bortfalder. Iøvrigt er Reglen i § 527 affattet saaledes, at Rekvirenten kan hæve Auktionen, saalænge Ingen optræder med Protest herimod. De Udeblivende antages at samtykke i, at Auktionen bortfalder, og Skyldneren, som i Almindelighed vil være den, der ønsker Auktionen hævet, behøver altsaa ikke at tilvejebringe noget udtrykkeligt Samtykke fra dem, der ikke have givet Møde.

Reglerne i §§ 528—529 om Auktionens Bekjendtgjørelse ere tildels omtalte ovenfor. Her skal kun tilføjes, at Udkastet har ment, at Bekjendtgjørelsens Indrykkelse i den almindelige til retslige Bekjendtgjørelser bestemte Tidende for at spare Omkostninger kunde bortfalde udenfor Kjøbenhavn, naar Taxationsværdien af den Ejendom, der skal sælges, ikke overstiger 4,000 Kr. Til en saadan lille Ejendom ville i Reglen kun Folk fra den nærmere Omegn være Lysthavende. Paa den anden Side har man anset det for hensigtsmæssigt i saadanne Tilfælde, hvor Taxationsværdien er større, at bemyndige Fogden til foruden Avertissement i de sædvanlige Tidender at foranstalte Bekjendtgjørelse i andre Aviser, endogsaa udenlandske, forsaavidt derom fremsættes Forlangende af nogen Vedkommende og Fogden finder det tjenligt. Hvis Auktionen i Medfør af § 527 bortfalder, skal Fogden besørge den aflyst ved Bekjendtgjørelse i Bladene een Gang. Auktionsvilkaarenes Bekjendtgjørelse sker dels derved, at de henlægges til Eftersyn for de Lysthavende (§ 529 sidste Stykke) dels ved, at de paa Auktionsdagen blive oplæste (§ 530).

Om Fremgangsmaaden ved selve Auktionens Afholdelse gives der i §§ 530—531 nogle Bestemmelser, som i alt Væsentligt stemme med den hidtil bestaaende Ordning og i det Hele ikke trænge til nærmere Forklaring. Hvad angaar § 532, bemærkes, at Udkastet — som tidligere fremhævet — ikke kjender de tvende forelobige Auktioner, som nu afholdes. Den nævnte Paragraf bestemmer derfor, at Enhver, som ifølge § 527 kan fordre Auktionens Fremme, og som efter sin Fordrings Beskaffenhed kan antages at ville faae Del i den budne Kjøbesum, har Ret til, dersom ikke Andet er vedtaget ved Auktionsvilkaarenes Fastsættelse, at gjøre Fordring paa, at Hammerslag gives den Højstbydende, som kan tilfredsstille de Fordringer, der lovmedholdeligen stilles med Hensyn til Sikkerheden for Budets Opfyldelse. Dog kan Skyldneren saavelsom enhver af dem, hvis Rettighed over Ejendommen ved Tvangssalget vil bringes til at ophøre, forsaavidt han ikke ifølge det skete Bud vil faae fuld Dækning for sit Krav, fordre en anden Auktion afholdt, naar han strax paa Auktionsstedet erklærer Saadant, imod at han stiller Sikkerhed for Betalingen af de af den nye Auktion flydende Omkostninger, forsaavidt disse ikke maatte blive dækkede ved et højere Bud (§ 533). Det er derhos ved denne Paragrafs sidste Stykke bestemt, at den, som er Højstbydende ved første Auktion, er bundet i 6 Uger ved sit Bud for det Tilfælde, at der ikke ved anden Auktion skulde ske ligesaa højt eller højere Bud, eller det skete Bud formedelst manglende Sikkerhedsstillelse ej skulde kunne antages, og da Afholdelsen af en ny Auktion inden Udløbet af den nævnte Frist saaledes ikke vil kunne paafore nogen af de Interesserede andet Tab end det, som maatte flyde af, at hans Fyldestgjørelse noget forhales, er der ikke fundet Anledning til, i Lighed med hvad der er sket ved Pl. 19de Juni 1822 § 2, at knytte Retten til at fordre en ny Auktion afholdt til den Betingelse, at der ved den foregaaende Auktion ikke er budt Saameget, som Ejendommens Vurderingssum udgjør. Den Betingelse, at den nye Auktion skal begjæres

Digitized by Google

strax paa Auktionsstedet, er opfyldt, selv om Erklæringen først fremkommer, efterat Hammeren er falden; der kræves kun, at den fremkommer strax paa Auktionsstedet, altsaa forinden Retten har forladt dette. Ved den anden Auktion bør Ejendommen absolut bortsælges uden Hensyn til, hvad Bud der ved samme erholdes, medmindre alle de, som ifølge § 527 kunne fordre Auktionens Fremme, ere enige i, at flere Auktioner forsøges (§ 533 1ste Stykke i Slutningen). Samtykke hertil skal imidlertid anses for givet, forsaavidt ikke Vedkommende gjør Indsigelse. De Personer, hvis Indsigelse efter det Anførte hindrer Afholdelsen af flere end to Auktioner, ere altsaa foruden selve Auktionsrekvirenten enhver Udlægshaver og enhver Panthaver, hvis Fordring er forfalden, hvorimod man ikke har troet at burde give Skyldneren Ret til at modsætte sig Afholdelsen af en ny Auktion. Sker Hammerslag ikke ved anden Auktion enten derved, at det gives nye Bydende paa anden Auktion, eller saaledes, at det gives den paa første Auktion Højstbydende, forsaavidt han endnu er bunden ved sit Bud, er den Højstbydende ved første Auktion løst fra sit Bud, og Forpligtelsen til at vedstaa Budet paahviler heller ikke den eller de Højstbydende ved anden Auktion (§ 533 2det Stykke i Slutningen). Naar en anden Auktion skal finde Sted, bekjendtgjøres den med 14 Dages Varsel. Bekjendtgjørelsen, som udtrykkelig skal indeholde, at det er anden og sidste Auktion, behøver kun at indrykkes een Gang i de i § 528 nævnte offentlige Blade (§ 534). Udkastet har ikke nogen Bestemmelse om, at en Pant- eller Udlægshaver, som ikke bliver fuldstændig dækket for sin Fordring, kan forlange sig Ejendommen udlagt af Fogden for det højeste Auktionsbud, uden at behøve at tage Hammerslag. Betydningen heraf er efter den gjældende Ret væsentlig kun den, at han ved at lade sig Ejendommen udlægge, sparer de med Hammerslaget forbundne Omkostninger; det maa nu vel erkjendes, at der, naar samtlige Pant- og Udlægshavere ikke blive dækkede, ikke bør beregnes det fulde for Tvangsauktioner i Almindelighed foreskrevne Gebyr, idetmindste ikke for de Berettigedes Vedkommende, som ikke opnaa fuld Dækning; men de fornødne Bestemmelser i saa Henseende høre hjemme i Sportellovgivningen, og der er ikke Grund til af dette Hensyn at bevare en Forskjelligheb i den processuelle Fremgangsmaade. Den Pant- eller Udlægshaver, som ønsker at overtage Ejendommen, maa altsaa gjøre Overbud og tage Hammerslag. Medens der i det Foregaaende er handlet om det Hensyn, der bør tages til de i Ejendommens fordelagtige Realisation Interesserede ved Spørgsmaalet om Hammerslags Meddelelse eller Nægtelse, staar endnu tilbage at omtale, hvorledes Forholdet i denne Henseende stiller sig til de paa Auktionen Bydende. Herom giver § 535 — i Overensstemmelse med hvad der ogsaa efter den nugjældende Ret er det Sædvanlige — den almindelige Regel, at der ikke tilkommer den Højstbydende ved nogen af Auktionerne Ret til at fordre Hammerslag. I Paragrafens Slutningsbestemmelse udtales dernæst, at den i Konditionerne betingede Sikkerhedsstillelse først kan forlanges, naar Hammerslag tilbydes, en Regel, der ligger saameget nærmere, som Sikkerhedens Størrelse efter det nye System bestemmes i Forhold til hele det Beløb, Auktionskjøberen skal udbetale. I Forbindelse hermed er der imidlertid tillagt Fogden Bemyndigelse til, naar Paastand herom fremsættes af Vedkommende, at afvise ubekjendte eller uvederhæftige Personers Bud, saafremt de ikke strax stille en mindre Sikkerhed efter Fogdens Skjøn.

Den, der har erholdt Hammerslag, er forpligtet til at berigtige Kjøbesummen ved Betaling enten til de i Auktionsvilkaarene angivne Personer eller til Fogden, hvis det maatte være bestemt i Henhold til § 526. I det Tilfælde, at Betalingen skal erlægges til Fogden, har denne med Hensyn til det til ham indbetalte Beløb at forholde sig efter Reglerne i § 537, saaledes at alle i Tvangssalget interesserede Personer indkaldes til et Møde for at erklære sig over et Udkast til Auktionsudbyttets Fordeling, som Fogden har at affatte. Fremsættes der Indsigelser mod Udkastet, med Hensyn til hvilke det ikke lykkes i Mødet at tilvejebringe Enighed, henviser han de stridende Parter til almindelig Rettergang

Digitized by Google

og tilbageholder foreløbig den omstridte Del af Auktionsbeløbet. Bestemmelserne om dette Forhold i § 537 svare ganske til de tidligere omhandlede Regler i § 513 angaaende Tvangsauktion over Løsøre, kun at Fristerne i § 537 ere længere, og at der efter sidstnævnte Paragraf sker en almindelig Indkaldelse af alle de i Tvangssalget Interesserede, hvilket ikke finder Sted, naar Løsøre bortsælges. Paa dette Sted kan derfor henvises til, hvad der er anført ovenfor om § 513 i Forbindelse med hvad der Side 217 er bemærket angaaende den i § 536 givne Bestemmelse om, hvorledes den først indkommende Trediedel af Kjøbesummen vil være at fordele mellem de Interesserede.

Hvis Kjøberen ikke efterkommer Auktionsvilkaarene, kan saavel Rekvirenten, som Enhver, der efter sin Fordrings Beskaffenhed kan antages at ville faae Del i Kjøbesummen, forlange, at Ejendommen paa Kjøberens Risiko og Regning skal sættes til en eneste Auktion, som bekjendtgjøres efter Reglerne for anden Auktion (§ 538). Ved Siden heraf kan enhver af de til Deltagelse i Auktionssummen Berettigede for sin Del, eller efter Omstændighederne Fogden paa Samtliges Vegne, anvende almindelig Retsforfølgning imod Auktionskjøberen (§ 538 sidste Stykke). Dette er saaledes at forstaa, at de Paagjældende ikke blot have Valget mellem at sætte Ejendommen til ny Auktion og at indtale Kjøbesummen hos Kjøberen, men de kunne ogsaa, samtidig med at de sætte Ejendommen til ny Auktion for at opnaa Fyldestgjørelse, saavidt det derved indkomne Beløb kan tilstrække, sagsøge Kjøberen til Udbetaling af Forskjellen mellem den af ham budte Kjøbesum og det Beløb, hvortil Ejendommen udbringes ved den nye Auktion. Udbringes Ejendommen ved den nye Auktion til et større Beløb end ved den tidligere, er derimod Kjøberen paa denne som Følge af sin Misligholdelse af Kontrakten udelukket fra at gjøre Krav paa Overskuddet. Det er ikke blot de Personer, der ifølge § 527 kunne fordre Auktionens Fremme, som kunne anvende begge de omhandlede Forfølgningsmaader, men det Samme gjælder om Enhver, som er berettiget til Andel i Auktionsudbyttet, altsaa ogsaa om de Panthavere, hvis Fordringer ikke vare forfaldne, da den første Auktion afholdtes. For disses Vedkommende er Stillingen nemlig ved Hammerslaget blevet aldeles forandret; deres Fordringer maa siges at være forfaldne til Betaling ved den skete Afhændelse, idet de ikke ere pligtige at lade deres Kapitaler henstaa i Ejendommen hos en ny Ejer. Skyldneren maa med Hensyn til den Del af Kjøbesummen, som tilkommer ham, være stillet aldeles som en saadan Panthaver.

Naar Kjøberen har opfyldt de for Skjødets Erholdelse i Auktionsvilkaarene satte Betingelser, har Fogden at udstede Auktionsskjøde. Indeholde Auktionsvilkaarene Intet herom, kan Skjøde først fordres udstedt, naar der føres Bevis for, at samtlige til Dækning af Kjøbesummen Berettigede have faaet, hvad der tilkommer dem, eller samtykke i, at Skjøde maa udstedes (§ 539). Under de angivne Forudsætninger kan derhos, forsaavidt det Solgte bestaar af flere særskilte Ejendomme, særskilt Skjøde eller Overdragelsesdokument paa hver enkelt Ejendom forlanges af Kjøberen eller hvem der træder i hans Sted. Ligeledes er det fundet hensigtsmæssigt at give Adgang til samme Fremgangsmaade, naar en særskilt Ejendom forlanges delt og de lovbestemte Betingelser for Delingen ere godtgjorte at være tilstede. For det Tilfælde, at der ikke i Auktionskonditionerne maatte være truffet anden Bestemmelse herom, opstiller § 539 sidste Stykke den almindelige Regel, at Auktionskjøberen er pligtig at have taget Skjøde eller Overdragelsesdokument og berigtiget Kjøbet i enhver Henseende inden 1 Aar efter Hammerslaget.

Naar den i § 548 angivne Frist af 4 Uger er forløben, uden at der er gjort Retsmidler gjældende, er Kjøberen berettiget til at lade de Hæftelser, til hvis Dækning der efter Auktionens Udfald Intet udkommer, udslette af Skjøde- og Pantebogen (§ 540). Der er ingen Grund til at bestemme, at dette først skal kunne ske, naar Auktionsskjøde er udstedt. Det maa være nok, at Auktionen er blevet endelig.

Bestemmelsen i § 541 er omtalt ovenfor.

Digitized by Google

Det vil vistnok ikke blive benægtet, at den saaledes fremstillede Ordning medfører betydelige Fordele fremfor den nu bestaaende. Det ligger imidlertid nær at spørge, om det ikke for at opnaa et saadant Resultat har været nødvendigt at ofre væsentlige med den bestaaende Retstilstand forbundne Fordele. En saadan Bebrejdelse kan dog vistnok ikke med Føje gjøres Udkastet.

Betragtes først den forfølgende Udlægshavers Stilling, da bestaar den af Udkastet foreslaaede Forandring deri, at han tvinges til at taale, at de øvrige Interesserede delagtiggjøres i hans Forfølgning. Dette medfører vel en Forhaling af Auktionen i 4 Uger (§ 519), men denne Forhaling opvejes fuldstændig derved, at Udkastet har foreslaaet at afskaffe de nu forekrevne 3 Auktioner og lader den første Auktion være endelig (§§ 532 og 533). Dernæst fører den foreslaaede Ordning, jfr. § 536, vel til, at Auktionsrekvirenten, hvis han er en sekundær Panthaver, undertiden for en Del af sin Fordring ikke vil erholde Dækning saa hurtig som efter den gjældende Ret, jfr. ovenfor Side 217; men det Offer, den sekundære Panthaver i saa Henseende maa bringe, opvejes rigelig ved den af Udkastets Ordning følgende vigtige Fordel, at første Prioritetshaver tvinges til paa den af den sekundære Panthaver foranstaltede Auktion ogsaa at give Kredit med den ham tilkommende Del af Kjøbesummen. Derimod maa det indrømmes, at den forfølgende Udlægshavers Stilling som Følge af Udkastets Ordning i een Retning bliver noget besværligere og vanskeligere, end den er efter den gjældende Ret. Den forøgede Byrde, som paalægges ham, reducerer sig dog i Hovedsagen til, at han, for at undgaa altfor mange Indsigelser og Bryderier i det til Auktionskonditionernes Forhandling berammede Møde, er nødsaget til ved Affattelsen af Udkastet til disse at have samtlige Interesseredes Tarv for Øje, medens han nu væsentlig kun behøver at se hen til sin egen Interesse, og denne Byrde er vistnok, nærmere beset, lidet betydende. Allerede nu er det det Almindelige, at Rekvirenten lader Auktionsvilkaarene affatte af sin Sagfører, og praktisk vil Sagen derfor stille sig saaledes, at det vil være dennes Arbejde, som ved den af Udkastet foreslaaede Ordning vil blive noget forøget. Dette kan kun forsaavidt være af Betydning, som det kan medføre, at der maa tillægges Sagføreren et noget større Honorar; men dels vil det i Almindelighed kun være et forholdsvis ringe Beløb, hvorom der herved vil være Tale, dels maa det erindres, at det omhandlede Honorar, som henhørende til Auktionsomkostningerne, vil være at udrede forlods af Kjøbesummen og saaledes ikke vil falde Auktionsrekvirenten til Last, undtagen naar der ikke udkommer Tilstrækkeligt til Dækning af hans Fordring. Forsaavidt Følgen heraf nu bliver, at en senere Prioritetshaver kommer til at finde sig i, at Omkostningerne løbe op til et større Beløb, fordi Auktionen skal være et Middel til, at ogsaa de foregaaende Prioritetshavere kunne faae Fyldestgjørelse, vil Resultatet neppe blive anset for stødende; tænker man sig, at de foregaaende Prioritetshaveres Fordringer ere i Eksekutionsstand, vil Rekvirenten endog være langt bedre tjent med, at de, som efter Udkastets Ordning, maa slutte sig til hans Forfølgning istedetfor at iværksætte en selvstændig. Den Indvending, der i den omhandlede Henseende kan gjøres mod Udkastet, kan altsaa i hvert Fald kun gaa ud paa, at en forfølgende Panthaver kan komme til at bære en noget forøget Udgift i Salær til sin Sagfører, for at Auktionsvilkaarene i de senere Panthaveres Interesse kunne blive i alle Henseender klart og fuldstændigt affattede. Men det Offer, der saaledes kræves, er vistnok saa ringe, at det ikke kan volde nogen Betænkelighed, selv om man betragter Sagen fra en første Prioritetshavers Standpunkt.

Undersøger man dernæst, hvilke Indrømmelser Udkastet kræver af de øvrige i Tingen Berettigede i Modsætning til Auktionsrekvirenten, da vil det sees, at hvad Udkastet fremfor den gjældende Ret fordrer af dem, væsentlig kun er, at de skulle give Møde i det til Konditionernes Forhandling berammede Møde for at erklære sig over disses Lovlighed, eller at de dog i den Anledning skulle anstille Overvejelser og tage Beslutninger. Det er indlysende, at dette slet ikke er noget Offer, forsaavidt Talen er om saadanne Prioritets-

Digitized by Google

havere, som staa Fare for, at deres Prioritet ganske eller tildels skal blive udslettet ved Tvangsauktionen; thi fra deres Side vil der vistnok ogsaa under den bestaaende Ordning blive givet Møde ved Auktionen. Og selv om man tænker paa Prioritetshavere, som vilde have undladt Saadant, hvis de ikke ved Reglen i § 519 vare blevne tvungne dertil, maa det vistnok, forsaavidt de i Prioritet staa bagefter Auktionsrekvirenten, indrømmes, at den Byrde, der saaledes paalægges dem, er for Intet at regne imod de store Fordele, Udkastet byder dem, nemlig Garanti for, at Auktionen holdes paa en i alle Henseender forsvarlig Maade, og for, at Ejendommen ikke tilslaaes en aldeles uvederhæftig Person, samt endelig Udsigt til at faae Betaling uden nogen Retsforfølgning. Derimod vil man maaske mene, at Udkastet er gaaet de Panthavere, som i Prioritet staa foran Auktionsrekvirenten, for nær ved at fordre af dem, at de skulle erklære sig over de af ham forfattede Auktionsvilkaar, og eventuelt i den Anledning give Møde, en Betragtning, som navnlig vil være af Betydning for første Prioritetshavers Vedkommende. Efter den gjældende Ret behøver første Prioritetshaver i Regelen ikke at bryde sig om, at Pantet sættes til Tvangsauktion af en Anden, men kan uden at give Møde ved Auktionen rolig afvente dennes Udfald, medens han efter Udkastet kan blive nødsaget til, skjønt han intet andet ønsker end fremdeles at lade sin Kapital forblive henstaaende i Ejendommen, endog flere Gange at have Ulejlighed og sætte sig i Udgift for at lade møde i Anledning af sekundære Prioritetshaveres Auktioner. Dette kan synes at være en ikke ringe Ulempe, og man vil maaske befrygte, at Følgen heraf skal blive, at Kapitalerne især under den udstrakte Adgang, der nu er til at faae dem anbragte paa andre Maader, skulle blive dragne bort fra de faste Ejendomme. Ligeoverfor en saadan Betragtning maa det for det Første fremhæves, at det vistnok allerede nu ingenlunde er ualmindeligt, at første Prioritetshaver lader møde ved en over Pantet af en sekundær Panthaver afholdt Auktion. Det vides saaledes, at Overformynderiet i Kjøbenhavn altid lader møde, naar det bringer i Erfaring, at en Ejendom, hvori Overformynderiet har Pant, gaar til Tvangsauktion. Dernæst maa det hævdes, at det i mange Tilfælde vistnok vil være aldeles uden nogen Betænkelighed at indføre den omhandlede Mødepligt. Dette gjælder navnlig, naar Talen er om offentlige Institutter, som i større Udstrækning laane ud mod Pant i faste Ejendomme. Saadanne Institutter ville paa de fleste Steder i Landet have fast antagne Fuldmægtige, og det synes at maatte være af mindre Betydning for dem, om de af en saadan Fuldmægtig maa fordre, at han i et noget større Omfang end hidtil maa give Møde ved Tvangsauktioner. Det Anførte finder Anvendelse paa Kreditforeningerne og vistnok paa adskillige Banker og Sparekasser. Om Overformynderiet er talt ovenfor. For private Kapitalister og saadanne offentlige Institutter, der ikke have Karakteren af Laaneinstitutter, vil det derimod vel kunne medføre nogen Ulempe at skulle sætte sig i Udgift i den omhandlede Anledning, men i saa Henseende maa det mærkes, at Udkastet ved forskjellige Bestemmelser har søgt at gjøre den omhandlede Mødepligt saa lidt byrdefuld som muligt. Ifølge § 519 3die Stykke skal Rekvirenten tilstille de foran ham Berettigede, hvis Interesse i Tvangssalget kan sees af Skjøde- og Pantebøgerne, en Udskrift af Auktionsvilkaarene; de Paagjældende behøve altsaa ikke at foretage noget positivt Skridt eller at sætte sig i Udgift for at blive bekjendte med de foreslaaede Vilkaar. I Almindelighed vil det derhos vistnok blive Tilfældet, at de ikke ville have noget mod de foreslaaede Vilkaar at erindre, i hvilket Tilfælde de med Rolighed kunne undlade at give Møde, jfr. § 525 sidste Stykke. Og selv om de maatte have noget mod Udkastet at indvende, vil dog ikke enhver Indvending, de maatte have at gjøre, nødsage dem til at give Møde, i hvilken Henseende fremhæves, at Fogden ifølge § 525 paa Embedsvegne skal paase, at Auktionsvilkaarene ikke vilkaarlig afvige fra de i §§ 520—523 givne Regler.

Efter det Anførte turde Indvendingerne mod Udkastets Ordning, naar den sammenlignes med den bestaaende, væsentlig gaa ud paa, at Udkastet paa to Punkter har paalagt de

Digitized by Google

foregaaende Prioritetshavere Ofre af Hensyn til de efterfølgende:

1) idet der, naar de ville realisere, paaføres dem en noget forøget Udgift i Anledning af Auktionens Forberedelse, og

2) idet det, naar en sekundær Panthaver rekvirerer Auktion, paalægges dem at erklære sig over de foreslaaede Auktionsvilkaar.

Det er imidlertid ovenfor paavist, at disse Indvendinger ikke ere af afgjørende Betydning. Navnlig vil dette vistnok findes indlysende for de sekundære Panthaveres Vedkommende. Med en noget større Vægt fremtræde de anførte Indvendinger ganske vist fra første Prioritetshavers Standpunkt, men det maa da paa den anden Side ikke lades ude af Betragtning, at Udkastet, om end dets Bestemmelser fortrinsvis ville forbedre de sekundære Panthaveres Stilling, dog ogsaa i flere Henseender stiller første Prioritetshaver gunstigere, end han nu er stillet. Dels giver Udkastet ham Udsigt til at opnaa Fyldestgjørelse uden nogen Retsforfølgning, hvilket vil have sin Betydning, selv om han ønsker at lade sin Kapital forblive henstaaende i Ejendommen, idet han naturligvis aldrig har et saadant Ønske uden Hensyn til, hvem der bliver Kjøber; endvidere opnaar han Garanti for, at Ejendommen ikke, naar den realiseres for Skatter, gaar over i Hænderne paa en aldeles uvederhæftig Person, og endelig kan han, naar han selv skal realisere, tvinge de øvrige Interesserede til at erklære sig over Omgangsmaadens Lovlighed. Det kan derfor vistnok med Føje paastaaes, at Udkastet ogsaa stiller første Prioritetshaver paa en fyldestgjørende Maade, og det tør saaledes ventes, at den foreslaaede Ordning i det Hele vil bidrage til at styrke og befæste Realkrediten.

Fjerde Underafdeling.

Om Proceduren af Tvistigheder, der opstaa under Tvangsauktionen.

I denne Henseende maa der i det Væsentlige gjælde de samme Regler som med Hensyn til Exekution (se herom Kapitel III). Med Hensyn til Fogdens almindelige Kompetence under Tvangsauktionen bestemmer § 542, at de oprindelige Parter ikke kunne fremsætte saadanne Indsigelser, som vedrøre Lovligheden af Udlægsforretningen eller de forud for samme liggende Retshandlinger, en Regel, som hviler paa Grundsætningen om Retsafgjørelsers forbindende Kraft for Parterne. Fogden er herefter ogsaa i de Tilfælde, i hvilke der er sket Udlæg uden foregaaende Dom eller Forlig, nemlig i Henhold til et thinglæst Pantebrev (§ 435 Nr. 3), udelukket fra under Auktionsforretningen at indlade sig paa Spørgsmaal vedrørende den Fordring, som har afgivet Grundlaget for Exekutionen, selv om paagjældende Spørgsmaal ikke maatte være kommet frem under Udlægsforretningen og der have fundet sin Afgjørelse. Vil Rekvisitus, efterat der er sket Udlæg, gjøre Indsigelser af denne Beskaffenhed gjældende, maa han paaanke Udlægget. Med Hensyn til Indsigelser fra Trediemands Side hedder det i § 542 sidste Stykke, at han under Auktionsforretningen kan fremkomme med Indsigelser, naar han mener, at Auktionens Fremme paa den paastaaede Maade vilde komme i Strid med hans Ret. Herved tænkes der dog — som det ogsaa fremgaar af Bestemmelsens Affattelse — ikke paa Indsigelser fra saadanne Berettigede, som ifølge de i 3die Underafdeling givne Regler blive at inddrage under den ved Tvangsauktionen tilsigtede Opgjørelse. Disse skulle nemlig gjøre deres Indvendinger gjældende under Forretningen, medens de, der staa udenfor Opgjørelsen, have Valget mellem at gjøre deres Ret gjældende indsigelsesvis for Fogden eller gjennem Søgsmaal ved Retten i første Instants. Med Hensyn til Proceduren under en Auktion eller under Forberedelserne til samme, Spørgsmaalet om, hvad der skal optages i Auktionsprotokollen, Udsættelse og Standsning af selve Auktionen og Paadømmelsen af de opstaaede Tvistigheder henvise §§ 543—546 i det Væsentlige til de om Behandlingen af disse Forhold under en Exekutionsforretning givne Regler. Reglen i § 547 om Retsmidler imod Auktionsforretningen og de under denne afsagte Kjendelser svarer i Indhold ganske til den i § 494 givne Bestemmelse med Hensyn til

Digitized by Google

Exekution. Imod den sluttede Auktionsforretning kan der altsaa i Overensstemmelse med de nærmere Regler herom i Kapitel V finde Paaanke eller Besværing til Landsretten Sted; men Kjendelser, der afsiges under Auktionen eller Forberedelserne til denne, kunne først angribes i Forbindelse med Forretningen i det Hele. Ligeledes er Bestemmelsen om Retsmiddelfristen i § 548 enslydende med Reglen i § 495, og her kan derfor henvises til, hvad ovenfor er bemærket om denne Paragraf.

Kapitel V.

Om Retsmidlerne imod de til Dommes tvungne Fuldbyrdelse henhørende Fogedforretninger.

Ligesom det Retsmiddelsystem, Udkastet har fulgt med Hensyn til Domsbehandlingen navnlig ogsaa Underretternes Behandling af Domssager, omfatter en dobbelt Paaankeform, nemlig dels Paaanke i egentlig Forstand dels Besværing, saaledes finde begge disse Retsmidler en tilsvarende Anvendelse paa de af Underdommeren som Foged trufne Afgjørelser. Til egentlig Paaanke henviser Udkastet de Anker over Fogedforretningen, som vedrøre selve den Fordring eller Ret, om hvis Fuldbyrdelse der er Spørgsmaal (§ 549). Ifølge disse Ankers Beskaffenhed vilde det nemlig ikke gaa an for saa vidt at opgive de Garantier for Sagens Behandling, som den almindelige Paaankeform frembyder. Derimod har man ment, at Besværingsformen bør komme til Anvendelse overalt, hvor den rejste Anke *alene* angaar de processuelle Betingelser for Fogedforretningen eller den ved samme brugte Fremgangsmaade. De herhenhørende Spørgsmaal ville i Reglen være lidet vanskelige og som oftest ikke kræve andet Bevis, end der bekvemt kan tilvejebringes ad skriftlig Vej. Da det derhos i og for sig er særdeles ønskeligt, at de Tvistigheder, der opstaa paa dette Trin af Retsforfølgningen, kunne faae en saa simpel og hurtig Afgjørelse som muligt, er der vistnok al Grund til at henvise disse Anker til Besværing, og der kan saameget mindre være Betænkelighed ved at gaa denne Vej, som det ifølge Udkastets Ordning af det nævnte Retsmiddel og navnlig den Myndighed, der er tillagt Retten til at anordne mundlig Forhandling, hvor Sagens Beskaffenhed opfordrer dertil, vil være muligt at afpasse Behandlingsmaaden efter det enkelte Tilfældes Betydning og øvrige Beskaffenhed. Har den, der vil paaanke Forretningen paa Grund af Mangler ved selve den Fordring eller Ret, om hvis Fuldbyrdelse der er Spørgsmaal, tillige Anker vedrørende den formelle Side af Fogedforretningen, er det formentlig naturligst, at disse behandles som et Accessorium til den egentlige Paaanke og altsaa blive at inddrage under denne (§ 549 1ste Stykke sidste Punktum). Ligesom det nemlig paa den ene Side er en Fordel for den, der vil angribe Forretningen, at han kan samle alle sine Indsigelser under Paaanken, saaledes kræver paa den anden Side ogsaa billigt Hensyn overfor Modparten, at denne ikke skal kunne nødes til under flere Sager at tage til Gjenmæle imod de forskjellige Anker, der rejses imod Forretningen.

Som det vil sees, er der ikke i Udkastet fastsat nogen Paaankeværdi (summa appellabilis) for Anvendelsen af de ovennævnte Retsmidler imod Fogedforretningen. Da Udkastets Regel, at der ordentligvis ikke kan finde nogen egentlig Bevisførelse Sted under Fogedforretningen, gjælder uden Hensyn til Sagens Værdi, kan der ikke retfærdigt nægtes Parterne Adgang til ogsaa i Bagatelsager at anvende Retsmidler imod Forretningen. Det maa anses for en Anomali, at den gjældende Ret udelukker Paaanke, forsaavidt angaar Exekutionsforretninger foretagne udenfor Kjøbenhavn for Summer under 20 Kr., uagtet Parterne ogsaa nu paa Grund af Procesreglernes Tranghed i Reglen ville være afskaarne fra at fremkomme med deres Beviser under selve Forretningen. Saavel Paaanke som Besværing sker efter Udkastet til Landsretten uden Hensyn til Sagens Værdi; det vilde ikke være hensigtsmæssigt i noget Tilfælde at henlægge Afgjørelsen til Underretten, da Underdommer og Foged i Almindelighed vil være samme Person. Endnu bemærkes, at der angaaende Gyldigheden af Afkald paa at anvende Retsmidler imod Foged-

Digitized by Google

forretningen i § 550 gives en Regel, som ganske stemmer med den Grundsætning, Udkastet i saa Henseende har opstillet for Domssagers Vedkommende, jfr. §§ 305, 327 og 355. Med Hensyn til Tiden for Retsmidlernes Anvendelse henvises til de for Paaanke og Besværing fælles Bestemmelser i §§ 494, 495, 547 og 548, hvorom det Fornødne er bemærket ovenfor.

Hvad angaar den nærmere Fremgangsmaade ved Retsmidlernes Iværksættelse, maa der skjelnes mellem Paaanke og Besværing. Paaanke iværksættes ved, at der tilstilles Modparten Ankeskrift paa den i § 356 bestemte Maade, og foregaar iøvrigt i Overensstemmelse med de om Paaanke fra Underretten til Landsretten i fjerde Afsnit givne Regler. Under Paaanken af en Fogedforretning maa der altsaa, ligesom naar en Underretsdom paaankes til Landsretten, kunne ske en fuldstændig ny Bevisførelse og Udvikling af hele Sagen, og efter Fogedprocedurens hele Karakter maa der endogsaa kunne fremsættes nye Paastande for Landsretten; dog maa disse holdes indenfor saadanne Grænser, at Sagen under Paaanken beholder sin Identitet. Den for Fogden stedfundne Procedure er selvfølgelig ikke bindende under Paaanken; dog kunne Parterne, naar de for Fogden have afgivet bestemte Erklæringer med Hensyn til Sagens Sammenhæng og disse ere blevne protokollerede, ikke senere under Paaanken tilbagekalde dem (§ 552). Hovedforhandling og Bevisførelse foregaa efter de almindelige Regler i andet Afsnit (§ 553).

Besværing iværksættes derved, at der i Overensstemmelse med § 321 indgives Besværingsskrift til Fogden selv, hvorefter Sagens videre Behandling med de Lempelser, der følge af Bestemmelserne i dette Afsnit, foregaar efter samme Regler som Besværing til Landsretten over Underrettens Handlinger, jfr. § 360.

Paaanke fra Landsretten til Højesteret i de her omhandlede Tilfælde finder i Reglen ikke Sted, naar Hovedsagen, i Anledning af hvilken Exekution er sket, hører til dem, der ifølge Reglen i § 2 ere henlagte til Underretterne. I andre Sager kan der derimod ske Paaanke til Højesteret. I Tilfælde af førstnævnte Art kan dog Højesterets Formand i Forbindelse med to af ham tiltagne Medlemmer af Retten, ligesom det er foreskrevet med Hensyn til de i første Instants ved Underretten paakjendte Domssager (§ 354 sidste Stykke), tillade, at Sagen indbringes for Højesteret. Andragende herom fremsættes og behandles paa den i § 304 angivne Maade. Om Paaanken til Højesteret gjælde iøvrigt de almindelige Regler i 3die Afsnit Kap. I. (§ 555). Ifølge det Retsmiddelsystem, Udkastet har fulgt med Hensyn til Fogedforretninger, vil der altsaa i større Sager kunne paaankes fra Fogden til Landsretten og derefter til Højesteret; men det er dog mere tilsyneladende end virkeligt, at der saaledes i disse Sager bevares 3 Instantser, da Fogdens Afgjørelser af de Spørgsmaal, som ere Gjenstand for egentlig Paaanke (jfr. § 549), som oftest paa Grund af Fogedprocedurens Beskaffenhed ville have en rent foreløbig Karakter, og saaledes en fuldstændig Forhandling og endelig Paakjendelse af Sagen i Reglen først vil finde Sted ved Landsretten.

Hvad angaar Besværing, er det, i Lighed med hvad der gjælder om Besværing i de ved Underretten behandlede Domssager (§ 360), foreskrevet, at Landsrettens Afgjørelse ikke er Gjenstand for yderligere Besværing til Højesteret.

Anden Hovedafdeling.

Om Udpantning samt om Indsættelses- og Udsættelsesforretninger.

I det Foregaaende ere de almindelige Regler om Tvangsmyndighedens Udøvelse fremstillede. Men ved Siden heraf maa der, i det nye System lige saa vel som efter den hidtil gjældende Ret, haves Regler, som undtagelsesvis give Adgang til Rettigheders Fyldestgjørelse gjennem Tvangsmyndigheden, uagtet der ikke foreligger noget af de i § 435 angivne Exekutionsgrundlag. Disse Regler fremstilles i nærværende Hovedafdeling, som under I omhandler Udpantning og under II de saakaldte Indsættelses- og Udsættelsesforretninger.

Digitized by Google

I.

Om Udpantning.

Bestemmelserne i denne Underafdeling slutte sig i det Væsentlige til den ved Lov 29de Marts 1873 givne Ordning af Udpantningsinstitutet. Om det end efter dette Instituts Karakter og Forbindelse med den almindelige Retsforfølgning er fundet rettest i Udkastet at optage en samlet Fremstilling af Udpantningsbestemmelserne, ere disse dog for Størstedelen kun Gjentagelse af Forskrifterne i Loven af 29de Marts 1873, og de Forandringer, der ere bragte i Forslag, gaa nærmest kun ud paa at knytte de hidtil gjældende Regler til Udkastets almindelige Exekutionssystem navnlig dets Ordning af Retsmidlerne imod Fogdens Handlinger. Det er som Følge heraf kun disse enkelte Forandringer i den hidtil bestaaende Ordning, som behøve en nærmere Begrundelse.

Den i § 556 givne Opregning af de Tilfælde, i hvilke Udpantning kan anvendes, stemmer i alt Væsentligt med den gjældende Ret, jfr. Lov 29de Marts 1873 § 1. Dog bemærkes, at man har fundet Grund til i Nr. 2 udtrykkelig at nævne Renteretancer af den i Henhold til Lov 8de April 1851 om Selvejendoms Indførelse paa det Staten tilhørende Bøndergods, jfr. Lov 27de Januar 1852 § 4, Lov 3die Marts 1852 § 2 og Lov 8de Februar 1854 § 2, stiftede Pantegjæld, idet den Udpantningsret, der tidligere tilkom disse Fordringer (jfr. Lov 27de April 1853 § 2), ved Domstolene er antaget at maatte være bortfaldet derved, at de ikke ere medtagne blandt de i Udpantningslovens § 1 Nr. 2 særligt opregnede Udpantningstisfælde. Fremdeles har man troet at burde tilraade en Begrænsning af den Adgang til Udpantning, som ifølge Lov 29de Marts 1873 § 1 Nr. 10 a uden Hensyn til Beløbets Størrelse tilkommer alle Fordringer hos en og samme Skyldner paa Betaling for Løsøre, der er kjøbt ved offentlig Auktion. Ligesom Udkastets Ordning af Domsbehandlingen hviler paa den Betragtning, at der er Trang til at indrette en særegen paa Billighed og Hurtighed beregnet Procedure (Underretsproceduren) for Sager under en vis Værdi, saaledes maa det vistnok erkjendes, at der ogsaa, hvad angaar Spørgsmaalet om Adgang til Udpantning, er Grund til at tage noget Hensyn til Fordringens Størrelse. Man har derhos fundet det naturligst i Henseende til de omhandlede Fordringers Udpantningsberettigelse at opstille netop den samme Grænse (400 Kr.), som ligger til Grund for Adskillelsen mellem Underrets- og Landsretssager. Naar Grænsen drages saa vid, vil det vistnok blive en sjælden Undtagelse, at Fordringer, som hidrøre fra en Løsøreauktion, falde udenfor Reglen, medens det paa den anden Side ikke kan nægtes, at det netop, hvor saadanne Undtagelsestilfælde foreligge, kan være forbundet med særlig Betænkelighed at give Fordringshaveren Adgang til at inddrive Kravet uden foregaaende Lovmaal og Dom. Forsaavidt Udkastet fremdeles knytter Udpantningsberettigelsen til den Betingelse, at Kravet hidrører fra en i Medfør af Embede eller offentlig Bestilling afholdt Auktion, maa hermed sammenholdes den Side 210 ff. givne Udvikling, hvoraf fremgaar, at Kommissionen har forudsat, at der ved den fremtidige Ordning af Auktionsvæsenet kunde blive Spørgsmaal om at overlade de egentlig frivillige Auktioners Afholdelse til Private. Med Hensyn til Udkastets Opregning bemærkes endnu, at der i § 556 under Nr. 10 Litr. g og h er medtaget nogle Udpantningstilfælde, som have Hjemmel i forskjellige efter Loven af 29de Marts 1873 fremkomne Lovbestemmelser.

Reglerne i Udkastets §§ 557—567 stemme i det Hele med Udpantningslovens §§ 2—12, bortset fra enkelte mindre betydende Afvigelser, der ere en naturlig Følge af det nye System, hvortil Udpantningslovens Bestemmelser ved Optagelsen i Udkastet ere knyttede. Særlig skal fremhæves den Anvendelse, som det nye Retsmiddelsystem finder ved Udpantning. Ogsaa paa dette Omraade hjemler Udkastet en dobbelt Paaankeform, idet der ved Siden af Paaanke i egentlig Forstand er Adgang til i visse Tilfælde at benytte Besværing til højere Ret. For det Første kan den, hvem Udpantning er nægtet ved den i § 558 omhandlede foreløbige Fogedkjendelse, altid gjøre sin Anke

Digitized by Google

over denne Kjendelse gjældende ad Besværingsvejen, se § 558 i Slutn. Men dernæst kunne, i Overensstemmelse med det for Exekutionsforretninger gjældende Retsmiddelsystem, saavel de Kjendelser, hvorved Fogden under Udpantningsforretningen tager en imod denne fremsat Indsigelse til Følge (jfr. § 563 i Slutn.), som selve den sluttede Udpantningsforretning (jfr. § 566) angribes ved Besværing, forsaavidt der alene er Spørgsmaal om Anker vedrørende de processuelle Betingelser for Udpantningsforretningen eller den ved samme brugte Fremgangsmaade. Derimod er den, som enten alene eller ved Siden af de nysnævnte formelle Ankegrunde vil indbringe Spørgsmaal vedrørende Fordringens Rigtighed til højere Rets Prøvelse, henvist til egentlig Paaanke. Om begge Retsmidlers Iværksættelse og de dertil knyttede Virkninger gjælde i det Hele de samme Regler som for de i foregaaende Hovedafdeling omhandlede Fogedforretninger (§ 566). I Forbindelse hermed fremhæves endnu, at den Grundsætning i det nye System, at en retslig Afgjørelse ikke maa bringes i Udførelse, førend den ved Udløbet af den ordentlige Retsmiddelfrist er blevet endelig, ogsaa er gjennemført med Hensyn til Udpantning. Forauktionering af det Udpantede maa derfor i Almindelighed ikke finde Sted, førend der er forløbet 4 Uger efter Udpantningen, uden at der er gjort Retsmidler gjældende imod denne, se § 565, jfr. § 566. Hermed staar atter i Forbindelse, at man ikke har fundet tilstrækkelig Grund til i Udkastet at optage Slutningsbestemmelsen i Udpantningslovens § 11, som netop var begrundet i Hensynet til, at det efter den da gjældende Ret stod i Rekvirentens Magt at iværksætte Tvangsauktionen inden Paaankefristens Udløb.

Ved Siden af den Adgang, der saaledes er givet til at indanke Udpantningsforretningen for højere Ret, staar det fremdeles ligesom efter den hidtil gjældende Ret Rekvisitus aabent, forsaavidt han ikke vil gjøre Ansvar gjældende imod Fogden og han ikke allerede har anvendt Retsmidler imod Forretningen efter § 566, at forfølge Indsigelser vedrørende Fordringens Rigtighed under et Søgsmaal i første Instants. Vel vil det, hvis Regreskravet overstiger 400 Kr., efter det nye System ikke være af væsentlig Betydning for Rekvisitus at kunne gaa denne Vej; thi Søgsmaalet bliver under denne Forudsætning at forfølge ved Landsretten i alt Væsentligt under de samme Former som Paaanke for denne Ret. Men overstiger Regreskravet ikke det nævnte Beløb — og dette tør vel antages hyppigt at ville blive Tilfældet —, vil det ofte være en Fordel for Rekvisitus i Stedet for Paaanke at kunne benytte den hurtigere og billigere Vej, som et Søgsmaal ved Underretten frembyder. De nærmere Regler om Regressøgsmaalets Behandling gives i § 567, som i alt Væsentligt stemmer med Udpantningslovens § 12.

Hvad angaar Realisationen af det Udpantede, er man gaaet ud fra, at en ubetinget Fastholdelse af de almindelige Regler for Tvangsauktion vilde blive en i Forhold til de smaa Beløb, hvorom det ved Udpantning jævnlig drejer sig, altfor vidtløftig og bekostelig Fremgangsmaade, og at der som Følge heraf er Grund til indenfor visse Grænser at anvise en simplere og hurtigere Vej. Dette Synspunkt laa ogsaa til Grund for den i Udpantningslovens § 10 3die Punktum givne Bestemmelse; men forsaavidt det her blandt Andet fastsættes, at Salget kan ske ved en hvilkensomhelst Løsøreauktion, som afholdes i Jurisdiktionen efter Udløsningsfristens Udløb, er en saadan Regel ikke vel egnet til at overføres i det nye System, jfr. hermed de Side 210 ff. fremsatte Bemærkninger med Hensyn til Spørgsmaalet om Auktionsvæsenets fremtidige Ordning. Det er derfor i Udkastets § 565 foreslaaet at ordne Forholdet saaledes, at det Udpantede, naar Udpantningens Gjenstand ikke er fast Ejendom og Udpantningen ikke har omfattet Løsøre til Værdi af mindst 100 Kr., bliver at bortsælge mod kontant Betaling ved offentlig Auktion, som afholdes paa Landet af Sognefogden og i Kjøbstæderne af Politiet, efterat der mindst 3 Dage forud har fundet een Bekjendtgjørelse Sted henholdsvis ved Kirkestævne eller ved Indrykkelse i det Blad, i hvilket Bekjendtgjørelser fra Politiet pleje at offentliggjøres. De saaledes foreslaaede Regler, der iøvrigt som Følge af Auktionens Hen-

Digitized by Google

læggelse til administrative Embeds- eller Bestillingsmænd ville kunne suppleres gjennem Instruxer for disse, maa formentlig erkjendes at frembyde tilstrækkelig Garanti, naar henses til den foreslaaede Grænse. Som det vil sees, stemmer denne paa det Nærmeste med den i Udpantningslovens § 10 bestemte; at sætte Grænsen lavere har man saameget mindre kunnet anse for tilraadeligt, som Jurisdiktionernes Udstrækning ifølge den nye Retsorganisation vil blive betydeligt forøget.

Endnu bemærkes, at § 568 stemmer med Udpantningslovens § 13, naar undtages, at der efter „Omkostninger" er udeladt Ordet „skadesløst", hvilken Forandring er en Konsekvents af det i Udkastet fulgte almindelige Princip for Procesomkostningers Ansættelse, jfr. § 126 2det Stykke, samt at sidste Punktum i Udpantningslovens § 13 er udgaaet som Følge af, at den særegne Rettergangsmaade efter Frd. 6te August 1824, til hvilken hin Bestemmelse knyttede sig, vil bortfalde efter Udkastet. Endelig fremhæves, at Udpantningslovens § 14 ikke er optaget i Udkastet, fordi man i det Hele har fulgt den Grundsætning ikke at optage Gebyrbestemmelser i dette.

II.

Om Indsættelses- og Udsættelsesforretninger.

Som allerede ovenfor berørt har Udkastet i Overensstemmelse med den hidtil gjældende Ret under visse Betingelser aabnet Adgang til Foretagelse af Indsættelses- og Udsættelsesforretninger uden foregaaende Lovmaal og Dom. Herved tænkes dog ikke paa de Tilfælde, hvor en ved Fogden forctagen Udsættelse fremtræder med Karakteren af et forelobigt Retsmiddel, der skal søges stadfæstet ved en paafølgende Domssag. Det Spørgsmaal, om og under hvilke Betingelser en Forretning af denne Beskaffenhed kan iværksættes, maa afgjøres efter de Regler, der i det følgende Afsnit gives om Anvendelsen af de forelobige Retsmidler, Arrest og Forbud. Derimod have Bestemmelserne i nærværende Underafdeling kun de Udsættelses- og Indsættelsesforretninger for Die, som gaa ud paa at forskaffe Rekvirenten en umiddelbar Fyldestgjørelse af hans Ret og altsaa have Karakteren af virkelige Exekutionsforretninger, dog med den Ejendommelighed, at de ligesom Udpantningsforretninger kunne iværksættes, uden at det sædvanlige Exekutionsgrundlag udkræves.

Hvad angaar Betingelserne for de hermhandlede Forretningers Foretagelse, er det i § 569 foreslaaet at lade det have sit Forblivende ved den hidtil gjældende Ret, saaledes som denne gjennem Praxis har udviklet sig paa Grundlag af enkelte spredte Lovbestemmelser. I Overensstemmelse hermed forudsættes det i § 569, at Udsættelses- og Indsættelsesforretninger ikke blot kunne finde Anvendelse paa faste Ejendomme men efter Omstændighederne ogsaa paa iørligt Gods, samt endvidere, at lignende Forretninger kunne foretages med Hensyn til Personer, naar Fogdens Hjælp fordres til at gjøre Forældre- eller Værgemyndighed gjældende overfor Umyndige, uden at sædvanligt Exekutionsgrundlag er tilstede.

Medens der med Hensyn til den formelle Fremgangsmaade ved Udsættelses- og Indsættelsesforretningers Iværksættelse i det Hele kan henvises til de almindelige Regler om Exekutionsforretninger, staar endnu tilbage at omtale de Veje, ad hvilke Anker over Forretningen kunne gjøres gjældende. Reglerne herom indeholdes i §§ 570—571. Herefter kunne Fogdens Afgjørelser under disse Forretninger for det Første angribes henholdsvis ved Paaanke eller Besværing til højere Ret i Overensstemmelse med de almindelige Regler om Retsmidler imod de til Dommes Fuldbyrdelse sigtende Fogedforretninger (§ 571), og paa denne Maade kan det materielle Mellemværende mellem Parterne indbringes til Paakjendelse af overordnet Ret. Men ved Siden heraf staar det Rekvisitus aabent, forsaavidt han ikke vil drage Fogden til Ansvar og han ikke allerede har anvendt Retsmidler i Henhold til § 571, at gjøre Anker over Forretningen, som støttes paa det mellem ham og Rekvirenten bestaaende materielle Retsforhold, gjældende ved et Regressøgsmaal i første Instants med den Virkning, at der efter Omstændighederne kan saavel tilkjendes ham Er-

Digitized by Google

ſtatning ſom ogſaa gives Dom for, at Forretningen bør være ophævet. Den ſaaledes givne Regel ſtemmer i alt Væſentligt med hvad der antages at være gjældende Ret. Derimod indeholder Paragrafen en ny Beſtemmelſe, forſaavidt den faſtſætter en Friſt, inden hvilken Rekviſitus ſkal anlægge Regresſøgsmaalet. At der ikke i den gjældende Ret er faſtſat nogen Grænſe i ſaa Henſeende maa anſees for en Mangel, ſom er forbundet med Ulemper i flere Retninger. Friſten er i Lighed med hvad der gjælder om det Regresſøgsmaal, ſom i Henhold til § 567 kan anlægges af den, hvem Udpantning er overgaaet, anſat til 8 Uger.

Ottende Afſnit.

Om de foreløbige Retsmidler.

Dette Afſnit ſlutter ſig nær til den gjældende Ret og maa i det Væſentlige betragtes ſom en Kodifikation af de navnlig gjennem faſt Retspraxis udviklede Regler, der forlængſt i ſaa mange Retninger have ombannet den Skikkelſe, hvori de foreløbige Retsmidler fremtraadte ifølge Chriſtian den Femtes Lov. Det Anførte gjælder ikke blot om Betingelſerne for Adgangen til at anvende de foreløbige Retsmidler og de til disſe knyttede Retsvirkninger, men i Hovedſagen ogſaa om den Fremgangsmaade, der ſkal følges ved Forretningens Foretagelſe. Selv den Procedure, ſom herunder maatte finde Sted for Fogedretten, vil ikke i nogen ſærdeles væſentlig Grad blive paavirket af de nye Principer (Mundtlighedsog Umiddelbarhedsprincipet), ſom have udøvet en ſaa gjennemgribende Indflydelſe paa Udkaſtets Ordning af den egentlige Domsbehandling. I ſaa Henſeende gjælder for de foreløbige Retsmidlers Vedkommende ganſke det Samme ſom om Proceduren under Exekution og Tvangsauktion, hvorfor man i det Hele kan henviſe til, hvad der i Motiverne til 7de Afſnit (Side 182) herom er anført. Et Omraade, paa hvilket Udkaſtets Regler fjerne ſig noget mere fra den gjældende Ret, er Ordningen af den Maade, hvorpaa der gives Rekviſitus Adgang til at angribe Lovligheden af den ham overgaaede Forfølgning. Hvad dette Punkt angaar, maa det nemlig erkjendes, at den beſtaaende Ret ikke blot lider af Ufuldſtændighed, men ogſaa ved den Adgang, den aabner Rekviſitus til at angribe Forretningen dels ſom Sagſøgt gjennem Indſigelſer under Forfølgningsſagen, dels ſom Sagſøger gjennem Appel af Fogedrettens Dekret, giver Plads for Uklarhed og Forvirring i Rettergangen. Udkaſtet har derfor gjort dette Forhold til Gjenſtand for en ny og udtømmende Ordning (§§ 594—597 og 599—601), ſom vil medføre en væſentlig Simplifikation, uden at det Krav, Rekviſitus har paa en let og hurtig Adgang til at gjøre ſin Anke over det foreløbige Retsmiddels Anvendelſe gjældende, i Virkeligheden tilſideſættes. Hovedtrækket i denne Ordning er, at Klager fra den Arreſteredes Side, der ſigte til at bevirke Ophævelſe af den foretagne Arreſt ſom ulovlig gjort, overfor Arreſtrekvirenten altid kunne fremføres ſom Indſigelſer under dennes Juſtifikationsſøgsmaal, men paa den anden Side ikke kunne gjøres gjældende ad nogen anden Vej. Iøvrigt kunne Fogedrettens Afgjørelſer paa de foreløbige Retsmidlers Omraade i Overensſtemmelſe med Udkaſtets almindelige Paaankeſyſtem indbringes til høiere Rets Prøvelſe under en dobbelt Form, dels Paaanke i egentlig Forſtand dels Beſværing. Angaaende Omraadet for hvert af disſe Retsmidler henviſes til det Følgende.

De foreløbige Retsmidler fremtræde efter Udkaſtet ligeſom i den beſtaaende Ret dels ſom Arreſt dels ſom Forbud. Ogſaa Afgrænsningen af disſe Retsmidler indbyrdes ſtemmer med hvad der maa anſees for gjældende Ret. Vel udſtrækker Sprogbrugen i Almindelighed Benævnelſen Forbud til visſe af de Forfølgninger, der efter Udkaſtet ſkulle behandles ſom Arreſt (§ 615). Men dette grunder ſig ikke paa en virkelig Forſkjel i Retsopfattelſen, idet det allerede længe har været almindelig anerkjendt, at de nævnte Forretninger, uanſet at de i Formen fremtræde ſom Forbud, ifølge deres Væſen maa anſees for og behandles ſom Arreſt. At der iøvrigt paa et meget ſtort Omraade maa viſe ſig Overensſtemmelſe mellem Reglerne om Arreſt og Forbud, følger tildels

Digitized by Google

allerede af disse Retshandlingers fælles Karakter af foreløbige Retsmidler. Disse Fællesregler fremstilles i dette Afsnits første Kapitel under Eet med de for Arrest særlige Bestemmelser, og det er heraf blevet en Følge, at man i det sidste Kapitel om Forbud i stor Udstrækning har kunnet henvise til de om Arrest givne Regler.

Kapitel I.

Arrest.

Efter Christian den Femtes Lov fremtraadte Arrest ikke som et Retsmiddel, hvis Anvendelse imod Sikkerhedsstillelse stod Kreditor aaben, blot fordi de sædvanlige Betingelser for Retsforfølgning vare tilstede. Som almindelig Regel krævedes ikke alene, at den Fordring, for hvilken Arrest begjærtes anvendt, var støttet paa Haandskrift eller anerkjendt ved Dom, men tillige, at der forelaa særlige Omstændigheder, ifølge hvilke Fordringshaverens Retsnydelse maatte ansees for truet. Efter Lovbogens Opfattelse kunde en saadan Fare dog ikke blot udledes af Skridt fra Skyldnerens Side, hvorved denne søgte at betage sin Kreditor Midlerne til at opnaa Fyldestgjørelse, men ogsaa ligge deri, at Skyldneren efter den forfaldne Fordring var fremmed i Jurisdiktionen, jfr. D. L. 1—24—8. En fast Retspraxis har imidlertid, tildels støttet paa Forudsætninger i senere Lovbud, forlængst fortrængt disse Bestemmelser i Danske Lov. Ligesaalidt som det nu kræves, at Kreditors Retsnydelse ifølge Skyldnerens Forhold maa ansees for truet, ligesaalidt antages det i Praxis for nødvendigt, at Fordringen støttes paa Dom eller Haandskrift, naar Kreditor kan stille tilstrækkelig Sikkerhed. Denne Omdannelse af Arrestinstitutet stemmer vistnok med det praktiske Livs Fordringer og er derfor lagt til Grund for Udkastets Bestemmelser om Adgangen til Anvendelse af Arrest. Om end dette Retsmiddel efter sin Natur nærmest er bestemt til at være et Nødmiddel i Kreditors Haand imod en Fordringen truende særlig Fare, vilde dets praktiske Brugbarhed dog indskrænkes altfor meget, hvis dets Anvendelse gjordes afhængig af hertil svarende særlige Betingelser, som det vilde være Kreditor vanskeligt at oplyse, selv om de virkelig vare tilstede. Saavel hvad dette Punkt angaar, som med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvilke Betingelser, der udkræves i Henseende til Sagens Klarhed, har man saameget mindre fundet Betænkelighed ved at slutte sig til Praxis, som den Opfattelse, at Arrest kan benyttes som Tvangsmiddel med videregaaende Virkninger, end Sikkerhedsøjemedet kræver, i det Hele er opgivet i det foreliggende Udkast.

§ 572 1ste Stykke indeholder den almindelige Regel om, for hvilke Fordringer Arrest paa Gods kan finde Sted. Arrest kan herefter i Overensstemmelse med den gjældende Ret gjøres ikke blot for forfaldne Gjældsfordringer og andre Fordringer, som efter deres oprindelige Indhold gaa ud paa Penge eller Penges Værd, men overhovedet for ethvert forfaldent Krav, hvis Tilsidesættelse kan medføre en Erstatning i Penge. Adgangen til Arrest er fremdeles ikke udelukket derved, at der allerede er anlagt Retssag i Anledning af Fordringen, naar Kravet dog endnu ikke er blevet exigibelt. Derimod har Udkastet forsaavidt gjort en Indskrænkning i den bestaaende Adgang til at anvende Arrest, som denne Forfølgning efter Udkastet vil være udelukket med Hensyn til Krav, der end ikke eventuelt kunne medføre et Ansvar i Penge. Efter de vide Udtryk i D. L. 1—21—8 „Gjeld eller andet skyldig, som ei til rette Termin er betalt eller efterkommet", synes det nemlig at maatte antages, at der efter Loven kunde anvendes Arrest ogsaa for saadanne Krav, skjøndt Arrestreglerne ikke i deres Helhed lade sig overføre paa disse Tilfælde. Naar Arrest imidlertid ikke betragtes som et Middel, der skal tjene til at fremtvinge Forpligtelsens Opfyldelse, men udelukkende som et Sikkerhedsmiddel, maa det vistnok erkjendes, at en Anvendelse af Arrest i de omspurgte Tilfælde ligger udenfor dette Retsmiddels naturlige Omraade. Den Fare, som i saadanne Forhold kan true den Berettigedes Krav fra en anden Persons Side, vil nemlig ikke ligge i, at denne frit kan raade over sin Formue, men i

Digitized by Google

Muligheden af ligefrem retskrænkende Handlinger, og til Beskyttelse herimod anviser Lovgivningen andre Veje, ad hvilke der uden foregaaende Lovmaal og Dom kan opnaaes Sikring eller endogsaa Fyldestgjørelse af Vedkommendes Ret. Jævnlig vil der saaledes gjennem Ind- og Udsættelsesforretninger kunne opnaaes en tvungen Fuldbyrdelse af disse Krav, hvorved nærmest tænkes paa Fordringer paa Udlevering af Breve og andre Gjenstande uden Pengeværdi; hvor Betingelserne for saadanne exekutive Skridt ikke ere tilstede, vil den Berettigede efter Omstændighederne gjennem et Forbud kunne sikre sig imod, at der ved paagjældende Gjenstands Forflyttelse eller i andre Henseender handles imod hans Ret.

Endnu bemærkes, at § 572, ligesom i det Hele Bestemmelserne i nærværende Afsnit, ikke har Arrest for Øje som Sikkerhedsmiddel med Hensyn til saadanne Pengeydelser, hvis Idømmelse maa ske under Straffeprocessens Former. Om og hvorvidt der til Sikring af saadanne Ydelser kan lægges Beslag paa Tiltaltes Formue, samt under hvilke Former dette skal foregaa, maa finde sin Afgjørelse i Loven om Strafferetspleien (jfr. herved Udkast til Lov om Strafferetsplejen andet Afsnit Kapitel VI). Derimod er der i og for sig ikke Noget til Hinder for, at den ved Forbrydelsen Forurettede for det heraf udspringende Erstatningskrav gjør Arrest i Henhold til Bestemmelserne i dette Afsnit; men han vil da ogsaa være pligtig til i Overensstemmelse med disse at forfølge Sagen. Vil han derimod have sit Erstatningskrav paakjendt som Accessorium til Straffesagen, bliver han ude af Stand til at fyldestgjøre den Arrestrekvirenten ved Bestemmelserne i dette Afsnit paalagte Forfølgningspligt og maa som Følge heraf ogsaa være udelukket fra at foretage Arrest i Henhold til de her givne Regler.

Bestemmelsen i § 572 2det Stykke giver Adgang til en Anvendelse af Arrestinstitutet, som kjendes i de fleste fremmede Lovgivninger, men hidtil har savnet Hjemmel i vor Ret. Efter Christian den Femtes Lov var det vistnok en ufravigelig Betingelse for at opnaa Arrest, at Rekvirentens Fordring var forfalden. Uagtet Bestemmelserne i Lovens 1—21—9 og 1—21—12 netop fremhæve saadanne Omstændigheder, under hvilke der kunde være rimelig Grund til at fravige den nævnte Betingelse, hjemler dog ingen af disse Artikler Arrest for ikke forfaldne Fordringer. Lovens 1—21—10 kan neppe betragtes som en Undtagelse fra den almindelige Regel; thi den nævnte Artikel gaar vistnok ud fra den Forudsætning, at Tiden til Regnskabsaflæggelse er indtraadt som Følge af, at Regnskabsbetjenten er ophørt at varetage sin Bestilling. Ikke heller kan der siges at have udviklet sig en Retspraxis, som i denne Henseende gaar ud over Lovens Regel. Det maa imidlertid erkjendes for højst unaturligt, at en Kreditor, saalænge Forfaldstid ikke er kommen, ubetinget skal være afskaaret fra at faae Sikkerhedsforanstaltninger anvendte imod Skyldneren, om end Forfaldsdagen er nok saa nær og Skyldneren øjensynligt foretager Skridt for at lægge Hindringer i Vejen for, at Kreditor i sin Tid kan komme til sin Ret, f. Ex. naar en Lejer Dagen før Flyttedagen drager bort, medtagende sine Møbler og øvrige Ejendele. Vel kan en Afvigelse fra den Hovedgrundsætning, at Kreditor ikke før Forfaldstid kan iværksætte Retsforfølgning, ikke anses for retfærdiggjort blot derved, at der efter Skyldnerens økonomiske Forfatning maa siges at foreligge en Fare for, at han ikke til Forfaldstid vil kunne rette for sig. Men naar Kreditor kan oplyse bestemte Handlinger fra Skyldnerens Side, som netop gaa ud paa at afskjære eller dog væsentlig vanskeliggjøre Fordringshaverens Adgang til eventuel Retsnydelse, bør denne ikke staa uden Retsbeskyttelse, fordi han ikke i Øjeblikket kan fordre Betaling. At det under saadanne Omstændigheder tilstedes Kreditor at iværksætte Retsforfølgning for et endnu ikke forfaldent Krav, stemmer ogsaa ganske med det Hensyn, der ved Bestemmelserne i Konkurslovens §§ 41, 43 og 46 er taget til saadanne Kreditorer.

§ 573 opretholder den Adgang til undtagelsesvis at gjøre Arrest paa Person, som er hjemlet i Konkurslovens § 164. Dog bemærkes, at Paragrafens Regel faktisk vil faae et større Raaderum end den tilsvarende

Digitized by Google

Bestemmelse i Konkursloven som Følge af, at de nye Værnethingsbestemmelser i Kapitel II. navnlig, hvad Udlændinge angaar, have aabnet en langt videre Adgang end efter den bestaaende Lovgivning til at sagsøge de Paagjældende ved danske Retter. At Bestemmelsen i Konkurslovens § 163 om Arrest paa Person for Forpligtelser til at foretage en Handling ikke er optaget i Udkastet, er en ligefrem Følge af den ved Bestemmelserne i 7de Afsnit Kapitel 2 foretagne Forandring med Hensyn til Fuldbyrdelsesmaaden af Domme for saadanne Forpligtelser. Endnu bemærkes, at man ikke har fundet tilstrækkelig Grund til i Udkastet at optage de i den ældre Ret hjemlede særegne Fritagelser for Arrest paa Person, idet disse efter den exceptionelle Karakter, hvormed Arrest paa Person efter Udkastet fremtræder, neppe vilde have nogen praktisk Betydning. Hvad angaar Arrestabilitet af Gods, fastsætter § 574, at Arrest ikke kan foretages i Ting, hvori der ikke vilde kunne gjøres Exekution for den paagjældende Fordring, en Regel, der maa ansees for en ligefrem Konsekvents af Arrestinstitutets Karakter som Sikkerhedsmiddel. Derimod er det ikke med Nødvendighed givet, at Ting, hvori der kan gjøres Exekution, ogsaa kunne belægges med Arrest, idet der kan foreligge en Fritagelsesgrund, som alene udelukker den foreløbige Retsforfølgning. Det er nemlig en Selvfølge, at ligesom Formuerettigheder, der efter deres Beskaffenhed i og for sig egne sig til at være Gjenstand for Retsforfølgning, fuldstændig kunne udelukkes herfra ved Retshandler med Trediemand eller dennes Bestemmelser (jfr. § 470), saaledes kan det ogsaa gyldig bestemmes, at de alene skulle være undtagne fra Arrest. Forsaavidt derimod en saaledes begrænset Undtagelse i Medfør af den gjældende Ret i visse Tilfælde kunde tilstaaes som et særligt Privilegium (f. Ex. med Hensyn til Indskud i Sparekasser), vil dette for Fremtiden bortfalde.

I § 575 er den gjældende Rets almindelige Regel, at Arrest kan afværges ved Sikkerhedsstillelse, optaget saaledes, at den nu bliver undtagelsesfri. Der er ikke fundet tilstrækkelig Grund til at bibeholde den med Hensyn til Vexler og Vexelobligationer bestaaende Undtagelse, som hviler paa den Opfattelse, at Skyldneren gjennem Arresten skal tvinges til uopholdelig at rette for sig. I nærværende Forslag er man nemlig i Overensstemmelse med de i 7de Afsnit nedlagte Grundsætninger om, hvilke Grænser der bør opstilles for den civile Exekutions Omraade, gaaet ud fra, at det Indgreb i Skyldnerens Rettigheder, der sker igjennem Arresten, ikke bør udstrækkes videre end nødvendigt for at skaffe Fordringshaveren Sikkerhed. Ligesom Arrest derfor ifølge § 579 aldrig kan gjøres paa Person, naar Sikkerhed kan faaes ved Arrest paa Gods, og fremdeles i Henhold til § 591 kun kan udstrækkes til saameget af Skyldnerens Gods, som behøves til at sikre Fordringen, saaledes maa den ubetinget kunne afværges ved Sikkerhedsstillelse. Af denne Grundsætning følger fremdeles, at der ikke lovlig kan søges Arrest for saadanne Fordringer, som allerede ere tilstrækkelig betryggede ved anden Sikkerhed. Hvad angaar Sikkerhedens Beskaffenhed, er det utvivlsomt, at Sikkerhedsstillelsen ifølge Christian den Femtes Lov efter Omstændighederne maatte kunne gives ved personlig Kaution; men i Praxis har det allerede længe været den almindeligst antagne Mening, at Rekvirenten ifølge den nyere Lovgivnings Grundsætning ikke er pligtig at lade sig nøje med Mindre end reel Sikkerhed, jfr. Bangs og Larsens Processmaade § 226. Denne Regel er vistnok for streng og vil jævnlig kunne føre til, at Arrest maa iværksættes, uagtet det er muligt paa anden Maade at skaffe Kreditor en virkelig betryggende Sikkerhed. Det er derfor fundet rettest at overlade Afgjørelsen af det Spørgsmaal, om en tilbuden Sikkerhed er af fyldestgjørende Beskaffenhed, til Fogedrettens Skjøn. Hvad angaar Sikkerhedens Størrelse, vil denne vel jævnlig ligefrem være given ved Arrestrekvirentens Opgivelse af, hvad hans Fordring gaar ud paa; er dette imidlertid Andet end Penge, vil der dog ogsaa i denne Henseende blive Plads for Fogdens Skjøn. Gaar Fogdens Bestemmelse af Sikkerhedsspørgsmaalet Arrestrekvirenten imod, vil denne gjennem Besværing kunne indbringe Fogdens Afgjørelse

Digitized by Google

til højere Rets Prøvelse, jfr. § 598. Ad hvilken Vej Rekvisitus maa angribe den Fogedkjendelse, ved hvilken den af ham tilbudne Sikkerhedsstillelse forkastes, vil nærmere blive paavist i det Følgende.

§ 576 første Stykke fastsætter Retsvirkningen af Arrest paa Gods i Overensstemmelse med den gjældende Ret, naar bortsees fra den Lempelse, at der efter Udkastet ikke bliver Spørgsmaal om Totalarrest, men alene om Arrest i særligt opgivne og registrerede Gjenstande. Det Samme gjælder i alt Væsentligt om de i Paragrafens sidste Stykke givne Bestemmelser om hvad der udkræves, for at Arrestens Retsvirkning skal kunne gjøres gjældende overfor en godtroende Trediemand. Særligt fremhæves, at der ikke er fundet tilstrækkelig Grund til at opgive Thinglæsning af Arrest i Løsøre ved Skyldnerens personlige Værnething. Den Forskjel, der paa dette Punkt bibeholdes mellem Arrest og Udlæg i Løsøre, finder sin Forklaring i, at der saavel paa Grund af den almindeligvis længere Varighed af den ved Arrest begrundede Sikkerhed som med Hensyn til de for Udlæg og Arrest forskjellige Regler om Rekvirentens Adgang til at udsætte Rekvisitus af Godsets Besiddelse og Betydningen af denne Foranstaltning (jfr. § 577 sammenholdt med §§ 488 og 491 sidste Stykke), er større Trang ved Arrest end ved Udlæg til at paabyde Jagttagelsen af en Form hvorved det i al Fald bliver muligt for Trediemand at komme til Kundskab om Forfølgningen. Hvad angaar Arrest i Gjældsbreve, udkræves efter § 576 endvidere, at der er givet Gjældsbrevet en Paategning angaaende Arrestens Foretagelse. Om dette er nødvendigt efter den gjældende Ret, som ikke indeholder nogen udtrykkelig Bestemmelse angaaende dette Punkt, har vel været Gjenstand for Tvivl (jfr. Scheel Privatrettens almindelige Del 2det Bind S. 215—18); men den foreslaaede Bestemmelse maa i al Fald ansees for en ligefrem Overførelse paa Arrest af vor Lovgivnings almindelige Grundsætninger for Erhvervelse af Rettigheder i Gjældsbreve. Medens Betydningen af den Gjældsbrevet givne Paategning om Arresten vil træde frem saavel overfor Borttransportering og Pantsætning af Fordringen som deri, at Debitor efter Gjældsbrevet i modsat Fald vil kunne frigjøres fra sin Forpligtelse ved en i god Tro til Arrestrekvisitus erlagt Betaling, vil det derimod selvfølgelig kun af sidstnævnte Hensyn være nødvendigt at iagttage den i Paragrafens Slutning optagne Bestemmelse om, at der, naar Arrest er gjort i Fordringer, som ikke grundes paa Gjældsbrev, maa gives Debitor efter Fordringen Underretning om Arresten. Endnu bemærkes, at der ikke er fundet Grund til at opstille nogen Tidsgrænse for Arrestbaandets Varighed. I Overensstemmelse med Forholdets Natur maa Rekvirentens Sikkerhedsret derfor, forsaavidt den ikke under Retsforfølgningens Gang forsvinder i et Udlæg, vedvare, indtil Skyldneren retter for sig eller Arresten bortfalder ved Fogdens Ophævelsesdekret (§ 601) eller ved Udløbet af Eksekutionsfristen for den Dom, hvorved Arresten kjendes ugyldig (§ 603).

Ved den i § 577 indeholdte Regel er Spørgsmaalet om Besiddelsesretten over arresteret Gods afgjort i Overensstemmelse med hvad der maa ansees for gjældende Ret. Det stemmer vistnok med Forholdets Natur, at Rekvisitus ikke skal være pligtig at finde sig i, at de arresterede Ting betroes Rekvirenten; thi da Rigtigheden af dennes Fordring endnu ikke er afgjort, kan hans Interesse i Tingen ikke ansees for den overvejende. Derimod kan der, hvor Fogden efter de arresterede Gjenstandes Beskaffenhed eller Skyldnerens Person og Forhold finder Grund dertil, træffes den Sikkerhedsforanstaltning i Rekvirentens Interesse, at de arresterede Ting tages under Bevogtning enten af Fogden selv eller en af denne dertil beskikket Person.

I §§ 578—584 gives der væsentlig i Overensstemmelse med den gjældende Ret nærmere Regler om Iværksættelsen af Arrest paa Person. Ifølge § 578 fuldbyrdes saadan Arrest ved Hensættelse i Gjældsfængsel efter Fogdens Foranstaltning, hvilket ganske stemmer med den nu brugelige Fremgangsmaade. Om det end maa antages, at Arrest paa Person før Dom efter Christian den Femtes Lov i Almindelighed kun bestod i et verbalt Forbud imod at forlade Stedet, er dog denne Iværk-

Digitized by Google

fættelsesmaade forlængst bortfaldet i Praxis. § 579 udtaler, at Gjældsfængsel ikke kan anvendes, naar en til Fordringens Størrelse svarende Sikkerhed kan faaes ved Arrest paa Gods. Dette er ogsaa efter den gjældende Ret Hovedreglen. § 579 indeholder kun forsaavidt noget Nyt, som Arrest for Gjæld efter Vexler og Vexelobligationer gaar ind under den almindelige Regel. Bestemmelserne i §§ 580—581 slutte sig i Hovedsagen til Konkurslovens § 165. Bortset fra den mindre væsentlige Forandring, som følger af Bestemmelsen om Fængslingens Ophør under de i § 581 Litr. c angivne Omstændigheder, indskrænker Forskjellen sig til den i § 580 fastsatte Afkortning af Fristerne for Fængslingens Varighed, en Lempelse, der vistnok vil findes stemmende med Systemets Aand og ikke kan antages at ville være til Hinder for Opnaaelsen af Arrestens Øjemed.

Om Afholdelsen af de med Gjældsfængsels Anvendelse forbundne Omkostninger gives der i §§ 582—84 nogle Bestemmelser, som i det Væsentlige kun gaa ud paa nærmere at præcisere den gjældende Rets Regler. Dog bemærkes, at Underholdningspengene ere ansatte noget rundeligere, end det efter de nugjældende Bestemmelser er Tilfældet. Da Fængslingen efter Forslagets Bestemmelser maa antages i Reglen at ville blive af kortere Varighed, vil en saadan Forhøjelse neppe kunne blive uforholdsmæssig trykkende for Rekvirenten, hvorimod den for Rekvisitus, der ved Frihedsberøvelsen ordentligvis sættes ud af sit Erhverv, vil kunne være af væsentlig Betydning. Fremdeles bemærkes, at der ved § 584 er gjort den lille Lempelse i den gjældende Ret, at medens det efter denne er tilstrækkeligt, at Underholdnings- og Varetægtspenge første Gang erlægges, inden den Dag er tilende, paa hvilken Skyldneren indsættes jfr. Pl. 22de Decbr. 1820 § 1, kræves det efter Udkastet, at de erlægges inden eller ved Skyldnerens Indsættelse i Gjældsfængslet. Der er nemlig ikke Grund til at lade det staa i Rekvirentens Magt at holde Skyldneren fængslet en Dag uden Subsistentsmidler.

§§ 585—586 ere en ligefrem Overføreſe af de om Exekutionsforretninger i §§ 437—439 givne Bestemmelser, og man kan derfor ganske henvise til de i Motiverne til 7de Afsnit om disse Paragrafer gjorte Bemærkninger.

I §§ 587—593 gives Bestemmelserne om Fremgangsmaaden ved Arrestforretningers Foretagelse samt om Proceduren under samme. Som ovenfor bemærket slutte disse Regler sig paa enkelte Afvigelser nær i det Hele til den gjældende Ret; selv, hvad Proceduren angaar, er Forskjellen ikke meget fremtrædende. § 587 bestemmer først, at den Rekvisition, hvormed Arrestforretningen indledes, skal fremsættes skriftlig, og giver derefter nærmere Regler om, hvilke Oplysninger om Fordringens Rigtighed der maa tilvejebringes, og hvorvidt Sikkerhedsstillelse er fornøden, for at Rekvisitionen kan tages til Følge. Medens man i Retsanvendelsen forlængst er ophørt at iagttage de strenge Betingelser i Henseende til Sagens Klarhed, hvortil Anvendelsen af Arrest efter Christian den Femtes Lov var knyttet, har det derimod været Gjenstand for delte Meninger, om Arrestens Iværksættelse efter den nugjældende Ret maa betinges af, at der tilvejebringes Formodning for Rigtigheden af Rekvirentens Fordring, eller om det er berettiget at gaa saa langt bort fra Lovbogens Forskrifter, at Arrestforretningen, selv om Fordringens Rigtighed ikke er bragt til Sandsynlighed, kan forlanges fremmet imod Sikkerhedsstillelse, naar blot Fordringen ikke skjønnes at være ugrundet. I det foreliggende Udkast er man gaaet ud fra, at den sidstnævnte Opfattelse i al Fald er den, der stemmer bedst med Arrestinstitutets Øjemed. At den modstaaende Opfattelse, hvis den fastholdes saa skarpt, at saakaldet vis Formodning skal være tilvejebragt, jfr. Schweigaards norske Proces § 229, vilde medføre en væsentlig Indskrænkning i Arrestinstitutets Anvendelighed, lader sig vistnok ikke bestride. Støttes Fordringen ikke paa Haandskrift, vil det i de færreste Tilfælde være muligt for Rekvirenten at tilvejebringe en virkelig begrundet Formodning om Fordringens Rigtighed, naar Rekvisitus benytter sin Ret til at holde sig borte fra Forretningen eller for-

Digitized by Google

holder sig tavs under denne og Rekvirenten saaledes ikke kan hente noget Bidrag til Sagens Oplysning fra Skyldnerens egen Forklaring om dennes Sammenhæng. End ikke den Omstændighed, at Rekvirenten kan fremlægge Haandskrift for Gjælden, vilde strengt taget være tilstrækkelig til at begrunde Arrestens Iværksættelse; thi saalænge Dokumentets Ægthed ikke er godtgjort, giver det i og for sig ingen Formodning for Rigtigheden af den derpaa støttede Fordring. At lette Rekvirenten Adgangen til Sagens Oplysning ved i Lighed med Bestemmelsen i Konkurslovens § 48 at gjøre det til Pligt for Rekvisitus efter forudgaaende Indkaldelse at møde ved Forretningen og erklære sig over Fordringshaverens Opgivelser vilde neppe være en fyldestgjørende Udvej; thi om der end herigjennem kunde tilvejebringes den fornødne Klarhed i Sagen, vilde paa den anden Side en saaledes indledet Arrestforretning let forfejle Hensigten, som ikke sjælden kræver, at Forretningen kommer uventet. Selv om Fordringen i Henseende til Sagens Oplysning ikke strækkes saa vidt, at der skal foreligge vis Formodning, men indskrænkes dertil, at dog nogen Sandsynlighed for Fordringens Rigtighed maa være tilvejebragt, jfr. Bangs og Larsens Procesmaade § 219, bliver i al Fald den Ulempe tilbage, at Rekvirentens Adgang til at faae Arrest anvendt gjøres afhængig af et meget usikkert Skjøn, medens samtidig den tilsigtede Garanti for Rekvisitus i det Væsentlige gaar tabt. Overhovedet lader det sig ikke nægte, at, naar man ikke vil gaa saa vidt at betinge Arresten af fuldt Bevis for Fordringens Rigtighed, hvilket i Virkeligheden vilde tilintetgjøre Retsmidlets praktiske Betydning, kan Muligheden af Arrestinstitutets Misbrug ikke udelukkes. Den Garanti, hvorpaa Rekvisitus har Krav, synes derfor ikke at burde sættes deri, om der er tilvejebragt en større eller mindre Grad af Sandsynlighed for Fordringens Rigtighed, men i en passende Sikkerhedsstillelse. Denne vil paa een Gang danne en Modvægt imod temerære Arrestrekvisitioner og tjene til i fornødent Fald at skaffe Rekvisitus Skadesløsholdelse. I § 587 kræves det derfor ikke som Betingelse for Arrestens Foretagelse, at Rekvirentens Fordring er bragt til Sandsynlighed, men kun, at Fogden, hvem Rekvirenten selvfølgelig maa opgive Skyldgrunden og forelægge de forhaandenværende Dokumenter samt øvrige mulige Oplysninger, hverken efter det saaledes Fremkomne eller det, som under Forretningen maatte blive oplyst fra Skyldnerens Side, kan skjønne, at Fordringen er ugrundet. I denne Retning gaar uden Tvivl ogsaa den herskende Praxis, og det synes saameget mindre betænkeligt at blive staaende herved, som personlig Arrest nu hovedsagelig er bortfalden. Thi det skulde dog nærmest være ved Arrest af denne Art, at der kunde næres Betænkelighed ved at slaa sig til Ro ved en Sikkerhedsstillelse; Arrest paa Gods navnlig i den Skikkelse, hvori den uden Undtagelse fremtræder efter Udkastet, er derimod ikke saa indgribende et Retsmiddel, at Faren for dets Misbrug kan komme i væsentlig Betragtning, naar Sikkerhed stilles for Skadesløsholdelse.

Hvad angaar Rekvirentens Forpligtelse til at stille Sikkerhed for Forretningens Følger, har det, som bekjendt, været et omtvistet Spørgsmaal, om Fogden er pligtig til i Rekvisiti Interesse at afkræve Rekvirenten en passende Sikkerhed, eller om det staar Fogden frit uden Sikkerhedsstillelse at iværksætte Forretningen. De Lovkyndige, der tiltræde den sidstnævnte Opfattelse, gaa herved ud fra, at Garantien for Rekvisitus maa sættes deri, at Fogden solidarisk med Rekvirenten bliver personlig ansvarlig for Arrestens Ulovlighed, selv om denne ikke kan tilregnes Fogden, men at det til Gjengjæld er denne tilladt at sikre sig imod Følgerne af dette sit Ansvar ved at afkræve Rekvirenten tilstrækkelig Sikkerhed. Efterat denne Opfattelse var blevet hævdet af Ørsted, om end ikke i alle dens Konsekventser, jfr. Arkiv for Retsvidenskab V S. 491—95, har der vistnok været nogen Tilbøjelighed hos Domstolene til at slutte sig til den, skjønt der ikke kan siges at have dannet sig en Praxis i saa Henseende. I det foreliggende Forslag er man derimod gaaet ud fra, at Fogdens Ansvar med Hensyn til Arrest maa blive at bedømme efter de almindelige Grundsætninger om Dommeres Embedsansvar, og at

Digitized by Google

han altsaa kun bliver erstatningspligtig paa Grund af Svig eller Uagtsomhed, men ikke af den Grund alene, at en af ham foretagen Arrest maatte blive ophævet som ulovlig gjort. At denne Grundsætning maa anvendes ved Bedømmelsen af Fogdens Ansvar for Udsættelses- og Indsættelsesforretninger, Udpantninger samt egentlige Exekutionsforretninger, erkjendes af Alle. Men i Virkeligheden er Fogdens Stilling ved disse Forretninger ikke forskjellig fra den, han indtager under Arrestforretningen; ogsaa ved denne er han udelukket fra det frie Valg mellem at handle eller at skyde Sagen fra sig og maa, hvor tvivlsomt end Spørgsmaalet er, være pligtig at dømme Parterne imellem. Det er saameget mere ubilligt at paalægge Fogden ubetinget Ansvar for Arrestens Lovlighed, som det ifølge Beskaffenheden af de Betingelser, hvorunder der er Adgang til at anvende Arrest, jævnlig kan stille sig saaledes, at det, uagtet Arresten senere findes ulovlig, maa erkjendes at have været Fogdens Pligt efter de ham forelagte Oplysninger at iværksætte Forretningen. En Ordning, som ubetinget gjør Fogden medansvarlig for Arrestforretningens Følger, vilde derfor ikke kunne forsvares, selv om den Mening var rigtig, at det ikke er muligt at forskaffe Rekvisitus en virkelig Betryggelse ad anden Vej. Denne Mening maa imidlertid ansees for ugrundet. Det kan maaske omtvistes, hvilken af de tvende heromhandlede Veje der yder Rekvisitus den bedste Garanti, men naar hensees til, at den Ordning, der gjør det til Pligt for Fogden at afkræve Rekvirenten Sikkerhed, selvfølgelig maa suppleres med den Regel, at Fogden for sin Bedømmelse af Sikkerhedens Tilstrækkelighed staar til Ansvar paa samme Maade som for enhver anden Embedshandling, lader det sig i al Fald ikke bestride, at der herigjennem er givet Rekvirenten en virkelig Betryggelse og overhovedet en saa virksom Beskyttelse, som han efter Forholdets Beskaffenhed med Rimelighed kan gjøre Krav paa. Ved en saadan Betryggelse lader Lovgivningen det ogsaa forblive i andre beslægtede Forhold f. Ex. med Hensyn til Beslutninger om Konkursbehandling, skjønt der her er Spørgsmaal om en Foranstaltning, der i langt højere Grad end Arrest kan gribe ind i Skyldnerens Ve og Vel. I Overensstemmelse med det saaledes Anførte fastsættes det i § 587 2det Stykke, at Fogden, forsaavidt der ikke foreligger fuldstændigt Bevis for paagjældende Fordrings Rigtighed, har som Betingelse for Forretningens Foretagelse at afkræve Rekvirenten en Sikkerhedsstillelse. Er Fordringens Rigtighed derimod given, kan Sikkerheds Afkrævelse undlades. Da fuldstændigt Bevis for Fordringens Rigtighed imidlertid vanskelig vil kunne foreligge, saalænge Rekvisitus endnu ikke har erklæret sig, og allerede den Omstændighed, at Fogden begiver sig hen til Nogen for at iværksætte Arrest, kan medføre Tort og Kreditspilde, vil det dog i Almindelighed være nødvendigt, at der i al Fald paa dette Trin af Sagen stilles Sikkerhed I Lighed med hvad der er foreskrevet i § 575 om den Sikkerhedsstillelse, hvorved Arrest søges afværget, henviser ogsaa § 587 alle Spørgsmaal om Sikkerhedsstillelsens Art og Størrelse til Afgjørelse af Fogden efter frit Skjøn; personlig Kaution er ikke udelukket. Hvis Fogden iværksætter Arrest uden tilstrækkelig Sikkerhedsstillelse, vil Rekvisitus ikke blot kunne søge Arresten ophævet som ulovlig gjort, men efter Omstændighederne ogsaa kunne drage Fogden til personligt Ansvar. Ad hvilke Veje disse Paastande maa gjøres gjældende, vil nedenfor nærmere blive paavist. Hvad angaar Sikkerhedsstillelsens Losgivelse, er det en Selvfølge, at den maa finde Sted, naar det ved endelig Dom er afgjort, at Arresten er lovlig iværksat, eller at der i al Fald ikke tilkommer Rekvisitus Erstatning. Udenfor disse Tilfælde vil Sikkerhedsstillelsen i Almindelighed ikke kunne losgives før Udløbet af de i § 603 2det Stykke og § 604 ommeldte Frister, om hvilke Bestemmelser iøvrigt henvises til det Følgende. Dog erindres, at naar det, efterat Skyldnerens Erklæring er indhentet, viser sig klart, at Arresten er lovlig, vil Fogden selvfølgelig kunne losgive den Sikkerhed, han paa et tidligere Trin har anset det fornødent at afkræve Rekvirenten.

§ 587 sidste Stykke opretholder den gjældende Rets Regel om, hvorvidt der kan afkræves Rekvirenten Sikkerhedsstillelse, naar

Digitized by Google

Arrest søges for Vexelgjæld. Da denne Bestemmelse maa anses for en naturlig Følge af den Begrænsning, Skyldnerens Forsvar i Vexelsagen er undergivet, er der derhos fundet Grund til at udvide Reglen til de andre Fordringer, der forfølges i Exekutivprocessens Former, jfr. 6te Afsnit, Kap. II.

Medens det neppe efter den gjældende Ret kan anses for den almindelige Regel, at Arrestforretningen skal begynde paa Skyldnerens Bopæl, jfr. D. L. 1—21—8, er det derimod i Udkastets § 588, i Lighed med hvad der gjælder om Exekutionsforretninger, bestemt, at Arrestforretningen i Reglen skal begynde paa Skyldnerens Bopæl eller i Mangel af en saadan paa hans sædvanlige Opholdssted. Denne Regel, som gaar ud paa at henlægge Forretningens Begyndelse til det Sted, hvor Skyldneren snarest maa formodes at ville forefindes og at være i Besiddelse af de fornødne Midler til at afværge Arresten, maa imidlertid taale omfattende Undtagelser. Arrestforretningen kan nemlig begynde paa det Sted, hvor Personen eller den Ting, der er Gjenstand for Forretningen, forefindes, ikke blot, naar Skyldneren ikke har Bopæl i Riget eller staar i Begreb med at forlade dette, men overhovedet, naar der er Fare ved Opsættelse, hvilket ved Arrestforretninger særdeles hyppigt vil være Tilfældet. Ved Siden af disse Bestemmelser om, hvor Arrestforretningen skal paabegyndes, maa der iøvrigt med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvor Fogedretten skal sættes under Forretningens videre Fremme, i Overensstemmelse med de almindelige Grundsætninger for Fogedforretningers Udførelse tages Hensyn til Forretningens Gjenstand. Bestaar denne i legemlige Ting, bliver Forretningen i Almindelighed at holde paa det Sted, hvor Tingen befinder sig, jfr. § 593; søges der Arrest i Skyldneren tilhørende Ting, som ere i Trediemands Besiddelse, maa Forretningen altsaa i Reglen afholdes hos denne. Skal der derimod gjøres Arrest i Fordringer, maa Forretningen holdes paa Kreditors Bopæl eller i Mangel af en saadan paa hans sædvanlige Opholdssted eller hvor han antræffes, medens der overfor Debitor efter den arresterede Fordring kun er at iagttage den efter § 576 til Sikring af Rekvirentens Ret fornødne Meddelelse om Arresten. Skal der endelig gjøres Arrest paa Person, maa Forretningen holdes, hvor Personen forefindes; kan Skyldneren imidlertid ikke antræffes, maa den Forretning, hvorunder eventuelt Arrestdekret affiges, jfr. § 593 sidste Stykke, kunne holdes paa hans Bopæl eller i Mangel deraf hans sædvanlige Opholdssted.

§§ 589—593 overføre i alt Væsentligt paa Arrest de om Exekutionsforretninger givne Bestemmelser i Henseende til Parternes Møde under Forretningen, Godsets Gjennemgaaelse og Vurdering, Fogdens Tvangsmyndighed, Skyldnerens Forpligtelse til at give Oplysning om sit Gods og hans Ansvar forat unddrage sit Gods fra Kreditors Forfølgning samt endelig Proceduren. I sidstnævnte Henseende bemærkes, at Tvistigheder under Forretningen kunne opstaa paa Grund af Indsigelser saavel af Rekvisitus som fra Trediemands Side. Indsigelser kunne støttes ikke blot paa saadanne Omstændigheder, som selv under Forudsætning af Fordringens Rigtighed vilde være til Hinder for Forretningens Fremme, men ogsaa paa Mangler i Hensende til Fordringen. Ingen Indsigelse, der vedkommer Spørgsmaalet om Arrestens Lovlighed, kan i og for sig være udelukket fra Fogdens Paakjendelse. En anden Sag er, at det som Følge af, at en egentlig Bevisførelse ved Vidner, Syn og Skjøn samt Parternes personlige Afhøring er udelukket, og at Udsættelse i Reglen ikke kan erholdes, jævnlig ikke vil være Rekvisitus muligt for Fogden at godtgjøre de faktiske Omstændigheder, hvorpaa Indsigelsen er bygget. Modfordringer vil Rekvisitus efter Omstændighederne paa en dobbelt Maade kunne benytte til at forhindre Arresten. Gjør han Modkravet gjældende til Kompensation, maa Arresten nægtes fremmet, hvis Fogden skjønner, at Rekvirenten af denne Grund ikke vil kunne opnaa Namsdom. Er dette ikke Tilfældet men Fordringens Rigtighed desuagtet given, vil den kunne benyttes til som Sikkerhedsstillelse at afværge Arresten.

Medens Arrest efter Christian den Femtes Lov i Almindelighed ikke fremtraadte som en Sikkerhedsret i enkelte bestemt opgivne

Digitized by Google

Ting, men som et almindeligt Baand, der uden Hensyn til Fordringens Størrelse lagdes paa hele Skyldnerens Formue, jfr. D. L. 5—3—18, hvor Arrest i saa Henseende sammenstilles med en Namsdom, blev derimod senere ved Praxis, til hvilken den nyere Lovgivning sluttede sig, Reglerne om Registrering og Vurdering fra Udlæg overførte paa Arrest. I Overensstemmelse med hvad der saaledes er blevet gjældende Ret fastsættes det i § 591, jfr. § 593, at Arresten kun kan udstrækkes til saameget af Skyldnerens Gods, som i Henhold til den under Forretningen stedfundne Vurdering behøves til at sikre Rekvirentens Fordring i Forbindelse med de sandsynlige Udgifter ved Arresten og dens Forfølgning. Som tidligere berørt udslettes herved den nu med Hensyn til Vexelgjæld bestaaende Undtagelse fra Hovedreglen. Da Arrest ikke er til Hinder for, at det derunder indbefattede Gods ved en af andre Kreditorer iværksat Retsforfølgning unddrages fra at tjene til Arrestrekvirentens Fyldestgjørelse, kan iøvrigt det Spørgsmaal reises, om Rekvirenten ikke maatte kunne fordre Arrest iværksat i mere Gods, end der i Øjeblikket vilde være nødvendigt til at dække hans Krav, naar han oplyser Omstændigheder, der gjøre det rimeligt, at en Anden tidligere end han vil kunne opnaa Exekution i det arresterede Gods. Paa Grund af det Mislige i at henvise Fogden til et saa usikkert Skjøn, som Anvendelsen af den omhandlede Regel vilde kræve, er det imidlertid anset for rettest ikke at aabne Rekvirenten Adgang til en saadan Udvidelse af Arresten. Herved maa ogsaa erindres, at Arrestrekvirenten, saasnart der gives en Anden Udlæg i det arresterede Gods, maa være berettiget til at begjære Arrestforretningen gjenoptaget og faae Kontinuationsarrest iværksat. Det er nemlig — som ogsaa i Paragrafen udtalt — en Selvfølge, at der i Vurderingsbeløbet maa fradrages de paa Godset hvilende Behæftelser.

I § 593 sidste Stykke er det i Modsætning til, hvad der anses for gjældende Ret, fastsat, at Rekvirenten til Udførelsen af et eventuelt Arrestdekret kan kræve det exekutive Politis Bistand, hvad vistnok vil findes naturligt. Med Hensyn til den rette Betydning, det har nøjagtig at kunne oplyse Tidspunktet for den Arresteredes Indsættelse i Gjældsfængslet, er der derhos i Paragrafens sidste Punktum paabudt Jagttagelse af nogle simple hertil sigtende Former.

I §§ 594—605 gives Bestemmelserne om de Retsmidler, som staa Parterne aabne med Hensyn til de af Fogedretten affagte Kjendelser, samt om Rekvirentens Erstatningsansvar overfor Rekvisitus, naar Arresten befindes ulovlig. Som tidligere bemærket indeholder Udkastet navnlig i Henseende til Spørgsmaalet om Rekvisiti Adgang til at angribe Arrestens Lovlighed flere ikke uvæsentlige Afvigelser fra den bestaaende Ret, hvis Ordning af dette noget forviklede Forhold hverken er ganske udtømmende eller egnet til at holde Tvivl og Uklarhed borte fra Processens Gang.

Efter den gjældende Ret staar det vel fast, at Rekvisitus kan søge Arresten ophævet dels gjennem Indsigelser som Sagsøgt under den Sag i første Instants, som Arrestrekvirenten ifølge D. L. 1—21—20 er pligtig at anlægge til Stadfæstelse af Arresten og Erhvervelse af Dom for Fordringen (Justifikationssagen), dels ved Paaanke til den Fogden overordnede Ret dels endelig ved Kjendelse af den Fogedret, som har besluttet Arresten. Men ligesom det er Gjenstand for megen Tvivl, i hvilken Udstrækning hver af disse Veje kan benyttes, saaledes vil der, hvilken Fortolkning der end i saa Henseende følges, let kunne indtræde Forvirring og Kollisioner, naar flere af de nævnte Retsmidler benyttes ved Siden af hinanden. Hvad angaar Justifikationssagen, ere Alle enige om, at Bestemmelsen om Rekvirentens Forfølgningspligt hviler paa den Betragtning, at Rekvisitus som den, imod hvem en anticiperet Retstvang er bragt til Anvendelse, skal have Lejlighed til rent forsvarsvis gjennem Indsigelser som Sagsøgt at fremkomme med sine Besværinger over Arrestens Lovlighed. Skal denne Tanke imidlertid gjennemføres i sin fulde Udstrækning, maa enhver Indsigelse imod Arrestens Lovlighed kunne gjøres gjældende under Justifikationssagen, hvilket ogsaa i den ældre tyske Proces, hvorfra Bestemmelsen om

Digitized by Google

Arrestens Justifikation antages at være overført i vor Ret, var den almindelige Regel. Ved at give Justifikationssagen en saadan Udstrækning vilde man imidlertid som Følge af den i vor Ret bestaaende Ordning, hvorefter Arresten foretages af en selvstændig Rettens Betjent, der paakjender de under Forretningen fremsatte Indsigelser imod Arrestens Lovlighed, ikke kunne undgaa Brud paa den Grundsætning i vor Proces, at en Ret ikke kan forandre eller omstøde en anden sideordnet Rets Beslutning. Vel er der gjort et Forsøg paa at forene disse modstridende Hensyn ved en Lære, jfr. Bangs og Larsens Procesmaade § 232, der skjelner mellem de Fordringen vedkommende Indsigelser imod Arresten, som kun skulde kunne undergives en aldeles foreløbig Paakjendelse af Fogedretten og derfor ubetinget maatte kunne inddrages under Justifikationssagen, og paa den anden Side de øvrige Arrestens Lovlighed betingende Momenter, der i Reglen skulde være undergivne en virkelig Paakjendelse ved Fogedretten og som Følge heraf kun undtagelsesvis, hvor Fogden paa Grund af manglende Oplysninger om det faktiske Grundlag har skudt Spørgsmaalets Afgjørelse fra sig, skulde kunne tages under Paakjendelse i Justifikationssagen. Som det i det Følgende nærmere vil blive paavist, er denne Adskillelse imidlertid uskikket til at fyldestgjøre det tilsigtede Øjemed, og ligesom den derved opnaaede Begrænsning af Justifikationssagen neppe er stemmende med Lovbogens Tanke, jfr. 1—21—21, saaledes er Praxis vistnok hidtil nærmest gaaet i den Retning, at alle Indsigelser imod Arrestens Lovlighed kunne paakjendes under Justifikationssagen. Men hvilken Udstrækning der end herefter gives Justifikationssagen, bliver det uundgaaeligt, at den Adgang, Rekvisitus har til samtidig ved Paaanke at angribe Arrestens Lovlighed, kan føre til Forvirring og uoploselige Kollisioner. Vel er det Gjenstand for Tvivl, hvilke Ophævelsesgrunde der kan gjøres gjældende under Appellen; men da det i al Fald staar fast, at Overretten kan ophæve Arresten som ulovlig gjort, naar Fordringen allerede efter hvad der har foreligget Fogden kan skjønnes at være ugrundet, vil det samme Spørgsmaal paa samme Tid kunne blive forelagt Overretten og den Underret, ved hvilken Justifikationssagen er anlagt, til Paakjendelse. Rekvirenten vil nemlig ikke ved den af Rekvisitus iværksatte Appel befries fra sin Forpligtelse til at forfølge Arresten i første Instants, og da denne Sag tillige gaar ud paa at forskaffe Rekvirenten Dom for hans Fordring, vil endnu mindre Rekvisitus paa Grund af Arrestforretningens Appel kunne begjære Justifikationssagen udsat. Begge Sager maa altsaa gaa frem ved Siden af hinanden, og den Mulighed er saaledes forhaanden, at samme Sag mellem de samme Parter afgjøres forskjelligt af de tvende Retter at den ene ophæver Arresten paa den samme Ankegrund, hvis Forkastelse ved den anden Ret har ført til Arrestens Stadfæstelse, uden at det er muligt gjennem almindelige processuelle Grundsætninger at hæve denne Kollision. Hvad angaar den tredie Vej, ad hvilken Rekvisitus efter den gjældende Ret kan opnaa Arrestens Ophævelse, er det vistnok den almindeligst antagne Mening, at han ikke blot kan henvende sig til Fogden, naar han støtter sin Paastand paa en efter Arrestens Iværksættelse indtruffen Omstændighed, men at Fogden ogsaa kan ophæve Arresten, hvor han af senere forelagte Oplysninger kan skjønne, at Forretningen er ulovlig gjort, en Regel, hvorved Muligheden for hinanden modsigende judicielle Afgjørelser yderligere udvides.

Den Ordning, hvorigjennem man i Udkastet har søgt at fjerne de fremhævede Ulemper, hviler paa den Betragtning, at naar der gives Rekvisitus behørig Adgang til som Sagsøgt under Rekvirentens Justifikationssøgsmaal at fremsætte sine Indsigelser imod Arrestens Lovlighed, kan man uden Ubillighed fratage ham de øvrige Retsmidler, ved hvilke han efter den gjældende Ret kan erholde Arresten ophævet som ulovlig gjort, og herved lukke Kilden til den nuværende Forvirring. Udkastet skjelner med Hensyn til Rekvirentens Justifikation af Arresten i Princippet mellem Hovedsagen eller den i Anledning af Fordringen anlagte Retssag, hvorunder Fordringen indtales og derigjennem tillige Arrestens Lovlighed, forsaavidt den beror paa Fordringen, afgjøres, og Arrestsagen, under hvilken alle andre Ind-

Digitized by Google

sigelser vedkommende Arrestens Lovlighed kunne fremsættes og paakjendes uden Hensyn til, om de tidligere have været undergivne Fogdens Afgjørelse (§§ 594 og 596); under hver af disse Sager kan Arresten erholdes ophævet (§ 603), thi Fordringens Urigtighed eller en Mangel ved Arrestforretningen i og for sig betragtet er hver for sig en tilstrækkelig Ophævelsesgrund. I det sædvanlige Tilfælde, hvor der ved Arrestens Iværksættelse endnu ikke er anlagt Retssag i Anledning af Fordringen, vil den ovennævnte Adskillelse vel ikke formelt træde frem, idet Rekvirenten ifølge Bestemmelsen i § 594 1ste Stykke skal inddrage Arrestsagen under den Sag, han er pligtig at anlægge i Anledning af Fordringen. Men ligesom der dog selv i dette Tilfælde ifølge Rettens Bestemmelse kan finde en særskilt Forhandling og Paakjendelse Sted af Spørgsmaal vedrørende Arrestens Stadfæstelse, saaledes vil Adskillelsen mellem Hovedsag og Arrestsag i al Fald træde frem efter de Bestemmelser, der i § 594 2det og 3die Stykke ere givne for det i den bestaaende Lovgivning uomhandlede Tilfælde, at der allerede, forinden Arresten blev gjort, er anlagt Retssag i Anledning af Fordringen. I saa Fald bliver der nemlig at anlægge en særskilt Arrestsag, der dog, hvis Hovedsagen endnu er svævende, skal anlægges ved samme Ret, som behandler Hovedsagen, og kan sættes i Forbindelse med denne ifølge Rettens Bestemmelse. Den Adgang, der ved de ovenanførte Bestemmelser er aabnet til Justifikationssagens Oplosning i tvende Sager, vil i flere Henseender være af Betydning for Rekvisitus. Saaledes vil den Indsigelse imod Arrestens Lovlighed, som hentes fra Utilstrækkeligheden af den af Rekvirenten stillede Sikkerhed, alene ved en saadan Udsondring fra Hovedsagen kunne komme i Betragtning som Grund til Arrestens Ophævelse. Udskydes derimod dens Paakjendelse til Hovedsagens Afgjørelse, bliver den uden særlig Betydning; thi det vil da enten være givet, at Arresten er iværksat for en rigtig og forfalden Fordring, hvorved den Fejl, Fogden i sin Tid kan have begaaet ved ikke at kræve tilstrækkelig Sikkerhed, retter sig af sig selv og bliver uden Indflydelse paa Spørgsmaalet om Arrestens Stadfæstelse; eller ogsaa vil Bedømmelsen af Fordringen være faldet ud i modsat Retning, under hvilken Forudsætning Arresten allerede af denne Grund maa ophæves. Det vil dernæst jævnlig stille sig saaledes, at Spørgsmaal om Fritagelse for Arrest eller angaaende den formelle Side af Arrestforretningen ville kunne forhandles umiddelbart paa Grundlag af Sagsfremstillingerne og andre skrevne Aktstykker, medens Hovedsagen kræver en særlig Bevisførelse. I saadanne Tilfælde vil altsaa Afgjørelsen af de til Arrestsagen hørende Indsigelser kunne fremmes ved dennes Udskillelse fra Hovedsagen.

Naar henses til den vide og hurtige Adgang, der ved foranførte Bestemmelser er aabnet Rekvisitus til som Sagsøgt gjennem Indsigelser at angribe Arrestens Lovlighed, maa der erkjendes ikke at være nogensomhelst Grund til at forbeholde ham de øvrige Retsmidler, som efter den gjældende Ret staa til hans Raadighed imod en ulovlig iværksat Arrest. I § 599 bestemmes det derfor, at Klager fra den Arresterede Side, der sigte til at bevirke Ophævelsen af den foretagne Arrest som ulovlig gjort, overfor Arrestrekvirenten alene kunne fremsættes henholdsvis under Arrestsagen eller den i Anledning af Fordringen anlagte Retssag. Ligesaalidt som Rekvisitus kan opnaa Arrestens Ophævelse ved at forelægge Fogden nye Beviser, hvorefter den maa ansees for ulovlig gjort, ligesaalidt kunne de heromhandlede Anker over Forretningen umiddelbart indankes til overordnet Ret. At holde Rekvisitus disse Veje aabne vilde ikke blot være en ugrundet Odsel med Retsmidler og Kilde til uundgaaelig Forvirring, men endogsaa være i Strid med hvad billig Lighed i Parternes Stilling kræver. Thi naar det gjøres Arrestrekvirenten til Pligt ved Anlæggelse af Hovedsag og Arrestsag at give Rekvisitus Lejlighed til forsvarsvis at gjøre sine Indsigelser imod Arrestens Lovlighed gjældende, er det billigt, at Rekvisitus paa sin Side er henvist til at møde sin Modpart paa denne Vej og ikke ved at gaa angrebsvis frem kan nøde Rekvirenten til paa samme Tid at tage til Gjenmæle andetsteds i den samme Sag. Paa den anden Side følger det af Arrestforfølgningssagens Begrænsning til det Spørgsmaal, om Arresten er lovlig gjort, at der maa anvises Rekvisitus

Digitized by Google

en anden Vej, ad hvilken Ophævelsesgrunde, som ere indtraadte efter Arrestens Foretagelse, kunne erholdes paakjendte; i saa Henseende indeholdes den fornødne Regel i § 601, som i Overensstemmelse med den gjældende Ret henviser Rekvisitus til Fogden, hvis Beslutning da igjen kan indbringes til overordnet Rets Prøvelse, efter Omstændighederne ved Paaanke eller Besværing.

Imod den Ordning, hvis Hovedtræk ovenfor ere angivne, frembyder sig den nærliggende Indvending, at den bryder med den hidtil herskende Opfattelse af Forholdet mellem Fogedretten og de almindelige Underretter. Det stemmer ikke med denne Opfattelse, at Indsigelser imod Arrestens Lovlighed, der ere blevne paakjendte af Fogden, paany kunne paakjendes af en Ret i første Instants. Fremdeles synes det anomalt, at Fogdens Paakjendelse af en Indsigelse imod Arresten kan tilsidesættes af en sideordnet Ret, naar Fogden forkaster Indsigelsen og i Overensstemmelse hermed foretager Arrest, men kun af overordnet Ret, naar han paa Grund af Indsigelsen nægter Arresten fremmet, jfr. § 598. Hertil maa imidlertid bemærkes, at den Grundsætning, at en Retsafgjørelse kun kan forandres af højere Ret, ikke, naar Fogdens Stilling som en Rettens Betjent skal opretholdes, lader sig forene med en Ordning, hvorefter Arrestens Forfølgning kan foregaa for Underretten. Den tidligere omtalte Theori, der søger at hæve Striden ved en Begrænsning af Arrestforfølgningssagens Indhold, hviler i Virkeligheden paa en Fiktion, idet den gaar ud fra, at de Fordringen vedrørende Indsigelser imod Arresten ikke kunne have foreligget Fogden til virkelig Paakjendelse. Om end dette oftest vil være Tilfældet, fordi Fogden paa Grund af ufuldstændig Oplysning om det Faktiske i Sagen alene afgjør, at Fordringen ikke efter det Foreliggende kan skjønnes at være ugrundet, er Forholdet et andet, naar Tvivlen kun drejer sig om, hvad der ifølge et givet faktisk Grundlag er Ret mellem Parterne. Staar Spørgsmaalet om Fordringens Rigtighed paa Fortolkningen af en skriftlig Kontrakt, eller støtter Rekvisitus sin Indsigelse imod Fordringen paa en ren Retsætning, er Fogdens Paakjendelse af disse Spørgsmaal ligesaa endelig, som naar han afgjør, om en Ting ifølge Indholdet af den Disposition, hvorved den er erhvervet af Rekvisitus, er undtagen fra Arrest, eller fortolker et Arrestforretningens Form vedkommende Lovbud. Skulde Arrestforfølgningssagens Indhold bestemmes efter den omhandlede Grundsætning, kunde Grænsen derfor ikke drages efter Indsigelsens Art, men alene efter det Hensyn, om tilstrækkelig Oplysning angaaende det faktiske Forhold, hvorpaa den er støttet, har foreligget Fogden. Umuligheden af en saadan Ordning er imidlertid given ved den Konsekvents, at selv Spørgsmaal om Fordringens Rigtighed herved kunde unddrages Forfølgningssagen. Den eneste Vej, ad hvilken den omhandlede Kollision kunde undgaaes, vilde være den helt eller delvis at henlægge Arrestens Forfølgning til den Fogden overordnede*) Landsret. At gaa saa vidt ogsaa at henlægge Hovedsagen til denne Ret vilde imidlertid medføre den Ulempe, at Kreditor, blot fordi der var gjort Arrest for Fordringen, maatte underkaste sig den betydelig forøgede Bekostning og Besvær, der er forbundet med en Realitetsprocedure ved Landsretten, ligesom det paa den anden Side vilde staa i enhver Kreditors Magt ved at indlede sin Forfølgning med en Arrestforretning at drage sin Skyldner fra Underretten til Landsretten i en Sag, hvori det netop paa Grund af Arresten vilde have særlig Betydning for denne saa hurtig som muligt at opnaa en Afgjørelse. Mere konsekvent vilde det maaske være at henlægge Hovedsagen til den almindelige Ret i første Instants og Arrestsagen til den Fogden overordnede Ret; men Uhensigtsmæssigheden af en saadan Deling er indlysende.**) Det maa herefter

*) Ad en lignende Vej vil ifølge det bestaaende Underordnelsesforhold mellem Kongens Foged og Hof- og Stadsretten Banskeligheden nu i Reglen bortfalde for de i Kjøbenhavn foretagne Arrestforretningers Vedkommende.

**) Efter Civilprocesloven for det tyske Rige er Forholdet ordnet saaledes, at der kun paahviler Arrestrekvirenten en Forpligtelse til inden en vis Frist at anlægge Sag i Anledning af den Fordring, for hvilken Arresten er gjort, medens det iøvrigt er overladt Rekvisitus selv for den Ret, som har besluttet Arresten, at fremkalde en kontradiktoriskt Forhandling om Forretningens Lovlighed, saavidt denne kan bedømmes uden at foregribe Hovedsagens Afgjørelse.

Digitized by Google

vistnok erkjendes, at afgjørende Grunde tale for at gaa den i Udkastet anviste Vej. Vel fyldestgjør denne ikke den almindelige Theori om det formelle Hensyn, som følger af sideordnede Retters Ligeberettigelse, men den stemmer med Parternes Tarv, idet den, uden at gjøre Rekvirentens Forfølgningspligt for byrdefuld, giver Rekvisitus en lei og hurtig Adgang til at angribe Arresten, og samtidig lukker den Døren for Sammenstød og Forvirring i Processen. Ligeoverfor disse Fortrin fortjener det ofte nævnte formelle Hensyn neppe at komme i Betragtning; thi de Ulemper, dets Tilsidesættelse medfører, ere i Virkeligheden meget smaa, navnlig efter det nye Processystem. Hvor den Fordring, for hvilken der er gjort Arrest, overstiger 400 Kr., bortfalder den formelle Uregelmæssighed saa at sige ganske efter det nye System; thi under denne Forudsætning gaar Justifikationssagen ifølge den almindelige Regel for Retternes Kompetence til Landsretten, og der ligger da liden Vægt paa, at det muligvis ikke bliver den Landsret, som er vedkommende Foged overordnet. Hvad dernæst angaar de Tilfælde, hvor Arresten er gjort for mindre Fordringer og som Følge heraf bliver at forfølge ved Underretten, vil det ganske vist hyppig stille sig saaledes, at Underdommeren er den samme Mand, der som Foged har foretaget Arrestforretningen; men efter den Opfattelse af Fogdens Ansvar for Arresten, der er gjort gjældende i Udkastet, vil der i Almindelighed ikke være Noget Hinder for, at den Dommer, der som Foged har foretaget Arresten, selv paakjender Forfølgningssagen. Ordentligvis vil det kun i saadanne Tilfælde, hvor han som Foged har udtalt en aldeles bestemt og endelig Mening om Spørgsmaal, der paany komme frem under Forfølgningssagen, blive nødvendigt for ham at vige sit Sæde, og da Tvisten i Reglen drejer sig om det Faktiske, vil den nævnte Forudsætning sjælden være tilstede.

Efter disse almindelige Bemærkninger skal endnu ved de enkelte Paragrafer fremhæves Følgende:

Hovedreglen om Arrestrekvirentens Forpligtelse til at forfølge Arresten gives i § 594. Herefter skal Rekvirenten, hvis der ikke forud var anlagt Retssag i Anledning af den Fordring, for hvilken Arrest er gjort, inden en Uge efter Arresten anlægge saadan Sag, under hvilken han tillige skal nedlægge særskilt Paastand paa, at Arresten maa blive stadfæstet ved Dom. Paastanden i selve Hovedsagen vil selvfølgelig i Reglen gaa ud paa at faae exigibel Dom for Rekvirentens Krav. Herfra maa der dog indtræde en Undtagelse i det i § 577 2det Stykke ommeldte Tilfælde, at Arrest er gjort for en endnu ikke forfalden Fordring. Er Forfaldstiden her ikke indtraadt i den mellem Arrestens Foretagelse og Sagens Anlæg forløbne Tid, vil Fordringshaveren være henvist til i Stedet for Ramsdom at søge Dom til Anerkjendelse af sin Fordring. Men ogsaa ellers sees der ikke nogen Grund til, at Rekvirenten ikke skulde kunne indskrænke sin Paastand til Anerkjendelse af Fordringens Rigtighed; mere behøves jo ikke for at retfærdiggjøre Arresten fra Fordringens Side. I Paragrafens to sidste Stykker gives der Regler for det hidtil ulovbestemte Tilfælde, at der allerede forinden Arrestens Foretagelse er anlagt Retssag i Anledning af Fordringen. I saa Fald bliver der naturligvis kun Spørgsmaal om en Forpligtelse for Rekvirenten til at anlægge Arrestsag. Hvis Hovedsagen endnu ikke er paakjendt, skal Arrestsagen anlægges ved den samme Ret, som behandler hin Sag; det tilkommer da Retten at bestemme, at Arrestsagen skal sættes i Forbindelse med Hovedsagen, saavelsom at den ene af disse Sager skal udsættes, indtil den anden er paakjendt. Er Hovedsagen afgjort ved endelig Dom i første Instants, anlægges Arrestsagen ved den Ret, af hvilker Hovedsagen har været paakjendt, og det er da forbeholdt denne Ret i Tilfælde af Hovedsagens Paaanke at udsætte Arrestsagens Forhandling i det Hele eller for en Del. Hvilke Hensyn der vil være at tage ved Udøvelsen af den Retten tillagte Myndighed til at samle eller skille Hovedsag og Arrestsag samt til at udsætte den ene Sag, indtil den anden er paakjendt, fremgaar tildels af det tidligere Anførte, men kan iøvrigt ikke afgjøres ved en almindelig Regel. Netop af denne Grund er der ved § 594 givet Retten fuld Frihed til at ordne Forholdet paa den efter

Digitized by Google

det enkelte Tilfældes Beskaffenhed hensigtsmæssigste Maade. Endnu bemærkes, at den i § 594 ommeldte Forfølgningspligt ikke blot indtræder i Tilfælde af Arrestens virkelige Fuldbyrdelse, men ogsaa maa paahvile Arrestrekvirenten, naar Rekvisitus uden at anerkjende Arrestforretningens Lovlighed afværger Arresten ved at stille Sikkerhed. Forholdet er her i Virkeligheden det, at Rekvirenten gjennem Trusel med Arrest har opnaaet en kun i Formen frivillig Sikkerhedsstillelse i Stedet for den lovbestemte Sikkerhed, han ellers vilde have erholdt gjennem Arrestens Fuldbyrdelse. Rekvisitus har derfor her ligesaa fuldt, som hvor Forretningen sluttes med et egentligt Arrestdekret, Krav paa Adgang til som Sagsøgt at gjøre sine Indsigelser imod Arrestforretningens Lovlighed gjældende, og den stillede Sikkerhed maa løsgives under de samme Betingelser, som bevirke Arrestbaandets Bortfalden. Naar derimod en paabegyndt Arrestforretning nægtes fremmet som søgt uden lovlig Grund, maa Rekvisitus være henvist til som Sagsøger at indtale det Ansvar, Arrestrekvirenten allerede ved Forretningens Paabegyndelse maatte have paadraget sig.

I Praxis er det vistnok almindeligt antaget, at Arrestrekvirenten fritages for sin Forpligtelse til at forfølge Arresten, naar denne bortfalder paa Grund af, at Rekvisiti Bo være sig i hans levende Live eller efter hans Død kommer under egentlig Konkursbehandling eller offentlig Skiftebehandling uden Arvs og Gjælds Vedgaaelse. Dette synes dog ikke begrundet efter en strengt konsekvent Opfattelse af Forholdet. Vel er det klart, at Fordringen under den nævnte Forudsætning maa gjøres gjældende i Boet; men fra et principielt Standpunkt er der neppe tilstrækkelig Grund til at fritage Rekvirenten for at anlægge en Arrestsag, hvorved Rekvisitus eller den, der træder i hans Sted, faar samme Adgang som ellers til ad Exceptionsvejen at gjøre Krav paa Skadesløsholdelse gjældende. Ligesom Rekvirenten imidlertid i disse Tilfælde, hvor Arrestbaandet allerede er bortfaldet, gjennem en særlig Tvang maatte bringes til at opfylde den nævnte Forpligtelse, saaledes vil dennes Opretholdelse under de angivne Omstændigheder neppe være af væsentlig praktisk Betydning. I Udkastets § 595 har man derfor sluttet sig til den i Praxis antagne Mening. Ligesom herefter Arrestrekvirentens Forpligtelse til at anlægge Sag til Arrestens Forfølgning under de angivne Omstændigheder bortfalder, saaledes kan Rekvirenten, forsaavidt han allerede har anlagt Justifikationssag, hæve denne, medmindre der er nedlagt Erstatningspaastand fra Skyldnerens Side og Boet vil fortsætte Sagen. Til denne Regel har § 595 fremdeles knyttet nogle nye Bestemmelser, som gaa ud paa at afskjære den Tvivl, der ellers kunde reises om, hvornaar den i Anledning af Arresten stillede Sikkerhed i disse Tilfælde kan løsgives. Forsaavidt det i Paragrafen forudsættes, at Arresten bortfalder, naar Skyldnerens Bo kommer under Konkursbehandling, skal endnu bemærkes, at der ikke er fundet Grund til i Forslaget at optage den særegne Bestemmelse i Pl. 30te Novbr. 1821 om, at Arrestimpetranten ikke ved Debitors Fallisement i Udlandet skal hindres i efter en her erhvervet Dom at gjøre Exekution i det arresterede Gods. At et Konkursbo bør behandles der, hvor Fallenten har sit Hjem, og at al hans Formue, ogsaa den, der findes i fremmed Land, bør inddrages i Boet, er en Grundsætning, der mere og mere gjør sig gjældende i de nyere Love. Det er ogsaa klart, at Konkursbehandlingens Øjemed at tilvejebringe saa ligelig og retfærdig en Fordeling af Boets Midler som muligt bedst vil naaes igjennem en saadan Ordning.

Om § 596 er det fornødne bemærket ovenfor.

I § 597 fastsættes det i Lighed med den gjældende Ret, at Arresten strax bortfalder, naar Arrestrekvirenten forsømmer den ham paahvilende Forpligtelse til inden den i § 594 ommeldte Frist at anlægge Arrestsag eller Sag i Anledning af Fordringen. Ere disse Sager derimod anhængiggjorte inden Fristens Udløb, bliver Arresten, hvilke formelle Feil Forfølgningen end iøvrigt maatte have, staaende, saalænge ikke nogen af de omhandlede Sager afvises eller ophæves. Efter den gjældende Ret antages det vistnok, at Rekvirenten, selv om Forfølgning betimelig er iværksat, strax kan

Digitized by Google

begjære Arresten ophævet af Fogden, naar dens Forfølgning i andre Henseender lider af formelle Fejl. Det maa imidlertid anfees for naturligst, at Afgjørelsen af disse ofte tvivlsomme Spørgsmaal udelukkende henlægges til den Domstol, for hvilken Forfølgningssagen er indbragt. Herved fjernes ogsaa den Tvivl, der ellers muligvis kunde rejses, om Fogdens eller den ham overordnede Rets Afgjørelse af et saadant Spørgsmaal kunde være bindende for den Domstol, der paakjender Forfølgningssagen, og den ubetydelige Forlængelse af Arrestens Varighed, Udkastets Regel kan medføre, fortjener neppe at komme i Betragtning. Forsaavidt det i Slutningen af Paragrafens 1ste Stykke udtales, at Arrestrekvirenten ikke, fordi Arresten er bortfalden formedelst Mangel af lovlig Forfølgning, er udelukket fra igjen at gjøre Arrest for den samme Fordring, maa dette anfees for stemmende med den gjældende Ret, jfr. Jur. Tidsskr. IV. a. S. 200 ff.

Ifølge § 598 er Fogdens Nægtelse af Arrest Gjenstand for Besværing til højere Ret. For her at tilstede Besværingsformens Anvendelse taler saavel Hensynet til, at det omhandlede Spørgsmaal i Reglen vil kunne afgjøres uden nogen Bevisførelse, som den Betragtning, at det ofte vil være af stor Betydning for Arrestrekvirenten at faae sin Ret til at lade foretage Arrest anerkjendt saa hurtigt som muligt. Gaar Fogdens Beslutning ud paa, at Arrest skal iværksættes, kan derimod, som tidligere omtalt, Klage herover i Forhold til Arrestrekvirenten alene fremføres henholdsvis under Arrestsagen eller den i Anledning af Fordringen anlagte Sag (§ 599). Hvad endelig angaar det Tilfælde, at Nogen vil drage Fogden til personligt Ansvar for hans Embedsforhold med Hensyn til Arrestens Foretagelse eller Nægtelse, maa dette ifølge § 600 ske ved Paaanke. Med Hensyn til dette Punkt har man troet at burde fasthold den almindelige Grundsætning om Retternes indbyrdes Forhold. Paa den anden Side følger det imidlertid af den tidligere omtalte Bestemmelse i § 599, at Rekvisitus ved Paaanke af det af Fogden affagte Arrestdekret kun kan opnaa en Afgjørelse af Fogdens herved paadragne Ansvar, ikke en Ophævelse af Arresten. At Dommen i Appelinstantsen ved Afgjørelsen af Fogdens Ansvar gaar ud fra en Forudsætning om Arrestens Lovlighed, der strider mod den Afgjørelse, Spørgsmaalet om Arrestens Ophævelse faar i Arrestforfølgningssagen, er herefter ganske vist en Mulighed. Men ligesom Forudsætningen for, at en saadan Uoverensstemmelse kan komme frem, efter Udkastets Opfattelse af Fogdens Ansvar sjældnere vil indtræde, saaledes vil der i al Fald ikke ad den nævnte Vej kunne indtræde et egentligt Sammenstød, idet de tvende Domme i Virkeligheden afgjøre forskjellige Spørgsmaal mellem forskjellige Parter.

Selv om Arresten i Henhold til Bestemmelserne i § 587 eller af anden efter dens Foretagelse indtraadt Grund saasom Fordringens Betaling og desl. maa anfees for bortfalden, vil det jævnlig være af Betydning for Rekvisitus at erholde et formeligt Ophævelsesdekret af Fogden (§ 601). Herved tænkes ikke blot paa, at mulige Tvivl om Ophævelsesgrundens Tilstrækkelighed kunne fjernes ad denne Vej; men undertiden vil Rekvisitus ikke fuldstændig kunne komme til sin Ret, forinden han opnaar Fogdens Anerkjendelse af, at Arresten er bortfalden. Saaledes vil en Ophævelseskjendelse være nødvendig, for at Rekvisitus kan faae den thinglæste Arrestforretning udslettet eller Ting, af hvis Besiddelse han ved Arresten er udsat, tilbagegivne, ligesom endvidere en formelig Ophævelse af Arresten ifølge § 604 er en nødvendig Betingelse for, at Rekvisitus kan stride til at indtale sit Erstatningskrav som selvstændigt Sagsmaal. Forinden Rekvisiti Begjæring om Ophævelse af Arresten tages til Følge, skal Fogden ifølge § 601 give Arrestrekvirenten Lejlighed til at ytre sig, medmindre Grunden til Ophævelsen er Udeblivelse med de anordnede Underholdnings- og Varetægtspenge. Imod Fogdens Kjendelse kan der, hvad enten den gaar ud paa at ophæve Arresten eller nægte dens Ophævelse, iværksættes Paaanke eller Besværing i Overensstemmelse med hvad der gjælder om de til Dommes Fuldbyrdelse sigtende Fogedforretninger. Fogdens Ophævelseskjendelse kan imidlertid ikke ved Anvendelse af Retsmidler hindres fra at træde i Virksomhed. Som det frem-

Digitized by Google

gaar af Paragrafens Affattelse, er Rekvisiti Adgang til at faae Arresten ophævet ved Fogdens Kjendelse kun anvendelig, hvor Paastanden støttes paa Omstændigheder, der ere indtrufne efter Arrestens Foretagelse; derimod kunne nye Oplysninger med Hensyn til det Spørgsmaal, om Arresten er lovlig gjort, ikke gjøres gjældende ad denne Vej. Om Grunden hertil henvises til de ovenfor fremsatte almindelige Bemærkninger angaaende Udkastets Ordning af Arrestens Forfølgning.

Endnu bemærkes, at Rekvisitus ogsaa, naar han søger Arresten ophævet imod Sikkerhedsstillelse, jfr. § 575, maa henvende sig til Fogden. Dette Tilfælde har imidlertid en anden Karakter end de Ophævelsestilfælde, § 601 nærmest har for Øje, idet Spørgsmaalet ikke drejer sig om Arrestforretningens Ophævelse i det Hele, men kun om den derved opnaaede Sikkerheds Ombytning med en anden. At Fogden imidlertid ogsaa i dette Tilfælde maa give Rekvirenten Lejlighed til at ytre sig, forinden Arrestbaandet hæves, er en Selvfølge.

Tilbage staar endnu at gjøre nogle Bemærkninger om Arrestrekvirentens Erstatningspligt og om de Veje, ad hvilke den kan gjøres gjældende:

I Praxis forstaaes Lovens 1—21—21 vistnok i Almindelighed saa strengt, at Arrestens Ophævelse som ulovlig gjort ubetinget medfører Erstatningsansvar for Rekvisitus. Ansvaret antages at indtræde ikke blot, naar Fordringen findes ugrundet, men i Almindelighed ogsaa, naar Arresten kjendes ulovlig paa Grund af Fejl ved den formelle Fremgangsmaade og desl., selv om Fejlen nærmest maa tilregnes Fogden. Denne Regel er vistnok for streng. Det er allerede haardt for Rekvirenten, at han ubetinget ifalder Ansvar, naar han ikke faar Dom for sin Fordring; thi det kan være ham utilregneligt, at han ikke har været istand til at bevise sin Ret i Hovedsagen. I sidstnævnte Henseende er der nu vel, under Hensyn til Arrestens særegne Karakter som en foregreben Anvendelse af Statens Tvangsmyndighed, ikke fundet tilstrækkelig Grund til at fravige den gjældende Ret. Derimod har man troet at burde fritage Rekvirenten for Ansvar, naar Arrestens Ulovlighed er begrundet i en Fordringen vedkommende Mangel ved Forretningen, som ikke kunde være undgaaet af ham ved fornøden Agtpaagivenheds Anvendelse. Hvad denne Side af Forretningen angaar, er der neppe Grund til at gjøre Forskjel paa Arrest og Exekution. Bortset fra den nævnte Lempelse maa § 602 iøvrigt anses for stemmende med den gjældende Ret; navnlig har det altid været antaget, at det, naar Arresten bortfalder paa Grund af efterfølgende Omstændigheder, maa afhænge af de oprindelige, ved Arrestens Foretagelse foreliggende Forhold, om Ansvar er paadraget.

Ifølge § 604 kan den Arresterede, ligesom efter den gjældende Ret, gjøre sit Krav paa Erstatning gjældende som Modkrav under Arrestforfølgningssagen. Denne Adgang, der efter det nye System faar saameget større Betydning, som Modkrav kunne gjøres gjældende ad Exceptionsvejen, maa staa Rekvisitus aaben, uanset at den Fordring, for hvilken Arresten er gjort, hører til dem, imod hvilke Modfordringer iøvrigt ikke kunne fremsættes, jfr. § 384. I Overensstemmelse med Udkastets Hovedgrundsætning fastholdes det paa den anden Side i § 604, at saalænge Arresten opretholdes og Rekvirenten altsaa er under Forpligtelse til at forfølge den, maa Rekvisitus udelukkende være henvist til at søge sin Oprejsning i Forfølgningssagen. Først naar Arresten enten ved endelig Dom er kjendt ugyldig eller ved Fogdens Kjendelse ophævet — ved hvilket Udtryk der her selvfølgelig kun tænkes paa en egentlig Bortfalden af Arresten, ikke paa Arrestbaandets Ombytning med en Sikkerhedsstillelse —, kan Erstatningskravet gjøres gjældende ved selvstændigt Søgsmaal. Nægter Fogden at ophæve Arresten, skjønt Arrestforfølgningssag ikke er anlagt inden Udløbet af den fastsatte Frist eller senere er bortfalden, uden at Arrestens Ulovlighed er blevet afgjort ved Dom, kan Rekvirenten, der saaledes nødsages til at søge Arresten ophævet ved at indbringe Fogdens Kjendelse til overordnet Rets Prøvelse, ved samme Dom, der ophæver Arresten, erholde Erstatning tilkjendt (§ 605), en Bestemmelse, der vistnok vil findes naturlig.

Digitized by Google

I dette Tilfælde vil han altsaa under Eet kunne søge Rekvirenten og Fogden tilpligtede at udrede Erstatning. men da Betingelserne for disses Ansvar ere forskjellige, vil den Ene kunne blive frifunden, medens den Anden domfældes. Endnu fremhæves, at § 604 afhjælper den Mangel ved den gjældende Ret, at der ikke er nogen bestemt Frist, inden hvis Udløb Erstatning skal søges, en Omstændighed, der blandt Andet kan fremkalde Tvivl med Hensyn til Spørgsmaalet om, naar Rekvirentens Sikkerhedsstillelse kan løsgives.

Kapitel II.

Forbud.

Skjønt Christian den Femtes Lov ikke blot omhandler Arrest og Forbud i samme Kapitel, men derhos i 1—21—22 giver den almindelige Regel, at der med Forbud skal forholdes ligesom med Arrest i alle Maader, er det utvivlsomt, at der i flere Henseender er en væsentlig Forskjel mellem disse Retsmidler, og at Lovbogens Udtalelse maa forstaaes med den herved givne, nødvendige Begrænsning. Forskjellen mellem de nævnte to Retsmidler maa sættes deri, at Forbud i egentlig Forstand tilsigter Afværgelse af Handlinger, der — selv bortset fra Forbudet — stride imod Rekvirentens Ret, jfr. § 606, medens Arrest gaar ud paa at sikre en Fordringshaver imod Dispositioner af Skyldneren, der i og for sig ikke stride imod Kreditors Ret, men kunde blive ham til Hinder i, naar han i sin Tid skrider til Exekution, at finde Midler, der kunne tjene til hans Fyldestgjørelse. Har Retsmidlet den sidstnævnte Karakter, maa det komme ind under de særegne Regler for Arrest, selv om det kun fremtræder som rettet imod en enkelt bestemt Disposition over Tingen, og uanset at Sprogbrugen, der paa dette Omraade følger Retsmidlets ydre Fremtrædelsesmaade, ikke betegner det som Arrest men som Forbud. Et Forbud imod en Fordrings Udbetaling vil saaledes efter Omstændighederne kunne fremtræde enten som Arrest, jfr. § 615, naar det gaar ud paa at sikre Rekvirenten Fyldestgjørelse for hans Krav ved Rekvisiti Udelukkelse fra at disponere over en denne tilkommende Fordring (jfr. Octroi for Nationalbanken 4de Juli 1818 § 44, hvis Bestemmelse kun medfører, at Arresten maa iværksættes under Form af Forbud) eller som et egentligt Forbud, naar det sigter til at afværge retskrænkende Dispositioner over en Obligation, der er kommen i urette Hænder eller af anden Grund kan befrygtes at ville blive misbrugt, jfr. Frd. 18de Maj 1825 § 65 og Frd. 21de Juni 1844 § 3. Ligesom noget Lignende gjælder om de øvrige i § 615 ommeldte Forbud, saaledes vil det efter denne Afgrænsning af Arrest og Forbud være klart, at det i Pl. 15de Maj 1839 omhandlede Forbud imod Udstedelse af Rejsepas maatte betragtes som en Art personlig Arrest. Denne Anvendelse af Arrestinstitutet, som ifølge Forholdenes Udvikling har tabt saagodtsom al praktisk Betydning, er der ikke fundet Grund til at bibeholde i nærværende Udkast.

Endnu bemærkes, at Bestemmelserne i dette Kapitel alene angaa det ved Fogden nedlagte Forbud, men ikke have det Forbud for Øje, der iværksættes ved Thinglæsning af en Protest imod en vis Handlings Foretagelse, jfr. D. L. 6—15—8 og 14. Ligesom det vistnok maa betvivles, at D. L. 1—21—22 ved „Forbud, som gjøres til Tinge", sigter til Forbud af denne Art, jfr. dog Bangs og Larsens Processmaade § 246, saaledes er det i al Fald af den Omstændighed, at dets lovlige Foretagelse kræver forudgaaende Kald og Varsel, klart, at det ikke kan henregnes til de forebyggende Retsmidler.

I §§ 606—608 omhandles Betingelserne for Anvendelsen af Forbud. I saa Henseende kræves først og fremmest, at Rekvirenten har en Ret, i Kraft af hvilken han kan modsætte sig den Handling eller det Foretagende, hvorimod Forbudet rettes. Af de samme Grunde, hvorpaa den tilsvarende Bestemmelse med Hensyn til Arrest er bygget, er det imidlertid i § 607 fastsat, at Forbud kan gjøres, uanset at Rekvirenten ikke kan tilvejebringe Bevis eller endog blot Formodning for, at den Handling, imod hvilken For-

Digitized by Google

bud begjæres nedlagt, strider imod hans Ret. Kun hvor det efter de Fogden foreliggende Oplysninger er klart, at Forbudet er ulovligt, er dets Iværksættelse ubetinget udelukket; i modsat Fald kan det tilstedes imod en Sikkerhedsstillelse, hvis Art og Størrelse det ligesom ved Arrest er overladt til Fogden at bestemme ifølge frit Skjøn, jfr. § 609.

Medens disse Regler i alt Væsentligt ere stemmende med den gjældende Ret, kan det maaske betvivles, om det efter den herskende Praxis ansees for en nødvendig Betingelse for Anvendelse af Forbud, at den, mod hvem Forbudet rettes, ved sit Forhold har givet Anledning til at antage, at han vil foretage den Handling, som agtes forbudt, jfr. § 608. En saadan Begrænsning af Adgangen til Forbud maa dog vistnok betragtes som en Konsekvents af den almindelige Grundsætning om, til hvilke Forudsætninger Forpligtelsen til at taale Søgsmaal til Anerkjendelse af en Andens Ret bør knyttes, jfr. Nellemann Civilprocessens almindelige Del § 39. Naar det fastholdes, at det for at kunne sagsøge en Person ikke er nok, at man har en Rettighed i Forhold til ham, men at Adgangen til at anlægge Sag først staar aaben, naar Sagsøgeren har Noget at beklage sig over i Modpartens Forhold, fordi denne enten nægter ham Noget, som han formener sig befojet til at faae iværksat, eller foretager Noget, han tror sig berettiget til at fordre undladt, kan det ikke konsekvent tilstedes at anvende Forbud, blot fordi man har en Ret i Forhold til den, imod hvem Forbudet rettes. Den almindelige Mulighed, at en Anden senere vil foretage Noget, som er i Strid med Rekvirentens Ret, kan ikke komme i Betragtning, men Forbud maa ligesaavel som Søgsmaal have en faktisk Grund i Modpartens Adfærd. Vel kunne de Betingelser, der kræves for Sagsanlæg, ikke ligefrem overføres paa Forbud. Ifølge dette Retsmiddels præventive Karakter maa Grænserne for dets Anvendelighed drages noget videre end for det almindelige Sagsanlæg. Forbudet er netop rettet imod en fremtidig retskrænkende Virksomhed, og hvor Modpartens Forhold giver Grund til at befrygte en saadan, maa det derfor kunne anvendes, hvad enten Grunden ligger i en allerede udvist retstridig Virksomhed eller i forberedende Skridt eller i en Erklæring af Vedkommende. Men medens dette er en naturlig Lempelse af den almindelige Grundsætning i dens Anvendelse paa et forebyggende Retsmiddel, vilde der i Virkeligheden foreligge en Opgivelse af Princippet, hvis den blotte Tilværelse af en Ret kunde begrunde et Forbud imod eventuelle retskrænkende Handlinger fra Andres Side, og det saaledes stod i den Berettigedes Magt ved at indlede Sagen med Forbud at tvinge Modparten til at indlade sig paa et Søgsmaal, hvortil dennes Forhold ikke har givet nogensomhelst Anledning. I § 608 fastsættes det derfor, at Forbudsrekvirenten i Reglen har at oplyse, at den, imod hvem Forbudet rettes, ved Gjerning eller Ord har givet Anledning til at antage, at han vil foretage de Handlinger, som skulle forbydes, og at Forbudets Iværksættelse, hvis fornøden Oplysning i saa Henseende ikke forelægges Fogden, kan betinges af Sikkerhedsstillelse. Allerede af denne Regel følger med nødvendig Konsekvents, at Forbud kun kan rettes mod bestemte Personer, jfr. § 606.

Medens der under de ovenfor angivne almindelige Betingelser kan nedlægges Forbud imod alle private Handlinger, staar endnu det Spørgsmaal tilbage, om og hvorvidt der kan tilstedes Adgang til ved Forbud at afværge Embedshandlinger. At Forbud er udelukket, naar Paastanden om Embedshandlingens Retsstridighed er støttet paa en Grund, der er unddragen Domstolenes Paakjendelse, er en Selvfølge. Men selv om den Private har Adgang til efter Embedshandlingens Foretagelse at søge Domstolenes Afgjørelse af, om den har krænket hans Ret, synes det dog at følge af Undersaatternes Forhold til den offentlige Magt, at Forbud i Almindelighed maa være udelukket overfor saadanne offentlige Forretninger, hvis Iværksættelse, uden Hensyn til derom fra Privates Side fremsat Begjæring, paabydes af en offentlig Interesse. Har Embedshandlingen derimod helt sit Grundlag i en privat Rekvisition, maa den Private ved Forbud kunne hindres i at lade den udføre, jfr. § 606 sidste Stykke. Ifølge nogle Lovkyndiges Mening, jfr. Schweigaards norske

Digitized by Google

Proces § 230, skulde denne Regel dog taale en Indskrænkning, naar den Handling, der søges afværget, selv er af judiciel Beskaffenhed. Da der nemlig ved Loven er anvist den Part, som vil forhindre en saadan Handlings Iværksættelse, den Vej at gjøre sine Modgrunde gjældende som Indsigelser mod Forretningens Foretagelse, skulde han ikke istedetfor denne Fremgangsmaade kunne gribe til et Middel, der vilde unddrage den Rettens Betjent, som udfører Forretningen, Spørgsmaalets Paakjendelse. Fra dette Synspunkt gjøres det gjældende, at Forbud navnlig ikke kan anvendes imod en Exekution eller Tvangsauktion. Forsaavidt herefter ogsaa en udenfor Forretningen staaende Trediemand henvises til overfor de nævnte Forfølgninger at gjøre sin Ret gjældende ved Indsigelser for Fogden, maa imidlertid bemærkes, at det jævnlig vil være ham umuligt at hævde sin Ret ad denne Vej. Selv om han faar Lejlighed til at fremsætte sine Indsigelser under Forretningen, vil han staa magteslos overfor Domhaveren, medmindre han kan fremskaffe Bevis for Indsigelsens Rigtighed, en Forudsætning, der ifølge Fogedretsprocedurens summariske Karakter og Udelukkelsen af egentlig Bevisførelse sjælden vil foreligge. Og faar Trediemand Fogdens Kjendelse imod sig, kan dennes Fuldbyrdelse ikke hindres ved Retsmidlers Anvendelse, jfr. § 485 sidste Stykke, ligesaalidt som han ved Paaanke af den fuldbyrdede Exekution kan bevirke en Udsættelse af Tvangsauktionen, jfr. § 500 2det Stykke, som kun tillægger Paaanke af en af de oprindelige Parter en saadan Virkning. Der synes saaledes at være Grund til at holde Trediemand Adgangen aaben til efter Omstændighederne gjennem Forbud at kunne standse saadanne Forfølgninger, og i Udkastet ere som Følge heraf judicielle Forretninger inddragne under samme Regel som andre Embedshandlinger. At det herefter staar i Trediemands Magt gjennem et Forbud, hvis Berettigelse endnu ikke er godtgjort, at standse en Retsforfølgning, hvis Fremgang han ikke vilde have kunnet hindre ved en ubevist Indsigelse for Fogden, indeholder selvfølgelig ikke nogen Modsigelse. Thi da Forbudets Iværksættelse under den nævnte Forudsætning er betinget af Sikkerhedsstillelse fra Forbudsrekvirentens Side, vil Forfølgningshaveren derigjennem kunne finde sin Skadesløsholdelse for det ham ved Forfølgningens Standsning paaførte Tab, hvis Forbudet senere befindes ulovligt.

I § 610 fastsættes i Overensstemmelse med hvad der vistnok i Praxis ansees for gjældende Ret, at den, imod hvem Forbudet rettes, ikke kan afværge det eller faae det ophævet ved Sikkerhedsstillelse. Det sees ogsaa let, at der her ikke vilde kunne være Tale om en Sikkerhedsstillelse fra Rekvisiti Side i den Betydning, hvori den forekommer ved Arrest, men at Rekvisiti Sikkerhedsstillelse her maatte have det Øjemed, at han derigjennem kunde opretholde sin Frihed til at foretage den omspurgte Handling, som om der ikke var nedlagt Forbud. Selv om den Handling, imod hvilken Forbudet er rettet, ikke er af en saadan Karakter, at dens Foretagelse vilde medføre uoprettelige Følger for Rekvirenten, vilde imidlertid en Adgang for Rekvisitus til at tilbyde Sikkerhed med den nævnte Virkning neppe være stemmende med den for Forbudsinstitutionen til Grund liggende Tanke, som vistnok er den, at Rekvirenten, imod at stille fornøden Sikkerhed for sit eventuelle Ansvar, skal kunne forhindre selve det forbudne Foretagende og ikke være pligtig at finde sig i, at den imod hans Ret stridende Handling ustraffet foretages, blot fordi der sikres ham Erstatning for Retskrænkelsen.

I §§ 611—612 fastsættes Retsvirkningerne af Forbud i alt Væsentligt i Overensstemmelse med den gjældende Ret. I Lighed med Frd. 6te April 1842 § 9 bestemmes der saaledes det samme Ansvar for Overtrædelse af Forbud som for Overtrædelse af Domme, hvorved det er paalagt Domfældte at undlade Noget, jfr. § 456. Fremdeles stemmer det med den bestaaende Ret, at offentlige Myndigheder, hvis Medvirkning maatte udkræves til Foretagelsen af den forbudne Handling, ere pligtige til ikke at laane deres Bistand til saadant Foretagende, saalænge det ved Fogden nedlagte Forbud ikke

Digitized by Google

paa lovlig Maade er ophævet. Endelig hævder § 612 i Overensstemmelse med den gjældende Rets Grundsætninger, at den, der, vidende om et Forbud, yder Bistand til de forbudne Foretagenders Udførelse eller deltager i Overtrædelse af Forbudet, bliver erstatningspligtig overfor Forbudsrekvirenten.

Ved §§ 613—614 ere de i §§ 585—589 og § 593 om Arrestforretningers Foretagelse samt de i §§ 594—604 om Retsmidlerne imod Arrest m. v. givne Regler overførte paa Forbud under Forbehold af de Lempelser, som følge af Forholdets Beskaffenhed. Med Hensyn til Overførelsen af den i § 595 givne Bestemmelse paa Forbud bemærkes særligt, at det vel jævnlig vil være Tilfældet, at den Ret, i Medfør af hvilken Forbudet er nedlagt, staar uberørt af, at Rekvisiti Bo overgaar til Konkursbehandling, og at som Følge heraf saavel Forbudet som Rekvirentens Forpligtelse til at forfølge samme maa opretholdes. Forbud kan imidlertid ogsaa tænkes nedlagt i Henhold til en Ret, der ifølge sin Beskaffenhed kan tilsidesættes ved Konkursboets Dispositioner over Rekvisiti Ejendele, og den Omstændighed, at der er iværksat Forbud til Beskyttelse af en saadan Ret, vil da selvfølgelig ikke kunne forbinde Boet. I saadanne Tilfælde indtræder altsaa den samme Grund til at fritage Forbudsrekvirenten for at forfølge Forbudet, som med Hensyn til Arrest har ført til den ubetingede Fritagelse i § 595.

Hvad angaar § 615, henvises der til, hvad ovenfor er anført om denne Paragraf.

Niende Afsnit.

Om Skifte af Dødsbo og Fællesbo m. v. samt om Konkurs.

Hvad angaar nærværende Afsnits Indhold, maa det erindres, at de Dele af det i Kommissionen udarbejdede Forslag til den borgerlige Retspleies Omordning, som omfattede Konkurs og Dødsboskifte m. v., i sin Tid bleve udskilte fra det øvrige System til særskilt legislativ Behandling og derefter i alt Væsentligt optagne i Konkursloven af 25de Marts 1872 og Lov om Skifte af Dødsbo og Fællesbo m. v. af 30te November 1874. Af Hensyn til den saaledes foretagne Udskillelse har Kommissionen troet ikke at burde gjenoptage den Del af Retsplejen, som er Gjenstand for de nævnte Love, i sin Helhed til fornyet Overvejelse og Behandling. Det er umuligt ganske at forbigaa Konkurs og Skifte i det foreliggende Udkast med Tavshed, idet der, forsaavidt almindelige Retstrætter frembyde sig til Afgjørelse under disse Forretninger, nødvendigvis udkræves nogle nye Bestemmelser for at passe Konkurs- og Skiftelovens Regler ind i det Rettergangssystem, som ved Udkastet er bragt i Forslag. Selvfølgelig kan den gamle Procesform ikke bevares ved Behandlingen af saadanne Retstrætter, men de maa bringes ind under den nye Rettergangsmaade. Men medens der for saa vidt fra Kommissionens Side er stillet Forslag om de fornødne Forandringer i Konkurs- og Skifteloven, har man derimod ment, at iøvrigt en Revision af disse af Kommissionens Forhandlinger fremgaaede Love — selv om Tiden hertil allerede kunde anses for kommen — i al Fald maatte betragtes som liggende udenfor denne Kommissions Opgave. I nærværende Afsnit har man derfor nærmest kun tilsigtet at give de faa Bestemmelser, som udkræves for at knytte den bestaaende Ordning af Konkurs og Dødsboskifte til det nye System, medens der forøvrigt er henvist til den gjældende Ret.

Endnu bemærkes, at man, uagtet de nye Bestemmelser ifølge Sagens Natur paa mange Punkter maa blive de samme for Konkurs og for Skifte af Dødsbo og Fællesbo m. v., dog for Overskuelighedens Skyld har fundet det retteste at lade dem fremtræde i to Underafdelinger, hvoraf den første omhandler Skifte af Dødsbo m. v., medens den anden indeholder de Forandringer, man har foreslaaet i de bestaaende Regler om Konkurs.

I.

Om Skifte af Dødsbo og Fællesbo m. v.

De Forandringer i Skiftelovens Regler, hvorpaa Bestemmelserne i denne Underafdeling

Digitized by Google

gaa ud, vedrøre dels Forauktioneringen af Boets Ejendele dels Afgjørelsen af de paa Skiftet opstaaende Tvistigheder, hvortil endnu maa føjes Ordningen af Retsmidlerne imod de i de underordnede Instantser trufne Afgjørelser af disse Tvistigheder samt iøvrigt imod Skifterettens Behandling af Boet.

Hvad angaar Forauktioneringen af Boets Ejendele, indeholdes Reglerne herom i § 617. Herefter bliver Forauktioneringen, naar Arv og Gjæld ikke er vedgaaet i Boet og Salgsgjenstanden er pantsat, at foretage efter de samme Regler, som i saa Henseende gjælde for Konkursboer (jfr. § 633, hvorom nærmere i det Følgende), en Forskrift, der er en simpel Konsekvents af den Grundsætning, at de nævnte Boer skulle underkastes en Konkursbehandling. Naar der udenfor dette Tilfælde fra et under offentlig Skiftebehandling staaende Bo skal afhændes Noget ved offentlig Auktion, har Skifteretten, som selv afholder Auktionen, herved at iagttage de Regler, der gjælde, naar Embedsmænd paa Embedsvegne have at bortsælge Statens eller Privates Gods ved offentlig Auktion (§ 617 sidste Punktum). Med denne Bestemmelse maa sammenholdes den ovenfor Side 210 ff. givne Udvikling, hvoraf det vil sees, at Kommissionen er gaaet ud fra den Anskuelse, at der ved den fremtidige Ordning af de Auktioner, som ikke kunne anses for egentlige Tvangsauktioner, bør som en egen Klasse (de saakaldte nødvendige Auktioner) udsondres alle de Tilfælde, hvor Lovgivningen paabyder Bortsalg ved Auktion i samtlige Vedkommendes Interesse. Som det derhos samme Sted blev fremhævet, er der ved disse Auktioner, hvis Afholdelse er forudsat at skulle foregaa under Iagttagelse af en vis, til de Interesserendes Betryggelse sigtende Fremgangsmaade og navnlig at maatte henlægges til offentlige, under embedsmæssigt Ansvar handlende Funktionærer, netop først og fremmest tænkt paa de Tilfælde, i hvilke et solvent, under offentlig Skiftebehandling staaende Bos Ejendele bortsælges ved Auktion.

I §§ 618—631 gives Bestemmelserne om de Former, hvorunder de paa Skiftet opstaaende Tvistigheder blive at afgjøre, samt om Retsmidlerne. Hovedforandringen paa dette Omraade ligger i de nye Regler, Udkastet indeholder med Hensyn til Udstrækningen af Skifterettens dømmende Myndighed. Som bekjendt har Skifteretten efter den bestaaende Lovgivning ikke blot Afgjørelsen af det Spørgsmaal, om Boet skal tages under offentlig Skiftebehandling eller strax overlades til privat Arvedeling eller i al Fald paa et senere Tidspunkt udleveres til Arvingerne, saavelsom af alle Spørgsmaal om Boets Bestyrelse, Realisationen af dets Ejendele og hvilke Foranstaltninger der i det Hele skulle træffes til dets Opgjørelse; men det tilkommer endvidere Skifteretten at afgjøre Rigtigheden af enhver Fordring eller Paastand, der fremkommer fra Arvinger, Legatarer eller Kreditorer, hvad enten den gaar ud paa at anerkjendes som ligefrem Lodtager i Boet eller paa at erholde Noget udbetalt eller udleveret af dette eller paa i Forhold til andre Fordringer at erkjendes for fortrinsberettiget. Skifterettens Afgjørelse af det Spørgsmaal, om og hvorvidt en saadan Fordring eller Paastand ved Boets Behandling bør tages til Følge, kan ske enten under Skiftebehandlingen ved en særlig Skiftedecision eller først ved den endelige Repartition. Efter Udkastet er det derimod Reglen (§ 618), at naar en paa offentligt Skifte anmeldt Fordring eller et der fremsat Krav med Hensyn til de under Skiftebehandling værende Midler (ved hvilket sidste Udtryk nærmest sigtes til Vindikationspaastande samt de af Arvinger eller Legatarer rejste Krav) modsiges af Nogen iblandt Boets Vedkommende, tilfalder det ikke Skifteretten at afgjøre Fordringens eller Paastandens Rigtighed eller Fortrinsret i Forhold til andre Fordringer, men Sagen bliver at henvise til Procedure og Paakjendelse ved den almindelige Ret (Underret eller Landsret). Denne Ordning er en naturlig Følge af, at Udkastet har gjennemført Umiddelbarhedsprincipet med Hensyn til de omhandlede Retstvistigheder. Da det nemlig efter Umiddelbarhedsprincipet maa være Hovedreglen, at Bevisspørgsmaalet i en Retssag ikke kan gjøres til Gjenstand for Paaanke, maa Paadømmelsen af en Retstvistighed i Almindelighed, affet fra Bagatelsager, ske ved en kollegialt besat Ret. Forsaavidt Sagen ifølge §

Digitized by Google

620 skal henvises til en Landsret, behøves der altsaa ingen videre Forklaring af, at dens Afgjørelse unddrages Skifteretten. Derimod kunde der spørges, hvorfor Udkastet ikke i de Tilfælde, i hvilke en Sag ifølge § 620 skal afgjøres ved Underretten, har valgt at bevare den nugjældende Ordning, at Skifteretten paakjender Sagen. Foruden at det vilde tage sig besynderligt ud, at Sagens Værdi skulde medføre en saadan Forskjel i Behandlingen, maa i saa Henseende erindres, at Umiddelbarhedsprincipet medfører, at en Retssag i Reglen maa paadommes af den samme Ret, for hvilken Bevisførelsen sker. Hvis de omhandlede Retstvistigheder ogsaa for Fremtiden skulde paakjendes af Skifteretten, maatte altsaa ogsaa den hele Bevisførelse ved Vidner, Syn og Skjøn og Parternes personlige Afhøring foregaa for denne Ret. Dette vilde være noget fuldstændig Nyt, idet det efter den gjældende Ret er Reglen, at Bevismidlerne ikke kunne tilvejebringes ved Skifteretten, men maa erhverves ved de almindelige Domstole, saaledes at kun Udskrift af det der Passerede fremlægges for Skifteretten. Der vilde derhos neppe i praktisk Henseende vindes Noget ved at henlægge de omhandlede Retssager til Skifteretten, thi deres Behandling og Paakjendelse maatte ved denne Ret foregaa i alt Væsentligt efter de samme Regler som ved Underretten, og navnlig maa det fremhæves, at Sagen vil kunne endes ligesaa hurtigt ved Underretten. Det maa endelig erindres, at de omhandlede Tvistigheder ganske have Karakteren af egentlige Processer, idet de ligefrem dreje sig om Tilværelsen og Udstrækningen af Rettigheder, der henhøre til Personernes Formue; om de fleste af de omhandlede Tvistigheder, nemlig dem, der angaa Tilværelsen og Indholdet af Kreditorernes Rettigheder, gjælder det endog, at det er en ren Tilfældighed, at de ere opstaaede paa et offentligt Skifte, og denne Omstændighed giver ikke Retstvisten nogensomhelst anden Karakter, end hvis den var opstaaet i Skyldnerens levende Live og blevet gjort til Gjenstand for en sædvanlig Domssag eller den havde frembudt sig til Afgjørelse efter hans Død under et privat Skifte. Det er derfor, ogsaa fra denne Side betragtet, naturligt, at Sagens Procedure og Paakjendelse henlægges til de almindelige Domstole. Medens Skifterettens Kompetence saaledes paa dette Omraade er blevet betydelig begrænset, har den efter Udkastet ligesom efter den gjældende Ret at paakjende alle Spørgsmaal angaaende Boets Overtagelse, Bestyrelse, Udlevering og Opgjørelse, hvorved nærmest sigtes til Udregningen af, hvad der efter Boets Status tilkommer enhver Vedkommende. At disse Spørgsmaal paakjendes af Skifteretten og ikke henvises til almindelig Rettergang, er en naturlig Følge af den Opfattelse, at Skifteretten er en judiciel Myndighed, og analogt med, hvad der gjælder om Fogden, og medfører derhos ogsaa reelle Fordele, navnlig i Henseende til Hurtighed, som man ikke bør give Slip paa. Ligesom det i principiel Henseende er følgerigtigt, at Skifteretten under overordnet Rets Censur afgjør, hvorledes den vil gaa frem i Henseende til den formelle Behandling af Boet, saaledes vilde det ogsaa være forbundet med betydelige Ulemper, om Enhver, som havde en afvigende Mening i et Boets Bestyrelse eller Opgjørelse vedrørende Spørgsmaal, skulde kunne standse Boets Behandling eller dog Udførelsen af den omhandlede Foranstaltning ved at bringe Sagen ind for den almindelige Ret til Paakjendelse efter en stedfunden fuldstændig Procedure og Bevisførelse. Det er baade rigtigere og hensigtsmæssigere, at det, saaledes som nu, overlades Skifteretten efter en summarisk Forhandling imellem Parterne at tage foreløbig Bestemmelse om, hvorledes der i den omhandlede Henseende vil være at forholde, saaledes at Boets Behandling derefter skrider frem paa Grundlag af den af Skifteretten trufne Afgjørelse, idet det overlades dem, der finde sig misfornøjede med denne, at indbringe den for Landsretten, hvor da, saavidt det behøves, en fuldstændig Procedure og Bevisførelse vil kunne ske (jfr. §§ 624—625 og 629—630).

Naar den Ordning, hvis Hovedtræk ovenfor ere fremstillede, sammenholdes med Skiftelovens Regler om Anmeldelsen og Prøvelsen af Fordringer paa Boet (jfr. Skiftelovens §§ 37 og 38), vil det være indlysende, at der efter Lovforslaget ikke vil kunne blive Spørgsmaal om, at Skifteretten saaledes

Digitized by Google

som hidtil skulde komme til at paakjende Tvistigheder mellem Boet eller enkelte Arvinger eller Legatarer paa den ene Side og Kreditorer paa den anden Side. Thi, hvad enten der er udstedt Proklama eller ikke, maa enhver Kreditor, saafremt han overhovedet vil have Betaling af Boet, nødvendigvis anmelde sin Fordring for Skifteretten, og, hvis Indsigelser fremkomme, maa alle Spørgsmaal om Rigtigheden af de anmeldte Fordringer efter § 619 afgjøres ved almindelig Rettergang. Ligeledes maa alle Vindikationspaastande, mod hvilke der paa Skiftet fremkommer Indsigelse, henvises til almindelig Rettergang. En anden Sag er, at Vindikanter, da de ikke rammes af det præklusive Proklama, kunne holde sig helt borte fra Skiftet og senere søge Tingen udleveret af den eller dem, til hvem den paa Skifte er bleven udlagt. Arvinger og Legatarer ere derimod ikke paa samme Maade som Kreditorerne nødsagede til inden et vist Tidspunkt under Boets Behandling at anmelde for Skifteretten, hvad de fordre sig udlagt af Boet. Vel staar det enhver Arving eller Legatar frit for under Skiftet at fremkomme med bestemt Paastand om, hvad han gjør Krav paa, og i Mangel af Enighed vil Spørgsmaalet da blive afgjort under en almindelig Retssag. Men der er ligesaa lidt efter Udkastets Bestemmelser som efter den hidtil gjældende Ret Noget til Hinder for, at en Arving eller Legatar kan indtage en afventende Stilling og henskyde Spørgsmaalet om Tilværelsen og Omfanget af sin Ret til Afgjørelse ved den endelige Repartition. Hvis enten han selv eller nogen anden derefter er misfornøjet med den ham ved Repartitionen tillagte Stilling, maa Vedkommende forholde sig efter Reglerne i Skiftelovens § 50 2det Stykke. Iøvrigt sees det let, at Skifteretten ogsaa ad en anden Vej og fra et andet Synspunkt nødvendigvis til en vis Grad vil komme ind paa en Bedømmelse af Spørgsmaal om Arveberettigelsen. Det er nemlig Arvingernes Forhold, hvorefter det bestemmes, om offentlig Skiftebehandling overhovedet skal finde Sted, og naar de ere enige, er deres Mening afgjørende med Hensyn til Boets Behandling. Idet Skifteretten nu først skal afgjøre, om offentlig Skiftebehandling skal finde Sted, og senere skal tage Beslutning angaaende Boets Administration og Realisationen af dets Ejendele, maa den nødvendigvis forud have besvaret sig det Spørgsmaal, hvem der er Arvinger. Forsaavidt Skifteretten i Kraft af denne sin Kompetence maa afgjøre Spørgsmaalet om en Persons Arveret, kunde det muligvis ved første Øjekast synes synderligt, at dette Spørgsmaal bagefter, hvis der opstaar en egentlig Arveretstrætte i Boet, skal henvises til Procedure og Paakjendelse ved almindelig Rettergang i første Instants. Denne Vanskelighed er dog kun tilsyneladende. Det maa nemlig fastholdes, at hvad Skifteretten har at afgjøre kun er, om den vil tage Boet under Behandling, og hvem den vil antage som stemmeberettigede ved Behandlingen. Herpaa alene gaa de omhandlede Afgjørelser ud. At Skifteretten herved maa gaa ud fra visse Forudsætninger om, hvem der er de virkelige Lodtagere i Boet, er ikke Andet end hvad der i mangfoldige andre Tilfælde møder ved retslige Afgjørelser; det Resultat, som antages med Hensyn til det Retsforhold, som foreligger til Paakjendelse, maa ofte bygges paa Forudsætninger med Hensyn til andre Retsforhold, uden at det, der saaledes udtales om disse, derfor kan siges at være „kjendt for Ret" (res judicata) jfr. Nellemanns Procesmaade S. 805. Det maa altsaa fastholdes, at Skifteretten ved sine Beslutninger om Boets Overtagelse og Administration ikke afgjør selve Hovedspørgsmaalet om Nogens Arveret, og der er derfor intet Unaturligt i, at dette Spørgsmaal senere forelægges for en Domstol. At Domstolen muligvis vil komme til et helt andet Resultat end det af Skifteretten forudsætningsvis antagne, vil ikke kunne findes stødende, og det saameget mindre som Skifteretten ved de omhandlede Afgjørelser ikke fordrer noget egentligt Bevis, men gaar efter Sandsynligheder, jfr. saaledes Skiftelovens § 71. Overhovedet er det, at der under et Skifte kan komme til at foreligge tvende i modsat Retning gaaende Besvarelser af Spørgsmaalet om en Persons Arveret, Noget, der efter den gjældende Ret kan forekomme i ligesaa stor Udstrækning som efter Udkastet; efter den

Digitized by Google

bestaaende Ret ville begge Afgjørelser endog kunne udgaa fra een og samme Skifteforvalter. Der er nemlig Intet til Hinder for, at en Skifteforvalter forelobig antager en Person som stemmeberettiget ved Boets Behandling og dog senere ved Decision eller ved Repartitionen fraskjender ham al Ret som Arving eller Kreditor (jfr. Skiftelovens § 19). Paa lignende Maade vil Forholdet kunne stille sig ved Behandlingen af et Konkursbo (jfr. Konkurslovens § 61).

Efter disse almindelige Bemærkninger skal endnu med Hensyn til de enkelte Paragrafer fremhæves Følgende:

Naar en paa offentlig Skifte anmeldt Fordring eller et der fremsat Krav med Hensyn til de under Skiftebehandling værende Midler modsiges af Nogen af Boets Vedkommende og det ikke lykkes at tilvejebringe Forlig, afgjør Skifteretten, om paagjældende Paastand skal bestrides af Boet, hvilket Sidste ogsaa kan besluttes af Skifteretten, naar denne paa Embedsvegne finder at burde modsætte sig Paastanden, eller om Boet ikke skal optræde som Part, men overlade Vedkommende selv at udføre Tvisten. Det Afgjørende bør herved være, om den fremsatte Fordring eller Paastand er rettet mod Boet som saadant og altsaa, hvis den tages tilfølge, vil falde selve Boet til Last. Hvis dette er Tilfældet, bør den i Regelen bestrides af Boet, dersom der er Rimelighed for, at dette kan vinde Sagen, og denne i det Hele er af en saadan Beskaffenhed, at en fornuftig Mand under de foreliggende Omstændigheder vilde lade det komme til Proces. Det bør da ikke komme i Betragtning, om nogle af de i Boet Interesserede finde for godt at afgive et ligefremt Samtykke til, at Fordringen, forsaavidt den kan falde dem til Last, maa anses for gyldig. Ved en saadan vilkaarlig Indrømmelse bør de ikke kunne tvinge de øvrige Interesserede til paa egen Regning at føre Proces. Er Paastanden derimod ikke rettet mod Boet, men imod en eller flere enkelte Interesserede f. Ex. naar en Legatar paastaar Udbetaling af et en enkelt Arving paalagt Legat, bør denne Arving, hvis han vil bestride Paastanden, selv udføre Tvisten. Ligesaalidt kan der være Tale om at procedere for Boets Regning, naar der, efterat Skifteretten i Henhold til Intestatarvingernes Begjæring har overtaget Boet, senere fremkommer et Testament, som aldeles udelukker Intestatarvingerne, og der derefter opstaar Tvist mellem disse og de testamentariske Arvinger om Testamentets Gyldighed. Her maa begge Parter forelobig procedere for egen Regning.

Naar en Paastand eller Fordring er at anse som modsagt fra Boets Side, har Skifteretten snareste muligt herom at underrette den, der har fremsat Paastanden eller anmeldt Fordringen, samt tilkjendegive ham, at han maa forfølge sit Krav ved sædvanlig Rettergang mod Boet. Hvis han da ikke inden 4 Uger foretager de fornødne Skridt i saa Henseende (Indkaldelse til Forligskommissionen eller Meddelelse af Klageskrift), bliver Boet at opgjøre, som om Paastanden ikke var bleven fremsat, eller Fordringen ikke var bleven anmeldt (§ 619 første Stykke). Hvis den Paagjældende er en Kreditor, og der har været udstedt Proklama, medfører denne Regel altsaa, at han har tabt sin Ret. I andre Tilfælde (altsaa naar Talen er om Arvinger, Legatarer og Vindikanter samt endelig i Tilfælde af, at intet Proklama er udstedt, Kreditorer), miste de Paagjældende derimod ikke endeligt deres Ret; der tages kun intet Hensyn til dem ved Boets Opgjørelse, men det staar dem frit for efter Skiftets Slutning at gjøre deres Ret gjældende mod Arvingerne eller mod dem, der have oppebaaret det, hvorpaa de mene at have Krav. Da de Paagjældende nemlig i disse Tilfælde havde havt det i deres Magt slet ikke at melde sig i Boet og dog at bevare deres Ret ubeskaaret, synes der ingen Anledning at være til at tillægge deres ganske frivillige Anmeldelse den Virkning, at de skulle være pligtige under deres Rettigheders Fortabelse at forfølge den videre. Overlades det derimod til den, som modsiger Fordringen eller Paastanden, selv at udføre Tvisten, har Skifteretten at tilkjendegive ham, at han inden 4 Uger har at foretage de fornødne Skridt til Anlæg af Retssag imod den, som har anmeldt Fordringen eller nedlagt Paastanden; i modsat Fald tages der ved

Digitized by Google

Boets Opgjørelse intet Hensyn til hans Indsigelse (§ 619). Om Følgen heraf bliver, at han har tabt al Ret, eller om han senere kan gjøre noget Krav gjældende mod den, der har faaet sin Fordring eller Paastand opfyldt ved Boets Opgjørelse, maa bero paa Omstændighederne.

I § 619 sidste Stykke fastsættes, at saafremt Parter, mellem hvilke en Tvist paa Skiftet er opstaaet, ville overlade Spørgsmaalets Afgjørelse til Skifteretten, er denne, naar ingen Bevisførelse ved Vidner, Syn eller Parternes egen Forklaring behøves, pligtig at affige en Kjendelse, ved hvilken da Spørgsmaalet er afgjort paa samme Maade som ved Voldgift. Hensigten med denne Regel er at muliggjøre en hurtigere og billigere Tilendebringelse af Retstrætter, som opstaa paa Skiftet, end der kan opnaaes ad den almindelige Retsforfølgnings Vej. Netop af denne Grund er det anset for retteſt at tillægge Skifterettens Afgjørelse samme Betydning som en Voldgiftskjendelse, hvoraf følger, at der ikke ad Rettens Vej kan opnaaes nogen Forandring af Kjendelsens Indhold. Da det, som allerede anført, er en Forudsætning for Anvendelsen af den nævnte Afgjørelsesmaade, at begge Parter ere enige om at gaa denne Vej, skjønnes der ikke at kunne være nogensomhelst Betænkelighed ved Udkastets Regel, der i Virkeligheden kun forsaa vidt indeholder noget Nyt, som den gjør det til Pligt for Skifteretten at overtage Voldgiftshvervet.

Ifølge § 620 anlægges de i § 619 omhandlede Retssager paa det Sted, hvor Boet behandles, enten for Underretten eller for den Landsret, under hvilken vedkommende Skifteret staar, hvis Sagen ifølge dens Gjenstand henhører under Landsret. Forsaavidt Sagen herefter gaar til Underretten, vil Dommeren ganske vist i Reglen være den samme Mand, der som Skifteforvalter behandler vedkommende Bo; men ifølge den almindelige Regel i § 33 sidste Stykke vil denne Omstændighed i og for sig ikke gjøre Dommeren inhabil. I § 620 sidste Stykke er der opstillet en Undtagelse fra Paragrafens Hovedregel, idet man har ment, at det, hvor en Fordring bestrides af Boet, altid burde staa dettes Modpart aabent at anlægge Sagen ved Underretten uden Hensyn til dens Gjenstand, hvis han maatte ønske Saadant. Denne Ordning hænger sammen med Bestemmelsen i § 8 om, at Parterne, naar de ere enige, retsgyldigen kunne lade enhver Sag behandle ved Underretterne, selv om den efter de almindelige Regler ikke henhører under disse. Det Særegne ved Reglen i § 620 bliver herefter kun, at der ikke behøves noget Samtykke fra Boets Side, hvilket vistnok vil findes naturligt. Derimod er der formentlig ikke Grund til at tillægge Boet en tilsvarende Ret. Boet er i disse Sager, som iøvrigt behandles efter de almindelige Regler (§ 622), selv at anse som Modpart, hvorfor Klageskriftet lyder paa det og forkyndes for Skifteretten paa dets Vegne; Skifteretten har at sørge for, at Boet under Retssagen repræsenteres paa behørig Maade (§ 621).

Imod de Domme, der affiges i Retstvistigheder, som opstaa under offentligt Skifte, kunne de almindelige Retsmidler anvendes (§ 623). Skifteretten afgjør, hvorledes der, medens Paaanken staar paa, bliver at forholde med Boets Behandling, for at den Paaankendes Ret ikke skal foregribes; dog skal han, dersom der er hengaaet en Frist af 4 Uger fra Dommens Affigelse, uden at Paaanke er iværksat, fortsætte Skiftets Behandling paa Grundlag af Dommen. Det er altsaa ogsaa her Udkastets Hovedregel, at Dommen ikke kan lægges til Grund for Skiftets videre Behandling, førend den ved den almindelige Paaankefrists Udløb er blevet endelig. Imidlertid vilde det medføre Ulemper og lede til en aldeles urimelig Forhaling, om hele Boets Behandling og Opgjørelse skulde standse, indtil en saadan Paaankefrist var udløbet; det maa være tilstrækkeligt, at Boets Behandling, saalænge Paaankefristen ikke er udløbet, kun fremmes paa en saadan Maade, at Vedkommendes Ret ikke foregribes. Dersom Dommen skulde blive forandret eller annulleret ved Retsmidlers Anvendelse efter Udløbet af den almindelige Frist, har Skifteretten at tage behørigt Hensyn hertil ved Boets videre Behandling, og i fornødent Fald ved Omgjørelse af det Foretagne, hvis Skiftet ikke endnu er sluttet, hvorimod enhver Forandring efter denne

Digitized by Google

Tid maa søges iværksat ved Paaanke af Repartitionen.

Hvad angaar Retsmidlers Anvendelse imod de Afgjørelser, som det er Skifteretten forbeholdt at træffe, gaar Lovforslaget ud fra, at Kjendelser eller Beslutninger, som forefalde under Boets Behandling, udenfor de i § 626 angivne Tilfælde, i hvilke Retsmidlers Anvendelse er ganske udelukket, strax særskilt bør kunne indbringes til højere Rets Prøvelse Dog bliver Boets Behandling, uagtet saadan Anke iværksættes, ikke at standse; men Skifteretten har kun at drage Omsorg for, at den Ankendes Ret ikke derved foregribes (§ 624). For saa meget som muligt at undgaa Forhaling af Boets Tilendebringelse har Udkastet derhos anvist Besværing som det Retsmiddel, hvorigjennem denne særskilte Indankning skal iværksættes, en Regel, der neppe vil findes at frembyde nogen Betænkelighed, naar hensees til, at det, som Følge af den i § 619 fastsatte Begrænsning af Skifterettens Kompetence, her kun drejer sig om Afgjørelser af processuelle Spørgsmaal. Besværing er imidlertid ikke den eneste Vej, ad hvilken de under Boets Behandling forefaldende Kjendelser eller Beslutninger kunne angribes; men den, der er misfornøjet med disse Afgjørelser, kan ogsaa, om han vil, afvente Skiftets Slutning og derefter i Forbindelse med den tilendebragte Skiftebehandling indbringe dem for højere Ret, dog at han i saa Fald er henvist til at gjøre sin Klage gjældende gjennem egentlig Paaanke (§ 625). Da det nemlig selv efter det nye System vil kunne blive Tilfældet, at Skifterepartitionen indeholder Afgjørelser af Spørgsmaal angaaende Tilværelsen og Omfanget af Arvingers og Legatarers Rettigheder, og en Sondring efter Ankegrundens forskjellige Beskaffenhed neppe vilde være hensigtsmæssig, har man anset det for rettest, at alle Anker over den tilendebragte Skiftebehandling henvises til den almindelige Paaankeform, saa meget mere som der, naar først Skiftet er sluttet, ikke er Grund til at lægge synderlig Vægt paa Hurtighedshensynet. Forsaavidt der efter det Anførte er givet den, som er utilfreds med en under Boets Behandling truffen Afgjørelse, Valget imellem strax særskilt at indbringe denne til højere Rets Prøvelse eller ved Skiftets Slutning at paaanke den i Forbindelse med Repartitionen, skal endnu bemærkes, at ligesom dette vistnok er stemmende med den gjældende Ret, saaledes turde det ogsaa i og for sig være en hensigtsmæssig Ordning. Thi naar det holdes Vedkommende aabent ogsaa efter Skiftets Slutning at kunne indbringe sin Anke for overordnet Ret, tør det vistnok antages, at den, som har Anker af blot formel Natur, ikke sjælden vil udsætte disses Forfølgning til Skiftets Slutning og, naar han ved den endelige Repartition finder sig i det Væsentlige tilfreds med Skiftebehandlingens Resultat, ganske vil undlade at gjøre dem gjældende.

Hvad angaar Tiden for Retsmidlernes Anvendelse, gives der i §§ 624—625 Forskrifter, som baade med Hensyn til de ordentlige Retsmiddelfrister og Oprejsningsfristerne stemme med de tilsvarende Regler for Domssagers Vedkommende.

I § 626 opregnes en Række af Tilfælde, med Hensyn til hvilke man har anset det for rettest at udelukke Retsmidlers Anvendelse og saaledes gjøre Skifterettens Beslutninger endelige og uangribelige. De Beslutninger af Skifteretten, som gaa ind under denne Regel ere:

1) Bestemmelser, hvorved Skifteretten tilsidesætter en Værges Erklæring om at ville vedgaa Arv og Gjæld paa en umyndig eller fraværende Arvings Vegne (Skiftelovens § 16);
2) Afgjørelser af det Spørgsmaal, om Fordringshavere, hvis Krav endnu ikke ere erkjendte, skulle stedes til Stemmegivning i Skifteforsamlingerne (Skiftelovens § 19);
3) Bestemmelser om Skifteforsamlingers Afholdelse (Skiftelovens § 23);
4) Bestemmelser, hvorved Skifteretten nægter at godkjende den af en Værge ved Stemmegivning i Boet paa Myndlingens Vegne afgivne Erklæring (Skiftelovens §§ 24 og 51);
5) Bestemmelser af Skifteretten, som gaa ud paa, at Boets Ejendele skulle sælges underhaanden (Skiftelovens § 27);

Digitized by Google

6) Bestemmelser om Inkassators Sikkerhedsstillelse (Skiftelovens § 30);
7) Afgjørelser af Spørgsmaal angaaende Beskikkelsen af en Kurator for Boet (Skiftelovens § 32);
8) Skifterettens Godkjendelse af en Værges Begjæring om, at der skal gives den Umyndige Udlæg efter Vurdering for hans Arvelod (Skiftelovens § 47);
9) Afgjørelser af det Spørgsmaal, om et Bo i Henhold til Skiftelovens § 75 kan udleveres Arvingerne til videre Behandling og Deling;
10) Afgjørelser af det Spørgsmaal, om anmeldte Fordringer eller nedlagte Paastande, der modsiges af Nogen iblandt Boets Vedkommende, skulle bestrides af selve Boet, eller om dette ikke skal optræde som Part (Udkastets § 618).

De Hensyn, der have ført til at foreslaa Retsmidlers Udelukkelse i ovenanførte Tilfælde, ere af lignende Beskaffenhed som de, paa hvilke den tilsvarende Regel i Konkurslovens § 137 er bygget. Det drejer sig i alle de nævnte Tilfælde om en Afgjørelse af væsentlig administrativ Karakter, som beror paa et Skjøn, der forudsætter nøje Kjendskab til Boets Forhold eller til Personer og andre individuelle Omstændigheder, og som derfor ikke hensigtsmæssigt kan henlægges til den overordnede Ret.

Reglen i § 627 er en ligefrem Anvendelse af Udkastets almindelige Grundsætning med Hensyn til Gyldigheden af Afkald paa Retsmidlers Anvendelse.

Hvorledes der skal forholdes med Hensyn til den nærmere Fremgangsmaade ved Paaankes og Besværings Iværksættelse samt Sagens Behandling i den overordnede Instants, omhandles i §§ 628—630, der i alt Væsentligt stemme med de i 7de Afsnits første Hovedafdeling Kapitel V. givne Regler om Fogedforretninger.

Paaanke fra Landsretten til Højesteret i de heromhandlede Tilfælde finder i Reglen ikke Sted (§ 631). Dog har man ment, at Adgangen til saadan Paaanke ikke helt burde være udelukket, navnlig fordi Repartitionen — som allerede tidligere berørt — undertiden vil indeholde Afgjørelser af Spørgsmaal, der, saafremt Tvist herom var opstaaet paa Skiftet, ifølge §§ 619 og 623 vilde have været at indbringe for Landsretten som første Instants og Højesteret som Paaankeinstants. Ifølge § 631 kan derfor Højesterets Formand i Forbindelse med to af ham tiltagne Medlemmer af Retten, ligesom det er foreskrevet med Hensyn til de i første Instants ved Underretten paakjendte Domssager (§ 354 sidste Stykke), tillade, at Sagen undtagelsesvis indbringes for Højesteret.

Hvad angaar Besværing, fastsætter § 631 sidste Stykke i Overensstemmelse med Udkastets almindelige Grundsætning, at Landsrettens Afgjørelse i Anledning af Besværing ikke er Gjenstand for yderligere Besværing til Højesteret.

II.

Om Konkurs.

I § 633 gives Regler om Realisationen af Konkursboets Ejendele. De pantsatte Gjenstande blive herefter ogsaa fremdeles, forsaavidt ikke Andet gyldig vedtages, at afhænde ved Tvangsauktion; men ligesom man under Hensyn til den nye Retsorganisation har anset det for naturligst, at Forauktioneringen af Boets Ejendele henlægges til Skifteretten, saaledes er det selvfølgelig de i Udkastets 7de Afsnit givne nye Regler om Tvangsauktion, der for Fremtiden blive at iagttage ved de heromhandlede Auktioner, hvorved dog efter § 633 de Lempelser, som følge af Forholdets Natur og Konkurslovens Forskrifter, blive at iagttage. Særligt foreskrives, at Kurator i Boet har at udføre, hvad der efter Lovforslagets 7de Afsnit paaligger Rekvirenten af en Tvangsauktion, og at den, der besørger Inkassators Forretninger for Boet, ogsaa fungerer som saadan, forsaavidt Tvangsauktionen angaar. Med Hensyn til Forauktionering af et Konkursbos upantsatte Ejendele henviser § 633 til Reglen i § 617 sidste Punktum, dog saaledes, at den Frihed, Konkursloven indrømmer paa dette Omraade, opretholdes.

Hvad angaar Bestemmelsen af Skifterettens Kompetence og Behandlingen af de Retstvi-

Digitized by Google

stigheder, som efter det nye System skulle udskilles af Skiftet, gives der i §§ 634—638 Regler, som i alt Væsentligt slutte sig til de i forrige Afdeling om Skifte af Dødsbo og Fællesbo m. v. givne Forskrifter. De faa Afvigelser, der i saa Henseende foreskrives for Konkursboers Vedkommende, behøve neppe nærmere Forklaring, idet de ligefrem følge af den forskjellige Bestyrelsesform, der i Lovene af 25de Marts 1872 og 30te November 1874 er anordnet for paagjældende Boer.

De i §§ 639—642 indeholdte Regler om Retsmidlers Anvendelse imod de Skifteretten forbeholdte Afgjørelser ere ligeledes i Hovedtrækkene stemmende med de tilsvarende Bestemmelser i foregaaende Afdeling. Imod Kjendelser eller Beslutninger af Skifteretten, som forefalde under Konkursboets Behandling, kan der udenfor de i Konkurslovens § 137 angivne Tilfælde, i hvilke Skifterettens Afgjørelse er endelig, finde Besværing Sted til den Landsret, under hvilken vedkommende Skifteret staar. Denne Regel har man foreslaaet ogsaa at bringe til Anvendelse paa de i Konkurslovens § 48 2det Stykke omhandlede Beslutninger af Skifteretten, hvorved Afgjørelse træffes i Anledning af en Kreditors Begjæring om, at hans Skyldners Bo skal tages under Konkursbehandling. Vel drejer det sig her om Afgjørelser af særdeles indgribende Betydning; men paa den anden Side er det af største Vigtighed, at der hurtig kan opnaaes en endelig Afgjørelse af det omhandlede Spørgsmaal, et Hensyn, der ogsaa har fundet Udtryk i Bestemmelserne i Konkurslovens §§ 140—142. Det ligger derfor nær i det nye System at henvise Anker over dette Spørgsmaals Afgjørelse til Besværingsformen, og man har saa meget mindre kunnet finde afgjørende Betænkelighed ved at gaa denne Vej, som det ifølge Besværingsinstitutets elastiske Karakter staar i Rettens Magt at afpasse Behandlingsmaaden efter det enkelte Tilfældes Betydning og øvrige Beskaffenhed. Navnlig fremhæves, at Retten, hvor Omstændighederne tale derfor, kan anordne mundtlig Forhandling af den Sag, der gjennem Besværing er indbragt for den.

Medens den, der særskilt vil indanke de under Boets Behandling forefaldende Afgjørelser til højere Ret, efter det Anførte er henvist til Besværingsvejen, bliver derimod, i Lighed med hvad der i foregaaende Afdeling er foreskrevet om Skifte af Dødsbo og Fællesbo m. v., Paaanke at anvende, naar den sluttede Konkursbehandling enten alene eller i Forbindelse med de under samme affagte Kjendelser eller tagne Beslutninger indbringes til overordnet Rets Prøvelse (§ 639 sidste Stykke). Fra denne Regel er dog gjort en Undtagelse for det Tilfælde, at Konkursbehandlingen sluttes ved en Akkord. Af Hensyn til den store Betydning, det for Opnaaelsen af Akkordens Øjemed har, at Spørgsmaalet om dens Gyldighed snarest muligt bringes til endelig Afgjørelse, er det nemlig i § 639 fastsat, at den Beslutning af Skifteretten, hvorved Akkorden er stadfæstet, forsaavidt den overhovedet kan indbringes for højere Ret (jfr. Konkurslovens § 139), bliver at angribe ved Besværing. Hvad angaar Anker over den Beslutning af Skifteretten, hvorved en antagen Akkord forkastes, gives Regler i § 639 1ste Stykke, hvorefter saadan Anke under Jagttagelse af de i Konkurslovens § 138 fastsatte Begrænsninger skal gjøres gjældende ved Besværing.

§§ 643—644 behøve neppe nærmere Motivering. Bestemmelsen i 643 er en ligefrem Anvendelse af Grundsætningen i Konkurslovens § 80 paa de i nærværende Afdeling givne Regler, medens § 644 overfører de i § 627 og §§ 629—631 om Dødsbo skifte givne Regler paa Konkurs.

Tiende Afsnit.

Lovens Træden i Kraft. Overgangsbestemmelser.

I § 645 bestemmes Tiden for Lovens Træden i Kraft; det er en Selvfølge, at denne maa falde sammen med Tidspunktet for Indførelsen af den nye Retsorganisation, som forudsættes i det foreliggende Lovudkast. De følgende Paragrafer i nærværende Afsnit fastsætte nærmere Grænsen mellem den ældre ophævede Procesrets og den nye Lovs Omraade i Henseende til Sagernes Behandlingsmaade.

Digitized by Google

Derimod er det i Retsorganisationsloven bestemt, hvilke Retter der efter den nye Ordning skulle træde i Stedet for de gamle Retter med Hensyn til Behandlingen af Sager ifølge de gamle Regler.

Hvad angaar den egentlige Domsbehandling, ligger det i Forholdets Natur, at der ikke kan være Spørgsmaal om i samme Sag at anvende den gamle og den nye Procesmaade ved Siden af hinanden saaledes, at de inden den nye Lovs Træden i Kraft foretagne Rettergangshandlinger opretholdtes i Overensstemmelse med den ældre Ret, medens den nye Lov fulgtes, forsaavidt angaar den tilbagestaaende Del af Rettergangen. En saadan Forening af den ældre skriftlige Behandlingsmaade og den nye mundtlige Procedure kan paa Grund af den gjennemgaaende Modsætning mellem disse to Systemer ikke finde Sted; men Sagen maa behandles enten helt efter det nye eller helt efter det gamle System. Med Hensyn til det Spørgsmaal, hvilket af de to Systemer der bliver at følge i den enkelte Sag, er det i § 646 foreslaaet at lægge den afgjørende Vægt paa den Omstændighed, om Stævning i Sagen allerede er forkyndt forinden den nye Lovs Træden i Kraft. Er dette ikke Tilfældet, maa der meddeles Modparten Klageskrift og i det Hele forholdes efter den nye Lovs Regler. Derimod bliver Behandlingen af de Domssager, i hvilke Stævning allerede var forkyndt forinden den nye Lovs Træden i Kraft, at tilendebringe i Overensstemmelse med de hidtil gjældende Regler. En modsat Regel vilde medføre, at lovligt iværksatte Retshandlinger gik til Spilde for Parten, og desuden i de Tilfælde, hvor langt Stævnevarsel finder Sted, f. Ex. i Mortifikationssager paaføre denne en betydelig Forhaling i Retsnydelsen, naar han skal være nødsaget til at udtage en helt ny Indkaldelse til Modparten, endskjønt det gamle Stævnevarsel maaske er lige ved at udløbe. Det er imidlertid en Selvfølge, at det staar Sagsøgeren frit for at frafalde den i Henhold til de ældre Regler forkyndte Stævning og efter den nye Lovs Træden i Kraft begynde Søgsmaalet forfra i Overensstemmelse med dennes Regler. For at lette ham Adgangen til ad denne Vej at faae en tidligere paastævnet Sag procederet efter det nye System er det i Paragrafens Slutningsbestemmelse fastsat, at den, der meddeler Modparten Klageskrift i Overensstemmelse med denne Lov, herved antages at have lovlig frafaldet den efter de hidtil gjældende Regler udtagne og forkyndte, men endnu ikke irettelagte Stævning, saaledes at det altsaa ikke kan paadrage ham Kost og Tæring, at han ikke forfølger den videre.

§ 647 indeholder den naturlige Regel, at Sager i Anledning af ældre Gjældsbreve, i hvilke Forfølgning efter Frdn. 25de Januar 1828 er vedtaget, blive, forsaavidt de ikke ifølge § 646 skulle forfølges efter den hidtil gjældende Ret, at behandle efter det nye Systems Regler om Exekutivproces (sjette Afsnit Kapitel II), som om disse vare paaberaabte i Gjældsbrevet.

Paa Grund af den nøje Sammenhæng mellem Retsmidlernes Ordning og den Maade, hvorpaa Proceduren iøvrigt er indrettet, lader det sig ikke gjøre at overføre Udkastets Retsmiddelsystem paa Sager, som i den underordnede Instants ere behandlede efter de hidtil gjældende Regler; men der bliver i disse Sager ogsaa med Hensyn til Retsmidlernes Anvendelse at forholde efter de ældre Regler. Til denne i § 648 1ste Stykke udtalte Hovedregel har man imidlertid foreslaaet at knytte nogle Bestemmelser, som gaa ud paa en meget væsentlig Afkortning af de bestaaende Appel- og Oprejsningsfrister. Af flere Grunde maa det nemlig anses for ønskeligt at gjøre den Overgangsperiode, i hvilken den skriftlige Domsbehandling bliver at anvende ved Siden af den nye mundtlige Procesmaade, saa kort som muligt. Men skulde de gamle Appel- og Oprejsningsfrister opretholdes i de Sager, som i Henhold til § 648 1ste Stykke paaankes efter de hidtil gjældende Regler, vilde der paa Grund af de nævnte Fristers urimelige Længde blive Spørgsmaal om en Overgangsperiode paa flere Aar. Det foreskrives derfor i § 648 sidste Stykke, at Paaanke i de omhandlede Sager, forsaavidt ikke Paaankefristen udløber tidligere i Medfør af den hidtil gjældende Ret, skal iværksættes i det Se-

Digitized by Google

neste inden 8 Uger at regne fra Dommens Afsigelse eller, hvis Dommen er afsagt forinden Lovens Træden i Kraft, fra dette Tidspunkt, samt at Oprejsning ikke kan bevilges, efter Aar og Dags Forløb. Skjøndt dette er en meget væsentlig Afkortning af de bestaaende Frister, gaar den foreslaaede Regel dog formentlig ikke videre, end billigt Hensynet til Parterne tilsteder. At der kan tillægges nye Love, hvorved processuelle Frister afkortes, Virkning ogsaa med Hensyn til de allerede løbende Frister, er en almindelig anerkjendt Lovgivningsgrundsætning; hvis man vilde foretage en Afkortning af de nuværende Appelfrister, idet man iøvrigt bibeholdt det gamle System, vilde man neppe finde Betænkelighed ved at bringe den til Anvendelse i saadan Udstrækning.

§ 649 hviler paa den Betragtning, at der i og for sig ikke er Grund til at udelukke det nye Exekutionssystems Anvendelse paa Domme, som ere afsagte i Medfør af den ældre Lovgivning, om der end efter Sagens Natur for disses Vedkommende paa enkelte Punkter, (f. Ex. fordi den ældre Dom fastsætter en anden Exekutionsfrist, end det nye System hjemler) bliver Spørgsmaal om nogen Lempelse ved de nye Reglers Anvendelse.

Reglerne i §§ 650—652 trænge ikke til nogen Forklaring.

Kommissionens Medlem W. Ussing har ikke kunnet tiltræde det af Kommissionens Flertal vedtagne Reformforslag, som efter dette Medlems Mening ikke vil blive nogen Forbedring af vor nærværende Civilproces, men vil skabe en Ordning af de processuelle Forhold, der i mange og vigtige Henseender vil staa betydeligt tilbage for den nu herskende. Til Begrundelse af denne min Opfattelse skal jeg tillade mig at bemærke Følgende.

I Virkeligheden kan Forslaget neppe i egentlig Forstand kaldes et Reformforslag. Det er tvertimod noget andet og mere. Det gaar ikke ud paa, efter en Undersøgelse af den nærværende Ordnings Fortrin og Mangler, at rette disse sidste under en varsom Omhu for ikke at tilintetgjøre eller formindske de første; det tager slet ikke, eller i alt Fald kun i mindre væsentlige Henseender, det Bestaaende til Udgangspunkt; men det vil derimod, gaaende ud fra de theoretiske Grundprincipper, som det opstiller, skabe noget helt Nyt, der kan træde frem som en saa konsekvent Gjennemførelse af de antagne Principer, som Omstændighederne tillade. I sig selv er den Vej, man saaledes har villet betræde, efter min Opfattelse i høj Grad farefuld. Det vil altid være betænkeligt, paa et Gebet som Civilprocessens, hvor Institutionernes Resultater ere afhængige af saamange forskjelligartede sam- og modvirkende Kræfter, hvis Virksomhed under hidtil ukjendte Forhold det er umuligt forud at beregne, fuldstændigt at bryde med hvad der efterhaanden har dannet sig igjennem en lang historisk Udvikling, for at prøve et helt nyt System, om hvilket det da ligger i Sagens Natur, at det i mange Maader vil være usikkert om det vil komme til at virke saaledes som man har tænkt sig. Men ser jeg paa det System, der her foreligger i Flertallets Forslag, er det i mine Øjne klart, at det om dette allerede nu kan siges, at den Maade, det vil virke paa, i mange Henseender langt fra vil være heldbringende.

Gaar jeg ud fra, at det, hvorpaa det ved Anordningen af de civilprocessuelle Institutioner væsentlig kommer an, er, at de frembyde den størst mulige Garanti: 1) for Retfærdigheden af de Afgjørelser, de skulle tilvejebringe, 2) for at disse Afgjørelser ikke udhales længere end fornødent og 3) at Processernes Førelse ikke er forbunden med uforholds-

Digitized by Google

mæssige Bekostninger, da tror jeg at turde vove den Paastand, at det egentlig kun er med Hensyn til det andet af disse Punkter, Processernes hurtige Tilendebringelse, at Retsplejens nuværende Ordning her i Landet lader noget Væsentligt tilbage at ønske, medens denne derimod i de tvende andre Henseender ikke kan give Anledning til nogen begrundet Klage af Betydenhed. Derimod finder jeg den største Grund til at tvivle om, at Afgjørelsernes Retfærdighed vil være saa sikret under det foreslaaede nye System som under det nuværende; jeg kan ikke Andet end anse det for utvivlsomt, at det nye System i høj Grad vil fordyre Procesførelsen, og kun med Hensyn til Afgjørelsernes hurtige Tilvejebringelse kan jeg indrømme, at der muligvis i visse Retninger vilde foregaa et Fremskridt ved Systemets Indførelse, dog langtfra ikke et saa stort, som man synes at have tænkt sig, og det staar for mig klart, at fuldt saa meget i denne Henseende vil kunne opnaaes ved mindre indgribende Forandringer i den nu bestaaende Tilstand, navnlig naar man efter den Anledning, som Grundloven dertil giver, stillede det som sin Opgave, gaaende ud fra den nuværende Ordning som Grundlag, at undersøge, i hvilken Udstrækning det vilde være muligt at lade den i de to første Instantser herskende Skriftlighed afløse af Mundtlighed.

Alle andre Fortrin ved den Organisation, der er given det offentlige Procesvæsen, ere til ingen Nytte, naar den har den Mangel, at Benyttelsen er forbunden med uforholdsmæssige Omkostninger. Der vil da indtræde en almindelig Sky for at henvende sig til de offentlige Domstole, og Borgerne ville stræbe at hjælpe sig som de kunne uden disse, hvilke Retstab der end ville være forbundne med denne Afholdenhed. En altfor bekostelig offentlig Retspleje kan endog synes værre end slet ingen, naar den, som en for ikke lang Tid siden procederet bekjendt Sag har vist paa en monstrøs Maade at være Tilfældet i England, kan nøde en Mand, fordi han er istand til at betale, til at udrede enorme Summer for at forsvare sin aabenbare Ret imod øjensynlig bedragerisk Machinationer. Om Bekostneligheden ved at føre Processer under det hos os nugjældende Processystem maa det nu ganske vist siges, at denne er betydeligt ringere end i en stor Mængde andre Lande og overhovedet indskrænket til et saadant Lavmaal, at deri vanskelig vilde kunne tænkes nogen Nedsættelse. Kun ved de Sager, der gaa til Højesteret, kunne Omkostningerne undertiden synes at løbe noget stærkt op, uden at det dog sikkert ved en nærmere Overvejelse, navnlig efter en Sammenligning med Forholdene andre Steder, vil findes at kunne være synderlig anderledes. Men, som det viser sig af de statistiske Beretninger om de civile Retssager i Femaaret 1863—1867, kan Antallet af de i den ordinære Civilprocesses Former behandlede Sager, der appelleres til Højesteret, anslaaes til omtrent $1_{/3}$ pCt. af det hele Antal, saa at altsaa henved 99 pCt. af Tallet finde Afgjørelse forinden. Hvad nu de Sager angaar, der indkomme til Overretterne, da ere Omkostningerne ved disses Forelse ganske vist særdeles moderate; men det er derhos at bemærke, at efter de ommeldte Beretninger kan blandt de Sager, der afgjøres ved Underretterne udenfor Kjøbenhavn i den ordinære Civilprocesses Former, Antallet af dem, der appelleres til Overretterne, ikkun anslaaes til neppe 8 pCt., og det er saaledes mer end 92 pCt. af alle denne Slags Sager, o: af de Sager, som angaa en større Værdi end 200 Kroner, der ikke komme videre end til Underretterne og afgjøres med den i høj Grad ringe Bekostning, som udfordres til at faae en Sag procederet og behandlet ved disse Domstole. Dertil kommer endnu, at den lette Adgang, der haves til i Uformuenhedstilfælde at erholde fri Proces og Hjælp af en befalet Sagfører, — Begunstigelser, der forholdsvis komme til Anvendelse hyppigere ved Overretterne end ved Underretterne og hyppigst ved Højesteret, — yderligere bidrage til at fjerne ethvert fra Omkostningsspørgsmaalet hidrørende Tryk, som kunde besvære den rimelige Benyttelse af den borgerlige Retspleies Institutioner. Hvor ganske anderledes vil det ikke derimod stille sig efter det foreslaaede nye System. Efter dette skulle i Almindelighed alle Sager, der angaa en Værdi af over 400 Kroner, indbringes for de nye Kollegialretter, af hvilke

Digitized by Google

der kun skal oprettes 6 for hele Landet, og fra hvilke altsaa Størstedelen af Beboerne ville være fjernede ved langt større Afstande end fra de nuværende Hjemting. Det er klart, at det vil være umuligt at procedere ved disse Kollegialretter for den samme Bekostning som nu ved Underretterne. Strax det første Djekast vil lede hen til, hvad Omkostningerne angaar, snarere at hente Maalestokken fra de nuværende Overretter. Men der er ingen Tvivl om, at denne Maalestok endnu vil være meget for lav. Den Opgave, som det foreslaaede nye Processystem vil stille til Sagførerne, vil være betydeligt vanskeligere end den, der nu stilles til dem. Navnlig vil der ved Hovedforhandlingen, hvor paa eengang den mundtlige Afhøring af Vidnerne i Forbindelse med den øvrige Bevisførelse og tillige den endelige Plædering af Sagen skal foregaa, stilles ganske særdeles Krav til Sagførerens Aandsnærværelse og omskuende Blik saavelsom til hans mundtlige Fremstillingsevne, og det kan derfor forudsees, at det ved enhver Ret vil blive nogle ganske faa, som de bedst ansete Sagførere, der ville komme til at dele imellem sig næsten alle de Sager, der ere at procedere. Disse Faa ville selvfølgelig lade sig betale dyrt; men det vil blive anset som saa farligt at lade en mere middelmaadig Sagfører træde op imod en bedre, at Parterne, naar de nogenlunde kunne det, ville tro sig nødte til at underkaste sig endog meget høje Fordringer. Det vil derhos ordentligvis neppe ugang være gjort med Betalingen til den læderende Sagfører. Overlæsset som denne il være med det umiddelbare Arbejde ved retsmøderne i et stort Antal Sager, vil han ke kunne overkomme den store Tidsanvendelse, m ofte vil udfordres til ved gjentagne Konfeencer med Parten og de mangehaande Undersøgelser, der tidt ville være at anstille, behøriæn at forberede Sagen til Proceduren, og an vil da forlange, at Sagen forelægges ham reløbigen forberedet og instrueret af en anen Retskyndig, saaledes at Parten vil blive ødsaget til at have tvende Sagførere istedetr een, en Prokurator, som han umiddelbart nvender sig til, til at instruere den anden, m skal udføre Plæderingen. Paa denne Maade ser man idetmindste, at Forholdene have ordnet sig andre Steder, hvor lignende Processystemer findes indførte, og der er ingen Grund til at antage, at Tingene skulde stille sig anderledes her. Kommer nu hertil de nye Udgifter, der, for at Byrden ved at møde som Vidner og Synsmænd for Kollegialretten ikke skal blive altfor utaalelig, maa paalægges Parterne til at vederlægge dem, der saaledes maa møde, og tages tillige i Betragtning, at den nuværende Adgang til at erholde fri Proces under det nye Processystem sandsynligvis betydeligt maa indskrænkes, og i al Fald under en Tilstand, hvor saameget vil komme an paa at erholde den mest udmærkede Sagførelse, ganske vist ikke vil have det Værd for de Paagjældende, som den nu har, falder det i Øjnene, at den Fordyrelse af Procesførelsen, som det nye System nødvendigvis maa medføre, vil blive endog særdeles betydelig.

Og spørger man nu, hvad der skal bevæge til ikke destomindre at gjøre denne Forandring, og navnlig hvad der skal motivere, at Borgerne berøves deres Adgang til, med de smaa Bekostninger at erholde deres Retstræfter paakjendte ved de stedlige Underretter for at henvises til den altid bekosteligere og formedelst Afstandenes Forøgelse for de Fleste ogsaa ellers byrdefuldere Procesførelse ved Kollegialretterne, da er dette, som det let sees, ikke fordi en saadan Forandring skulde være en nødvendig Betingelse for, at Grundlovens § 74 skulde kunne ansees opfyldt, men det er en Følge af, at det af Kommissionens Flertal er antaget, at en Indførelse af Mundtlighedsprincipet for Procesførelsen paa den Maade, som det almindeligt er sket udenfor England, vilde være en i sig ufuldstændig Foranstaltning, som en konsekvent Tankegang maatte ønske suppleret ved at faae Processens Gang i alle Henseender beherskет af det saakaldte Umiddelbarhedsprincip, der formentligen skal være den Kilde, Fordringen om Mundtlighed maa søge tilbage til som den Grund, der skal retfærdiggjøre den. Det forlanges, at ikke blot Parternes Plædering af Sagerne, men ogsaa Vidnernes Førelse skal foregaa mundtlig for den Ret, der skal affige Dommen, saaledes at Dommerne selv umiddelbart

Digitized by Google

se og høre Vidnerne, istedetfor at lade sig nøje med skriftlige Beretninger om, hvad disse have forklaret for en anden til Modtagelsen af deres Vidnesbyrd beskikket Autoritet. Men skal dette gjennemføres, kan det ikke tilstedes Parterne at lade Sagens faktiske Sammenhæng underkaste en gjentagen Prøvelse af forskjellige Retter, thi man kan ikke, hvad der, hvis dette skulde ske, vilde være nødvendigt, lade Vidnerne møde gjentagne Gange for at forklare det Samme, først for den ene Ret og dernæst for de højere Retter. Appel med Hensyn til det Faktiske i Sagen maa derfor i alt Væsentligt afskaffes. Hvad Retsspørgsmaalet angaar, skal Appel tilstedes; med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvad der er bevist eller ikke bevist, maa det derimod have sit Forblivende ved den Rets Dom, for hvilken Vidnerne umiddelbart have afgivet deres Forklaringer. Men saaledes at domme uden Appel kan i Sager af nogen Vigtighed ikke betroes en Enkeltdommer, og Indretningen af Kollegialretter, saaledes som det er foreslaaet, til at være den ordinære Domstol (med Hensyn til Bevisspørgsmaalet baade første og sidste Instants) for alle borgerlige Retstrætter, der ikke ere ganske ubetydelige, bliver herefter en Nødvendighed.

At Gjennemførelsen af det nævnte saakaldte Umiddelbarhedsprincip ved Bevisførelsen skulde være af en saa særdeles Vigtighed for Tilvejebringelsen af en god Retspleje, turde imidlertid være en Paastand, der vel kunde trænge til noget nærmere at bevises, i al Fald naar den gaar saa vidt, at den, blot for at faae dette Princip gjennemført, ikke vil skye store og vigtige Opoffrelser i andre Henseender. For det Første kan det ikke lades uerindret, at det overhovedet kun er i de færreste borgerlige Retstrætter af nogen Vigtighed, at Vidnebeviset spiller en afgjørende Rolle. Langt hyppigere drejer det sig ved Sagernes Afgjørelse om Fortolkningen af Retsregler eller af skriftlige Dokumenter, end det kommer an paa, hvad mundtlige Ord der kan oplyses at være faldne imellem Parterne, og det, der er Spørgsmaal om, er altsaa, at lade et Hensyn, der i al Fald kun, hvad en Del af de forefaldende Sager angaar, kan have nogen Betydning, erholde Indflydelse paa Procesreglerne for alle. Men gaar man dernæst ind paa nøjere at undersøge, hvori da de store Fordele bestaa, der skulle vindes, ved at Dommerne selv faae at se og høre Vidnerne, da kan det jo ganske vist indrømmes, at undertiden vil den personlige Samværen med disse kunne være en Hjælp til tilfulde at forstaa deres Mening og til at kaste et klarere Lys over, i hvilken Grad der tør fæstes Tiltro til deres Udsagn; men det turde være at gjøre den nu brugelige Maade at faae Vidneudsagnene konstaterede paa en stor Uret, at mene, at denne ikke i det Hele taget skulde være fuldkommen tilstrækkelig, ogsaa for de Dommere, der kun lære disse Udsagn at kjende af de foretagne skriftlige Optegnelser. Jeg skal ikke opholde mig ved, at undertiden, hvor det er udannede Almuesmænd, som aldrig have levet udenfor en vis snever Kreds, der skulle afhøres, vil den Dommer, hvem forskjellige sproglige og andre Ejendommeligheder i denne Kreds ere ubekjendte, endog maatte foretrække det som paalideligere at erholde Vidnesbyrdet middelbart igjennem den lokale Øvrigheds Afhøring, istedetfor selv at modtage Forklaringen; men betænkes det, at det, hvor en borgerlig Retstrætte skal afgjøres efter Vidnebevis, ordentligvis kommer an paa at erholde en Konstatering af visse bestemte Fakta, som nøjagtigen maa præciseres, synes der sjælden at kunne være nogen Trang til mundtligen at høre nogen videre Udvikling af Vidnet end den, der fyldestgjørende have tilstede i skriftlig optegnede Svar, der ligesaafuldt ville være tilgjængelige for enhver Anden som for den, der har paahørt dem, og hvad dernæst Bedømmelsen af Vidnernes Troværdighed angaar, kan det vel være tilladt at tvivle om det ikke i Reglen vil være nok saa godt i den Henseende at lade det komme an paa saadanne bestemte Kriterier, som lade sig optegne og konstatere med overbevisende Kraft, ogsaa for den, der ikke selv har iagttaget dem, som at stole paa det dog ofte skuffende Indtryk, man modtager af en Personlighed den første Gang, man ser den for sine Øine, især naar dette sker under Forhold, der ved deres Uvanthed virke saa forstyrrende paa Mange, som det, at skulle møde til at lade sig afhøre i en offentlig Ret. Efter min Overbevis

Digitized by Google

ning vil det derhos være en ganske overordentlig Mangel ved den Vidneforingsmaade, der skal finde Sted efter Kommissionsflertallets Forslag, at ifølge samme Vidneforklaringerne, naar de efter Umiddelbarhedsprincipets Norm afgives ved Vidnernes personlige Møde for den Ret, der skal domme i Sagen, skulle benyttes som Bevisgrundlag, uden ved deres Afgivelse nøjagtigen at nedskrives og uden, efter at være nedskrevne, at vedtages af Vidnerne; thi en af de vigtigste Garantier for Vidneudsagnenes Sandhed turde netop være den, som haves i, at Vidnerne vide, at hvad de have sagt, er saaledes opbevaret, at de kunne drages til Regnskab derfor, hvis der skulde befindes nogen Urigtighed deri, og det synes ikke at være nogen ganske ubillig Fordring, at en Domfældelse ikke skal begrundes paa saadanne Opfattelser af mundtlige Ytringer, som den Paagjældende uden Ansvar kan vægre sig ved at vedstaa og erklære beroende paa Misforstaaelser. Men afviger man i denne Henseende fra Forslaget og forlanger Vidneudsagnene nøjagtigen nedskrevne og vedtagne, da er man i Virkeligheden atter inde paa det gamle System for Vidneførelsen, som gjør Appelinstitutets Vedligeholdelse mulig.

Og var der intet Andet at indvende imod Kommissionsflertallets Forslag, maatte efter min Mening dets Afskaffelse af Appelinstitutet med Hensyn til Bevisspørgsmaalet gjøre det aldeles utilraadeligt. Det kan sindes praktisk hensigtsmæssigt, under visse Omstændigheder at indskrænke eller besvære Adgangen til Appel; men en almindelig Udelukkelse af enhver Adgang til at faae en engang udtalt Dom over et i en Proces omtvistet faktisk Forhold underkastet en ny Prøvelse af en overordnet Domstol, vilde ganske vist blive følt som en stor Mislighed. At udelukke en saadan Adgang under Omstændigheder, hvor Mængden og Tvivlsomheden af de forskjellige Momenter, der ere at tage i Betragtning, gjør det let, at et falsk Skin kan trænge ind, at Fejltagelser og Overseelser kunne opstaa, vil altid blive betragtet som et Magtsprog, der ikke frygter for, istedetfor Anstrengelsen for at komme det Rette saa nær som muligt, at lade Tilfældigheden være det Raadende, og i en særlig Grad synes der nu derhos at være et Spillerum for denne Tilfældighed ved Flertallets Procesmaade, naar Sagsafgjørelsen, saameget som det efter den skal være Tilfældet, kan komme til at afhænge af, hvad der kommer frem først i det sidste Øjeblik under Hovedforhandlingen, hvor den egentlige Bevisførelse skal foregaa, saa sent, at der maa kunne blive en rig Mark for Overraskelser og alle de uheldige Følger, som Mangelen paa Tid til behørigen at betænke sig og sætte sig ind i, hvad man maa modificere i tidligere Opfattelser, kan medføre. At den Adgang, Flertalsforslaget aabner til under særegne Omstændigheder undtagelsesvis at kunne erholde en engang afsagt Dom paany prøvet af den samme Ret, som har afsagt den, i ingen Maade vil kunne erstatte Appellen, kan jeg ikke tro kan behøve nogen Udvikling. Kunde man tænke sig denne Adgang benyttet i et noget større Omfang, saaledes at den i Virkeligheden kom til at gjøre Tjeneste som det nuværende Appelinstitut (vel at mærke med den Forandring, at man da istedetfor den enkelte Prøvelse ved den overordnede Ret fik en dobbelt Prøvelse dels ved denne i Henseende til Retsspørgsmaalet, dels ved den underordnede i Henseende til det Faktiske), vilde i ethvert Fald de Fordele, man vil tillægge det nye System med Hensyn til Tilvejebringelsen af en større Hurtighed i Retsplejen, væsentligen gaa tabte.

Ser man nemlig bort fra, hvad Tid der kan medgaa, naar Appel finder Sted, vilde man ganske vist fejle meget ved at tro, at det nye System i nogen mærkelig Grad skulde kunne bidrage til at forkorte den Tid, der inden en Dom kan opnaaes, hengaar med Proceduren. Som nylig bemærket, turde Systemet medføre en ikke ringe Fare for betænkelige Overraskelser i det sidste Øjeblik af Proceduren, men idet man, tildels vel for at formindske denne Fare, har fastsat en lang Række Stadier, som Proceduren regelmæssigen skal gjennemløbe for at forberede Hovedforhandlingen, kan det paa ingen Maade siges at være nogen summarisk Procesmaade, Systemet vil indføre. Procedurens Mundtlighed og den dog ingenlunde undtagelsesfri Regel, at Parterne ordentligvis ved Sagens første Foretagelse paa

Digitized by Google

eengang skulle opgive, hvilke Bevismidler de agte at benytte, kunne vel bidrage noget til at modvirke en Udhaling af Proceduren; men foruden at de i disse Henseender paatænkte Bestemmelser, som det senere skal blive omtalt, paa ingen Maade kunne ansees saaledes knyttede til det nye System, at de ikke skulde kunne indføres uden dette, saa er det paa den anden Side at bemærke, at visse af det nye Systems Ejendommeligheder maa synes egnede til netop at fremkalde betænkelige Udsættelser Det er under alle Processystemer forbundet med store Vanskeligheder, naar Sagførerne ikke selv vise Iver for at paaskynde Sagerne, — og af naturlige Grunde vil allevegne denne Iver meget ofte savnes — at faae Afgjørelsen fremkrevet. Indførelsen af Mundtlighed kan formindske Anledningerne til Udsættelse, men der vil blive nok tilbage, og bliver det, som tidligere henpeget paa, Tilfældet, at det nye System bliver Aarsag til, at de fleste Sagers Udførelse koncentreres paa nogle faa fortrinligt ansete Sagføreres Hænder, vil der i disses Overbebyrdelse fremkomme en ny Grund til, at Sagerne trækkes i Langdrag; men desuden kan det ikke være Andet end, at den Fordring, som Systemet gjør, at Vidnerne, istedetfor at afhøres efterhaanden, som der er bedst Leilighed dertil, samtlige skulle fremstilles paa eengang til Afhøring under Hovedforhandlingen, ideligt maa give Anledning til, at denne bliver udsat og atter udsat, fordi det paa Grund af anmeldte Forfald eller faktisk Udeblivelse fra den Enes eller den Andens Side viser sig umuligt, til den først paatænkte Tid at faae samlet alle dem, der skulle være samlede.

Det turde derfor med Føje kunne menes, at kun forsaavidt Adgangen til Appel formindskes, kan der være nogen Grund til at vente, at en Forkortning af Processerne skulde kunne blive Følgen af det nye System; men foruden at jo som bemærket istedetfor Appellen med Hensyn til det Faktiske tildels skulde kunne træde en ny Indbringelse for samme Ret, og at Appellen med Hensyn til Retsspørgsmaalet skulde vedblive, saa at der dog vilde være tvende Retsmidler, der kunde forsøges benyttede efter hinanden, saa vilde i al Fald den noget større Hurtighed i enkelte Sagers endelige Afgjørelse, som ad denne Vej skulde opnaaes, paa en betænkelig Maade kjøbes med en forøget Langsomhed i Behandlingen af det langt overvejende Flertal af Sagerne. Her bliver nemlig atter at tage i Betragtning, at, som ovenfor bemærket, nu over $^9/_{10}$ af de i den ordinære Civilprocesses Former behandlede Sager ikke gaa videre end til de lokale Underretter; thi der kan ikke være nogen Tvivl om, at gjennemsnitsvis blive disse Sager nu afgjorte i saa kort en Tid, at det, ligesom tidligere omtalt med Hensyn til Bekostningen, ogsaa i Henseende til Hurtigheden af deres Fremme maatte blive et føleligt Tab, om de nu skulde undergives det nye Systems omstændelige Behandling ved Kollegialretterne.

I det Foregaaende har jeg alene omtalt de Betænkeligheder, der efter min Formening i de procederende Parters Interesse stille sig imod Flertalsforslagets Ophøjelse til Lov. Jeg har ikke omtalt de forøgede Udgifter for Statskassen, som det vil medføre, navnlig til de nye Kollegialdomstole, som det vil have indrettede; heller ikke har jeg omtalt den Forøgelse, det vil afstedkomme i Byrden for de udenfor Processen Staaende, der tilkaldes som Vidner, Synsmænd eller desl., en Forøgelse, som ganske vist ikke er for Lidet at regne; thi dels skulle de Paagjældende, istedetfor at de nu kun ere pligtige til at møde ved det lokale Hjemthing, efter Flertalsforslaget kunne kaldes til at fremstille sig for Kollegialretten i Afstande fra deres Hjem, som ofte ville være ingenlunde ubetydelige, og dels vil den foreslaaede Procesmaade medføre, at de langt mere end nu ville være udsatte for at tabe Tid ved at komme til at vente paa Retsstedet indtil Retsforhandlingen har naaet det Punkt, at de kunne afhøres, ja at det let vil kunne indtræffe, at de maa møde gjentagne Gange, fordi det viser sig, at der mangler nogen af de mange Betingelser for, at Bevisførelsen efter det nye System med Nytte vil kunne fremmes, saa at Forhandlingen derfor maa udsættes. Disse forskjellige Ulemper vil jeg imidlertid ikke nærmere dvæle ved. Efter Alt, hvad jeg tidligere har anført, maa jeg

Digitized by Google

anse den foreslaaede Proccsordning for uheldig i selve dens Grundtræk og navnlig staaende langt tilbage for den Ordning, som vi nu have, og det er mig derfor umuligt Andet end alvorligen at fraraade at skride videre frem ad den ved Forslaget betegnede Vej.

Ganske vist vil der kunne paavises Forskjelligt i de nu gjældende Civilprocesregler, som utvivlsomt maatte ønskes ændret, og forsaavidt Grundloven har villet, at der skal stræbes hen til Indførelsen af en udvidet Mundtlighed i Processforhandlingerne, er jeg ogsaa af den oprigtige Mening, at der kan gives Forskrifter i denne Retning, som ikke blot vilde være uden Betænkelighed, men som i sig selv vilde være gavnlige; men derfor behøver ikke den bestaaende Ordning at undergaa en saadan Revolution, som Flertalsforslaget gaar ud paa. Der er neppe Mange, der ville være uenige i, at de nuværende Appelfrister ere urimeligt lange, og at ogsaa i flere andre Henseender de nuværende Tidsbestemmelser for Processhandlingerne kunde trænge til en Forandring; men herom, ligesom ogsaa om en mere summarisk Fremgangsmaade i Processager, der ere aldeles likvide, kunde der træffes Specialbestemmelser, som ikke iøvrigt vilde drage videre Følger efter sig, og jeg kan kun beklage, om disse eller lignende, mindre indgribende Forbedringer skulle forhindres ved, at man vægrer sig ved at gaa ind paa Rettelser i det Enkelte, fordi man har til Hensigt at søge det Hele omstyrtet. Jeg er ogsaa meget tilbøjelig til at antage, at det vilde være til Nytte, om der blev givet Dommerne en større Myndighed med Hensyn til Processledelsen end den, de nu ere istand til at udøve. Regelmæssigen forbliver Sagen nu, saalænge den er under Procedure, i dens Realitet ubekjendt for Dommeren, der først sætter sig ind i dens Akter, naar den er optagen til Dom, og heraf er det en Følge, at uagtet alle de Forskrifter, der ere givne om, at Dommerne ikke under Processens Gang bør give Parterne længere Udsættelser end fornødent, bliver der, naar Processen forløber paa sædvanlig Maade, ikke Spørgsmaal om, at Dommeren skulde kunne gribe alvorligt ind for at afskjære overflødig Procedure eller forhindre unyttig og tidsspildende Bevisførelse. Kun hvor han af den ene Part udtrykkeligen opfordres til efter anstillet Undersøgelse at standse Misbrug i denne Henseende fra den anden Parts Side, kan der af ham ventes en Indskriden derimod, der dog altid vil være forbunden med saa stor Omstændelighed, at den kun med Betænkelighed vil blive paakaldt. Dommerens Ubekjendtskab med Sagen, medens den endnu procederes, er ogsaa en Ulempe ved den for ham foregaaende Vidneførsel. Han hindres derved fra at udvikle den Virksomhed med Hensyn til at lede Vidneforhøret, som han ellers med Nytte kunde udøve, og efter min Opfattelse er det alene heri, at der med Grund kan søges nogen væsentlig Mangel ved den nuværende Fremgangsmaade ved Vidnebevisets Tilvejebringelse. Det ligger derfor nært at spørge, om det ikke vilde være et Fremskridt at faae indført en saadan Deling af Processen i tvende Afsnit, som under forskjellige Variationer er almindelig i andre Lande, og hvis Hovedtanke kan siges at være den, at naar Parterne ikke i Forvejen have beredet deres Bevismidler saaledes, at de strax kunne procedere Sagen til Ende, men de under Sagens Drift anse det fornødent at tilvebringe nye Bevismidler, udfordres der, for at dette kan ske, naar ikke Parterne udtrykkeligen enes om noget Andet, en Tilladelse fra Dommerens Side, hvorved denne, efter at have undersøgt det Foreliggende, fastsætter den Begrænsning, som Omstændighederne tilsige, at der ved Bevisførelsen bør iagttages. Det kunde dog efter min Formening paa ingen Maade tilraades at indføre den i den ældre tydske Proces brugelige Bevisskjendelse, hvorved Dommeren, naar Parternes Paastande ere ham forelagte, bestemmer, hvad Enhver af disse skal bevise, hvis han vil forvente, at hans Paastand skal kunne gives Medhold. Det turde efterhaanden være blevet temmelig almindelig anerkjendt, at ved en saadan Bevisskjendelse bliver den endelige Dom præjudiceret paa en Maade, som den ikke bør præjudiceres paa en Tid, da det endnu ligger skjult, hvilke Oplysninger af Betydning der, muligen endog i Retninger, der slet ikke have været paaagtede, kunne komme

Digitized by Google

frem igjennem Vidneforklaringerne og den øvrige Bevisførelse. Den samme Indvending tror jeg der kan gjøres imod den af Flertallet foreslaaede Bevisskjendelse, der ligeledes fastsætter, hvad der skal bevises, men uden at angive, hvem Bevisbyrden paahviler, — en Indskrænkning, som i mine Øine ikke fjerner det Betænkelige ved Hovedbestemmelsen, men derimod tager en af de Fordele bort, som man har villet finde ved Bevisskjendelsen. Derimod vilde jeg anse det for aldeles i sin Orden, om det paalagdes Enhver af Parterne, naar de efter at have erfaret Modpartens Svar paa deres Paastande fandt det nødvendigt at skride til Bevisførelse, strax at angive for Retten, med Hensyn til hvilke Punkter de ønskede at føre Bevis og ved hvilke Midler de agtede at tilvejebringe dette, først for at Modparten, om han maatte have Indvendinger imod, at dertil indrømmes Udsættelse, saaledes paa den naturligste Maade kan gives Leilighed til i den Henseende at erhverve Rettens Afgjørelse, og dernæst for at der i det Omfang, hvori Adgang til Bevisførelse er bleven begjært og derefter af Dommeren tilstaaet, kan haves en Grænse, hvis Overskridelse man kan forbyde, til derved at forhindre, at gjentagne Paaskud om at ville føre nye Beviser skulle benyttes til at drage Processen i Langdrag til Modpartens Fortrædigelse. Til en saadan Ordning vilde jeg dernæst anse det for naturligt og nyttigt at knytte Bestemmelsen om, at det, naar Parterne, efter i skriftlig Form at være fremkomne med deres Paastande og Angivelsen af de Fakta, hvorpaa de støttede disse, yderligere vilde udvikle sig angaaende Sagen, enten med Hensyn til Spørgsmaalet, om og hvorvidt der skulde aabnes Adgang til videre Bevisførelse, eller, naar herom ikke var Tale eller Bevisførelsen var tilendebragt, med Hensyn til Tvistemaalet i dets Helhed, kunde forlanges, at denne Udvikling til Forebyggelse af unødvendigt Ophold og overflødige Skriverier skulde foretages mundtligt. Ved at modificere vor Proces paa denne Maade, vilde man i vigtige Henseender nærme sig den i Frankrig brugelige Procesmaade, hvis Udbredelse ved frivillig Optagelse i mange af de omliggende Lande særligen maa henvende Opmærksomheden paa den, naar man vil søge Mønstre andetstedsfra, og ganske vist vilde de her paapegede Forandringer i den nuværende Fremgangsmaade ikke være ringe, men dog ejheller af en saadan Betydning, at der maatte brydes med hele den hidtidige Udvikling. De ejendommelige Fortrin ved vor Proces, som skyldes denne væsentligen igjennem Praxis foregaaede Udvikling, vilde uden Tvivl ved en varsom Reform i de antydede Retninger fuldt vel kunne bevares, hvilket, da dog i mine Øjne de Mangler, som der kan være Spørgsmaal om at afhjælpe, ikke staa i noget Forhold til hine Fortrin, for mig stiller sig som den nødvendige Betingelse for enhver Innovation, der skal antages at kunne virke heldbringende.

Den ved allerhøieste Reskript af 28de Februar 1868 nedsatte Kommission.

Kjøbenhavn, Juni 1877.

Fr. Krieger. J. Nellemann. C. S. Klein. C. F. Ricard. W. Asbing.
C. Goos. C. Liebe. G. Brock. C. Rimestad. C. Nyholm.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

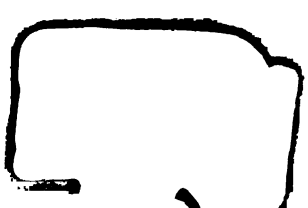

Digitized by Google